



رام: پاپیر

پژوهش و نگارش: شروین و کیلی

ویرایش و پردازش: بهنوش عافیت طلب

پیشکش بہ مادرم آذر دخت

و بہ یاد پدرم الوتھیروان

شیوه نامه

کتابی که در دست دارید هدیه ایست از نویسنده به مخاطب. هدف غایی از نوشته شدن و انتشار این اثر آن است که محتوایش خواننده و اندیشیده شود. این نسخه هدیه ای رایگان است، بازپخش آن هیچ ایرادی ندارد و هر نوع استفاده ی غیرسودجویانه از محتوای آن با ارجاع به متن آزاد است. اگر می خواهید از روند تولید و انتشار کتابهای این نویسنده پشتیبانی کنید، مبلغ مورد نظرتان را به این حسابها واریز کنید:

شماره کارت: ۸۳۸۳ ۹۴۴۹ ۳۳۷۸ ۶۱۰۴

شماره حساب نزد بانک ملت شعبه دانشگاه تهران: ۴۰۲۷۴۶۰۳۴۹

شماره شبا: 49 4603 4027 0000 0100 0120 IR30

به نام: شروین وکیلی

و در پیامی تلگرامی (به نشانی @sherwin_vakili) اعلام نمایید که مایل هستید آن سرمایه صرف انتشار (کاغذی یا الکترونیکی) چه کتاب یا چه رده ای از کتابها شود. نوشتارهای دیگر دکتر شروین وکیلی و فایل صوتی و تصویری کلاسها و سخنرانی هایشان را می توانید در تارنمای شخصی یا کانال تلگرامشان در این نشانی ها دنبال کنید:

www.soshians.ir

(https://telegram.me/sherwin_vakili)

پیش درآمد

طرح رام کوششی است برای معنادار کردن تقویم سالانه‌ی ایرانیان. نام این طرح سرواژه‌ایست که از «روزشمار ایرانی معنادار» گرفته شده و اشارتی به رام‌یشت هم دارد، یعنی بخشی از اوستا که به ستایش ایزد باد اختصاص یافته و به پیوندش با یاد نیاکان و همدستی‌اش با زمان گذرنده تاکید دارد.

یکی از ویژگی‌های روزگار ما، معنازدوده شدن تقویم سالانه است. بدان معنا که آمد و رفت ماهها و فصلها و روزهای تکرار شونده در سالها، معنایی را به ذهن متبادر نمی‌کند و چرخه‌های زمان خطی و گاهشمارانه به توالی‌ای بی سر و ته و تهی از مفهوم بدل شده است. این در حالی است که گاهشماری سالانه‌ی ایرانیان از دورترین دورانها به خاطر جشنهای ماهانه، مناسبتهای اساطیری و آیینهای شادخوارانه و سرزنده‌اش شهرت و اهمیتی داشته است.

معنازدایی از تقویم سالانه‌ی ایران، چندین دلیل دارد. یکی، فشار آوردن تاریخچه‌های ایدئولوژیک و ساختگی است که توسط نهادهای سیاسی تولید شده و بر زبان منعکس می‌شود. تاریخچه‌هایی که برای تثبیت اهمیت ناچیز خود، ناگزیرند چیزهای مهم و برجسته را کتمان کنند و برای دیرپا نمودن پیشینه‌ی کوتاه و شکننده‌ی خویش، در فراموشکاری تاریخ می‌کوشند. این شیوه از سیاست‌زده کردن و معنازدایی از تاریخ امری ویژه‌ی ایران نیست و پدیداری مدرن است که از گره خوردن صنعت فرهنگ با رسانه‌های انبوه و جریانهای سیاسی مدرن ناشی شده است. در ایران اما، این روند تأثیری متمایز با سایر فرهنگها داشته است. چرا که وزن تاریخ و تناوری

یاد‌های انباشت شده در تمدن ایرانی چندان است که به چنین کتمان‌هایی میدان نمی‌دهد و سیاست فراموشی را با شکست روبرو می‌کند. به این ترتیب طی چند دهه‌ی گذشته ایرانیان با برنامه‌ای فعال و پرمناخ برای تاریخ‌زدایی و فراموش‌سازی روبرو بوده‌اند که تاریخ دیرپای گذشته‌شان را نادیده می‌انگاشته، پنهان می‌ساخته و تحریف می‌کرده است. با این حال این برنامه‌ای ناموفق و ناکام بوده که همچون موجی بر صخره‌های تاریخ ضربه‌ای زده و پس نشست است، و نتیجه‌اش فقط پوشاندن کتیبه‌های گذشته با گل و لای بوده، بی آن که نقشی تازه پدید آورد. یعنی گذشته تا حدودی فراموش شده، بی آن که جایگزین دروغین سیاسی‌اش باور شود.

یکی از پیامدهای آشکار این روند، معنزدودگی از گاهشماری سالانه بوده است. روزهای سال دیگر یادآور چیزها و معناها نیستند، چون پیوندشان را با زنجیره‌ای از رخداد‌های معنادار و تاریخ‌ساز که در همان جایگاه تقویمی قرار می‌گیرند، گسسته‌اند. این خالی شدنِ ظرفِ روزها از محتوای رخدادها و سالگردها، پیامد یک سیاست فراموشی بدوی و ناموفق است. از این رو راه درمان‌اش به یاد آوردن است و باز زاییدن عقلانی و خردمندانه‌ی معنا در زمان.

طرح رام کوششی در این راستاست. این کار نخست در ابتدای دهه‌ی ۱۳۹۰ خورشیدی همچون پژوهشی در حوزه‌ی جامعه‌شناسی تاریخی انجام شد و هدفش آن بود که بینیم تراکمی معنادار از رخدادها بر روزها وجود دارد یا نه؟ یعنی آیا از چینش تصادفی رخدادها در روزهای سال می‌توان الگوهایی منظم استخراج کرد که به شکلی مستند و مستدل مناسبت‌ها را بر روزهای سال مستقر سازد؟

پرسش در واقع این بود که مثلاً چه روزی باید برای بزرگداشت مقام معلم، یادآوری دلیری ارتشیان، و جشنهای ملی تعیین شود؟ آشکارا برای کشوری مثل ایران که پنج هزار سال تاریخ و بیست و شش قرن پیشینه‌ی

سیاسی یگانه دارد و برای بیست قرن یکی از سه بزرگترین و مقتدرترین کشورهای دنیا و مرکز اندیشه و فرهنگ بوده، انتخاب مناسبتها بر مبنای رخدادهای سه چهار دهه‌ی گذشته کاری نابخردانه و ساده‌لوحانه است. به همین خاطر است که مناسبتهای وضع شده طی دوران مدرن -چه در عصر پهلوی و چه در دوران جمهوری اسلامی- هرگز به کرسی نشستند و از تقویمهایی که با خرج دولت چاپ می‌شد گامی بیرون نهادند و در میان مردم پذیرش پیدا نکردند.

طرح رام همچون پژوهشی برای ردیابی نقاط تراکم رخدادهای هم‌سنخ بر روزهای سال آغاز شد. قدم نخست در این مسیر، پژوهشی تاریخی و گردآوری رخدادهای مهم تاریخی و بازنشانی‌شان بر تقویم خورشیدی ایرانیان بود. این کاری بود که پیشتر هم به صورت ذوقی انجام پذیرفته بود که تارنمای «روزنامک» دکتر انوشیروان کیهانی‌زاده در میانشان مشهورتر و غنی‌تر از همه است که بر مبنای همان سالها برنامه‌ی «تقویم تاریخ» در رادیو را تولید می‌کردند. این آثار البته با هدف معنادار کردن تقویم سالانه پدید نیامده بود و بیشتر کاری ذوقی و آموزشی در زمینه‌ی تاریخ بود، و در این مقام بسیار ارجمند.

در پژوهش رام به خاطر هدف متفاوتی که دنبال می‌شد، نوعی نظام رده‌بندی برای تشخیص رخدادهای مهم و اثرگذار تاریخی در سطح ایران و جهانی ابداع شد و حدی چهل تایی برای هر روز در نظر گرفته شد که معمولاً بیست و اندی رخداد مهم و حدود ده مورد از زایش و مرگ نامداران را شامل می‌شد. اهمیت این رخدادهای بر اساس دستگاه نظری «زُروان» تعیین می‌شد که رویکرد سیستمی نگارنده برای مدل‌سازی نظامهای اجتماعی و انسانی است. بر این مبنای رخدادهای بسته به تعلق‌شان به سطوح زیستی، روانی، اجتماعی یا فرهنگی (فراز) رده‌بندی

شدند و اهمیت‌شان بر مبنای تاثیرشان بر افزودن یا کاستن از قدرت و لذت و بقا و معنا (قلبم) سنجیده شد. حاصل کار به متنی تبدیل شد که پیش رو دارید.

این متن نخست در سال ۱۳۹۶ به صورت روزشمار بر کانال تلگرامی و تارنمای شخصی‌ام منتشر شد. آنگاه در سال ۱۳۹۷ از همکاری گرانبهای دوست گرامی خانم بهنوش عافیت‌طلب برخوردار شدم و ایشان برای یک سال دیگر آن را بر کانال یاد شده منتشر کرد و بازخوردها را گردآوری کرد و متن رام را ویراست و خطاهایش را رفع کرد و با همت او بود که متن پیراسته شد و به شکل کنونی درآمد. به این ترتیب پژوهش رام به متنی چهارجلدی تبدیل شد که مناسبت‌های مهم را به شکلی روزانه فهرست می‌کند. در این متن تمام تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م.) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند. مناسبت‌های پیشنهادی را هم در ابتدای هر ماه آورده‌ام و با خواندن متن می‌توان دریافت که چرا بزرگداشت و یادآوری چنین معناهایی در چنان روزهایی پیشنهاد شده است.

یکم مهر

اول مهر ماه در تاریخ دویست سال گذشته‌ی ایران زمین بسیار پر جنب و جوش و پرحادثه بوده است. در ۱۱۶۸ هجری خورشیدی ارتش جرار روس به فرمان کاترین کبیر شهر حاجی‌بی (حاجی بیگ) در اوکراین امروزی را که در آن هنگام به عثمانی تعلق داشت فتح کرد و آن را چنان نابود کرد که بر ویرانه‌هایش شهری نو ساختند و امروز از آن شهر باستانی هیچ اثری باقی نماینده است. از آن سو غلبه‌ی انگلیسی‌ها بر هند با واکنش هندیان و وامگیری از نهادهای مدرن نیز همراه بود که اغلب زیر نظر انگلیسی‌ها و همچون نهادی استعماری کارکرد می‌یافت. در اول مهر سال ۱۲۶۶ در این چارچوب دانشگاه الله‌آباد در هند تأسیس شد.

در اول مهر سال ۱۲۸۶ سراسپرینگ راس^۱ وزیر مختار بریتانیا در تهران متن فرانسه و ترجمه‌ی فارسی قرارداد ۱۹۰۷ را که مربوط به ایران می‌شد برای وزارت امور خارجه‌ی ایران ارسال داشت. این قرارداد بدون اطلاع ایران بین روس و انگلیس بسته شده بود و در آن کشورمان را بین خود تقسیم کرده بودند. مشروطه‌خواهان ایرانی به زودی این قرارداد را به دست فراموشی سپردند و با این همه واکنش روس‌ها تقویت نیروی مستبدین بود که با فرمان محمدعلی شاه و پس از به توپ بسته شدن مجلس برای سرکوب آزادیخواهان تبریزی به سوی این شهر به حرکت درآمدند. روز چهارشنبه اول مهر سال ۱۲۸۷ (۲۶ شعبان ۱۳۲۶ ق.) عزت‌الله‌خان که یکی از

^۱Sir Cecil Arthur Spring Rice

سرداران اردوی مستبدین بود یکی از اهالی ماکو را که نمی‌خواست در حمله به تبریز شرکت کند دستگیر کرد و گوشش را برید و او را جلوی سپاهش راه برد و با این وضع از صوفیان به سوی تبریز پیشروی کرد و تبریز را در محاصره گرفت (تصویر زیر).



در اول مهر سال ۱۲۸۹ ابوالقاسم خان قره‌گوزلو ناصرالملک پس از به قدرت رسیدن مجدد مشروطه‌خواهان و عزل محمدعلی شاه با رأی مجلس شورای ملی به مقام نایب‌السلطنه دست یافت. رقیب او برای رسیدن به این مقام مستوفی‌الممالک بود که در برابر چهل رأی او، بیست رأی آورد.

در ۱۲۹۳ اولین شماره‌ی روزنامه‌ی عصر جدید به مدیریت عبدالحمیدخان متین‌السلطنه در تهران انتشار یافت. چهار سال بعد در ۱۲۹۷ هیئت وزیران مقرراتی جهت ثبت احوال تدوین کرد و به تصویب رسانید و اداره‌ی

نظمیه مأمور اجرای این تصویبنامه شد. سرپرستان خانوارها بر این مبنا می‌بایست برای اعضای خانواده‌شان سجل احوال بگیرند. اولین کسی که در تهران شناسنامه دریافت کرد دکتر سید ولی‌الله‌خان نصر بود. یک سال بعد در ۱۲۹۸ مدرسه‌ی حقوق تأسیس شد و با سی دانشجوی داوطلب کار خود را آغاز کرد. ریاست این نهاد آموزشی با آدولف پرنی مستشار وزارت عدلیه بود و پنج استاد فرانسوی و شش استاد ایرانی در آن تدریس می‌کردند. در همین روز در تهران به دستور سیدحسن مدرس و امام جمعه خوئی اجتماع پرشوری بر ضد قرارداد ۱۹۱۹ تشکیل شد و سخنرانان از دولت لغو قرارداد را خواستند. در همین هنگام اردوی دولتی بار دیگر میرزا کوچک‌خان را شکست داد. درگیری در شمال ایران تا سال بعد بالا گرفت و در اول مهر ۱۲۹۹ بلشویک‌ها که شکست خورده بودند ناگزیر شدند رشت را ترک کنند و به حسن‌رود نزدیک خمام عقب بنشینند. قزاق‌ها در میان استقبال مردم و بدون مقاومت جنگلی‌ها وارد رشت شدند و امنیت را همه جا برقرار کردند.

روز دوشنبه اول مهر ۱۳۰۱ خورشیدی ملک‌الشعراى بهار نخستین شماره از هفته‌نامه‌ی ادبی - اجتماعی نوبهار را منتشر کرد. او در همین روز با همکاری احمد کسروی، رشید یاسمی و اقبال آشتیانی نوشتن تاریخ حزب سوسیال دموکرات ایران را نیز آغاز کرد. طی سال‌های بعد هم در این روز رخدادهایی متنوع واقع شد. در ۱۳۰۸ حامد خلوصی‌بیک وزیر مختار دولت مصر در ایران بر اثر سکت‌هی قلبی درگذشت، در ۱۳۱۱ قلمرو دست‌نشانده‌ی انگلیسی‌ها در عربستان که زیر نظر خاندان آل سعود اداره می‌شد نام خود را به دولت پادشاهی عربستان سعودی تغییر داد و در ۱۳۱۵ عهدنامه‌ی مودت و حکمیت بین ایران و اتریش در آنکارا به امضا رسید. یک سال بعد در ۱۳۱۶ محمود جم به مقام نخست‌وزیری دست یافت و کابینه‌اش مشتمل بر علی‌اصغر حکمت، مجید آهی، عنایت‌الله سمیعی، دکتر متین دفتری، محمود بدر و حسین علاء رأی اعتماد گرفت.

در ۱۳۱۹ دکتر عیسی صدیق رئیس دانشسرای عالی و رئیس دانشکده‌ی ادبیات و علوم به ریاست اداره‌ی کل انتشارات و تبلیغات منصوب شد و دکتر سید ولی‌الله‌خان نصر به جای او ریاست دانشسرا و دانشکده‌های ادبیات و علوم را بر عهده گرفت. پنج سال بعد در همین روز (۱۳۲۴) در شهرهای ساری و شاهی بین اهالی و افراد حزب توده زد و خوردی به وقوع پیوست و عده‌ی زیادی از دو طرف زخمی شدند. از طرف دولت دو یست ژاندارم برای ایجاد امنیت به این شهرها گسیل شد. اما ارتش سرخ شوروی که این اغتشاش‌ها را دامن می‌زد در فیروزکوه جلوی آن‌ها را گرفت و اجازه‌ی حرکت به سمت شمال را نداد. بلافاصله وزیر امور خارجه یادداشتی در این مورد تسلیم سفارت شوروی کرد. درست در همین روز کنفرانس کار که محل گردهمایی مارکسیست‌ها و سوسیالیست‌ها بود در پاریس آغاز به کار کرد. از ایران دو گروه به این کنفرانس رفتند و مدعی نمایندگی کارگران ایرانی بودند که در میانشان ایرج اسکندری و حزب توده که زودتر رسیده بودند برنده شدند و مانع حضور یوسف افتخاری شدند که مخالف شوروی‌ها و مستقل از حزب توده فعالیت می‌کرد. یک سال بعد (۱۳۲۵) در ادامه‌ی اغتشاش‌هایی که در جریان اشغال ایران برخاسته بود عشایر یاغی جنوب، شهر بوشهر را به تصرف خود درآوردند و عده‌ی زیادی از نظامیان و اهالی مقتول شدند.



مصوررحمانی در حال توضیح نقشه‌ای به همکارانش



عبدالعلی لطفی

در اول مهر سال ۱۳۳۱ افسری به نام غلامرضا مصور رحمانی که هوادار مصدق بود به بغداد سفر کرد و به ستاد ارتش خبر داد که ارتش عراق دارد برای حمله به ایران آماده می‌شود. درست یک سال بعد کودتای ۲۸ مرداد به نتیجه رسیده بود و در این روز عده‌ی زیادی از افسران ارتش به پاداش کوشششان در این روز ترفیع درجه یافتند. در همین روز دادگاه نظامی ویژه مأمور رسیدگی به اتهامات دکتر مصدق و همدستان او به ریاست سرلشکر غلامحسین افخمی تشکیل شد و دادگاه به اتفاق آراء قرار بازداشت مصدق را تأیید نمود. سرتیپ حسین آزموده دادستان ارتش کیفرخواست خود را علیه دکتر مصدق و سرتیپ نقی ریاحی صادر کرد و ایشان را به جرم برهم زدن اساس حکومت سزاوار اعدام دانست. یک سال بعد در ۱۳۳۳ در ساعت یازده بامداد یک اتوبوس حامل پنجاه نفر در مقابل منزل عبدالعلی لطفی وزیر دادگستری دولت دکتر مصدق در خیابان خلیلی دربند توقف کرد و سرنشینانش وارد منزل وی شده او را به ضرب چوب و چماق زخمی کردند و به همسر و دخترانش هم که می‌کوشیدند از پیرمرد هفتاد ساله دفاع کنند رحم نکردند و آنان را هم کتک زدند و بعد خانه را ترک کردند. چند استخوان بدن لطفی شکست و در اثر این حمله بینایی یک چشمش را از دست داد.



روز اول مهر سال ۱۳۴۱ سپهبد عبدالحسین حجازی رئیس ستاد بزرگ ارتشتاران درجه‌ی ارتشبدی گرفت و در مقابل پنج نفر از سپهدها باز نشسته شدند که عبارت‌اند از فضل‌الله زاهدی، مهدی‌قلی علوی مقدم، علی کیا، قهارقلی شاه‌رخ‌شاهی و تیمور بختیار. به این ترتیب با پشتیبانی شاه چرخشی نسلی در لایه‌ی بالای ارتش ایران رخ داد. از همین جا اختلاف تیمور بختیار و شاه علنی شد. در این میان توسعه‌ی نهادهای پژوهشی و دانشگاهی ایران نیز ادامه داشت و در همین روز به سال ۱۳۴۳ انستیتو دفع آفات و بیماری‌های گیاهی در کرج تأسیس شد و دو سال بعد در ۱۳۴۵ دانشگاه صنعتی آریامهر (بعدتر صنعتی شریف) تأسیس شد.



روز اول مهر در تاریخ جهان هم پر حادثه بوده است و جنگ‌هایی خونین در این روز رخ داده است. در ۷۸۸ دومین نبرد بزرگ دودمان مینگ چین و مغول‌ها در کرانه‌ی رود خِرلِن^۱ در شرق مغولستان آغاز شد و به پیروزی مغول‌ها انجامید. در ۸۳۸ نبرد بلور هیث^۲ که اولین درگیری بزرگ در جریان جنگ رُزها^۳ بود، در انگلستان بین دو خاندان یورک^۴ و لنکستر^۵ درگرفت. در این جنگ ریچارد نیل^۶

رهبر یورک‌ها با پنج هزار سرباز در برابر ده هزار سرباز صف آراست که زیر فرمان جیمز تاچت^۷ رهبر لنکسترها می‌جنگیدند و در نهایت بر ایشان پیروز شد. در ۱۲۷۸ ناوگان آسیایی ایالات متحده در نبرد اولونگاپو^۸ بر ناوگان جمهوری فیلیپین غلبه کرد، در ۱۲۸۴ سوئد و نروژ طی عهدنامه‌ی کارلستاد^۹ از هم جدایی گزیدند و به دو کشور

^۱Kherlen River

^۲Battle of Blore Heath

^۳Wars of the Roses

^۴York

^۵Lancaster

^۶Richard Neville

^۷James Tuchet

^۸Battle of Olongapo

^۹Karlstad Treaty

تبدیل شدند و در ۱۲۶۹ فریدریش پاولوس^۱ سپهسالار آلمانی زاده شد (تصویر بالا). او فرماندهی قوای آلمانی در استالینگراد بود و در همان روزی که به مقام فیلدمارشالی رسید در عملیاتی ضربتی به دست شوروی‌ها اسیر شد. او بر خلاف انتظار هیتلر خودکشی نکرد و به همکاری با روس‌ها پرداخت. در استالینگراد ۹۱ هزار سرباز آلمانی اسیر روس‌ها شدند که روس‌ها نیمی از آن‌ها را در راه فرستادندشان به سیبری و نیمی دیگر را در سیبری کشتند و تنها شش هزار نفرشان تا پایان جنگ زنده ماندند.

از رخدادهای سیاسی دیگر این روز آن که در ۱۳۵۲ خوان پرون^۲ در انتخابات آرژانتین به قدرت رسید.



این روز از نظر دینی، فرهنگی و اجتماعی هم آستان وقایع مهم بوده است. در ۱۶۶ هجری خورشیدی دومین شورای نیکایا^۳ (نیقیه) در کلیسای هاگیا سوفیا^۴ (مسجد

ایاصوفیای امروز) با حضور ۳۵۰ اسقف برگزار شد و مجاز بودن استفاده از اشیای متبرک و نمادهای مقدس و تقدیس آثار هنری مثل مجسمه و نقاشی را تصویب کرد. در اول مهر سال ۱۰۲۱ اولین مراسم فارغ‌التحصیلی در کالج هاروارد انجام شد، در ۱۰۷۱ آخرین متهم به جادوگری در شهر سالم^۵ آمریکا به دار آویخته شد، و در ۱۲۲۴ باشگاه بیسبال نیکرباکرز^۶ اولین تیم بیسبال جهان شد که قوانین امروزی این بازی را رعایت می‌کرد (تصویر بالا).

^۱Friedrich Paulus

^۲Juan Perón

^۳Second Council of Nicaea

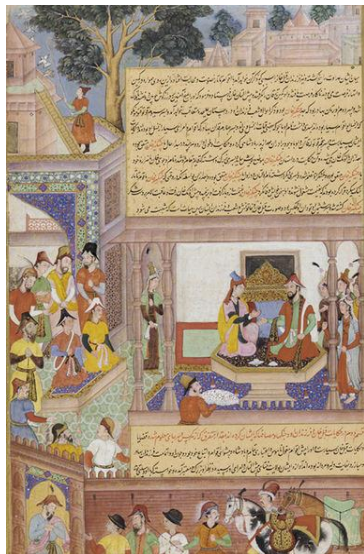
^۴Hagia Sophia

^۵Salem

^۶Knickerbockers

در ۱۲۲۵ در نتیجه‌ی همکاری سه اخترشناس (اوربان ژان ژوزف لو وریر،^۱ جان کوچ آدامز^۲ و یوهان گوتفريد گاله^۳) سیاره‌ی نپتون کشف شد. در ۱۲۶۷ هم اولین شماره از مجله‌ی نشنال جئوگرافیک^۴ منتشر شد.

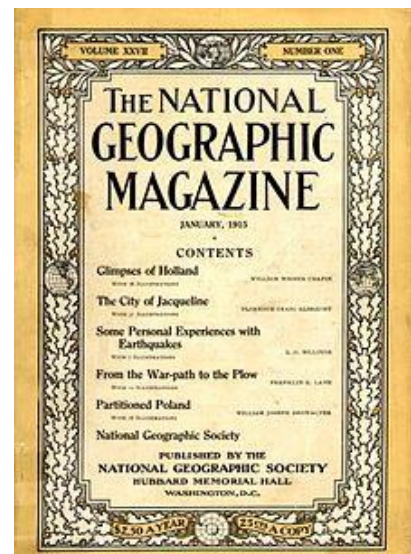
در اول مهر سال ۱۲۶۸ یک کارآفرین ژاپنی به نام فوساجیرو یامائوچی^۵ شرکت نین‌تن^۶ را تأسیس کرد و در آن کارت‌های بازی هانافودا^۷ را تولید می‌کرد و می‌فروخت. این شرکت امروز به یکی از نیرومندترین سازندگان بازی رایانه‌ای تبدیل شده است. در ۱۲۸۸ گاستون لورو^۸ کتاب شیخ/پیر^۹ را منتشر کرد، در ۱۳۵۹ باب مارلی^{۱۰} در آخرین کنسرت پیتسبورگ آواز خواند و در ۱۳۸۱ اولین نسخه از نرم‌افزار Mozilla Firefox به بازار عرضه شد.



قویلیای قآن



رابرت بوش



از شماره‌های قدیمی مجله‌ی «جغرافیای ملی»

^۱Urbain-Jean-Joseph Le Verrier

^۲John Couch Adams

^۳Johann Gottfried Galle

^۴National Geographic Magazine

^۵Fusajiro Yamauchi

^۶Nintendo

^۷Hanafuda

^۸Gaston Leroux

^۹The Phantom of the Opera

^{۱۰}Bob Marley

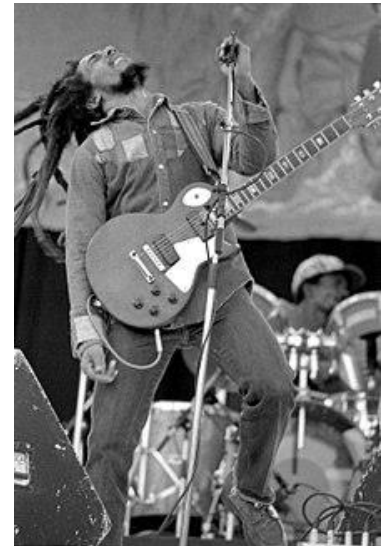
اول مهر زادروز چندین شخصیت مهم در حوزه‌ی تمدن ایرانی بوده است. در ۱۲۸۱ آیت‌الله روح‌الله خمینی به دنیا آمد و در ۱۳۰۹ صبا اختر خواننده‌ی پاکستانی و در ۱۳۳۷ خالد الشیخ خواننده‌ی بحرینی زاده شدند. در ۳۴۴ هم متنبی شاعر مشهور عرب درگذشت. در میان انیرانیان اول مهر زادروز این نامداران بوده است: آگوستوس اولین امپراتور روم (۶۳ پیش از میلاد)، قوبیلای خان (۵۸۴ هجری خورشیدی)، روبرت بوش مؤسس شرکت آلمانی لوازم خانگی بوش (۱۲۴۰)، و بروس اسپرینگستین^۳ خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۲۸).



بروس اسپرینگستین



متنبی



باب مارلی

به همان ترتیبی که در روز اول مهر تمرکزی از زاده شدن شاعران و خوانندگان را داریم، این روز سالگرد مرگ ادیبان و نویسندگان زیادی هم هست: اوربان لو وریر^۴ اخترشناس فرانسوی درست سی و یک سال پس از کشف نیپتون (۱۲۵۶)، ویلکی کالینز^۵ داستان‌نویس انگلیسی (۱۲۶۸)، و پابلو نرودا^۶ شاعر و دیپلمات شیلیایی

^۱Augustus

^۲Robert Bosch

^۳Bruce Springsteen

^۴Urban Le Verrier

^۵Wilkie Collins

^۶Pablo Neruda

(۱۳۵۲) همگی در این روز درگذشته‌اند. دوگن راهب بودایی ژاپنی (۶۳۲) و ابوالحسن علی حاکم تونس (۱۱۳۵)

هم در این روز درگذشتند.



ویلکی کالینز



پابلو نرودا



دوگن، پیشوای بودایی

Dōgen

دوم مهر

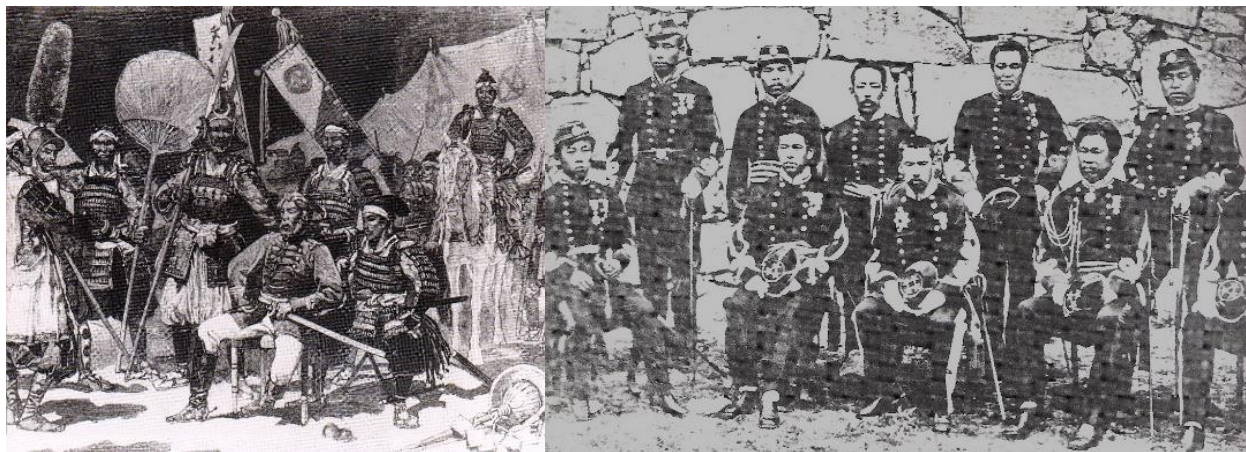
مهم‌ترین مناسبت دوم مهرماه برای ایرانیان آن است که در این روز در سال اول هجری پیامبر اسلام و ابوبکر صدیق هجرت را کامل کردند و از مکه به مدینه رسیدند و این واقعه مبنای سالشمار هجری قرار گرفت.

در دوران معاصرمان این روز با رخداد‌های سیاسی متنوعی مصادف بوده است. در ۱۲۸۶ سلیمان میرزا اسکندری شعبه‌ی انجمن آدمیت را در کرمانشاه تأسیس کرد و مدرسه‌ی کرمانشاهان را نیز بنیان نهاد. درست یک سال بعد (در ۱۲۸۷) محمدعلی شاه که تازه بر ضد مجلس کودتا کرده بود فرمانی خطاب به صدراعظم صادر کرد و متذکر شد که مجلس شورای ملی در ۲۲ آبان‌ماه افتتاح و شروع به کار خواهد کرد، ولی اهالی تبریز را از شرکت در انتخابات محروم نمود. تا سه سال بعد مشروطه‌خواهان او را از سلطنت عزل کرده بودند و مهم‌ترین هوادارش که سالارالدوله بود در همین روز به سال ۱۲۹۰ خود را شاه خواند و کوشید به کمک عشایر غرب ایران بر مشروطه‌خواهان غلبه کند. در همین روز پیرم‌خان از سرداران بزرگ مشروطه‌خواه به دریافت یک قبضه شمشیر مرصع مخلع گردید و مجلس برای او مقرری سالیانه بر مبنای سه هزار و ششصد تومان تعیین نمود. او بلافاصله برای دفع خطر سالارالدوله به بسیج نیرو پرداخت. در همین روز انگلیسی‌ها هم از اغتشاش بهره جستند و در بوشهر نیرو پیاده کردند.



راست: پیرم‌خان، میان: سالارالدوله
سمت راست پدرش محمدعلی شاه،
چپ: سلیمان میرزا اسکندری

تا چند سال بعد دودمان پهلوی به جای قاجار بر تخت ایران برنشست و سازمان دولت و نهادهای اجتماعی تجدیدی شتابزده را تجربه کردند. در همین روز به سال ۱۳۱۷ هنرستان دختران با حضور هیئت دولت و امراء و نمایندگان مجلس افتتاح شد. در ۱۳۲۰، بلافاصله پس از کناره‌گیری رضاشاه، علی‌اصغر فروزان شهردار تهران از خدمت معاف شد و به جای وی مصطفی قلی رام شهردار گردید، همچنین اداره‌ی کل امنیه‌ی مملکتی که در سال ۱۳۱۸ منحل و تشکیلات آن ضمیمه‌ی واحدهای ارتشی شده بود مجدداً تأسیس گردید و سرتیپ فضل‌الله زاهدی در رأس این سازمان قرار گرفت.



سرداران ژاپنی درگیر در نبرد شیرویاما؛ راست: ارتش جدید ژاپن و چپ: سامورایی‌ها

در دوم مهر سال ۱۳۴۰ بین ایران و کویت سفیر رد و بدل شد و سه سال بعد در ۱۳۴۳ در جلسه‌ی فوق‌العاده‌ی مجلس شورای ملی قرار داد وین به تصویب رسید. نه سال بعد در ۱۳۵۲ دکتر علی شریعتی که به صورت پنهانی می‌زیست خود را به پلیس معرفی کرد و زندانی شد. در روزگار ما هم به سال ۱۳۹۴ در این روز فاجعه‌ای رخ داد و در جریان آشوبی که در جریان مراسم حج بروز کرد، دست کم ۱۱۰۰ نفر کشته و نزدیک به هزار تن زخمی شدند. در این حادثه، که به فاجعه‌ی منا مشهور شد، زائران به دلیل ازدحام جمعیت در یکی از

خیابان‌های منطقه‌ی منا به دلیل فشار و خفگی جان خود را از دست دادند که ۴۶۴ نفر از آنان ایرانی بودند. در سوم مهر هم ۱۳۳۴ نیروی هوایی سلطنتی اردن تأسیس شد.



مراسم تأسیس نیروی هوایی اردن

دوم مهرماه در تاریخ سیاسی جهان هم روزی مهم بوده است. در ۱۲۳۲ در یاسالار دیوان^۱ به طور رسمی کالدونیای جدید^۲ را به اسم دولت فرانسه تصرف کرد و در ۱۲۵۶ قوای امپراتور ژاپن با سی هزار سرباز در نبرد شیرویاما^۳ بر پانصد سامورایی شورشی هوادار خاندان ساتسوما^۴ غلبه کردند و آن‌ها را تا نفر آخر کشتند. در ۱۳۵۲ گینه‌ی بیسائو از پرتغال مستقل شد و در ۱۳۷۲ نورودوم سیهانوک^۵ شاه کامبوج به کشورش بازگشت و بار دیگر پس از دوران هولناک حاکمیت خمرهای سرخ قدرت را در دست گرفت، در حالی که کمونیست‌ها طی سه سال گذشته یک چهارم تا یک سوم جمعیت کشورش را قتل‌عام کرده بودند. در ۱۳۸۶ هم بین سی تا صد هزار تن در یانگون بر ضد دولت سرکوبگر برمه تظاهرات کردند.

^۱Rear Admiral Febvrier
Despointes

^۲New Caledonia
^۳Battle of Shiroyama

^۴Satsuma
^۵Norodom Sihanouk



بازنمایی نبرد شیرویاما در نگارگری ژاپنی، سامورایی‌های سیاهپوش و شمشیرزدن در برابر سربازان تفنگدار

این روز همچنین برای دین مسیحیت هم سرنوشت‌ساز بوده است. چون در ۱۲۶۹ هم کلیسای مورمون^۱ چندهمسری را به طور رسمی مجاز شمرد. از نظر اجتماعی این روز به ویژه با تأسیس نهادهایی در آمریکا هم‌زمان شد، چون در ۱۲۸۸ تئودور روزولت^۲ رئیس‌جمهور آمریکا کوه سنگی برج شیطان^۳ در وایومینگ^۴ را به عنوان نخستین مکان ملی این کشور افتتاح کرد. در نقاط دیگر هم واقعه‌ی مهم آن است که در ۱۳۱۱ گاندی^۵ و دکتر

^۱Mormon

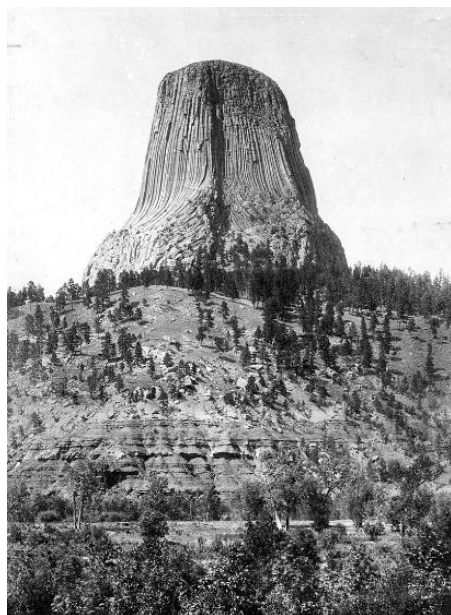
^۲Theodore Roosevelt

^۳Devils Tower

^۴Wyoming

^۵Mahatma Gandhi

آمبداکار در توافق‌نامه‌ی پونا^۲ بر سر اختصاص برخی از کرسی‌های مجلس استانی به افرادی از طبقه‌ی نجس‌ها به توافق رسیدند.



کوه برج شیطان



نورودوم سیهانوک

یک رخداد جالب دیگر دوم مهر آن است که به سال ۱۰۲۰ کشتی «تاجر سلطنتی»^۳ که گنجینه‌ای عظیم از ثروت غارت‌شده از سرخپوستان آمریکا را به انگلستان حمل می‌کرد در اثر توفان غرق شد. این کشتی ۵۸ سرنشین و ۷۰۰ تن ظرفیت داشت و صد هزار پوند طلا، چهارصد شمش نقره و نیم میلیون سکه را حمل می‌کرد. کوشش برای یافتن لاشه‌ی گرانبهای این کشتی تا به امروز یکی از بزرگ‌ترین برنامه‌های جویندگان گنج است.

^۱Bhimrao Ramji Ambedkar

^۲Poona Pact

^۳Merchant Royal

دوم مهرماه با چند نوآوری مهم علمی و صنعتی هم مصادف بوده است. در ۱۲۸۵ لئوناردو تورس^۱ ی کوئودو^۱ نخستین نمونه از فناوری کنترل از راه دور را در خلیج بیلباتو در برابر انبوهی از تماشاچیان به نمایش گذاشت و به کمک آن قایقی را از دور در ساحل جابه‌جا کرد. در ۱۳۲۷ کمپانی موتور هوندا^۲ تأسیس شد، در ۱۳۳۹ یو.اس.اس ایترپرایز^۳ که اولین ناو هواپیمابر اتمی بود به آب انداخته شد و در ۱۳۵۸ شرکت کامپوسرو^۴ اولین خدمات رایانه‌ای که پست الکترونیکی داشت را ارائه کرد.



عصمت اینونو



هوراس والپول



عضدالدوله فناخسرو



ویتلیوس

در این روز این نامداران زاده شده‌اند: ویتلیوس^۵ امپراتور روم (۱۵ میلادی)، عضدالدوله فناخسرو شاه آل بویه (۳۱۵ هجری خورشیدی)، هوراس والپول^۶ مورخ و سیاستمدار انگلیسی (۱۰۹۶)، عصمت اینونو دومین رئیس‌جمهور ترکیه (۱۲۶۳)، و دیمتری شوستاکوویچ^۷ موسیقیدان روسی (۱۲۸۵) و شل سیورستین^۸ نویسنده و

^۱Leonardo Torres y Quevedo

^۲Honda Motor Co.

^۳USS Enterprise

^۴Compuserve

^۵Vitellius

^۶Horace Walpole

^۷Dmitri Shostakovich

^۸Shel Silverstein

شاعر آمریکایی (۱۳۰۹). در گذشتگان مهم این روز هم عبارت‌اند از پاراسلسوس دانشمند آلمانی (۹۲۰) و توپاک

آمارو آخرین اینکا (۹۵۱).



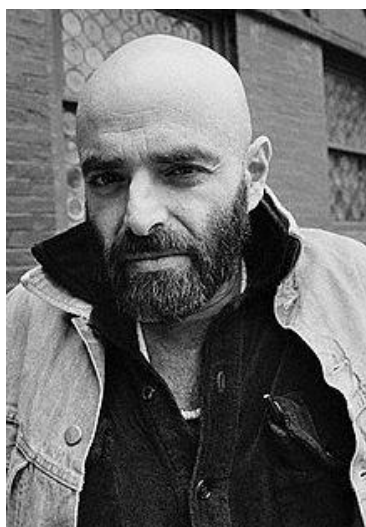
دیمیتری شوستاکوویچ



پاراسلس



توپاک آمارو



شل سیلورستین

Paracelsus

Túpac Amaru

سوم مهر

روز سوم مهر سال ۱۴۱ هجری خورشیدی محمد نفس زکیه رهبر شاخه‌ی حسنی خاندان علوی قیام خود بر ضد سلطنت عباسی را آغاز کرد. او در این روز از خندقی که پیامبر پیشتر هنگام جنگ خندق در مدینه کنده بود استفاده کرد تا مانع پیشروی سپاهیان خلیفه شود.

در دوران معاصر در سوم مهر سال ۱۲۶۱ میرزا یوسف‌خان مستشارالدوله به خاطر آن که در روزنامه‌ی اختر به نفع مشروطه مطلب نوشته بود دستگیر شد و با غل و زنجیر در خانه‌ی حاجب‌الدوله بازداشت شد. با این همه، چون جرمش در بدگویی از دولت اثبات نشد خشم ناصرالدین‌شاه به جایی نرسید و اندکی بعد آزادش کردند. بیست و شش سال بعد همین مشروطه‌خواهان چندان نیرومند شده بودند که وقتی محمدعلی‌شاه نوه‌ی ناصرالدین‌شاه بر ضد مجلس کودتا کرد، با قوای مسلحی به مقاومت پرداختند.

روز جمعه سوم مهر سال ۱۲۸۷ یک سپاه دولتی با سی تا سی و پنج هزار سرباز به گروهی سیصد نفره از مجاهدان مشروطه‌خواه که در تبریز سنگر گرفته بودند حمله کردند و شکست خوردند و وادار به عقب‌نشینی شدند. در همین گیر و دار سربازی دلیر در سپاه دولتی حضور داشت که تا نُه سال بعد (۱۲۹۶) به ریاست باطالیون تیرانداز رسید و او رضاخان سوادکوهی بود که چند سال بعد به تاج و تخت دست یافت.

در سال ۱۳۲۰ پس از فرو افتادن همین رضاشاه از سلطنت قاعده‌ی سانسور نامه‌ها در ادارات پست و صندوق‌های پستی برداشته شد و رسم گرفتن پروانه‌ی مسافرت از اداره‌ی کل شهربانی برای سفر در کشور نیز

برچیده شد و مردم از این تاریخ توانستند بی اطلاع شهربانی به هر شهری مسافرت کنند. با همین آزادی بود که چهار سال بعد (در سوم مهر ۱۳۲۴) سید جعفر پیشه‌وری وقتی دید اعتبارنامه‌اش در مجلس رد شده بی‌خبر از تهران خارج شد و وارد تبریز شد. در همین روز بازار قزوین در طی یک آتش‌سوزی به کلی سوخت و تبدیل به تلی از خاکستر گردید. در این حریق ششصد باب مغازه از بین رفت و میلیون‌ها ریال کالا نابود شد.



یوسف‌خان مستشارالدوله



فرحات عباس



رضا خان فرماندهی یگان مسلسل

یک سال بعد (۱۳۲۵) یاغی‌گری عشایر فارس در تمام منطقه ابعاد گسترده‌ای پیدا کرد و در چنین روزی شهر کازرون مورد حملات خونبار عشایر قرار گرفت. به دستور احمد قوام نخست‌وزیر هیئتی مرکب از نیک‌پی معاون نخست وزیر، سردار فاخر حکمت، علی هیئت دادستان کل، سرپاس صفاری رئیس شهربانی و امیر همایون بوشهری برای مذاکره با سران عشایر مخصوصاً ناصر قشقایی به شیراز رفتند.

شش سال بعد جنبش ملی شدن صنعت نفت آغاز شده بود و در این روز به سال ۱۳۳۱ پیشنهاد متقابل ایران به پیام مشترک چرچیل و ترومن منتشر شد و مصدق شرایط ایران را در مقابل پیشنهاد انگلیس و امریکا تشریح کرد. تا دو سال بعد دولت دکتر مصدق سرنگون شد و در ۱۳۳۳ یک هیئت اقتصادی از فرانسه وارد تهران

شد، با این مأموریت که درباره‌ی وضع اقتصادی ایران و بازرگانی کشور مطالعه کند و در نتیجه سی میلیارد فرانک وام در اختیار دولت قرار دهد. در همین روز مذاکره پیرامون قرارداد نفت در کمیسیون خاصی مرکب از ۳۶ نفر از نمایندگان مجلس شورای ملی و سنا آغاز شد. نخست‌وزیر و وزیر دارائی در جلسات این کمیسیون مشارکت داشتند.

این روز در جریان‌های کارگری ایران و جنبش‌های ضداستعماری سرزمین‌های نزدیک به ایران نیز اهمیتی داشته است. در ۱۳۳۸ به دنبال ورود پگوف^۱ به ایران جمعیت دفاع ملی فعالیت خود را متوقف ساخت و در ۱۳۴۱ خسروانی، وزیر کار، اعلام کرد به زودی کارگران در سود کارخانه‌ها سهیم خواهند شد. سه سال بعد در ۱۳۴۱ عبدالله سلال در یمن کودتا کرد و امام بدر را از قدرت کنار زد و تأسیس دولت جمهوری یمن را اعلام کرد و خود نخستین رئیس‌جمهورش شد. در همین روز فرهاد (فرحات) عباس تأسیس جمهوری خلق الجزایر را اعلام کرد و خود به ریاست جمهوری‌اش رسید.

^۱Nikolai Pegov

سوم مهرماه در تاریخ جنگ با چند رخداد کوچک مصادف بوده است. در سال ۴۴۵ نبرد پل استمفورد^۱

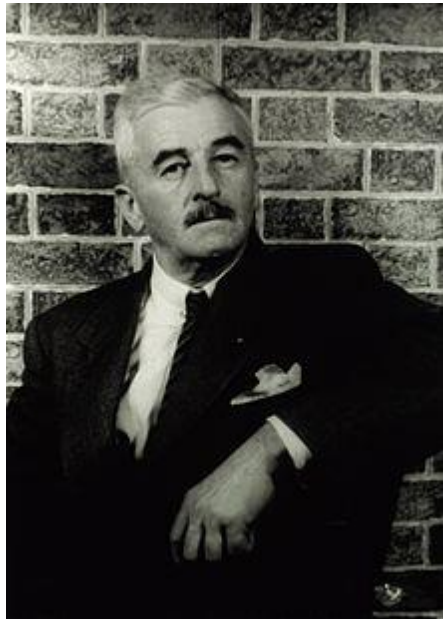


که واپسین درگیری از رده‌ی
هجوم‌های وایکینگ‌ها بود، میان ۹
هزار مهاجم نروژی و ۱۵ هزار مدافع
انگلیسی درگرفت و به شکست
وایکینگ‌ها و کشتار ۶ هزار نروژی
منتهی شد (تصویر روبرو). در ۱۳۲۱

هم در بحبوحه‌ی جنگ جهانی دوم دولت سوئیس اعلام کرد از پذیرفتن پناهندگانی که به دلایل نژادی به این کشور می‌کوچند معذور است. به این ترتیب سوئیس مرزهای خود را بر روی یهودیانی که می‌خواستند از آلمان خارج شوند بست. در ۱۳۴۳ هم جنگ‌های استقلال موزامبیک برای جدایی از پرتغال آغاز شد.

از رخداد‌های دیگر این روز هم این‌که در ۱۰۴۳ انگلیسی‌ها شهر نیوآستردام را از هلندی‌ها گرفتند و بعدتر آنجا را نیویورک نامیدند و در ۱۱۶۸ هم دیوان‌عالی قضاوت و دادگاه عالی در دستگاه قضایی ایالات متحده‌ی آمریکا تأسیس شد و در ۱۲۸۶ هم نیوزلند و نیوفاندلند به قلمرو انگلستان منضم شدند.

^۱Battle of Stamford Bridge



ویلیام فاکنر



عبدالله سلال

این روز از نظر تاریخ فرهنگ و پیدایش نهادهای مدرن هم اهمیتی دارد. در ۱۱۶۹ اپرای پکن در جریان نمایشی درباری تأسیس شد، در ۱۲۶۹ پارک ملی سکویا^۱ با فرمان سنای آمریکا بنیان نهاده شد و در ۱۳۳۶ اولین خط تلفن دو طرف اقیانوس آتلانتیک را به هم متصل کرد و در ۱۳۵۶ هم ۴۲۰۰ نفر در نخستین مسابقه‌ی دوی ماراتون شیکاگو شرکت کردند.

^۱Sequoia National Park

در روز سوم مهر ماه چندین نویسنده و بازیگر زاده شده‌اند: ف. اسکات فیتزجرالد داستان‌نویس آمریکایی (۱۲۷۵)، ویلیام فاکنر نویسنده‌ی آمریکایی (۱۲۷۶)، منوچهر آتشی (۱۳۱۰) و علی پروین فوتبالیست (۱۳۲۵)، کترین زتا جونز^۳ (۱۳۴۸) همگی در این روز به دنیا آمده‌اند.

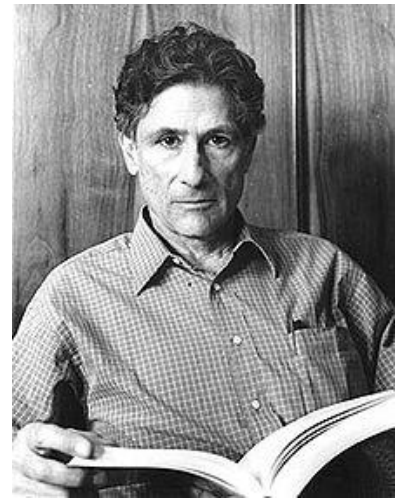
در گذشتگان نامدار این روز هم عبارت‌اند از یزید سوم خلیفه‌ی اموی (۱۲۳) و ادوارد سعید^۴ جامعه‌شناس (۱۳۸۲). فریدون میرزا پسر احمدشاه قاجار هم در این روز به سال ۱۳۵۳ در تصادف رانندگی در ژنو جان باخت.



منوچهر آتشی



کترین زتا جونز



ادوارد سعید

^۱F. Scott Fitzgerald

^۲William Faulkner

^۳Catherine Zeta-Jones

^۴Edward Said

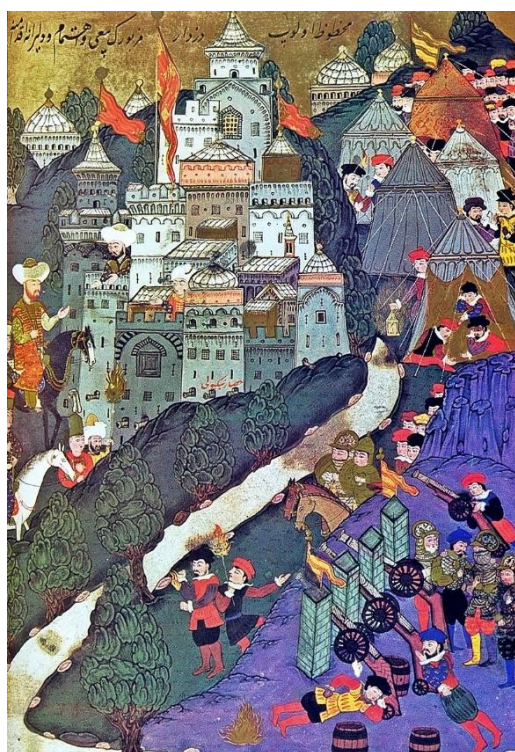


علی پروین



فیتزجرالد

چهارم مهر



روز چهارم مهر سال ۷۵۰ هجری خورشیدی در زمان

سلطان مراد اول عثمانی سرداری عثمانی به نام لالا شاهین پاشا

با یک سپاه کوچک هشتصد نفره در نبرد رود ماریتسا^۱ بر ارتش

بزرگ شاه صربها و وکاشین مریناوچویچ^۲ که بین بیست تا سی

هزار سرباز داشت غلبه کرد و وکاشین را به قتل رساند. بیست

و پنج سال بعد، جنگ بزرگ دیگری در این روز در گرفت و آن

به سال ۷۷۵ زمانی رخ داد که بایزید اول سلطان عثمانی در نبرد

نیکوپولیس^۳ بر قوای متحد صلیبی پیروز شد. در این نبرد که

بسیار خشونت‌آمیز بود، سپاهی حدود سی هزار نفره از سربازان انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، کروات، موراویایی،

بلغار و مجار با سپاهیان حدود بیست هزار نفره^۴ بایزید جنگیدند و به سختی شکست خوردند (تصویر بالا).

صلیبی‌ها حدود هزار تن از مردم غیرنظامی مسلمان را پیش از نبرد به گروگان گرفته بودند که در شب پیش از

نبرد همه را برای در هم شکستن روحیه‌ی سربازان بایزید کشتار کردند. اما این کارشان بدتر خون دشمنشان را

^۱Battle of Maritsa

^۲Vukašin Mrnjavčević

^۳Battle of Nicopolis

به جوش آورد و باعث شد با آن که شماری کمتر داشتند دلیرانه تر بجنگند. سپاهیان صلیبی در این نبرد به کلی از میان رفتند و اسیران هم به انتقام کشتار شهروندان غیرنظامی اعدام شدند.



در همین روز در تاریخ معاصرمان به سال ۱۲۸۵

علیقلی خان سردار اسعد دوم از طرف عین الدوله به لقب سردار اسعد رسید (عکس روبرو). او بعدتر به ایلخانی رسید، ولی چون چشمش نابینا شده بود از این مقام کناره گیری کرد و صمصام السلطنه جانشینش شد. او زبان عربی و فرانسوی را می دانست و مدتی را در اروپا زیسته بود. زمانی که برای درمان چشمش به پاریس رفته بود با شکرالله خان معتمدخاقان همسفر بود. او در پاریس کتاب های پل

و ویرژینی، هرمس مصری، سفرنامه ی شرلی و هانری سوم را به پارسی ترجمه کرد.

سه سال بعد (۱۲۸۸) ظل السلطان که چندی پیش وارد رشت شده بود و به دست مجاهدین اسیر و بازداشت بود با پرداخت یکصد هزار تومان آزاد و به اروپا رفت. سال بعد از آن (۱۲۸۹) ابوالقاسم ناصرالملک از لندن طی تلگرافی قبولی خود را برای نیابت سلطنت اعلام کرد، مشروط بر این که ماهیانه به وی ده هزار تومان حقوق پرداخت شود، که دو برابر حقوق عضدالملک نایب السلطنه ی سابق بود. سال بعدش (۱۲۹۰) آخرین بقایای نیروهای مستبدین هم از میان رفتند و این زمانی رخ داد که در باغشاه نوبران جنگ شدیدی بین قوای دولتی و سالارالدوله به وقوع پیوست و پس از چند ساعت به شکست و فرار وی ختم شد.

روز پنجشنبه چهارم مهر سال ۱۲۹۶ میرزا خلیل خلخالی رکن‌الاسلام نخستین شماره از روزنامه‌ی کوکب ایران را در چهار صفحه‌ی قطع بزرگ منتشر کرد. این روزنامه در روزهای زوج هفته منتشر می‌شد و ارگان ضدتشیکیلاتی‌ها بود. کوکب ایران به همراه روزنامه‌های وطن و رعد تقریباً هوادار روس‌ها و مخالف انگلیس‌ها بود و از دولت عین‌الدوله که گرایش به روس‌ها داشت هواداری می‌کرد و در مقابل روزنامه‌های تجدد ایران، صدای ایران و زنان آزاد قرار می‌گرفت.



راست: ناصرالملک، میان: میکده، چپ: محسن صدر و شاه

در دوران رضاشاه روز چهارم مهر با عزل و نصب‌هایی فرعی قرین بوده است. در ۱۳۰۵ میرزا سلیمان‌خان میکده، از مشروطه‌خواهان قدیمی، حاکم اصفهان شد. در ۱۳۰۸ وزارت فوائد عامه سی و نه محصل به اروپا اعزام کرد و در ۱۳۱۸ فیلیمتوف^۱ سفیر کبیر جدید دولت اتحاد جماهیر شوروی استوارنامه‌ی خود را تسلیم کرد. پس از حمله‌ی متفقین در ۱۳۲۰ دولت رؤسای املاک بزرگ و کارخانه‌های خصوصی را به تهران فراخواند تا از آن‌ها

^۱Matvey Filimonov

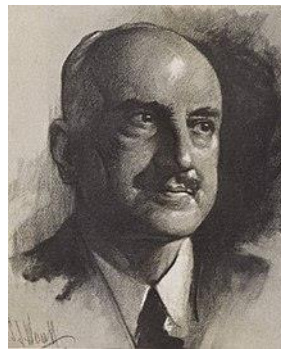
برای چرخش امور دولت وام بگیرد. همچنین در این روز از طرف دولت گروهی مشتمل بر حاج سید نصرالله تقوی رئیس دیوان عالی کشور، نصرالملک هدایت رئیس دیوان محاسبات، حسین علاء و ابراهیم حکیمی انتخاب شدند تا جواهرات سلطنتی را صورت‌برداری کنند. سید حسن تقی‌زاده هم در همین روز به سمت وزیر مختار ایران در لندن تعیین شد.

روز چهارم مهر سال ۱۳۲۴ محسن صدر نخست‌وزیر لایحه‌ی منشور ملل متفق را برای تصویب تسلیم مجلس کرد و در آنجا به ایراداتی که دکتر مصدق درباره‌ی برنامه‌های دولت گرفته بود پاسخ داد. در همین روز نمایندگان آذربایجان در مجلس طی اعلامیه‌ای از اقدام حزب دموکرات آذربایجان درباره‌ی استقلال داخلی و ترویج زبان ترکی اظهار نارضایتی کردند و بر رسمیت زبان پارسی در این استان و گرایش مردم به آن پافشاری کردند.

در سال ۱۳۳۳ فرمانداری نظامی اعلام کرد محل چاپ روزنامه‌ی حزب توده و انتشارات مخفی‌شان را در زیرزمین ساختمانی در داوودیه کشف کرده است. هفت سال بعد هم در ۱۳۴۰ هنرمندان شوروی در تهران سیرک بر پا ساختند!



سکه‌ی معزالدین الله



جورج سانتایانا

چهارم مهر در سطح جهانی با چند جنگ و ویرانی مصادف بوده است. در ۱۰۶۶ هجری خورشیدی معبد پارتنون در آتن توسط بمب‌هایی که مهاجمان ونیزی بر آن پرتاب کردند ویران شد. ونیزی‌های مهاجم به آتن برای غلبه بر سپاهیان عثمانی که از شهر دفاع می‌کردند و در پارتنون سنگر گرفته بودند این بنای تاریخی را بمباران کردند. در همین روز شورای شهر آمستردام به پشتیبانی از ویلیام اورانژ برای حمله به انگلستان رأی داد و این جریان به انقلاب شکوهمند در انگلستان انجامید. در ۱۳۲۹ هم اندونزی که تازه استقلال یافته بود به سازمان ملل متحد پیوست و در ۱۳۳۹ اولین بحث تلویزیونی میان نامزدهای ریاست جمهوری در شیکاگو برای عموم پخش شد. در این بحث نیکسون در برابر کندی تجدل کرد و شکست خورد.



این روز در ضمن با کردارهای چند ماجراجو هم پیوند خورده است. در ۹۵۹ سر فرانسیس دریک سفر دریایی‌اش به دور کره‌ی زمین را خاتمه داد (تصویر بالا). در ۱۳۱۲ هم گانگستر مشهور آمریکایی، کلی مسلسل،

^۱Parthenon

^۲William of Orange

^۳Richard Nixon

^۴John F. Kennedy

^۵Sir Francis Drake

^۶Machine Gun Kelly

خود را تسلیم پلیس کرد. در این میان هم آلبرت انشتین در ۱۲۸۴ اولین مقاله‌اش درباره‌ی نسبیّت خاص را منتشر کرد!

از جمله رویدادهای فرهنگی هم این که در ۱۰۶۹ اولین روزنامه‌ی چاپ‌شده‌ی چندصفحه‌ای در قاره‌ی آمریکا به نام «ظهورهای عمومی، هم خارجی و هم داخلی» (Public Occurrences Both Forreign and Domestick) منتشر شد که البته این روزنامه تنها همین یک شماره را پایید!



نقاشی مشهور تئودور ژریکو



کلی مسلسل و مردان مسلحش

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از معزالدین‌الله چهارمین خلیفه‌ی عباسی (۳۱۱)، فردریک ویلهلم دوم^۲ شاه پروس (۱۱۲۳)، جانی اپلسید^۳ کشاورز نامدار آمریکایی که کاشت درختان سیب را در منطقه‌ی پنسیلوانیا رواج داد (۱۱۵۳)، تئودور ژریکو^۴ نقاش فرانسوی (۱۱۷۰)، ایوان پاولوف^۵ فیزیولوژیست روسی (۱۲۲۸)، و دو فیلسوف آلمانی نامدار: مارتین هایدگر^۶ (۱۲۶۸) و هانس رایسنباخ^۷ (۱۲۷۰).

^۱Albert Einstein

^۲Friedrich Wilhelm II

^۳Johnny Appleseed

^۴Théodore Géricault

^۵Ivan Pavlov

^۶Martin Heidegger

^۷Hans Reichenbach

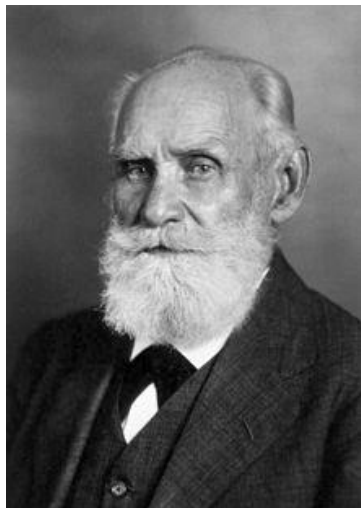
چند شخصیت متفاوت هم در این روز جان باخته‌اند. پیش از همه ابن تیمیه اندیشمند سلفی و مؤسس

بنیادگرایی اسلامی (۷۰۷) و بعد از میت‌لوف^۱ خواننده‌ی راک (۱۳۲۶) و در نهایت جورج سانتایانا^۲ فیلسوف

اسپانیایی (۱۳۳۱).



میت لوف



ایوان پاولوف



هانس رایشنباخ

^۱Meat Loaf

^۲George Santayana

پنجم مهر

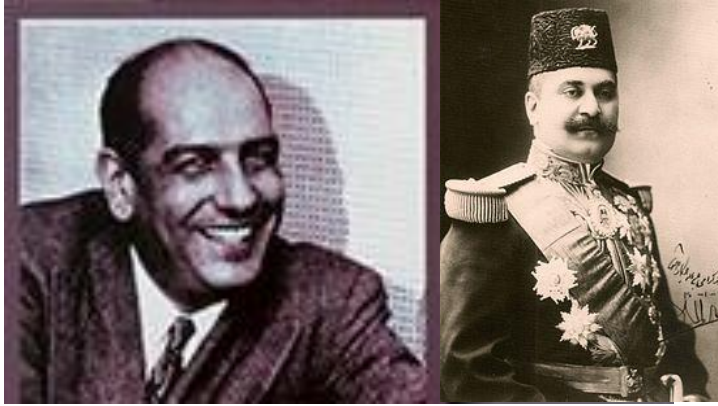
روز پنجم مهر ۱۲۸۷ نخستین جنگ آزادیخواهان تبریزی با مستبدین با پیروزی ستارخان و باقرخان به پایان رسید (تصویر زیر). یک سال بعد (۱۲۸۸) در دوشنبه روزی محمدعلی شاه پس از آن که ناصرالملک در حمایت ضمنی از مشروطه‌خواهان از مقام صدراعظمی استعفا کرد، این مقام را به همراه وزارت جنگ به محمدولی خان تنکابنی داد، بی‌خبر از این که او نیز به زودی به صف مشروطه‌خواهان می‌پیوست. باز یک سال بعد (۱۲۸۹) بود که چهار قافله‌ی بزرگ که بارشان تریاک بود در نزدیکی کنگاور مورد حمله‌ی راهزنان قرار گرفت و به غارت رفت.



در ۱۲۹۷ وثوق‌الدوله قحطی و کمبود نان را در تهران حل کرد و در رأس اداره‌ی نان یک بلژیکی به نام «مولیتور» قرار داد و بحران نان که از یک سال قبل آغاز شده و کابینه‌ی قبلی را سرنگون کرده بود، خاتمه یافت. در ۱۲۹۸ نصرت‌الدوله وزیر امور خارجه میرزا صمدخان ممتازالسلطنه را از سفارت ایران در پاریس عزل کرد و وزیر مختار تازه‌ای معرفی کرد ولی ممتازالسلطنه که بنیان‌گذار هلال احمر در برابر صلیب سرخ هم بود، با پشتیبانی وزارت خارجه‌ی فرانسه، فرمان برکناری خود را قبول نکرد و کماکان به کار خود ادامه داد سفیر تازه ناچار دفتری اجاره کرد و ایران در پاریس صاحب دو سفارتخانه شد!

تا چند سال بعد این بی‌نظمی‌ها با فراز آمدن رضاشاه از بین رفت و در ۱۳۰۵ پنجاه و هفت نفر محصل نظامی از طرف وزارت جنگ به اروپا اعزام شدند. در ۱۳۱۶ مؤسسه‌ی انحصار دخانیات و کارخانه‌ی توتون و سیگار در بیرون دروازه قزوین دایر و افتتاح شد. در ۱۳۱۸ هم نخستین دسته‌ی داوطلبان هوایمائی کشور فارغ‌التحصیل شده گواهینامه گرفتند. این دسته ده نفر بودند که سه نفر از آن‌ها زن و هفت نفر مرد بودند. اما تا دو سال بعد (۱۳۲۰) متفقین ایران را گرفته بودند و در بامداد این روز رضاشاه که خلع شده بود به اتفاق خانواده‌اش در بندرعباس سوار کشتی شد و به تبعید رفت.

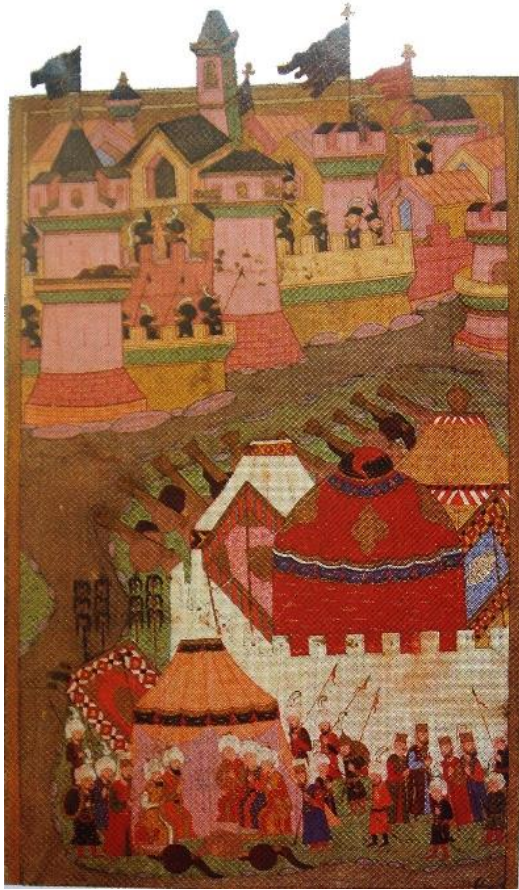
در پنجم مهر ۱۳۲۴ کمونیست‌های ایرانی که در منطقه‌ی نفوذ شوروی‌ها در شمال ایران به فعالیت شدیدی مشغول بودند، باعث واکنش دولت شد. نصرالله سیف پورفاطمی در مجلس نطق تندی کرد و جدایی طلبی در آذربایجان و خراسان و مازندران را و آتش‌سوزی بازار قزوین را نتیجه‌ی سیاست حزب توده دانست و درخواست برخورد قاطع با آن‌ها را داشت. در همین روز بین فرقه‌ی دموکرات پیشه‌وری و عده‌ای از اهالی زنجان زد و خورد شدیدی درگرفت که به مرگ عده‌ای از اهالی منتهی شد.



راست: ممتاز السلطنه

چپ: سیف پور فاطمی

در دوران جدید، در پنجم مهر ۱۳۷۲ جدایی طلبان ابخازی به شهر سوخومی حمله کردند و آنجا را فتح کردند و بعد به کشتار گرجی های شهر روی آوردند. نزدیک به پنجاه هزار شهروند گرجی از سوخومی گریختند و بین ده تا سی هزار تن که در شهر مانده بودند به دست سپاهیان قوم گرا کشتار شدند.



پنجم مهر در تاریخ جهان با چند جنگ مهم قرین بوده است. در ۴۴۵ هجری خورشیدی ویلیام فاتح^۱ و سربازانش از دهانه‌ی رود سُم به حرکت درآمدند و فتح انگلستان را آغاز کردند. در ۹۰۸ سپاهیان سلطان سلیمان اول عثمانی شهر وین را محاصره کردند (تصویر روبرو). در پنجم مهر ۹۱۷ هجری خورشیدی خیرالدین بارباروسا^۳ دریاسالار عثمانی در نبرد دریایی پروزا^۴ که در یونان درگرفت (تصویر زیرین)، با دوازده هزار سرباز و ۱۲۰ کشتی بر قوای متحد اروپایی (اسپانیا، پرتغال، ونیز، جنوا، دولت پاپ، و مانتوا)^۵ که شصت هزار نفر را در سیدنا شناور به میدان فرستاده بودند، غلبه کرد و سه هزار اسیر گرفت.



در دوران جدید هم رخدادهای سیاسی مهمی در این روز واقع شده است. در ۱۱۵۶ در جریان جنگ‌های استقلال آمریکا انگلیسی‌ها فیلادلفیا را از استقلال‌طلبان گرفتند، اما در نهایت استقلال‌طلبان به پیروزی رسیدند و در ۱۱۶۸ مناصب کلیدی دولت نوپای ایالات متحده‌ی آمریکا به این ترتیب بین رهبران استقلال‌طلب تقسیم شد: توماس جفرسون^۱ اولین وزیر امور خارجه، جان جی^۲ اولین رئیس قوه‌ی قضاییه، ساموئل آزگود^۳ اولین وزیر پست و تلگراف. در ۱۳۰۷ ایالات متحده دولت جمهوری چین را به رسمیت شمرد، در ۱۳۱۸ ارتش آلمان ورشو را گرفت، در ۱۳۱۹ پیمان سه‌جانبه میان آلمان و ایتالیا و ژاپن امضا شد و محور متحدین را در جنگ جهانی دوم پدید آورد، در ۱۳۲۸ کنگره‌ی خلق چین پرچم کنونی کشور چین را رسمیت بخشید و در ۱۳۴۱ جمهوری عربی یمن تأسیس شد.



اگوست فردیناند موبیوس



شامپولیون



اوربان هفتم

^۱Thomas Jefferson

^۲John Jay

^۳Samuel Osgood

این روز در ضمن در تاریخ دین مسیح هم اهمیت داشته است. چون در ۹۱۹ فرقه‌ی ژزوئیت‌ها تأسیس شد و در ۹۶۹ پاپ اوربان هفتم^۲ سیزده روز پس از دستیابی به مقام پاپ درگذشت و دارنده‌ی کمترین زمان منصب پاپی شد.

پنجم مهرماه سالگرد چندین رخداد علمی و فنی هم هست. در چنین روزی به سال ۱۲۰۱ ژان فرانسوا شامپولین^۳ اعلام کرد که خط هیروگلیف را رمزگشایی کرده است، در ۱۲۰۴ اولین خط راه‌آهن عمومی که با لوکوموتیو بخاری کار می‌کرد گشایش یافت و استاکتون^۴ را به دارلینگتون^۵ متصل کرد، در ۱۲۸۴ مجله‌ی آلمانی «سالنامه‌ی فیزیک» مقاله‌ای از انشتین^۶ دریافت کرد که در آن معادله‌ی $E=mc^2$ پیشنهاد شده بود. در ۱۲۸۷ اولین خودروی فورد مدل تی^۷ ساخته شد. در ۱۳۳۰ کمپانی سی بی اس^۸ اولین تلویزیون رنگی را به بازار عرضه کرد، اما تولید آن به دلایلی یک ماه بعد متوقف شد. در ۱۳۴۱ کتاب بهار خاموش^۹ نوشته‌ی راشل کارسون^{۱۰} منتشر شد و جریانی از هواداران محیط زیست را برانگیخت تا آژانس حفاظت از محیط زیست آمریکا را تأسیس کنند. همچنین در همین روز به سال ۱۳۷۷ بود که موتور جستجوی گوگل آغاز به کار کرد.



ادگار دگا



موریس بلانشو



والتر بنیامین

^۱Jesuits

^۲Pope Urban VII

^۳Jean-François Champollion

^۴Stockton

^۵Darlington

^۶Albert Einstein

^۷Ford Model T

^۸CBS

^۹Silent Spring

^{۱۰}Rachel Carson

زادگان نامدار پنجم مهر عبارت‌اند از پروسپر مَریمه^۱ مورخ و باستان‌شناس فرانسوی (۱۱۸۲)، سید حسن تقی‌زاده (۱۲۵۶) تی اس الیوت^۲ شاعر انگلیسی (۱۲۶۷)، موریس بلانشو^۳ فیلسوف فرانسوی (۱۲۸۶)، و استوارت کافمن^۴ زیست‌شناس آمریکایی (۱۳۱۸). در ۱۲۴۷ اگوست فردیناند موبیوس^۵ دانشمند و ریاضیدان آلمانی، در ۱۲۷۰ ایوان گونچاروف^۶ ادیب و منتقد روس، در ۱۲۹۶ ادگار دگا^۷ نقاش فرانسوی و در ۱۲۹۷ هم گئورگ زیمل جامعه‌شناس آلمانی درگذشتند. در ۱۳۱۹ هم والتر بنیامین^۸ هنگام عبور از مرز آلمان به اشتباه فکر کرد به زودی دستگیر می‌شود و به همین خاطر خودکشی کرد. در ۱۳۳۱ هم عبدالله وثوق‌السلطنه فوت کرد.



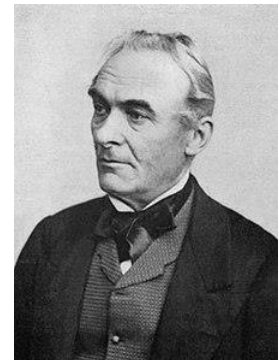
زیمل



تی اس الیوت



ایوان گونچاروف



پروسپر مریمه

^۱Prosper Mérimée

^۲T. S. Eliot

^۳Maurice Blanchot

^۴Stuart Kauffman

^۵August Ferdinand Möbius

^۶Ivan Goncharov

^۷Edgar Degas

^۸Walter Benjamin

ششم مهر



در چنین روزی به سال ۳۸۸ هجری خورشیدی کلیسای قیامت^۱

در اورشلیم که در بر دارنده‌ی تابوت عیسی مسیح و پوشاننده‌ی تپه‌ی جلجتا

(محل مصلوب شدن عیسی مسیح) بود به دستور خلیفه‌ی فاطمی حاکم

بامارالله ویران شد (تصویر رویرو)

روز دوشنبه ششم مهر سال ۱۲۸۶ به خاطر بی‌نظمی نمایندگان

وثوق‌الدوله در مجلس شورای ملی قانونی گذاشت که بر مبنای آن هرکس

از میان نمایندگان که دیرتر از ۴ ساعت به غروب مانده آمد در مجلس حاضر شود یک تومان جریمه باید بدهد!

در ۱۲۹۴ شاهزاده امیراعظم حکمران شاهرود، سمنان و دامغان در باغ خود توسط دو تن از نوکرهای شخصی به

قتل رسید. وی فرزند وجیه‌الله میرزا سپهسالار و برادرزاده‌ی عین‌الدوله بود.

در ۱۳۱۵ مراسم نامزدی شمس پهلوی و فریدون جم انجام گرفت و در همین روز دکتر احمد متین‌دفتری

از طرف رئیس‌الوزرا به سمت وزارت دادگستری معرفی شد. درست یک سال بعد در ۱۳۱۶ محمود جم

نخست‌وزیر شورای اقتصاد را تشکیل داد و اعضای شورا «کمیسیون دائمی تهیه‌ی برنامه» را تشکیل دادند. همین

^۱Church of the Holy Sepulchre

نهاد یازده سال بعد در ۱۳۲۷ برای تهیه آمار و اطلاعات لازم و سرعت بخشیدن به امور تهیه برنامه، اقدام به تأسیس نهادی به نام «سازمان موقت برنامه» کرد که مقدمه‌ی سازمان برنامه و بودجه‌ی بعدی بود.

در ۱۳۱۸ دولت آلمان با اتحاد جماهیر شوروی قراردادی امضاء کرد که بر اساس آن دولت شوروی اجازه می‌داد که کالاهای آلمانی از طریق شوروی به ایران صادر شود. صدور همین کالاها بعدتر دستاویزی شد برای آن که متفقین ایران را متحد آلمان بدانند و به آن حمله کنند. در پی همین حمله بود که در ششم مهر سال ۱۳۲۰ ژنرال ویول^۱ فرماندهی قوای انگلستان در هند وارد تهران شد. در روز ششم مهر سال ۱۳۲۴ ابراهیم پورداود اولین سمن (NGO) مدرن ایران را با نام انجمن ایران‌شناسی تأسیس کرد. در ۱۳۴۰ هم امیر اسدالله علم مدیرعامل سازمان تازه تأسیس بنیاد پهلوی شد. در همین روز به سال ۱۳۷۵ هم طالبان شهر کابل را گرفت و رئیس‌جمهور افغانستان برهان‌الدین ربانی را به فرار واداشت. طالبان پس از گرفتن شهر محمد نجیب‌الله دولتمرد نامدار را دستگیر کردند.



نبرد موهلدورف



پمپی

^۱Archibald Wavell

ششم مهر در تاریخ جهان با جنگ‌ها و خونریزی‌های سرنوشت‌ساز گره خورده است. در سال ۴۸ پیش از میلاد پمپی^۱ سردار نامدار رومی پس از ورود به اسکندریه به دستور بطلمیوس^۲ شاه مقدونی مصر به قتل رسید. در سال ۲۳۵ میلادی پاپ پونتیان^۳ از مقام پاپی کناره‌گرفت چون به همراه هیپولیت^۴ (رهبر مسیحیان رم) به معدن‌های ساردینیا تبعیدش کردند. در ۳۱۴ هجری خورشیدی اشراف مجار به رهبری بولسلاو^۵ دسیسه‌ای چیدند و شاهشان ونچسلاس اول^۶ را به قتل رساندند و بولسلاو را بر تخت نشانند. درست پنجاه سال بعد در ۳۶۴ فرزند بولسلاو اول شاه مجار، که بولسلاو دوم نامیده می‌شد، پس از به قدرت رسیدن اعضای خاندان اشرافی اسلاونیک^۷ را کشتار کرد.

در ۴۴۵ ویلیام فاتح^۸ در ساحل انگلستان پیاده شد و فتح بریتانیا به دست نورمن‌ها آغاز شد، در ۶۱۷ والنسیا که دولتشهری مسلمان بود پس از مدت‌ها محاصره تسلیم جیمز اول شاه آراگون^۹ شد. در ۷۰۱ لویی چهارم^{۱۰} امپراتور روم مقدس مشهور به لودویک بایاری در نبرد موهلدورف^{۱۱} بر قوای فردریک اول^{۱۲} شاه اتریش غلبه کرد. در این نبرد هر یک از دو طرف کمتر از دو هزار شهسوار به میدان فرستادند که در نتیجه فردریک به همراه هزار تن از اشراف همراهش اسیر شد.

در ۹۲۱ هم خوان رودریگز کابریلو^{۱۳} ماجراجوی پرتغالی در ساحل سن‌دیگو پیاده شد و این منطقه را «کشف کرد». در ۱۰۴۸ هم ونیزی‌ها پس از بیست و یک سال محاصره قلعه‌ی کندی^{۱۴} را به عثمانی‌ها تسلیم

^۱Pompey

^۲Ptolemy

^۳Pope Pontian

^۴Hippolytus

^۵Stará Boleslav

^۶Wenceslas I

^۷Slavniks

^۸William the Conqueror

^۹James I of Aragon

^{۱۰}Louis IV

^{۱۱}Battle of Mühldorf

^{۱۲}Frederick I

^{۱۳}Juan Rodríguez Cabrillo

^{۱۴}The Siege of Candia

کردند و به این ترتیب عثمانی سراسر جزیره‌ی کرت^۱ را گرفت. در ششم مهر سال ۱۲۹۰ هم ایتالیا به عثمانی اعلان جنگ داد. در ۱۲۹۷ در جریان جنگ جهانی اول و طی نبرد کانال سنت کویتین^۲ اخط دفاعی هیندنبورگ^۳ توسط متفقین شکسته شد و سربازان انگلیسی و آمریکایی و استرالیایی با دادن چند ده هزار تلفات بر آلمانی‌ها غلبه کردند. در همین روز بلغارستان با اعلان آتش‌بس از جنگ جهانی کناره‌گیری کرد.



نبرد کانال سنت کویتین

در زمانه‌ی جدیدتر هم در ۱۳۴۰ کودتای افسران سوری در دمشق به عمر دولت نوپای جمهوری عربی متحد که از مصر و سوریه تشکیل شده بود خاتمه داد.

^۱Crete

^۲Battle of St Quentin Canal

^۳Hindenburg

این روز در ضمن با وضع چند قانون مهم هم پیوند خورده است. در ۱۱۷۰ انقلابیون فرانسه تمام قوانین ضدیهودی قدیمی این کشور را لغو کردند و به این ترتیب فرانسه اولین کشوری شد که یهودیان را به عنوان شهروند عادی به رسمیت شمرد. در ۱۲۵۰ مجلس برزیل قانون «آزادی زهدان» را تصویب کرد که بر مبنای آن هر نوزادی که از مادر زاده می‌شد از قید بردگی آزاد بود، حتا اگر پدر و مادرش برده بودند. در ۱۲۶۸ نخستین همایش عمومی وزن‌ها و اندازه‌ها یکای متر را برای سنجش درازا استاندارد کرد و آن را به صورت فاصله‌ی میان دو خط موازی تعریف کرد که بر میله‌ای از آلیاژ پلاتین و ایریدیوم کشیده شده بود. در ۱۳۳۷ هم فرانسه با بازنویسی قانون اساسی‌اش پنجمین جمهوری خود را آغاز کرد. در ۱۳۵۰ مجلس انگلستان مصرف حشیش را ممنوع کرد و در ۱۳۷۴ اسحاق رابین و یاسر عرفات توافق‌نامه‌ی داخلی کرانه‌ی باختری و نوار غزه را امضا کردند.



راست: ژرژ کلمانسو

چپ: جوانشیر پارتی

در قلمرو دانش و صنعت هم این روز مهم و بارآور بوده است. در ۱۳۰۷ الکساندر فلمینگ متوجه شد بخشی از کشت‌های باکتری‌اش به خاطر حضور کپکی از بین رفته و این نقطه‌ی آغازین کشف پنیسیلین بود.

ششم مهر سالگرد تولد این افراد است: کنفوسیوس^۲ (۵۵۱ پیش از میلاد)، جوانشیر، سرداری پارسی که از خاندان مهران بود و پس از فروپاشی دولت ساسانی به اولین شاه آلبانی تبدیل شد (۶۱۶ میلادی)، کازیمو د مدیچی^۳ بانک‌دار و سیاستمدار ایتالیایی (۷۶۸ خورشیدی)، کاراواجیو^۴ نقاش ایتالیایی (۹۵۰)، ژرژ کلمانسو^۵ نخست‌وزیر فرانسه (۱۲۲۰)، لخ والس^۶ سیاستمدار لهستانی (۱۳۲۲) و ایتیمیس کیومرث‌اوغلو^۷ قهرمان و مربی بسکتبال یونان (۱۳۳۱).



پاستور



برتون



هابل

این نامداران هم در این روز درگذشته‌اند: هرمان ملویل^۸ نویسنده‌ی آمریکایی (۱۲۷۰)، لویی پاستور^۹ زیست‌شناس فرانسوی (۱۲۷۴)، امیل زولا^{۱۰} نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۸۱)، ایلیا رپین^{۱۱} نقاش اوکراینی (۱۳۰۹)،

^۱Alexander Fleming

^۲Confucius

^۳Cosimo de' Medici

^۴Caravaggio

^۵Georges Clémenceau

^۶Lech Wałęsa

^۷Efthimis Kioumourtzoglou

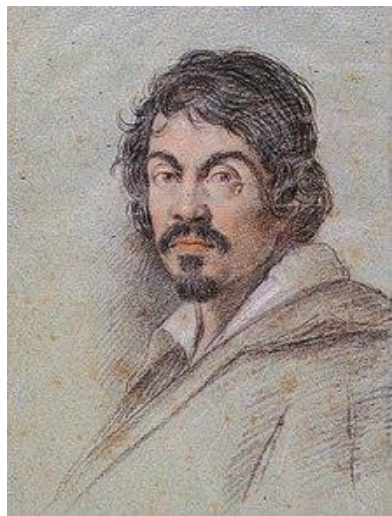
^۸Herman Melville

^۹Louis Pasteur

^{۱۰}Émile Zola

^{۱۱}Ilya Repin

ادوین هابل^۱ اخترشناس و دانشمند آمریکایی (۱۳۳۲)، ویلیام بوئینگ^۲ بنیانگذار شرکت هواپیماسازی بوئینگ (۱۳۳۵)، آندره برتون^۳ شاعر و ادیب فرانسوی (۱۳۴۵)، جمال عبدالناصر (۱۳۴۹)، الیا کازان^۴ کارگردان آمریکایی (۱۳۸۲).



کاراواجیو



امیل زولا



ایلیا رِبین

^۱Edwin Hubble
^۲William E. Boeing

^۳André Breton
^۴Elia Kazan

هفتم مهر

کهن‌ترین رخداد تاریخی مهمی که در این روز واقع شده به ایران‌زمین مربوط می‌شود. روز هفتم مهر سال ۵۲۲ پیش از میلاد داریوش بزرگ در شورش درباری گئوماتای مغ که احتمالاً همان بردیا پسر کوروش بوده را به قتل رساند و خود به جای او شاهنشاه هخامنشی شد. هرچند ناگزیر شد برای تثبیت موقعیت خود درست یک سال تمام با رقیبان بستیزد. چهار و نیم قرن بعد هم در همین روز به سال ۶۱ پیش از میلاد سردار نامدار رومی پمپی^۱ پیروزی‌اش بر مهرداد ششم شاه دولت پونت^۲ در آناتولی را جشن گرفت و نفوذ رومیان در آناتولی از آن هنگام آغاز شد.



^۱Pompey

^۲Pontus

در تاریخ معاصرمان روز دوشنبه هفتم مهر سال ۱۲۸۶ هجری خورشیدی وثوق‌الدوله فرمانی صادر کرد و فرمانفرما و صدرالدوله را از حکمرانی آذربایجان عزل کرد. در همین روز روزنامه‌ی انجمن ملی-ولایتی گیلان حکمی را انتشار داد که بر مبنای آن انجمن شاغیچی که هوادار مستبدان بود و در بازار رشت پایگاه داشت باید برچیده شود. دو سال بعد (۱۲۸۸) در این روز محمدعلی شاه قاجار که دست به کودتا زده و شکست خورده بود با یک کشتی روسی بندر انزلی را به قصد روسیه ترک کرد و به تبعید رفت. در همین هنگام روزنامه‌ی شرق به مدیریت سیدضیاءالدین طباطبایی به دو زبان فارسی و فرانسه در تهران انتشار یافت و مقالات تند و کوبنده‌اش توجه مردم را جلب کرد و این مقدمه‌ای بود برای دستیابی‌اش به شهرت که بعدتر به همدستی‌اش با رضاخان برای کودتای سال ۱۲۹۹ انجامید. باز در همین روز بود که سعید نفیسی برای تحصیل به شهر نوشاتل سوئیس سفر کرد.



سید ضیاء طباطبایی در جوانی و دوران کودتا و در زمان سالخوردگی پس از بازگشت از تبعید

^۱Neuchâtel

در ۱۳۱۲ کاراخان قائم‌مقام کمیساریای خارجه‌ی دولت اتحاد جماهیر شوروی با تشریفات رسمی وارد تهران شد و مورد استقبال وزیر و معاون وزارت خارجه و رئیس شهربانی و شهرداری تهران قرار گرفت. هشت سال بعد در ۱۳۲۰ از یک طرف حسین علاء پس از کناره‌گیری رضاشاه به ریاست بانک ملی منصوب شد و از طرف دیگر هیئت مؤسس حزب توده‌ی ایران در منزل سلیمان میرزا اسکندری تشکیل جلسه داد و اعضای کمیته‌ی مرکزی موقت را انتخاب کرد که علاوه بر سلیمان میرزا عبارت بودند از عباس اسکندری، شیخ محمد یزدی، ایرج اسکندری، رضا روستا، دکتر مرتضی یزدی، دکتر رضا رادمنش، عبدالحسین نوشین، دکتر محمد بهرامی، بزرگ علوی و علی امیر خیری.

در ۱۳۲۲ سید ضیاء‌الدین طباطبایی که بیست و دو سال پیش توسط رضاخان از ایران رانده شده بود، به تهران بازگشت. او طی این سال‌ها با پشتیبانی انگلیسی‌ها در فلسطین می‌زیست و اوقاتش را به کشاورزی گذرانده بود. دو سال بعد (۱۳۲۴) عدم صلاحیت محمد مسعود برای روزنامه‌نگاری در شورای عالی فرهنگ مطرح و در نتیجه امتیاز روزنامه‌ی مرد/مروز به اتفاق آراء لغو گردید. در ۱۳۳۳ محاکمه‌ی یاران دکتر مصدق (دکتر سید علی شایگان و سید احمد رضوی و دکتر سید حسین فاطمی) در دادگاه شماره یک دادرسی ارتش آغاز شد، در شرایطی که دادستان نظامی در کیفرخواست برای هر سه نفر تقاضای اعدام کرده بود. سه سال بعد (۱۳۳۶) در همین روز ششمین کنگره‌ی پزشکی ایران برگزار شد. در ۱۳۴۳ قرارداد خرید صد و چهل هزار تن گندم از آمریکا بین دو کشور بسته شد و در ۱۳۵۷ احسان طبری در روزنامه‌ی دنیا که ارگان حزب توده بود مقاله‌ای نوشت به نام «سوسیالیسم و اسلام» که در آن ادعا کرده بود سوسیالیسم و کمونیسم با اسلام سازگار و هم‌سرشت است.



روز هفتم مهر در تاریخ جهان هم با جنگ‌ها و رخدادهای سیاسی

گونگون پیوند خورده است. در سال ۶۰۶ هجری خورشیدی فردریک دوم^۱ امپراتور روم مقدس (تصویر روبرو) به خاطر سر باز زدن از شرکت در جنگ‌های صلیبی از سوی پاپ گریگوری نهم^۲ تکفیر شد. در ۹۵۷ اسپانیایی‌ها تگوسیگالپا^۳ پایتخت امروزی هندوراس را فتح کردند.

در ۱۲۹۴ هم برای اولین بار در تاریخ یک سرباز (از صربستان) با

شلیک اسلحه از روی زمین یک هواپیما را زد و سرنگون کرد. در ۱۳۰۲ به دنبال تجزیه‌ی دولت عثمانی انگلستان قلمرو اشغالی‌اش را در فلسطین پدید آورد و فرانسه قلمرو اشغالی مشابهی را در سوریه و لبنان ایجاد کرد در ۱۳۱۸ ژنرال ولادیسلاو سیکورسکی^۴ به عنوان رهبر در تبعید دولت لهستان رسمیت یافت.



سد هوور در حال ساخت و پس از پایان

^۱Frederick II

^۲Pope Gregory IX

^۳Tegucigalpa

^۴Władysław Sikorski

هفتم همراه در تاریخ فرهنگ و فناوری هم اهمیت داشته است. در ۱۲۶۴ اولین تراموای برقی عمومی در بلک‌پول انگلستان شروع به کار کرد، سد هوور^۲ به سال ۱۳۱۴ افتتاح شد، در ۱۳۳۳ کنوانسیون کشورهای اروپایی برای تأسیس سازمان اروپایی پژوهش‌های اتمی^۳ (CERN) امضا شد و به ساخت بزرگ‌ترین ماشین و گرانباترین آزمایشگاه علمی کره‌ی زمین ختم شد. در ۱۳۵۴ اولین ایستگاه تلویزیونی که صاحبش سیاهپوست بود در دیترویت میشیگان شروع به کار کرد. در ۱۳۸۷ هم اولین سفینه‌ی خصوصی به نام فالکون یک^۴ به مدار زمین پرتاب شد. از رخدادهای دیگر این که در سال ۱۳۱۸ اولین بازی فوتبال با مدیریت شبکه‌ی ان بی سی از تلویزیون پخش شد.



بیرو



لیسنکو

'Blackpool
'Hoover Dam

'The European Organization for
Nuclear Research

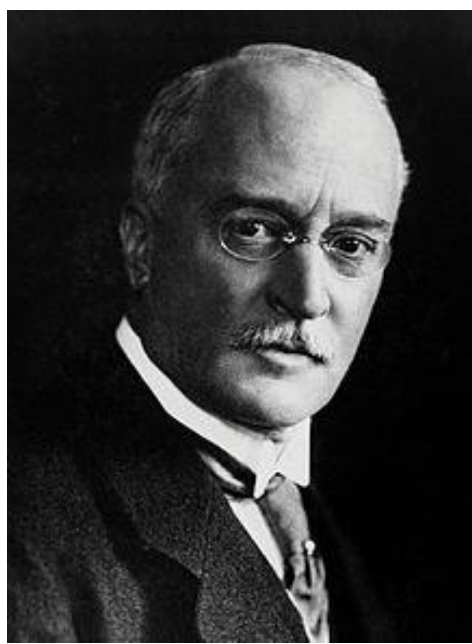
'Falcon 1

زادگان نامدار هفتم مهرماه عبارت‌اند از پمپی^۱ (۱۰۶ پیش از میلاد)، لودویگ فون میزس^۲ اقتصاددان اتریشی (۱۲۶۰)، تروفیم لیسنکو^۳ زیست‌شناس بلشویک و سرکوب‌کننده‌ی علم ژنتیک در شوروی (۱۲۷۷)، لادیسلاو بیرو^۴ مخترع مجار و مبتکر ساخت خودکار با نوک ساچمه‌ای (۱۲۷۸).

این روز سالمرگ شخصیت‌های نامداری است که در میانشان این افراد به شمارند: فردیناند هفتم شاه اسپانیا^۵ (۱۲۱۲)، رودولف دیزل^۶ مخترع آلمانی موتور دیزل (۱۲۹۲)، هنری فورد دوم^۷ تاجر آمریکایی (۱۳۶۶)، گوسیه بوش مؤسس شرکت ماشین رختشویی بوش (۱۳۶۸) و در سال ۱۳۷۵ هم رئیس‌جمهور پیشین افغانستان محمد نجیب‌الله پس از آن که چند روز به سختی شکنجه شد، به دست طالبان به قتل رسید.



لودویگ فون میزس



رودولف دیزل

^۱Pompey

^۲Ludwig von Mises

^۳Trofim Lysenko

^۴Ladislao José Biro

^۵Ferdinand VII of Spain

^۶Rudolf Diesel

^۷Henry Ford II



روز هشتم مهرماه سال ۱۱۶ هجری خورشیدی در نبرد موسوم به یوم‌الاثقال (روز بارها) سپاه پنجاه هزار نفره‌ی توگش شاه ختلان بر سربازان مهاجم عرب اموی به رهبری اسد بن عبدالله قسری غلبه کرد و اموالی را که ایشان از غارت شهرهای همسایه به غنیمت گرفته بودند از ایشان ستاند. یکی از کهن‌ترین نمونه‌های شعر دری پارسی «از ختلان آذیه...» را کودکان بخارا در ریشخند این لشکرکشی در کوچه‌ها می‌خواندند. مهاجم بعدی به خاک ایران زمین کامیاب‌تر بود. چون در ۱۲۰۶ ایوان پاسکویچ^۱ سردار روس ایروان را گرفت و غارت کرد و به قتل شهروندانش روی آورد.

در دوران جدید به سال ۱۲۸۶ عده‌ای از درباریان قاجار در مجلس شورای ملی گرد هم آمدند و برای اصول مشروطه سوگند وفاداری یاد کردند. دو سال بعد در ۱۲۸۸ پس از درهم شکسته شدن نیروی مستبدین و دوباره روی کار آمدن مشروطه‌خواهان، عضدالملک نایب‌السلطنه برای مقام صدراعظمی سپهدار تنکابنی را انتخاب کرد. در همین روز ام‌خاقان مادر محمدعلی میرزا شاه مخلوع که به سمت کربلا می‌رفت در قصر شیرین درگذشت.

^۱Ivan Paskevich



در ۱۳۱۰ مدرسه‌ی عالی مهندسی از طرف وزارت طرق و شوارع افتتاح شد، در ۱۳۱۲ کارخان که به ایران سفر کرده بود با شاه، رئیس‌الوزراء و وزیر خارجه ملاقات کرد و در ۱۳۱۶ قانون تشکیل دو وزارتخانه‌ی تجارت و صناعت به تصویب مجلس رسید. حسین علاء که نخست‌وزیر بود وزارت تجارت را خود بر عهده گرفت و مهدی فرخ را به سمت وزیر صناعت و ابوالقاسم فروهر را به سمت وزیر داخله معرفی کرد.

در ۱۳۳۰ مصدق برای شرکت در جلسه‌ی شورای امنیت سازمان ملل به نیویورک رفت و در همین زمان به سفارت ایران در واشنگتن دستور داده بود با اطلاع وزارت امور خارجه دو اتاق در بیمارستانی در نیویورک برای او بگیرند و به محض ورود از فرودگاه به آنجا رفت. تا دو سال بعد او در عرصه‌ی بین‌المللی پیروز شده بود اما در کشور خود با مخالفت سلطنت‌طلبان از قدرت کنار زده شد و در چنین روزی به سال ۱۳۳۲ دو تن از وزیرانش -دکتر عالمی و دکتر اخوی- بازداشت شدند. با این همه، دستاوردش برای ملی کردن نفت از میان

نرفت و در همین روز سخنگوی دولت اعلام کرد که دولت مصمم است با توجه به قانون ملی شدن صنعت نفت این کالای ایرانی را به بازارهای جهانی برساند.

در ۱۳۳۸ عبدالحسین مسعود انصاری، سفیر کبیر ایران در شوروی، به محل مأموریت خود حرکت نمود و حامل پیام دولت ایران برای خروشچف بود. در همین روز بانک بین‌المللی ایران و ژاپن کار خود را آغاز کرد که ۵۱٪ سهامش متعلق به برادران لاجوردی بود. در همین روز مسابقات جهانی کشتی در تهران افتتاح شد. در ۱۳۴۱ هم کنفرانس وزیران ایران، پاکستان و افغانستان در نیویورک گشایش یافت.



تاحگذاری هنری چهارم

هشتم مهر در خارج از قلمرو ایران زمین هم با جنگ‌ها و رخداد‌های سیاسی‌ای گره خورده است. در ۴۸۹ میلادی لشکر بیست هزار نفره‌ی اوستروگت‌ها^۱ به رهبری تئودوریک کبیر^۲ در نبرد ورونا^۳ بر سپاهیان اودواکر^۴ که همان تعداد سرباز داشت غلبه کردند. در ۷۷۸ هنری چهارم^۵ شاه انگلستان شد و در ۱۲۷۴ فرانسوی‌ها ماداگاسکار را به قلمرو خود منضم کردند. در ۱۱۶۸ نخستین نشست کنگره‌ی آمریکا برگزار شد و وزارت جنگ آمریکا با استخدام چند صد سرباز هسته‌ی مرکزی ارتش آمریکا را ایجاد کرد، در ۱۲۸۹ بمب نیرومندی که یک کارگر کمونیست در ساختمان روزنامه‌ی *لس‌آنجلز تایمز* کار گذاشته بود این بنا را ویران کرد و به کشته شدن ۲۱ تن و زخمی شدن صد نفر انجامید در ۱۳۱۸ آلمان پس از یک ماه محاصره شهر ورشو را گرفت، پاتک متفقین به سرعت آغاز شد و در ۱۳۲۲ متفقین ناپل را گرفتند (تصویر زیر) و در ۱۳۴۴ جنبش کمونیستی سی سپتامبر کوشید با کودتا در اندونزی قدرت را به دست بگیرد، اما توسط نیروهای وفادار به سوهارتو^۶ شکست خورد. این ماجرا به تعقیب و کشتار حدود نیم میلیون نفر از هواداران کمونیست‌ها منتهی شد.



^۱Ostrogoths
^۲Theodoric the Great

^۳Battle of Verona
^۴Odoacer

^۵Henry IV
^۶Suharto

هشتم مهر در عرصه‌ی فرهنگ و فناوری سالگرد چند رخداد مهم است. یکی آن که در ۱۱۷۰ اپرای «فلوت سحرآمیز» اثر موتسارت^۲ برای اولین بار بر صحنه رفت، دیگر آن که در ۱۲۶۱ اولین نیروگاه آبی تولید برق توسط ادیسون راه‌اندازی شد.



از میان رخدادهای پراکنده‌ی این روز هم این‌ها شایسته‌ی یادآوری هستند: در ۱۱۹۰ اولین کشتی بخاری که در رود میسی‌سیپی به حرکت درآمده بود به نیو اورلئان رسید. در ۱۳۱۰ اسپانیا به زنانش حق رأی داد، در ۱۳۴۱ جیمز مردیت^۳ سیاهپوست وارد دانشگاه میسی‌سیپی شد و قانون تفکیک نژادی آمریکا را مخدوش کرد و در ۱۳۴۷ از هواپیمای بوئینگ ۷۴۷ رونمایی شد. در ۱۳۸۴ هم انتشار کاریکاتوری از پیامبر اسلام در روزنامه‌ی دانمارکی به برانگیخته شدن خشم مسلمانان انجامید.

آگهی تبلیغی اولین اجرای اپرای فلوت سحرآمیز موتسارت

هشتم مهرماه در تاریخ ایران‌زمین به ویژه از این نظر اهمیت دارد که مولانا جلال‌الدین محمد بلخی به سال ۵۸۶ هجری خورشیدی در این روز زاده شده است. هفت قرن پس از او در روز چهارشنبه هشتم مهر ۱۲۶۹ احمد کسروی که دشمن سرسخت مولانا و تصوف بود هم در حاکم‌آباد (حکم‌آور) تبریز دیده به جهان گشود.

^۱The Magic Flute

^۲Wolfgang Amadeus Mozart

^۳James Meredith

سایر زادگان این روز عبارت‌اند از مجروح سلطانیپوری شاعر و ترانه‌سرای هندی (۱۲۹۸)، مونیکا بلوچی هنرپیشه و مدل ایتالیایی (۱۳۴۳) و امید جلیلی کمدین انگلیسی ایرانی تبار (۱۳۴۴).

این روز در ضمن سالمرگ چند رهبر دینی هم هست. در ۴۲۰ میلادی سنت ژروم^۲ الاهی‌دان رومی درگذشت و محدث نوری (۱۳۸۱) و مولوی افتخار حسین انصاری دولتمرد و رهبر دینی هندی (۱۳۹۳) هم در همین روز درگذشته‌اند.



سنت ژروم



امید جلیلی



مونیکا بلوچی

^۲Monica Bellucci

^۲Saint Jerome

نهم

مهم‌ترین رخداد نهم مهرماه در تاریخ جهان، فروپاشی دولت هخامنشی به دست اسکندر مقدونی است که کل سیر تاریخ تمدن‌ها را یکسره دگرگون کرد و رشد و شکوفایی سیاسی و اجتماعی عصر پارسیان را با بریدگی روبرو کرد. در این روز به سال ۳۳۱ پیش از میلاد اسکندر و مقدونیان زیر فرمانش در نبرد گوگامل^۱ (در نزدیکی بابل) بر سپاهیان پارسی به فرماندهی شاهنشاه هخامنشی داریوش سوم غلبه کرد و وی را به گریز واداشت. این نخستین بار بود که شاهنشاهی پارسی از دشمنی شکست می‌خورد و می‌گریخت.

^۱Battle of Gaugamela



گریز داریوش از گوگامل، کنده کاری روی عاج، قرن ۱۸ م.

هجده قرن پس از این واقعه، یکی از شخصیت‌هایی که ساخت سیاست ایران شهری را بار دیگر بازسازی کرد به قدرت رسید و او شاه عباس بزرگ صفوی بود که در نهم مهر ۹۶۷ هجری خورشیدی بر تخت نشست. در ۱۱۰۹ هم سلطان احمد سوم عثمانی از قدرت برکنار شد. تا یک قرن بعد پای استعمارگران اروپایی به شمال و جنوب ایران زمین باز شده بود.

در ۱۲۶۶ سپاهیان انگلیسی استان بلوچستان ایران را اشغال کردند. بخش عمده‌ی این سرزمین تا یک قرن بعد در دستشان باقی ماند و در نهایت بدنه‌ی کشور پاکستان را ایجاد کرد. انگلیسی‌ها از همان زمان کوشیدند تا استان‌های کابل و هرات را هم از ایران جدا کنند و به تدریج کشور کنونی افغانستان را به این شکل خلق کردند. در ۱۲۸۰ حبیب‌الله‌خان در این منطقه به قدرت رسید و این مصادف بود با مرگ عبدالرحمن‌خان پسر محمدافضل‌خان که در هرات قدرت را در دست داشت.



شکل گیری کشور پاکستان



راست: شاه عباس بزرگ صفوی

چپ: سلطان احمد سوم عثمانی

روز پنجشنبه نهم مهر سال ۱۲۸۶ چند اتفاق کوچک افتاد که سیمای سیاست در این سالها را به دست می‌دهد. در این روز سعدالدوله، وزیر امور خارجه، در مجلس گزارش مفصلی از حمله‌ی عثمانی‌ها به خاک ایران داد و متذکر شد دولت‌های روس و انگلیس به نفع متجاوزین دخالت می‌کنند. وی افزود فرمانفرما با اختیارات کامل برای مقابله و جلوگیری از تجاوز به آذربایجان اعزام شده است. با این همه، به خاطر اختلاف شدیدی که بین وزیر امور خارجه و کارکنان آن وزارتخانه پیدا شده بود، کارمندان دست به اعتصاب زدند و مشیرالسلطنه صدراعظم ناگزیر شد سعدالدوله را از کار برکنار کند و به جایش علاءالسلطنه را برگزید. در همین روز سلیمان میرزا اسکندری نامه‌ای نوشت و در آن عباسقلی خان آدمیت و انجمن مشروطه‌خواه او را بسیار ستایش کرد. سلیمان میرزا بعدها به پدر معنوی بنیانگذاران حزب توده تبدیل شد.

دو سال بعد (۱۲۸۸) پس از فرو نشستن بحران کودتای محمدعلی شاهی، صدراعظم تازه‌برگزیده شده وزیران کابینه‌ی خود را به این ترتیب معرفی کرد: سپهدار تنکابنی رییس‌الوزراء و وزیر جنگ (تصویر زیر)، سردار اسعد وزیر داخله، ناصرالملک وزیر خارجه، وثوق‌الدوله وزیر عدلیه، مستوفی‌الممالک وزیر مالیه، صنیع‌الدوله وزیر معارف و اوقاف، و سردار منصور وزیر پست و تلگراف. درست یک سال بعد (۱۲۸۹) هم میرزا احمد سهیلی تبریزی نخستین شماره از روزنامه‌ی شفق را منتشر کرد که به شکل هفتگی چاپ می‌شد.



یک دهه بعد آشوب جنگ جهانی اول ایران‌زمین را در کام خود بلعید. در ۱۲۹۷ قبایل عرب که توسط لورنس^۱ سردار انگلیسی شورانده شده بودند قوای عثمانی را تار و مار کردند و دمشق را گرفتند و در همین روز سید عبدالله آخرین خان خیوه شد. دو سال بعد در ۱۲۹۹ هم سرپرسی کاکس^۲ به بصره وارد شد و حکومت عراق را از طرف انگلیسی‌ها در دست گرفت.

در ۱۳۳۰ نفوذ انگلیسی‌ها در قلمرو ایران‌زمین لطمه‌ای شدید خورد و این زمانی بود که ایران دست انگستان را از شرکت نفت کوتاه کرد و مسئولان انگلیسی شرکت نفت به ناچار ایران را ترک کردند. چهار سال بعد در ۱۳۳۴ منطقه‌ی خودمختار سین‌کیانگ (ماندارین: شین‌جیانگ) در غرب چین تشکیل شد. این ناحیه که مساحتی برابر با ایران امروز دارد، بخشی از سپهر فرهنگ ایرانی است و مردمش مسلمان هستند و خطشان هم پارسی است و بیشترشان مسلمان حنفی‌اند و هنوز نماز را به زبان پارسی می‌خوانند. نام اصلی این منطقه ختا و خُتن، ترکستان، و تاتارستان بوده و مراکز اصلی اش آلتیشهر و یارکند و کاشغر بوده‌اند. نام شین‌جیانگ که بیرونی بودن این منطقه نسبت به قلمرو فرهنگی چین را نشان می‌دهد، به معنای «مرزهای نو»، «سرزمین‌های باختر» یا «سرزمین‌های کهن تازه‌فتح‌شده» است که به تازگی از دو قرن پیش برای اشاره به این منطقه در دیوانسالاری دولت چین کاربرد پیدا کرده است. مردم این منطقه از آن روز تا به امروز در شرایطی بسیار ناگوار و زیر یوغ ستم عیان چینی‌ها زندگی می‌کنند.

تاریخ سیاسی جهان در روز نهم مهر به این شکل بوده که در ۹۱۴ هجری خورشیدی ژاک کارتیه^۳ ماجراجوی فرانسوی به مونترآل رسید، در ۱۱۷۴ انقلابیون فرانسه بلژیک امروزمین را که بخشی از امپراتوری

^۱Thomas Edward Lawrence

^۲Percy Cox

^۳Jacques Cartier

اتریش بود به قلمرو فرانسه افزودند، در ۱۱۷۹ اسپانیا منطقه‌ی لوئیزیانای آمریکا را طی سومین عهدنامه‌ی سان ایلدِفونسو^۱ به فرانسه واگذار کرد، در ۱۱۹۳ کنگره‌ی وین آغاز شد و نقشه‌ی اروپا را پس از شکست ناپلئون از نو ترسیم کرد و در ۱۲۹۸ وودرو ویلسون^۲، رئیس‌جمهور آمریکا، سگته کرد و نیمی از بدنش فلج شد.

در ۱۳۰۷ اولین برنامه‌ی پنج ساله‌ی اتحاد جماهیر شوروی اعلام شد، در ۱۳۱۵ فرانسیسکو فرانکو^۳ به رهبری دولت ملی اسپانیا رسید و در ۱۳۱۷ آلمان سوتنلند^۴ را به خود ملحق ساخت.



افسران آلمانی پس از فتح ورشو

^۱Third Treaty of San Ildefonso

^۲Woodrow Wilson

^۳Francisco Franco

^۴Sudetenland

در همین روز به سال ۱۳۲۵ رهبران نازی را در دادگاه نورنبرگ^۱ محاکمه کردند. با این همه جنبش آلمانی‌ها ناقوس پایان عصر استعمار را به صدا درآورده بود. به همین خاطر در ۱۳۳۹ نیجریه از انگلستان مستقل شد و در ۱۳۵۸ دولت آمریکا ناگزیر شد مالکیت کانال پاناما را به دولت پاناما منتقل کند.

چندین رخدادهای علمی و فنی نیز در این روز واقع شده است. در ۱۲۴۰ کتاب *راهنمای خانه‌داری بانو بیتون*^۲

منتشر شد و در سال نخست شصت هزار نسخه فروش کرد. این کتاب هنوز هم به طور منظم چاپ می‌شود!

در ۱۲۷۰ دانشگاه استنفورد^۳ در کالیفرنیا گشایش یافت و در ۱۲۸۷ فورد نخستین نمونه از خودروی مدل تی خود را با بهای ۸۲۵ دلار به بازار عرضه کرد. استفاده از خودرو چندان باب شد که تا نیم قرن بعد ساخت جاده‌هایی تازه را در این کشور رقم زد و در ۱۳۱۹ اولین اتوبان آمریکا که بزرگراهی در پنسیلوانیا بود مورد بهره‌برداری قرار گرفت. اتوبان البته ابداعی اروپایی بود و در دوران حاکمیت هیتلر برای نخستین بار در آلمان ساخته شده بود.

آمریکایی‌ها علاوه بر اتوبان در این روز چندین نهاد دولتی مهم را تأسیس کردند. در ۱۳۳۶ عبارت «به خداوند اعتماد داریم» بر اسکناس‌های آمریکایی افزوده شد، در ۱۳۳۷ سازمان ناسا تأسیس شد و در ۱۳۴۰ اولین سازمان جاسوسی متمرکز در دولت آمریکا با نام «اداره‌ی آگاهی دفاعی» (دیا) تأسیس شد.

نوآوری‌های جالب توجه دیگر نهم مهرماه آن بود که در ۱۳۴۸ هواپیمای کنکورد^۴ برای اولین بار دیوار صوتی را شکست، در ۱۳۵۰ اولین کت اسکن^۵ از مغز با اشعه ایکس گرفته شد، در ۱۳۶۱ کمپانی سونی اولین

^۱Nuremberg

^۲*Mrs Beeton's Book of Household Management*

^۳Stanford University

^۴The Defense Intelligence Agency (DIA)

^۵Concorde

^۶CAT Scan

دستگاه پخش سی‌دی (دیسک فشرده) را تولید کرد و در ۱۳۶۸ دانمارک اولین کشوری بود که ازدواج

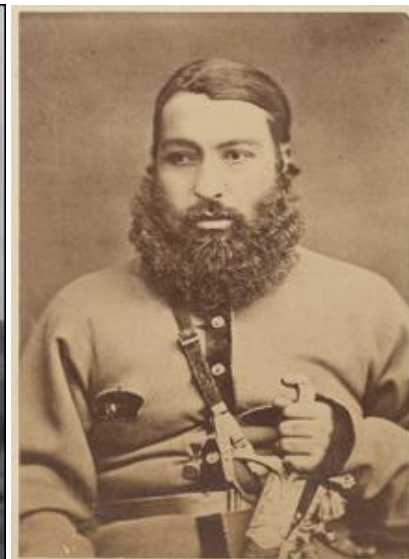
همجنس‌گرایان را قانونی کرد!



الکساندر سوروس



لیاقت‌علی خان



عبدالرحمن خان

واقعه‌ی دیگر آن که در ۱۲۶۷ جک سلاح اجنایتکار مرموز و ناشناخته‌ی لندن سومین و چهارمین قربانی



Jack the Ripper

زن خود را در یک روز به قتل رساند و در

۱۳۳۸ سریال مشهور «ناحیه‌ی گرگ و میش»

از شبکه‌ی سی بی اس برای نخستین بار پخش

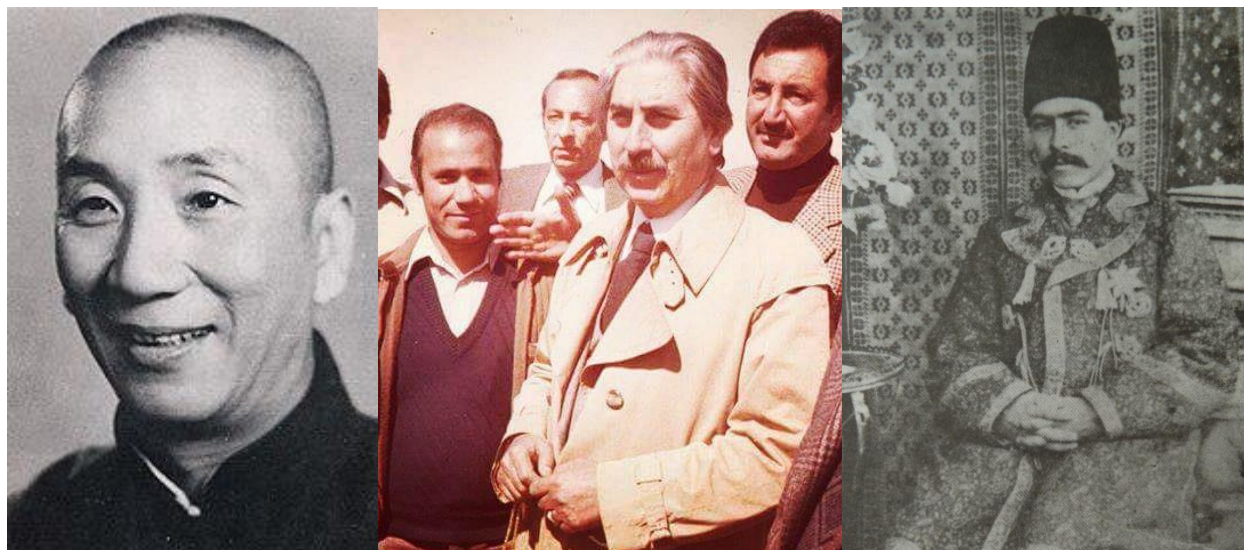
شد و این مضمونی است که هنوز هم بر

مبنایش فیلم و سریال ساخته می‌شود (تصویر

روبرو).

The Twilight Zone

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: سالوست^۱ مورخ رومی (۸۶ پیش از میلاد)، الکساندر سوروس^۲ امپراتور روم (۲۰۸ میلادی)، آنی بسانت^۳ مبلغ تئوسوفیسم (۱۲۲۶ هجری خورشیدی)، ویلیام بوئینگ^۴ پایه‌گذار شرکت هواپیماسازی بوئینگ (۱۲۶۰)، ایپ‌من^۵ رزمی‌کار چینی و استاد بروس لی^۶ (۱۲۷۲)، لیاقت‌علی‌خان حقوقدان و دولتمرد هندی و اولین نخست‌وزیر پاکستان (۱۲۷۴) و استینگ^۷ خواننده‌ی انگلیسی (۱۳۳۰).



ایپ من

خسروخان قشقایی

قهرمان میرزا عین السلطنه

شمار چشمگیری از شخصیت‌های تاریخ‌ساز ایران‌زمین هم در نهم مهر درگذشته‌اند. در ۱۲۸۰ عبدالرحمن‌خان امیر افغانستان که دست‌نشانده‌ی انگلیسی‌ها بود و به نمایندگی از ایشان شورش‌های مردمی استان‌های ایرانی هرات و کابل و بلخ را سرکوب می‌کرد، درگذشت. او سنی متعصبی بود که بسیاری از آثار

^۱Sallust

^۲Severus Alexander

^۳Annie Besant

^۴William E. Boeing

^۵Ip Man

^۶Bruce Lee

^۷Sting

فرهنگی و تاریخی بودایی و نورستانی را از بین برد و تنها در جریان یکی از شورش‌ها ۶۰٪ مردم هزاره را کشت یا به تبعید فرستاد.

در ۱۳۱۲ عبدالحسین تیمورتاش وزیر سابق دربار در زندان قصر در سن ۵۲ سالگی به وضع مرموزی از بین رفت. همان روز جنازه‌ی او را تحویل خانواده‌اش دادند. در ۱۳۲۴ هم قهرمان میرزا سالور عین‌السلطنه که برای مدتی در قزوین از مردم کناره گرفته بود و مفصل‌ترین خاطرات در میان رجال معاصر را نوشته است، به خاطر بیماری سرطان درگذشت. در ۱۳۶۱ خسروخان قشقای را در فیروزآباد اعدام کردند و در ۱۳۹۴ هادی نوروزی فوتبالیست ایرانی درگذشت.

دهم مهر

روز دهم مهر سال ۵۶۶ هجری خورشیدی صلاح‌الدین ایوبی پس از ۸۸ سال حاکمیت صلیبی‌ها بر اورشلیم این شهر را بازپس گرفت و به این ترتیب نخستین هجوم بزرگ اروپاییان به قلمرو خاوری پس از حمله‌های مقدونیان و رومیان در دوران باستان را پس زد. اما تا چهار قرن بعد شکلی دیگر از این هجوم از مناطق شمال غربی تکرار شد. در ۹۳۱ ایوان مخوف پس از یک ماه محاصره‌ی قازان با سپاه صد و پنجاه هزار نفره‌اش این شهر را فتح کرد. در این هنگام شمار کل سپاهیان مدافع شهر و ساکنانش به هشتاد و سه هزار تن می‌رسید که همگی سرسختانه با فرماندهی یادگار محمد و گل شریف با روس‌ها می‌جنگیدند. ایوان پس از دستیابی به شهر شصت و پنج هزار نفر از ساکنان، یعنی همه‌ی مردان بالغ و بخش عمده‌ی زنان و کودکان را کشتار کرد و باقی را به بردگی گرفت. این شهر پس از آن به منطقه‌ای روس‌نشین تبدیل شد.



گل شریف و شاگردانش

هنگام دفاع از مدرسه‌ی قازان

روز یکشنبه دهم مهر سال ۹۹۰ رابرت شرلی^۱ که خود را سفیر ایران در انگلستان می‌خواند، به خاطر آن که از خانواده‌ای کاتولیک برخاسته بود در جلب حمایت شاه انگلیس برای برقراری ارتباط پایدار با ایران ناکام ماند و درباریان مستقر در لندن با تحریک اسقف کانترבורی تحویلش نگرفتند. از آن سو در ایران هم به زودی مانند انگلستان نظام مشروطه برقرار شد و مجلسی برپا شد که، بنا به ادب و رسم معاشرت کهن ایرانیان، مدام نظمش هنگام گفتگو و تصمیم‌گیری به هم می‌خورد. چون هرکس که وارد مجلس می‌شد همه به پایش بلند می‌شدند و با او احوال‌پرسی می‌کردند. در نتیجه محمودخان احتشام‌السلطنه که رئیس مجلس بود قانونی گذاشت و مجلسیان را از این کار منع کرد. این قاعده اولین بار روز جمعه دهم مهر ۱۲۸۶ خورشیدی اجرا شد و این زمانی بود که ظل‌السلطان و سید محمد مجتهد دیرتر از موعد و هنگام مذاکره‌ی نمایندگان وارد مجلس شدند و کسی به احترامشان از جا بلند نشد. یکی از بحث‌هایی که آن روز در مجلس مورد بحث قرار گرفت، افشای قرارداد محرمانه‌ی ۱۹۰۷ بین انگلیس و روس برای تقسیم ایران بود که میرزا محمدعلی‌خان علاء‌السلطنه که تازه وزیر امور خارجه شده بود آن را به همراه نامه‌ی وزیرمختار انگلیس برای نمایندگان خواند و خشم و اعتراضشان را برانگیخت و همگی به رد و منتفی بودن چنین قراردادی رأی دادند. در همین روز مردم تهران پنج هزار تومان جمع کردند تا تندیس مرمری از عباس آقای تبریزی بسازند که به گمان مردم قاتل صدراعظم مملکت یعنی اتابک امین‌السلطان بود!

^۱Robert Shirley



عباس آقا تبریزی



علاء السلطنه



احتشام السلطنه

تا سال بعد محمدعلی شاه بر ضد مجلس مشروطه اقدام به کودتا کرده بود و در همین روز به سال ۱۲۸۷ به علت شکست قوای دولتی در تبریز، فرماندهان سپهدار از مقام خود عزل شد و به تهران بازگشت، اما در میانه‌ی راه در زنجان ماند و لقب سرداری را از او گرفتند. ربع قرن بعدتر، هم مشروطه‌خواهان چیره شده بودند و هم دودمان پادشاهی تغییر کرده بود. در چنین روزی به سال ۱۳۱۲ کاراخان که به ایران سفر کرده بود از زندان قصر، که از نخستین زندان‌های مدرن خارج از اروپا بود، بازدید کرد. دو سال بعد در ۱۳۱۴ بین ایران و یوگسلاوی، رومانی، یونان، بلغارستان و آلبانی روابط سیاسی برقرار شد و دولت ایران یک وزیر مختار به نام محمدعلی مقدم را برای آنها تعیین کرد که پایگاهش بخارست پایتخت رومانی بود.

در ۱۳۱۵ مراسم نامزدی اشرف پهلوی با علی قوام برگزار شد، در ۱۳۲۰ مقام و درجه‌ی سرلشگری که در سال ۱۳۱۷ از امان‌الله جهانبانی گرفته شده بود، به او بازگردانده شد و در ۱۳۲۳ محمد رشید یکی از اشرار



ازدواج اشرف پهلوی و علی قوام

کردستان که دولت برای آرام کردنش حکومت بانه را به او واگذار کرده بود، مریوان را تصرف کرد و اغتشاشی به پا کرد. نیروهای دولتی برای دستگیری او اقدام کردند و او هم هنگام فرار بانه را به باد غارت داد و آتش زد. سال بعدش (۱۳۲۴) اولین کنگره‌ی حزب دموکرات آذربایجان در تبریز تشکیل یافت و به دسیسه‌چینی برای تجزیه‌ی آذربایجان کمر بست. در ۱۳۴۳ هم کاروان ۶۲ نفره‌ی ورزشی ایران برای شرکت در هجدهمین دوره‌ی مسابقات المپیک ۱۹۶۴ به توکیو حرکت کرد.



دهم مهر ماه در تاریخ جهان با این وقایع سیاسی گره خورده است. در ۱۳۱۴ ژنرال دِبونو^۱ سردار ایتالیایی

به اتیوپی حمله برد و دور دوم جنگ بین دو کشور آغاز شد و در ۱۳۱۶ رهبر جمهوری دومینیک رافائل تروخیلو^۲

دستور داد تا کل هائیتی تبارهای ساکن این جزیره کشتار شوند. پس از آن طی پنج روز بین ده تا بیست هزار تن

از مردم غیرنظامی کشتار شدند. در ۱۳۲۳ آلمانی‌ها شورش ورشو را کاملاً سرکوب کردند، در ۱۳۲۸ اتحاد جماهیر

شوروی جمهوری خلق چین را به رسمیت پذیرفت و در ۱۳۳۷ گینه از فرانسه مستقل شد. در ۱۳۴۲ هم کودتای

خسونت‌آمیز در هندوراس در انتخابات تازه‌انجام‌شده اختلال ایجاد کرد، اصلاحات را متوقف ساخت و دو دهه

سیطره‌ی نظامیان را به دنبال داشت.



ویلیام تیندال



کشتار هائیتی تبارهای جمهوری دومینیک



ژنرال دِبونو

^۱Marshal Emilio De Bono

^۲Rafael Trujillo

دو رخداد مهم در تاریخ مسیحیت هم در دهم مهرماه رخ داده است. یکی در ۹۰۷ که در آن ویلیام تیندال^۱، اصلاحگر دین انگلیسی، کتاب مشهور خود به نام اطاعت مرد مسیحی^۲ را منتشر کرد و دیگری در ۱۳۰۷ که فرقه‌ی کاتولیکی اوپوس دئی^۳ توسط خوزه ماریا اسکریوا^۴ تأسیس شد.



از جمله رخدادهای دیگر هم این‌که در ۱۲۵۹ اولین کارخانه‌ی برق برای تولید روشنایی توسط ادیسون تأسیس شد. این روز در تاریخ تحول تلویزیون هم اثربخش بوده است. چنان‌که در ۱۳۰۴ جان لوگی بیرد^۵ اولین دستگاه تلویزیون را ساخت و آزمایش کرد (تصویر بالا).

زادگان نامدار دهم مهرماه به شکل جالب توجهی اغلب در شبه قاره‌ی هند زاده شده‌اند. برخی از ایشان عبارت‌اند از: ایزابل ملکه‌ی آراگون^۶ (۸۴۹)، محمد پرویز شاهزاده‌ی گورکانی و سردار برجسته‌ی این دولت (۹۷۸) که پسر اکبرشاه گورکانی بود دو پسر داشت که آن‌ها را خسرو و پرویز نامیده بود و هر دو سردارانی دلیر از آب در آمدند، پاون فون هیندنبورگ^۷ رییس‌جمهور وایمار؟ (۱۲۲۶)، مهاتما گاندی^۸ رهبر سیاسی و معنوی هند

^۱William Tyndale

^۲The Obedience of the Christian

Man

^۳Opus Dei

^۴Josemaría Escrivá

^۵John Logie Baird

^۶Isabella of Aragon, Queen of Portugal

^۷Paul von Hindenburg

^۸Mahatma Gandhi

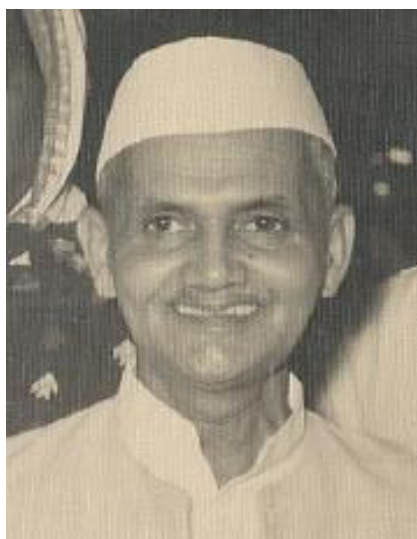
(۱۲۴۸)، گروچو مارکس^۱ کم‌دین آمریکایی (۱۲۶۹)، لعل بهادر شاستری^۲ دولتمرد هندی و دومین نخست‌وزیر

هند (۱۲۸۳)، استیوینگ خواننده‌ی انگلیسی (۱۳۳۰)، و عادل فردوسی‌پور گزارشگر فوتبال و مجری تلویزیونی

(۱۳۵۳).



محمد پرویز و دو پسرش خسرو و پرویز



لعل بهادر شاستری



گان‌دی جوان (راست)

در این روز این شخصیت‌ها نیز از جهان رخ بر بستند: حاج امام جمعه خوبی روحانی بانفوذ و

مشروطه‌خواه و نماینده‌ی مجلس (۱۳۲۴)، مارسل دوشان^۳ نقاش فرانسوی (۱۳۴۷)، ربیع مشفق همدانی شاعر

(۱۳۸۸) و محمد ناصرالدین ال‌آبانی مفتی وهابی عربستان (۱۳۷۸) که نخستین کسی بود که خود را سلفی نامید.

^۱Groucho Marx

^۲Lal Bahadur Shastri

^۳Marcel Duchamp



هیندنبورگ در نوجوانی



گروچو مارکس



استینگ



عادل فردوسی پور

یازدهم مهر

روز پنجشنبه یازدهم مهر سال ۱۲۸۵ سید نصرالله تقوی از رهبران مشروطه خواه سخنرانی مشهوری کرد و در آن سوده‌های تشکیل مجلس شورای ملی را برشمرد و در آن تأکید کرد که منظور از ملت همان شریعت است و مجلس شورای ملی قوانینی شرعی را تصویب خواهد کرد. با همین تدبیرها مشروطه خواهان چیره شدند و ایران را از تجزیه و ویرانی نجات دادند. در قلمرو عثمانی که چنین روندی به درستی طی نشد، کشور تجزیه شد و هر پاره‌اش نصیب یک قدرت استعماری اروپایی شد. در نتیجه در همین روز به سال ۱۳۱۱ پس از خروج قوای انگلیسی در میان رودان دولت دست‌نشانده‌شان در این قلمرو به صورت کشوری تازه تأسیس در آمد و عراق نامیده شد.

در یازدهم مهر ۱۳۳۳ در پی تقاضای دادستان ارتش محاکمه‌ی دکتر شایگان، مهندس رضوی و دکتر فاطمی سرّی اعلام شد، در ۱۳۳۸ کنگره‌ی پزشکی رامسر با تمرکز بر بیماری سرطان که تازه در آن دوران اهمیتی جهانی یافته بود شروع به کار کرد. در ۱۳۴۲ ژولیانایا ملکه‌ی هلند وارد ایران شد و در ۱۳۴۸ مراسم ازدواج سید احمد خمینی با فاطمه طباطبایی سلطانی برگزار شد.

در ۱۳۸۸ رؤسای جمهوری آذربایجان، قزاقستان، قرقیزستان و ترکیه در نخجوان پیمانی امضا کردند و شورای ترک‌ها را تشکیل دادند. این دولت‌ها که بازمانده‌ی شوروی بودند یا (مثل ترکیه) در زمان تأسیس جیره‌خوار شوروی‌ها محسوب می‌شدند، پیرو ایدئولوژی پان‌ترک هستند و همگی در سرکوب اقوام دیگر و به ویژه پارسی‌زدایی و ستیز با فرهنگ ایرانی با هم اشتراک دارند. در ۱۳۹۴ هم نیروی هوایی آمریکا به بیمارستان قندوز در نزدیکی کابل حمله کرد و با بمباران آنجا ۴۲ تن را کشت و ۳۰ نفر را زخمی کرد. سازمان پزشکان بدون مرز که اداره‌کننده‌ی این بیمارستان بود این حمله را عمدی دانست و محکوم کرد.



یازدهم مهر ماه از دیرباز در تاریخ جنگ و سیاست برجسته بوده است. در سال ۵۲ پیش از میلاد ورسین گیتوریکس^۱ رهبر قبایل گل پس از شکست خوردن در نبرد آلیا^۲ خود را تسلیم سزار کرد تا جان سربازان محاصره شده‌اش را نجات دهد (تصویر بالا). سزار او را در شرایطی ستمگرانه در زندان نگه داشت و بعد هنگام رژه‌ی پیروزی‌اش در رم او را به نمایش گذاشت و بلافاصله پس از آن دستور داد تا به قتلش برسانند. ده سال بعد سزار به دست فرزندخوانده‌ی خودش کشته شد و جنگ داخلی بزرگی بر سر خونخواهی از او در روم در گرفت. در ۴۲ پیش از میلاد در جریان اولین نبرد فلیپپی^۳ مارک آنتونی^۴ و اکتاویان^۵ که خونخواه سزار بودند با پروتوس^۶ و کاسیوس^۷ که قاتلانش بودند جنگیدند و بر آنها پیروز شدند. در این جنگ بزرگ هر یک از طرف‌ها بین صد تا دویست هزار سرباز به میدان آورد.

در ۸۹۰ فردیناند شاه آراگون^۸ با پاپ و جمهوری ونیز بر ضد فرانسه متحد شد و اتحادیه‌ی مقدس^۹ را تشکیل داد، در یازدهم مهر سال ۱۰۶۲ هجری خورشیدی در یاسالار چینی شی لانگ^{۱۰} با سربازانش به تایوان حمله برد و در جنگ پنگ‌هو^{۱۱} بر قوای حاکم تایوان ژنگ کِشوانگ^{۱۲} غلبه کرد و او را به تسلیم وا داشت. در ۱۱۱۸ عثمانی و روسیه با امضای عهدنامه‌ی نیش^{۱۳} به جنگ میان خود خاتمه دادند. در ۱۲۵۲ کیتپوآش^{۱۴} رهبر قبیله‌ی سرخپوستان مودوک^{۱۵} که با لقب کاپیتان جک^{۱۶} شهرت داشت، در این روز به جرم شورش به دار آویخته شد. کیتپوآش از دو سال پیش به همراه قبیله‌اش به سرزمین کالیفرنیا و اورگون بازگشت که زیستگاه اجدادی

^۱Vercingetorix

^۲Battle of Alesia

^۳Battle of Philippi

^۴Mark Antony

^۵Octavian

^۶Brutus

^۷Cassius

^۸Ferdinand II of Aragon

^۹Holy League

^{۱۰}Shi Lang

^{۱۱}Battle of Penghu

^{۱۲}Zheng Keshuang

^{۱۳}Treaty of Niš

^{۱۴}Kintpuash

^{۱۵}Modoc

^{۱۶}Captain Jack

مردمانش بود و توسط آمریکایی‌ها از آنجا رانده شده بودند. او با شماری اندک از جنگاوران قبیله‌اش دو سال در برابر حمله‌های ارتش پرشمار آمریکا مقاومت کرد و یک ژنرال ارتش و یک کشیش بلندپایه را در حمله‌های غافلگیرانه‌اش به قتل رساند. او تنها رهبر سرخپوست است که به طور رسمی در دادگاه نظامی محاکمه و اعدام شده است.

در ۱۳۰۸ پادشاهی صربستان، قلمرو کروآت‌ها و اسلونی‌ها با هم یکپارچه شد و با اسم یوگسلاوی (یعنی اسلاوهای جنوبی) بازتعریف شد، و در ۱۳۳۱ انگلستان اولین بمب اتمی‌اش را آزمایش کرد و به سومین قدرت اتمی جهان تبدیل شد.



کیتپواش

در ۱۳۶۰ اعتصاب غذای زندانیان جدایی طلب ایرلندی در زندان‌های انگلستان که هفت ماه به درازا کشیده بود پایان یافت. در جریان این اعتصاب غذا ده تن از مبارزان ایرلندی از گرسنگی مردند! در سال ۱۳۶۹

هم به دنبال فروپاشی اردوی کمونیسم، آلمان شرقی که دست‌نشانده‌ی شوروی بود منحل شد و در آلمان غربی ادغام شد.

روز یازدهم مهر به شکل جالب توجهی با برگزاری دادگاه‌های پر سر و صدا و جنجالی مصادف بوده است. در سال ۱۳۲۵ دادگاه نورنبرگ^۱ که به منظور محاکمه‌ی سران نازی و آتش‌افروزان جنگ جهانی تشکیل شده بود پس از یازده ماه محاکمه و تشکیل ۴۰۲ جلسه سرانجام رأی خود را صادر و دوازده تن از رهبران آلمان را به اعدام، سه نفر را به حبس ابد و بقیه را بین بیست تا ده سال زندانی محکوم کرد. متفقین رهبران آلمانی را با به جرم تازه‌ابداع‌شده‌ی «جنایت بر ضد بشریت» و «جنایتکار جنگی» محاکمه می‌کردند، چون بنا به حقوق بین‌المللی که تا آن زمان رواج داشت ایشان اسیر جنگی بودند و زندانی یا اعدام کردنشان قانونی نبود.

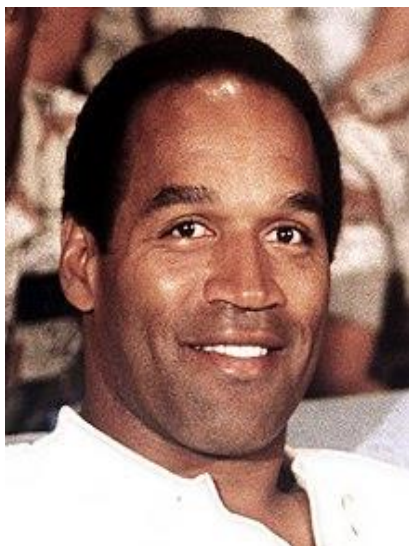
دومین دادگاه مشهور این روز در سال ۱۳۳۶ منعقد شد و طی آن دادگاه عالی ایالت کالیفرنیا حکم کرد که کتاب زوزه و شعرهایی دیگر^۲ سروده‌ی آلن گینزبرگ^۳ «رکیک» نیست و اجازه‌ی انتشار دارد! در ۱۳۷۳ هم او جی. سیمپسون^۴ که فوتبالیست محبوب، هنرپیشه و چهره‌ی عمومی مشهوری بود، به جرم قتل زنش و دوستش محاکمه شد. محاکمه‌ی سیمپسون یکی از نخستین دادگاه‌هایی بود که از تلویزیون پخش شد و افکار عمومی را سخت به خود جلب کرد. سیمپسون تبرئه شد، هرچند سیزده سال بعد در ۱۳۸۶ به جرم آدم‌ربایی و دزدی مسلحانه بار دیگر دستگیر شد و این بار به ۳۳ سال حبس محکوم شد. او در سال ۱۳۹۶ به خاطر خوش‌رفتاری عفو و در مهرماه همان سال آزاد شد!

^۱Nuremberg
^۲Howl and Other Poems

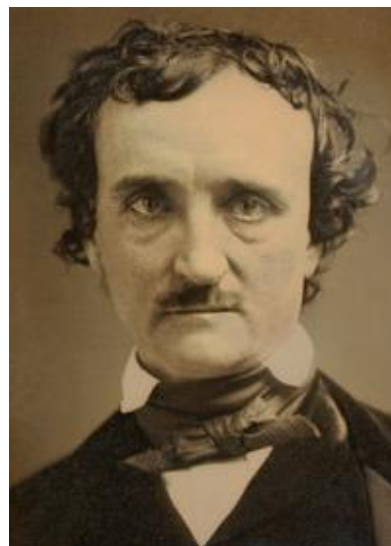
^۳Allen Ginsberg
^۴O. J. Simpson



ماکت موشک پینموند



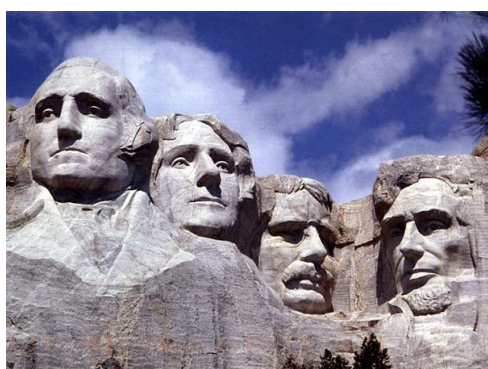
او جی سیمپسون



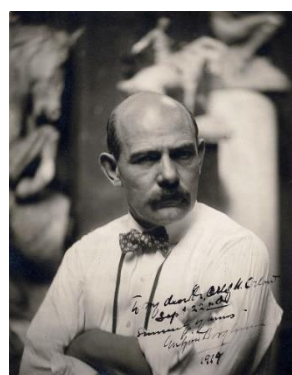
ادگار آلن پو

این روز در ضمن با شکل‌گیری آیین‌ها و آداب ملی آمریکایی‌ها هم پیوندی دارد. در ۱۲۴۲ آبراهام

لینکلن آخرین پنجشنبه‌ی نوامبر را در تقویم سیاسی آمریکا برای روز شکرگزاری تثبیت کرد.



سردیس چهار رئیس‌جمهور آمریکا بر کوه راشمور



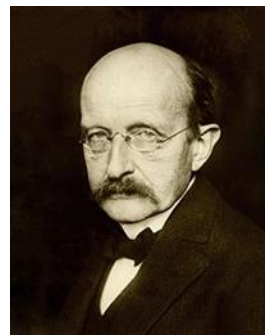
گاتزون بورگلموم

\Abraham Lincoln

از میان رخدادهای پراکنده‌ی دیگر این روز می‌توان به سال ۹۱۴ اشاره کرد که اولین ترجمه‌ی کامل انجیل به زبان انگلیسی که به قلم ویلیام تیندال نوشته شده بود چاپ شد. تیندال را کمی بعد به همین دلیل اعدام کردند! در ۱۲۱۴ شرکت نوشت‌افزار استادلر^۱ در نورنبرگ تأسیس شد. در ۱۲۲۸ ادگار آلن پو^۲ در وضعیتی نابسامان و شرایطی مرموز در ناودان خانه‌ای یافته شد و اندکی بعد درگذشت، در ۱۳۰۶ گاتزون بورگلو^۳ مجسمه‌ساز نامدار آمریکایی تراشیدن چهره‌ی چهار رئیس‌جمهور آمریکا بر کوه راشمور^۴ را آغاز کرد و در ۱۳۲۱ اولین چیز دست‌ساخته‌ی بشر به فضا پرتاب شد. این پیشتاز سفرهای فضایی یک موشک بود که از پایگاه فضایی پینموند در آلمان با موفقیت به مدار زمین فرستاده شد. در ۱۳۲۸ هم اولین ایستگاه رادیویی آمریکا که صاحبش سیاهپوست بود به نام WERD در آتلانتا آغاز به کار کرد.



مداد استدلر



ماکس پلانک

^۱William Tyndale

^۲Staedtler

^۳Edgar Allan Poe

^۴Gutzon Borglum

^۵Mount Rushmore

برخی از نامدارانی که در این روز زاده شدند عبارت‌اند از: کازیمیر قدیس^۱ شاهزاده‌ی لهستان و دوک لیتوانی (۸۳۷)، آلن کاردک^۲ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۸۸۳) که بنیانگذار جریان اسپریتسم^۳ است که بر احضار روح تمرکز دارد، لویی آراگون^۴ شاعر و ادیب سورئالیست فرانسوی (۱۲۷۶) و گور ویدال^۵ نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۰۴).



کازیمیر قدیس



لویی آراگون



آلن کاردک

از میان رفتگان نامدار یازدهم مهر هم می‌توان به این نام‌ها اشاره کرد: محمد بن زید امام علوی و حاکم بخشی از مازندران (۲۹۷)، سنت فرانسیس آسیزی^۶ (۶۰۵)، شاهین سیاه^۷ رئیس قبیله‌ی سرخپوستان ساوک^۸ (۱۲۱۷)، الیاس هوو^۹ مخترع ماشین خیاطی (۱۲۴۶) و ماکس پلانک^{۱۰} بنیانگذار مکانیک کوانتومی (۱۳۲۶).

^۱Saint Casimir

^۲Allan Kardec

^۳Spiritism

^۴Louis Aragon

^۵Gore Vidal

^۶Francis of Assisi

^۷Black Hawk

^۸Sauk

^۹Elias Howe

^{۱۰}Max Planck



کهن‌ترین تصویر بازمانده از
فرانسیس قدیس که در ۶۰۷
هجری خورشیدی کشیده شده است

در ۱۳۵۸ نیکوس پولانزاس^۱ جامعه‌شناس ساختارگرای مارکسیست یونانی با پریدن از پنجره‌ی خانه‌ی
یکی از دوستانش خودکشی کرد و در ۱۳۹۴ محمد نواز خان مورخ و شاعر و جاوید اقبال فیلسوف و حقوقدان
پاکستانی درگذشتند.



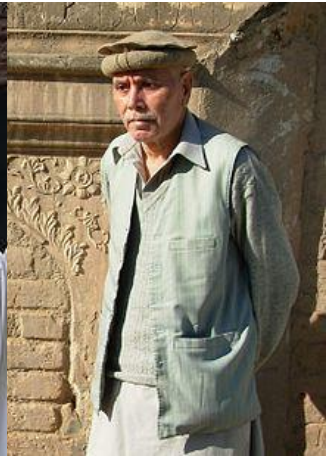
نیکلاس پولانزاس



شاهین سیاه



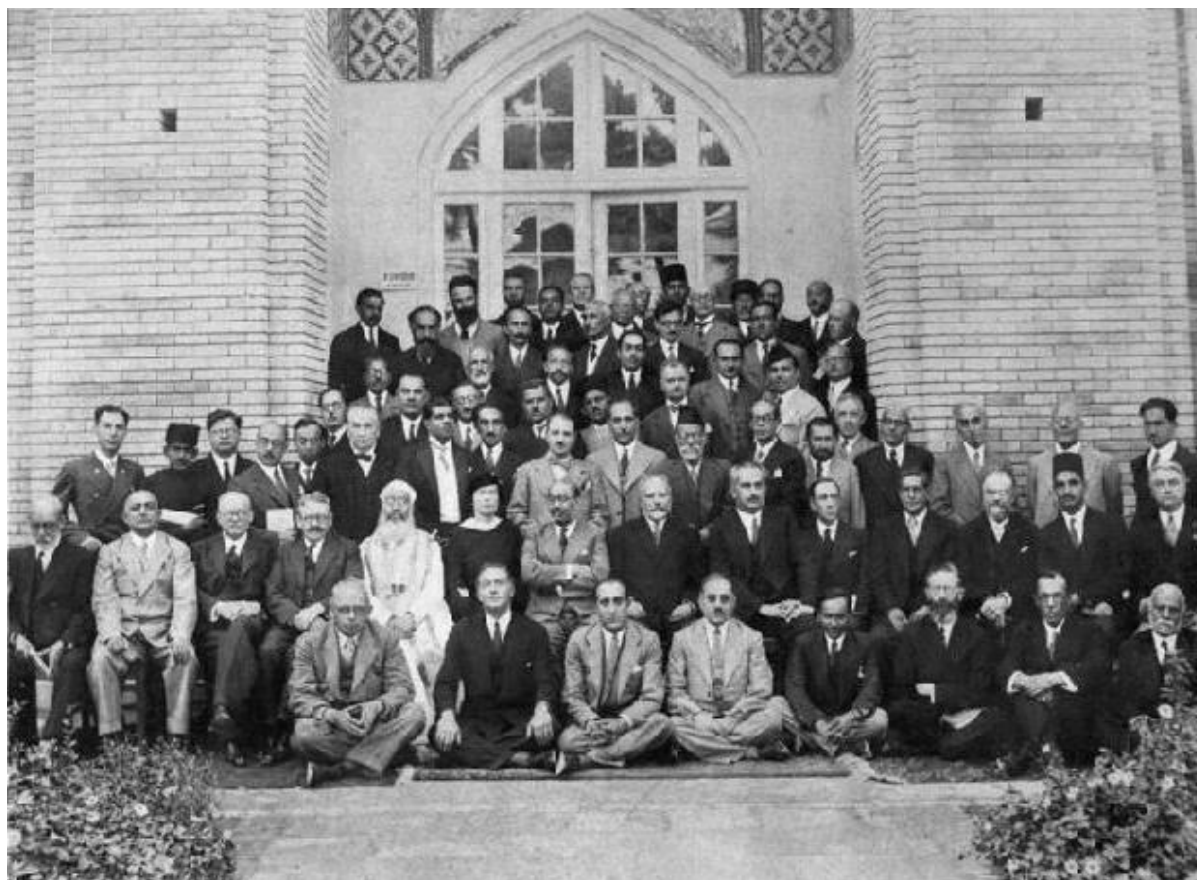
جاوید اقبال



محمدنوازخان

^۱Nicos Poulantzas

دوازدهم مهر



روز دوازدهم مهر سال ۱۳۱۳ کنگره‌ی فردوسی یا جشن هزارمین سال تولد فردوسی گشایش یافت (تصویر بالا) و تا یک هفته ادامه پیدا کرد. این بزرگ‌ترین و مهم‌ترین همایش دانشمندان در ایران معاصر بود که با شرکت چهل نفر از ایران‌شناسان و دانشمندان اروپایی و همه‌ی بزرگان و نخبگان فرهنگی و ادبی کشور برگزار می‌شد. در این روز این همایش در تالار مدرسه‌ی دارالفنون با نطق محمدعلی فروغی نخست‌وزیر افتتاح شد. در

نخستین نشست که در پی آن آمد، حاج محتشم السلطنه اسفندیاری به ریاست و پروفیسور کریستن سن دانمارکی و پروفیسور زادر آلمانی به نیابت ریاست، پروفیسور هانری ماسه آفرانسوی و دکتر عبدالوهاب عزام مصری به سمت منشی کنگره انتخاب شدند. یکی از شخصیت‌های برجسته‌ی حاضر در این مراسم ملک‌الشعراى بهار بود که سال‌ها پیش برای نخستین بار پیشنهاد برگزاری چنین مراسمی را داده بود و زمانی که هنگام اجرای آن فرا رسید، هرچند به دلایل سیاسی در زندان بود، با میانجی‌گری رقیب و دشمن سیاسی‌اش فروغی از زندان آزاد شد و به ریاست یکی از بخش‌های کنگره برگزیده شد.

در همین روز به سال ۱۳۱۹ آئین گشایش راه آهن تهران و زنجان انجام گرفت، در ۱۳۲۴ سید جعفر پیشه‌وری که از طرف شوروی‌ها برای تجزیه‌ی آذربایجان مأمور بود، در تبریز بیانیه‌ای صادر کرد و زبان ترکی و خودمختاری آذربایجان را مرام خود دانست، در ۱۳۳۱ نخست‌وزیر بر حسب اختیارات مصوب مجلس سرمایه‌ی بانک ملی ایران را به دو هزار میلیون ریال رساند و در ۱۳۴۰ محمدرضا شاه بنیاد خیریه‌ی پهلوی را تأسیس کرد (تصویر زیر). در همین روز ۸۳۳ مزرعه و ۲۵۸ هزار هکتار از اموال بازمانده از رضاشاه به کشاورزان واگذار شد.



'Arthur Christensen

'Henri Massé

دوازدهم مهرماه در تاریخ سیاسی جهان بسیار پر جنب و جوش بوده است. در ۶۱۰ میلادی هراکلیوس^۱ از شمال آفریقا به قسطنطنیه لشکر کشید و پس از شکست دادن فوکاس^۲ به پادشاهی بیزانس دست یافت. در ۵۲۲ هجری خورشیدی آلفونسوی هفتم^۳ شاه لئون و کاستیل استقلال پرتغال را به رسمیت شمرد، در ۶۰۶ خلیفه عادل حاکم مراکش که رهبری دولت موحدون را بر عهده داشت به قتل رسید. در ۷۴۲ نبرد دریاچه‌ی پویانگ^۴ که یکی از بزرگ‌ترین نبردهای آبی تاریخ است پایان یافت. در این جنگ دریالاسالار ژو یوان‌ژانگ^۵ فرمانروای مینگ بر چین یولیانگ^۶ رهبر هان‌ها غلبه کرد. بنا به روایت‌های چینی هریک از دو سو بیش از صد کشتی وارد میدان کردند و شمار سربازان مینگ به دویست هزار و شمار نفرات هان به ۶۵۰ هزار تن بالغ می‌شد، که البته اغراق‌آمیز است. در ۱۱۷۴ برای نخستین بار نام ناپلئون بناپارت^۷ به خاطر سرکوب شورشی ضدانقلابی بر سر زبان‌ها افتاد و در ۱۲۳۲ عثمانی به روسیه اعلان جنگ داد. در ۱۲۸۹ با پیروزی انقلاب در پرتغال نظام پادشاهی سرنگون شد و دولت جمهوری جایش را گرفت. در ۱۲۹۳ با آغاز نخستین نشانه‌های جنگ جهانی اول وینستون چرچیل^۸ به آنتورپ^۹ سفر کرد و بر خلاف نظر مشاورانش در ارتش انگلستان دو هفته سرسختانه در برابر آلمانی‌ها مقاومت کرد، ولی در نهایت با دادن ۲۵۰۰ تلفات ناچار به قبول شکست شد. درست در همین روز اولین نبرد هوایی با

^۱Heraclius

^۲Battle of Lake Poyang

^۳Napoleon Bonaparte

^۴Phocas

^۵Zhu Yuanzhang

^۶Winston Churchill

^۷King Alfonso VII

^۸Chen Youliang

^۹Antwerp



هدف کشتن حریف در جریان جنگ جهانی اول انجام شد در ۱۳۱۵ اتحادیه‌ی فاشیست‌های بریتانیا و نیروهای چپ‌گرا در واقعه‌ای که به نبرد خیابان کابل^۱ شهرت یافت در شرق لندن با هم درگیر شدند (تصویر روبرو، یادمانی دیواری از این ماجرا). ماجرا با

اعلام راهپیمایی فاشیست‌ها شروع شد که هوادار هیتلر بودند و رهبرشان اوسوالد موزلی^۲ بود و شمار هسته‌ی مرکزی‌شان به سه هزار تن می‌رسید. مخالفانشان که توسط کمونیست‌ها سازماندهی می‌شدند، برای این که مانع راهپیمایی‌شان شوند حدود بیست هزار تن را به میدان آوردند و از روز پیش از تظاهرات مانعی در خیابان‌ها ایجاد کردند و مسیر را سنگر بندی کردند و مانع پیوستن هواداران موزلی به راهپیمایی او شدند. در نتیجه در زمان راهپیمایی درگیری‌ای میان دو سو درگرفت که در جریان آن پای شش هزار پلیس هم به معرکه باز شد. دعوا پس از یک روز با زخمی شدن کمتر از دویست نفر و دستگیری ۱۵۰ تن خاتمه یافت. در چنین روزی به سال ۱۳۲۲ ژاپنی‌ها نود و هشت اسیر جنگی آمریکایی را در ویک‌آیلند^۳ کشتند، در ۱۳۴۶ عمر علی صفی‌الدین به نفع پسرش حاجی حسن بلقیه از پادشاهی برونی کناره‌گیری کرد و در ۱۳۷۲ در شرایطی که کودتای نیم‌بند ارتش در جریان

^۱Battle of Cable Street

^۲Oswald Mosley

^۳Wake Island

بود و کمونیست‌ها بر ضد بوریس یلتسین اشعار می‌دادند، تانک‌ها به کاخ سفید مسکو حمله کردند و آنجا را که مقرر رئیس‌جمهور بود به توپ بستند.



حاجی حسن بلقیه



کاخ سفید مسکو در زمان گلوله‌باران توسط کودتاچی‌ها

دوازدهم مهرماه در تاریخ دین مسیحیت هم مهم بوده است. در ۹۶۱ پاپ گریگوری سیزدهم^۲ به نظام گاهشماری گریگوری رسمیت بخشید، که در واقع همان تقویم خیامی بود، با کمی تغییر هنگام وامگیری‌اش در روم. در ۱۱۶۸ جرج واشینگتن^۳ اولین مراسم روز شکرگزاری را همچون روزی ملی در آمریکا اجرا کرد و در ۱۳۴۴ پاپ پل ششم^۴ به نیویورک وارد شد. او نخستین پاپی بود که از آمریکا بازدید می‌کرد.

^۲Boris Yeltsin

^۳George Washington

^۴Pope Gregory XIII

^۵Pope Paul VI



راست: پاپ گریگوری سیزدهم

چپ: پاپ پل ششم و کندی

چندین رخداد فرهنگی و اجتماعی هم در دوازدهم مهرماه رخ داده است. در ۱۲۷۴ اولین مسابقه‌ی عمومی گلف در آمریکا برگزار شد، در ۱۳۲۶ اولین سخنرانی یک رئیس‌جمهور آمریکا (هری هرومن) از تلویزیون پخش شد، در ۱۳۳۴ هتل دیسنی‌لند^۲ در کالیفرنیا گشوده شد، در ۱۳۷۶ دومین دزدی بزرگ پول در آمریکا هنگامی رخ داد که به ریوده شدن ۱۷/۳ میلیون دلار انجامید و در ۱۳۸۵ جولین آسانژ^۳ تارنمای ویکی‌لیکس را راه‌اندازی کرد.

این روز در ضمن در تاریخ سفرهای فضایی هم مهم بوده است. چون در ۱۳۳۶ با پرتاب اسپوتنیک^۴ به مدار زمین که اولین ماهواره‌ی مصنوعی بود، مسابقه برای فتح فضا بین اردوگاه شرق و غرب آغاز شد.

^۱Harry Truman
^۲Disneyland Hotel

^۳Julian Assange
^۴Sputnik 1



بارتولدی



سنت ترزای آویلابی



جولین آسانژ

در میان ایرانیان نامدار معاصر میرزا حسن خان مستوفی الممالک زاده‌ی این روز (۱۲۵۴) است و در مقابل
 شمار زیادی از نامداران در دوازدهم مهرماه از دنیا رفته‌اند: یزید سوم خلیفه‌ی اموی (۱۲۳)، سنت ترزای آویلابی^۱
 (۹۶۱)، ملا علی کنی (۱۲۶۷)، فردریک اگوست بارتولدی^۲ آسازنده‌ی فرانسوی مجسمه‌ی آزادی (۱۲۸۳).

^۱Teresa of Ávila

^۲Frédéric Auguste Bartholdi

سیزدهم مهر

روز سیزدهم مهرماه سال ۱۲۸۴ بود که ملک‌الشعراى بهار منظومه‌ی «عدل مظفر» را سرود و به شکرانه‌ی توشیح قانون اساسی و برگزاری انتخابات مجلس اول آن را به مظفرالدین‌شاه پیشکش کرد. دقیقاً دو سال بعد که دوشنبه روزی بود، به مناسبت چهلمین روز درگذشت عباس‌آقا، قاتل اتابک امین‌السلطان، مراسم باشکوه و کم‌نظیری بر مزار او برپا شد. مشارکت مردم در این ماجرا به قدری بود که کمی پیش از اجرای برنامه یک شاگرد کفشدوز که می‌خواست در مراسم شرکت کند با استادکارش که اصرار داشت در دکان باقی بماند دعوايش شد و در کل شهر و در اصناف مختلف شاگردها و استادکارها به هواداری از این دو صف‌آرایی کردند!

در چنین روزی به سال ۱۲۹۱ جنگ سختی بین قوای سالارالدوله به فرماندهی یارمحمدخان و نیروی دولتی به سرکردگی فرمانفرما در کرمانشاه آغاز شد که در دقایق اولیه‌ی جنگ یارمحمدخان به قتل رسید و قوای او متفرق گردید و سالارالدوله عقب‌نشینی کرد. شش سال بعد در ۱۲۹۷ میرزا قلی‌خان نبیل‌الدوله که سفیر ایران

در واشینگتن بود به رسانه‌ها اعلام کرد که قحطی بزرگ ایران و مرگ و میر وحشتناک مردم به خاطر اشغال کشور به دست متفقین است و ارتش‌های بیگانه در این مورد مقصر هستند.

در سال ۱۳۰۲ که ناسیونالیست‌های ترک هوادار مطصفی کمال پاشا قسطنطنیه را گرفتند، در ۱۳۱۲ بازدید کاراخان از تهران به پایان رسید و او ایران را به قصد شوروی ترک کرد، در ۱۳۱۴ رأی حکمیت دولت ترکیه در مورد اختلافات مرزی ایران و افغانستان به تصویب مجلس شورای ملی رسید و در ۱۳۲۴ مجلس شورای ملی لایحه‌ی منشور ملل متفق را تصویب کرد. در ۱۳۲۵ هم پادگان کارزون پس از پانزده روز زد و خورد با عشایر به علت نرسیدن نیروی کمکی سقوط کرد.

روز سیزدهم مهر سال ۱۳۲۷ زلزله‌ی شدیدی در اشک‌آباد (عشق‌آباد) به یک فاجعه‌ی تمام عیار تبدیل شد. این زلزله که برخی از اسناد نشان می‌دهد پیامد آزمایش بمبی اتمی در نزدیکی شهر توسط بلشویک‌ها بوده، ۷/۳ ریشتر بزرگی داشت و به انهدام کامل شهر منتهی نشد، اما چنین می‌نماید که دولت شوروی از آن برای نابود کردن جمعیت فارسی‌زبان و پایبند به هویت شهر بهره جسته باشد. ارتش سرخ پس از این واقعه شهر را محاصره کرد و مسیرهای کمک‌رسانی خارجی به آنجا (به ویژه از طرف مشهد) را مهار کرد. درباره‌ی این واقعه سکوت و پنهانکاری بسیاری وجود دارد اما شواهد نشان می‌دهد که صد و ده هزار تن یعنی تقریباً کل جمعیت شهر در این جریان از میان رفته باشند. کمونیست‌ها به جای مردم بومی این شهر قبایل ترکمنی که وادار به اسکان شده بودند را جای دادند و به این ترتیب اشک‌آباد امروزی شکل گرفت که مردمش زبان پارسی نمی‌دانند.



کشف انبار اسلحه‌ی سازمان افسران حزب توده

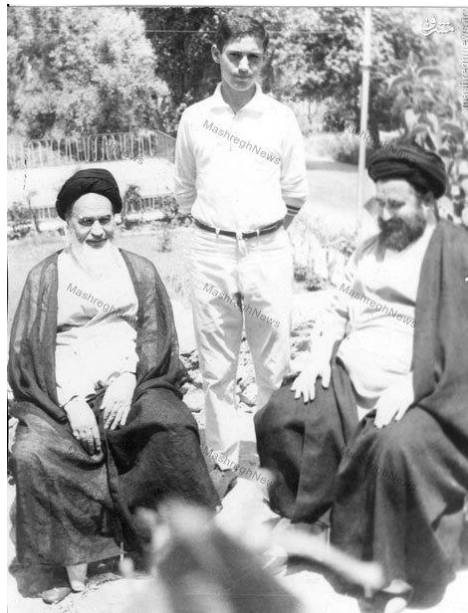
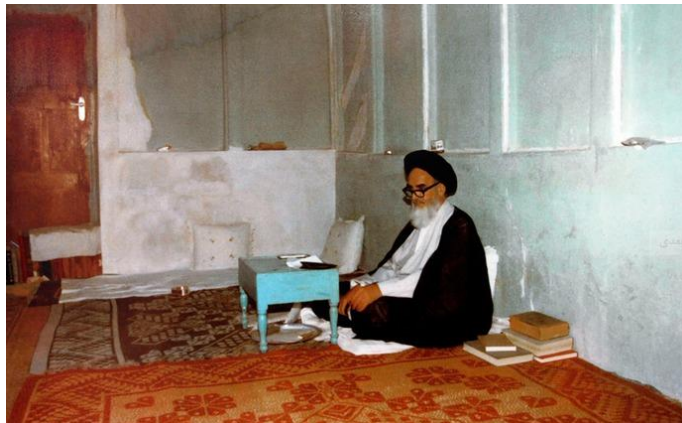
در سال ۱۳۳۲ هنوز دولت نوپایی که پس از کودتای ۲۸ مرداد روی کار آمده بود درگیر نظم‌های بازمانده از دوران صدارت دکتر مصدق بود. در این روز وزیر دارائی در یک مصاحبه‌ی مطبوعاتی اعلام کرد که دولت سابق سه میلیارد و صد و بیست میلیون ریال اسکناس منتشر کرده و ضمن محکوم کردن این کار به تنگنای مالی دولت اشاره کرد و گفت قرار شده هزار میلیون ریال اسکناس جدید هم چاپ شود! درست یک سال بعد در ۱۳۳۳ اولین جلسه‌ی سری دادگاه نظامی برای رسیدگی به اتهام دوازده نفر از افسران سازمان نظامی حزب توده تشکیل شد.

در سال ۱۳۴۲ ژولیانای ملکه‌ی هلند^۱ و پرنس برنارد^۲ دیدار یازده روزه‌ی رسمی‌شان را از ایران آغاز کردند. درست در همین روز به دنبال اعلامیه‌های متعدد از طرف روحانیان و بازرگانان تهران، بازار تهران بسته شد و

^۱Queen Juliana of the Netherlands

^۲Prince Bernhard

تظاهرات وسیعی در اطراف بازار انجام شد که با حضور پلیس مهار شد. دو سال بعد (۱۳۴۴) در چنین روزی امام خمینی از ترکیه به عراق تبعید شد و در شهر نجف مستقر شد.



بالا: آیت‌الله خمینی و مصطفی خمینی در نجف
روبرو: خانه‌ی امام خمینی در نجف از درون و بیرون

در سیزدهم مهرماه سال ۶۱۰ میلادی هراکلیوس^۱ در قسطنطنیه تاجگذاری کرد، در ۱۱۹۲ در جریان نبرد تیمز^۲ در کانادا ارتش آمریکا سرخپوستان شاونی^۳ را شکست داد و رهبرانشان تکومسه^۴ را به قتل رساند

^۱Heraclius

^۳Shawnee

^۲The Battle of the Thames

^۴Tecumseh



بالا: نبرد تیمز، بالا چپ: سکه‌ی هراکلیوس، روبرو: آلفونسوی هفتم لئون و کاستیل

یک سال بعد (۱۲۹۴) هم بلغارستان به عنوان متحد قوای محور وارد جنگ جهانی اول شد. در سیزدهم مهر سال ۱۳۶۵ برنامه‌ی اتمی مخفیانه‌ی اسرائیل که به ساخت بمب اتمی منتهی شد در انگلستان فاش گشت، در ۱۳۶۷ جناح مخالف دولت پینوشه^۱ در انتخابات بر او غلبه کرد.

این روز در تاریخ دین هم اهمیتی دارد. چون در ۸۲۹ لویی

نهم دوک باواریا^۲ همه‌ی یهودیان را از قلمرو خود بیرون راند و در ۹۷۱ به خاطر رسمیت یافتن تقویم گریگوری،

^۱Augusto Pinochet

^۲Louis IX, Duke of Bavaria

این روز و باقی روزهای این سال میلادی تا فرا رسیدن کریسمس در تاریخ اسپانیا، پرتغال، ایتالیا و لهستان وجود

نداشته است!



مجموعه‌ای از رخدادهای پراکنده‌ی دیگر نیز در این روز قرار می‌گیرند. در ۱۲۵۵ اولین مرکز آموزش عالی در تگزاس تأسیس شد، در ۱۲۸۲ دادگاه عالی استرالیا برای نخستین بار شروع به کار کرد، در ۱۲۸۴ ویلبر رایت با هواپیمای دست‌سازش ۳۵ کیلومتر را در ۳۹ دقیقه طی کرد (تصویر بالا) و رکوردی به جا گذاشت که تا سه سال بعد شکسته نشد. در ۱۳۰۶ اولین فیلم ناطق به نام «خواننده‌ی جاز» اکران شد، در ۱۳۲۳ هم زنان فرانسوی حق رأی به دست آوردند. در ۱۳۲۴ اعتصاب شش ماهه‌ی طراحان صحنه در هالیوود به شورشی خشونت‌آمیز انجامید و در نتیجه در برابر دروازه‌ی شرکت برادران وارنر زد و خورد سختی روی داد. در ۱۳۴۱ اولین فیلم از سری جیمز باند^۲ به نام «دکتر نو»^۳ اکران شد. اولین آلبوم تک‌خوانی گروه بیتل‌ها^۴ با نام Love me do نیز در همین روز انتشار یافت.

^۱Wilbur Wright

^۲The Jazz Singer

^۳Warner Brothers

^۴James Bond

^۵Dr. No

^۶Beatles



راست: سکه‌ی فوکاس، چپ: پوستر فیلم خواننده‌ی جاز

در ۱۳۸۳ هم طرح «فضایم‌ای نخست» جایزه‌ی X انصاری^۱ را برد. این نقطه‌ی شروع پرواز اولین فضایم‌ای خصوصی به مدار زمین بود که با پشتیبانی مالی خاندان ایرانی‌تبار انصاری ساخته شد و بعدتر انوشه انصاری اولین زن فضانورد ایرانی را نیز با خود همراه برد.

روز سیزدهم مهر سال ۶۵۳ هجری خورشیدی ابو عبدالله شمس‌الدین محمد بن احمد ذهبی مورخ مسلمان و نویسنده‌ی تاریخ اسلام کبیر و سیر اعلام النبلاء در دمشق زاده شد. دو تن از نامداران دیگری که در این روز زاده شده‌اند عبارت‌اند از: دنی دیدرو^۲ فیلسوف فرانسوی (۱۰۹۲) و حافظ اسد سیاستمدار سوری (۱۳۰۹).

^۱The Ansari X Prize

^۲Denis Diderot

از آن سو در ۶۱۰ میلادی فوکاس امپراتور روم شرقی به دست رقیبش هراکلیوس به قتل رسید، در ۶۰۴ هجری خورشیدی ناصرالدین الله خلیفه‌ی عباسی در حالی که سه سال آخر عمر خود را فلج شده بود، درگذشت. رامبراند نقاش هلندی (۱۰۴۸)، و بهمن فرمانفرمایان گرافیست (۱۳۹۱) هم در این روز فوت کرده‌اند.



حافظ اسد



رامبراند

'Phocas

'Rembrandt

چهاردهم مهر

چهاردهم مهرماه سالگرد حمله‌ی غارتگرانه‌ی رومیان به ارمنستان است. در این روز به سال ۶۹ پیش از میلاد یک ارتش هفتاد هزار نفره‌ی رومی به فرماندهی لوکیوس لیکینوس لوکولوس^۱ به ارمنستان حمله برد و تیگران شهربان اشکانی ارمنستان را در نزدیکی شهر تیگرانوکرت^۲ شکست داد و به کشتار مردم در روستاها دست گشاد. نزدیک به دوهزار سال بعد حمله‌ی دیگری از سوی یک کشور دیگر اروپایی به گوشه‌ی دیگری از ایران زمین انجام پذیرفت و آن هنگامی بود که در همین روز به سال ۱۲۵۸ سپاهیان انگلیسی با فرماندهی فردریک روبرتز^۳ جنگاوران افغان در نبرد چهار آسیاب^۴ پیروز شدند.

روز چهاردهم مهر باید در تقویم سالانه‌ی ایرانیان گرامی داشته شود، چرا که در چنین روزی به سال ۱۲۸۵ بود که مجلس اول مشروطه با فرمان مظفرالدین شاه قاجار در کاخ گلستان گشایش یافت و عصر مشروطه آغاز شد. در این مراسم شاه که آخرین روزهای عمر خود را می‌گذراند و به سختی بیمار بود سخنرانی پرشوری ایراد کرد و همه را به گریه انداخت. در همین روز علیقلی خان سردار اسعد بختیاری که بعدها به یکی از نگهبانان غیور مشروطه تبدیل می‌شد، برای درمان بیماری چشمش به پاریس سفر کرد. یک سال بعد (۱۲۸۶) مظفرالدین شاه درگذشته بود و فرزندش محمدعلی شاه از توشیح فرمان مشروطه شانه خالی می‌کرد، تا این که در همین روز انجمن‌های مشروطه خواه در تهران بست نشستند و او را وادار کردند فرمان را امضا کند.

^۱Lucius Licinius Lucullus

^۲Frederick Roberts

^۳Tigranocerta

^۴Battle of Charasiab



مظفرالدین شاه در مراسم گشایش مجلس اول

در این روز در سال ۱۲۹۴ به رسم معمول دوران مشروطه مراسم انتخابات هیئت رئیسه‌ی مجلس در سالگرد تأسیس اولین مجلس برگزار شد و در نتیجه مؤتمن‌الملک به ریاست و عدل‌الملک و سید محمد صادق طباطبائی به نیابت ریاست انتخاب شدند. در همین روز شاهزاده نصرت‌السلطنه فرزند مظفرالدین شاه قاجار هم به حکومت ایالت فارس منصوب شد. در انتخابات مشابهی که در سال ۱۳۰۵ برگزار شد سید محمد تدین که نقشی مهم در تغییر دودمان قاجار به پهلوی ایفا کرده بود برای بار دوم به ریاست مجلس انتخاب شد. در همین روز به سال ۱۳۲۴ سردار فاخر حکمت در مجلس طرحی پیشنهاد کرد که بر مبنای آن به محض تخلیه‌ی تمام خاک ایران

طبق پیمان سه جانبه انتخابات مجلس شروع شود و تا پیش از آن به خاطر نفوذ شوروی‌ها در شمال و انگلیسی‌ها در جنوب و دخالتشان در انتخابات چنین نکنند. این طرح به اتفاق آرا به تصویب رسید. روز چهاردهم مهر سال ۱۳۳۰ هم دکتر مصدق به همراه دکتر متین‌دفتری، دکتر شایگان، دکتر حسینی، دکتر فاطمی، مظفر بقایی و جهان‌شاه صالح به نیویورک سفر کرد تا از حقوق ایران در جریان خلع ید از شرکت نفت انگلیس دفاع کند.

در همین روز به سال ۱۳۴۲ دو اتفاق موازی و ناهمساز رخ داد. در مراسم گشایش چهارمین دوره‌ی مجلس سنا و دوره‌ی تازه‌ی مجلس شورای ملی، محمدرضاشاه با امیدواری درباره‌ی انقلاب سفید خود سخن گفت و هم‌زمان در بازار تهران هواداران امام خمینی دکان‌ها را بستند و تظاهرات کردند و یکی از مقدمه‌های انقلاب اسلامی را فراهم کردند.



مراسم معرفی نمایندگان پنجمین مجلس سنا

در کشورهای همسایه‌ی ایران امروزین هم دو رخداد مهم در چهاردهم مهرماه واقع شده است. یکی این‌که در چهاردهم مهر سال ۹۵۰ هجری خورشیدی نیروهای متحد امپراتوری مقدس روم و اسپانیا در نبرد لپانتو^۱ در دریای اژه بر ناوگان عثمانی چیره شدند. در این نبرد هریک از دو طرف حدود ۲۵۰ کشتی و سی هزار سرباز و پنجاه هزار ملوان را درگیر نبرد کردند. اما ناوگان اروپایی ۱۸۰۰ توپ و ناوگان عثمانی ۷۵۰ توپ داشت و به همین خاطر عثمانی‌ها بیش از ۱۸۰ کشتی را از دست دادند و بیست هزار تن تلفات داشتند و دیگری در ۱۳۵۲ که مصر و سوریه در یک عملیات نظامی هماهنگ به اسرائیل حمله کردند و جنگ یوم کپور^۲ را آغاز کردند.



نبرد لپانتو



جنگ یوم کپور

این روز در تاریخ سیاسی جهان نیز پرحادثه بوده است. در سال ۱۰۵ پیش از میلاد قبیله‌ی آلمانی کیمبری^۳ در نبرد آراوسیو^۴ (نزدیک رود رن^۵ در فرانسه) بر یک ارتش بزرگ مهاجم رومی که هشتاد هزار سرباز و چهل هزار نیروی مزدور و پشتیبانی داشت غلبه کرد و همه‌شان را تا نفر آخر به قتل رساند. در سال ۲۳ میلادی پس از پیروزی انقلاب دهقانی در چین و پیروزی شورشیان بر چانگ‌آن که پایتخت سلسله‌ی شین بود، امپراتور وانگ

^۱Battle of Lepanto

^۲Cimbri

^۳Rhône

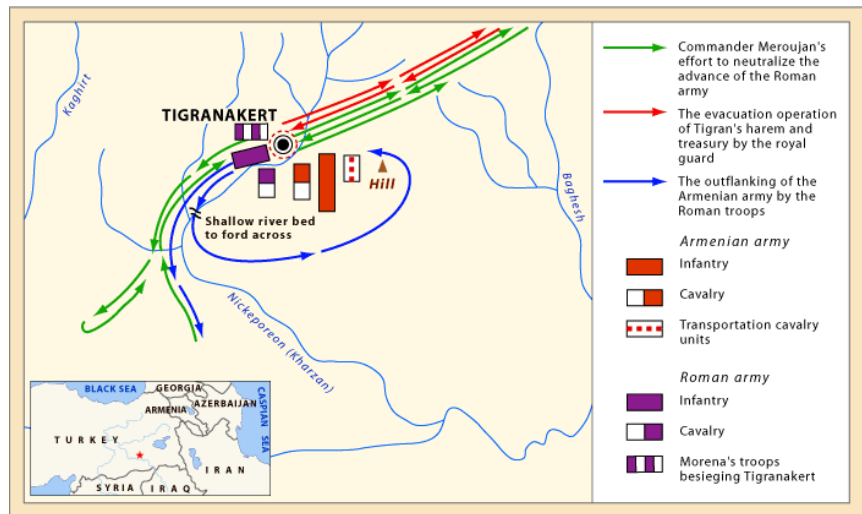
^۲Yom Kippur War

^۴Battle of Arausio

مانگ^۱ را گردن زدند و این دودمان را منقرض کردند. در ۹۱۸ هجری خورشیدی هم هرناندو د سوتو^۲ ماجراجو و غارتگر اسپانیایی با سربازانش به پایتخت آپاچی‌ها که در تالاهاسی^۳ فلوریدای امروز واقع شده حمله برد. در دوران جدید هم به سال ۱۲۸۷ امپراتوری اتریش هنگری با الحاق بوسنی هرزگوین به خاک خود بحرانی سیاسی ایجاد کرد، در ۱۲۹۷ جمهوری لهستان اعلام موجودیت کرد و از امپراتوری آلمان جدا شد، در ۱۳۵۵ هوا گوئوفنگ^۴ پس از به قدرت رسیدن در چین دستور داد دسته‌ی چهار نفره‌ای را که رهبرشان زن مائو بود دستگیر کنند. به این ترتیب جریان فاجعه‌بار انقلاب فرهنگی چین خاتمه یافت. در ضمن دولت فیجی هم در همین روز به سال ۱۳۶۶ جمهوری شد. در ۱۳۷۹ در جریان انقلاب بولدوزر^۵ مردم بلغراد با تظاهرات خود اسلوبودان میلوسویچ^۶ رئیس‌جمهور خونخوار و جنگ‌افروز صربستان را به کناره‌گیری وا داشتند.



هرناندو د سوتو



نقشه‌ی عملیاتی جنگ آراوسیو

^۱Wang Mang

^۲Hernando de Soto

^۳Tallahassee

^۴Hua Guofeng

^۵Bulldozer Revolution

^۶Slobodan Milošević

در این روز چندین رخداد جالب توجه پراکنده هم رخ داده است. مثلاً در سال ۴۰۴ میلادی اودوکسیا^۱ ملکه‌ی مسیحی ستیز بیزانس وقتی برای هفتمین بار باردار شد و جنینش سقط شد، بدون رسیدگی پزشکی در حال خونریزی به حال خود وا نهاده شد و مرد! در ۹۷۹ هجری خورشیدی اولین اپرایی که تا به امروز باقی مانده، اوریدیچه^۲ اثر جاکوپو پری^۳ در فلورانس بر صحنه رفت و عصر باروک آغاز شد. در ۱۲۴۳ شهر کلکنه در اثر یک گردباد و توفان عظیم به کلی نابود شد و شصت هزار تن از ساکنانش کشته شدند.

در دین مسیحیت هم دو اتفاق در این روز افتاده است، یکی این که به سال ۲۴۸ هجری خورشیدی چهارمین شورای قسطنطنیه آغاز به کار کرد تا درباره‌ی آرای فوتیوس^۴ اسقف قسطنطنیه داوری کند و واقعه‌ی جالب توجه دیگر آن که در ۱۱۷۲ در پی انقلاب فرانسه دین مسیحیت در این کشور منحل اعلام شد!



دسته‌ی چهار نفره‌ی همکاران مائو در جریان انقلاب فرهنگی

^۱Eudoxia

^۲Jacopo Peri

^۳Euridice

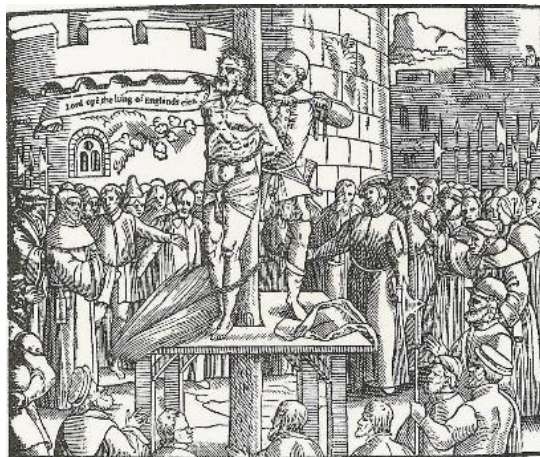
^۴Photios

این روز در ضمن با جابجایی هایی در آمریکا مصادف بوده است. نمونه اش آن که در ۱۰۶۲ اولین گروه از مهاجران آلمانی که به ایالات متحده کوچیدند در پنسیلوانیا مستقر شدند و جرمن تاون را تأسیس کردند، در ۱۱۰۲ بنجامین فرانکلین هفده ساله به فیلادلفیا وارد شد و در ۱۳۵۸ پاپ ژان پل دوم اولین پاپی شد که از کاخ سفید دیدار می کرد.

در این روز چند تحول نهادی هم رخ داده است. در ۱۲۹۸ شرکت حمل بار و مسافری KLM در هلند تأسیس شد. این شرکت قدیمی ترین شرکت ترابری است که هنوز با همان نام اصلی خود فعالیت می کند. در ضمن در سال ۱۳۳۸ کارخانه ی جیب شروع به کار کرد، در ۱۳۳۸ سفینه ی بی سرزنشین لونا ۳ که شوروی به ماه پرتاب کرده بود، نخستین تصویرها از سمت تاریک ماه را به زمین مخابره کرد و در ۱۳۷۴ نخستین منظومه ی سیاره ای خارج از منظومه ی شمسی در اطراف ستاره ی پگاسی ۵۱ کشف شد.



آگهی اولین اپرا: اوریدیچه



اعدام ویلیام تیندال



انور سادات

^۱Germantown

^۲Benjamin Franklin

^۳Pope John Paul II

^۴Luna 3

در میان زادگان چهاردهم مهرماه می‌توان از ماتئو ریچی^۱ مبلغ ژزوئیت و بنیانگذار تبلیغ مسیحیان اروپایی در چین (۹۳) لویی لومیر^۲ برادر کهنتر از دو برادر پیشگام فیلم‌سازی (۱۲۴۳)، لوکوربوزیه^۳ معمار نامدار سوئیسی-فرانسوی (۱۲۶۷) یاد کرد. در همین روز به سال ۹۱۵ هم ویلیام تیندال^۴ یزدان‌شناس انگلیسی و اولین مترجم انجیل به انگلیسی به جرم ارتداد با شکنجه اعدام شد. معزالدین [مؤذن‌زاده؟] صوفی علی پاشا حاکم عثمانی مصر (۹۵۰)، ژاک اوفنباخ^۵ آهنگساز آلمانی-فرانسوی (۱۲۵۹)، جان هیولینگز^۶ جکسون^۶ عصب‌شناس انگلیسی (۱۲۹۰) و گیلبرت رایل^۷ فیلسوف انگلیسی (۱۳۵۵) هم در این روز درگذشته‌اند و انور سادات هم در این روز به سال ۱۳۶۰ کشته شد.



شرکت حمل بار و مسافربری KLM



طراحی شهرهای آینده اثر لوکوربوزیه

^۱Matteo Ricci

^۲Louis Lumière

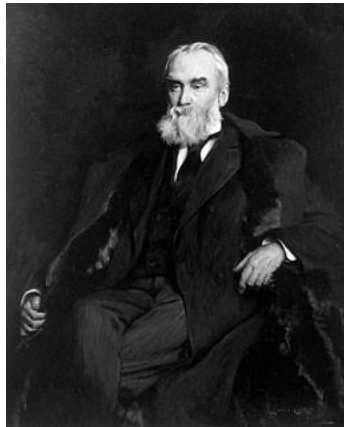
^۳Le Corbusier

^۴William Tyndale

^۵Jacques Offenbach

^۶John Hughlings Jackson

^۷Gilbert Ryle



جان هیولینگز جکسون



اوفن باخ



برادران لومیر



ماتئو ریچی



صوفی علی پاشا

پانزدهم مهر

در چنین روزی به سال ۱۲۸۵ مجلس شورای ملی تازه تأسیس انتخابات داخلی خود را برگزار کرد و در نتیجه مرتضی قلی خان صنیع الدوله (داماد مظفرالدین شاه) به ریاست مجلس برگزیده شد. میرزا حسن خان وثوق الدوله هم به نیابت اول و حاج محمدحسین امین‌الضرب به نیابت دوم مجلس انتخاب شدند. در همین روز مجلس متمم قانون اساسی را که مشتمل بر ۱۰۵ اصل و در حقیقت اصول عمده‌ی قوانین اساسی بود به تصویب رساند. در تلگرافی که مجلس در این مورد به شهرهای دیگر زد به پیشینه‌ی کار خود به حساب تقویم خورشیدی اشاره کرد و نه قمری که تا آن هنگام در نامه‌نگاری‌های دولتی مرسوم بود.



روز پانزدهم مهر سال ۱۲۸۹ نایب حسین کاشی (تصویر بالا)، راهزن مشهور، پس از مدت‌ها سرکشی و قتل و جنایت در محاصره‌ی قوای بختیاری به فرماندهی امیرمفخم و سردار ظفر قرار گرفت که از اصفهان به طرف کاشان پیش رفته بودند. نایب حسین که توانسته بود هزار و دویست نفر را بسیج کند، دروازه‌ها و عمارات بزرگ کاشان را سنگربندی کرد و پس از کشت و کشتاری شدید از کاشان گریخت. در همین روز در تبریز روزنامه‌ی شفق به مدیریت میرزا صادق‌خان رضازاده انتشار یافت. هم‌زمان به دنبال لغو امتیاز روزنامه‌ی سرکش و تندروی شرق، سید ضیاءالدین به انتشار روزنامه‌ی برق اقدام نمود.

در ۱۲۹۹ دکتر محمد مصدق که در آن هنگام مصدق‌السلطنه نامیده می‌شد و به شکل غیابی به وزارت عدلیه برگزیده شده بود، زمانی که برای خدمت در نقش تازه‌اش از اروپا به تهران می‌آمد، از شیراز گذشت و مردم فارس که از آشفتگی اوضاع ناراضی بودند مانع رفتن او شدند و درخواست کردند بماند و حاکم فارس شود. مصدق ماجرا را برای صدراعظم مشیرالدوله نوشت و با تأیید او امور حکومت فارس را از دایی خود فرمانفرما تحویل گرفت و جانشین او شد.

در ۱۳۱۰ مجلس نظام وظیفه برای احضار ششمین دوره‌ی نظام وظیفه در تکیه دولت تشکیل گردید و



طرح سربازگیری برای ششمین سال اجرا شد. در ۱۳۲۹ ثریا اسفندیاری همراه با دوستش شمس پهلوی از اروپا به ایران بازگشت و این شایعه که قرار است وصلتی میان او و شاه سر بگیرد قوت گرفت

کودکی ثریا با پدر و مادرش

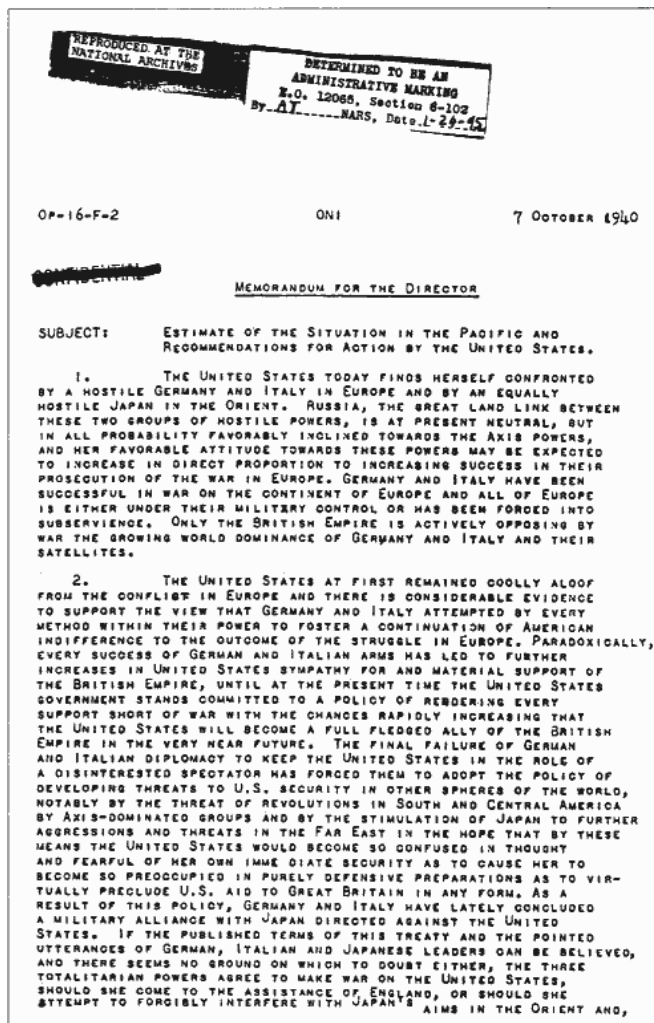
در ۱۳۳۳ دولت ایران به عضویت شورای امنیت سازمان ملل انتخاب شد و در همین روز دادگاه فوق‌العاده‌ی نظامی پس از ده ساعت مشورت حکم اعدام دوازده تن از اعضای سازمان افسران حزب توده را صادر کرد. در ۱۳۳۷ هم اسکندر میرزا اولین رئیس‌جمهور پاکستان با همکاری تیمسار ایوب‌خان حکومت نظامی اعلام کرد و جلوی انتخابات ریاست‌جمهوری را گرفت.



در ۱۳۳۸ شورای وزیران ستو از حملات رادیوهای شوروی و مطبوعات آن کشور نسبت به ایران اظهار تأسف کرد، در ۱۳۴۱ هیئت وزیران طبق تصمیم خود لایحه‌ی جدید تشکیل انجمن‌های ایالتی و ولایتی را تصویب کرد و در آن قید اسلام را از شرایط

انتخاب‌کنندگان و شوندگان حذف کرد و به جای سوگند به قرآن، سوگند به کتاب آسمانی را قید کرد و به زنان هم حق رأی داد. این همان لایحه‌ای بود که مخالفت بنیادگرایان مذهبی را به دنبال داشت و تا چهار سال بعد به ظهور جنبشی سیاسی می‌انجامید. در سال‌های بعدی شبکه‌ی رخدادهای بین‌المللی در ایران‌زمین نیز توسعه می‌یافت. چنان‌که در ۱۳۵۰ راه‌آهن ایران و ترکیه به هم متصل شد، در ۱۳۸۰ آمریکا حمله به افغانستان را آغاز و در نهایت این کشور را اشغال کرد (تصویر بالا).

در ۱۱۴۲ جورج سوم شاه انگلستان دستور داد سفیدپوستان در آمریکا که در آن هنگام هنوز مستعمره‌ی انگلستان بود از خط آگنیز عبور نکنند و سرزمین‌های شمال و غرب این مرز در اختیار سرخپوستان باشد. لغو این قانون و غصب زمین‌های سرخپوستان یکی از انگیزه‌های استقلال‌طلبان آمریکایی بود که در نهایت خود را از یوغ سلطه‌ی انگلستان رها کردند. در ۱۲۴۹ لئون گامبتا دولتمرد فرانسوی که در جریان جنگ‌های فرانسه و



پروس نقشی کلیدی داشت، پس از محاصره‌ی پاریس توسط پروسی‌ها سوار بر بالن از این شهر گریخت. در ۱۳۱۸ آلمان لهستان غربی را به قلمرو خود منضم کرد و در ۱۳۱۹ گزارش مک‌کولوم^۳ به وزارت دفاع آمریکا رسید و یک سال پیش از پل‌هاربر^۴ حمله‌ی ژاپن به آمریکا در اقیانوس آرام را پیش‌بینی کرد و توصیه کرد که آمریکا به نفع انگلستان وارد جنگ جهانی دوم شود (تصویر بالا). در ۱۳۲۸ دولت کمونیست جمهوری دموکراتیک آلمان (شرقی) همچون کشور دست‌نشانده‌ی شوروی تأسیس شد. همچنین در ۱۳۶۶

^۱King George III
^۲Léon Gambetta

^۳Arthur H. McCollum
^۴Pearl Harbor

ناسیونالیست‌های سیک استقلال کشور خالستان از هند را اعلام کردند، اما جامعه‌ی بین‌الملل آن را به رسمیت نشناخت.



لئون گامبتا



اسکندر میرزا



مادر ترزا

پانزدهم مهرماه در تاریخ نهادهای آموزشی و فرهنگی هم مهم بوده چون در سال ۸۵۶ دانشگاه اوپسالا^۱ پس از تقدیس شدن توسط پاپ سیکستوس چهارم^۲ در مقام مدرسه‌ای دینی تأسیس شد و در ۱۲۵۵ هم انجمن کتابداری آمریکا^۳ تأسیس شد.

این روز در تاریخ ترابری و ارتباطات هم مهم بوده است، چون در ۱۲۰۵ راه گرانتیت که اولین خط راه‌آهن آمریکا بود برای انتقال این سنگ از معدنی در ماساچوست احداث شد (تصویر زیر). قطار روی این ریل با اسب کشیده می‌شد. در ۱۳۱۲ هم شرکت ایرفرانس^۴ تأسیس شد.

^۱Uppsala University

^۲Pope Sixtus IV

^۳American Library Association

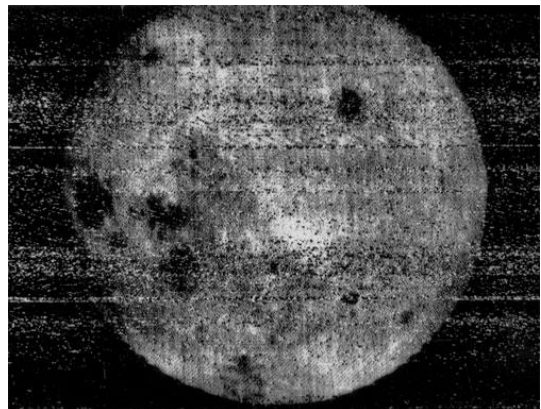
^۴Air France



الیجاه محمد



نیلز بور



نخستین عکس از سوپه‌ی تاریک ماه

چند رخداد پراکنده‌ی دیگر هم در این روز رخ داده که در میانشان می‌توان به این سه واقعه اشاره کرد. یکی آن که در ۱۳۲۹ مادر ترزا هیئت تبلیغی خیریه را تأسیس کرد و این نخستین نهاد خیریه‌ی مذهبی بود که به شکلی سازمان‌یافته کمک‌های مالی افراد ثروتمند را گردآوری می‌کرد تا با آن کار خیریه انجام دهد. برخی از

'Mother Teresa

منتقدان این تاریخ را با تأسیس نخستین نهادهای پولشویی مصادف می‌دانند. مادر ترزا موقعیتی سیاسی هم داشت و تا حدودی برای رفع این شائبه‌ها بعدتر جایزه‌ی صلح نوبل را هم دریافت کرد.

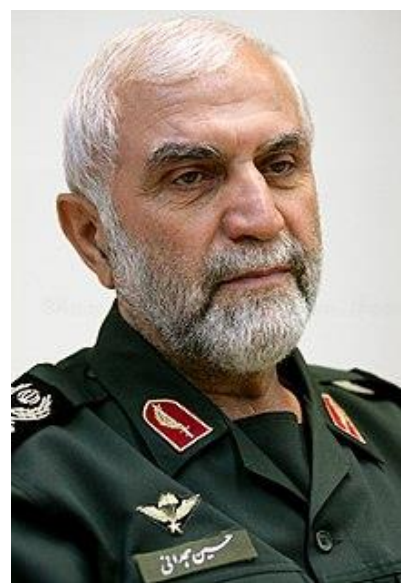
در میان زادگان نامدار این روز این افراد برجسته می‌نمایند: نیلز بور^۱ فیزیکدان دانمارکی (۱۲۶۴)، الیجاه محمد^۲ بنیانگذار و رهبر جنبش ملت اسلام در آمریکا و استاد مالکوم ایکس^۳ (۱۲۷۶)، هاینریش هیملر^۴ بنیانگذار و فرماندهی نیروهای اس اس اس (۱۲۷۹)، ولادیمیر پوتین^۵ سیاستمدار روسی (۱۳۳۱) و تونی برکستون^۶ خواننده و هنرپیشه‌ی آمریکایی (۱۳۴۶).



هاینریش هیملر



ولادیمیر پوتین



حسین همدانی

^۱Niels Bohr

^۲Elijah Muhammad

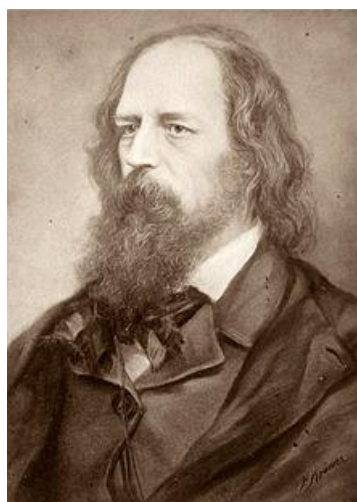
^۳Malcolm X

^۴Heinrich Himmler

^۵Vladimir Putin

^۶Toni Braxton

در این روز شمار زیادی از نامداران جان سپرده‌اند که تازه‌ترینش سردار حسین همدانی فرماندهی ایرانی و نویسنده‌ی سه کتاب درباره‌ی انقلاب و جنگ است که در سال ۱۳۹۴ در سوریه به دست نیروهای داعش کشته شد. از دیگر درگذشتگان نیز مهم‌ترین‌هایشان عبارت‌اند از شی زونگ امپراتور دودمان لیاو^۱ در چین (۳۳۰)، ادگار آلن پو (۱۲۲۸)، لرد آلفرد تنیسون شاعر انگلیسی (۱۲۷۱)، و آندرو لازلو^۲ کارگردان بلغاری-آمریکایی (۱۳۹۰). از میان مردم ایران زمین هم محمدافضل خان فرمانروای افغانستان در کابل در سال ۱۲۴۶ از مرض وبا درگذشت.



آلفرد تنیسون



آندرو لازلو



تونی برکستون

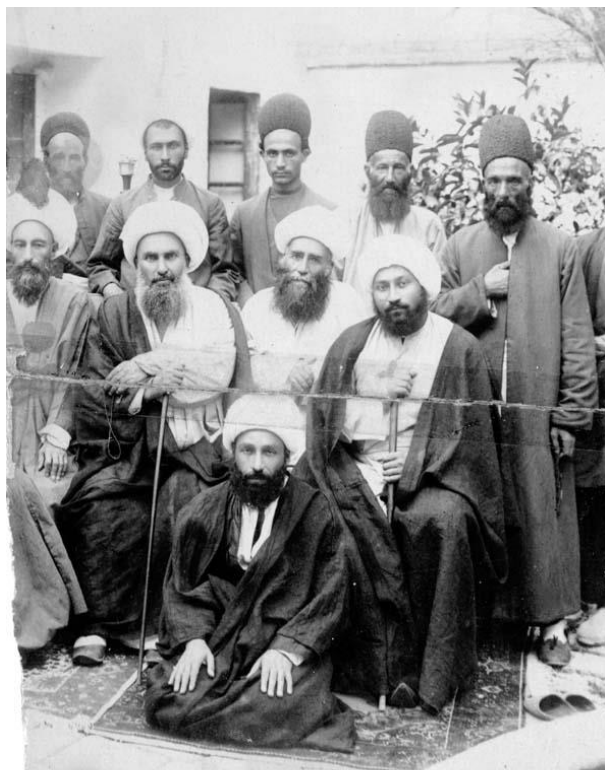
^۱Emperor Shizong of Liao

^۲Andrew Laszlo

شانزدهم مهر

شانزدهمین روز از ماه سی روزهی زرتشتی مهر روز نام دارد و از این رو شانزدهم مهرماه در ایران باستان جشن مهرگان است که پس از نوروز دومین جشن بزرگ گاهشمارانهی ایرانیان به حساب می‌آید. به همین خاطر بسیاری از رخدادهاى تاریخی مهم که با تأسیس نهادی مربوط می‌شود در این روز نهاده شده است. یکی از قدیمی‌ترین این رخدادها که ارتباطی با تأسیس نهادی ندارد و از اهمیتی مذهبی برای شیعیان برخوردار است آن‌که بنا بر روایتی روز چهارشنبه شانزدهم مهر سال ۲۳۸ هجری خورشیدی (۳ رجب ۲۴۵ ق.) امام علی‌النقی به شهادت رسید. آورده‌اند که معتز خلیفه‌ی عباسی در خوراک وی زهر ریخت و به این ترتیب او را با دسیسه‌ای از میان برد.

گذشته از این واقعه، بیشتر رخدادهاى این روز در ایران زمین با تأسیس نهادها و آغاز جنبش‌های اجتماعی مصادف است. نمونه‌اش آن که در سال ۹۶۷ شاه عباس هفده‌ساله بر تخت نشست. شیخ فضل‌الله نوری هم زمانی



که علم مخالفت با مشروطه خواهان را برافراشت، احتمالاً نادانسته، با پشتیبانی محمدعلی شاه و دولتمردان هوادار مستبدین در چنین روزی به سال ۱۲۸۷ در باغشاه هواداران خود را گرد آورد و فتوای قتل چند آخوند مشروطه خواه را صادر کرد و اعلام کرد که مشروطه ضد شریعت است (تصویر روبرو).

در دوران جدیدتر به سال ۱۳۰۵ برای اولین بار اتاق تجارت در ایران تشکیل شد و حاج حسین مهدوی (امین‌الضرب) به ریاست اتاق تجارت تهران

و آقایان کاشف و سپهر به منشی‌گری انتخاب شدند. در ۱۳۱۵ دیوانعالی کشور تأسیس شد و حاج سید نصرالله تقوی به ریاست آن برگزیده شد. در ۱۳۴۰ کنگره‌ی پزشکی با حضور پانصد پزشک ایرانی و خارجی در رامسر گشایش یافت و در همین روز به سال ۱۳۴۱ به دنبال صدور تصویب‌نامه‌ی هیئت وزیران درباره‌ی قانون انتخابات انجمن‌های ایالتی و ولایتی نیروهای مذهبی با رهبری آیت‌الله خمینی و آیت‌الله گلپایگانی و آیت‌الله شریعتمداری در خانه‌ی آیت‌الله حائری جمع شدند و تصمیم گرفتند به این قانون اعتراض کنند. دو سال بعد در ۱۳۴۳ به مناسبت جشن مهرگان در این روز تمبری منتشر شد.



رخدادهای پراکنده‌ی دیگری هم در این روز در ایران‌زمین واقع شده است. در ۱۳۲۲ یوسف هزاره صولت‌السلطنه که پس از ورود متفقین به ایران در حدود باخرز گروهی مسلح گرد آورده و سرکشی می‌کرد، در اثر زد و خورد با ژاندارم‌ها کشته شد. در ۱۳۵۲ در جریان جنگ یوم کپور گابی امیر سردار اسرائیلی با ناکامی کوشید قوای مصری را از کرانه‌ی کانال سوئز پس بزند اما شکست خورد و ۱۵۰ تانک را از دست داد و در ۱۳۶۹ در جریان درگیری میان پلیس اسرائیل و فلسطینی‌ها در نزدیکی گنبد

مسجدالاقصی، حدود ۲۰ تن کشته و بیش از صد تن زخمی شدند. در ۱۳۸۴ هم زلزله‌ی ۷/۶ ریشتری کشمیر به مرگ ۸۷ هزار و زخمی شدن بیش از هفتاد هزار تن انجامید و ۲/۸ میلیون نفر را بی‌خانمان کرد.



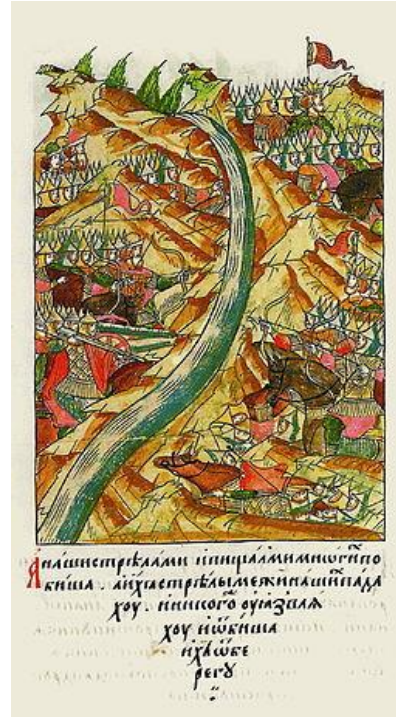
جنگ دریایی آنگاموس



دسیسه‌گران در کودتای کره



شورای اول کلسدون



نبرد سیبالای

روز شانزدهم مهر سال ۳۱۴ میلادی لیکینیوس^۱ امپراتور روم در نبرد سیبالای^۲ از رقیبش کنستانتین اول^۳ شکست خورد و قلمرو اروپا را به او واگذار کرد. در این جنگ لیکینیوس سی و پنج هزار و کنستانتین بیست هزار سرباز را وارد میدان کردند و از قوای امپراتوری نیمی به دست هواداران کنستانتین کشته شدند. در همین روز هم به سال ۸۹۳ لویی دوازدهم^۴ شاه فرانسه در پنجاه و دو سالگی با ماری تودور^۵ هجده ساله، دختر پادشاه انگلستان، ازدواج کرد.

^۱Licinius

^۲Battle of Cibalae

^۳Constantine I

^۴Louis XII

^۵Mary Tudor

در سال ۱۲۳۵ کشورهای استعماری غرب حادثه‌ای در کرانه‌ی رود مروارید را دستاویز قرار دادند و با حمله به چین دومین جنگ تریاک^۱ را آغاز کردند. هدف اصلی آن‌ها لغو کردن قانون منع تجارت تریاک در چین بود که دولت چین برای جلوگیری از معتاد شدن مردمش وضع کرده بود. در ۱۲۵۸ هم ناوگان شیلی در اقیانوس آرام طی جنگ آنگاموس^۲ بر نیروی دریایی پرو غلبه کرد و دریاسالار پرویی میگوئل گراو^۳ در این میان کشته شد. در ۱۲۷۴ توطئه‌گران دست‌نشانده‌ی ژاپن، مین^۴؛ آخرین ملکه‌ی کره را کشتند و جسدش را سوزاندند. در ۱۲۹۱ مونته‌نگرو در جریان جنگ‌های بالکان به عثمانی اعلان جنگ داد و در ۱۳۲۲ استالین^۵ و چرچیل^۶ طی قرار و مداری مخفی که به «توافق درصدها» شهرت یافت، کشورهای بازمانده از امپراتوری عثمانی را از نو بین خود تقسیم کردند. به این شکل ۹۰٪ یونان نصیب بلوک غرب شد و شوروی‌ها نیمی از لهستان و کل رومانی را به دست آوردند. این روز از نظر تاریخ جنبش چپ هم اهمیت دارد چون در ۱۳۴۶ چه‌گوارا^۷ و چریک‌های همراهش در بولیوی دستگیر شدند و در ۱۳۶۱ دولت کمونیست لهستان فعالیت جنبش همبستگی و همه‌ی اتحادیه‌های کارگری را ممنوع کرد!

^۱Second Opium War

^۲Battle of Angamos

^۳Miguel Grau Seminario

^۴Queen Min

^۵Joseph Stalin

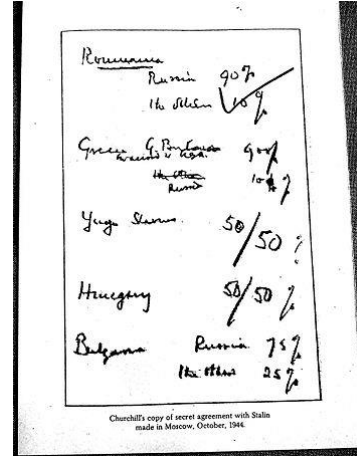
^۶Winston Churchill

^۷Percentages agreement

^۸Che Guevara



چه گوارا



قرارداد مخفی چرچیل با استالین

در این روز چندین و چند رخداد پراکنده‌ی دینی و فرهنگی و اقتصادی هم رخ داده است. در مهرگان سال ۴۵۱ میلادی نخستین نشست شورای کلسدون^۱ در آناتولی برگزار شد. این شورا به دعوت امپراتور مارسیان^۲ و با سرپرستی آناتولیوس^۳ سراسقف قسطنطنیه تشکیل شد و ۲۵۲ نماینده در آن شرکت کردند. در ۱۲۳۹ خط تلگراف بین لس‌آنجس و سان‌فرانسیسکو کشیده شد. در ۱۳۰۰ نخستین بازی فوتبال به طور زنده از رادیو پخش شد. بازی در میدان فوربس^۴ در پیتسبورگ برگزار می‌شد و خبرنگار کنی KDKA آن را پخش کرد. در ۱۲۴۷ هم دانشگاه کورنل^۵ اولین مراسم فارغ‌التحصیلی را با ۴۱۲ دانشجو برگزار کرد. کورنل در این هنگام پرجمعیت‌ترین دانشگاه آمریکا بود.

^۱Council of Chalcedon

^۲Marcian

^۳Anatolius

^۴Forbes Field

^۵Cornell University

در شانزدهم مهر سال ۱۳۴۱ هفته‌نامه‌ی *اشپیگل*^۱ مقاله‌ای با عنوان «آمادگی مشروط برای دفاع»^۲ منتشر کرد و در آن آمادگی نظامی ناتو برای دفاع از آلمان در برابر کمونیست‌ها را بر مبنای گزارش‌های رسانه‌های کمونیستی ناکافی دانست. فرانتس سوزف اشتراوس^۳ وزیر دفاع آلمان غربی که از قدیم دشمنی‌ای با رودولف آوگشتین^۴ مدیر اشپیگل داشت، کوشید به بهانه‌ی افشای اسرار نظامی مجله را توقیف کند اما موفق نشد و پس از اندکی کلنجار رفتن از مقام خود برکنار شد. این اولین آزمون موفق آلمان غربی درباره‌ی آزادی بیان بود. در ۱۳۵۳ هم بانک ملی فرانکلین^۵ به دنبال اختلاس و سوءمدیریت اعلام ورشکستگی کرد و بزرگ‌ترین بانکی بود که در تاریخ آمریکا دچار فروپاشی می‌شد. در ۱۳۷۵ هم کانال فاکس نیوز^۶ آغاز به کار کرد.



راست: فرانک هربرت
 میان: یونگ ژنگ
 چپ: پیروس اپیروسی

زادگان نامدار مهرگان عبارت‌اند از: پیروس اپیروسی^۷ امیر یونانی و حاکم منطقه‌ی اپیروس (۳۱۹ پیش از میلاد)، خوان پرون^۸ سردار و رئیس‌جمهور آرژانتین (۱۲۷۴) و فرانک هربرت^۹ خبرنگار آمریکایی و نویسنده‌ی داستان‌های علمی تخیلی (۱۲۹۹).

^۱Der Spiegel

^۲Bedingt abwehrbereit

^۳Franz Josef Strauß

^۴Rudolf Augstein

^۵Franklin National Bank

^۶Fox News

^۷Pyrrhus of Epirus

^۸Juan Perón

^۹Frank Herbert



احمد توفیق پاشا



هنری فیلدینگ



گابریل مارسل

از میان رفتگان این روز هم این نام‌ها برجسته‌ترند: عبدالملک بن مروان خلیفه‌ی اموی (۸۴)، یونگ‌ژنگ امپراتور دودمان چینگ^۲ (۱۱۱۴) که در چین به دست دختری کشته شد، هنری فیلدینگ^۳ ادیب و نویسنده‌ی انگلیسی (۱۱۳۳)، توماس رید^۴ ریاضیدان و فیلسوف اسکاتلندی (۱۱۷۵)، احمد توفیق پاشا وزیر اعظم عثمانی (۱۳۱۵) و گابریل مارسل^۵ نماینده‌ی نویس و فیلسوف فرانسوی (۱۳۵۲).



خوان پرون



توماس رید

^۱Yongzheng

^۲Qing

^۳Henry Fielding

^۴Thomas Reid

^۵Gabriel Marcel

هفدهم مهر

روز جمعه هفدهم مهرماه سال ۱۲۸۷ (۱۳ رمضان ۱۳۲۶ ق.) ستارخان که رهبری نیروی مقاومت مشروطه‌خواهان در تبریز را بر عهده داشت، حسین‌خان باغبان را با دویست مجاهد به رویارویی با سپاه مهاجم ماکویی گسیل کرد و ایشان هواداران محمدعلی‌شاه را در نبرد کاروانسرا درهم شکستند. در سال ۱۳۱۴ نمایندگان ایران و ترکیه و عراق در ساختمان نمایندگی ایران در ژنو گرد آمدند و پیش‌نویس عهدنامه‌ی عدم تعرض و حل اختلاف مسالمت‌آمیز بین سه کشور را تهیه کردند. ترکیه و عراق در این هنگام کشورهای نوپا بودند که کمتر از بیست سال از تأسیسشان می‌گذشت.

روز پنجشنبه هفدهم مهر سال ۱۳۳۱ مظفر بقایی در نشستی لب به بدگویی تند از حسین ملک و مکی گشود و این نشانه‌ی شکاف در میان هواداران دکتر مصدق بود. شش سال بعد در ۱۳۳۷ شیخ محمود شلتوت رئیس دانشگاه الازهر مصر فتوا داد که پیروی از مذهب جعفری مجاز است. در ۱۳۴۱ هم شماری از مراجع تقلید جداگانه طی تلگراف‌هایی از شاه خواستند تا نسبت به لغو قانون انتخابات ایالتی و ولایتی اقدام کند. در همین روز حریق بزرگی در منطقه‌ی نفتی البرز به وقوع پیوست که شعله‌های آن از هفتاد متری مشاهده می‌شد.



قلمروهای سیاسی سریلانکای قدیم



شارلمانی و کارلومان

هفدهم مهر در تاریخ سیاسی جهان بسیار پُر حادثه بوده است. در ۱۴۷ هجری خورشیدی شارلمانی^۱ همراه با کارلومان اول^۲ به پادشاهی فرانک‌ها برگزیده شد، در همین روز به سال ۸۵۹ هجری خورشیدی قوای تاتار به رهبری احمدخان پسر کوچک با دفاع جانانه‌ی روس‌هایی که زیر فرمان ایوان سوم^۳ می‌جنگیدند در برابر رود اوگرا^۴ از پیشروی باز ماندند و وادار به بازگشت شدند. این رخداد را نقطه‌ی پایان سیطره‌ی تاتارها بر مسکو می‌دانند. و در ۹۷۳ غارتگران پرتغالی در فرجام نبرد دانتور^۵ بر پادشاهی کندی^۶ در سریلانکا پیروز شدند و این دولت را از میان بردند. در ۱۲۹۰ هم شورش ووچانگ^۷ به فروپاشی دولت چینگ^۸ و انقراض نظام امپراتوری در چین انجامید و دولت نوآمده اعلام جمهوری کرد.

^۱Charlemagne

^۲Carloman I

^۳Ivan III

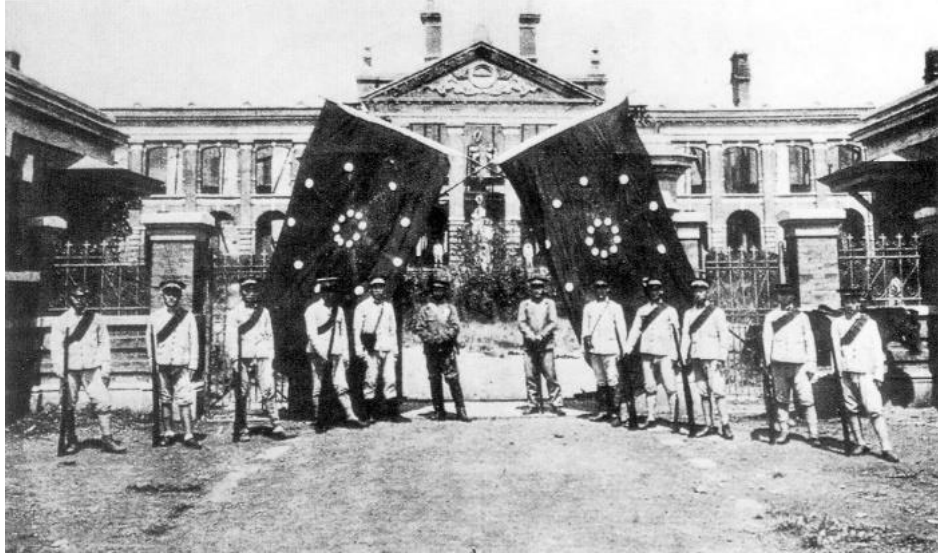
^۴Ugra River

^۵Campaign of Danture

^۶Kingdom of Kandy

^۷Wuchang Uprising

^۸Qing



رهبران شورش و وچانگ



نبرد لسنايا

تا یک قرن بعد گرانیگاه درگیری‌های اروپا از جنوب به شمال منتقل شده و با استعمار گره خورده بود. در ۱۰۸۷ پتر کبیر^۱ در نبرد لسنایا^۲ سوئدی‌ها را شکست داد. در این نبرد روس‌ها بیست و پنج هزار سرباز داشتند که دو برابر ارتش سوئد بود و تلفاتشان هم دو برابر سوئدی‌ها بود. اما در نهایت اردوی سوئد و توپخانه‌شان را تصرف کردند.



پس از آن چندین رخداد را داریم که به نوعی با روس‌ها پیوند می‌خورد. در ۱۲۳۳ در جریان جنگ‌های کریمه محاصره‌ی سواستوپول^۳ آغاز شد و در ۱۳۱۳ الکساندر اول^۴ شاه یوگسلاوی (تصویر روبرو) و لویی بارتو^۵ وزیر امور خارجه‌ی فرانسه در مارسی ترور شده و به قتل رسیدند. یک رخداد بی‌ربط به روس‌ها هم این که در ۱۳۲۱ انگلستان به استرالیا خودمختاری داد.

دهه‌های پس از جنگ جهانی دوم با تغییر مدار خشونت از

اروپا به آمریکای لاتین و خاور دور مصادف بود. در ۱۳۲۹ دولت کره‌ی جنوبی پس از بیرون راندن مهاجمان کره‌ی شمالی از گویانگ گئوم‌جئونگ^۶ به تعقیب متهمان به همکاری با کمونیست‌ها روی آورد و طی چند روز ۱۵۳ غیرنظامی را به این جرم کشتار کرد، در ۱۳۴۶ ارنستو چه‌گوارا^۷ در بولیوی اعدام شد و در ۱۳۴۹ خمرهای سرخ^۸ در کامبوج قدرت را به دست گرفتند و با الهام از ایدئولوژی کمونیستی عجیب و غریبشان یک چهارم تا

^۱Peter the Great

^۲Battle of Lesnaja

^۳Sevastopol

^۴Alexander I

^۵Louis Barthou

^۶Goyang Geumjeong

^۷Che Guevara

^۸Khmers rouges

یک سوم جمعیت کشورشان را تا سه سال بعد به قتل رساندند (دو تصویر زیرین). در ۱۳۶۲ در جریان دیدار رئیس‌جمهور کره‌ی جنوبی از برمه، بمبی در رانگون منفجر شد که چهار تن از وزیران کره‌ای و شماری از مقامات برمه‌ای را به قتل رساند اما رئیس‌جمهور کره، چون دو هوان! جان سالم به در برد. در این بین در ۱۱۶۹ زلزله‌ی شدید در الجزایر به مرگ سه هزار تن و ویرانی شهرها انجامید.



از زمره‌ی رخدادهای فرهنگی این روز یکی آن که در سال ۸۲۵ هجری خورشیدی خط هانگول^۱ در کره شکل گرفت و مردم این سرزمین نویسا شدند. این خط امروز خط رسمی کره‌ای محسوب می‌شود. مردم کره تا پیش از این تاریخ نانویسا بودند و افراد باسوادشان با زبان و خط چینی مطلب می‌نوشتند و تمام متون نوشته‌شده به زبان کره‌ای طی پانصد و هفتاد سال پیش تا امروز پدید آمده است. در همین روز به سال ۱۰۲۴ ژان مانس^۲ اولین بیمارستان

^۱Chun Doo-hwan

^۲Hangul

^۳Jeanne Mance

عمومی در آمریکای شمالی را با نام هتل دیو دو مونترآل (مهمانسرای خدا در مونترآل!) تأسیس کرد و در ۱۰۸۰ مدرسه‌ی عالی کانکتیکات^۲ تأسیس شد و این نهاد بعدتر به دانشگاه ییل^۳ بدل شد. در ۱۲۱۳ خط راه‌آهن دوبلین به کینگزتاون^۴ که اولین قطار ایرلند بود گشایش یافت و در ۱۲۸۲ اتحادیه‌ی سیاسی و اجتماعی زنان توسط املین پنکهورست^۵ بنیان نهاده شد.

هفدهم مهر در تاریخ برده‌داری غربیان هم روز مهمی بوده است. چون در ۱۰۱۴ راجر ویلیامز بنیانگذار مهاجرنشینی رودآیلند^۶ (تصویر بالا) به خاطر مخالفت با مجازات بددینان و مقاومت در برابر غصب زمین‌های سرخپوستان به بی‌دینی متهم شد و از مهاجرنشینی ماساچوست بیرونش کردند! در ۱۲۰۳ هم برده‌داری در کوستاریکا الغا شد.

در این روز رخدادهای پراکنده‌ی دیگری هم واقع شده است. مثلاً در ۱۲۵۳ به دنبال عهدنامه‌ی برن^۷ اتحادیه‌ی عمومی پست شکل گرفت، در ۱۳۱۵ نیروگاه سد هوور^۸ شروع به تولید برق کرد و در ۱۳۵۹ پاپ ژان پل دوم^۹ و دالای لاما^{۱۰} دیدار کردند و دست دادند! در ۱۳۶۰ هم مجازات اعدام در فرانسه الغا شد.

برخی از نامدارانی که در این روز متولد شدند عبارت‌اند از: کامیل سن سائین سن سانس^{۱۱}؟ آهنگساز فرانسوی (۱۲۱۴)، آلفرد دریفوس^{۱۲} افسر فرانسوی یهودی (۱۲۳۸)، والتر فون رایشناو^{۱۳} سپهسالار آلمانی (۱۲۶۳)، جوزف فریدمن^{۱۴} مخترع آمریکایی نی نوشیدن (۱۲۷۹)، خلیل ابراهیم وزیر (ابوجهاد) سیاستمدار فلسطینی و

^۱Hôtel-Dieu de Montréal

^۲Collegiate School of

Connecticut

^۳Yale University

^۴Kingstown

^۵Emmeline Pankhurst

^۶Rhode Island

^۷Treaty of Bern

^۸Hoover Dam

^۹Pope John Paul II

^{۱۰}Dalai Lama

^{۱۱}Camille Saint-Saëns

^{۱۲}Alfred Dreyfus

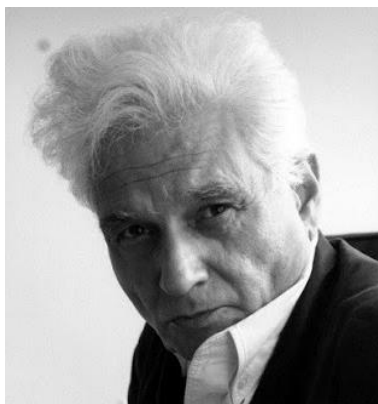
^{۱۳}Walther von Reichenau

^{۱۴}Joseph Friedman

بنیانگذار جنبش فتح (۱۳۱۴)، جان لنون^۱ خواننده‌ی انگلیسی (۱۳۱۹)، و دیوید کامرون^۲ نخست‌وزیر انگلستان (۱۳۴۵).



جان لنون



ژاک دریدا



کامیل سن سائین



امیلین پنکهورست

در هفدهم مهر سال ۲۷۱ هجری خورشیدی ابوعلی محمد بن عیسی ترمذی محدث و مورخ ایرانی درگذشت. در میان رفتگان دیگر این روز می‌توان از این افراد نام برد: جوزف پیلاتس^۳ آلمانی ایجادکننده‌ی ورزش پیلاتس (۱۳۴۶)، آرتم میکویان^۴ مهندس ارمنی و طراح هواپیما (۱۳۴۹)، اسکار شیندلر^۵ (۱۳۵۳) صنعتگر چک و کارخانه‌دار نازی که یهودیان را در کارخانه‌اش به کار می‌گرفت و به این ترتیب به روایتی جان ۱۲۰۰ یهودی را نجات داده بود.

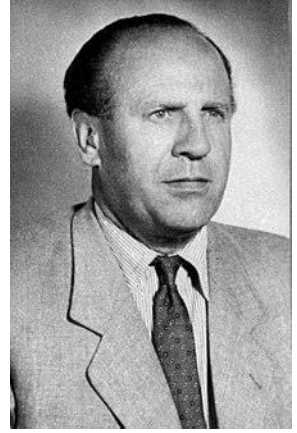
^۱John Lennon

^۲David Cameron

^۳Joseph Pilates

^۴Artem Mikoyan

^۵Oskar Schindler



جوزف فریدمن و اختراع مهمش

دیوید کامرون

اسکار شیندلر



خلیل ابراهیم

والتر فون رایشناو

هجدهم مهر

در دوران مشروطه این روز با کوشش مورگان شوستر^۱ خزانه‌دار کل برای مبارزه با فساد مصادف است. او در چنین روزی به سال ۱۲۹۰ برای وصول مالیات پرداخت‌نشده‌ی شعاع‌السلطنه اجرائیه صادر کرد و به توقیف املاک و اموالش پرداخت و برای سالارالدوله نیز اجرائیه‌ی مشابهی صادر شد. اما آشفتگی اوضاع و دخالت روس‌ها در کار ایران چنان بود که کاری از پیش نبرد و یک سال بعد (۱۲۹۱) نایب حسین کاشی هفت قریه واقع بین یزد و کرمان را غارت کرد و علاوه بر اموال مردم عده‌ای از زنان و دختران را به اسارت گرفت.

در هجدهم مهر سال ۱۳۱۴ کارخانه قند شاه‌آباد با حضور فروغی رئیس‌الوزراء و داور وزیر مالیه و جم وزیر داخله گشایش یافت، در ۱۳۱۳ رضاشاه و ایران‌شناسان و ادیبان و دانشمندانی که در کنگره‌ی هزاره‌ی فردوسی شرکت داشتند وارد مشهد شدند. در ۱۳۲۸ هم تحصن مشهور دکتر مصدق جلوی کاخ مرمر انجام گرفت (تصویر زیر) که با گردهمایی ده هزار نفره‌ی مردم دنبال شد و این افراد به تقلب در انتخابات اعتراض داشتند.

^۱William Morgan Shuster



در نهایت هژیر با او قرار گذاشت که بیست نماینده وارد کاخ شوند و با شاه گفتگو کنند و در نتیجه انتخابات پیشین لغو شد و از نو برگزار گشت. نوزده نفری که همراه مصدق وارد کاخ مرمَر شدند بعدتر جبهه‌ی ملی ایران را تأسیس کردند و عبارت بودند از عبدالقدیر آزاد، شمس‌الدین امیرعلایی، مظفر بقایی، سیدابوالحسن حایری‌زاده، ارسلان خلعتبری، عباس خلیلی، احمد زیرک‌زاده، کریم سنجابی، دکتر سیدعلی شایگان، حسن صدر، ابوالحسن عمیدی نوری، سید حسین فاطمی، آیت‌الله سیدجعفر غروی، دکتر رضا کاویانی، یوسف مشار، حسین مکی، احمد ملکی، سید محمدرضا جلالی نائینی و سید محمود نریمان.

تا پنج سال بعد همین افراد دولتی ملی تشکیل داده و طی کودتایی سرنگون شده بودند و در همین روز به سال ۱۳۳۳ دادگاه بدوی نظامی دکتر حسین فاطمی را به اعدام و مهندس رضوی و دکتر شایگان را به حبس ابد محکوم کرد، که اولی و آخری شان از همان نمایندگان بودند.

در ۱۳۴۰ کارخانه‌ی قند نیشکر هفت‌تپه گشایش یافت و در همین روز کنسرسیوم در اثر تلاش و فشار دولت ایران سطح تولید نفت را بالا برد. باز در همین روز بود که نمایشگاه بزرگ آثار هفت هزار ساله‌ی هنری و تاریخی ایران در پاریس (پتی باله) گشایش یافت. در سال‌های اخیر هم در چنین روزی به سال ۱۳۷۳ نشست اسلام‌آباد برگزار شد که پس از نشست مسکو و تهران سومین جلسه برای خاتمه دادن به جنگ داخلی خونین تاجیکستان بود که از ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۶ ادامه داشت و به مرگ پنجاه هزار تن و آوارگی یک میلیون نفر منتهی شد.

در ۱۳۸۸ ترکیه و ارمنستان طی عهدنامه‌ی زوریخ اقرار گذاشتند مرزهایشان را بر هم بکشایند و در ۱۳۹۴ هم دو بمب در آنکارا منفجر شد و به مرگ بیش از صد تن و زخمی شدن چهارصد تن انجامید (تصویر زیر).



Zurich Protocols



در سال‌های اخیر هم به سال ۱۳۹۱ نیروهای متعصب طالبان کوشیدند یک دختر دبیرستانی پاکستانی به نام ملاله یوسفزی را که با تعصب مذهبی مخالفت می‌کرد به قتل برساند، اما موفق نشدند و برعکس شهرتی جهانی را برای ملاله به ارمغان آوردند (تصویر روبرو).

در هجدهم مهر سال ۱۱۱ هجری خورشیدی قوای شارل

مارتل^۱ در نبرد تور^۲ بر سپاهیان خلیفه‌ی اموی که به غرب فرانسه حمله برده بودند غلبه کرد. هر یک از دو طرف جنگ حدود بیست هزار سپاهی داشت. در ۶۴۳ پادشاهی کاستیل^۳ شهر جرز^۴ را که از پانصد سال پیش در دست مسلمانان بود فتح کرد، در ۱۱۱۹ استعمارگران هلندی شروع کردند به کشتار چینی‌تبارهای مقیم باتاویا و در نهایت ده هزار تن از ایشان را طی چند روز کشتند و جنگ داخلی دوساله‌ای را در جاوه آغاز کردند، در ۱۱۳۹ ارتش روسیه در جریان جنگ‌های هفت ساله برلین را گرفت، در ۱۲۸۵ مدارس سان‌فرانسیسکو دستور دادند دانش‌آموزان ژاپنی از ورود به کلاس سفیدپوستان محروم شوند و در فضای متفاوتی درس بخوانند و این ماجرا به بحرانی در روابط آمریکا و ژاپن منتهی شد. در همین روز به سال ۱۳۰۷ چیانگ کای شک^۵ رهبر چین شد و در ۱۳۲۴ حزب پشتیبانش یعنی کومین‌تانگ^۶ در منطقه‌ی چونگ‌کینگ^۷ عهدنامه‌ای با حزب کمونیست چین برای

^۱Charles Martel

^۲Battle of Tours

^۳Kingdom of Castile

^۴Jerez

^۵Chiang Kai-shek

^۶Kuomintang

^۷Chungking

تقسیم قدرت امضا کرد. در ۱۳۱۷ بر مبنای عهدنامه‌ی مونیخ سودت‌لند^۱ به آلمان واگذار شد و در ۱۳۴۹ فیجی استقلال یافت.

چند رخداد طبیعی، علمی و فرهنگی هم با این روز قرین بوده است. روز هجدهم مهرماه سال ۵۱۷ هجری خورشیدی زمین‌لرزه‌ای شدید شهر حلب را ویران کرد، در سال ۹۸۳ یک ابرنواختر در کهکشان راه شیری پدید آمد، در ۱۲۲۵ ویلیام لاسل^۲ اخترشناس انگلیسی بزرگ‌ترین ماه نپتون را کشف کرد و آن را تریتون^۳ نامید، در ۱۲۷۶ فلیکس هوفمان^۴ شیمی‌دان آلمانی روشی برای ساخت آسپرین (استیل سالیسیلیک اسید) یافت و در ۱۲۸۹ تئودور روزولت^۵ پس از بازنشستگی اولین رئیس‌جمهور آمریکا شد که در هواپیما پرواز کرد. او چهار دقیقه با یکی از هواپیماهای برادران رایت در هوا بود. از نوآوری‌های فنی این روز هم یکی این که در ۱۲۹۲ رئیس‌جمهور آمریکا با منفجر کردن آخرین بخش از کانال پاناما این سازه را افتتاح کرد و دیگری آن که در ۱۳۴۳ افتتاح مراسم المپیک توکیو نخستین مراسمی بود که به طور مستقیم با ماهواره‌های مخابراتی پوشش داده شد.



راست: فلیکس هوفمان

چپ: چیانگ کای شک

^۱Sudetenland

^۲William Lassell

^۳Triton

^۴Felix Hoffmann

^۵Theodore Roosevelt



زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: ساگا^۱ امپراتور ژاپن
(۱۶۵) (تصویر روبرو)، هنری کاوندیش^۲ دانشمند طبیعی‌دان
فرانسوی-انگلیسی (۱۱۱۰)، جوزپه وردی^۳ ایتالیایی آهنگساز و
سازنده‌ی اپرا (۱۱۹۲)، نیکولای بوخارین^۴ نظریه‌پرداز بلشویک
(۱۲۶۷).

در این روز به سال ۱۹ میلادی گرمانیکوس^۵ سردار رومی و
پدر کالیگولا^۶ احتمالاً در اثر زهری که پسرش در خوراکش ریخته
بود درگذشت. در سال ۵۹ هجری خورشیدی عباس بن علی بن

ابی‌طالب، علی‌اکبر و علی‌اصغر بن حسین، حبیب بن مظاهر و ابوالفضل بن عباس همراه با حسین بن علی به
شهادت رسیدند. همچنین در ۱۲۱۶ شارل فوریه^۷ دانشمند و فیلسوف فرانسوی، در ۱۲۵۴ آلکسی کنستانتینوویچ
تولستوی^۸ ادیب و داستان‌نویس روس، در ۱۳۵۲ لودویگ فون میزس^۹ اقتصاددان و در ۱۳۸۳ ژاک دریدا^{۱۰} فیلسوف
فرانسوی درگذشتند.

^۱Emperor Saga

^۲Henry Cavendish

^۳Giuseppe Verdi

^۴Nikolai Bukharin

^۵Germanicus

^۶Caligula

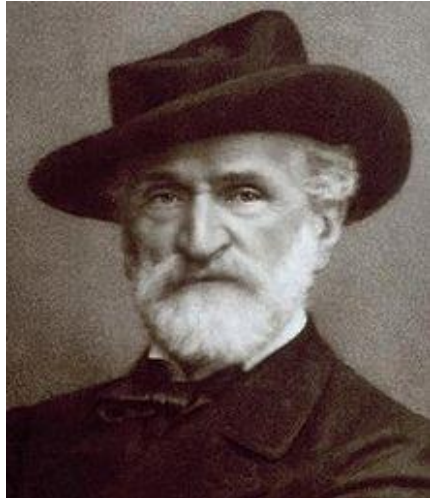
^۷Charles Fourier

^۸Aleksey Konstantinovich

Tolstoy

^۹Ludwig von Mises

^{۱۰}Jacques Derrida



جوزپه وردی



جان آبرکرومبی



آکسی تولستوی



نیکولای بوخارین در کنار استالین

نوزدهم مهر

در چنین روزی به سال ۱۲۸۷ در جریان درگیری مشروطه خواهان و مستبدین در تبریز، باقرخان به همراه سیصد مجاهد قله‌ی تبریز را فتح کرد و با مسلط شدن بر شهر آزادی خواهان توانستند محله‌ی ششگلان و سرخاب را هم بگیرند. سه سال بعد وقتی مورگان شوستر^۱ منظم کردن امور مالیاتی کشور را آغاز کرد، روس‌ها شروع کردند به مانع تراشی و در ۱۲۹۰ نماینده‌ی سفارت روس در وزارت امور خارجه حضور یافت و گفت که املاک



شعاع السلطنه در گرو بانک روس است و بنابراین دولت نمی‌تواند آن را بابت مالیات عقب افتاده‌ی وی توقیف کند. چند قزاق هم از طرف سفارت روس برای جلوگیری از توقیف املاک شعاع السلطنه (تصویر روبرو) به پاسداری از آنجا پرداختند و اصل قضیه البته آن بود که این سیاستمدار فاسد تابع روس‌ها و دست نشانده‌شان بود و از این رو از او حمایت می‌کردند.

^۱William Morgan Shuster



در ۱۳۳۱ دکتر حسین فاطمی مدیر روزنامه‌ی *باختر/امروز* و نماینده‌ی مجلس به سمت وزیر امور خارجه تعیین شد. در ۱۳۴۰ وزارت فرهنگ در پی اعتراض به دشوار بودن امتحان‌های مدارس اعلام کرد به هر دانش آموز مردودی ۴ نمره ارفاق می‌شود! در همین روز اورل هریمن از طرف وزارت کشاورزی آمریکا به همراه هیئتی برای مطالعه در امور کشاورزی ایران وارد تهران شد. در

۱۳۴۶ هم نویسنده‌ی جوانی به نام منوچهر شفیانی (تصویر روبرو) که داستان‌های کوتاه مائوئیستی می‌نوشت و دوست احمد شاملو بود و او را شب در خانه‌اش مهمان کرده بود، به خاطر مصرف بیش از حد هروئین درگذشت. برادرش شاملو را به قتل وی متهم کرد، اما به دلایلی این پرونده مسکوت ماند.



ادیت کاول



سربازان ویت مین

\Averell Harriman

در ۱۱۹۴ ادیت کاول^۱ پرستار بلژیکی که در جریان جنگ جهانی اول به سربازان زخمی متفقین کمک می‌کرد تا فرار کنند، پس از محاکمه به دست آلمان‌ها اعدام شد. کشته شدن او تا دهه‌های بعدی دستاویز تبلیغاتی آنگلوساکسون‌ها برای وحشی قلمداد کردن آلمانی‌ها بود. در ۱۲۷۸ دومین جنگ بوئرها^۲ آغاز شد و در ۱۳۲۰ جنگ‌های استقلال طلبانه‌ی مقدونیه شروع شد. در ۱۳۳۳ ویت‌مین^۳ کنترل ویتنام شمالی را به دست گرفت و در ۱۳۵۵ کنگره‌ی آمریکا با پشتیبانی جرال د فورده^۴ مصوبه‌ای گذراند که بر مبنای آن جرج واشینگتن^۵ حدود دویست سال بعد از مرگش به منصب سپهسالار کل ارتقا یافت!



در ۱۳۶۵ ریگان^۶ و گورباچف^۷ در ری‌کیاویک^۸ دیدار کردند و درباره‌ی کاهش موشک‌های هسته‌ای به بحث پرداختند. در ۱۳۶۶ قوای حافظ صلح هندی که در سریلانکا مستقر بودند عملیات پاون^۹ را آغاز کردند که به مرگ هزاران غیرنظامی تاملیل، چند صد رزمنده‌ی گروه ببرهای تاملیل و شمار زیادی سرباز هندی انجامید. در بین همه‌ی این فجایع

انسانی به سال ۱۰۱۳ در اثر سیل بورچاردی^{۱۰} پانزده هزار نفر در دانمارک و آلمان کشته شدند. در نوزدهم مهر

^۱Edith Cavell

^۲Second Boer War

^۳Viet Minh

^۴Gerald Ford

^۶George Washington

^۷Ronald Reagan

^۸Mikhail Gorbachev

^۹Reykjavik

^۹Operation Pawan

^{۱۰}Burchardi

سال ۱۲۳۱ دانشگاه سیدنی در استرالیا تأسیس شد، در ۱۳۴۱ هم شورای واتیکان دوم^۲ به رهبری پاپ ژان ۲۳ آغاز شد (تصویر بالا).

از جمله رخدادهای فرهنگی اجتماعی هم این که در ۴۹۲ هجری خورشیدی برای اولین بار در منابع رومی به شعر و ارادینوم^۳ اشاره شد که همان اورادیا^۴ در زمانه‌ی ماست. در نوزدهم مهر سال ۱۲۰۲ هم چارلز مکیتاش^۵ اسکاتلندی اولین پالتوی بارانی‌اش را فروخت.

دو رخداد نه چندان مربوط هم این که در ۱۳۷۳ گروه راک کورن^۶ اولین آلبوم موزیک خود را منتشر و موج موسیقی nu metal را آغاز کرد و در ۱۳۸۰ شرکت دوربین‌سازی پولاروید^۷ ورشکسته شد.



راست: گروه کورن

چپ: آپولو

^۲Second Vatican Council

^۳Pope John XXIII

^۴Varadinum

^۵Oradea

^۶Charles Macintosh

^۷Korn

^۸Polaroid

در ۱۳۳۷ ناسا ماهواره‌ی پایونیر^۱ را برای رقابت با اسپوتنیک^۲ به فضا پرتاب کرد اما این کاوشگر به مدار زمین نرسید و سقوط کرد و در برخورد با جو سوخت. در ۱۳۴۷ هم اولین مأموریت سفینه‌های سرنشین‌دار سری آپولو انجام شد.

نوزدهم مهرماه سالگرد تولد گریگوری پوتمکین ژنرال و زبان‌شناس روس و معشوق کاترین بزرگ (۱۱۱۸)، جان آبرکرومبی^۳ فیلسوف و دانشمند اسکاتلندی (۱۱۵۹)، فرانسوا موریاک^۴ ادیب و شاعر فرانسوی (۱۲۶۴) و رومن یاکوبسن^۵ زبان‌شناس روسی-آمریکایی (۱۲۷۵) است.



یاکوبسون



موریاک



الٲانور و تنودور روزولت



پوتمکین



چارلز مکینتاش



جان آبرکرومبی

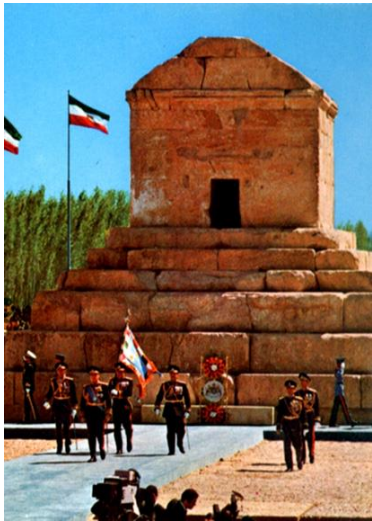
'Pioneer 1
'Sputnik

'John Abercrombie
'François Mauriac

'Roman Jakobson

بیستم مهر

روز بیستم مهر سال ۵۳۹ پیش از میلاد سپاهیان کوروش بزرگ سپاهیان نبونید^۱ بابل را شکست دادند و پس از آن که مردم بابل دروازه‌هایشان را گشودند، بدون خونریزی و خشونت به این شهر وارد شدند. به این ترتیب جنگ‌های اتحاد کشور در پهنه‌ی ایران زمین خاتمه یافت و سه هفته بعد که کوروش با رژه‌ی سپاهیان وارد بابل شد، کشور پهناور ایران به طور رسمی تأسیس شد. در دوران مدرن این روز به دو شکل گرامی داشته شده است. نخست در سال ۱۳۱۳ زمانی که آرامگاه فردوسی در پایان کنگره‌ی هزاره‌ی فردوسی با نطق رضاشاه افتتاح شد و دیگری در ۱۳۵۰ زمانی که در همین روز جشن‌های دو هزار و پانصد ساله در ایران آغاز شد.



آرامگاه کوروش در جریان جشن‌های ۲۵۰۰ ساله



نقاشی کوروش بر دیوار کاخ ورسای

^۱Nabonidus

در بیستم مهر سال ۱۲۵۸ محمد ایوب‌خان که پیشتر از قدرت رانده شده بود پیروزمندانه بازگشت و بر رقیب خود عبدالرحمن پیروز شد و قدرت را در بخش بزرگی از افغانستان امروزین در دست گرفت. سی و یک سال بعد در ۱۲۸۹ میرزا محمدتقی‌خان بهار که در آن زمان ملک‌الشعراى آستان قدس رضوی بود در مشهد اولین شماره از روزنامه‌ی نوبهار را منتشر کرد. دو سال بعد در ۱۲۹۱ دو هزار سوار بختیاری از اصفهان برای دستگیری نایب حسین کاشی به طرف یزد حرکت کردند و در همین روز حاج مهدی‌قلی‌خان مخبرالسلطنه والی فارس شد.



خلیل ملکی و مظفر بقایی و اعضای حزب زحمتکش‌شان در خانه‌ی آیت‌الله کاشانی

در بیستم مهر سال ۱۲۹۲ رشید بهبودوف در تئاتر تقی‌زاده در باکو اولین نمایش اپرای خود را اجرا کرد و در ۱۲۹۳ انگلیسی‌ها به بهانه‌ی حفاظت منطقه‌ی شرکت نفت ایران و انگلیس سپاهیان هندی خود را به آبادان فرستادند و این شهر را اشغال کردند.

در ۱۳۰۸ سیل شدیدی در رشت جاری شد و پل سیاه‌رود بین شهر و رودبار را به کلی منهدم و راه عبور را مسدود کرد، در ۱۳۱۴ کارخانجات بزرگ قندسازی کرمانشاه و مرودشت فارس از طرف هیئت وزیران افتتاح شد و همان روز بهره‌برداری از آن آغاز شد و در ۱۳۲۴ وزرات امور خارجه طی دو یادداشت به سفارتخانه‌های شوروی و انگلستان و همچنین آمریکا تخلیه‌ی ایران را از قوای متفقین بر طبق مقررات پیمان سه‌جانبه تا شش ماه بعد از خاتمه جنگ ژاپن خواستار شد.

روز یکشنبه بیستم مهر سال ۱۳۳۱ مظفر بقایی دسته‌ای از هواداران بزن‌بهادرش را با رهبری چاقوکشی به نام عشقی به سراغ رقیبانش فرستاد و ایشان مخالفان را کتک زدند و دفتر حزب زحمتکشان را از چنگ گروه خلیل ملکی بیرون کشیدند. رانده‌شدگان که رهبرشان ملکی بود، با همراهی دویست تن از هوادارانش که سرکرده‌شان جلال آل احمد بود به خانه‌ی ملکی رفتند و در آنجا تأسیس نیروی سوم را اعلام کردند.

درست ده سال بعد از این در ۱۳۴۱ سر دنیس رایت^۱ دیپلمات انگلیسی در کان آفرانسه با تیمور بختیار بنیانگذار ساواک که از ایران رانده شده بود دیدار کرد و برنامه‌ی او برای سرنگونی شاه را شنید، اما قبول نکرد در دسیسه‌ی او مشارکت کند. در ۱۳۷۸ پرویز مشرف طی یک کودتای بی‌خونریزی قدرت را از نواز شریف ستاند و رهبر پاکستان شد. در همین روز ابخازیا^۲ هم ادعای استقلال از گرجستان کرد.

^۱Denis Wright

^۲Caen

^۳Abkhazia



گروهی از قوم توگی در هند که بنا به قانون استعماری انگلیس همگی به طور وراثتی دزد بودند!



در بیستم مهرماه سال ۱۰۲۸ سپاهیان الیور کرامول^۱ پس از شکست استقلال طلبان ایرلندی به وکسفورد^۲ حمله کردند و دو هزار سرباز ایرلندی را به همراه ۱۵۰۰ شهروند غیرنظامی کشتار کردند (تصویر روبرو). در ۱۲۰۱ پدروی اول که پیشتر شاه پرتغال بود امپراتور برزیل شد و در ۱۲۵۰ انگلستان قانونی به نام «مصوبه‌ی قبایل مجرم»^۳ را گذراند که بر مبنای آن ۱۶۰ قومیت هندی به شکلی وراثتی مجرم قلمداد می‌شدند و

قابل تعقیب بودند! این قانون تا ۱۳۲۸ و استقلال هند پا بر جا بود و در این زمان جمعیت این قبایل که به ۱۲۷

عشیره بالغ می‌شد به سیزده میلیون تن می‌رسید!

^۱Oliver Cromwell

^۲Wexford

^۳Criminal Tribes Act



پدروی اول



نبرد پاسچن دایل



سوزاندن شهسواران معبد به دستور فیلیپ منصف

در این روز به سال ۶۸۶ هجری خورشیدی فیلیپ منصف، شاه فرانسه، در یک شب صدها شهسوار معبدی را دستگیر کرد. این شهسواران مدت‌ها زیر شکنجه بودند تا به ارتداد اعتراف کنند و بعد هم زنده زنده سوزانده شدند. در ۱۲۹۶ نبرد پاسچن دایل پرتلفات‌ترین درگیری نیوزلند طی یک روز شد. این نبرد که طی جنگ جهانی اول رخ داد، با حمله‌ی قوای انگلیسی و نیوزلندی به یک پایگاه نظامی آلمانی در این منطقه آغاز شد و با مقاومت آلمانی‌ها پس زده شد. قوای بریتانیایی که بیشترشان از سربازان نیوزلندی تشکیل می‌شد در یک روز سیزده هزار تن تلفات دادند. در ۱۳۰۲ آنکارا به جای استانبول پایتخت ترکیه شد، در سال ۱۳۲۲ طی جنگ جهانی دوم دولت جدید ایتالیا به متفقین پیوست و به آلمان اعلان جنگ داد و در ۱۳۳۹ هم نیکیتا خروشچف^۳ در اعتراض به توصیف نماینده‌ی فیلیپین که سیاست‌های شوروی در اروپای شرقی را استعماری توصیف کرده بود، در مجمع عمومی سازمان ملل کفشش را در آورد روی میز کوبید!

^۱Philip the Fair

^۲First Battle of Passchendaele

^۳Nikita Khrushchev



تصویر جعلی و اصل مخدوش نشده‌اش مربوط به کفش کوبی خروشیچف بر میز.

از خود این رخداد هیچ عکس یا فیلمی در دست نیست.

در ۱۳۱۲ دژ نظامی آلکاتراز^۱ به زندان تبدیل شد، و در ۱۳۳۹ اینه‌جیرو آسانوما^۲ رهبر حزب سوسیالیست ژاپن زمانی که در حال مصاحبه‌ای تلویزیونی بود با چاقوی یک تروریست جلوی چشم تماشاچیان برنامه به قتل رسید (تصویر زیر) و در ۱۳۴۷ گینه‌ی استوایی از اسپانیا استقلال یافت.



^۱Alcatraz

^۲Inejiro Asanuma



رخدادهای فرهنگی و اجتماعی چندی نیز در این روز رخ داده‌اند که مهم‌ترین‌ها به این شرح‌اند: در

۶۵۸ نیچی‌رن^۱ راهب بودایی ژاپنی متن رساله‌ی دای گوهونزون^۲ را نوشت (عکس بالا) در ۱۱۷۸ ژان ژنویو

لابروس^۳ اولین زن چترباز شد. او در این روز از بلندای ۹۰۰ متری از بالنی با چتر پایین پرید. او مخترع چتر

نجات بی‌قاب هم هست.

در ۱۲۲۶ ورنر فون زیمنس^۴ کمپانی زیمنس را تأسیس کرد و در ۱۳۵۸ داگلاس آدامز^۵ اولین جلد از «راهنمای

ولگردهای کهکشان»^۶ را منتشر کرد؛ در ۱۳۷۳ هم سفینه‌ی کاوشگر ماژلان^۷ هنگام ورود به جو سیاره‌ی ناهید

سوخت و نابود شد.

^۱Nichiren

^۲Dai Gohonzon

^۳Jeanne Geneviève Labrosse

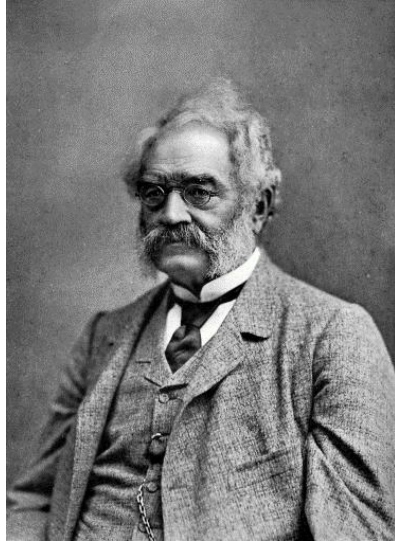
^۴Werner von Siemens

^۵Douglas Adams

^۶The Hitchhiker's Guide to the

Galaxy

^۷Magellan



ورنر فون زیمنس



دموستنس



رابرت لی

زادگان نامدار بیستم مهر عبارت‌اند از: پدری اول امپراتور برزیل^۱ (۱۱۷۷)، الثانور روزولت^۲ همسر فرانکلین روزولت رئیس‌جمهور آمریکا (۱۲۶۳) مرتضی حائری یزدی فقیه شیعه (۱۲۹۵) و ایلچ رامیرز سانچز^۳ مشهور به کارلوس شغال^۴ تروریست ونزوئلایی (۱۳۲۸). در همین روز این کسان هم درگذشته‌اند: دموستنس^۵ ادیب و دولتمرد آتنی هوادار پارس‌ها (۳۲۲ پیش از میلاد)، رابرت ای لی^۶ سردار نامدار ایالت‌های جنوبی آمریکا در جنگ‌های داخلی آمریکا (۱۲۴۹ هجری خورشیدی)، مصطفی زیدی ادیب و شاعر پاکستانی (۱۳۴۹) و علی امین مزروعی اسلام‌شناس و فیلسوف کنیایی (۱۳۹۳).

^۱Pedro I of Brazil

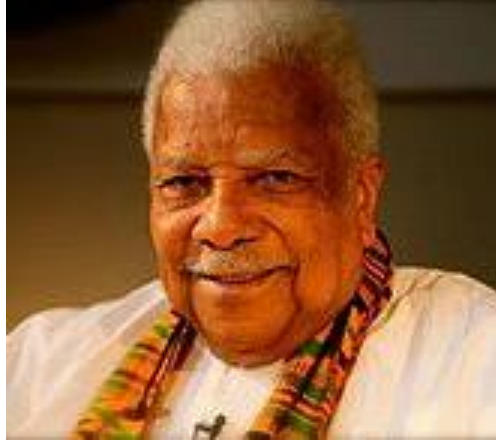
^۲Eleanor Roosevelt

^۳Ilich Ramírez Sánchez

^۴Carlos the Jackal

^۵Demosthenes

^۶Robert E. Lee



راست: علی امین مزروعی

چپ: کارلوس

بیست و یکم مهر



مهم‌ترین تقارن تاریخی روز بیست و یکم مهر آن است که واقعه‌ی عاشورا در این روز به سال ۵۹ هجری خورشیدی رخ داده است. در این تاریخ طی جنگی که میان حسین بن علی و سپاهیان یزید خلیفه‌ی اموی در کربلا درگرفت، نوه‌ی پیامبر اسلام به شهادت رسید. در این نبرد همراهان امام حسین ۷۲ مرد جنگی بودند که در برابر سپاهیان چهار یا پنج هزار نفره‌ی خلیفه به فرماندهی عبیدالله بن زیاد جنگیدند. روز سه‌شنبه بیست و یکم مهر سال ۱۲۸۷ جنگ میان مشروطه‌خواهان و مستبدان در محله‌ی دوه‌چی تبریز که به آزادی‌خواهان پیوسته بود بالا گرفت و به شکست مستبدان منتهی شود. شجاع‌نظام مرندی که رهبر این گروه بود به صوفیان گریخت و از آنجا راه کاروان‌هایی را که به تبریز آذوقه می‌بردند بست. با این همه شکست خورد و تا دو سال بعد مشروطه‌خواهان محمدعلی‌شاه مستبد را از قدرت برکنار کرده بودند. در این هنگام (۱۲۸۹) غوغای جنگ جهانی

اول به تدریج بر می‌خاست و انگلیسی‌ها خطر اصلی به حساب می‌آمدند. آنان در این روز بابت امنیت جنوب به دولت اولتیماتوم دادند و هدفشان آن بود که نیروی پلیس جنوب را با ۱۲۰۰ سرباز به خرج گمرک ایران و زیر فرمان خودشان در آنجا تجهیز کنند.

در همین روز به سال ۱۲۹۹ ژنرال چَمپین^۱ فرماندهی قوای انگلستان در ایران برکنار شد و به جای وی ژنرال ادموند آیرونساید^۲ تعیین گردید که جوان‌ترین ژنرال در ارتش انگلستان بود و به زودی به خاطر رابطه‌ی دوستانه‌ای که با رضاخان پیدا کرد در تاریخ ایران نقشی سرنوشت‌ساز ایفا کرد. این ارتباط تا شش سال بعد به شاه شدن رضاخان منتهی شده بود و در این روز به سال ۱۳۰۵ دولت اعلام کرد قانون نظام اجباری از دهم آبان ماه همان سال به مرحله‌ی اجرا گذاشته می‌شود.

در سال ۱۳۳۱ دولت نظامی فرمان بازداشت سرلشگر حجازی و برادران رشیدیان را صادر کرد و سال بعد (۱۳۳۲) به دنبال بالا گرفتن نهضت ملی شدن نفت سه تن از نمایندگان جمهوری خواه کنگره‌ی امریکا به تهران وارد شدند. یک سال بعدش (۱۳۳۳) محاکمه‌ی دوازده نفر افسران دسته دوم سازمان نظامی حزب توده آغاز شد. در ۱۳۰۰ شوروی، ارمنستان، گرجستان، آذربایجان شوروی و ترکیه در گرس عهدنامه‌ای بستند^۳ و مرز میان خود را تثبیت کردند.

^۱General Champain

^۲Edmund Ironside

^۳Treaty of Kars



در بیست و یکم مهر سال ۴۵ میلادی کلودیوس امپراتور روم (تصویر روبرو) احتمالاً در اثر سمی که همسرش به خوردش داده بود درگذشت. پسرخوانده‌اش نرو به جای او به قدرت دست یافت. در ۴۰۹ میلادی قبایل ایرانی آلان و متحدان واندالشان از کوه پیرنه گذشتند و به اسپانیا حمله کردند. در ۱۱۵۴ نیروی دریایی آمریکا تأسیس شد و در ۱۱۹۱ در نبرد بلندی‌های

کوینستون^۱ که نزدیک اونتاریو درگرفت قوای متحد بریتانیایی و کانادایی و سرخپوست سپاهیان مهاجم آمریکایی را شکست دادند و عقب راندند. در ۱۲۹۴ در جریان جنگ جهانی اول بلغارستان به قوای محور پیوست و در ۱۳۰۰ هم مکزیک اعلام استقلال کرد و نظام سیاسی‌اش را امپراتوری دانست.



نبرد بلندی‌های کوینستون

^۱Claudius

^۲Nero

^۳The Pyrenees

^۴Battle of Queenston Heights

در ۱۳۲۲ ششصد تن از زندانیان اردوگاه مرگ سوبیبور^۱ در لهستان سر به شورش برداشتند و پس از کشتن یازده سرباز اس اس و زخمی کردن گروهی دیگر از نگهبانان گریختند. سیصد تن از آن‌ها موفق به فرار شدند که پنجاه نفرشان از جنگ جهانی دوم جان سالم به در بردند (تصویر زیر، راست). در ۱۳۲۳ ارتش سرخ ریگا، پایتخت لاتویا، را تصرف کرد و در ۱۳۲۵ فرانسه پس از سرنگونی دولت ویشی که هوادار نازی‌ها بود، قانون اساسی‌اش را بازنویسی کرد و جمهوری چهارم آغاز شد، در ۱۳۶۹ هم قوای سوریه دولت لبنان را سرنگون کردند و میشل عون را برکنار کردند و به این ترتیب جنگ داخلی لبنان پایان یافت (تصویر زیر، چپ).



Ocaleni uczestnicy powstania w 1944 r. w Chełmie. Pierwszy od prawej w górnym rzędzie stoi Leon (Lejb) Feldhendler, syn rabina z Żółkiewki. W obozie był przywódcą powstania z ramienia Żydów polskich. W 1945 r. został zastrzelony przez Polaków w Lublinie w niewyjaśnionych okolicznościach

Surviving members of the revolt in 1944 in Chelm. The first from the right in the top row stands Leon (Lejb) Feldhendler, a son of rabbi from Żółkiewka. In the camp he was leader of the Polish Jews during the revolt. In 1945 he was shot by the Poles in Lublin in unexplained circumstances

¹Sobibór extermination camp

²Riga

این روز با چندین رخداد مذهبی نیز مقارن بوده است. در ۱۲۲۲ هنری جونز^۱ و یازده نفر دیگر سازمان بناء بئریث^۲ (فرزندان عهد) را در نیویورک تأسیس کردند که قدیمی‌ترین سازمان مدرن یاری‌رسانی به یهودیان است



و در ۱۲۶۰ خبرنگاری به نام الیعازر بن یهودا (تصویر روبرو) و دوستانش برای نخستین بار زبان عبری را برای گفتگو با هم به کار بردند. عبری تا پیش از آن زبانی مرده بود و تنها برای اجرای مراسم مذهبی کلیمیان کاربرد داشت.



آگهی سازمان بناء بئریث



وست مینستر



خبر معجزه‌ی آفتاب در روزنامه

¹Henry Jones

²B'nai B'rith

جالب‌تر از همه این که در همین روز به سال ۱۲۹۶ در جریان واقعه‌ی موسوم به معجزه‌ی آفتاب، نزدیک به هفتاد هزار نفر که در پی پیشگویی سه کودک چوپان درباره‌ی ظهور مجدد مریم مقدس در نزدیکی مرکز زیارتی فاطمه (فاتیما) در پرتغال گرد آمده بودند، ادعا کردند به مدت ده دقیقه شاهد معجزه‌ای بوده‌اند که در قالب رفتار غیرعادی خورشید نمود یافته است. کلیسای کاتولیک این معجزه را پذیرفت و تقدیس کرد و در ۱۳۳۰ سخنگوی پاپ پیوس دوازدهم^۲ گفت که او هم چنین معجزه‌ای را در واتیکان دیده است. ایراد کار در آنجا بود که هرکس این معجزه را به شکلی دیده بود. برخی می‌گفتند خورشید در آسمان حرکتی غیرعادی کرده و رقصیده یا زیگزاگ حرکت کرده و برخی دیگر دیده بودند که اشعه‌هایی رنگارنگ از خورشید بر زمین می‌بارد و گواهان دیگر برداشت‌های دیگری هم از واقعه داشتند. با توجه به این که عکس‌هایی از مردم و آسمان در آن روز در دست داریم (تصاویر زیر) و هیچ یک از آن‌ها پدیده‌ی جوی غیرعادی‌ای را نشان نمی‌دهد، امروز تحلیل دانشمندان آن است که جمعیت به خاطر خیره نگریستن به خورشید و تلقین مذهبی مقدماتی‌شان به خاطر خیرگی چشم چیزهایی متفاوت را دیده و تفسیرهایی متفاوت از آن کرده‌اند. به هر روی این معجزه تأثیر چشمگیر بر تقویت پایگاه مردمی کیش کاتولیک و اثرگذاری سیاسی معاصرش داشت.



^۱O Milagre do Sol



^۲Pope Pius XII

روز بیست و یکم مهرماه از سوی دیگر به خاطر تراکم زیاد سانحه‌های هوایی نیز جالب توجه بوده است.



در ۱۳۵۱ سقوط یک هواپیمای ایلوشین^۱ در نزدیکی مسکو به مرگ ۱۷۴ تن منتهی شد، در همین روز هواپیمای نیروی هوایی اوروگوئه در آند به کوه برخورد کرد و ۱۹ نفر بازماندگان ناگزیر از گوشت همسرانشان تغذیه کردند تا ده روز بعد نجات یافتند (تصویر روبرو)، در ۱۳۵۵ سقوط یک هواپیمای بوئینگ ۷۰۷ خط هوایی بولیوی در نزدیکی سانتا کروز به مرگ صد تن منتهی شد و در ۱۳۷۱ یک هواپیمای آنتونوف^۲ در نزدیکی کیف سقوط کرد و هشت تن را کشت.



سه رخداد جالب دیگر این روز آن که در ۱۳۲۶ سرهنگ نیروی هوایی آمریکا چاک ییگر^۳ برای نخستین بار با سرعت بیش از صوت پرواز کرد (تصویر زیر)، در ۱۳۴۶ اولین عکس میکروسکوپ الکترونی از ویروس ابولا گرفته شد و در ۱۳۷۳ کنزابورو^۴ اوئه نوبل ادبیات را برد.

از جمله رخدادهای فرهنگی اجتماعی هم این که در ۸۷۱ کریستف کلمب^۵ در باهاما از کشتی پیاده شد و گمان می‌کرد به هند رسیده است و همچنین

در ۱۱۵۲ اولین تیمارستان برای بیماران روانی در آمریکا (ویرجینیا) گشایش یافت (تصویر زیر، چپ). در ۱۳۰۵

هم کتاب کودکان Winnie-the-Pooh برای اولین بار منتشر شد (تصویر زیر، راست).

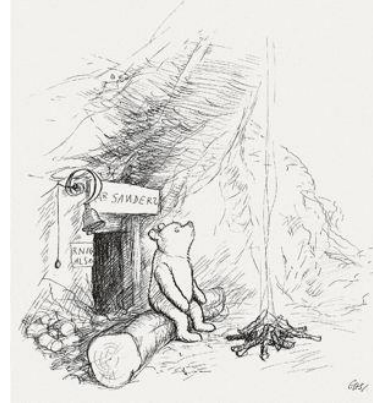
^۱Ilyushin

^۲Antonov

^۳Chuck Yeager

^۴Kenzaburō Ōe

^۵Christopher Columbus



هانا آرنٲ فیلسوف آلمانی-آمریکایی و حسن البنا بنیانگذار اخوان المسلمین (۱۲۸۵)، مارگارت تاچر^۲

سیاستمدار انگلیسی (۱۳۰۴)، راجر مور^۳ هنرپیشه انگلیسی (۱۳۰۶) و موبوتو سسه کو رئیس جمهور کنگو (۱۳۰۹)

در این روز زاده شده‌اند و نیکولاس مالبرانچ^۴ فیلسوف فرانسوی (۱۰۹۴)، آرتور دو گوینو^۵ نویسنده‌ی فرانسوی

(۱۲۶۱)، شوریده‌ی شیرازی شاعر (۱۳۰۵) و کیشور کومار^۶ موسیقی‌دان هندی (۱۳۶۶) در این روز درگذشته‌اند.



راجر مور

^۱Hannah Arendt

^۲Margaret Thatcher

^۳Roger Moore

^۴Mobutu Sese Seko

^۵Nicolas Malebranche

^۶Arthur de Gobineau

^۷Kishore Kumar

بیست و دوم مهر

روز بیست و دوم مهرماه سال ۱۲۶۱ دانشگاه پنجاب (تصویر زیر، راست) که قدیمی‌ترین دانشگاه مدرن پاکستان است تأسیس شد و در آن هنگام نهادی بود که استعمارگران انگلیسی برای تقویت زبان‌های قومی و ستیز با فرهنگ ایرانی در قلمرو اشغالی هند برپا کرده بودند. بیست و شش سال بعد، در ایران کشمکش میان هواداران و مخالفان مشروطه شدت گرفته بود. در این روز به سال ۱۲۸۷ اجتماع بزرگی از مخالفان مشروطه در باغ‌شاه که مقرر محمدعلی‌شاه بود به دعوت آخوندهای درباری گرد آمدند. اوج این گردهمایی زمانی بود که شیخ فضل‌الله نوری (تصویر زیر، چپ) فریاد برآورد که مشروطه با شریعت سازگار نیست، و بعد تلگراف‌هایی را خواند که از طرف برخی از روحانیون شهرها و مردم در مخالفت با مشروطه به دستش رسیده بود. اینان البته همگی آخوندهایی



خرده‌پا بودند و بیشتر رهبران دینی شیعه در عتبات و تهران و تبریز از مشروطه حمایت می‌کردند. این جماعت سرانجام عریضه‌ای به شاه نوشته و استدعا کردند از مشروطه صرف‌نظر نمایند. در همین روز محمدعلی‌شاه شاهزاده عبدالمجید میرزا عین‌الدوله والی آذربایجان را از کار برکنار و به تهران احضار کرد و به جایش عبدالحسین میرزا فرمانفرما را به والیگری و سردار معتضد را به فرماندهی کل قشون آذربایجان منصوب کرد که مقدمه‌ی سرکوب جنبش آزادی‌خواهان تبریز بود.



هیئت مؤسس حزب دموکرات آذربایجان زیر عکس استالین و لنین



ناصرخان و خسروخان قشقایی

در ۱۲۹۶ کمیته‌ی مجازات محمدخان کدخدای امیرخیز را که هوادار مستبدین و روس‌ها بود و فخرالمعالی مدعی‌العموم را که در جریان کشتار آزادی‌خواهان تبریز نقش ایفا کرده بود ترور کرد و به قتل رساند. در ۱۳۰۳ کمیته‌ی مرکزی جمهوری سوسیالیستی شوروی ترکستان تأسیس شد که رهبرانش ملغمه‌ای از کمونیست‌هایی بودند که در ضمن قوم‌گرای پان‌ترک هم محسوب می‌شدند. در ۱۳۱۴ عده‌ای از بانوان با پشتیبانی دولت برای خود انجمنی برپا ساختند و نام آن را «کانون بانوان» گذاشتند که در دوران رضاشاه از جریان‌های

پیشرو در ترقی اوضاع زنان بود. دو سال بعد در ۱۳۱۶ در پشت کوه بی‌بی شهربانو نخستین سنگ بنای کارخانه‌های ذوب‌آهن نصب شد.

پس از اشغال ایران به دست متفقین، در ۱۳۲۴ هیئت مؤسسان حزب دمکرات آذربایجان تشکیل شد و پیشه‌وری به سمت صدر فرقه و شبستری به معاونت آن انتخاب شدند. شاخه‌ی حزب توده در آذربایجان هم با اشاره‌ی شوروی‌ها الحاق خود را به حزب دموکراتیک اعلام کرد. در ۱۳۲۵ سرلشگر زاهدی فرماندهی نیروی جنوب به فارس وارد شد و با ناصر قشقایی مذاکراتی انجام داد تا ماجرای سرکشی عشایر جنوب را با مسالمت حل کند. در ۱۳۴۰ مذاکرات بازرگانی ایران و ژاپن با شکست مواجه شد و در نتیجه در کالاهای وارده و صادره‌ی دو کشور محدودیت بوجود آمد و در ۱۳۴۱ دکتر جلال عبده نماینده‌ی ایران در سازمان ملل متحد به سمت حکمران گینه نو منصوب شد. یک سال بعد در ۱۳۴۲ دادگاه تجدید نظر نظامی طیب حاج‌رضایی و اسمعیل رضایی را که از رهبران لوطی‌های تهران و رقیب شعبان جعفری بودند محکوم به اعدام کرد و به بقیه‌ی هوادارانشان که در جریان جنبش خرداد این سال فعال بودند، حبس‌های طولانی مدت داد. در همین روز قرار داد ایران با بازار



مشترک در بروکسل امضاء شد.

آیت‌الله کاشانی در میان مریدانش: ۱-

حاج حسین علم ۲- طاهر حاج رضایی

۳- شعبان جعفری ۴- حسین مهدی

قصاب ۵- طیب ۶- اکبر حاج رضایی

۷- سید اکبر خراط



ماری استوارت



ویلیام فاتح در نبرد هستینگر



رابرت بروس

در تاریخ جهان بیست و دوم مهرماه با جنگ‌هایی بزرگ و خونین قرین بوده است. بخش آغازین این جنگ‌ها به انگلستان و تلاش بریتانیایی‌ها برای استیلا بر اسکاتلند مربوط می‌شود. در سال ۴۴۵ هجری خورشیدی نیروهای نورمن به رهبری ویلیام فاتح^۱ در نبرد سرنوشت‌ساز هستینگز^۲ بر انگلیسی‌ها چیره شدند و شاهشان هارولد دوم^۳ را کشتند. این نبرد هرچند خط سیر تاریخ انگلستان و اروپا را به کلی تغییر داد، با مقیاس آن روزگار به نسبت کم دامنه بود و هریک از طرف‌های درگیر حدود ده هزار تن را وارد میدان کرده بودند. در ۷۰۱ رابرت بروس^۴ نیروهای ادوارد دوم شاه انگلستان^۵ را شکست داد و او را وادار کرد استقلال اسکاتلند را به رسمیت بشناسد.

^۱William the Conqueror of Normandy

^۲Battle of Hastings
^۳King Harold II

^۴Robert Bruce
^۵King Edward II of England

در ۹۶۵ ماری استوارت^۱ ملکه‌ی اسکاتلند که بیش از هجده سال در انگلستان زندانی بود، به جرم دسیسه برای قتل ملکه الیزابت اول^۲ محاکمه و به اعدام محکوم شد، در ۱۱۷۲ قوای پروسی و اتریشی در اولین نبرد ویسمبورگ^۳ بر انقلابیون فرانسوی پیروز شدند. شمار سربازان فرانسوی بیش از پنجاه هزار و شمار آلمانی‌ها بیش از چهل هزار تن بود و در ۱۱۸۴ ناپلئون در نبرد الخینگن^۴ بر ارتش اتریش پیروز شد، هریک از دو طرف با ۱۶- ۱۷ هزار نفر به میدان آمدند و تلفات اتریشی‌ها شش هزار تن بود. یک سال بعد (در ۱۱۸۵) ناپلئون در نبرد ینا-اورشتت^۵ بر پروس غلبه کرد، در این نبرد قوای پروسی ۱۲۰ هزار تن و ناپلئون ۶۷ هزار تن نیرو داشتند و در نهایت پروسی‌ها ۳۸ هزار تن تلفات دادند. ناپلئون پس از آن برلین را گرفت و در ۱۱۹۴ ناپلئون به تبعیدگاهش در سنت هلن^۶ فرستاده شد.



ناپلئون پیش از نبرد
ینا-اورشتت

^۱Mary Stuart

^۲Queen Elizabeth I

^۳First Battle of Wissembourg

^۴Battle of Elchingen

^۵Battle of Jena–Auerstedt

^۶St Helena

به سال ۱۲۱۹ انگلیسی‌ها بشیر شهاب امیر مارونی لبنان را وادار به تسلیم و قلمروش را تصرف کردند، در ۱۲۹۱ تئودور روزولت هنگام بازدید از میلواکی^۱ پیش از سخنرانی‌اش توسط یک کافه‌دار نامتعادل ترور شد و زخمی سطحی برداشت. او پس از حمله در حالی که گلوله‌ها هنوز در سینه‌اش بود طبق برنامه‌ای که داشت سخنرانی‌اش را برای مردم ایراد کرد.

با آغاز جنگ جهانی دوم هم چندین رخداد مهم در این روز واقع شد: در ۱۳۱۲ آلمان نازی از کنفرانس خلع سلاح و سازمان ملل خارج شد، در ۱۳۲۳ اروین رومل^۲ سپهسالار آلمانی به خاطر مشارکت در توطئه‌ی قتل هیتلر وادار به خودکشی شد.



عکسی ماندگار از مقاومت چینی‌ها با پرتاب سنگ در نبرد تپه‌ی مثلث

^۱Theodore Roosevelt

^۲Milwaukee

^۳Erwin Rommel

قلمرو خاوری هم سهم خود را از این درگیری‌ها برده است. در ۱۳۲۸ کمونیست‌های چینی استان گوانگ‌ژو را گرفتند، در ۱۳۳۱ قوای کره‌ی جنوبی با همکاری متحدان آمریکایی‌اش به پایگاه چینی‌ها که پنجاه هزار سرباز را در خود جای می‌داد و در منطقه‌ی مثلث طلایی قرار داشت حمله و نبرد تپه‌ی مثلث^۱ را آغاز کردند که خونین‌ترین جنگ این سال بود. چینی‌ها در این جنگ نوزده هزار و آمریکایی و کره‌ای‌ها هفت هزار تلفات دادند.

در بیست و دوم مهر سال ۱۳۳۶ ملکه الیزابت دوم^۲ اولین فرمانروای انگلیسی شد که در مراسم گشایش مجلس کانادا شرکت کرد و در اوتاوا به این مناسبت سخنرانی کرد، در ۱۳۴۱ یک هواپیمای جاسوسی آمریکایی از موشک‌های کارگذاری شده در خاک کوبا عکسبرداری کرد و به این ترتیب بحران موشکی کوبا شروع شد (تصویر زیر، چپ) و در ۱۳۴۳ مارتین لوتر کینگ^۳ جایزه‌ی صلح نوبل را برد. در همان روز لئونید برژنف^۴ با همدستی آلکسی کوسیگین^۵ به رهبری شوروی رسید و خروشچف^۶ را عزل کرد و به تبعید فرستاد و در ۱۳۵۲ صد هزار تن به جنبش دانشجویی تاماسات^۷ پیوستند و در تایلند بر ضد دولت تانوم^۸ تظاهرات کردند. پلیس بر روی ایشان آتش گشود و ۷۷ تن را کشت.

^۱Battle of Triangle Hill

^۲Queen Elizabeth II

^۳Martin Luther King, Jr

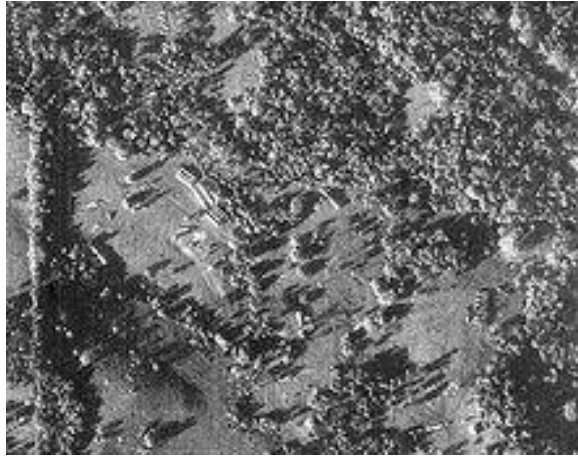
^۴Leonid Brezhnev

^۵Alexei Kosygin

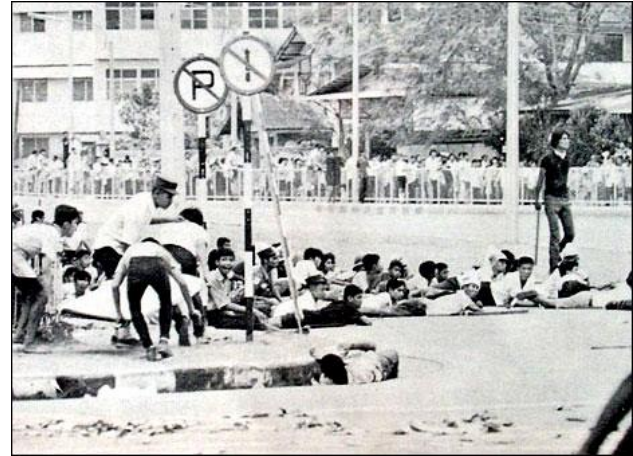
^۶Nikita Khrushchev

^۷Thammasat

^۸Field Marshal Thanom



عکس مشهور موشکها در کوبا



تظاهرات تاماست در تایپند

در سال ۱۳۶۰ حسنی مبارک پس از ترور انور سادات به ریاست جمهوری مصر رسید، در ۱۳۸۱ رونالد ریگان^۱ به قاچاقچیان مواد مخدر اعلان جنگ داد و در ۱۳۷۳ یاسر عرفات و شیمون پرز و اسحاق رابین جایزه‌ی نوبل صلح را گرفتند.

این روز با چند رخداد دینی هم مصادف بوده است. در ۶۴۸ هجری خورشیدی کلیسای وست‌مینستر^۲ ساخته شد، و در ۱۳۳۷ دکتر آمبدکار^۳ رهبر نجس‌های هند با ۳۸۵ هزار تن از پیروانش به آیین بودایی گرویدند. در این روز چند کشف و قرارداد علمی هم واقع شده که آن هم به آسمان و دنیای مینویی مربوط می‌شود. در سال ۱۱۵۲ شارل مسیه^۴ اخترشناس فرانسوی کهکشان مارپیچی^۵ را کشف کرد، در ۱۲۶۳ کنفرانس جهانی نصف‌النهار تصمیم گرفت نصف‌النهار گرینویچ^۶ را مبدأ فرض کند [۲۲ مهر] و این حدود دو و نیم هزاره پس از آن بود که ایرانیان در سیستان امروز محور نیمروز را با همین ترتیب تعیین کرده بودند که در شمال از آتشکده‌ی

^۱Ronald Reagan

^۲Westminster Abbey

^۳Dr. B. R. Ambedkar

^۴Charles Messier

^۵whirlpool galaxy

^۶Greenwich

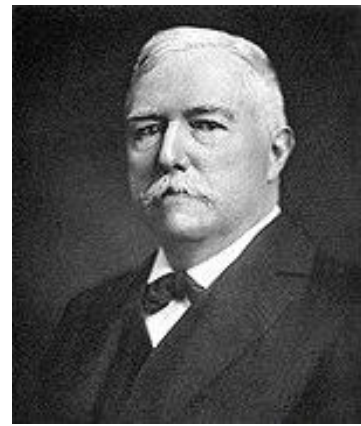
نوبهار بلخ عبور می‌کرد. این مبدأ تا بیش از دو هزاره در جهان قدیم رواج داشت و از این نظر هم کهن‌تر و هم بادوامتر از محور صد و سی ساله‌ی گرینویچ است. در ۱۲۷۱ هم ادوارد امرسون بارنارد^۱ برای اولین بار به کمک عکسبرداری یک شهاب‌سنگ (D/1892 T1) را کشف کرد. در ۱۳۳۰ هم لوییس ارنستو میرامونتس کاردناس^۲ شیمی‌دان مکزیکی موفق شد نورتیترون^۳ را برای اولین بار سنتز کند. این شبه‌هورمون جنسی پایه‌ی ساخت قرص‌های ضدبارداری قرار گرفت.



جوان بانز



کهکشان مارپیچی



ادوارد امرسون بارنارد

در همین روز به سال ۱۱۷۱ سنگ بنای کاخ سفید در واشینگتن دی سی نهاده شد. در ۱۲۹۸ لنین^۴ در نامه‌ای که برای دلجویی به گورکی^۵ نوشته بود، گفت که «روشنفکران روسی نوکران کاپیتالیسم هستند که خود را مغز ملت می‌پندارند، اما در عمل مغز نیستند، مدفوع هستند!» و در ۱۲۹۲ در جریان ریزش معدن سنگ‌هیند^۶ در انگلستان

^۱Edward Emerson Barnard

^۲Luis Ernesto Miramontes
Cárdenas

^۳norethisterone

^۴Vladimir Lenin

^۵Maxim Gorky

^۶Senghenydd

۴۳۹ کارگر معدن کشته شدند و در ۱۳۴۶ هم جوان بانزخوانندهی آمریکایی به خاطر آن که راه ورودی یک پایگاه نظامی در اوکلند کالیفرنیا را در اعتراض به جنگ ویتنام سد کرده بود، بازداشت شد. در ضمن در همین روز به سال ۱۳۴۷ بود که آپولو ۷^۱ اولین تصویر از فضاوردان در مدار زمین را مخابره کرد که در تلویزیون نمایش داده شد.



حسن البنا در میان یارانش

ابوظاهر ارانی و قتل نظام‌الملک



ظاهرشاه



بهادرشاه گورکانی

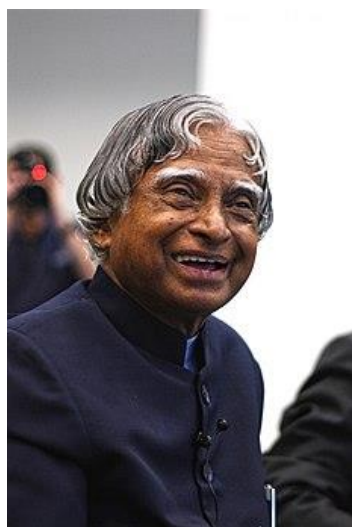


کاردناس

^۱Joan Baez

^۲Apollo 7

زادگان مشهور این روز عبارت‌اند از: بهادرشاه گورکانی پسر اورنگ‌زیب و هفتمین شاه گورکانیان هند (۱۰۲۲)، آدولف مونتیچلی^۱ نقاش فرانسوی (۱۲۰۳)، محمدظاهرشاه افغانی (۱۲۹۳)، میشل فوکو فیلسوف فرانسوی (۱۳۰۵)، زین‌العابدین عبدالکلام یازدهمین رئیس‌جمهور هند (۱۳۱۰) و فرح پهلوی (۱۳۱۷). در همین روز به سال ۴۷۱ نظام‌الملک توسی به دست فداییان اسماعیلی کشته شد و در ۵۶۳ یوسف اول خلیفه‌ی موحدون درگذشت. نیچی‌رن^۲ راهب بودایی ژاپنی در سال ۶۶۱ درگذشت و سای بابا شیردی^۳ در سال ۱۲۹۷ درگذشتند.



عبدالکلام



فوکو



سای بابا

^۱Adolphe Monticelli

^۲Nichiren

^۳Sai Baba of Shirdi

بیست و سوم مهر



روز بیست و سوم مهرماه سال ۱۲۳۵

هیئت ایرانی که به نمایندگی از ناصرالدین شاه

(تصویر روبرو) برای مذاکره با انگلیسی‌ها

درباره‌ی تجزیه‌ی افغانستان اعزام شده بودند،

به شهر استانبول رسیدند. ناصرالدین شاه بر

مبنای پیشگویی اخترشناسان درباره‌ی که گفته

بودند هرات در این روز (۱۵ صفر ۱۲۷۳ ق.) سقوط می‌کند، به آن‌ها فرمان داده بود دقیقاً در این روز وارد شوند

تا در مذاکره دست بالا را داشته باشند. غریب این‌که هرات دقیقاً در همین روز تسلیم حسام‌السلطنه شد و قشون

ایران وارد آن شدند و دست‌نشانندگان تجزیه‌طلب انگلیسی را از آنجا راندند.

در همین روز به سال ۱۲۹۷ اولین نشست «صحبت‌های ادبی و علمی» در خانه‌ی علی محمد تربیت در

برلین برگزار شد. بزرگان و دانشمندانی مانند تقی‌زاده و علامه قزوینی و میرزا فتحعلی تبریزی و محمدعلی

جمالزاده در این حلقه عضویت داشتند و نخستین نشست با سخنرانی کاظم‌زاده ایرانشهر که از ارکان گروه بود

آغاز شد.

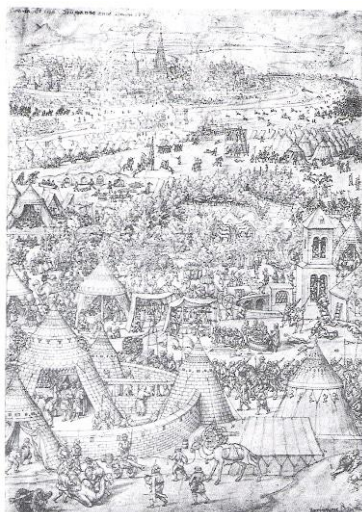
در سال ۱۳۲۴ همدستی حزب توده با فرقه‌ی دموکرات پیشه‌وری که آشکارا دست‌نشانده‌ی شوروی بود و در صدد تجزیه‌ی آذربایجان، واکنشی در دولت برانگیخت. در این روز از طرف حکومت نظامی از اجتماع افراد حزب توده به منظور تشکیل میتینگ و سخنرانی جلوگیری به عمل آمد و دفتر حزب توده و شورای متحده‌ی کارگران به وسیله‌ی فرستادگان دولت و ژاندارمری تصرف شد. عبور و مرور از خیابان فردوسی که دفتر حزب توده در آن قرار داشت هم محدود شد. با این همه اعضای حزب توده در این مکان حضور یافتند و به زد و خورد با افراد ژاندارمری و ارتشی‌ها پرداختند. در این هنگامه سرگرد زرین‌نعل از افسران ملی‌گرا به شدت دکتر فریدون کشاورز را که از سران حزب توده و نماینده‌ی مجلس بود کتک زد! با این همه، جریان این حزب تداوم یافت، تا آن که در سال ۱۳۳۳ رخنه‌شان در ارتش و نیروهای مسلح برملا شد و در همین روز در این سال دادگاه بدوی فوق‌العاده‌ی نظامی حکم اعدام دسته‌دوم افسران عضو این سازمان را صادر کرد. هفت سال بعد در ۱۳۴۰ سندیکای صنایع ایران تشکیل شد و نخست‌وزیر وقت آن را افتتاح کرد. سال بعد از آن وقتی محدود کردن قواعد دینی در انتخابات انجمن‌های ایالتی و ولایتی به اعتراض برخی از رهبران دینی منتهی شد، شاه نامه‌ای به آیات عظام فرستاد و ضمن ابراز ادب دلگرمشان کرد که خودش مراقب خدشه‌دار نشدن دین هست، اما در ضمن به تلویح گفت که از اجرای این قانون دست نمی‌کشد. او به عمد در میان رهبران معترض نام آیت‌الله خمینی را از قلم انداخت و برای او نامه‌ای نفرستاد.



اعضای کمیته‌ی مرکزی

حزب توده

در سال ۱۳۴۲ با مدیریت و نوآوری دکتر پرویز ناتل خانلری سپاه دانش تأسیس شد و تمبری برای یادبود آن چاپ شد. این برنامه مهم‌ترین نیروی پیشبرد سوادآموزی در ایران معاصر بود و در سطح جهانی یکی از موفق‌ترین برنامه‌های این رده محسوب می‌شد و از سوی سازمان ملل بسیار مورد ستایش و وامگیری قرار گرفت.



محاصره‌ی وین



ماری آنتوانت



ماتاهاری

رخدادهای سیاسی روز بیست و سوم مهر به شکل غریبی با محاکمه‌های جنجالی و مجازات مقام‌های بلندمرتبه پیوند خورده است. یک نمونه‌ی جنگی‌اش خارج از این دایره آن که در ۹۷۱ قوای اتریشی موفق شدند ترک‌ها را شکست دهند و محاصره‌ی وین را بشکنند و در ۱۳۱۳ جمهوری شوروی چین با ورود چیانگ کای شک‌آبه روئی جین^۲ فرو پاشید. مائو و پیروانش تصمیم گرفتند که از فردای آن روز راهپیمایی بزرگ را آغاز کنند. اما در باقی رخدادها این الگو نمایان است: در ۱۱۷۲ ماری آنتوانت^۳ در فرانسه به اعدام محکوم شد، در ۱۲۷۳ آلفرد دریفوس^۴ در فرانسه به جرم جاسوسی دستگیر شد، در ۱۲۹۶ رقااص هلندی ماتاهاری^۵ به جرم جاسوسی برای آلمان‌ها توسط سربازان فرانسوی اعدام شد.



پیر لاوال و کارل اولبرگ فرمانده پلیس آلمان در قلمرو فرانسه



رهبران حزب تیر و صلیب

^۱Chiang Kai-shek

^۲Ruijin

^۳Marie Antoinette

^۴Alfred Dreyfus

^۵Mata Hari

در ۱۳۱۸ نیروی هوایی آلمان اولین حمله اش طی جنگ جهانی دوم را به خاک انگلستان انجام داد، در ۱۳۱۹ لویس کومپانیس^۱ رئیس جمهور کاتالونیا به فرمان فرانکو^۲ محاکمه و اعدام شد و او تنها رئیس جمهوری اروپایی است که اعدام شده است. در ۱۳۲۳ حزب تیر و صلیب^۳ مجارستان که همسان و متحد با نازی ها بود در این کشور به قدرت رسید و رهبران سیاسی دولت پیشین را مورد پیگرد قرار داد. در ۱۳۲۴ هم پیر لاوال^۴ نخست وزیر دولت ویشی که با آلمان نازی متحد شده بود، به جرم خیانت به دست متفقین تیرباران شد. در ۱۳۳۰ لیاقت علی خان نخست وزیر پاکستان در راولپندی^۵ ترور شد.

بیست و سوم مهر در ضمن روز انقلاب های خیابانی و جنبش های اعتراضی هم بوده است. در ۱۳۴۴ جنبش کارگران کاتولیک در تظاهرات ضد جنگی که بر ضد نبرد ویتنام به راه انداخته بود برای نخستین بار سوزاندن دسته جمعی شناسنامه و اسناد رسمی را باب کرد، در ۱۳۴۵ حزب نژادگرای سیاهپوستان به نام «پلنگ سیاه»^۶ تأسیس شد (تصویر زیر، راست)، در ۱۳۴۸ تظاهرات گسترده برای متوقف کردن جنگ ویتنام با دو و نیم میلیون تظاهرکننده در آمریکا و راهپیمایی ۲۵۰ هزار نفر در واشینگتن انجام پذیرفت و در ۱۳۵۸ مراکز فعالیت گروه های ناسیونالیست مالتا و مقر رهبرشان ادی فنچ آدامی^۷ از سوی کمونیست های هوادار حزب کار مالتا مورد حمله قرار گرفت. در ۱۳۸۴ زمانی که گروه نئونازی «جنبش ناسیونال سوسیالیست»^۸ آمریکا در شهر تولدو (اوهایو) اقدام به برگزاری راهپیمایی در اعتراض به فعالیت گروه های مسلح سیاهپوست کرد، با حمله ی گروه های ضدنازی کمونیست و آنارشیست روبرو شد که در پی درگیری با تظاهرکنندگان به غارت مغازه ها روی آوردند.

^۱Lluís Companys

^۲Franco

^۳Arrow Cross Party

^۴Pierre Laval

^۵Rawalpindi

^۶Black Panther Party

^۷Eddie Fenech Adami

^۸National Socialist Movement (NSM)

بخش عمده‌ی غارت‌ها و درگیری‌ها زمانی روی داد که نئونازی‌ها راهپیمایی‌شان را تعطیل کرده و منطقه را ترک کرده بودند (تصویر زیر، چپ).



در ۱۳۹۰ هم تظاهرات جهانی در اعتراض به نابرابری اقتصادی و فساد دولتی و چیرگی شرکت‌های بزرگ بر سیاست در ۹۵۰ شهر از ۸۲ کشور به طور هم‌زمان برگزار شد (تصویر بالا چپ). بزرگ‌ترین گردهمایی در مادرید (نیم میلیون نفر) و بارسلونا (چهارصد هزار نفر) تشکیل شد. در ضمن در این بین در سال ۱۳۶۹ میخائیل گورباچف^۱ هم جایزه‌ی صلح نوبلش را دریافت کرد.

الگوی جالب توجه دیگری که در رخداد‌های بیست و سوم مهر می‌بینیم آن است که این روز با چندین رخداد مربوط به سفر در محیط‌های غیرعادی مصادف بوده است و روزی مهم در صنعت ساخت هواپیما و سفینه و زیردریایی است! در ۱۱۶۲ اولین پرواز انسانی با بالن برادران مونگولفیه^۲ انجام شد، در ۱۲۴۲ اولین زیردریایی‌ای که کشتی‌ای را (در جریان جنگ‌های داخلی آمریکا) غرق کرده بود، در جریان حادثه‌ای غرق شد و جان مخترعش

^۱Mikhail Gorbachev

^۲Montgolfier

هوراس ال. هانلی^۱ را گرفت، در ۱۳۰۷ اولین بالون زیپلین^۲ که از اقیانوس اطلس عبور کرد ساخته شد و در ۱۳۱۱ اولین پرواز شرکت هواپیمایی تاتا^۳ (که امروز به هواپیمایی هند تبدیل شده) انجام شد. در ۱۳۷۶ هم کاوشگر کاسینی^۴ به سوی کیوان پرتاب شد. در ۱۳۸۰ سفینه‌ی گالیله^۵ که توسط ناسا پرتاب شده بود از ۱۷۰ کیلومتری آیو ماه برجیس عبور کرد و در ۱۳۸۲ چین نخستین سفینه‌ی سرنشین‌دارش به نام شنزو^۶ را به فضا فرستاد.



سفینه‌ی گالیله



هوراس هانلی در کنار زیردریایی‌اش

این روز با مجموعه‌ای از نوآوری‌های فنی و علمی نیز مصادف بوده است. در ۱۲۶۳ جورج ایستمن^۷ مخترع آمریکایی حق ساخت فیلم عکاسی را ثبت کرد. همچنین در ۱۲۶۷ لویی لو پرنس^۸ اولین فیلم با نام «صحنه‌ی باغ راوندهی»^۹ را گرفت. در ۱۳۰۲ هم کمپانی والت دیسنی^۹ تأسیس شد.

^۱Horace Lawson Hunley

^۲Zepplin

^۳Tata

^۴Cassini

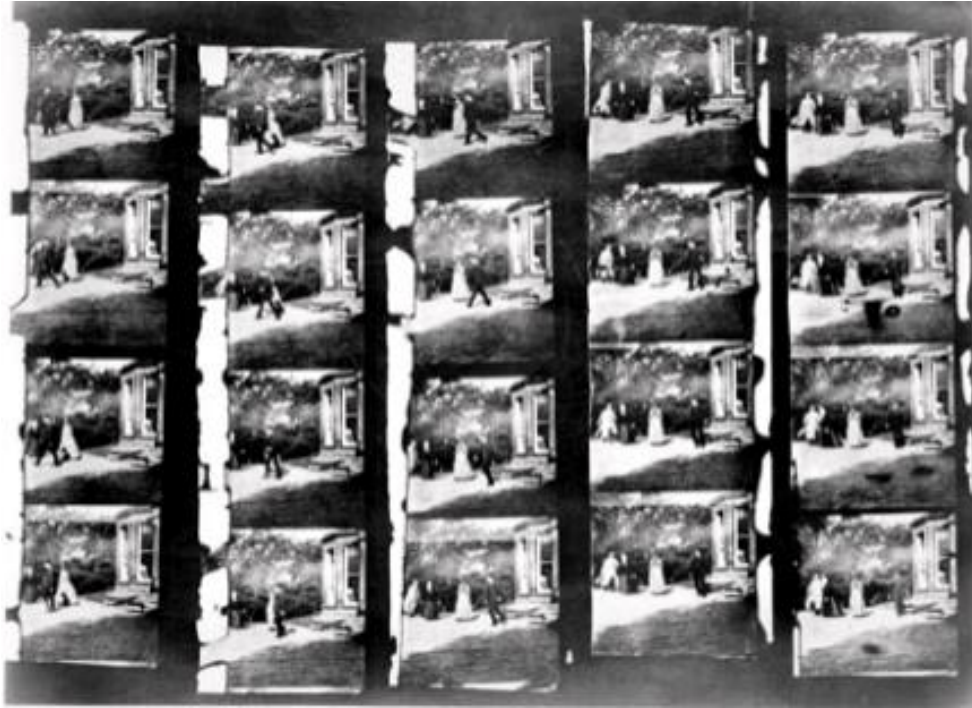
^۵Shenzhou 5

^۶George Eastman

^۷Louis Le Prince

^۸Roundhay Garden Scene

^۹Walt Disney



صحنه‌های صحنه‌ی باغ راوندهی

در این روز به سال ۱۲۸۵ یک آلمانی به نام فریدریش ویلهلم وویگت^۱ با پوشیدن لباس سرهنگی ارتش پروس عده‌ای از سربازان را در شهر کوپنیک^۲ آفر خواند و با آن‌ها بانک شهر را تصرف کرد و دستور داد چهار هزار مارک را مصادره کنند. بعد هم پول را برداشت و فرار کرد. اما دستگیر شد و دو سال را در زندان گذراند. او شهرتی فراگیر یافت و با لقب کاپیتان (سروان) کوپنیک نامش در تاریخ باقی ماند.

از زمره‌ی نوآوری‌های علمی این روز هم می‌توان به این موارد اشاره کرد: در ۱۲۵۷ ادیسون کارخانه‌ی روشنایی برقی‌اش را راه‌اندازی کرد و در ۱۳۳۵ هم برنامه‌ی فورترن^۳ که اولین زبان برنامه‌نویسی رایانه‌ای بود انتشار یافت.

^۱Friedrich Wilhelm Voigt

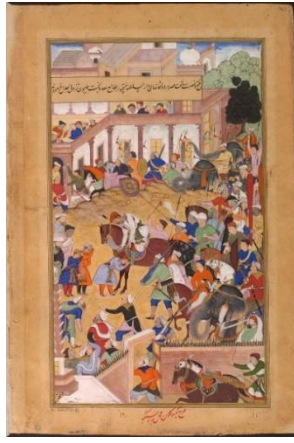
^۲Köpenick

^۳Fortran

از جمله رخدادهای دینی هم این‌که در ۱۰۳۵ پاکستان (پیوریتن‌ها) که در ماساچوست قدرت را در دست داشتند قانونی گذراندند و «جماعت مذهبی دوستان» یا همان کواکرها را مورد تعقیب قرار دادند و در ۱۱۵۲ اولین وزارت آموزش و پرورش اروپا در سرزمین مشترک‌المنافع لهستان-لیتوانی تعریف شد، که در واقع مدرسه‌ای دینی بود.



فریدریش ویلهلم وویگت



هلاک



اکبرشاه



گورینگ



لرمانتوف



نیچه



فردیناند هفتم

Puritans

Quakers

سیاهه‌ی زادگان نامدار این روز به نسبت طولانی است و در ابتدای کار چند شاعر رومی در آن یافت می‌شوند که کم‌کم جای خود را به سرداران و شاهان هندی می‌دهند: لوکرتیوس^۱ شاعر و فیلسوف رومی (۹۹ پیش از میلاد)، ویرژیل^۲ شاعر رومی (۷۰ پیش از میلاد)، هلاکوخان^۳ (۵۹۷)، اکبرشاه گورکانی (۹۲۱)، یوداش تادئوس کروشینسکی^۴ سفیر نامدار لهستان در ایران (۱۰۵۴)، ویلیام پن^۵ بازرگان انگلیسی (۱۰۲۳) از اولین گروندگان به جنبش کواکرها^۶ که بنیانگذار پنسیلوانیا شد، فردیناند هفتم شاه اسپانیا^۷ (۱۱۶۳)، میخائیل لرمانتوف^۸ شاعر و نقاش و ادیب روس (۱۱۹۳)، فریدریش نیچه^۹ فیلسوف آلمانی (۱۲۲۳)، و کریس دی‌برگ^{۱۰} خواننده‌ی آرژانتینی (۱۳۲۷).

مهم‌ترین درگذشته‌ی این روز ابوبکر محمد زکریای رازی (۳۰۴) است و سایر رفتگان نامدار این روز عبارت‌اند از: تئوفیلوس^۱ اسراقف اسکندریه (۴۱۲ میلادی)، معتمد خلیفه‌ی عباسی (۲۷۱ هجری خورشیدی)، عبدالله بن محمد اموی خلیفه‌ی اندلس (۲۹۱)، هرمان گورینگ^۲ دومین مرد قدرتمند رایش سوم که خودکشی کرد (۱۳۲۵)، کیخسرو شاپورجی سهراب‌جی موسیقی‌دان و منتقد هنری زرتشتی (۱۳۶۷).

^۱Lucretius

^۲Virgil

^۳Hulagu Khan

^۴Judasz Tadeusz Krusinski

^۵William Penn

^۶Quakers

^۷Ferdinand VII of Spain

^۸Mikhail Lermontov

^۹Friedrich Nietzsche

^{۱۰}Chris de Burgh

^{۱۱}Theophilus

^{۱۲}Hermann Göring

بیست و چهارم مهر



در بیست و چهارم مهر سال ۱۲۸۴ با فرمان حکمران دولت استعماری هند، یعنی همان لرد کرزن^۱ مشهور، انگلیسی‌ها سرزمین بنگال را به دو بخش شرقی (مسلمان) و غربی (هندو) تقسیم کردند. این کار برای غلبه بر مقاومت بنگالی‌ها در برابر انگلیسی‌ها انجام گرفت و استعمارگران در هر بخش اکثریت مسلمان یا هندو را بر ضد اقلیت هندو یا مسلمان تحریک می‌کردند. هم مسلمانان و هم هندوها در برابر این توطئه خویشستندارانه و دوراندیشانه عمل کردند و در نتیجه

بنگال بار دیگر در ۱۲۹۰ یکپارچه شد. چهار سال بعد در ۱۲۸۸ سپهدار تنکابنی (تصویر بالا) پس از پیروزی مشروطه‌خواهان بر محمدعلی‌شاه به صدارت رسید. در ۱۲۹۹ هم کمونیست‌ها به فرماندهی خالوقربان و

^۱Lord Curzon

احسان‌الله‌خان با پشتیبانی توپخانه‌ی روس‌ها به رشت حمله کردند و قوای قزاق ناگزیر شدند به منجیل عقب‌نشینی کنند.

در سال ۱۳۲۲ در شرایطی که متفقین ایران را اشغال کرده بودند، ایدن^۱ وزیر امور خارجه‌ی انگلیس و کردل‌هال^۲ وزیر خارجه‌ی آمریکا وارد تهران شدند و پس از ۲۴ ساعت توقف و گفتگو با هم تهران را ترک کردند. ایدن با نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه‌ی ایران هم مذاکره کرد و قول همکاری با دولت مستقر را داد. سه سال بعد (۱۳۲۵) قوام به صدارت رسیده بود و در این روز حساب خود را از حزب توده جدا کرد و سه وزیر توده‌ای کابینه‌اش را به همراه مظفر فیروز عزل کرد. در همین روز محمدناصرخان قشقایی با تلگراف به قوام خبر داد که نیروهای مسلحش را پراکنده کرده و از این تاریخ تمام ایل‌های جنوب مطیع دولت و نخست‌وزیر هستند. در چنین روزی به سال ۱۳۳۱ دکتر مصدق در رادیو درباره‌ی گفتگوهای ایران و انگلیس بر سر ملی شدن نفت و ارجاع آن به سازمان ملل و دیوان دادگستری لاهه به مردم ایران گزارش داد. در همین برنامه مصدق از قطع ارتباط ایران و انگلیس خبر داد. یک سال بعد در ۱۳۳۲ سد کوهرنگ در اصفهان افتتاح شد و آب کارون را از تونلی به زاینده‌رود سرازیر کرد. در ۱۳۵۳ هم پارک فرح‌آباد ساخته شد.



در ۱۳۳۶ ملک فیصل دوم، شاه عراق، به تهران وارد شد و در ۱۳۴۲ ژنرال دوگل^۳ رئیس‌جمهور فرانسه برای یک دیدار چهار روزه وارد تهران شد و چون رفتار دوستانه و صمیمانه‌ی مردم تهران را دید بر خلاف عرف

^۱Anthony Eden

^۲Cordell Hull

^۳Charles de Gaulle

دیپلماتیک هنگام عبور از خیابان‌ها از خودروی رسمی‌اش پیاده شد و در میدان ارگ به میان مردم رفت و به ابراز احساساتشان پاسخ داد (تصویر بالا).

در بیست و چهارم مهر ماه سال ۶۹ هجری خورشیدی ملکه وو زه‌تیان^۱ پس از سکتته‌ی شوهرش امپراتور گائوزونگ^۲ - که پسر شوهر قبلی‌اش امپراتور تای‌زونگ^۳ بود! - قدرت را به طور رسمی به دست گرفت و امپراتور دولت تانگ در چین شد.



راست: ملکه وو زه‌تیان

چپ: جان براون

این روز در ضمن با چند حرکت نظامی نامعقول و فاجعه‌بار هم قرین است. در ۱۲۳۸ جان براون^۴ که از مبلغان تندروی جنبش لغو بردگی بود در ویرجینیای غربی به منطقه‌ی هارپرس فری^۵ حمله برد و گروهی از برده‌داران را به قتل رساند و بردگان را آزاد کرد. در ۱۳۱۳ هم کمونیست‌های چینی راهپیمایی بزرگشان را آغاز کردند. بر خلاف آنچه که بعدتر در افسانه‌های حزبی آمده، این راهپیمایی برای گریز از نیروهای ملی‌گرا نبود و

^۱Wu Zetian

^۲Taizong

^۳Harpers Ferry

^۴Gaozong

^۵John Brown

هیچ ضرورت نظامی و تاکتیکی نداشت. این راهپیمایی ۳۷۰ روز به درازا کشید که در جریان آن مائو و صد هزار تن از کمونیست‌های دیگر در مسیری به درازای ۹ هزار کیلومتر به حرکت درآمدند. در این هنگام مائو یک سرکرده‌ی فروپایه در حزب کمونیست بود که بخت تعیین مسیر این ارتش بزرگ را به دست آورد. او مسیر را طوری پیچ و تاب داد که در نهایت همه‌ی رقیبان و سران دیگر حزب کمونیست در این میان کشته شدند. زمانی که یک سال بعد راهپیمایی به پایان رسید از آن جمعیت اولیه تنها هفت هزار تن زنده مانده بود که در میانشان مائو رهبری بی‌چون و چرایبی پیدا کرده بود.



سخنرانی مائو برای بازماندگان راهپیمایی بزرگ

در ۱۳۱۹ گتوی^۱ ورشو برای اسکان یهودیان تأسیس شد و در ۱۳۲۵ سران دولت آلمان و حزب نازی به دست متفقین اعدام شدند که مهم‌ترین‌هایشان عبارت بودند از: ارنست کالتنبرونر^۲ رئیس گشتاپو^۳ و ویلهلم کایتل^۴

^۱Ghetto

^۲Ernst Kaltenbrunner

^۳Gestapo

^۴Wilhelm Keitel



فرماندهی ارتش، آلفرد روزنبرگ^۱ فیلسوف، یولیوس اشترایش^۲ نویسنده و سیاستمدار، فریتس زاوکل^۳، یوآخیم فون ریبنتروپ^۴ وزیر امور خارجه، هانس فرانک^۵ فرماندار لهستان، ویلهلم فریک^۶ فرماندار چکسلواکی، اینکووارات^۷ فرماندار اتریش و ژنرال بورس رئیس ستاد ارتش آلمان. این افراد اسیر جنگی محسوب می شدند و اعدامشان بر حسب قوانین بین المللی نامشروع بود. یعنی با روندهای قضایی تازه ابداع شده ای به ارتکاب جرایمی که همان جا برای اولین بار

جرم قلمداد می شد متهم شدند و بدون این که بتوانند در روند قضایی و دفاع از خود دخالتی کنند، مجازات شدند. همه ی جنایتهایی که نازی های حاضر در دادگاه مرتکب شده بودند (کشتار مردم غیرنظامی، اعدام و شکنجه ی مخالفان، آغاز به جنگ، تصرف کشورهای کوچک بی طرف، غارت منابع اقتصادی و...) توسط محاکمه گران هم انجام شده بود و در برخی موارد شدتی بیشتر هم داشت. در ضمن سپهبد های آلمانی به خاطر «دسیسه برای تصرف لهستان» محکوم به اعدام شدند که از همدستانشان در این دسیسه یعنی شوروی هیچ اسمی در میان نبود و برخی از همین سپهبد های روسی در میان قاضی ها حضور داشتند. چون متفقین هنوز در این زمان

^۱Alfred Rosenberg

^۲Julius Streicher

^۳Fritz Sauckel

^۴Joachim von Ribbentrop

^۵Hans Frank

^۶Wilhelm Frick

^۷Arthur Seyss-Inquart

فرایند مغزشویی‌شان را در اروپا آغاز نکرده بودند و ممکن بود مقبره‌ی ایشان توسط هواداران متحدین گرامی داشته شود، جسد‌هایشان را هم در گورهای مخفی و بدون نام و نشان به خاک سپردند.



در ۱۳۴۳ طبق تصمیم کمیته مرکزی حزب کمونیست شوروی خروشچف^۱ نخست‌وزیر آن کشور از سمت خود برکنار شد و به جای وی آکس کاسیگین^۲ به نخست‌وزیری انتخاب شد. در ۱۳۲۸ با اعلام آتش‌بس حزب کمونیست یونان به رهبری نیکوس زاخاریادیس^۳ جنگ داخلی در این کشور پایان یافت. در ۱۳۴۳ هم چین اولین بمب اتمی‌اش را آزمایش کرد.

در این روز به سال ۱۳۴۷ دو ورزشکار سیاهپوست آمریکایی - تامی اسمیت^۴ و جان کارلوس^۵ چون در بازی‌های مقدماتی المپیک نماد «قدرت سیاه» - نشانه‌ی مبارزان برابری نژادی در آمریکا - را نمایش داده بودند،

^۱Nikita Khrushchev

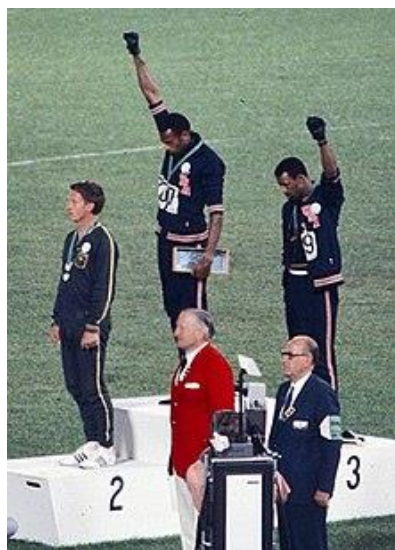
^۲Alexei Kosygin

^۳Nikos Zachariadis

^۴Tommie Smith

^۵John Carlos

از تیم ملی آمریکا اخراج شدند. در ۱۳۷۲ تظاهرات نیروهای چپ‌گرای مخالف نئونازی‌ها در کنت انگلستان وقتی پلیس مانع حمله‌شان به مقر حزب ناسیونالیست بریتانیا شد، به شورش دگردیسی یافت و با غارت مغازه‌ها و اعمال خشونت همراه شد. در ۱۳۷۷ آگوستو پینوشه^۲ در لندن دستگیر شد و برای محاکمه به مقامات قضایی تسلیم شد.



تامی اسمیت و جان کارلوس



شارلوت برونته

همچنین در این روز (۱۲۴۸) «غول کاردیف»^۳ که مشهورترین شایعه‌ی ساختگی آمریکاست کشف شد. ماجرا از وقتی شروع شد که چند کارگر که در کاردیف مشغول حفر چاه بودند به فسیل پیکری انسان‌وار برخوردند که ۳/۲ متر قد داشت. بعدتر معلوم شد که صاحب این مزرعه که طبیعی‌دانی کافرپیشه به اسم جرج هال^۴ بود، پس از بحثی داغ با کشیش متدیست محله‌شان درباره‌ی حقیقی بودن یا نبودن غول‌ها در کتاب مقدس (سفر

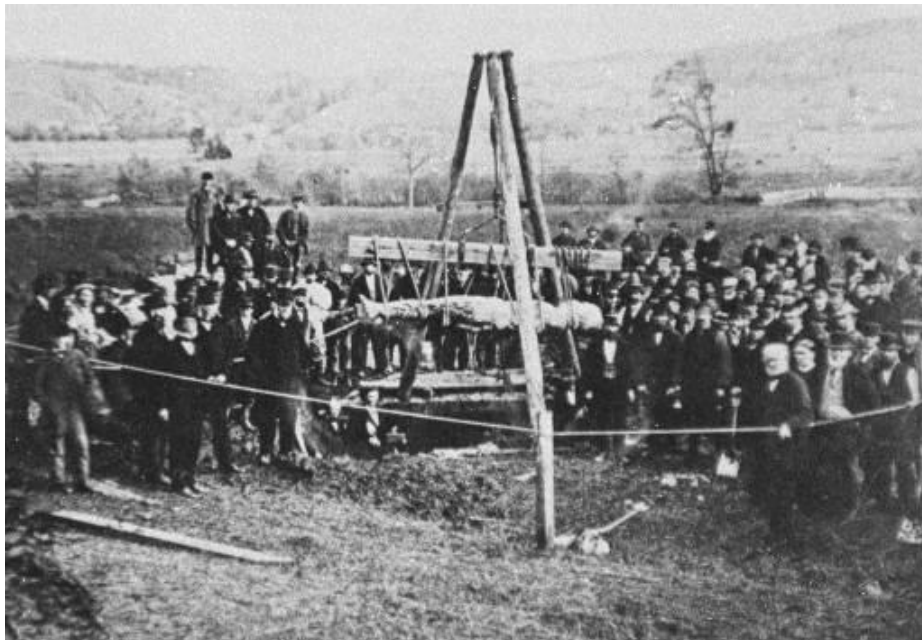
^۱Kent

^۲Augusto Pinochet

^۳Cardiff Giant

^۴George Hull

پیدایش، باب ۶، آیه ۴) تصمیم گرفته چنین شایعه‌ای درست کند. او با صرف ۲۶۰۰ دلار (برابر با ۴۶ هزار دلار امروز) سفارش ساخت تندیس مردی را داد و آن را با ابزارهای گوناگون طوری دستکاری کرد که قدیمی و فرسوده به نظر برسد. بعد هم آن را در مزرعه‌ی خود دفن کرد و یک سال بعد عده‌ای را استخدام کرد تا آنجا چاهی بکنند. بعد وقتی پیکره کشف شد (تصویر زیر)، چادری آنجا زد و آن را در ازای ۲۵ سنت (و بعدتر ۵۰ سنت) در معرض تماشای عموم گذاشت. کار این پیکره چندان بالا گرفت که کشیشان بر سر منبر از آن همچون دلیلی بر حقانیت کتاب مقدس نام می‌بردند. حال در نهایت این تندیس را در ازای ۲۳ هزار دلار (برابر با ۴۳۶ هزار دلار امروز!) فروخت و کمی بعد که خریداران پول کافی از نمایشش به دست آوردند، به رسانه‌ها اعلام کرد که همه چیز جعلی بوده است.



چندین رخداد متنوع فرهنگی و اجتماعی هم در این روز واقع شده است. در ۱۱۴۳ ادوارد گیبون گروهی از راهبان را دید که در معبد ژوپیتر رم سرودهای دینی می خوانند و این انگیزه‌ای شد تا سقوط و انحطاط امپراتوری روم^۲ را بنویسد. در ۱۲۱۳ بنای تاریخی وست‌مینستر^۳ در لندن در اثر آتش‌سوزی با خاک یکسان شد، در ۱۲۲۰ دانشگاه ملکه^۴ در اونتاریوی کانادا تأسیس شد و در ۱۲۲۵ ویلیام مورتون^۵ برای اولین بار کارکرد بیهوش‌کننده‌ی اتر را در بیمارستان عمومی ماساچوست نمایش داد. در ۱۲۲۶ شارلوت برنثه^۶ رمان جین /یر^۷ را در لندن منتشر کرد.



کارتون فندق ساحلی

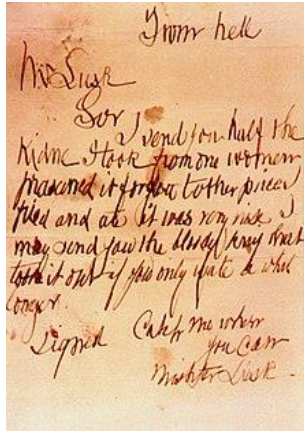


ویلیام مورتون هنگام نمایش اثر اتر

^۱Edward Gibbon
^۲*The Decline and Fall of the Roman Empire*

^۳Westminster
^۴Queen's University
^۵William Thomas Green Morton

^۶Charlotte Brontë
^۷*Jane Eyre*



یک رخداد جالب توجه هم در ۱۲۶۷ اتفاق افتاد و آن نامه‌ای بود که «از جهنم» فرستاده شد (تصویر روبرو). این نامه را احتمالاً جک سلاح‌قاتل مرموز زنان انگلیسی ارسال کرده بود. در آن دوران جنایت‌های جک سلاح‌افکار عمومی را سخت‌درگیر کرده بود و از این رو بیش از هزار نامه‌ی جعلی به اسم او به دفتر پیگیری جنایت‌ها فرستاده شده بود. اما این یکی احتمالاً واقعی بود. نامه با عبارت

«(فرستاده شده) از جهنم» شروع می‌شد و غلط‌های دستوری و املایی فراوان داشت. به همراهش نیمی از یک

کلیه‌ی انسان ضمیمه شده بود و در نامه ادعا شده بود که نویسنده نیمی دیگرش را خورده است!

در ۱۲۸۶ شرکت مارگنی^۲ برای اولین بار مخابرات بی‌سیم در دو سوی اقیانوس آتلانتیک را ممکن

ساخت. در ۱۲۹۵ مارگارت سنگر^۳ اولین کلینیک خانواده را در راستای برنامه‌های بهنژادی در آمریکا تأسیس کرد.

در ۱۳۱۰ آل کاپون^۴ به خاطر نپرداختن مالیات محکوم شد، در ۱۳۲۲ خط راه‌آهن برمه-تایلند تکمیل شد. در

۱۳۲۳ والی والروس^۵ برای اولین بار در کارتون «فندق ساحلی»^۶ شخصیت وودی وودپکر^۷ را معرفی کرد.

^۱Jack the Ripper

^۲Marconi

^۳Margaret Sanger

^۴Al Capone

^۵Wally Walrus

^۶The Beach Nut

^۷Woody Woodpecker



راست: آل کاپون

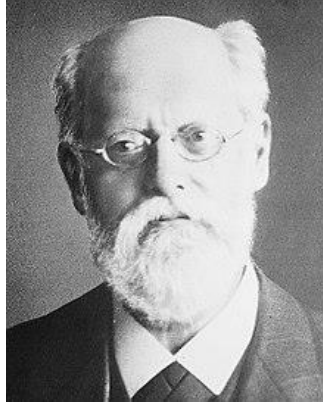
چپ: یاسوناری کاواباتا

در ۱۳۲۹ رمان شیر، جادوگر و کمد لباس^۱ به قلم سی اس لویس^۲ منتشر شد و شکل‌گیری مجموعه‌ی سالنامه‌ی نارنیا^۳ را رقم زد، در ۱۳۴۷ یاسوناری کاواباتا^۴ اولین ژاپنی‌ای شد که نوبل ادبیات گرفت (تصویر روبرو). در ۱۳۵۲ هنری کیسینجر^۵ و له دوک تو^۶ در ۱۳۶۳ دزموند توتو^۷ جایزه‌ی نوبل صلح را بردند. در ۱۳۵۴ رحیمه بانو که دختری سه‌ساله در روستایی در بنگلادش بود، آخرین انسانی است که به ویروس آبله‌ی کشنده^۸ مبتلا شد. این مرض پس از آن ریشه‌کن شد. در ۱۳۵۷ کارلوس وویتلا^۹ لهستانی با نام پاپ ژان پل دوم^{۱۰} زهبری کلیسای کاتولیک را بر عهده گرفت و اولین پاپ غیرایتالیایی پس از چهارصد و پنجاه سال شد. کتابخانه‌ی اسکندریه هم به یاد نهاد مشابهی که رومی‌ها و سزار دو هزار پیش آن را سوزانده بودند، در سال ۱۳۸۱ در این شهر گشایش یافت.

^۱*The Lion, the Witch and the
Wardrobe*
^۲C. S. Lewis
^۳*The Chronicles of Narnia*

^۴Yasunari Kawabata
^۵Henry Kissinger
^۶Le Duc Tho
^۷Desmond Tutu

^۸Variola minor
^۹Karol Józef Wojtyła
^{۱۰}Pope John Paul II



راست: کائوتسکی

میان: گیون

چپ: نوح وبستر

بیست و چهارم مهر روز تولد تیمورخان امپراتور مغول سلسله‌ی یوان آدر چین (۶۴۴)، اوانجلیستا

توریچلی^۳ فیزیکدان و ریاضیدان ایتالیایی (۹۸۷)، نوح وبستر لغت‌نامه‌نویس (۱۱۳۷)، کارل کائوتسکی^۴ روزنامه‌نگار

و نویسنده‌ی مارکسیست (۱۲۳۳)، داوید بن‌گوریون^۵ اولین نخست‌وزیر اسرائیل (۱۲۶۵)، و رودرا محمد شهیدالله

شاعر بنگالی (۱۳۳۵) بوده است و گیورگی پوتمکین^۶ ژنرال روس به سال ۱۱۷۰ و نورودوم سیهانوک آخرین شاه

و اولین نخست‌وزیر کامبوج به سال ۱۳۹۱ در این روز درگذشته‌اند.



توریچلی



رودرا محمد شهیدالله

^۱Temür Khan

^۲Yuan

^۳Evangelista Torricelli

^۴Noah Webster

^۵Karl Kautsky

^۶David Ben-Gurion

^۷Grigory Potemkin

بیست و پنجم مهر

روز پنجشنبه بیست و پنجم مهرماه سال ۸۵۱ هجری خورشیدی دانشمند ایرانی ابن امیر حاج مشهور به ابن مؤقت کتاب «التقریر و التحبیر» را که در شرح کتاب «التحریر فی اصول الفقه» از کمالالدین بن همامالدین عبدالواحد اسکندری سیواسی می‌نوشت، تکمیل کرد! ۳۸۴ سال بعد در چنین روزی (به سال ۱۲۸۵) که باز به پنجشنبه افتاده بود، نظامنامه‌ی داخلی مجلس شورای ملی تنظیم شد.

در ۱۲۴۰ روزنامه‌ی وقایع اتفاقیه آگهی‌ای به قلم ناصرالدین شاه منتشر کرد که در آن انجمن فراموشخانه که میرزا ملکم‌خان تأسیس کرده بود و مبلغ تجدد اروپایی بود منحل اعلام شد. شاه با تحریک ملا علی کنی و سعید مؤتمن‌الدوله که مخالف ملکم‌خان بودند چنین نوشته بود:

«هو»

اعلان‌نامه‌ی دولتی

در این روزها به عرض رسید که بعضی از اجامر و اوباش شهر گفت و گو و صحبت از وضع و ترتیب فراموشخانه های یوروپ می‌کنند و به ترتیب آن اظهار میل می‌نمایند. لهذا صریح حکم همان شد که اگر بعد از این عبارت و لفظ فراموشخانه از دهان کسی بیرون بیاید، تا چه رسد به ترتیب آن، مورد کمال

سیاست و غضب دولتی خواهد شد. البته این لفظ را ترک کرده پیرامون این مزخرفات نروند که یقیناً

مؤاخذه‌ی کلی خواهند دید.»

در ۱۲۸۶ میرزا ابوالقاسم خان ناصرالملک که مردی بی‌اثر و از وفاداران به محمدعلی شاه بود به صدارت رسید، در ۱۲۹۱ در مناطق عشایری فارس زد و خوردی بین قوای دولتی و عشایر آغاز شد که در نتیجه حاج مخبرالسلطنه والی فارس برای رفع تعرض از عشایر به سمیرم رفت و در ۱۲۹۶ انتخابات چهارمین دوره‌ی قانونگذاری در تهران پایان یافت و مستوفی‌الممالک، سیدحسن تقی‌زاده، سلیمان میرزا اسکندری، مخبرالسلطنه، مشیرالدوله، صمصام‌السلطنه، سید محمدرضا شیرازی (مساوات)، مؤتمن‌الملک، حکیم‌الملک، میرزا طاهر تنکابنی، حسینقلی نواب، و سید محمد تدین به نمایندگی مجلس برگزیده شدند.



خلیل طهماسبی و آیت‌الله کاشانی

فرخی یزدی

ناصرالدین‌شاه

در همین روز به سال ۱۳۱۸ فرخی یزدی مدیر روزنامه‌ی طوفان و نماینده‌ی سابق مجلس در زندان قصر با آمپول هوایی که پزشک احمدی به رگش تزریق کرد به قتل رسید. در ۱۳۳۱ مجلس سنا با دو لایحه

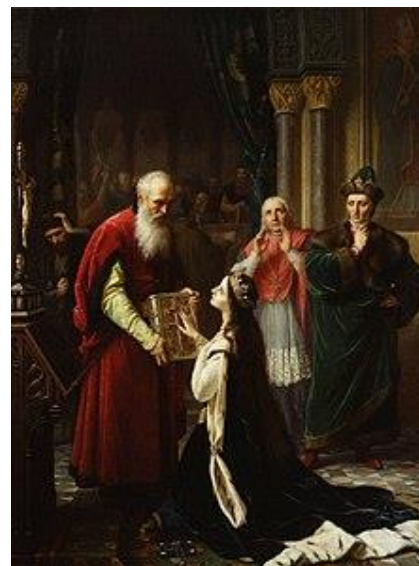
مخالفت کرد و آن را خلاف قانون اساسی و قوانین موضوعه دانست. یکی عفو خلیل طهماسبی قاتل احمد کسروی و دیگری مصادره‌ی اموال احمد قوام. در همین روز حکومت نظامی برای مدت دو ماه تمدید شد و سرتیب زنگنه به فرمانداری نظامی انتخاب شد. در ۱۳۴۲ ژنرال دوگل در جلسه‌ی مشترک مجلس شورای ملی و سنا نطقی ایراد نمود و تمدن کهن ایران را ستود. در ۱۳۴۳ هم قرار داد تأسیس یک مرکز تولید نیروی برق به قدرت ۲۵ هزار کیلووات بین سازمان برق تهران و یک مؤسسه‌ی آمریکائی امضاء و مبادله شد.



لویی سیزدهم!



شاه و دوگل



ملکه یادویگا

در ۷۶۳ بانویی به نام یادویگا^۱ به پادشاهی لهستان رسید، در بیست و پنجم مهر سال ۹۸۹ لویی سیزدهم در کلیسای جامع ریمس^۲ تاجگذاری کرد، در ۱۰۴۱ شارل دوم شاه انگلستان بندر دونکرک^۳ را به بهای چهل هزار پوند به فرانسه فروخت، در ۱۱۷۲ ماری آنتوانت^۴ با گیوتین در پاریس اعدام شد و در ۱۲۴۰ مرگبارترین کشتار

^۱ Jadwiga

^۲ Reims Cathedral

^۳ Dunkirk

^۴ Marie Antoinette

اروپاییان به دست بومیان استرالیا در کالین لارینگو^۱ رخ داد و طی آن نوزده اروپایی کشته شدند! در مقابل شمار بومیان استرالیا که هنگام استقرار مهاجران انگلیسی حدود یک میلیون تن جمعیت داشتند، تا ابتدای قرن بیستم به کمتر از صد هزار تن رسید.



محل ریخته شدن
جسد معترضان
الجزایری به رودخانه

در ۱۲۹۱ بلغارستان، صربستان و یونان در نخستین جنگ بالکان به مونته‌نگرو پیوستند و به عثمانی اعلان جنگ دادند، در ۱۲۹۶ انگلستان برای اولین بار طی جنگ جهانی اول آلمان را بمباران کرد و در ۱۳۲۰ برای اولین بار طی جنگ جهانی دوم زیردریایی‌های آلمانی به کشتی‌های آمریکایی حمله کردند. در ۱۳۴۰ تظاهرات سی هزار تن از مهاجران الجزایری و هوادارانشان در پاریس که به ستم فرانسویان در جریان جنگ الجزایر معترض بودند، به شدت سرکوب شد. پلیس بر تظاهرکنندگان آتش گشود و چهارصد نفر را به قتل رساند و اجساد بسیاری را به رودخانه ریخت.

^۱ Cullin-la-ringo

در چنین روزی به سال ۱۳۵۲ اوپک کشورهای غربی که اسرائیل را در جریان جنگ با مصر یاری داده بودند برای صدور نفت تحریم کرد و در ۱۳۷۳ دیمتری خولودوف^۱ روزنامه‌نگار روسی که جریانی را برای ستیز با فساد دولتی به راه انداخته بود کشته شد.

بیست و پنجم مهرماه سالگرد چندین رخداد پراکنده اما جالب توجه دیگر هم هست. در ۹۳۷ اداره‌ی پست لهستان تأسیس شد، در ۱۱۵۰ موتسارت^۲ پانزده‌ساله اپرای *Ascanio in Alba* را در میلان روی صحنه برد.

در چنین روزی به سال ۱۳۰۱ سازمان بی‌بی‌سی تأسیس شد. در ۱۳۱۲ اینشتین که بعد از به قدرت رسیدن نازی‌ها از آلمان گریخته بود، وارد آمریکا شد و در سال ۱۳۳۵ اولین نیروگاه برق اتمی با حضور ملکه الیزابت دوم در کومبریای انگلستان شروع به کار کرد و در ۱۳۴۴ نمایشگاه نیویورک پس از دو سال تعطیل شد. در این مدت ۵۱ میلیون نفر از این نمایشگاه دیدار کردند. در ۱۳۵۸ مادر ترزا جایزه‌ی صلح نوبل را برد. در ۱۳۷۵ هم در گواتمالا ۴۷ هزار نفر کوشیدند در استادیوم ماتئو فلورس^۳ که گنجایش‌اش ۳۶ هزار نفر بود جا بگیرند و بازی را تماشا کنند، در نتیجه ۸۴ نفر کشته و ۱۸۰ نفر زخمی شدند. در ۱۳۹۱ هم سیاره‌ی آلفا سنتوری^۴ B کشف شد.

^۱ Dmitry Kholodov

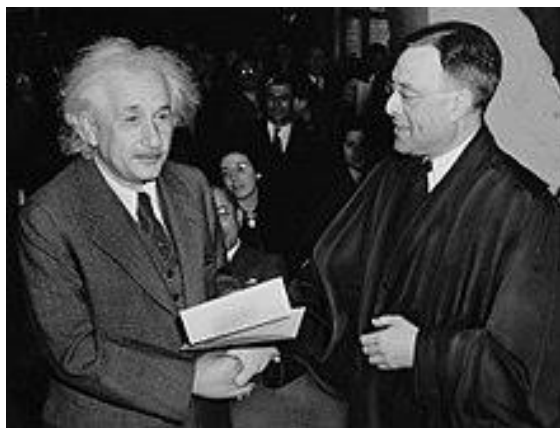
^۲ Mateo Flores

^۳ Wolfgang Amadeus Mozart

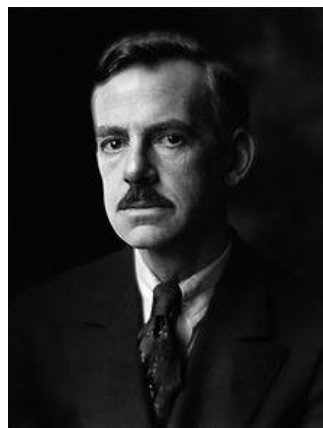
^۴ Alpha Centauri B



دیمیتری خولودوف



اینشتین هنگام پذیرفتن تابعیت آمریکایی



اوژن اونیل

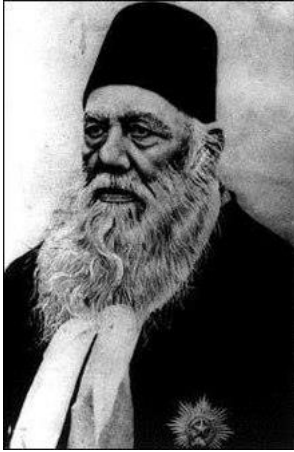
در این روز به سال ۱۱۹۶ سید احمدخان بن متقی که در انگلستان تحصیل کرده و کارمند کمپانی هند شرقی بود زاده شد. او بنیانگذار برخی از نهادهای آموزشی مدرن پاکستان و نظریه پرداز جدایی پاکستان و هند بود. اوژن اونیل^۱ نمایشنامه نویس آمریکایی هم در ۱۲۶۷ زاده شد. در همین روز به سال ۲۴۵ مستعین خلیفه‌ی عباسی به دست جانشینش معتز به قتل رسید و توماس ادیسون مخترع آمریکایی (۱۳۱۰)، سانتیاگو رامون کاخال^۲ عصب شناس اسپانیایی (۱۳۱۳)، کارل کائوتسکی^۳ فیلسوف آلمانی (۱۳۱۷)، محسن صدر (صدرالاشراف) رئیس سابق مجلس سنا و نخست وزیر پیشین ایران (۱۳۴۱)، و پویی^۴ آخرین امپراتور چین (۱۳۴۶) هم در این روز در گذشته‌اند.

^۱Eugene O'Neill

^۲Santiago Ramón y Cajal

^۳Karl Kautsky

^۴Puyi



سید احمد خان بن متقی



پویی در کنار یک افسر شوروی



رامون کاخال



سکه‌ی معتز

بیست و ششم مهر

روز یکشنبه بیست و ششم مهر سال ۱۲۰۸ هم خسرو میرزا و میرزا تقی خان (امیرکبیر بعدی) که برای پوزش بابت قتل گریبایدوف به روسیه رفته بودند، با تزار نیکلای دیدار کردند. تزار پس از ابراز لطف زیاد از دو کرور غرامت ایران یک کرور را بخشید و برای پرداخت یک کرور دیگر هم پنج سال مهلت مقرر کرد. او همچنین نشان‌های طلایی به خسرو میرزا و میرزا تقی خان اهدا کرد و به همراهش دوازده عراده توپ به ارتش عباس میرزا هدیه داد و هیئت ایرانی را سرخوش و سپاسگزار به سوی تبریز راهی کرد.

نیم قرن بعد در روز جمعه ۲۶ مهر ۱۲۶۳ دوران تبعید سید جمال اسدآبادی از مصر به پاریس، که دلیلش ارتباط او با انقلاب احمد اعرابی بود، پایان یافت. در ۱۲۷۷ هم میرزا علی محمدخان کاشانی نخستین شماره از روزنامه‌ی ثریا را در قاهره منتشر کرد و در ۱۲۸۶ روزنامه‌ی تندرو و آزادی‌خواه مساوات به مدیریت سید محمدرضا شیرازی و نویسندگی سیدعبدالرحیم خلخالی در تهران منتشر شد و به توهین به شاه و خاندان قاجار روی آورد.

در ۱۳۴۲ اولین کارخانه‌ی تولید کود شیمیایی در ایران تأسیس شد و در ۱۳۵۷ پس از پیروزی انقلاب محمود اعتمادزاده (به‌آذین) سازمان اتحاد دموکراتیک مردم ایران را تأسیس کرد که در واقع شعبه‌ای از حزب توده محسوب می‌شد.

در این روز به سال ۴۶۰ نورمن‌ها در نبرد دیراکیوم^۱ (واقع در آلبانی امروزی) که پایتخت استان ایلوریه بود بر بیزانسی‌ها غلبه کردند. هریک از دو طرف در این نبرد بیست هزار سرباز وارد میدان کردند که در نهایت تلفات ده هزار تن از نورمن‌ها و پنج هزار تن از بیزانسی‌ها کشته شدند. در ۹۱۹ غارتگران اسپانیایی با رهبری هرناندو د سوتو^۲ شهر مابیلا در آلابامای امروزی را گرفتند و غارت کردند و رهبر سرخپوستان را که مرد دلیری به نام توسکالوسا^۳ بود به قتل رساندند و حدود سه هزار تن ساکنان شهر را کشتار کردند (تصویر زیر). در ۹۷۸



هم میخائیل دلیر^۴
شاهزاده‌ی والاشی قوای
آندرو باتوری^۵ را در نبرد
شلیمبار^۶ شکست داد و
برای نخستین بار مردم
کشور رومانی را متحد کرد.

^۱The Battle of Dyrrhachium

^۲Hernando de Soto

^۳Tuskaloosa

^۴Michael the Brave

^۵Andrew Báthory

^۶The Battle of Şelimbăr

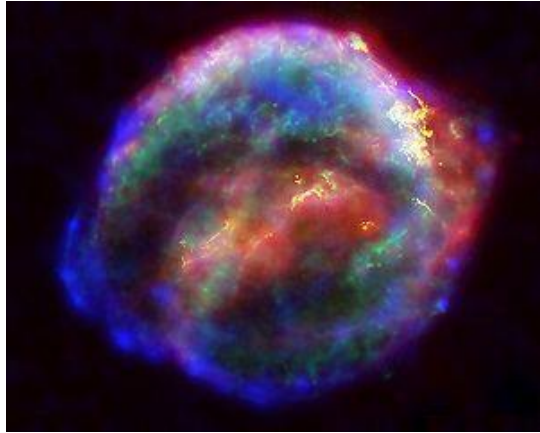
در ۱۲۳۹ با امضای معاهده‌ی پکن دومین جنگ تریاک خاتمه یافت و نیروهای استعماری بندرهای چین را به زور بر تریاک‌هایی که می‌فروختند گشودند، در ۱۳۰۰ جمهوری شوروی سوسیالیستی کریمه همچون دولتی دست‌نشانده‌ی بلشویک‌های روسیه تأسیس شد و در ۱۳۷۰ آذربایجان از شوروی مستقل شد. در ۱۳۸۶ هم یک تروریست انتحاری در پاکستان به کاروان حامل بینظیر بوتو حمله کرد. بوتو آسیبی ندید اما ۱۳۹ تن کشته و ۴۵۰ تن زخمی شدند.



دسته‌ی پنج نفره در کانادا



خوان پرون و همسرش اوا پرون



در ۹۸۳ یوهان کپلر^۱ انفجار یک ابرنواختر را گزارش کرد که به نام خودش کپلر نامیده شده است (تصویر روبرو). در ۱۲۳۰ هرمان ملویل^۲ رمان موبی‌دیک^۳ را منتشر کرد. در ۱۲۴۶ آمریکا آلاسکا را با بهای ۷/۲ میلیون دلار از روسیه خریداری کرد، در ۱۲۶۷ ادیسون برای دریافت حق ثبت فیلم‌برداری درخواست داد و در ۱۲۷۷ آمریکا پورتوریکو را از اسپانیایی‌ها گرفت.

در ۱۳۰۸ در جریان پرونده‌ی ادواردز بر ضد کانادا، پس از آن که دیوان عالی قضایی کانادا حکم کرد که زن‌ها به لحاظ حقوقی «شخص» محسوب نمی‌شوند، گروهی از هواداران حقوق زنان به نام دسته‌ی پنج نفره لابی‌گری کردند و در نتیجه کمیته‌ی قضات این حکم را الغا کرد. پس از آن راه برای عضویت زنان در نهادهای سیاسی از جمله سنا هموار شد.

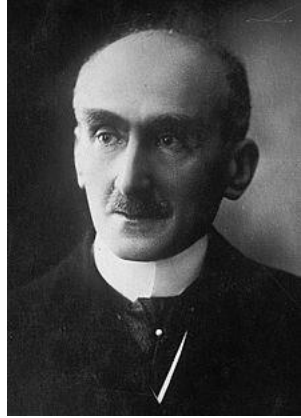
در ۱۳۱۴ اتحادیه‌ی ملل به خاطر حمله‌ی ایتالیا به اتیوپی این کشور را مشمول تحریم اقتصادی قرار داد. در ۱۳۲۳ هم مراسم تدفین رومل برگزار شد. هرچند سپهداروین رومل^۴ در توطئه‌ی قتل هیتلر شرکت داشت و به همین خاطر وادار به خودکشی شد، از آنجا که محبوبیت زیادی داشت و قهرمان جنگ در آفریقا محسوب می‌شد، دولت نازی برایش مراسم تدفین باشکوهی ترتیب داد.

^۱ Johannes Kepler
^۲ Herman Melville

^۳ *Moby-Dick*
^۴ Field Marshall Erwin Rommel



مدحت پاشا



هانری برگسون



فلیست گربه‌ی فضانورد



هرمان ملویل

در ۱۳۲۴ خوان پرون رهبر نظامی آرژانتین با هنرپیشه‌ای به نام اوا دوارته^۲ (اوا پرون) ازدواج کرد، در ۱۳۲۲ استرپتومایسین^۳ که نخستین داروی آنتی‌بیوتیک برای درمان سل بود در دانشگاه راتگرز^۴ کشف شد، در ۱۳۳۳ شرکت تگزاس اینسترومنتز^۵ ساخت اولین رادیوی ترانزیستوری را اعلام کرد و در ۱۳۴۶ فلیست^۶ که گربه‌ای از شهر پاریس بود، به اولین گربه‌ی فضانورد تبدیل شد. در همین روز و نرا^۷ که یک کاوشگر ساخت شوروی بود به سطح ناهید رسید و نخستین ابزار ساخته‌ی دست بشر شد که جو سیاره‌ای دیگر را واری می‌کرد. زادگان مهم این روز عبارت‌اند از: مدحت پاشا صدراعظم عثمانی (۱۲۰۱)، بازیل هال چمبرلن^۸ مورخ سوئیسی-انگلیسی (۱۲۲۹)، هانری برگسون^۹ فیلسوف فرانسوی (۱۲۳۸)، دت سوزوکی^{۱۰} فیلسوف ذن (۱۲۴۹) و ژان کلود وان‌دم^{۱۱} بازیگر و رزمی‌کار مشهور بلژیکی (۱۳۳۹).

^۱Juan Peron

^۲Eva Duarte

^۳Streptomycin

^۴Rutgers University

^۵Texas Instruments

^۶Félicette

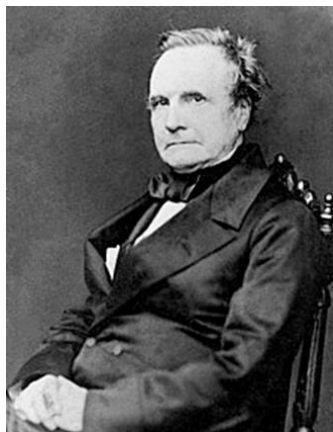
^۷Venera 4

^۸Basil Hall Chamberlain

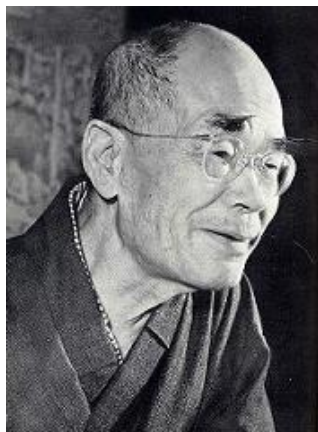
^۹Henri Bergson

^{۱۰}D. T. Suzuki

^{۱۱}Jean-Claude Van Damme



چارلز بیج



سوزوکی



وان دم



چمبرلین

این نامداران هم در این روز از دنیا رفته‌اند: نیکفوروس پالایولوگوس^۱ سردار بیزانسی (۴۶۰)، چارلز بیج^۲ ریاضیدان انگلیسی و مخترع چرتکه‌ای مکانیکی (۱۲۵۰)، الیزابت آردن^۳ مؤسس شرکت الیزابت آردن (۱۳۴۵)، لئو اشتراوس^۴ متفکر علوم سیاسی آمریکایی (۱۳۵۲)، رامون مرکادر^۵ آدمکش کمونیستی که تروتسکی را به قتل رسانده بود (۱۳۵۷).

^۱Nikephoros Palaiologos

^۲Charles Babbage

^۳Elizabeth Arden

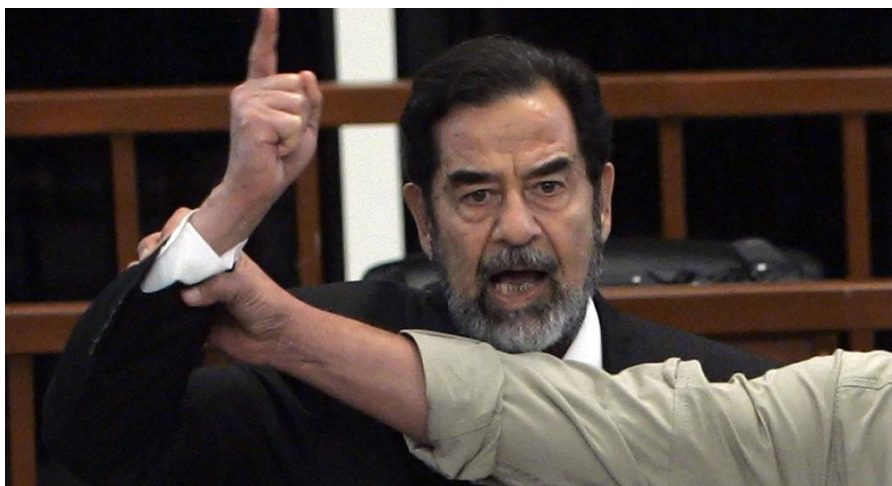
^۴Leo Strauss

^۵Ramón Mercader

بیست و هفتم ممر

این روز در بحبوحه‌ی جنبش مشروطه با شکست‌هایی برای مشروطه‌خواهان مصادف بود. در ۱۲۸۶ ترکمن‌ها به قریه‌ی هاشم‌آباد در حوالی استرآباد حمله کردند و عده‌ای را کشتند و برخی را به اسارت بردند و اموالشان را غارت کردند. یک سال بعد در ۱۲۸۷ حاج محمدحسین امین‌الضرب که ورشکست شده و پنج کرور تومان مقروض بود، در سفارت روس تحصن کرد. در همین روز رهبران مستبدین به همراه آخوندهای درباری در باغشاه جمع شدند و از شاه خواستند که مشروطه را الغا کند. دو سال بعد هم در ۱۲۸۹ پانصد نفر دزد از لار حرکت کرده حوالی بندرعباس را چاپیدند و هر کاروانی را که دیدند غارت کردند.

در ۱۳۰۸ شرایط کشور دگرگون شده بود و اولین کارخانه ریسندگی به همت حاج رحیم آقای قزوینی در قزوین افتتاح شد. در ۱۳۱۳ کنگره‌ی فردوسی پایان یافت و مهمانان خارجی از راه بندر انزلی و کرمانشاه به کشورهای خود بازگشتند. در ۱۳۲۰ دکتر علی امینی به معاونت وزارت دارایی انتخاب شد و جواد عامری وزیر سابق امور خارجه و کشور به ریاست شرکت سهامی بیمه منصوب شد. در همین روز رضاشاه به جزیره‌ی موریس واقع در اقیانوس هند که تبعیدگاهی برای دولت انگلستان بود وارد شد.



صدام در دادگاه

در ۱۳۲۵ احمد قوام که تازه به نخست‌وزیری رسیده بود کابینه‌اش را به شاه معرفی کرد. برخی از وزیران عبارت بودند از: سپهبد احمدی، عبدالحسین هژیر، حمید سیاح، دکتر اقبال، شمس‌الدین امیرعلائی، دکتر سیدعلی شایگان و محمدولی فرمانفرمائی‌ان. در ۱۳۲۹ ایران اولین کشوری بود که کمک‌های برنامه‌ی اصل چهار ترومن^۱ را پذیرفت و از یاری‌های مالی آمریکا برای بازسازی کشور برخوردار شد. در ۱۳۳۲ در پی کودتای ۲۸ مرداد حمایت‌های مالی آمریکا از دولت شاه آغاز شد و وارن رئیس اداره‌ی همکاری فنی آمریکا در دفتر وزیر دارایی حضور یافته چکی به مبلغ چهار میلیون و هفتصد هزار دلار به وزیر دارایی تسلیم کرد. یک سال بعد در ۱۳۳۳ پرونده‌ی دکتر حسین فاطمی، دکتر شایگان و رضوی به دادگاه تجدیدنظر نظامی فرستاده شد و در سپیده‌دم همین روز نه افسر و یک غیرنظامی که عضو سازمان افسران حزب توده بودند در لشکر دوم زرهی با حضور سرتیپ آزموده و سرتیپ بختیار تیرباران شدند. این افسران عبارت بودند از سرهنگ سیامک، سرهنگ مبشری، سرهنگ

^۱ Harry S. Truman

^۲ John Warren Davis

نمینی، سرگرد عطارد، سرگرد وزیریان، سروان مدنی، سرگرد واعظ قاسمی، سروان شفا، ستوان یکم افراخته و آن غیرنظامی که سازمان‌دهنده‌ی این گروه بود مرتضی کیوان نام داشت.



راست: سکوی نفتی منهدم‌شده‌ی ایران

چپ: مرتضی کیوان در زندان

در چنین روزی به سال ۱۳۴۲ بارندگی شدید در مازندران سیلی جاری کرد که تلفات سنگینی به بار آورد. در ۱۳۶۶ نیروی دریایی آمریکا با شش رزم‌ناو و سه هواپیمای جنگی در پشتیبانی از ناوگان عراق به سکوهای نفتی ایران در خلیج پارس حمله کرد و دو سکو را منهدم کرد و در ۱۳۸۴ صدام حسین در بغداد به جرم جنایت علیه بشریت محاکمه شد.



نبرد زاما



فردیناند آراگون و ایزابل کاستیل

در چنین روزی به سال ۲۰۲ پیش از میلاد رومیان با فرماندهی اسکپیو آفریکانوس^۱ در نبرد زاما^۲ بر کارتاژی‌هایی که زیر فرمان هانیبال^۳ می‌جنگیدند غلبه کردند. هریک از دو سو بین سی تا چهل هزار تن زیر فرمان داشتند که نیمی از کارتاژی‌ها و یک چهارم قوای رومی و نومیدی‌های متحدشان در جنگ کشته شدند. این جنگ دور دوم جنگ‌های پونیک^۴ را با پیروزی روم به پایان رساند و بین دو کشور صلحی برقرار شد. در ۴۳۹ میلادی واندال‌ها^۵ با رهبری گایسریک^۶ کارتاژ را فتح کردند.

در بیست و هفتم مهر سال ۸۴۵ هجری خورشیدی جنگ‌های سی‌ساله با امضای عهدنامه‌ی تورن^۷ پایان یافت. در ۸۴۸ فردیناند دوم شاه آراگون^۸ با ایزابل اول ملکه‌ی کاستیل^۹ ازدواج کردند و به این ترتیب زمینه برای وحدت دو قلمرو و پیدایش کشور اسپانیا هموار شد. در ۱۱۹۲ ناپلئون در نبرد لایپزیگ^{۱۰} از اتحاد شش کشور اروپایی به رهبری تزار الکساندر ششم شکست سختی خورد. در این نبرد بزرگ ناپلئون ۱۵۵ هزار نفر و حریفانش ۴۳۰ هزار تن به میدان فرستادند که در نهایت تلفات فرانسوی‌ها ۳۸ هزار تن و تلفات اتریشی‌ها و پروسی‌ها و روس‌ها و سوئدی‌ها ۵۴ هزار نفر بود. در ۱۲۰۶ ناوگان روسیه، فرانسه و انگلستان در نبرد ناوارینو^{۱۱} بر نیروی دریایی عثمانی غلبه کردند. این آخرین جنگ دریایی مهمی بود که کشتی‌های چوبی در آن نقش ایفا می‌کردند. در ۱۲۹۱ هم ایتالیا ترابلس را در لیبی امروزی از عثمانی گرفت.

^۱Scipio Africanus

^۲Battle of Zama

^۳Hannibal

^۴Numidians

^۵Second Punic War

^۶Vandals

^۷Gaiseric

^۸Treaty of Thorn

^۹Ferdinand II of Aragon

^{۱۰}Isabella I of Castile

^{۱۱}Battle of Leipzig

^{۱۲}Battle of Navarino



نبرد ناوارینو



نبرد لایپزیگ

در ۱۳۱۲ آلمان از اتحادیه‌ی ملل خروج کرد، دو سال بعد در سال ۱۳۱۴ راهپیمایی بزرگ کمونیست‌های چین به پایان رسید و در نتیجه هفت هزار نفری که از صد هزار نفر اولیه زنده مانده بودند به قلمرو زیر نفوذ کمونیست‌های متحد شوروی وارد شدند. در ۱۳۲۳ کودتا در گواتمالا رئیس‌جمهور خوان فردریکو پونچه وایدس را از قدرت کنار زد و ده سال رژیم انقلابی را برای این کشور به ارمغان آورد. در ۱۳۲۹ ارتش خلق چین با حمله به چامدو^۱ هجوم کمونیست‌ها به چین را آغاز کرد. ارتش چین چهل هزار نفر جمعیت داشت و با ۸۵۰۰ تن از مدافعان تبتی می‌جنگید. در همین روز مائو هزاران سرباز را از رود یالو^۲ گذراند و برای مقابله با آمریکایی‌ها به کره گسیل کرد. در ۱۳۳۵ روسیه و ژاپن با امضای قراردادی به وضعیت جنگی که همچنان از جنگ جهانی دوم میانشان برقرار بود پایان دادند و در ۱۳۳۹ آمریکا کوبا را محاصره‌ی اقتصادی کرد.

^۱Battle of Chamdo

^۲Yalu River

در چنین روزی به سال ۷۳۵ تنها زلزله‌ی مهم ثبت‌شده در کوه‌های آلپ شهر بازل^۱ را در سوئیس ویران کرد. بیست و هفتم مهرماه در تاریخ فرهنگ و فناوری هم روز مهمی بوده است. در ۷۶۵ دانشگاه هایدلبرگ^۲ نخستین سخنرانی آموزشی‌اش را برگزار کرد و کهن‌ترین دانشگاه آلمان شد، که البته در آن هنگام مثل همه‌ی دانشگاه‌های دیگر اروپایی بیشتر مدرسه‌ی علوم دینی بود و تدریس در آن به زبان و بلاغت و خطابه و فقه و فنون مربوط به پرورش کشیشان محدود می‌شد. در همین روز به سال ۸۹۱ مارتین لوتر^۳ از دانشگاه ویتنبرگ^۴ که مدرسه‌ای مشابه بود، دکترای الاهیات گرفت و فقیه شد. در ۱۰۲۷ کفاشان بوستون اولین اتحادیه‌ی صنفی آمریکا را تأسیس کردند. در ۱۲۷۹ ماکس پلانک^۵ قانون تابش جسم سیاه را کشف کرد. و در ۱۳۲۶ کمیته‌ی بررسی فعالیت‌های ضدآمریکایی فهرستی از سینماگران مشکوک به فعالیت کمونیستی فراهم کرد که به سانسور و از کار بیکار شدن یک فهرست سیاه طولانی انجامید.

بیست و هفتم مهرماه سالروز تولد علی محمد باب (۱۱۹۸) آگوست لومیر^۶ یکی از برادران بنیانگذار صنعت سینما (۱۲۴۱) و لوییس مامفورد^۷ مورخ آمریکایی (۱۲۷۴) است. در همین روز به سال ۱۳۱۶ ارنست راترفورد^۸ فیزیکدان نیوزلندی درگذشت و در ۱۳۳۸ هم ابراهیم حکیمی (حکیم‌الملک) از رجال صدر مشروطیت که بعد از مشروطیت وزیر و نماینده مجلس و سه بار نخست‌وزیر و رئیس مجلس سنا بود در سن ۹۲ سالگی و هانری میشو^۹ نقاش و شاعر فرانسوی هم در سال ۱۳۶۳ درگذشت.

^۱Basel

^۲Heidelberg

^۳Martin Luther

^۴Wittenberg

^۵Max Planck

^۶Auguste Lumière

^۷Lewis Mumford

^۸Ernest Rutherford

^۹Henri Michaux



هانری میشو



ابراهیم حکیمی



لوئیس مامفورد

بیست و هشتم مهر

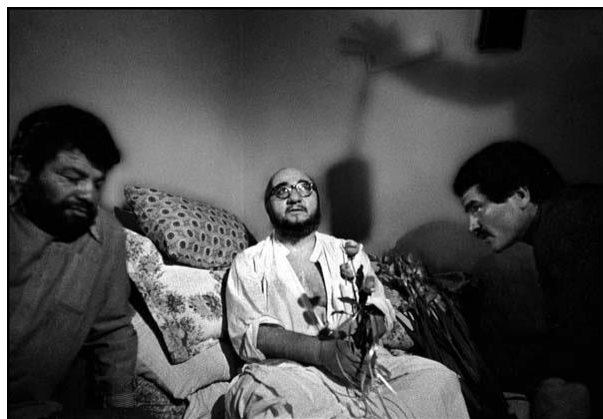
روز آدینه ۱۲۲۷/۷/۲۸ (۲۲ ذیقعدہ ۱۲۶۴ ق.) ناصرالدین شاه حکمی صادر کرد و میرزا تقی خان را به القاب امیرکبیر و اتابک اعظم سرافراز کرد. فرمان شاه چنین بود: «ما تمام امور ایران را به دست شما سپردیم و شما را مسئول هر خوب و بدی که اتفاق می افتد می دانیم. همین امروز شما را شخص اول ایران کردیم و به عدالت و حسن رفتار شما با مردم کمال اعتماد و وثوق داریم. به جز شما به هیچ کس دیگر چنین اعتقادی نداریم و به همین جهت این دستخط را نوشتیم.»



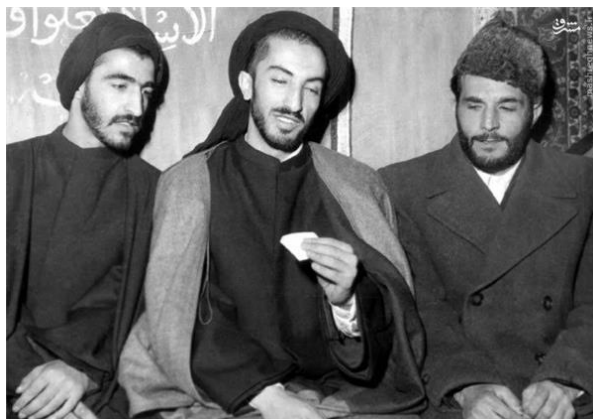
امیر کبیر و
ناصرالدین شاه

حدود چهل سال بعد، روز یکشنبه بیست و هشتم مهر ۱۲۶۸ ناصرالدین شاه که در راه برگشت از فرنگ بود در یک فرسخی تبریز حالش به هم خورد و بیمار شد. عین الدوله که از دوستان مظفرالدین میرزا ولیعهد بود و همراه وی برای شنیدن خبر مرگ شاه دقیقه شماری می کرد با خوشحالی خبر مرگ شاه را برای مظفرالدین میرزا برد، که قضیه به زودی پس از بهبود شاه برملا شد و مایه‌ی اوقات تلخی شدید ناصرالدین شاه شد.

روز یکشنبه بیست و هشتم مهر ۱۲۸۵ مشروطه خواهان حاجی میرزا رحیم امام جمعه تبریز را که با آزادی خواهان دشمنی می ورزید از این شهر راندند. دو سال بعد در ۱۲۸۷ جبهه‌ی مستبدینی مانند او قدرت گرفت و محمدعلی شاه ضمن اعلامیه‌ای نوشت که «چون پیرو احکام مقدس اسلام می باشیم و چون علماء اعلام نموده اند مشروطیت خلاف شریعت است، لذا انصراف خود را از مشروطه اعلام می داریم» و این مقدمه‌ی به توپ بستن مجلس و کودتای منتهی به استبداد صغیر بود.



صادق خلخالی در آغاز انقلاب



نواب صفوی و خلیل طهماسبی

در چنین روزی به سال ۱۳۱۴ ایران با کشور آرژانتین روابط سیاسی برقرار کرد، در ۱۳۲۷ برگ دادخواستی در ساری به نام سید مجتبی نواب صفوی (فرزند جواد، ۲۹ ساله، دارای عیال، بدون اولاد، ساکن تهران، خیابان امیریه، کوچه اسلحه‌دار باشی) صادر شد که او را به خاطر «ورود به عنف به دبیرستان ایران‌دخت» و تلاش برای به هم زدن آن مدرسه به دو سال حبس و پنج هزار ریال غرامت نقدی محکوم می‌کرد.

در ۱۳۴۱ ولیعهد هلند وارد ایران شد و از نقاط زلزله‌زده‌ی قزوین دیدن کرد. در همین روز روحانیونی که مخالف حق رأی زنان بودند تلگراف‌های تندی به امیر اسدالله علم نخست‌وزیر فرستادند که مشهورترینشان به آیت‌الله خمینی تعلق داشت که در آن نوشته بود: «در تعطیلی طولانی مجلسین دیده می‌شود دولت اقداماتی را در نظر دارد که مخالف شرع اقدس و مباین صریح قانون اساسی است. مطمئن باشید تخلف از قوانین اسلام و قانون اساسی و قوانین موضوعه مجلس شورای ملی برای شخص جنابعالی و دولت ایجاد مسئولیت شدید در پیشگاه خداوند قادر و قاهر و نزد ملت مسلمان و قانون خواهد کرد. در خاتمه یادآور می‌شود که علمای اعلام ایران و اعتاب مقدسه و سایر مسلمین در امور مخالف با شرع ساکت نخواهند ماند.» این اعلامیه در دویست هزار نسخه در تهران پخش شد و کسی که مدیریت چاپ و پخش آن را بر عهده داشت آقای صادق خلخالی بود.



در روز بیست و هشتم مهر ماه سال ۱۰۹۹ جان راکام^۱
(تصویر روبرو)، مشهور به کالیکو جک^۲ دزد دریایی مشهور
کارائیبی اسیر نیروی دریایی سلطنتی انگلیس شد. در ۱۱۹۷
عهدنامه‌ی ۱۸۱۸^۳ م. مرز میان آمریکا و کانادا را تثبیت کرد و در
۱۲۸۹ نیروی دریایی کانادا تأسیس شد.



در ۱۳۲۰ به دنبال حمله‌ی چریک‌های صرب به قوای آلمانی در شهر کراگویواچ^۴ در صربستان، آلمانی‌ها
بیش از ۲۷۰۰ نفر از مردان شهر را گروگان گرفتند و چون چریک‌ها خود را معرفی نکردند، همه را اعدام کردند
(تصویر بالا)، در ۱۳۲۲ هم سوبهاس چاندرا بوز^۵ تأسیس دولت محلی هند آزاد را اعلام کرد و در ۱۳۲۳ ارتش
سرخ بلگراد را از آلمانی‌ها گرفت.

^۱John Rackham

^۲Calico Jack

^۳Treaty of 1818

^۴Kragujevac

^۵Subhas Chandra Bose

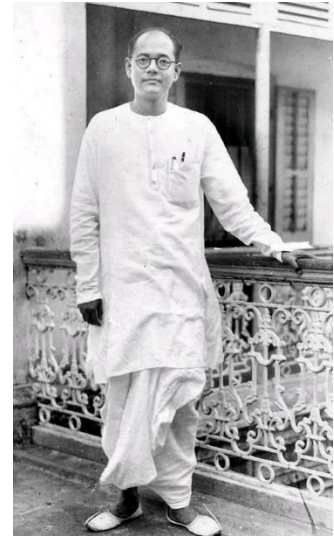
در ۱۳۳۱ در اثر شورش مائو مائو در کنیا دولت استعماری این قلمرو اعلام وضعیت فوق‌العاده کرد. در ۱۳۴۰ روسیه اولین موشک قاره‌پیمای خود را از زیردریایی شلیک کرد، در ۱۳۴۱ ارتش چین به لاداک آحمله برد و نبرد بین هند و چین را آغاز کرد و در ۱۳۹۰ شورشیان لیبی معمر قذافی را دستگیر کردند و بعد از بدرفتاری با او اعدامش کردند.



معمر قذافی



ارسطو اوناسیس



سوهاس چاندرا بوز

در چنین روزی به سال ۱۱۶۸ جان جی^۳ اولین قاضی القضاات آمریکا شد. در ۱۲۵۲ دانشگاه‌های ییل، پرینستون، کلمبیا و راجرز برای نخستین بار قوانین بازی فوتبال را تدوین و استاندارد کردند، در ۱۳۳۸ موزه‌ی سولومون گوگنهایم^۴ در نیویورک که معمارش فرانک لوید رایت^۵ بود برای بازدید عموم گشوده شد و در همان

^۱Mau Mau

^۲Ladakh

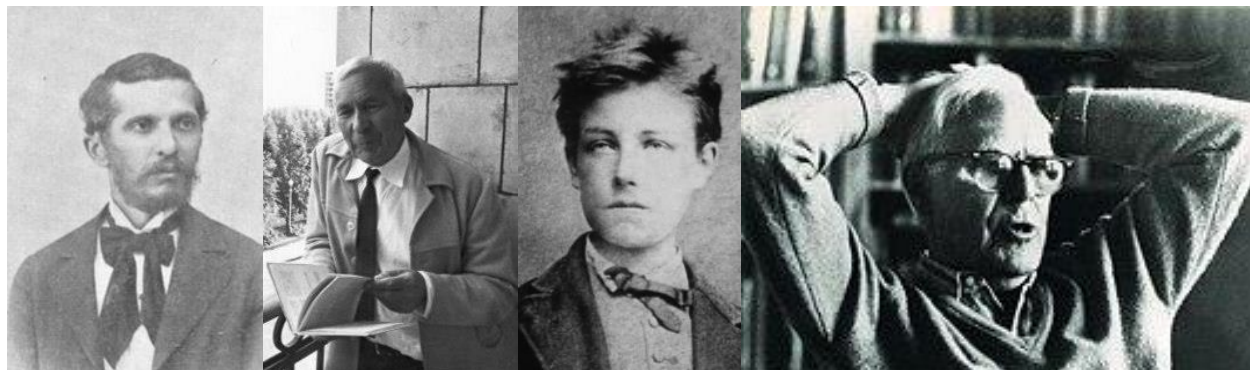
^۳John Jay

^۴Solomon R. Guggenheim

Museum

^۵Frank Lloyd Wright

سال آیزنهاور^۱ فرمانی امضا کرد و اجازه داد ورنر فون براون^۲ و دانشمندان آلمانی دیگر از ارتش به ناسا منتقل شوند. در ۱۳۴۷ هم ژاکلین کندی^۳ بیوهی رئیس جمهور پیشین آمریکا با ارسطو اوناسیس^۴ از ثروتمندترین مردان دنیا ازدواج کرد.



نعیم فراشری

آندرئی کولموگوروف

آرتور رمبو

مارتین گاردنر

روز بیست و هشتم مهرماه سالگرد تولد آرتور رمبو^۵ شاعر فرانسوی (۱۲۳۳) و عنایت‌الله خان سراج سردار کابلی (۱۲۶۷) و مارتین گاردنر^۶ ریاضی‌دان و نویسندهی آمریکایی (۱۲۹۳) است. نعیم فراشری^۷ شاعر آلبانیایی (۱۲۷۹)، پل دیراک^۸ فیزیکدان آمریکایی (۱۳۶۳) و آندرئی کولموگوروف^۹ ریاضیدان روس (۱۳۶۶) هم در این روز از دنیا رفته‌اند.

^۱Dwight D. Eisenhower

^۲Wernher von Braun

^۳Jacqueline Kennedy

^۴Aristotle Onassis

^۵Arthur Rimbaud

^۶Martin Gardner

^۷Naim Frashëri

^۸Paul Dirac

^۹Andrey Kolmogorov



موزه‌ی گوگنهایم امروزی (راست) و در حال ساخت (چپ)

بیست و نهم مهر

در این روز به سال ۴۷۶ سپاهیان بیست هزار نفره‌ی صلیبی به رهبری گادفری اهل بویلون^۱ انطاکیه را محاصره کردند. اما ارتش سلجوقی بخش مهمی از قوای مهاجم را پس زدند و شهر را نجات دادند (تصویر زیر).



در دوران مشروطه این روز با فعالیت مشروطه‌خواهان پیوندی دارد. در چنین روزی به سال ۱۲۸۶ محمدحسین خان ذکاءالملک در گذشت و به همین خاطر آخرین شماره از روزنامه‌ی تربیت در همین روز منتشر

^۱Godfrey of Bouillon



شد، که اولین نشریه‌ی غیردولتی ایران بود و حدود دو سال دوام داشت و نفوذی چشمگیر در میان نخبگان فرهنگی و سیاسی به دست آورده بود. میرزا محمدحسین‌خان ذکاءالملک (تصویر روبرو) مدیر مدرسه‌ی علوم سیاسی و یکی از دانشمندان طراز اول ایران و نویسنده‌ی کتاب‌هایی پرشمار بود. او در سرودن شعر مرتبه‌ی استادی داشت و فروغی تخلص می‌کرد. روزنامه‌ی تربیت را هم که محل نشر آرای آزادی‌خواهان بود او تأسیس کرده بود و بیشتر مطالبش را پسر فرهیخته‌اش محمدعلی فروغی می‌نوشت.

در سال ۱۲۸۹ در ادامه‌ی کشمکش میان مشروطه‌خواهان و مستبدینی که به تازگی شکست خورده بودند، گروهی از مردم بی‌گناه شیراز قربانی شدند. چون عده‌ای از هوچی‌گران برای به هیجان آوردن مردم نعلش دختر مسلمانان را سردست گرفتند و شایع کردند که یهودی‌ها او را کشته‌اند و با این بهانه به عدلیه هجوم بردند. بعد از غارت ساختمان عدلیه هم به محله‌ی یهودی‌ها یورش بردند و خانه‌ها را چاپیدند. شمار یهودیان شیراز در این هنگام پنج هزار تن بود که یازده نفرشان کشته و پانزده نفرشان در این ماجرا زخمی شدند.

در سال ۱۳۰۵ که نظم و نسقی بر کشور حاکم شده بود، رضاشاه با گروهی از همراهانش به مازندران سفر کرد. در همین روز در جلسه‌ی مجلس شورای ملی هنگام طرح اعتبارنامه‌ی حسن وثوق، علی دشتی به عنوان مخالف نطق مفصلی ایراد نمود و ایشان را صالح برای نمایندگی ندانست. ولی با دفاع عمادالسلطنه فاطمی

اعتبارنامه‌ی او به تصویب رسید و بعد از سمت وزارت استعفا داد.

در ۱۳۳۲ آنتونی ایدن اوزیر امور خارجه‌ی انگلستان که از پیروزی در سرنگون کردن دولت دکتر مصدق سرمست بود طی نطقی که در مجلس ایراد نمود گفت انگلستان بار دیگر دست دوستی به سوی ایران دراز می‌کند و برای تجدید مناسبات سیاسی همه نوع آمادگی دارد. یک سال بعد در ۱۳۳۳ مجلس شورای ملی قرارداد بین دولت ایران و کنسرسیوم را با ۱۱۳ رأی موافق و ۵ مخالف و یک ممتنع تصویب کرد. در همین روز محاکمه‌ی یازده نفر از افسران عضو سازمان نظامی حزب توده در دادگاه بدوی نظامی آغاز شد.



¹Anthony Eden

در بیست و نهم مهرماه سال ۸۹۹ فردیناند ماژلان^۲ تنگه‌ی ماژلان را کشف کرد، در ۹۷۹ ایه‌یاسو توکوگاوا^۱ با هفتاد و پنج هزار سپاهی در نبرد سکی‌گاهارا^۳ (تصویر بالا) بر تویوتومی هیده‌یوری^۴ که صد و بیست هزار سرباز داشت (اما هردو در نهایت حدود هشتاد هزار تن را وارد میدان کردند) غلبه کرد و به این ترتیب به قدرت رسید و عصر توکوگاوا در ژاپن آغاز شد.



در چنین روزی به سال ۱۱۵۳ برای نخستین بار کلمه‌ی آزادی بر پرچمی در آمریکا نقش بر بست. این پرچم به شورشیان تاونتون ماساچوست تعلق داشت که بر ضد

سلطه‌ی انگلیس در آمریکا قیام کرده بودند. در ۱۱۸۴ دریاسالار نلسون انگلیسی در نبرد ترافالگار بر قوای متحد فرانسه و اسپانیا که زیر فرمان دریاسالار ویلنوو می‌جنگید غلبه کرد (تصویر بالا).

در ۱۲۷۴ جمهوری فرمز^۵ (تایوان) با حمله‌ی ارتش ژاپن فروپاشید، و در ۱۳۰۰ وارن هاردینگ^۶ نخستین رئیس‌جمهور آمریکا بود که در سخنرانی‌ای لینچ کردن سیاهپوستان را محکوم کرد. در ۱۳۲۲ هم نیروی هوایی انگلستان در دومین حمله‌ی ویرانگرش به شهر کاسل^۷ در آلمان ده هزار نفر غیرنظامی را به قتل رساند و صد و پنجاه هزار نفر را بی‌خانمان کرد (تصویر زیر، راست).

^۱Ferdinand Magellan

^۲Tokugawa Ieyasu

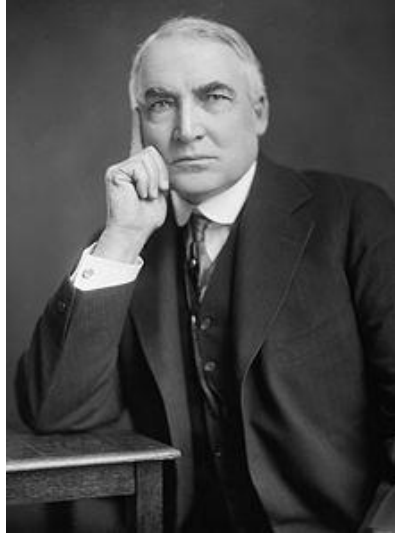
^۳Battle of Sekigahara

^۴Toyotomi Hideyori

^۵Republic of Formosa

^۶Warren G. Harding

^۷Kassel



وارن هاردینگ



اشغال آخن

در ۱۳۲۳ اولین حمله‌ی هواپیماهای کامیکازه^۱ به نیروهای متفقین در نبرد خلیج لیت^۲ انجام شد. در همان سال ارتش سرخ پس از ورود به شهرک آلمانی نشین نمنزدورف^۳ شمار زیادی از مردم غیرنظامی ساکن این منطقه را که آلمانی، فرانسوی یا بلژیکی بودند کشتار کرد. در همین روز متفقین موفق شدند اولین شهر آلمان را فتح کنند. این شهر آخن^۴ بود که با سیزده هزار سرباز و پنج هزار داوطلبش مدت نوزده روز در برابر ارتش صد هزار نفره‌ی آمریکا مقاومت کرد، اما در نهایت شکست خورد و اشغال شد.

^۱kamikaze
^۲Leyte Gulf

^۳Nemmersdorf
^۴Aachen



کشتار نمرزدوف



حمله‌ی انگلستان به شهر کاسل آلمان

در ۱۳۲۶ بلافاصله پس از جدایی هند و پاکستان جنگ بر سر کشمیر میان دو کشور نوپا آغاز شد. در ۱۳۳۵ ددان کیماتی رهبر شورشیان مائو مائو^۲ در کنیا به دست قوای استعماری انگلیس دستگیر شد و این شورش سرکوب شد. در ۱۳۴۶ هم بیش از صد هزار نفر در واشینگتن در اعتراض به جنگ ویتنام تظاهرات کردند.

در ۱۳۴۸ محمد سیاد بری^۳ در سومالی کودتا کرد و به قدرت رسید و جمهوری سوسیالیستی خلق سومالی را بنیان نهاد و در ۱۳۵۸ موشه دایان^۴ سردار اسرائیلی به خاطر آن که با مناخیم بگین^۵ درباره‌ی نوع برخورد با اعراب اختلاف نظر داشت به حالت قهر از مقام خود کناره گرفت. در ۱۳۶۶ هم سربازان ارتش هند در جریان جنگ با سریلانکا به بیمارستانی در منطقه‌ی جفنا^۶ وارد شدند و حدود هفتاد بیمار و پزشک و پرستار تامیلی را کشتار کردند.

^۱Dedan Kimathi

^۲Mau Mau

^۳Muhammad Siad Barre

^۴Moshe Dayan

^۵Menachem Begin

^۶Jaffna



موشه دایان



محمد سیاد بری

در ۱۲۵۸ ادیسون اولین لامپ خود را که با نواری از کربن کار می‌کرد روشن کرد. این لامپ پیش از آن که بسوزد سیزده ساعت و نیم روشن بود. در ۱۳۱۹ ارنست همینگوی 'زنگ‌ها برای که به صدا در می‌آیند' را منتشر کرد و در سال ۱۲۸۶ هراس بزرگ سال ۱۹۰۷ م.^۳ به فروپاشی اعتبار بورس و رکود اقتصادی بزرگ آمریکا منتهی شد، در ۱۳۰۶ نیکلای تسلا^۴شش اختراع خود را به نمایش گذاشت که یکی از آن‌ها جریان برق تک فاز بود، در ۱۳۶۲ در هفدهمین کنفرانس جهانی یکاها و وزن‌ها متر را به صورت فاصله‌ای تعریف کردند که نور در یک ۲۹۹۷۹۲۴۵۸ ام ثانیه در خلأ می‌پیماید و در ۱۳۶۵ نویسنده‌ی آمریکایی ادوارد تریسی^۵ در لبنان توسط نیروهای شبه‌نظامی ربوده شد.

^۱Ernest Hemingway

^۲*For Whom the Bell Tolls*

^۳The Panic of 1907

^۴Nikola Tesla

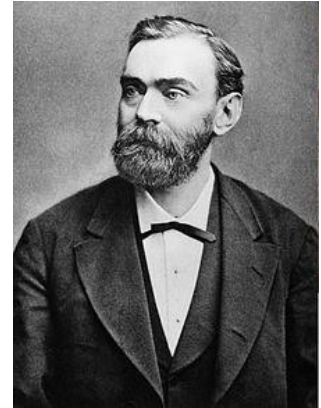
^۵Edward Tracy



فرانسوا تروفو



مارتین گاردنر



آلفرد نوبل



آلفونس دو لامارتین رهبران قفقازی انقلاب بلشویکی: میکویان، استالین و ارژنیکیدزه



آلفونس دو لامارتین



کیم کارداشیان

زادگان نامدار بیست و نهم مهرماه عبارت‌اند از: آلفونس دو لامارتین^۱ ادیب و شاعر فرانسوی (۱۱۶۹)، فرانتس لیست^۲ آهنگساز آلمانی (۱۱۹۰)، آلفرد نوبل^۳ شیمی‌دان سوئدی (۱۲۱۲)، اسحاق شامیر^۴ سومین رئیس‌جمهور اسرائیل (۱۲۹۴)، ساموئل خاچیکیان فیلم‌ساز ایرانی (۱۳۰۲)، بنیامین نتانیا هو^۵ نخست‌وزیر اسرائیل (۱۳۲۸)، و کیم کارداشیان^۶ هنرپیشه‌ی آمریکایی (۱۳۵۹). آناستاس میکویان^۷ بلشویک و از همدستان استالین

^۱Alphonse de Lamartine

^۲Franz Liszt

^۳Alfred Nobel

^۴Yitzhak Shamir

^۵Benjamin Netanyahu

^۷Kim Kardashian

^۶Anastas Mikoyan

(۱۳۵۷)، فرانسوا تروفو هنرپیشه و کارگردان فرانسوی (۱۳۶۳) و آیت‌الله محمدرضا مهدوی کنی (۱۳۹۳) هم در

این روز جان سپرده‌اند.



اسحاق شامیر



لیست

François Truffaut

سی ام مهر

کهن ترین ارجاع تاریخی به این روز دو نسخه‌ی تخیلی و واقعی دارد. نسخه‌ی تخیلی‌اش اروپایی است و به محاسبات سراسقف آشر انگلیسی بر می‌گردد که معتقد بود بنا به روایت کتاب مقدس جهان در ساعت شش بعد از ظهر سی ام مهر ماه سال ۴۰۰۴ پیش از میلاد توسط خداوند آفریده شده است! کهن ترین مناسبت تاریخی غیرتخیلی این روز اما ایرانی است و به سال ۳۶۲ پیش از میلاد باز می‌گردد و این زمانی بود در میانه‌ی عصر هخامنشی که در آن معبد آپولو در منطقه‌ی دافنه^۲ در نزدیکی انطاکیه‌ی امروزیین احتمالاً به دست گروهی از خرابکاران معبد دستخوش آتش سوزی شد و ویران گشت. این معبد و این منطقه یکی از بخش‌های استان ایرانی آسورستان (به پارسی باستان: آسوریه) بود که نامش تا به امروز باقی مانده و روی کشور سوریه گذاشته شده است.

^۱Ussher

^۲Daphne

مناسبت دیگر این روز آن است که در روز دوشنبه سی‌ام مهر سال ۲۴۲ هجری خورشیدی ابوجعفر محمد پسر امام هادی درگذشت. جعفر فرزند او رقیب و معارض بزرگ امام حسن عسکری بود و در تاریخ شیعی دوازده امامی - که ادامه‌ی پیروان امام حسن عسکری هستند - نامش به صورت جعفر کذاب به یادگار مانده است. در دوران جدیدتر روز پنجشنبه سی‌ام مهر سال ۱۲۵۹ شیخ عبیدالله نهری با پشتیبانی و تحریک عثمانی‌ها به روستاهای اورمیه حمله برد و شماری را کشت و خانه‌هایی را غارت کرد. اقبال‌الدوله که در این هنگام حاکم اورمیه بود سپاهیان جمع کرد و حمله‌ی او را پس زد. اما در این هنگام وبا و قحطی وحشتناکی هم در ایران رخ نموده بود و همه‌ی اینها مرگ و میری فراوان را به دنبال داشت.

در همین روز به سال ۱۲۹۰ حکومت بریتانیا که برای اشغال جنوب ایران دسیسه می‌چید، به بهانه‌ی تأمین امنیت راه‌ها گروهی از سپاهیان هندی‌اش را به جنوب ایران منتقل کرد و در واقع در بوشهر نیروی نظامی پیاده کرد. هرج و مرج در کشور موج می‌زد. یک سال بعد (۱۲۹۱) بود که شاهسون‌ها در اهر و اردبیل و ارسباران نیروهای دولتی را خلع سلاح کردند و در عمل مستقل از دولت مرکزی شدند. سپهدار اعظم والی آذربایجان هم که در دفعشان عاجز مانده بود از اقبال‌السلطنه ماکوئی درخواست کمک و نیرو نمود.



کمیته انقلاب سرخ کیلان. از راست: حسن‌خان آلبانی (معین‌الرعايا)، میرزا کوچک‌خان، کارگابرتلی (شاپور)، کازائف (اردشیر)، گانوک آلمانی (هوشنگ) و میرصالح مظفرزاده.

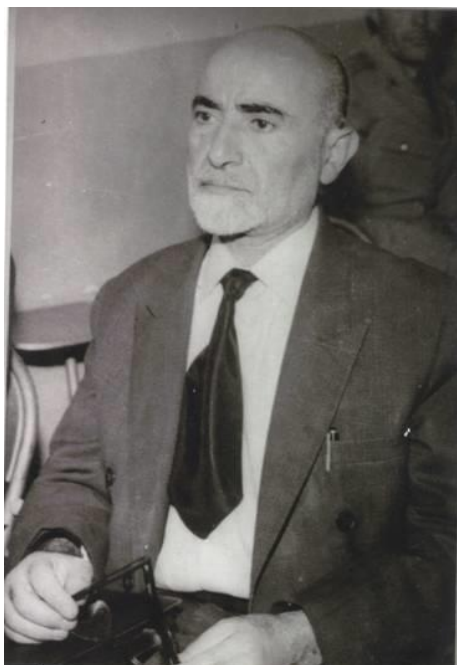
هشت سال بعد هم در جنوب و هم در شمال دست‌اندازی‌های بیگانگان و آشفتگی اوضاع ادامه داشت. با این تفاوت که به دنبال انقلاب اکتبر سپاه تزاری جای خود را به ارتش سرخ بلشویکی داده بود. در همین روز به سال ۱۲۹۹ بلشویک‌ها برای بار دوم شهر رشت را تسخیر کردند. مردم شهر از دستشان فرار کردند و به این ترتیب رشت دو سه ماه متروکه ماند. از سوی دیگر بلشویک‌ها که مثل انگلستان خواهان اشغال شمال ایران بودند، شروع کردند به تبلیغ در قفقاز و به دروغ این شایعه‌ها را منتشر می‌کردند که ارامنه‌ی گیلان به دست مردم و ملاکان کشته شده‌اند. آن‌ها با این فریبکاری مردم ارمنستان را به هیجان آوردند و به انتقام‌جویی برانگیختند و بیست و پنج هزار جوان ارمنی را برای حمله به گیلان و تثبیت قدرت بلشویکی در آن سامان بسیج کردند. هرچند کمی بعد قوای دولتی بلشویک‌ها را از شمال ایران راندند و این نقشه‌ها عقیم ماند.

در سال ۱۳۰۵ این آشوب‌ها فرو نشسته بود و در این روز اولین خط‌های تلفن که سیم‌هایش از زیر زمین کشیده بود در عمارت جدید تلفنخانه با حضور هیئت دولت و شخصیت‌های نامدار علمی و فرهنگی افتتاح شد و شروع به کار کرد. هشت سال بعد در ۱۳۱۳ خیابان علاءالدوله که در آن زمان از زیباترین و بهترین خیابان‌های تهران بود به مناسبت هزارمین سال تولد حکیم ابوالقاسم فردوسی به اسم وی نامگذاری شد.

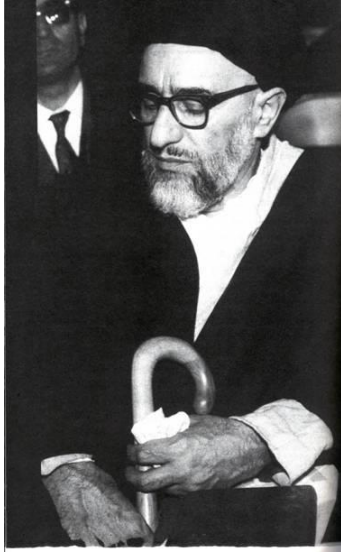


در سال ۱۳۲۱ به دنبال سقوط رضاشاه نیروهای چپ دوباره فعال شدند. در این روز از ساعت ۷-۸ عصر در صحنه‌ی شیر و خورشید تبریز کنفرانس اتحادیه‌ی کارگران آذربایجان برپا شد که در آن خلیل انقلاب سخنرانی کرد و گفت که ۷۵ نماینده‌ی جنبش کارگری که در آنجا حضور دارند رهبری ۴۰ هزار کارگر را بر عهده دارند. حاضران پس از پایان سخنرانی‌ها وقتی نوبت شعار دادن رسید با شنیدن «زنده باد ایران» با کف زدن شدید و ممتد از خود ابراز احساسات نشان دادند که نوعی دهن‌کجی به چپ‌های هوادار روسیه بود، یعنی توده‌ای‌ها و فرقه‌ای‌های آینده که گوش به فرمان شوروی داشتند.

در ۱۳۳۱ به دنبال بالا گرفتن نهضت ملی شدن صنعت نفت روابط دیپلماتیک ایران و انگلستان با تصویب هیئت وزیران قطع شد. پس از انتشار این خبر مردم در مقابل سفارت انگلیس دست به تظاهرات زدند و نشان امپراتوری بریتانیا را از سردر سفارت برداشتند.



در چنین روزی به سال ۱۳۳۶ کنفرانس ملی نقشه‌برداری برگزار شد، در ۱۳۳۸ بانک توسعه‌ی صنعتی و معدنی ایران با یک میلیارد ریال سرمایه‌ی اصلی و دو میلیارد و صد و هشتاد میلیون ریال سرمایه‌ی امانی افتتاح و شروع به کار کرد. در ۱۳۴۰ جلسات هیئت عاملی سازمان کشورهای صادرکننده‌ی نفت (اوپک) با حضور نمایندگان ایران، عربستان، ونزوئلا، کویت و قطر در تهران آغاز شد. نمایندگان دولت عراق از حضور در این جلسات خودداری کردند. در



همین روز دولت ایران به قطعنامه‌ی شش دولت درباره‌ی جلوگیری از آزمایش‌های اتمی شوروی پیوست.

در سال ۱۳۴۲ هفت نفر از مؤسسان و رهبران نهضت آزادی ایران به اتهام اقدام علیه امنیت کشور در یک دادگاه ویژه‌ی نظامی در پادگان عشرت آباد محاکمه شدند. این افراد عبارت بودند از: مهندس مهدی بازرگان، دکتر یدالله سبحانی، آیت‌الله حاج سید محمود طالقانی، مهندس عزت‌الله سبحانی، دکتر

عباس شیبانی، احمد علی بابایی، ابوالفضل حکیمی، سید مهدی جعفری و پرویز عدالت‌منش. در ۱۳۴۳ دولت آمریکا یک ناو مین‌جمع‌کن به نیروی دریایی ایران و شاه هدیه کرد و پانزده سال بعد در ۱۳۵۸ شاه که از ایران گریخته بود با زحمت فراوان اجازه‌ی ورود به آمریکا را به دست آورد و از مکزیک به آن کشور وارد شد.

در سی‌ام مهرماه سال ۲۸۵ هجری خورشیدی سردار عباسی به نام احمد بن کی قلاغ (یا شاید احمد بن کی قباد) که تباری ترک داشت، با سپاهیان عباسی از طرسوس^۲ به قلمرو بیزانس حمله برد و تا رود قزل ایرماغ



پیشروی کرد. در ۷۶۲ فرناندو^۳ شاه پرتغال بدون آن که پسری داشته باشد درگذشت و بحران جانشینی در پرتغال به جنگ داخلی انجامید و در ۱۰۱۲ در نبرد خلیج لیائولو^۴ سپاهیان امپراتوری مینگ بر قوای کمپانی هند شرقی هلند

^۱Ahmad ibn Kayghalagh

^۲Tarsus

^۳Fernando (Ferdinand I)

^۴The Battle of Liaoluo Bay

غلبه کردند. هلندی‌ها در این نبرد پنج کشتی جنگی داشتند و با پنجاه زورق دزدان دریایی متحد شده بودند، چینی‌ها صد زورق بزرگ و پنجاه زورق کوچک داشتند.



در ۱۱۶۹ سرخپوستان قبیله میامی^۱ به رهبری لاک‌پشت کوچک^۲ (تصویر روبرو) بر نیروهای ارتش آمریکا در شمال غربی ایندیانا غلبه کردند. در ۱۲۳۸ اسپانیا به مراکش اعلان جنگ داد، در ۱۲۶۷ حزب سوسیال دموکراتیک سوئیس تأسیس شد و در ۱۳۱۳ راهزن مشهور به «فلوید، پسر خوشگله»^۳ (تصویر بالا) موقع دستبرد به بانکی در اوهایو با شلیک مأموران پلیس از پای درآمد. در سال ۱۳۳۴ نگو دین دیم^۴ نخست‌وزیر ویتنام در یک همه‌پرسی بر امپراتور بائو دای^۵ غلبه کرد و این کشور به جمهوری تبدیل شد. در

۱۳۳۶ آمریکا اولین تلفات جنگی‌اش را در ویتنام داد و در ۱۳۴۱ در جریان بحران موشکی کوبا رئیس‌جمهور کندی^۶ پس از مشورت با آیزنهاور^۷ اعلام کرد که هواپیماهای جاسوسی آمریکا پایگاه‌های موشکی کوبا را شناسایی کرده‌اند و دستور داد ناوگان آمریکا کوبا را قرنطینه کند.

^۱Miami

^۲Little Turtle

^۳Pretty Boy Floyd

^۴Ngo Dinh Diem

^۵Bao Dai

^۶John F. Kennedy

^۷Dwight D. Eisenhower



مراسم به پاپی رسیدن ژان پل دوم



شورای کلسدون

سی‌ام مهرماه در تاریخ دین و فرهنگ هم ردپاهای جالب توجهی از خود به جا گذاشته است. مهم‌تر از همه آن که در سال ۴۵۱ میلادی شورای کلسدون^۱ (نزدیک بیتینیا در آناتولی، قاضی‌کوی امروزین در ترکیه) به اجماعی میان رهبران مسیحیت غربی دست یافت و اعلام کرد که سرشت الهی و انسانی مسیح به صورت موازی در عیسی مسیح وجود داشته است. در ۱۱۲۵ کالج نیوجرسی تأسیس شد، که مدرسه‌ای دینی بود، اما همان نهادی بود که بعدها به دانشگاه پرینستون^۲ بدل شد. در ۱۲۲۳ هم پیروان پرشمار یک رهبر دینی مسیحی به نام ویلیام میلر^۳ که بازگشت مجدد مسیح و فرا رسیدن قیامت را تبلیغ می‌کرد، وقتی در این روز پیش‌بینی او درست از آب در نیامد و جهان به آخر نرسید، به وضعیتی دچار شدند که در تاریخ به «سرخوردگی عظیم»^۴ شهرت یافته است. در ۱۳۵۷ هم پاپ ژان پل دوم به مقام پاپی رسید.

^۱Council of Chalcedon
^۲Kadıköy

^۳Princeton University
^۴William Miller

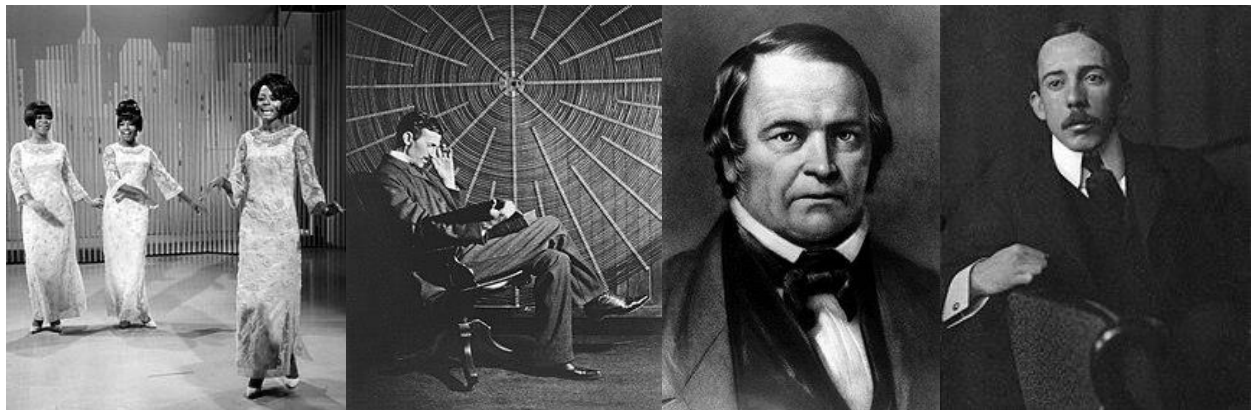
^۵Great Disappointment



این روز در ضمن با صنعت هوانوردی هم پیوندی دارد. در ۱۲۸۵ آلبرتو سانتوس دومون^۱ برای نخستین بار با هواپیمایی که سنگین تر از هوا بود در نزدیکی پاریس پرواز کرد و در ۱۲۹۰ اولین استفاده‌ی

نظامی از هواپیما انجام شد و یک خلبان ایتالیایی در جریان نبرد با عثمانی با هواپیما به آسمان رفت تا خطوط نظامی عثمانی‌ها در لیبی را تماشا کند و در ۱۳۱۸ هواپیمای جنگنده‌ی میتسوبیشی با موتور دوقلو نخستین بار پرواز کرد (تصویر بالا).

این روز از نظر فرهنگ و علم و رخداد‌های اجتماعی نیز غنی بوده است. در ۱۲۵۴ در آرژانتین اولین پیام با تلگراف جابه‌جا شد و در ۱۲۶۲ هم اپرای فاوست^۲ ساخته‌ی گونو^۳ برای اولین بار در اپرای متروپولیتن به نمایش در آمد.



گروه سوپریم

نیکلای تسلا

ویلیام میلر

آلبرتو سانتوس دومون

^۱Alberto Santos Dumont

^۲Faust

^۳Charles Gounod

در ۱۲۹۴ نزدیک به سی هزار زن در نیویورک برای دستیابی به حق رأی راهپیمایی کردند. در ۱۳۰۷ هم انجمن اخوت «فی سیگما آلفا» در دانشگاه پورتوریکو تأسیس شد (تصویر روبرو).



در سال ۱۳۲۵ روس‌ها عملیات اوسوآویاخیم را انجام دادند که عبارت بود از تبعید دانشمندان آلمانی به روسیه برای آن که از دانششان در ترقی نهادهای علمی شوروی استفاده کنند. این عده از دو هزار دانشمند و صنعتگر بلندپایه تشکیل شده بودند که به همراه سایر

متخصصان و اعضای خانواده‌شان به ده تا پانزده هزار تن بالغ می‌شدند و با قطارهایی مخصوص به حالت زندانی

از مناطق اشغالی ارتش سرخ به داخل روسیه فرستاده می‌شدند. صنایع موشکی و فضایی روسیه توسط این



دانشمندان آلمانی شکل گرفت و بسیاری‌شان بعدتر در جریان تصفیه‌های استالینی کشتار شدند.

در ۱۳۴۳ ژان پل سارتر^۳ جایزه‌ی ادبیات نوبل را برد اما در اعتراض به کاپیتالیسم آن را قبول نکرد، در

همین روز پرچم کانادا طراحی شد و در ۱۳۴۵ گروه سوپریم^۴ اولین دسته‌ی خواننده‌ای بود که همه‌ی اعضایش

زن بودند و آلبومش در صدر جدول فروش قرار می‌گرفت. در ۱۳۵۴ سفینه‌ی بی‌سرنشین وِنا^۹ ساخت شوروی

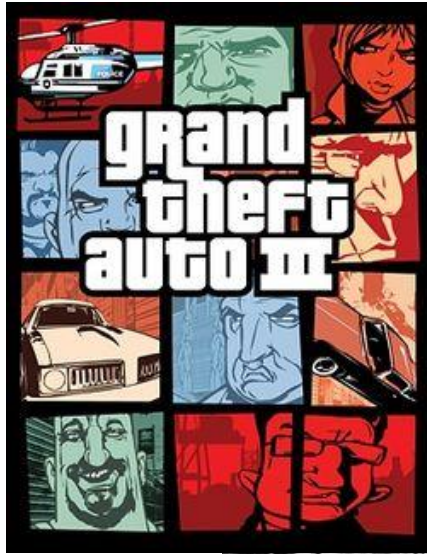
^۱Phi Sigma Alpha

^۲Osoaviakhim

^۳Jean-Paul Sartre

^۴The Supremes

^۵Venera 9



بر ناهید فرود آمد و نخستین تصویرها را از سطح این سیاره مخابره کرد (تصویر زیر). در ۱۳۸۰ بازی رایانه‌ای «دزدی بزرگ اتو ۳» انتشار یافت و به موجی از بازی‌های مشابه دامن زد و بحث‌هایی را درباره‌ی خشونت چشمگیر این رده از بازی‌ها برانگیخت (تصویر روبرو).



اسکارلاتی



سارا برنارد



حسرت

زادگان نامدار سی‌ام مهر عبارت‌اند از: ساموئل تیلور کالریج^۲ شاعر انگلیسی (۱۱۵۱)، سارا برنارد^۳

هنرپیشه‌ی فرانسوی (۱۲۲۳)، اشفاق‌الله‌خان شاعر (۱۲۷۹) متخلص به حسرت که از رهبران جنبش استقلال‌هند

^۱Grand Theft Auto III

^۲Samuel Taylor Coleridge

^۳Sarah Bernhardt

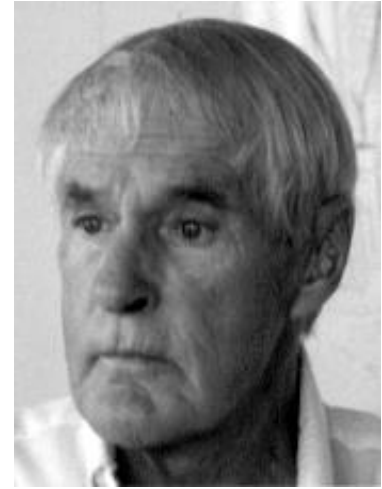
بود و در این راه به دست انگلیسی‌ها کشته شد، تیموتی لیری^۱ روانشناس آمریکایی و رهبر فکری جنبش هپی‌ها (۱۲۹۹)، اسلم فرخی زبانشناس هندی-پاکستانی (۱۳۰۲) و دیپاک چوپرا^۲ فیزیکدان و عارف هندی-آمریکایی (۱۳۲۵). این افراد هم در این روز درگذشتند: شارل مارتل^۳ شاه فرانک‌ها (۱۲۰ هجری خورشیدی)، ابوصلت دانشمند اندلسی (۵۱۳) و آلساندرو اسکارلاتی^۴ موسیقیدان ایتالیایی (۱۱۰۴).



شارل مارتل



دیپاک چوپرا



تیموتی لیری

^۱Timothy Leary

^۲Deepak Chopra

^۳Charles Martel

^۴Alessandro Scarlatti

یکم آبان

اول آبان روز گرامیداشت ابوالفضل بیهقی تاریخ‌نویس برجسته‌ی ایرانی در دربار غزنوی است. احتمالاً در این روز به سال ۵۲۲ پ.م. بوده که مردی به نام نیدینتو بعل، وقتی خبردار شد گوماتا بردیا به دست داریوش کشته شده، در بابل سر به شورش برداشت و ادعای سلطنت کرد. او به سرعت از داریوش بزرگ شکست خورد و در دوران یکی از نوادگان همین شاه هخامنشی بود که اخترشناسی بابلی بسیار پیشرفت کرد و شکوفا شد. طوری که در همین شهر یکی از کهن‌ترین محاسبه‌ها برای پیش‌بینی خورگرفت (کسوف) انجام شد. بر مبنای این محاسبه، خورشید می‌بایست روز اول آبان سال ۴۲۴ پ.م. بگیرد. اما چنین نشد و دلیلش هم آن بود که خورگرفتی که به واقع در این زمان رخ داد از عرض جغرافیای بابل مشاهده‌پذیر نبود.

پنج قرن بعد در اول آبان ۱۱۰۱ هجری خورشید شورش دیگری که در ایران زمین رخ داده بود به پیروزی رسید و در این روز شاه سلطان حسین صفوی به اردوی محمودخان افغان رفت و تاج خود را به او هدیه کرد و به این ترتیب دودمان صفوی قدرت را از دست داد. به این ترتیب آشوبی در ایران برخاست که دو نسل به درازا کشید. در ۱۱۷۳ این کشمکش‌ها با تثبیت دودمان قاجار بر تاج و تخت ایران به سرانجام رسید. در حدود اول آبان همین سال بود که مهم‌ترین رقیب قاجارها یعنی لطفعلی خان زند که به دست آغا محمدخان قاجار نابینا شده و بسیار آزار دیده بود در تهران به امر او کشته شد.



لطفعلی خان زند

روز پنجشنبه اول آبان سال ۱۲۱۳ (۱۹ جمادی الثانی ۱۲۵۰ ق.) فتحعلی شاه قاجار دومین حاکم سلسله‌ی قاجار در شصت و هشت سالگی در اصفهان درگذشت. شکستی که او از روس‌ها خورده بود تا دهه‌های بعد هم دامنگیر ایرانیان بود. چنان که در اول آبان سال ۱۲۹۰ روس‌ها به دنبال اولتیماتومی که برای بیرون راندن مورگان شوستر^۱ به ایران داده بودند، قوای خود را از خط مرزی گذراندند و خراسان را به اشغال خود در آوردند و در مشهد به کشتار مسافران و زایران دست گشاندند. کشتار روس‌ها در مشهد تا سه روز ادامه داشت و در این مدت ۵۶۴ مرد و ۱۴ زن و ۱۱ سرباز روس به قتل رسیدند. روس‌ها از حرم امام رضا به عنوان آخور اسب‌هایشان استفاده کردند و جنایت‌هایی باورنکردنی در حق مردم مشهد انجام دادند. در نهایت هم مزدوری به نام یوسف‌خان هراتی که خبرنگار ارتش روس‌ها در افغانستان بود با دو هزار نفر مسلح آمد و شهر مشهد را تصرف کرد. رخداد

^۱William Morgan Shuster

ناخوشایند دیگر این روز به سال ۱۳۹۰ رخ داد و باز به شمال ایران زمین مربوط می‌شد و تلفاتی مشابه هم داشت. در این روز زلزله‌ی ۷/۲ ریشتری وان^۱ به مرگ ۵۸۲ تن و زخمی شدن هزاران تن انجامید.



زلزله‌ی وان

اول آبان در تاریخ سیاسی جهان نیز پر حادثه بوده است. در سال ۴۲ پ.م. سپاهیان متحد مارک آنتونی^۲ و اوکتاویانوس^۳ که به خونخواهی سزار برخاسته بودند ارتش بروتوس^۴ پسرخوانده و قاتل سزار را در جنگ دوم فیلیپی^۵ در مقدونیه به سختی شکست دادند. در این نبردها هریک از دو طرف حدود دویست هزار تن نیروی جنگی و پشتیبانی داشتند. بروتوس پس از این شکست خودکشی کرد.

^۱Van

^۲Mark Antony

^۳Octavian

^۴Brutus

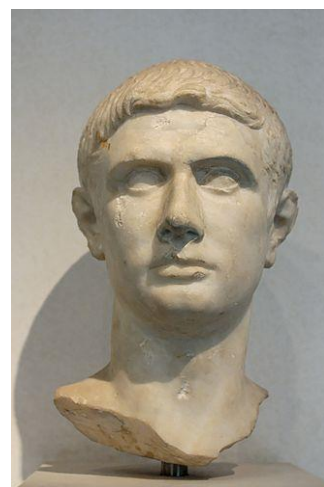
^۵Second Battle of Philippi

در سال ۴۶۵ هجری خورشید ارتش مُرابطون^۱ که به روایتی ۴۸ هزار نفر نیرو داشت به رهبری یوسف بن تاشفین^۲ در نبرد ساگرایاس^۳ (معرکه زلّاقه) بر قوای آلفونس ششم شاه کاستیل^۴ که گویا ۶۰ هزار تن می‌شده غلبه کردند (تخمین‌های جدید شش هزار تن در برابر ۲۵۰۰ تن است). نام این جنگ از آن رو زلّاقه (به عربی یعنی زمین لیز و لغزان) نهاده شده که خاک از خون جنگاوران گل و لغزان شده بود و جنگاوران بر آن لیز می‌خوردند. در ۶۷۴ هم اسکاتلندی‌ها و فرانسوی‌ها در پاریس عهدنامه‌ای نوشتند تا در برابر توسعه‌طلبی انگلیسی‌ها به طور هماهنگ عمل کنند.



راست: بروتوس، بالا: سکه‌ی مرابطون،

چپ: کلود فرانسوا دو ماله



در اول آبان ۱۰۲۱ نبرد اجهیل^۵ که اولین جنگ داخلی مهم انگلستان است میان سلطنت‌طلبان و جمهوری‌خواهان آغاز شد. در این نبرد ۱۲۴۰۰ تن از سلطنت‌طلبان با فرماندهی چارلز اول در برابر ۱۵ هزار جمهوری‌خواه زیر فرمان ارل اسکس^۶ جنگیدند و هیچ یک از دو طرف به پیروزی قاطعی دست نیافت. در ۱۰۸۶

^۱Almoravid

^۲Yusuf ibn Tashfin

^۳Battle of Sagrarias

^۴Castilian King Alfonso VI

^۵Battle of Edgehill

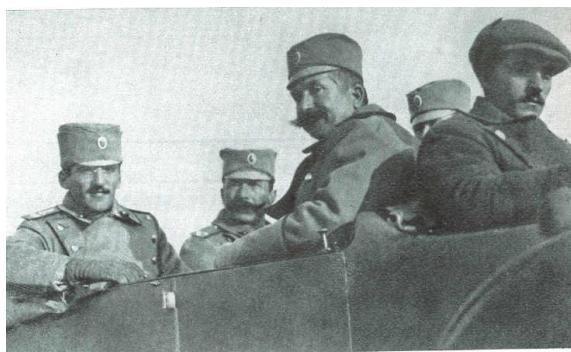
^۶Earl of Essex

اولین نشست پارلمان انگلستان برگزار شد و در ۱۱۹۱ ژنرالی فرانسوی به نام کلود فرانسوا دو ماله از غیبت ناپلئون استفاده کرد و دسیسه‌ای چید و با اعلام این که امپراتور در روسیه کشته شده، خود را حاکم پاریس خواند. کودتای او شکست خود و ناپلئون کمی بعد بازگشت و او را اعدام کرد.



راست: نگو دین دیم
چپ: سربازان انگلیسی در نبرد العلمین

صد سال بعد در ۱۲۹۱ نبرد کومانوو میان صرب‌ها و دولت عثمانی در ولایت کوسوو آغاز شد که جنگ اصلی دور اول نبردهای بالکان بود. در این جنگ شمار صرب‌ها دو برابر عثمانی‌ها بود و به ترتیب ۱۳۲ هزار تن



و ۶۵ هزار نفر نیرو داشتند. هر طرف هم در پایان ۴۵۰۰ کشته و بیش از سه هزار زخمی داد، اما روی هم رفته این جنگ برای صرب‌ها پیروزی محسوب می‌شد.

ولیه‌د صربستان پرنس الکساندر و کنارش سرهنگ پیتروویویچ

\Claude François de Malet

\Battle of Kumanovo

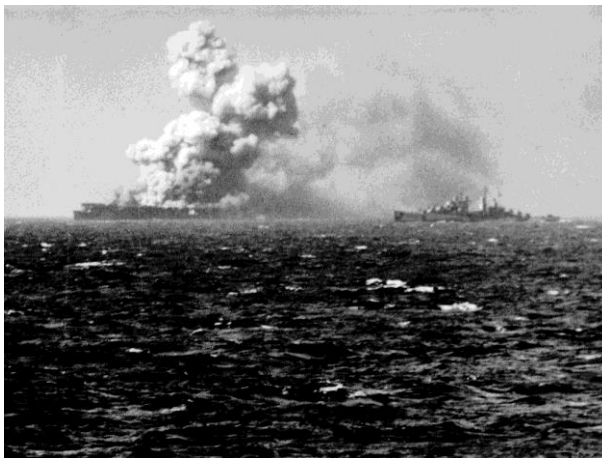
در ۱۳۲۰ سپهبد گرگوری ژوکوف^۱ فرماندهی کل قوای نظامی روسیه را بر عهده گرفت تا از ورود آلمانی‌ها به مسکو جلوگیری کند، در ۱۳۲۱ نبرد دوم العلمین^۲ در شمال مصر آغاز شد و نیروهای متفقین به رهبری مونتگومری^۳ حمله‌ای بزرگ را برای راندن نیروهای آلمانی به رهبری رومل^۴ آغاز کردند. در ۱۳۲۳ هم جنگ خلیج لیتی^۵ که بزرگترین نبرد دریایی تاریخ است در نزدیکی فیلیپین میان آمریکا و ژاپن آغاز شد. این جنگ سه روز طول کشید و در جریان آن سیصد کشتی آمریکایی و انگلیسی با نزدیک به هفتاد کشتی ژاپنی

درگیر شدند و خود بیش از سه هزار نفر تلفات دادند و

۱۲۵۰۰ تن از ژاپنی‌ها را به قتل رساندند.



مارشال ژوکوف و سرداران پیروزمند متفقین در آلمان



انهدام رزمناو یواس اس پرینستون



برخورد بمب به رزمناو یاماتو

^۱Georgy Zhukov

^۲The Second Battle of El Alamein

^۳Montgomery

^۴Rommel

^۵Battle of Leyte Gulf

در ۱۳۳۵ هزاران مجار در اعتراض به ستم رژیم کمونیستی شان تظاهرات کردند. مقاومت مردم تا ده روز بعد در هم شکسته شد و شمار زیادی در این میان دستگیر و کشته شدند. با این همه در نهایت مردم پیروز شدند و در ۱۳۶۸ مجارها موفق شدند حزب کمونیست مجارستان را از قدرت ساقط کنند و رئیس‌جمهور تازه‌شان ماتیاس زوروس^۱ در این کشور جمهوری و دموکراسی را اعلام کرد. در این میان به سال ۱۳۶۲ پادگان‌های نظامی آمریکا و فرانسه در لبنان با کامیون‌هایی پر از بمب مورد حمله‌ی انتحاری قرار گرفت و به ترتیب ۲۴۱ و ۵۸ کشته داد. در ۱۳۸۱ هم مبارزان چچن به اپرای مسکو حمله کردند و هفتصد تماشاچی داخلش را گروگان گرفتند

(تصویر روبرو).



اول آبان در ضمن با
رخدادهای اجتماعی و جنبش‌های
حقوقی هم گره خورده است. در ۱۱۶۳
روس‌ها در جزیره‌ی کودیاک^۲ در کانادا
مهاجرنشینی تشکیل دادند، در ۱۱۷۶

آندره ژاک گارنرین^۳ اولین پرش با چتر را از بلندای هزار متری به انجام رساند، در ۱۲۲۹ اولین کنوانسیون ملی حقوق زنان با رهبری پائولینا کلوگ رایت دیویس^۴ در ماساچوست برگزار شد. در ۱۳۰۵ هری هودینی^۵ آخرین نمایش خود را در دیترویت اجرا کرد. در ۱۳۰۸ هم سقوط سهام نیویورک و فروپاشی وال استریت آغاز شد. در

^۱Matyas Szuros

^۲Kodiak Island

^۳André-Jacques Garnerin

^۴Paulina Kellogg Wright Davis

^۵Harry Houdini

۱۳۸۷ هم هند اولین سفینه‌ی بی‌سرنشینش را با نام چاندرایان ۱ به ماه فرستاد و در ۱۳۲۶ هم والت دیسنی برای همدستی با کمیته‌ی پیگرد ضدآمریکایی‌ها در برابر محکمه‌ی این سازمان حاضر شد و بر ضد آن کسانی از کارمندانش که کمونیست پنداشته می‌شدند شهادت داد.



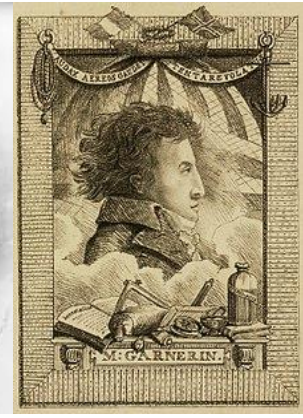
هری هودینی



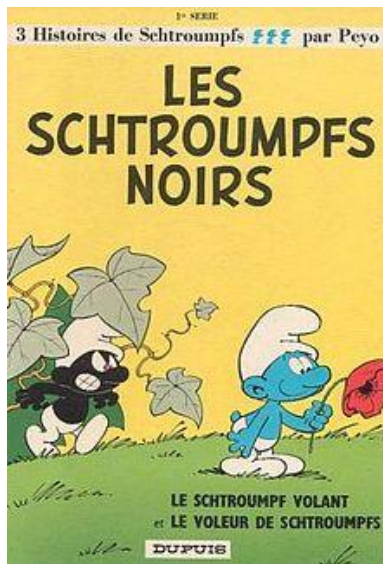
فرهنگنامه‌ی لاروس



پائولینا کلوق رایت دیویس



آندره گارنرین



اسمورفا



مایکل کرایتون



پله

Chandrayaan-1

یک نکته‌ی حاشیه‌ای هم این که در اول آبان سال ۱۳۳۷ برای اولین بار شخصیت داستانی اسمرِف (کوتوله‌های آبی‌رنگ افسانه‌ای) طی داستانی به نام *La flute à six schtroumpfs* در مجله‌ی اسپيرو انتشار یافت.

اول آبان زادروز این نامداران است: پیر لاروس فرهنگنامه‌نویس فرانسوی (۱۱۹۶)، شمس‌الرحمن شاعر و روزنامه‌نگار بنگلادشی (۱۳۰۸)، پله آفوتبالیست برزیلی‌زاده (۱۳۱۹) و مایکل کرایتون انسان‌شناس و نویسنده‌ی آمریکایی داستان‌های علمی-تخیلی از جمله پارک ژوراسیک (۱۳۲۱). در این روز این شخصیت‌ها نیز جان سپرده‌اند: ابراهیم دوم امیر اغلی آفریقا (۲۸۱)، دای‌گو امپراتور ژاپن (۳۰۹)، فرانتس بوپ زبان‌شناس و دانشمند آلمانی (۱۲۴۶) و احمد قابل دین‌پژوه معاصر (۱۳۹۱).



فرانتس بوپ



سکه‌ی امیر ابراهیم دوم

^Spirou
^Pierre Larousse

^Pelé
^Michael Crichton

^Daigo
^Franz Bopp

دوم آبان

روز دوم آبان سال ۵۲۶ هجری خورشیدی سپاهیان سلجوقی بر صلیبی‌های مهاجم آلمانی که زیر فرمان کنراد سوم^۱ می‌جنگیدند در نبرد دوریلائوم^۲ غلبه کردند و همه‌ی سپاهیان بیست هزار نفره‌ی او را کشتار کردند. تنها کنراد همراه با دو هزار نفر توانست جان سالم به در ببرد. از شگفتی‌های تاریخ جنگ آن که در همین روز مسیحیان این شکست از مسلمانان را در جبهه‌ای دوردست جبران کردند. چون سربازان آلفونسو هنریک^۳ پس از چهار ماه محاصره شهر مسلمان‌نشین لیسبون را گرفتند و این مهم‌ترین پیروزی مسیحیانی بود که در نبردهای دوم صلیبی شرکت می‌کردند. حاکمان شهر که مسلمان بودند و نمایندگان مردم پس از چهار ماه به خاطر بروز قحطی در شهر قرارداد صلح صلیبی‌ها را پذیرفتند و قرار شد دروازه‌ها را بکشایند و شهر را تسلیم کنند و در مقابل مردم در امان باشند و جان سپاهیان مسلمان مقیم شهر محفوظ باشد (تصویر زیر). اما صلیبی‌ها به محض ورود به شهر عهد خود را شکستند و به کشتار و غارت مردم روی آوردند و سربازان مسلمان را که تسلیم شده بودند مثله

^۱Conrad III

^۲Battle of Dorylaeum

^۳Afonso Henriques



کردند. در ۹۸۴ جهانگیر گورکانی شاه هند تاجگذاری کرد و در ۱۲۶۸
مردی به نام میر حامد موسوی نیشابوری در لکنهوی هند درگذشت که
نیای آیت‌الله خمینی بود.



جهانگیر گورکانی شاه هند

روز جمعه دوم آبان سال ۱۲۸۶ (۱۸ رمضان ۱۳۲۵ ق.)



ابوالقاسم خان قره‌گوزلو ناصرالملک (تصویر روبرو) به صدراعظمی ایران
رسید. او که در منگنه‌ی خودکامگی محمدعلی‌شاه قاجار و مقاومت
آزادی‌خواهان گیر کرده بود کابینه‌اش را با وزیرانی مشروطه‌خواه تشکیل
داد که مهم‌ترین‌هایشان عبارت بودند از صنیع‌الدوله (وزیر علوم)،
آصف‌الدوله (وزیر داخله)، حسن پیرنیا (وزیر خارجه)، حسین پیرنیا (وزیر
تجارت)، مخبرالدوله (وزیر عدلیه) و مستوفی‌الممالک (وزیر جنگ).

درست ده سال بعد، به دنبال رخنه کردن آشوب جنگ جهانی اول در ایران، کمیته‌ی مجازات در سال ۱۲۹۶ میرزا محمدرضاخان جاوید مدیر روزنامه‌ی کلید نجات را ترور کرد و به قتل رساند. در ۱۳۲۴ هم اولین کنگره‌ی حزب دموکرات کردستان ایران برگزار شد و قاضی محمد، که توسط کمونیست‌ها و ارتش سرخ پشتیبانی می‌شد و سودای تجزیه‌ی کردستان را در سر داشت، بیانیه‌ای در این مورد صادر کرد.



ویلیام لاسل



دومیتیان

این روز از نظر کشمکش‌های نظامی شاهد چند درگیری بوده است. در روز دوم آبان سال ۶۹ میلادی در نبرد دوم بدریاکوم نیروهای مارکوس آنتونیوس پرموس^۳ که برای وسپازیان^۴ می‌جنگیدند، بر قوای ویتلیوس^۵ امپراتور مستقر روم غلبه کردند و راه را برای امپراتور شدن وسپازیان هموار ساختند. در این نبرد هر یک از دو جبهه بیش از ۲۵ هزار سرباز داشت. در همین روز به سال ۱۱۷۴ هجری خورشیدی قلمرو لهستان-لیتوانی تجزیه

^۳Second Battle of Bedriacum

^۴Vespasian

^۵Marcus Antonius Primus

^۶Vitellius

شد و بین کشورهای اتریش، روسیه و پروس تقسیم شد. در ۱۳۴۳ رודزیای شمالی از انگلستان مستقل شد و نام خود را به زامبیا تغییر داد. در ۱۳۵۲ نبرد یوم کیپور بین اعراب و اسرائیل پایان یافت.

همچنین چندین نهاد در این روز تأسیس شده یا دستخوش تغییر شده‌اند. در ۱۲۳۶ اف سی شفیلد^۲ قدیمی‌ترین باشگاه فوتبالی که هنوز فعال است در شفیلد انگلستان تأسیس شد، در ۱۳۲۴ سازمان ملل متحد تأسیس شد و در ۱۳۲۸ کلنگ ساخت ساختمان ملل متحد در نیویورک بر زمین زده شد. درست در همین روز سهام نیویورک سقوط کرد و سقوط اقتصاد آمریکا آغاز شد. در ۱۳۵۴ هم ۹۰٪ زنان ایسلندی در اعتصابی در اعتراض به نابرابری دستمزدها بین زنان و مردان دست به اعتصاب زدند.



ویدکون کیسلینگ

کشتار چینی‌ها در لس‌آنجلس

^۱Northern Rhodesia

^۲Sheffield F.C.

این روز در ضمن با خشونت و غوغاهای عوام‌فریبانه و سیاست‌بازی‌های خونین مصادف بوده است. در ۱۲۵۰ بیش از پانصد تن از اهالی لس‌آنجلس در جریان یک غوغای نژادپرستانه به محله‌ی چینی‌های لس‌آنجلس حمله کردند و اموال چینی‌ها را غارت کردند و خودشان را کتک زدند. برخی را هم شدیدتر شکنجه دادند و ناقص کردند. در آن میان ۱۷ تا ۲۰ چینی به قتل رسیدند. در ۱۲۹۶ هم با به حرکت در آمدن گاردهای سرخ و مصادره‌ی اموال و ساختمان‌های مردم و کشتار اشراف قدیمی، انقلاب روسیه وارد مرحله‌ی پیروزی بلشویک‌ها شد و به تعبیری انقلاب اکتبر آغاز شد.

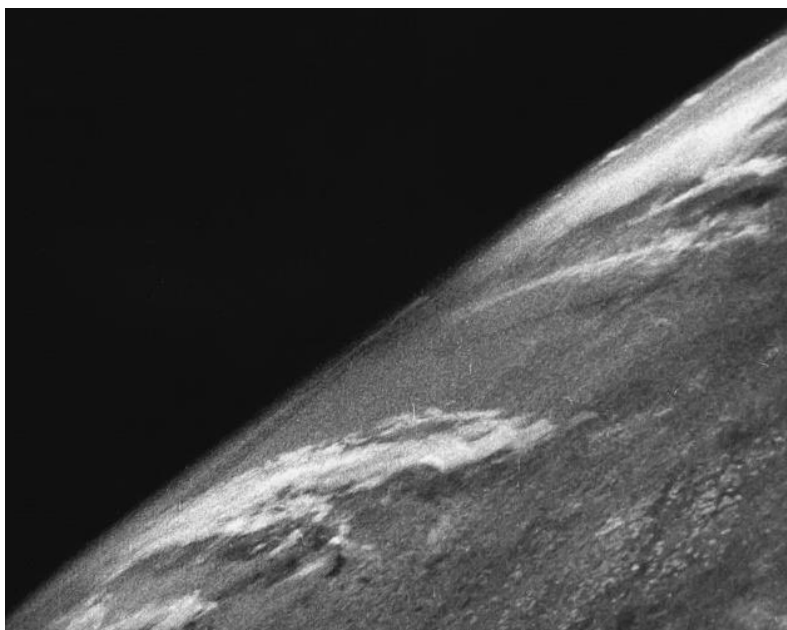
در دوم آبان سال ۱۳۲۴ ویدکون کیسلینگ^۱ به دست متفقین تیرباران شد. او سردار و سیاستمداری نروژی بود که نخستین بار به خاطر سازماندهی یاری‌رسانی به قحطی‌زدگان روسیه در سال ۱۳۰۰ که پیامد انقلاب بلشویکی بود شهرتی بین‌المللی پیدا کرد. او بعد از بازگشت به نروژ به وزارت دفاع رسید، اما استعفا کرد و حزبی فاشیستی تأسیس کرد و در ۱۳۱۹ برای نخستین بار در تاریخ کوشید از راه پخش خبر در رادیو کودتا کند و قدرت را به دست بگیرد. اما آلمانی‌ها که در همان هنگام در حال فتح اروپا بودند از او پشتیبانی نکردند و شکست خورد. با این همه پس از آن که نازی‌ها در سال بعد نروژ را گرفتند او را به نخست‌وزیری این کشور برکشیدند و او و پیروانش فعالانه با نازی‌ها همکاری می‌کردند.

در ۱۰۲۰ هجری خورشیدی گروهی از کاتولیک‌های شهر اولستر^۲ که پایگاه انگلیسی‌های حاکم بر ایرلند بود، کوشیدند این شهر را بگیرند و آیین کاتولیک را بار دیگر در ایرلند تثبیت کنند.

^۱Widkun Quisling

^۲Ulster

این روز در ضمن با نوآوری‌هایی علمی و فنی نیز مقارن بوده است. در ۱۲۳۰ ویلیام لاسل^۱ ماه‌های اورانوس را کشف کرد و آن‌ها را اومبریل^۲ و آریل^۳ نام نهاد، در ۱۳۲۵ دورینی که بر موشک آلمانی وی-۲ کار گذاشته شده بود نخستین عکس‌های زمین از فضا را به زمین مخابره کرد (تصویر زیر راست). در ۱۲۴۰ خط تلگراف ساحل شرقی و غربی ایالات متحده را به هم متصل کرد و در ۱۳۸۲ هواپیمای کنکورد آخرین پرواز تجاری‌اش را انجام داد.



این روز سالگرد تولد این نامداران است: دومیتیان^۴ امپراتور روم (۵۱ میلادی)، آنتونی وان لیون‌هوک^۵ دانشمند هلندی (۱۰۱۱ هجری خورشیدی)، گریگول ارژونیکیدزه^۶ آدیب و سیاستمدار گرجی (۱۲۶۵) و فؤاد سزگین^۷ مورخ اهل ترکیه (۱۳۰۳). این افراد هم در این روز درگذشته‌اند: ایگناتیوس^۸ سراسقف بیزانتیوم (۲۵۶)

^۱William Lassell

^۲Umbriel

^۳Ariel

^۴Domitian

^۵Antonie van Leeuwenhoek

^۶Grigol Konstantines dze

Ordzhonikidze

^۷Fuat Sezgin

^۸Ignatius

هجری خورشیدی)، تیکو براهه^۱ ستاره‌شناس دانمارکی (۹۸۰)، لویی رنو^۲ بنیانگذار کمپانی خودروسازی رنو (۱۳۲۳)، جین رودنبری^۳ خالق پیشتازان فضا (۱۳۷۰)، و مکرّمه قنبری بانوی نقاش خودآموخته‌ی مازندرانی (۱۳۸۴).



مکرّمه قنبری



رنو

^۱Tycho Brahe

^۲Louis Renault

^۳Gene Roddenberry

سوم آبان

در سال ۶۳۹ سیف‌الدین قُطُز، حاکم مملوک مصر و جنگاوری که هجوم مغول‌ها را در نبرد عین جالوت پس زده بود، در صالحیه به دست آدمکشانی که بایبارس^۱ فرستاده بود کشته شد. در همین روز به سال ۱۲۹۹ دیداری تاریخی و سرنوشت‌ساز رخ داد. به این شکل که نیروهای قزاق ایرانی که پس از جنگ با بلشویک‌ها در گیلان و شکست از آن‌ها به دهکده‌ی آق‌بابا در قزوین عقب‌نشینی کرده بودند، در آنجا با افسرانی انگلیسی که قرار بود به آن‌ها پشتیبانی بدهند در پیوستند. فرماندهی قزاقان رضاخان میرپنج بود و فرماندهی انگلیسی‌ها ژنرال آیرونساید^۲ و مترجم این دو سلطان کاظم‌خان سیاح از فعالان جنبش مشروطه. نتیجه آن شد که آیرونساید و رضاخان به متحدانی سیاسی تبدیل شدند و مسیر تاریخ ایران را به کلی دگرگون ساختند.

سه سال پس از این دیدار ملک‌الشعراى بهار آخرین شماره از هفته‌نامه‌ی ادبی-اجتماعی *نوبهار* را منتشر کرد. او در این مجله با همکاری احمد کسروی و رشید یاسمی و عباس اقبال آشتیانی تاریخ حزب دموکرات ایران را هم می‌نوشت. در همین روز به سال ۱۳۸۶ «قلعه‌ی کاشان» که قصری بزرگ و زیبا در لس‌آنجلس بود و

^۱Baibars

^۲Edmund Ironside

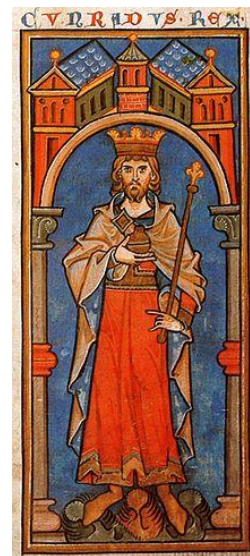
با سرمایه‌ی لیلی فلاح ساخته شده بود در اثر آتش‌سوزی نابود شد. دو سال بعد (۱۳۸۸) یک بمب‌گذاری مرگبار در بغداد به کشته شدن ۱۵۵ نفر و زخمی شدن ۷۲۱ نفر منتهی شد.



سال ۱۲۹۹: ژنرال آبرونساید و ژنرال هالدین رهبران نیروهای انگلیسی در کرانه‌ی دجله



نبرد دماغه‌ی فینستر



جرج سوم

در چنین روزی به سال ۲۸۵ میلادی سنت کریسپین و کریسپینیان^۱ در دوران امپراتور دیوکلتیان^۲ در روم اعدام شدند. این دو قدیس حامی دباغان و کفاشان هستند. در ۱۱۲۶ هجری خورشیدی در نبرد دوم دریایی دماغه‌ی فینیستر^۳ ناوگان انگلستان بر فرانسه غلبه کرد و در ۱۱۳۹ جرج سوم به پادشاهی انگلستان رسید. در ۱۲۳۳ طی جنگ‌های کریمه، نبرد بالاکلاوا^۴ میان روسیه و قوای متحد عثمانی و انگلیس و فرانسه در گرفت. هریک از دو طرف در این نبرد بیش از بیست هزار سرباز وارد میدان کردند و بیش از ششصد تن تلفات دادند، اما نتیجه‌ی درگیری به پیروزی قاطع هیچ‌یک از دو طرف نینجامید. در ۱۲۹۷ اریش لودندورف^۵ سپهسالار آلمانی چون زیر بار صلح نمی‌رفت توسط قیصر ویلهلم دوم^۶ عزل شد. در ۱۳۲۳ هاینریش هیملر^۷ در آلمان جنبش جوانان موسوم به «دزدان دریایی ادل‌وایس»^۸ را که فرار از خدمت سربازی را تبلیغ می‌کرد در هم شکست و اعضایش را دستگیر کرد.



اعضای دزدان دریایی ادل‌وایس در سن سالخوردگی در مراسم سالگرد تأسیس گروهشان

^۱Saints Crispin and Crispinian

^۲Diocletian

^۳Second Battle of Cape

Finisterre

^۴Battle of Balaclava

^۵Erich Ludendorff

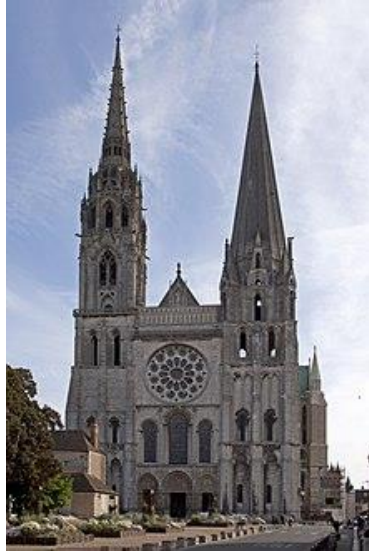
^۶William II

^۷Heinrich Himmler

^۸Edelweiss Pirates

در ۱۳۲۴ به دنبال شکست ژاپن در جنگ جهانی دوم جمهوری چین کنترل تایوان را در دست گرفت،

در ۱۳۲۶ قلمرو مهاراجه‌ی جامو و کشمیر در کشور تازه‌تأسیس هندوستان ادغام شد و در ۱۳۴۱ نماینده‌ی آمریکا



در شورای امنیت سازمان ملل عکس‌هایی را ارائه کرد که حضور موشک‌های شوروی در پایگاه‌های کوبا را اثبات می‌کرد.

از جمله‌ی رخدادهای دیگر این روز آن که در ۶۳۹ هجری خورشیدی

لویی نهم شاه فرانسه کلیسای جامع شارتر را افتتاح کرد (تصویر روبرو)، در

۱۲۴۰ بازار سهام تورنتو شروع به کار کرد و در ۱۳۱۹ بنجامین دیویس^۱ اولین

سیاهپوستی شد که در تاریخ ارتش آمریکا به مقام تیمساری می‌رسید.



نبرد بالاکلاوا



بنجامین دیویس

^۱Cathedral of Chartres

^۱Benjamin Davis

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از بنژامن کنستان ادیب و فیلسوف لیبرال سوئیسی-فرانسوی (۱۱۴۶)،

ژرژ بیزه آمواسیقیدان فرانسوی (۱۲۱۷)، پابلو پیکاسو^۳ (۱۲۶۰) و هیلاری کلینتون سیاست‌مدار آمریکایی (۱۳۲۶).



راست: بنژامن کنستان

چپ: ژرژ بیزه

رفتگان نامدار این روز هم عبارت‌اند از: جئوفری چاوسر^۴ ادیب و شاعر انگلیسی (۷۷۹)، اوانجلیستا

توریچلی^۵ دانشمند ایتالیایی (۱۰۲۶)، فیلیپ پینل^۶ پزشک مشهور فرانسوی (۱۲۰۵) و عباس میرزا قاجار (۱۲۱۲).



فیلیپ پینل

عباس میرزا

جئوفری چاوسر

^۱Benjamin Constant

^۲Georges Bizet

^۳Pablo Picasso

^۴Hillary Clinton

^۵Geoffrey Chaucer

^۶Evangelista Torricelli

^۷Philippe Pinel

چهارم آبان

در تاریخ معاصرمان این روز با رخدادهایی درباری و مربوط به آداب تاج و تخت مصادف بوده است. محمدحسن میرزا قاجار، برادر احمدشاه، در چنین روزی در سال ۱۳۰۲ به مقام نایب‌السلطنه برکشیده شد. جشن تولد ۲۱ سالگی محمدرضاشاه هم در سال ۱۳۱۹، در زمانی که هنوز ولیعهد بود، برگزار شد. این جشن تولد که در واپسین سال سلطنت رضاشاه و دوران نزدیکی ایران و آلمان نازی انجام پذیرفت، با مراسم باشکوهی همراه بود که از روی برنامه‌های عمومی و پرچبروت نازی‌ها اقتباس شده بود و با رژه‌ی جوانان عضو سازمان پیشاهنگی قدیم همراه بود. با این حال در جریان برنامه حادثه‌ای رخ داد و چند خیمه در آتش سوخت که آسیب خاصی به بار نیاورد. محمدرضاشاه بعدتر که به پادشاهی رسید بار دیگر مراسمی مشابه را در سال ۱۳۴۶ برگزار کرد و این آیین تاجگذاری‌اش بود که نزدیک یک دهه پیش از برکنار شدنش از قدرت برگزار می‌شد.





جنگ دوم عثمانی و بلغار



گاریبالدی

چهارم آبان در سال ۱۱۹ هجری خورشیدی شاهد زلزله‌ی مهیب قسطنطنیه بود که به ویرانی ساختمان‌ها و حصار این شهر انجامید. در ۵۶۴ آسن و پیتر^۱ سر به شورش برداشتند و دومین امپراتوری بلغاری را با رهبری خاندان آسن تأسیس کردند. در ۱۱۵۴ جرج سوم به پارلمان انگلستان رفت و انقلاب در آمریکا را شورش بر ضد تاج و تخت نامید و به ارتش بریتانیا مأموریت داد تا آن را سرکوب کند. یک سال بعد از آن (۱۱۵۵) بنجامین فرانکلین از آمریکا به فرانسه رفت تا پشتیبانی دولت فرانسه را از انقلاب آمریکا جلب کند.

در چنین روزی به سال ۱۲۳۹ در نشست تئانو^۲ جوزپه گاریبالدی^۳ که سیسیل را فتح کرده بود این قلمرو را به ویکتور امانوئل^۴ پادشاه ایتالیا داد و در ۱۲۸۴ سوئد استقلال نروژ را پذیرفت و این قلمرو از سوئد جدا شد. در سال ۱۲۹۶ در جریان جنگ جهانی اول، ستوان جوانی به نام اروین رومل^۵ که بعدها قهرمان محبوب آلمان

^۱Asen and Peter

^۲Giuseppe Garibaldi

^۳Erwin Rommel

^۴Teano

^۵Victor Emmanuel II

نازی شد، در نبرد کاپورتو^۱ با صد سرباز بر یک سپاه هفت هزار نفره‌ی ایتالیایی پیروز شد و کوه ماتاجور^۲ را فتح کرد! در همین روز برزیل به متفقین پیوست و به قوای محور اعلان جنگ داد. در ۱۳۰۱ مردم رودزیا به دنبال همه‌پرسی تصمیم گرفتند با آفریقای جنوبی ملحق نشوند و در ۱۳۲۳ نبرد خلیج لیته^۳ با پیروزی آمریکا پایان یافت.

چهارم آنان در ضمن با جریان‌های تروریستی هم پیوند خورده است. چون در چنین روزی به سال ۱۲۸۸ ایتو هیروبومی^۴ صدراعظم ژاپن هنگام سفر به منچوری در قطاری در هاربین^۵ به دست یک استقلال‌طلب کره‌ای به نام آن جونگ گئون^۶ کشته شد. همچنین به سال ۱۳۷۴ مأموران موساد یکی از رهبران فلسطینی به نام دکتر فتحی شقاقی را در هتلی در مالتا به قتل رساندند و هفت سال بعد در ۱۳۸۱ نیروهای ویژه‌ی پلیس روسیه به اپرای مسکو که مبارزان چچنی در آن گروگان‌گیری کرده بودند حمله بردند. در نتیجه‌ی این برخورد خشونت‌آمیز پنجاه چچنی و ۱۵۰ گروگان در جریان این درگیری کشته شدند.



^۱Battle of Caporetto
^۲Matajur

^۳Battle of Leyte Gulf
^۴Ito Hirobumi

^۵Harbin
^۶An Jung-geun



سربازان ایتالیایی اسیرشده در نبرد کاپورتو، پایین: سربازان آلمانی اسیرکننده‌شان!



ثریا اسفندیاری و پدر و مادرش



ایتو هیروبومی



جونگ گئون

در ۱۲۰۶ اپرای «دزدان دریایی» اثر بلینی^۲ در میلان اجرا شد. در این روز دو نهاد مدرن مشهور هم تأسیس شده‌اند. یکی سازمان فوتبال به سال ۱۲۴۲ که اولین نهاد مربوط به این ورزش بود و در لندن گشایش یافت، دیگری هم تئاتر شیکاگو که در سال ۱۳۰۰ افتتاح شد. در چنین روزی به سال ۱۳۵۶ علی ماعو مالین^۳ آخرین کسی بود که به بیماری آبله مبتلا شد و این مرض پس از آن ریشه‌کن شد. این روز (۱۳۵۸) با انقراض ویروس آبله هم مصادف است.



چهارم آبان در تاریخ ایران با زادن و مرگ شخصیت‌هایی نامدار مصادف بوده است که قدیمی‌ترینشان یعقوب لیث صفاری است که در ۲۱۹ زاده شد. در تاریخ معاصر هم در ۱۲۹۸ محمدرضاشاه و اشرف پهلوی زاده شدند، در ۱۳۱۸ یحیی دولت‌آبادی رهبر برجسته‌ی جنبش مشروطه درگذشت. در سال‌های اخیر هم ثریا اسفندیاری (۱۳۸۰) ملکه‌ی پیشین ایران، طاهره صفارزاده (۱۳۸۷) شاعر و پژوهشگر قرآن و محمدجواد شریعت‌طالخنونچه (۱۳۹۱) فرهنگ‌نویس و قرآن‌پژوه و مصحح ایرانی درگذشته‌اند.

^۱ Il pirata (The Pirate)

^۲ Vincenzo Bellini

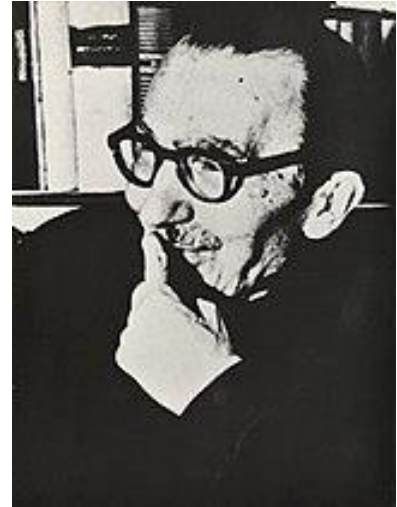
^۳ Ali Maow Maalin



ایزاک سینگر



آلفرد کبیر



نیکوس کازانتزاکیس

نامداران ایرانی زاده شده در این روز عبارت‌اند از ایزاک سینگر^۱ بنیانگذار شرکت سینگر (۱۱۹۰)، جان فرانسیس دوج^۲ آمریکایی بنیانگذار شرکت خودروسازی دوج (۱۲۴۳)، بنجامین گوگنهایم^۳ سرمایه‌دار آمریکایی (۱۲۴۴)، فرانسوا میتران^۴ رئیس‌جمهور فرانسه (۱۲۹۵) (تصویر بالا). رفتگان نامدار ایرانی چهارم آبان هم عبارت‌اند از آلفرد کبیر^۵ شاه انگلستان (۲۷۸) و نیکوس کازانتزاکیس^۶ نویسنده یونانی (۱۳۳۶).

^۱Isaac Singer

^۲John Francis Dodge

^۳Benjamin Guggenheim

^۴François Mitterrand

^۵Alfred the Great

^۶Nikos Kazantzakis



جان فرانسيس دوج



بلينى

پنجم آبان

این روز به ویژه در سرزمین های پیرامونی ایران زمین با ماجراهای فراوانی قرین بوده است. روز سه شنبه پنجم آبان سال ۵۰۹ هجری خورشیدی بدرالجمالی ارمنی بر هزار ملوک وزیر خلیفه حافظالدین الله غلبه کرد و خود مقام وزارت را گرفت و خلیفه را محبوس ساخت. در ۱۲۱۹ میتفورد نماینده ی انگلیس از همدان به تهران رفت و از آنجا رهسپار خراسان شد تا با آصف الدوله که در مشهد کوس خودمختاری می زد دسیسه چینی کند. او پس از آن به سوی هرات رفت و با یارمحمدخان که او نیز خیالی مشابه را در سر می پخت رایزنی کرد و این ها همه در راستای کوشش های استعمار پیر برای تجزیه ی ایران زمین بود که تا حدودی هم کامیاب از آب در آمد.



اولین حضور ایران
در سازمان ملل (۱۳۲۶،
لندن): (۱) نصرالله انتظام؛
(۲) باقر کاظمی؛ (۳) حسن
تقی زاده؛ (۴) علی سهیلی؛
(۵) مصطفی عدل؛
(۶) عباسعلی خلعتبری

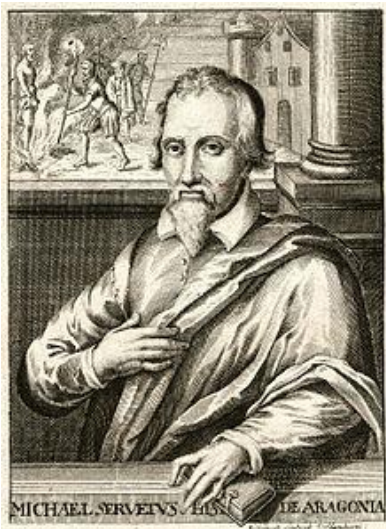
از سوی دیگر روس‌ها هم پس از ترمیم زخم‌های انقلاب بلشویکی‌شان همان سیاست استعماری انگلیسی‌ها را در ایران در پیش گرفتند. چنین شد که در همین روز به سال ۱۳۰۳ جمهوری شوروی سوسیالیستی ازبکستان در اتحاد جماهیر شوروی پدید آمد و کمونیست‌های حاکم بر سغد و خوارزم به سرکوب مقاومت مردمی و پارسی‌زدایی از زبان و تاریخ‌زدایی از فرهنگ این منطقه پرداختند.

با این همه، کشور ایران مستقل باقی ماند و همچنان در برابر دخالت‌های بیگانگان مقاومت می‌کرد. در چنین روزی به سال ۱۳۲۰ تقی‌زاده رهبر نامدار جنبش مشروطه از سوی صدر اعظم وقت فروغی به عنوان سفیر ایران به لندن رفت تا درباره‌ی حضور قوای متفقین در کشورمان رایزنی کند و بعد هم ریاست هیئت ایرانی را که در این مورد به سازمان ملل شکایت کردند بر عهده گرفت. سه سال بعد هم همسایه‌ی شمالی بلوایی پدید آورد و با ابزارهایی مقبول‌تر برای غارت منابع ملی ایران خیز برداشت. در نتیجه در همین روز به سال ۱۳۲۳ میتینگ حزب توده در حمایت از واسپاری امتیاز نفت شمال به روس‌ها در تهران برگزار شد!

در ۱۳۳۷ ژنرال ایوب‌خان در یک کودتای بی‌خونریزی اسکندر میرزا اولین رئیس‌جمهور پاکستان را از قدرت کنار زد، در ۱۳۷۰ ترکمنستان از شوروی مستقل شد و در ۱۳۷۸ مردان مسلح به مجلس ارمنستان حمله کردند و وازگین سرگیسیان^۱ نخست‌وزیر و کارن دمیرچیان^۲ رئیس مجلس را همراه با شش تن دیگر به قتل رساندند.

^۱Vazgen Sargsyan

^۲Karen Demirchyan



میکائیل سروتوس



ایوب خان



وازگین سرگیسیان

این روز در تاریخ دین نیز با دو رخداد جالب توجه مصادف است. نخست آن که در پنجم آبان سال ۳۱۲ میلادی کنستانتین که مدعی لقب امپراتوری روم بود اما هنوز به قدرت نرسیده بود، برای جلب حمایت مسیحیان ادعا کرد صلیب مقدس را در مکاشفه‌ای دیده و به این خاطر به مسیحیت گرویده است. این ادعای او باعث شد توده‌ی



مسیحیان از ادعای سیاسی او پشتیبانی کنند. کنستانتین (تصویر روبرو) تا لحظه‌ی مرگ غسل تعمید نگرفت، اما دین ترسایی را در روم رسمی ساخت و ادیان باستانی را سرکوب کرد و فرزندانش فیلسوفان و دانشمندان مخالف مسیحیت را کشتار کردند و کتابخانه‌های «کفار» را در آتش سوزاندند. نتیجه‌اش هم آن شد که یک و نیم هزاره بعد، در همین روز به سال ۹۳۲ هجری خورشیدی میکائیل

سِرْوَتوس^۱ دانشمند ایتالیایی که برای نخستین بار بسیاری از دانش‌های ایرانی را به زبان لاتین ترجمه کرده و از این راه اولین توصیف دقیق دستگاه تنفس را در اروپا به دست داده بود، به جرم کفر و ارتداد در شهر جنوا زنده زنده سوزانده شد. مسیحیان پس از کوچ به سرزمین‌های دیگر همین کشمکش و خونریزی‌های دینی را با خود تحفه بردند. این کشمکش‌ها تنها کافران و بددینان را آماج نمی‌کرد و اغلب مسیحیان دگراندیش را هم هدف می‌گرفت. چنان که در ۱۲۱۷ ایالت میسوری در آمریکا قانونی گذراند که بر مبنای آن پیروان آیین مورمون باید از این سرزمین بیرون بروند و گرنه کشته می‌شوند.

پنجم آبان در تاریخ نظامی و سیاسی جهان هم مهم بوده است. در ۱۸۹ هجری خورشیدی مسلمانان به ساردینیا در ایتالیا حمله کردند، در ۹۱۰ قوای احمد بن ابراهیم غازی حاکم منطقه‌ی عدل در سومالی امروزین در نبرد آمباسل^۳ بر قوای داود دوم امپراتور حبشه غلبه کرد و بخش‌های جنوبی حبشه را در اختیار گرفت. در ۱۱۸۵ سپاهیان پیروزمند فرانسوی پس از نبرد ینا-اورشتت^۴ وارد برلین شدند، در ۱۱۷۴ در عهدنامه‌ی مادرید کشور نوپای آمریکا مرزهایش را با اسپانیا مشخص کرد، اما این امر مانع نشد که در همین روز به سال ۱۱۸۹ فلوریدای غربی را که تا پیش از این تاریخ به اسپانیا تعلق داشت به خود منضم سازد. در ۱۲۹۷ کشور چکسلواکی با اعلام استقلال از امپراتوری اتریش-هنگری تأسیس شد. در ۱۳۳۳ بنجامین دیویس^۵ اولین تیمسار سیاهپوست نیروی هوایی آمریکا شد و در ۱۳۵۰ نام جمهوری دموکراتیک کنگو به زئیر تغییر یافت.

^۱Michael Servetus

^۲Mormon

^۳Battle of Amba Sel

^۴Jena-Auerstedt

^۵Benjamin Davis

در ضمن چند واقعه‌ی پراکنده اما جالب دیگر هم در این روز رخ داده است. مثلاً شهر آمستردام (۶۵۴) در چنین روزی تأسیس شد. در ۹۱۷ اولین مدرسه‌ی علمی جهان نو (مدرسه‌ی توماس آکویناس مقدس) در جمهوری سنت دومینیک امروزی تأسیس شد. در ۱۲۹۸ وودرو ویلسون^۱ یک مصوبه‌ی کنگره را وتو کرد و به این ترتیب راه برای تثبیت قانون منع خرید و فروش و مصرف مشروب الکلی در آمریکا هموار شد، در ۱۳۴۰ ناسا اولین موشک مدل ساتورن^۲ را آزمایش کرد و در ۱۳۶۵ انگلستان به شکلی ناگهانی تنظیم دولتی بر بازار را حذف کرد. این ماجرا را که به بازسازی کل نظام اقتصادی کشور منتهی شد بعدتر مهبانگ نامیدند!



ک. ر. نارایان



نیکولو پاگانینی



دستگیری شراب‌سازان غیرقانونی

پنجم آبان با درگذشت چندین شخصیت نامدار قلمرو ایران‌زمین مصادف است. در ۷۱۰ اسماعیل بن افضل ابوالفداء دمشقی مورخ و جغرافی‌دان درگذشت، در ۸۲۸ الغبیک شاه گورکانی و اخترشناس نامدار به دست

^۱University of Saint Thomas
Aquinas

^۲Woodrow Wilson
^۳Saturn

پسرش عبداللطیف میرزا کشته شد و در ۹۸۵ اکبرشاه گورکانی بزرگ‌ترین فرمانروای هند درگذشت. در مقابل به سال ۱۲۹۹ ک. ر. نارایان رئیس‌جمهور هند زاده شد.

اما در میان ایرانیان شمار زیادی از زاده‌شدگان نامدار این روز را داریم: دومینکو اسکارلاتی^۱ موسیقی‌دان ایتالیایی (۱۰۶۴)، نیکولو پاگانینی^۲ ایتالیایی نوازنده‌ی مشهور ویلن (۱۱۶۱)، تئودور روزولت^۳ رئیس‌جمهور آمریکا (۱۲۳۷)، سیلویا پلات^۴ شاعر آمریکایی (۱۳۱۱) و فرانسیس فوکویاما^۵ جامعه‌شناس آمریکایی (۱۳۳۱) همه در این روز زاده شده‌اند.



سیلویا پلات



فرانسیس فوکویاما



دومینکو اسکارلاتی

^۱K. R. Narayanan

^۲Domenico Scarlatti

^۳Niccolò Paganini

^۴Theodore Roosevelt

^۵Sylvia Plath

^۶Francis Fukuyama

ششم آبان

در چنین روزی به سال ۸۹۵ که سپاهیان عثمانی که فرماندهی شان را خواجه سنان پاشا بر عهده داشت در نبرد یونس خان که در حوالی غزه درگرفت، بر قوای مملوک‌های مصر که زیر فرمان جان‌بردی غزالی^۱ می‌جنگیدند پیروز شدند.

در دوران معاصر در چنین روزی به سال ۱۳۰۲ رضاخان سوادکوهی به صدارت رسید و کابینه‌ای برگزید که وزیرانش از مشروطه‌خواهان تندروی قدیمی بودند و در میانشان سلیمان میرزا اسکندری (بنیانگذار بعدی حزب توده)، صوراسرافیل، فروغی، و مشیرالدوله به شمار بودند. دو دهه بعد در همین روز به سال ۱۳۲۰ پس از اشغال کشور به دست متفقین و عزل رضاشاه، در ارتش تصفیه‌ی دامنه‌داری صورت گرفت و بیشتر امرای دوره‌ی رضاشاهی باز نشسته شدند. در میان این ارتشیان برکنار شده می‌توان از این کسان نام برد: سرلشگر کریم

^۱Janbirdi al-Ghazali

بوذرجمهری، سرلشگر علی نقدی (سردار رفعت)، سرلشگر عزیزالله ضرغامی، سرلشگر خدایار خدایاری، سرلشگر اسماعیل امیرفضلی، سرلشگر حسین خزاعی، سرتیپ جعفرقلی بیگلرپور، سرتیپ غلامعلی زند، سرتیپ عباس البرز، سرتیپ دکتر اعلم، سرتیپ دکتر ذوالفقاری، سرتیپ حسینقلی سطوتی. سرلشگر دکتر هادی آتابای داماد رضاشاه هم به وزارت بهداری انتقال یافت و از کار در ارتش برکنار شد. در همین روز لایحه‌ی قانونی برای استرداد املاک سلطنتی به مجلس داده شد که محمدرضاشاه جوان هم از آن پشتیبانی کرد.



در سال‌های اخیر این روز با سه رخداد در قفقاز و آناتولی مصادف بوده است. در ۱۳۶۹ اولین انتخابات چند حزبی در گرجستان برگزار شد و در ۱۳۷۴ در جریان آتش‌سوزی در متروی باکو که بزرگ‌ترین فاجعه از این نوع بود، ۲۸۹ نفر کشته و ۲۶۵ نفر زخمی شدند. در ۱۳۸۸ هم انفجار بمب در پیشاور به مرگ ۱۱۷ نفر و زخمی شدن ۲۱۳ تن انجامید.



نبرد پل میلویان، اثر گیولیو رومانو (۱۵۱۷-۱۵۲۴ م.)

ششم آبان در تاریخ نظامی و سیاسی جهان روزی پرماجرا بوده است. در سال ۹۷ میلادی امپراتور نروا^۱ زیر فشار گارد سلطنتی اش ناگزیر شد ترایانوس^۲ را به مقام ولیعهدی و جانشینی خود منصوب کند. در ۳۰۶ میلادی ماکسنتیوس^۳ امپراتور روم شد و در ۳۱۲ میلادی کنستانتین^۴ در نبرد پل میلویان^۵ بر ماکسنتیوس غلبه کرد و امپراتور روم شد. در ۴۵۶ میلادی ویزیگت‌ها^۶ پایتخت قبیله‌ی آلمانی سوئی^۷ یعنی شهر براگا^۸ (واقع در پرتغال امروزی) را غارت کردند کلیسایانش را با خاک یکسان کردند.

در ۷۹۹ هجری خورشیدی با تکمیل ساخت شهر ممنوعه پکن به عنوان پایتخت دودمان مینگ رسمیت

یافت،

^۱Nerva

^۲Trajanus

^۳Maxentius

^۴Constantine

^۵Battle of the Milvian Bridge

^۶Visigoths

^۷Suebi

^۸Braga



خواجه سنان پاشا



آتش سوزی در متروی باکو

در ۱۲۱۳ در جریان «کشتار پنجره» مهاجران انگلیسی بیش از پنجاه تن از بومیان غیرنظامی استرالیایی را کشتار کردند، در ۱۳۰۱ بنیتو موسولینی به همراه سی هزار تن از پیروانش راهپیمایی مشهورش به رم را به فرجام رساند و با ورود به رم با فرمان پادشاه ویکتور امانوئل سوم به صدارت رسید و فاشیست‌ها قدرت را در دست گرفتند. هم او در سال ۱۳۱۹ به دنبال بی‌توجهی یونان به اولتیماتوم ایتالیا، از راه آلبانی به یونان حمله کرد و این کشور را به میدان جنگ جهانی دوم کشید.

در دهه‌های اخیر این روز با رخدادهای مربوط به کمونیسم و مارکسیسم هم پیوندی داشته است. در ۱۳۴۱ خروشچف^۱ دستور داد موشک‌های شوروی از کوبا برچیده شوند و به این ترتیب بحران موشکی کوبا

^۱Pinjarra Massacre

^۲Benito Mussolini

^۳Victor Emmanuel III

^۴Nikita Khrushchev

خاتمه یافت، در ۱۳۶۱ حزب سوسیالیست کارگران اسپانیا در انتخابات برنده شد و برای نخستین بار پس از دوران فرانکو جناح چپ در این کشور به قدرت رسید و در ۱۳۸۶ مراسم تدفین و یادبودی برای اوکراینی‌هایی که در جریان کشتارهای استالینی به دست کمونیست‌ها به قتل رسیده بودند، در منطقه بیکوینیا در نزدیکی کیف برگزار شد. در این منطقه گوری دسته جمعی کشف شد که بین صد تا دویست هزار جسد در آن پنهان شده بود. در همین روز هم کریستینا فرناندز دِ کرچنر اولین زنی بود که در آرژانتین به ریاست‌جمهوری رسید. او همسر رئیس‌جمهور پیشین این کشور بود. در ۱۳۹۱ هم انگلستان قوای خود را از افغانستان بیرون کشید.



موسولینی در حال راهپیمایی به سوی رم



یادبود گور دسته‌جمعی قربانیان کمونیست‌ها در اوکراین

ششم آبان در ضمن با تأسیس نهادهای آموزشی و جریان‌های دینی نیز پیوند خورده است. در ۱۳۳۷ پاپ جان ۲۳ ریاست کاتولیک‌ها را بر عهده گرفت. در سال ۱۳۴۴ فرمان نوسترا آئنتاته^۴ در جریان شورای دوم واتیکان از سوی پاپ صادر شد و روابط میان مسیحیان و پیروان سایر ادیان را بازتعریف کرد. بر اساس این سند یهودیان

^۱Bykivnia

^۲Cristina Fernández de Kirchner

^۳Pope John XXIII

^۴Nostra aetate

از گناه به قتل رساندن عیسی مسیح تبرئه شده بودند. پیش از آن به مدت ۷۶۰ سال به پیروی از فرمان پاپ اینوسان سوم یهودیان به طور رسمی به خاطر کشتن پیامبر مسیحیان گناهکار شمرده می‌شدند.

رخداد های پراکنده‌ی دیگری هم در این روز واقع شده‌اند که ماهیتی اجتماعی و فرهنگی دارند. شهر فیلادلفیا در منطقه‌ی پنسیلوانیا (۱۰۶۱) در چنین روزی تأسیس شد. در ۱۱۰۵ رمان سفرهای گالیور^۲ منتشر شد، در ۱۲۶۵ مجسمه‌ی آزادی در بندر نیویورک به طور رسمی افتتاح شد و کارگران در حرکتی خودجوش نوارهای کاغذی تلگراف را از پنجره‌ها به خیابان ریختند و این اولین رژه و شادمانی عمومی با این شیوه از صحنه‌آرایی بود. در ۱۲۷۲ سمفونی ششم چایکوفسکی^۳ مشهور به پاتتیک^۴ نه روز پیش از درگذشت موسیقیدان در سن پترزبورگ اجرا شد.



اراسموس



کریستینا فرناندز د کیرچنر



فرانسیس بیکن



پاول مولر

^۱Pope Innocent III

^۲*Gulliver's Travels*

^۳Pyotr Ilyich Tchaikovsky

^۴Pathétique Symphony

در چنین روزی به سال ۱۳۰۷ سرود ملی اندونزی برای نخستین بار خوانده شد، در ۱۳۲۷ شیمی‌دان سوئیس پاول مولر^۱ به خاطر کشف اثرات ددت نوبل فیزیولوژی را دریافت کرد، و در ۱۳۳۵ الویس پریسلی^۲ جلوی دوربین‌های تلویزیون واکسن فلج اطفال را دریافت کرد. در نتیجه میزان واکسینه شدن به این بیماری در آمریکا طی شش ماه بعد از آن از ۰/۶٪ به ۸۰٪ افزایش یافت!

ششم آبان زادروز و زادمرگ برخی از متنوع‌ترین فرآورده‌های انسانی است که تا به حال در قلمرو تمدن ایرانی شکل گرفته‌اند! نمونه‌اش آن که در سال ۱۳۳۵ محمود احمدی‌نژاد رئیس‌جمهور سابق و در ۱۳۵۸ جاوید کریم کارآفرین بنگلادشی‌نسب آلمانی-آمریکایی و بنیانگذار یوتیوب زاده شده‌اند. دومی نخستین کسی است که بر شبکه‌ی یوتیوب ویدئویی را بارگذاری کرده و اولی هم در بسیاری از زمینه‌ها نخستین کسی است که چیزهایی را در جاهایی بارگذاری کرده است!



محمود احمدی‌نژاد

جاوید کریم

جان لاک

ماکس مولر

^۱Paul Mueller

^۲Elvis Presley

در زمینه‌ی درگذشتگان این فاصله قدری کمتر است. در سال ۴۵۷ میلادی هیبا اسقف حمص در استان آسورستان دولت ساسانی درگذشت که از الاهدانان مشهور مسیحی است و در شکل‌گیری آیین نستوری نقشی ایفا کرده است. در ۱۰۰۶ هجری خورشیدی هم جهانگیر گورکانی شاه هند درگذشت.

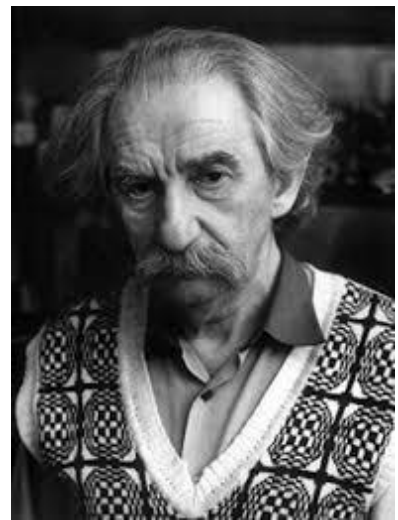
در میان ایرانیان این روز زادروز اراسموس^۴ فیلسوف عصر روشنگری (۸۴۵)، امیلی پست^۳ نویسنده‌ی آمریکایی (۱۲۵۱)، فرانسیس بیکن^۵ نقاش ایرلندی (۱۲۸۸)، آ. ج. آیر^۶ فیلسوف انگلیسی (۱۲۸۹) و نجم‌الدین اربکان سیاست‌مدار ترک (۱۳۵۰) است. در همین روز جان لاک^۶ فیلسوف انگلیسی (۱۰۳۸) و ماکس مولر^۷ زبان‌شناس آلمانی (۱۲۷۹) و یوری لوتمان^۸ زبان‌شناس و مورخ استونیایی (۱۳۷۲) درگذشته‌اند.



آ. ج. آیر



امیلی پست



یوری لوتمان

^۱Ibas

^۲Desiderius Erasmus

^۳Emily Post

^۴Francis Bacon

^۵A. J. Ayer

^۶John Locke

^۷Max Müller

^۸Yuri Lotman

هفتم آبان

هفتم آبان ماه روز زایش کشور متحد ایران است. چون در این روز به سال ۵۳۹ پ.م. بود که کوروش بزرگ در رأس سپاهیان پارسی به شکلی صلح‌جویانه وارد شهر بابل شد و به این ترتیب آخرین بخشِ بازمانده از قلمرو جغرافیایی ایران‌زمین را فتح کرد و سراسر این حوزه‌ی تمدنی را در قالب یک کشور یگانه متحد ساخت. سپاهیان پارسی همراه کوروش در این روز در خیابان‌های بابل رژه رفتند و این نخستین رژه‌ی ثبت شده در تاریخ ارتش‌های جهان است. کوروش در همین روز جانِ نبونید شاه پیشین بابل را که پس از نبردهای بسیار اسیر شده بود بخشید و او را به بخش‌های مرکزی ایران تبعید کرد و او در آنجا در آسایش زیست و سال‌ها بعد به مرگ طبیعی درگذشت.

در قرون میانه نیز در روز هفتم آبان جنگی مهم در قلمرو باختری ایران‌زمین داشته‌ایم و آن جنگی است که به سال ۷۲۳ رخ داد و صلیبی‌ها بخشی از شهر از میر را فتح کردند و به باد غارت دادند. در دوران معاصر این روز با چندین رخداد و تلاطم سیاسی قرین بوده است. در چنین روزی به سال ۱۲۷۷ ویلهلم امپراتور آلمان بعد از دیدار از مقبره صلاح‌الدین ایوبی در دمشق (تصویر زیر) و ابراز احترام به او بیانیه‌ای صادر کرد و جهاد او بر

^۱Wilhelm

ضد «کافران» را ستود و در ضمن این خطابه گفت که «به سیصد میلیون مسلمان اطمینان می‌دهم که قیصر آلمان همیشه دوست پیروان محمد باقی خواهد ماند.»



در ۱۲۹۷ انگلستان و عثمانی طی قرارداد مدرس آتش‌بس اعلام کردند و به این ترتیب جنگ در باکو هم خاتمه یافت و خونریزی مهیب مردم این شهر تا مدتی پایان یافت. این دو دولت بین خود قرار گذاشتند که اداره‌ی باکو بر عهده‌ی سه نیروی نظامی انگلیس، عثمانی و آرنی باشد. بر اساس این عهدنامه در عمل عثمانی تسلیم قوای متفقین شد و به این شکل جنگ جهانی نخست در ایران زمین خاتمه یافت.

در ۱۳۰۳، یک سال پس از انقراض خلافت عثمانی در ترکیه، بحث تغییر سلطنت از دودمان قاجار به پهلوی در مجلس مطرح شد و در همین روز شیخ محمد یحیی واعظ قزوینی که از پیشگامان جنبش‌های کمونیستی در ایران بود وقتی برای تماشا به مجلس ملی رفته بود ترور شد و به قتل رسید. برخی از مشروطه‌خواهان نوشتند

^۱Armistice of Mudros

که او به خاطر شباهتش به ملک‌الشعراى بهار کشته شده و آماج اصلی بهار بوده است. خود بهار هم همین شایعه را پذیرفت و شعر «یک شب شوم» را درباره‌اش سرود. اما این برداشت نادرست است و واعظ قزوینی که عموی پدر مرتضی کیوان هم بود، به خودی خود فعال سیاسی برجسته و اثرگذاری محسوب می‌شد و به خاطر پیوندهایش با بلشویک‌های روسیه مورد تنفر جناحی تندرو از ارتشی‌ها بود که احتمالاً همان‌ها او را ترور کردند. در همین روز به سال ۱۳۰۷ راه خرم‌آباد به دزفول و محمره افتتاح و مورد بهره‌برداری قرار گرفت. عده‌ی زیادی از رجال از جمله فرمانفرما، وثوق‌الدوله، سید محمد تدین، ظفرالسلطنه بختیاری و قوام‌الملک شیرازی به اتفاق اعضای هیئت دولت و روزنامه‌نگاران همراه با رضاشاه به جنوب ایران سفر کردند تا در این مراسم شرکت کنند.

این روز با کشمکش‌های اسرائیل و اعراب نیز پیوندی دارد. در ۱۳۲۷ سربازان اسرائیلی به روستای عرب‌نشین صَفَصَف در جلیله حمله بردند و حدود شصت مرد روستا را به قتل رساندند و به زنان تجاوز کردند و برخی از ایشان را هم کشتند. در ۱۳۳۵ قوای اسرائیلی به منطقه‌ی سینا حمله بردند و قوای مصری را تا کانال سوئز پس زدند، در ۱۳۳۶ یک یهودی بیست و شش ساله به نام موشه دویک^۱ در زمانی که مراسمی دولتی در کنشتی در جریان بود، نارنجکی به داخلش انداخت و دیوید بن گوریون^۲ و پنج نفر از وزیرانش را به شدت زخمی کرد. در ۱۳۴۰ هم سوریه از جمهوری متحد عربی خارج شد.

هفتم آبان در تاریخ سیاسی و نظامی جهان به نسبت پرحادثه بوده است. در ۳۱۲ میلادی کنستانتین با تقلیدی ناشیانه از کوروش پیشاپیش سپاهیان‌ش وارد قسطنطنیه شد و طی مراسمی به مقام امپراتوری روم رسید.

^۱Moshe Dwek

^۲Davi d Ben-Guri on

در همین روز جسد امپراتور قبلی ماکستتیوس^۱ را که به رود تیر^۲ پرتاب شده بود، از آب گرفتند و به آن بی حرمتی کردند و سرش را از تن جدا کردند و در خیابان‌ها نمایش دادند. در ۳۴۸ هجری خورشیدی سپاهیان بیزانسی انطاکیه را گرفتند و در ۶۴۷^۳ کُنرادین^۳ شاه صلیبی سیسیل و اورشلیم پس از شکست از قوای متحد فرانسوی و مسلمان در ناپل به دست فرانسوی‌ها گردن زده شد.

در سال ۱۰۰۷ هجری خورشیدی در جریان جنگ‌های مذهبی فرانسه لویی سیزدهم^۴ و کاردینال ریشلیو^۵ موفق شدند پس از چهارده ماه محاصره هوگنوها^۶ پروتستانی را که در شهر لاروشل^۶ حصار^۶ی شده بودند به تسلیم وادارند.



تسلیم لاروشل به لویی سیزدهم



نبرد دریایی ساوند

^۱Maxentius

^۲River Tiber

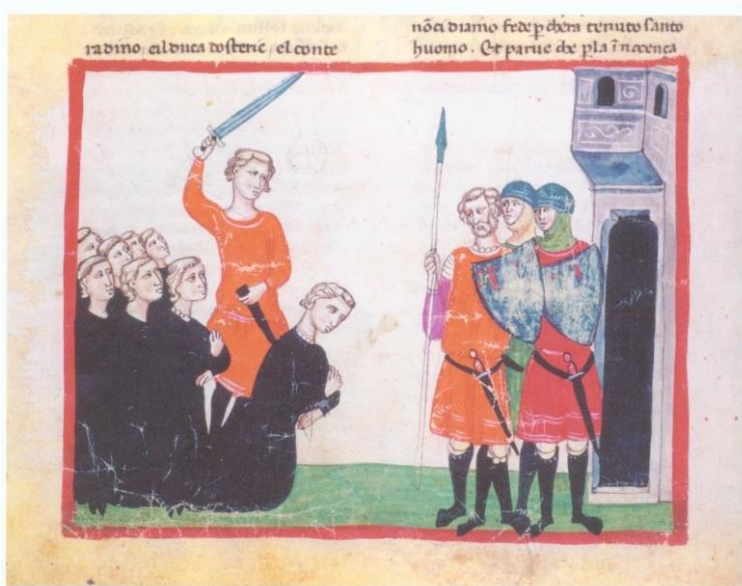
^۳Conradin

^۴Cardinal Richelieu

^۵Huguenots

^۶La Rochelle

در ۱۰۳۷ ناوگان هلند در نبرد دریایی ساوند بر قوای سوئد غلبه کرد، در ۱۲۱۰ نات ترنر برده‌ی فراری که شورشی خونین را در میان بردگان آغاز کرده بود، در ویرجینیا به دست برده‌داران اسیر شد. در ۱۳۲۳ در جریان جنگ جهانی دوم سربازان ارتش سرخ شوروی مجارستان را گرفتند و در ۱۳۴۳ جمهوری متحد تانگانیکا و زنگبار نام خود را به جمهوری تانزانیا تغییر داد. در ۱۳۵۹ هم هواپیمایی که برای شرکت در عملیات نجات گروگان‌های آمریکایی در ایران تجهیز شده بود در پایگاه هوایی اگلین در فلوریدا سقوط کرد و باعث شد برنامه‌ی این عملیات لغو شود.



گردن زدن کنرادین شاه اورشلیم



سر والتر رالی

'Battle of the Sound

'Nat Turner

'Eglin Air Force Base

این روز در اروپا با دسیسه‌ها و قتل‌هایی سیاسی نیز مقارن بوده است. در ۷۶۹ در جریان اولین محاکمه‌ی جادوگران در پاریس سه نفر به این جرم به اعدام محکوم شدند، در ۹۹۷ سر والتر رالی^۱ نویسنده‌ی ماجراجوی انگلیسی به امر جیمز اول شاه انگلستان گردن زده شد و در ۱۳۲۱ انگلستان با تشکیل گردهمایی بزرگی از کشیشان و رهبران دینی نبردی تبلیغاتی را بر ضد نازی‌ها آغاز کرد و آلمانی‌ها را متهم کرد که درست یک سال پیش در گتوی کاونا^۲ ده هزار یهودی را به ضرب گلوله کشتار کرده‌اند. سندی درباره‌ی چنین کشتاری یافت نشده و کشتار یهودیان یک سال پس از این ماجرا آغاز شد. در دوران معاصر هم به سال ۱۳۷۳ فرانسیسکو مارتین دوران^۳ به کاخ سفید حمله کرد و کوشید بیل کلینتون را به قتل برساند

این روز با چندین رخداد فرهنگی و علمی و اجتماعی پراکنده نیز مصادف بوده است. در ۸۷۱ کریستف کلمب به کوبا رسید، در ۱۰۱۵ مهاجران ماساچوست مدرسه‌ای دینی تأسیس کردند که بعدتر به دانشگاه هاروارد تبدیل شد، در ۸۸۰ هجری خورشیدی بزمی در کاخ پاپی در واتیکان برگزار شد که در تاریخ به اسم «باله‌ی فندق»^۴ شهرت یافته است. این مهمانی را چزاره برجیا^۵ پسر پاپ الکساندر ششم داده بود و در آن پنجاه روسپی برای پذیرایی از مهمانان خدمت می‌کردند! در ۱۰۵۴ لایب‌نیتس^۶ برای اولین بار از علامت S کشیده برای نمایش دادن انتگرال در ریاضیات استفاده کرد، در ۱۱۶۶ مونتسارت^۷ اپرای دون جیوانی^۸ را در پراگ اجرا کرد، در ۱۲۴۲ هجده کشور در ژنو سازمان بین‌المللی صلیب سرخ را تأسیس کردند، در ۱۳۲۶ «توافق عمومی گمرک و تجارت»^۹ (GATT) شکل گرفت که مقدمه‌ی تأسیس سازمان تجارت جهانی بود. در ۱۳۳۹ محمدعلی کلی اولین مسابقه‌ی

^۱Sir Walter Raleigh

^۲Kaunas

^۳Francisco Martin Duran

^۴Banquet of Chestnuts

^۵Cesare Borgia

^۶Gottfried Leibniz

^۷Wolfgang Amadeus Mozart

^۸Don Giovanni

^۹General Agreement on Tariffs and Trade

حرفه‌ای‌اش را در کنتاکی برنده شد و در ۱۳۴۳ گروهی از دزدان به رهبری «مورف اسکیت‌باز» مجموعه‌ای از جواهرات گرانبها از جمله ستاره‌ی هند را از موزه‌ی آمریکایی تاریخ طبیعی به سرقت برد. مورف قهرمان اسکیت‌بازی، آهنگساز، نویسنده و هنرمند بود و علاوه بر دزدی زنی را هم به قتل رسانده بود. او زندانی شد و بعدتر کشیش شد!

در همین روز به سال ۱۳۴۶ نمایشگاه Expo 67 در مونترآل پنجاه میلیون گردشگر را به خود جلب کرد، در ۱۳۴۸ اولین اتصال بین رایانه‌ها در قالب سیستم آرپانت انجام شد و این مقدمه‌ی شکل‌گیری اینترنت بود، در ۱۳۹۴ هم در چین قانون «هر خانواده یک فرزند» پس از سی و پنج سال لغو شد.



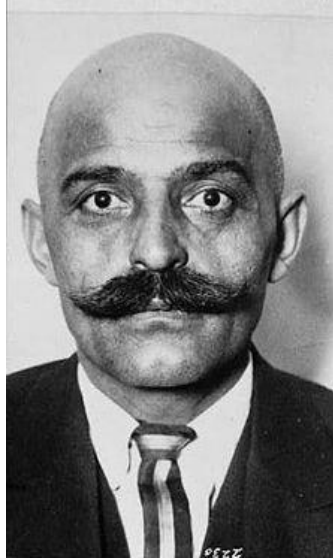
عبدالله گل



فرانتس دووال



یوزف گوبلز



جرج گورجیف



ژان لورون دالامبر

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از یوزف گوپلز^۱ وزیر تبلیغات آلمان نازی (۱۲۷۶)، فرانس دووال^۲ جانورشناس و رفتارشناس هلندی (۱۳۲۷)، عبدالله گل سیاستمدار و رئیس‌جمهور ترکیه (۱۳۲۹) و علی اردکانی مشهور به باباعلی هنرپیشه و طراح بازی ایرانی تبار آمریکایی (۱۳۵۴). ژان لورون دالامبر^۳ ریاضیدان فرانسوی (۱۱۶۲) و جرج گورجیف^۴ پیشوای روحانی ارمنی-فرانسوی (۱۳۲۸) هم در این روز درگذشته‌اند.

^۱Joseph Goebbels

^۲Frans de Waal

^۳Jean le Rond d'Alembert

^۴George Gurdjieff

هشتم آبان

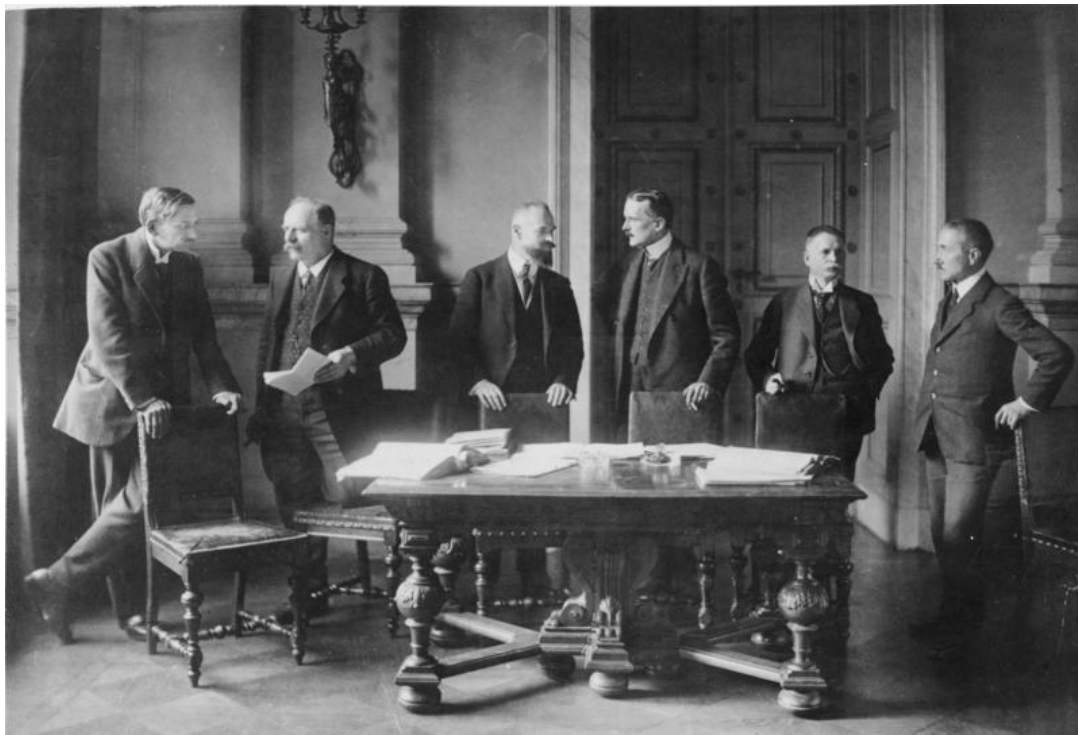
روز هشتم آبان سال ۱۶ هجری خورشیدی سپاه هفده هزار نفره‌ی مسلمانان در نبرد پل پولاد^۱ بر قوای بیزانسی به رهبری هراکلیوس^۲ که دو برابرشان عده داشتند غلبه کردند و شهر انطاکیه را گرفتند. در ۱۳۷ هم ناوگان ایران که سربازانش مسلمان بودند در جریان درگیری‌ها با جنوب چین بر قوای چینی غلبه یافتند و شهر گوانگ‌ژو^۳ را گرفتند و مخالفان را سرکوب کردند.

در دوران معاصرمان در این روز به سال ۱۲۲۰ بود که محمدخان امیرنظام زنگنه درگذشت. او پسر حاجی علی‌خان از نوادگان شیخ علی‌خان زنگنه بود که زمانی وزارت شاه سلیمان صفوی را داشت. محمدخان در دوران ولیعهدی عباس‌میرزا از کرمانشاه به تبریز آمد و در دستگاه وی وارد شد و در زمان جنگ‌های ایران و روس رشادت‌های زیادی به خرج داد و حامی و متحد سیاسی میرزا تقی‌خان امیرکبیر بود و در ارتقای مقام او در دربار قاجار نقشی مهم ایفا کرد.

^۱Battle of the Iron Bridge

^۲Heraclius

^۳Guangzhou



نشست نمایندگان قدرت‌های پیروز در جنگ جهانی دوم در ورسای

در ۱۳۰۰ امیرپنجه حسین آقا فرماندهی قزاق‌های اعزامی از تهران وارد مشهد شد، قوای نظامی همراه وی عبارت بودند از هفتصد قزاق، سیصد ژاندارم و سیصد سوار امنیه. دو سال بعد در ۱۳۰۲ رضاخان احمدشاه را که به سمت بغداد می‌رفت تا از آنجا به پاریس برود، مشایعت کرد. هجده سال بعد در همین روز به سال ۱۳۲۰ مجلس دوازدهم خاتمه یافت و در همین روز به دستور دکتر جلال عبده دادستان دیوان کیفری، سرپاس مختاری رئیس سابق شهربانی را در کرمانشاه بازداشت کردند. باز در همین روز بود که محمدعلی فروغی برای جلوگیری از اغتشاشی که مطبوعات به پا کرده بودند، به مجلس پیشنهاد کرد لایحه‌ای را برای سانسور روزنامه‌ها تصویب کنند. اما نمایندگان این پیشنهاد را رد کردند. در هشتم آبان سال ۱۳۵۲ پل بسفر در استانبول تکمیل شد و بخش

اروپایی و آسیایی شهر را به هم متصل کرد، در ۱۳۵۷ آیت‌الله طالقانی و شورای انقلاب اسلامی راهپیمایی تاسوعا و عاشورا را سازماندهی کردند (تصویر زیر).



نبرد ریو سالادو

در هشتم آبان سال ۶۴۹ هجرت دور جنگ‌های صلیبی که با محاصره‌ی تونس دستخوش وقفه شده بود، با نوشتن عهدنامه‌ی صلح پایان یافت. دلیلش هم آن بود که رهبر صلیبی‌ها شارل اول سیسیلی بود که برادرش لویی نهم فرانسه چند ماه پیش درگذشته بود و به کشمکش بین مدعیان قدرت دامن زده بود. در ۷۱۹ قوای متحد آلفونسوی چهارم شاه پرتغال و آلفونسوی یازدهم شاه کاستیل در نبرد ریو سالادو^۱ بر نیروهای مهاجم مسلمان به رهبری ابوالحسن علی بن عثمان سلطان مراکش غلبه کردند. در ۱۰۴۴ پرتغالی‌ها پس از شکست دادن ارتش



کنگو، شاه این کشور را که نویتا آنکانگا^۲ نام داشت گردن زدند. در ۱۱۸۵ هم ژنرال فریدریش فون رومبرگ^۳ که ۵۳۰۰ سرباز زیر فرمان داشت و گمان می‌کرد ارتشی بزرگ رویارویش قرار دارد، شهر استتین^۴ را به قوای فرانسوی به فرماندهی ژنرال لاسال تسلیم

کرد که تنها ۸۰۰ نفر سرباز در اختیار داشت! (تصویر بالا)

در ۱۱۹۶ سیمون بولیوار^۵ دولت مستقل ونزوئلا را تأسیس کرد، در ۱۲۸۴ تزار نیکلای دوم^۶ فرمانی صادر کرد و حقوق اساسی را برای مردم روسیه به رسمیت شمرد و حق تأسیس مجلس دوما را به ایشان داد و در ۱۲۹۹ حزب کمونیست استرالیا در سیدنی تأسیس شد. در ۱۳۵۴ هم به دنبال بیماری فرانکو^۷، شاهزاده خوان کارلوس^۸

^۱Battle of Río Salado

^۲Nvita a Nkanga

^۳Friedrich von Romberg

^۴Stettin

^۵Simón Bolívar

^۶tsar Nicholas II

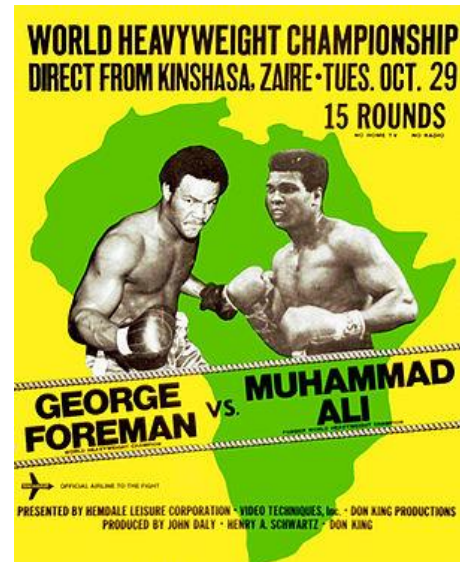
^۷Francisco Franco

^۸Juan Carlos

رهبری سیاسی اسپانیا را به دست گرفت، در ۱۳۸۳ شبکه‌ی الجزیره فیلمی ضبط‌شده از اسامه بن لادن را پخش کرد که در آن مسئولیت حمله به برج‌های دوقلوی تجارت جهانی را بر عهده می‌گرفت و در ۱۳۹۳ سوئد اولین کشور اتحادیه‌ی اروپا شد که به طور رسمی دولت فلسطین را به رسمیت شناخت.



پل بسفر



آگهی مسابقه‌ی محمدعلی و فورمن

هشتم آبان با چندین رخداد ریز و درشت جالب توجه هم مصادف بوده است.

در سال ۱۳۰۵ هری هودینی^۱ شعبده‌باز آمریکایی در اثر مستی که از یکی از اطرافیانش به شوخی خورده بود دچار پارگی آپاندیس شد و درگذشت. در ۱۳۱۷ اورسون ولز^۲ از روی داستان جنگ جهان‌های^۳ آچ جی ولز^۴ نمایشنامه‌ای رادیویی اجرا کرد و به قدری این کار را خوب و واقع‌گرایانه انجام داد که برخی از شنوندگان آمریکایی گمان کردند به راستی موجودات فضایی به زمین حمله کرده‌اند و وحشتی عمومی در برخی از مناطق

^۱Harry Houdini

^۲Orson Welles

^۳The War of the Worlds

^۴H. G. Wells

دامنگیر مردم شد. در ۱۳۲۰ فرانکلین روزولت^۱ فرمان داد آمریکا یک میلیارد دلار به قوای متفقین کمک مالی

برساند

در همین روز به سال ۱۳۲۹ پاپ پیوس دوازدهم^۲ در واتیکان ادعا کرد که «معجزه‌ی خورشید» را دیده است و این پدیده‌ای جوی بود که باعث می‌شد خورشید ناپایدار و لغزان به نظر برسد و از سوی کاتولیک‌ها همچون معجزه‌ای تفسیر شد. در ۱۳۳۹ مایکل وودراف^۳ اولین عمل پیوند کلیه را در انگلستان انجام داد و در ۱۳۴۴ هنرپیشه‌ای انگلیسی به نام ژان شریمپتون^۴ در مراسم مسابقه‌ی دربی در ملبورن دامنی کوتاه پوشید که ده سانتی متر بالاتر از زانویش را می‌پوشاند. لباس او نظر موافق و مخالف فراوانی برانگیخت و به مد شدن مینی‌ژوپ منتهی شد. در ۱۳۴۹ توفان و سیل شدید در ویتنام به مرگ ۲۹۳ نفر و بی‌خانمان شدن دویست هزار نفر منتهی شد و جنگ ویتنام را دچار وقفه کرد. در ۱۳۵۳ هم محمدعلی کلی در مسابقه‌ی مشت‌زنی مشهوری که در کینشازای زئیر انجام گرفت بر جرج فورمن^۵ غلبه کرد و بار دیگر قهرمان سنگین وزن جهان شد.



ازرا پاوند

فن کلوگه



ژیل دو لاتوره



جان آدامز

^۱Franklin Roosevelt

^۲Pope Pius XII

^۳Michael Woodruff

^۴Jean Shrimpton

^۵George Foreman



دامن مشهور ژان شریمپتون



مایکل وودراف

هشتم آبان زادروز این شخصیت‌های نامدار است: جان آدامز^۱ دومین رئیس‌جمهور آمریکا (۱۱۱۴)، ژرژ ژیل دولاتوره^۲ عصب‌شناس و روانشناس سوئیسی-فرانسوی (۱۲۳۶)، گونتر فون کلوگه^۳ سپهسالار آلمانی لهستانی تبار (۱۲۶۱)، ازرا پاوند^۴ شاعر آمریکایی (۱۲۶۴)، نوردوم سیهانوک^۵ شاه کامبوج (۱۳۰۱)، دیگو مارادونا^۶ فوتبالیست آرژانتینی (۱۳۳۹)، ایوانکا ترامپ^۷ تاجر آمریکایی و دختر دونالد ترامپ چهل و پنجمین رئیس‌جمهور آمریکا (۱۳۶۰)، پل ادسای^۸ اسقف سوری ارتدوکس (۵۲۶ میلادی)، احمد بن محمد اربیلی شافعی مشهور به

^۱John Adams

^۲Georges Gilles de la Tourette

^۳Günther von Kluge

^۴Ezra Pound

^۵Norodom Sihanouk

^۶Diego Maradona

^۷Ivanka Trump

^۸Paul of Edessa

ابن خلقان فقیه و قاضی نامدار دمشق (۶۶۱ هجری خورشیدی)، اوتو رنک روانکاو اتریشی (۱۳۱۸) و کلود لوی استروس انسان‌شناس نامدار فرانسوی (۱۳۸۸) هم در این روز درگذشته‌اند.



اوتو رنک



ایوانکا ترامپ



نوردوم سیهانوک



دیگو مارادونا

نهم آبان

در چنین روزی به سال ۶۲ هجری خورشیدی در جریان شورش عبدالله بن زبیر بر اموی‌ها، سپاهیان اموی به رهبری حسین بن نُمیر به مکه حمله بردند و آن را محاصره کردند و در نبردی که درگرفت بنای کعبه را آتش زدند و با خاک یکسان کردند. حدود دوازده قرن بعد در روز سه شنبه نهم آبان سال ۱۲۶۷ (۲۴ صفر ۱۳۰۶ ق.) اتابک امین‌السلطان صدراعظم ناصرالدین‌شاه امتیاز کشتیرانی در رود کارون را به انگلیسی‌ها داد.

درست یک سال بعد (۱۲۶۷) ناصرالدین‌شاه در راه برگشت از فرنگ بود که در یک فرسخی تبریز حالش به هم خورد و به بستر افتاد. عین‌الدوله که گمان می‌کرد شاه رو به موت است، خبر مرگش را برای پسر و ولیعهدش مظفرالدین میرزا برد. اما شاه در این روز بهبود یافت و با شنیدن این که عین‌الدوله و پسرش از خبر مرگش خوشحال شده‌اند خشمگین شد و دستور داد فرمانفرما و امیرنظام چند توسری به عین‌الدوله بزنند!



اصرالدین شاه در کنار مجسمه‌ی

خودش در باغشاه

در نهم آبان سال ۱۲۸۸ ستارخان که در اردبیل گرفتار و محصور رحیم‌خان و شاهسون‌ها شده بود با عده‌ی کمی از همراهانش فرار کرد و خود را به تبریز رسانید. در ۱۲۹۶ فتحعلی‌خان خوبی (خویسکی) در کنگره‌ی حزب مساوات از استقلال قفقاز از روسیه هواداری کرد. در همان روز در نبرد بئر شبا که در زمینه‌ی جنگ جهانی اول میان سپاهیان انگلیسی مستقر در مصر و عثمانی‌ها در فلسطین رخ داد، برای واپسین بار سواره‌نظام به کار گرفته شد (تصویر زیر).



در ۱۲۹۸ احمدشاه که در مهمانی لرد کرزن در لندن حضور یافته بود، کمی پس از آن که قرارداد استعماری ۱۹۱۹ را تأیید کرده بود، موقع پایین آمدن از پله‌های قصر لرد کرزن زمین خورد و از پله‌ها به پایین افتاد. چون شاه بدنی بسیار فربه داشت این منظره مایه‌ی ریشخند حاضران شد و نمایندگان ایرانی حاضر در مهمانی را شرمنده و خشمگین کرد. جالب آن که درست شش سال بعد در همین روز (۱۳۰۴) بود که مجلس ملی ایران احمدشاه

^۱Battle of Beersheba

را از سلطنت خلع کرد. در مجلس مؤسسان محمدعلی فروغی کفیل نخست‌وزیر به هواداری از الغای سلطنت قاجار سخن گفت و در مقابلش سید حسن تقی‌زاده در دفاع از تداوم این سلسله سخنرانی کرد. در نهایت هواداران تغییر سلطنت پیروز شدند و به مناسبت انقراض دودمان سلطنتی قاجار در تهران دوازده توپ در کردند. چهار دهه بعد، در سال ۱۳۴۶ آیت‌الله طالقانی از زندان آزاد شد و سی و یک سال بعد در ۱۳۷۷ صدام حسین اعلام کرد که دیگر با سازمان ملل درباره‌ی نظارت بر سلاح‌های همکاری نمی‌کند و این مقدمه‌ی حمله‌ی غربیان به عراق بود.



سکه‌ی رومولوس آگوستوس



سکه‌ی مقتدر خلیفه‌ی عباسی

در سال ۴۷۵ میلادی رومولوس آگوستوس امپراتور روم غربی شد، در ۱۲۹۰ در جریان جنگ ایتالیا و لیبی اولین جنگ هوایی همراه با بمباران توسط هواپیماهای ایتالیایی انجام پذیرفت و خلبانی به نام گیولیو گاووتی^۲ چند بمب کوچ بر جبهه‌ی لیبی فرو ریخت. در ۱۲۹۷ هجری خورشیدی امپراتوری اتریش-هنگری از میان رفت،

^۱Romulus Augustus

^۲Giulio Gavotti

در ۱۳۳۴ جنگ ویتنام آغاز شد و در ۱۳۳۵ انگلستان و فرانسه برای گشودن کانال سوئز به بمباران مصر روی آوردند. در ۱۳۴۲ هم نظامیان در ویتنام جنوبی کودتا کردند.



گیولو گاووتی و هواپیمای بمبافکنش

با این همه این روز با مرگ‌های نابهنگام و قتل‌هایی سیاسی پیوند خورده است. در چنین روزی به سال ۱۳۰۴ میخائیل فرونزه^۱ سردار ارتش سرخ و آدمکش بلشویک که کشتار مردم خیوه و بخارا و سرکوب مقاومت ایرانیان در سغد و خوارزم را به انجام رسانده بود، در حالی که ظاهراً نیازی به عمل جراحی نداشت با اصرار استالین و میکویان که رقیبان سیاسی اش بودند به دست جراحان سپرده شد و بر تخت عمل درگذشت!

در ۱۳۶۳ ایندیرا گاندی^۲ به دست دو نگهبان سیک ترور شد و به قتل رسید. اغتشاش‌هایی به دنبال آن در دهلی و شهرهای دیگر پدید آمد که در جریان آن سه هزار شهروند سیک به قتل رسیدند. شاید به دنبال

^۱Mikhail Frunze

^۲Indira Gandhi

پیشینه‌ی این مرگ و میرها در این روز بود که در همین روز به سال ۱۳۸۲ ماهاتیر محمد پس از بیست و دو سال به زبان خوش از قدرت کناره‌گیری کرد و جای خود را به عبدالله احمد بنداوی داد.



نهم آبان در ضمن در تاریخ دین و فرهنگ و علم و رخدادهای پراکنده‌ی دیگر هم اهمیت دارد. در سال ۸۹۶ هجری خورشیدی مارتین لوتر^۱ نامه‌ی ۹۵ ماده‌ای^۲ اش را بر در کلیسای ویتنبرگ^۳ کوبید و جنبش پروتستانسم را آغاز کرد. در ۹۶۶ کتابخانه‌ی دانشگاه لیدن^۴ بر عموم گشوده شد و در ۹۹۳ اولین اجرای نمایشنامه‌ی *Bartholomew Fair* اثر بن جانسون^۵ در لندن بر صحنه رفت. در ۱۲۹۲ بزرگراه لینکلن که اولین بزرگراه آمریکا بود گشایش یافت. در ۱۳۲۰ سردیس‌های چهار رئیس‌جمهور آمریکا در کوه راشمور^۶ پس از چهارده سال کار دشوار پایان یافت و دو سال بعد در ۱۳۲۲ در جریان جنگ جهانی دوم برای نخستین بار رادار در نیروی

^۱Martin Luther
^۲Wittenberg

^۳Leiden University Library
^۴Ben Jonson

^۵Rushmore

دریایی آمریکا به کار گرفته شد. در ۱۳۴۰ پیکر استالین به خاطر انحرافی که در آرای لنین ایجاد کرده بود از گور مجلش در مقبره‌ی لنین برداشته و زیر سنگ قبری عادی کنار دیوار کرم‌لین به خاک سپرده شد. در ۱۳۴۲ بزرگ‌ترین رادیوتلسکوپ جهان در رصدخانه‌ی آرسیبو^۱ در پورتوریکو آغاز به کار کرد و در همین روز به سال ۱۳۹۰ جمعیت زمین به هفت میلیارد تن رسید.



رادیوتلسکوپ آرسیبو



ظهی حدید



ساخت سردیس‌های کوه راشمور



ایندیرا گاندی

^۱Arecibo

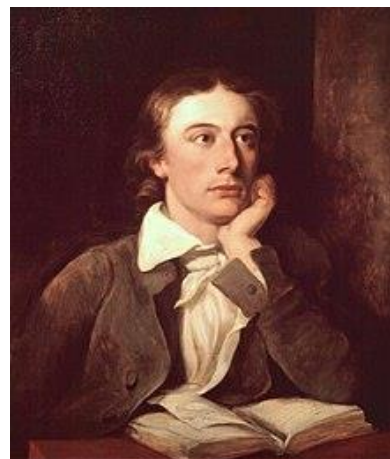
نهم آبان روز تولد این نامداران است: یوهان ورمیر^۱ نقاش هلندی (۱۰۱۱)، جان کیتز^۲ شاعر انگلیسی (۱۱۷۴)، چیانگ کای شک^۳ سیاست‌مدار چینی (۱۲۶۶)، چارلز اطلس^۴ (۱۲۷۱) قهرمان بدنسازی آمریکا و از بنیانگذاران رشته‌ی پرورش اندام و اولین آموزشگر بدنسازی، ادوارد سعید نظریه‌پرداز ادبی فلسطینی و نویسنده‌ی کتاب شرق‌شناسی (۱۳۱۴)، زها حدید معمار عراقی (۱۳۲۹) و پیتر جکسون^۵ کارگردان نیوزلندی (۱۳۴۰) و سازنده‌ی ارباب حلقه‌ها.



یوهان ورمیر



چارلز اطلس



جان کیتز

در روز نهم آبان سال ۳۱۱ مقتدر خلیفه‌ی عباسی که حسین بن منصور حلاج را در دوران‌ش و با صلاح‌دیدش کشته بودند، از وزیرش مونس مظفر شکست خورد و به قتل رسید. دیل کارنگی^۶ نویسنده‌ی

^۱Johannes Vermeer

^۲John Keats

^۳Chiang Kai-shek

^۴Charles Atlas

^۵Peter Jackson

^۶Dale Carnegie

آمریکایی در ۱۳۳۴ و بعد از او گابریل رنودو فلاماریون اخترشناس فرانسوی در ۱۳۴۱ و فدريکو فليني کارگردان ایتالیایی در ۱۳۷۲ جان سپردند.



دیل کارنگی



میخائیل فرونزه



فدريکو فليني



پیتر جکسون

Gabrielle Renaudot
Flammarion

Federico Fellini

دهم آبان

احتمالاً در حوالی این روز بوده که در سال ۵۲۲ پیش از میلاد مردی به نام آثرین (آذرین) پسر اوپدرمه، که از اسم خودش و پدرش پیداست که پارسی یا مادی بوده، در خوزستان سر به شورش برداشت و خود را شاه ایلام خواند و این بلافاصله پس از آن بود که خبر کشته شدن گوماته بردیا به دست داریوش بزرگ در میان مردم ایلام انتشار یافت.

نزدیک به پانصد سال بعد، کراسوس که یکی از سه فرمانروای روم بود در حوالی این روز با سپاه بزرگش رم را ترک کرد و به سوی ایران لشکر کشید. او در سپاهش سی و پنج هزار لژیونر پیاده، چهار هزار سواره و چهار هزار پیاده‌ی سبک‌اسلحه داشت و به این ترتیب شمار سپاهیان‌ش چهل و سه هزار تن بود. پسرش هم تا سال بعد با هزار سوارکار گل در سوریه به او ملحق شد. وقتی او در خاک سوریه پیاده شد، سپاهی از متحدان یونانی و شش هزار سوارکار ارمنی از طرف آرتاواز نیز به ارتشش ملحق شدند. این ارتش عظیم چندی بعد در حران از ارتش ده هزار نفره‌ی ایران به فرماندهی سورن شکست خوردند و همگی کشتار شدند.

در دهم آبان سال ۵۹۳ هجری خورشیدی بندر سینوپ در شمال آناتولی تسلیم سلجوقی‌ها شد و به قلمرو ایشان پیوست. در ۱۳۰۰ میرزا علی‌اکبرخان معروف به مدعی‌العموم (بعدها علی‌اکبر داور) که مدت ده

سال به تحصیل علم حقوق در سوئیس اشغال داشت، به ریاست کل معارف برگزیده شد، و در ۱۳۰۵ قانون نظام وظیفه برای نخستین بار اجرا شد و دولت از کل مردان جوان سربازگیری کرد.

در ۱۳۰۷ آتاتورک فرمان داد استفاده از الفبای پارسی و خط کهن رایج در قلمرو عثمانی ممنوع شود و به جای آن نوشتارها با خط لاتین ثبت گردد. این قانون که تا به امروز پابرجاست به گسست تاریخی هویت مردم ترکیه، پایین آمدن سطح دانش عمومی و رکود چشمگیر علوم در این قلمرو منتهی شد. در ۱۳۱۶ هم بلشویک‌ها در منطقه‌ی آران کشیش‌های لوتری را به همراه رهبرشان پاول هامبرگ اعدام کردند.

در ۱۳۱۸ محمدرضا پهلوی که ولیعهد بود با فوزیه دختر شاه مصر ازدواج کرد (تصویر زیر) و به این



مناسبت مراسم باشکوهی در ورزشگاه امجدیه برگزار کردند. در ۱۳۲۳ در پی آشوب‌های جنگ جهانی دوم ۷۳۳ کودک لهستانی پناهنده به ایران به قم فرستاده شدند و به تدریج تا سه سال بعد به زلاند نو کوچ کردند. در ۱۳۳۸ هم نیروهای ساواک در یک عملیات ضربتی اعضای اصلی حزب دموکرات کردستان را دستگیر کردند. شمار کل اعضا و هواداران این حزب در این تاریخ سه هزار نفر بود.

Paul Hamberg

در دهم آبان سال ۳۶۵ میلادی قبایل آلمانی از رود راین رد شدند و به استان رومی گل حمله بردند. والتینیان امپراتور روم به پاریس رفت تا با آنها مقابله کند. در ۷۳۴ هوگنوها که پروتستان‌های فرانسوی بودند کوچ‌نشینی ریودوژانیرو را در برزیل تشکیل دادند.



در همین روز به سال ۱۱۳۴ لیسبون به خاطر یک زلزله‌ی شدید و تسونامی ویرانگر به کلی نابود شد و بین شصت تا نود هزار تن از ساکنانش کشته شدند (تصویر بالا). این فاجعه‌ی طبیعی یکی از دلایلی بود که باعث شد اندیشمندان اروپایی در عقلانی بودن سیر حوادث طبیعی و خیرخواهانه بودن مشیت الهی تردید کنند.

^۱Valentinian

^۲Huguenot

در ۱۱۷۹ جان آدامز اولین رئیس‌جمهور آمریکا بود که در محل اقامت نوسازی اقامت کرد که بعدتر به کاخ سفید تبدیل شد. در ۱۱۸۴ ناپلئون به اتریش حمله کرد و در همین روز در ۱۱۹۳ پس از شکست ناپلئون دولت‌های پیروزمند در کنگره‌ی وین نقشه‌ی اروپا را از نو ترسیم کردند. در ۱۲۵۵ گردبادی مهیب هند را درنوردید و به مرگ دویست هزار نفر منتهی شد. در ۱۲۷۳ تزار الکساندر سوم درگذشت و پسرش تزار نیکلای دوم به تاج و تخت روسیه دست یافت. در ۱۲۹۳ در جریان جنگ جهانی اول روسیه به عثمانی اعلان جنگ داد و در ۱۳۰۹ هایله سلاسی امپراتور حبشه شد.



تزار نیکولای دوم



جان آدامز

در ۱۳۳۳ جبهه‌ی آزادیبخش ملی الجزایر اولین عملیات برای بیرون راندن فرانسویان را انجام داد، در ۱۳۴۲ نگو دین دیم رئیس‌جمهور ویتنام جنوبی به دنبال کودتایی کشته شد و در ۱۳۵۸ طی کودتای دیگری کلنل

^۱John Adams

^۲Ngo Dinh Diem

آلبرتو ناتوش^۱ در بولیوی دولت قانونی والتر گوارا^۲ را با خونریزی زیاد سرنگون کرد. در ۱۳۷۲ هم پیمان ماستریخت^۳ بسته شد و روند اتحاد اروپا به طور رسمی آغاز شد.

دهم آبان در تاریخ علم و هنر و فرهنگ نیز روزی مهم بوده است. در ۸۹۱ سقف صومعه‌ی سیستین^۴ که به دست میکل‌آنژ نقاشی شده بود برای تماشای نمازگزاران گشوده شد، در ۸۹۹ فردیناند ماژلان^۵ در جریان نخستین سفر دریایی به دور دنیا آبراهه‌ی ماژلان را کشف کرد که در پایین آمریکای جنوبی قرار داشت و اقیانوس آتلانتیک و آرام را به هم متصل می‌کرد. در ۱۱۶۹ ادmond برک^۶ رساله‌ی «تأملی در انقلاب فرانسه» را نوشت و شعارهای انقلابیون را فاجعه‌آمیز دانست.



آنی اوکلی



سقف صومعه‌ی سیستین

^۱Alberto Natusch
^۲Wálter Guevara

^۳Maastricht Treaty
^۴Sistine Chapel

^۵Ferdinand Magellan
^۶Edmund Burke

در ۱۲۲۷ اولین مدرسه‌ی پزشکی برای زنان در بوستون گشایش یافت، در ۱۲۴۹ اولین پیش‌بینی هواشناسی توسط دفتر هواشناسی آمریکا انجام شد، در ۱۲۷۳ ادیسون از بانوی هفت‌تیرکشی به اسم آنی اوکلی^۱ فیلم گرفت و همین باعث شد بوفالو بیل^۲ او را در نمایش غرب وحشی خود استخدام کند. در ۱۲۷۶ کتابخانه‌ی کنگره‌ی آمریکا بر عموم مردم گشوده شد.

در ۱۳۲۰ آنسل آدامز^۳ عکسی از طلوع ماه بر فراز نیومکزیکو گرفت که به یکی از مشهورترین عکس‌های تاریخ تبدیل شد، در ۱۳۲۴ روزنامه‌ی رسمی کره‌ی شمالی که امروز رودونگ سین‌مون^۴ نامیده می‌شود، برای نخستین بار با نام چونگ‌رو^۵ انتشار یافت و در ۱۳۲۹ پاپ پیوس دوازدهم^۶ وقتی حکمی درباره‌ی جوهر مریم مقدس صادر کرد، ادعا کرد که از معصومیت و خطاناپذیری الاهی برخوردار است.

در ۱۳۴۷ نظام رده‌بندی اتحادیه‌ی فیلم‌سازان آمریکا شروع به کار کرد. این شیوه در واقع روشی برای سانسور فیلم‌هایی است که محتوای خشن یا ضددینی دارند. در ۱۳۶۱ هم شرکت هوندا با تأسیس کارخانه در مریلند، اولین صنعت آسیایی شد که خودروهایش را در خاک آمریکا تولید می‌کرد.



عکس آدامز از ماه بر فراز نیومکزیکو

^۱Annie Oakley
^۲Buffalo Bill

^۳Ansel Adams
^۴Rodong Sinmun

^۵Chǒngro
^۶Pope Pius XII

در روز دهم آبان این شخصیت‌ها در قلمرو ایران زمین زاده شدند: احمد مختار پاشا سردار و صدراعظم عثمانی (۱۲۱۸)، ابوالفتح میرزا سالارالدوله دولتمرد قاجاری مخالف مشروطه (۱۲۶۰)، آیت‌الله شیخ محمدعلی اراکی (۱۲۷۵)، و رفیق حریری نخست‌وزیر لبنان (۱۳۲۳). در همین روز عبدالمجید میرزا عین‌الدوله صدراعظم قاجاری (۱۳۰۲) در فقر و تنگدستی درگذشت و و حبیب‌الله خان گلکانی (۱۳۰۸) هم در کابل جان سپرد. محمد ساعد مراغه‌ای نخست‌وزیر پیشین ایران هم در سال ۱۳۵۲ درگذشت. در میان ایرانیان هم دالای لامای یازدهم به سال ۱۲۱۷ در این روز زاده شده و ازرا پاوند شاعر آمریکایی^۱ در ۱۳۵۱ درگذشته‌اند.



رفیق حریری



احمد مختار پاشا

^۱Ezra Pound

یازدهم آبان

روز یکشنبه ۱۱ آبان ۱۲۳۰ (هفتم محرم ۱۲۶۸ ق.)، دو ساعت به غروب مانده، توفانی در تهران به پا خاست و چادر تکیه‌ی دولتی را که انبوهی از مردم برای تماشای مراسم تعزیه در آن گرد آمده بودند از هم درید. این توفان چادر را به زیر انداخت و برخی از بلورهای نهاده شده در حجره‌ها را درهم شکست. امیرکبیر به سرعت امر کرد تا خرابی‌ها ترمیم شود و مراسم ادامه یابد، اما بسیاری از مردم این حادثه را به فال شوم گرفتند و آن را نشانه‌ی فرو افتادن امیر از قدرت فرض کردند.

یک قرن بعد، در همین روز به سال ۱۳۱۷ دادگاه پنجاه و سه نفر برگزار شد و در آن دکتر تقی ارانی که رهبر کمونیست‌ها به حساب می‌آمد شش ساعت در دفاع از خود و شرح مبانی عقیدتی‌اش سخن گفت. چهل و دو سال بعد (در ۱۳۵۹) حبیب‌الله آشوری وقتی برای دیدن دوستش به مجلس رفته بود دستگیر شد. او نظریه‌پرداز شکلی از اسلام سیاسی جزم‌اندیش و خشن بود که به شکل‌گیری گروه فرقان انجامید. آشوری کمی بعد، با فتوای مراجع، مرتد اعلام شد و اعدام شد. در این میان به سال ۱۳۳۲ مجلس مؤسسان پاکستان نام این کشور را «جمهوری اسلامی پاکستان» نهاد و در ۱۳۴۳ ملک سعود شاه عربستان در کودتایی از قدرت کنار زده شد و برادر ناتنی‌اش فیصل شاه شد.



راست: حبیب‌الله آشوری

چپ: تقی ارانی

در ۳۷۵ هجری خورشیدی برای نخستین بار کلمه‌ی *Ostarrîchi* (اتریش) در یک فرمان از امپراتور روم اوتوی سوم ثبت شد. در یازدهم آبان سال ۶۱۹ میلادی خاقان ترک‌ها وقتی برای دیداری به چین رفته بود با دسیسه‌ی امپراتور تانگ به دست رقیبانش به قتل رسید. در ۹۱۳ هجری خورشیدی مجلس انگلستان هنری هشتم شاه انگلستان را به ریاست کلیسای آنگلینکن انتخاب کرد و مرجعیت پاپ را نامشروع دانست. در ۱۱۷۴ هجری خورشیدی دیرکتوار انقلابیون فرانسه که کمیته‌ای پنج نفره بود، تشکیل شد. این به دنبال سرنگون شدن روبسپیر^۲ از قدرت و منحل شدن کمیته‌ی امنیت عمومی بود که فعالیت اصلی‌اش عبارت بود از اعدام مردم ضدانقلابی. این نهاد چهار سال قدرت را در دست داشت تا آن که توسط ناپلئون منحل شد.

^۱Otto III

^۲Maximilien Robespierre



دیرکتوار فرانسه



هنری هشتم

در ۱۲۷۸ بوئرهای محاصره‌ی شهر لیدی‌اسمیت^۲ در آفریقای جنوبی را که در دست انگلیسی‌ها بود آغاز کردند. این محاصره ۱۱۸ روز به درازا کشید و شهر با رسیدن قوای کمکی بریتانیایی از محاصره نجات یافت. در ۱۲۹۱ هم بلغارها در نبرد لوله بورگاس^۳ بر قوای عثمانی غلبه کردند. در این نبرد هریک از دو طرف بیش از صد هزار سرباز وارد میدان کردند و هرکدام حدود بیست هزار کشته و زخمی دادند.



جنگ الایا کلاموس



شهر لیدی‌اسمیت

در ۱۲۹۶ اعلامیه‌ی بالفور^۴ صادر شد و به طور ضمنی از تشکیل دولت اسرائیل در فلسطین جانبداری کرد. در همین روز کمیته‌ی نظامی انقلابی شورای پتروگراد که مرکز هماهنگ‌کننده‌ی انقلاب روسیه بود برای نخستین بار تشکیل جلسه داد و در ۱۲۹۷ چهار هزار ملوان آلمانی بندر کیل^۵ را گرفتند و به این ترتیب انقلاب کمونیست‌های اسپارتاکیست در آلمان آغاز شد، ولی پس از ده روز با مقاومت ارتشیان و داوطلبان مردمی به شکست انجامید.

^۱Boers

^۲Ladysmith

^۳Battle of Lule Burgas

^۴Balfour Declaration

^۵Kiel



جنگ متنا میان نیروهای ناسیونالیست گاریالدی
و قوای وفادار به پامبارزان در کیل در حال
تیراندازی به انقلابیون کمونیست اسپارتاکیست

در ۱۳۱۹ جنگ الایا-کالاموس^۱ بین یونان و ایتالیا آغاز شد، در ۱۳۲۲ پانصد هواپیمای بمبافکن
آمریکایی حمله به بندر ویلهلمشاون^۲ در آلمان را آغاز کردند. در جریان این بمباران‌ها دو سوم ساختمان‌های شهر
با خاک یکسان شد و بخش بزرگی از ساکنان غیرنظامی‌اش کشته شدند. در ۱۳۲۸ در پی مذاکرات بسیار توافق
شد که دولت هلند استقلال اندونزی را به رسمیت بشناسد و حاکمیت این سرزمین را که هنوز در دست شرکت
هند شرقی هلند بود به جمهوری اندونزی منتقل کند. در ۱۳۴۴ یک کواکراسی و یک ساله به نام نورمن موریسون^۳
به نشانه‌ی اعتراض به استفاده از ناپالم در جنگ ویتنام در برابر دروازه‌ی پنتاگون اقدام به خودسوزی کرد و در
۱۳۴۵ آمریکا قانونی گذراند و به صد و بیست و سه هزار مهاجری که از کوبا گریخته بودند اجازه داد مقیم این
کشور شوند.

^۱Elaia-Kalamas

^۲Wilhelmshaven

^۳Norman Morrison

این روز در تاریخ ارتباطات هم اهمیتی دارد چون در یازدهم آبان سال ۱۲۹۹ بود که ایستگاه رادیویی

KDKA در پیتسبورگ اولین برنامه‌های تبلیغاتی رادیویی را پخش کرد و در ۱۳۶۷ هم اولین کرم رایانه‌ای به نام

موریس^۱ در دانشگاه MIT پراکنده شد.



راست: پازولینی

چپ: آقا خان محلاتی

در ۹۸۳ تراژدی /تلو اثر شکسپیر برای نخستین بار به نمایش درآمد (تصویر پایین)، در ۱۲۷۵ برای نخستین بار

تصویری از پستان برهنه‌ی یک زن به طور رسمی به چاپ رسید. این عکس در شماره‌ای از مجله‌ی **National**

Geographic منتشر شد و در ۱۲۹۰ شورولت با عرضه‌ی نخستین خودروهای خود وارد رقابت با خودروهای

مدل تی‌فورد شد.

شمار زیادی از نامداران قلمرو ایران‌زمین در این روز زاده شده‌اند: عمر دوم بن عبدالعزیز خلیفه‌ی اموی

(سال ۲۱ هجری خورشیدی)، سلطان محمود غزنوی (۳۵۰)، سلطان محمد پنجم عثمانی (۱۲۲۳)، آقاخان محلاتی

سوم پیشوای مذهب شیعه‌ی اسماعیلی (۱۲۵۶)، محمد رفیق طرار نهمین رئیس‌جمهور پاکستان (۱۳۰۸)، مریم‌بیگم

^۱Morris Worm

دختر ظاهرشاه (۱۳۱۵) و شاهرخ خان هنرپیشه‌ی هندی (۱۳۴۴). در همین روز به سال ۱۳۳۳ علیرضا پهلوی، برادر شاه، وقتی با هواپیمایش در هوایی توفانی پرواز می‌کرد سقوط کرد و جان سپرد. در میان ایرانیان هم ماری آنتوانت در این روز به سال ۱۱۳۴ زاده شده و آنی اوکلی بانوی تیرانداز و هفت‌تیرکش آمریکایی در ۱۳۰۵ و پائولو پازولینی هنرپیشه و کارگردان ایتالیایی در ۱۳۵۴ در گذشته‌اند.



اتلو و دزدمونا

Annie Oakley

دوازدهم آبان



مهم‌ترین رخداد تاریخی دوازدهم

آبان آن است که در این روز به سال ۲۳

هجری خورشیدی دلاوری پارسی به نام

پیروز که اعراب به خاطر سپیدی پوستش به

او ابولؤلؤ (پدر مروارید) می‌گفتند، پس از

دیدن صف پسران نوجوان ایرانی که به بردگی

گرفته شده بودند، عمر بن خطاب خلیفه‌ی دوم را در مدینه به قتل رساند، که مقبره‌اش (تصویر بالا) همچنان در همان شهر قرار دارد.

باقی رخدادهای این روز در تاریخ ایران‌زمین به نسبت حاشیه‌ای و فرعی بوده است. در ۱۲۹۵ سر پارسی

زکریا کاکس نماینده‌ی انگلستان در خلیج‌پارس عهدنامه‌ای با عبدالله بن جاسم ثانی نوشت و او را به امیر دولت

دست‌نشانده‌ی تازه‌تأسیس قطر تبدیل کرد. بر اساس این عهدنامه انگلستان بر عهده می‌گرفت که در برابر حمله‌ی

^۱Sir Percy Zachariah Cox

ایران به این منطقه از شیخ عبدالله دفاع کند و در مقابل قرار شد این کشور نوپا حق نداشته باشد با دولت‌های دیگر مکاتبه کند و قرارداد ببندد، مگر آن که نخست تأیید انگلستان را گرفته باشد!

در ۱۳۰۰ قزاق‌ها کلیه‌ی انقلابیون معروف غیرنظامی را که از کلنل محمدتقی‌خان حمایت می‌کردند دستگیر و عده‌ای از آن‌ها را به جوخه‌ی اعدام سپردند، در ۱۳۰۲ محمدحسن میرزا ولیعهد ایران تأسیس رژیم جمهوری در ترکیه را به آتاتورک تبریک گفت و در ۱۳۱۲ میرزا باقر اوغلو حسینوف که منشی اول شورای مرکزی حزب کمونیست تاجیکستان بود و سه سال از طرف بلشویک‌ها در این سرزمین کشتار کرده بود از کار

برکنار شد.



راست: محمد قمرالزمان

چپ: تاج‌الدین احمد

در ۱۳۳۵ سربازان اسرائیلی به روستاهای فلسطینی‌نشین نوار غزه حمله کردند و همه‌ی مردان بالغی را که یافتند کشتند. در خان‌یونس ۲۷۵ نفر و در رفاح ۱۱۱ نفر از مردم غیرنظامی به قتل رسیدند. در ۱۳۵۴ سید ناظرالاسلام، ابوالحسنات محمد قمرالزمان، تاج‌الدین احمد، محمد منصور علی و شیخ مجیب‌الرحمان که رهبران سیاسی بنگلادش و برخی‌شان نخست‌وزیران سابق این کشور بودند به دست کودتاچیان در زندان داکا به قتل رسیدند.



روستای خان یونس در فلسطین، سال ۱۳۱۰

در ۱۳۶۱ آتش سوزی در تونل سالنگ در افغانستان به مرگ بیش از دو هزار تن انجامید. این تونل را دولت شوروی در زمان اشغال افغانستان در کوهستان کتل سالنگ ساخته بود و در جریان حوادثی که با پنهان کاری شدید کمونیست ها تا به امروز مبهم مانده، احتمالاً به دنبال برخورد چند تانکر سوخت نظامی روس ها در این تونل هفتصد سرباز شوروی و حدود دو هزار شهروند افغان در آن گرفتار ماندند و سوختند. در ۱۳۶۵ هم روزنامه‌ی لبنانی *الشراع* در گزارشی افشا کرد که آمریکایی ها برای رهایی هفت گروگان شان در لبنان به طور پنهانی به ایران سلاح می فروشند و این سرآغاز رسوایی سیاسی موسوم به ایران کنتر بود. در ۱۳۶۷ هم مزدورهای تامیلی که از سریلانکا به حرکت درآمده بودند، کوشیدند با کودتایی دولت مالدیو را ساقط کنند. اما رئیس جمهور مالدیو مأمون عبدالقیوم از هندی ها کمک خواست و ارتش هند طی ۲۴ ساعت خطر کودتا را فرو نشاند.

در سطح جهانی دوازدهم آبان ماه با چندین رخداد مهم سیاسی و نظامی مصادف بوده است. در ۳۶۱ میلادی کنستانتیوس دوم امپراتور روم در کیلیکیه در اثر بیماری درگذشت و در بستر مرگ پسرعمویش یولیانوس^۲ را به جانشینی برگزید، در ۱۲۴۶ جوزپه گاریبالدی و پیروانش در نبرد منتانا^۳ از نیروهای پاپ شکست خوردند و به این ترتیب از راندن وی از رم بازماندند.



نبرد منتانا

^۲Constantius II

^۳Julian

^۳Battle of Mentana



هیرو هیتو



ساختمان روزنامه‌ی تایمز در بمبئی

در دوازدهم آبان ۱۳۱۵ فرانکلین روزولت^۱ برای بار دوم به ریاست جمهوری آمریکا انتخاب شد، در ۱۳۲۵ پس از شکست ژاپن در جنگ جهانی دوم قانون مشروطه‌ی ژاپن توسط امپراتور هیرو هیتو تنفیذ شد و در ۱۳۴۳ لیندون جانسون^۲ به ریاست جمهوری آمریکا رسید.

در ۱۳۴۸ نیکسون^۳ در رادیو و تلویزیون با مردم آمریکا سخن گفت و از اکثریت خاموشی که در نظر او هوادار مداخله‌ی نظامی در ویتنام بودند خواست تا فعال شوند و از سیاست او پشتیبانی کنند و در ۱۳۶۵ هم فدراسیون میکرونی از آمریکا استقلال یافت.

^۱Franklin D. Roosevelt

^۲Lyndon B. Johnson

^۳Richard Nixon

دوازدهم آبان در تاریخ مطبوعات هم اهمیتی دارد. چون در ۱۲۱۷ روزنامه‌ی تایمز هند که در میان روزنامه‌های انگلیسی‌زبان گسترده‌ترین دامنه‌ی توزیع و شمار مخاطبان را داشته (و دارد) در بمبئی آغاز به انتشار

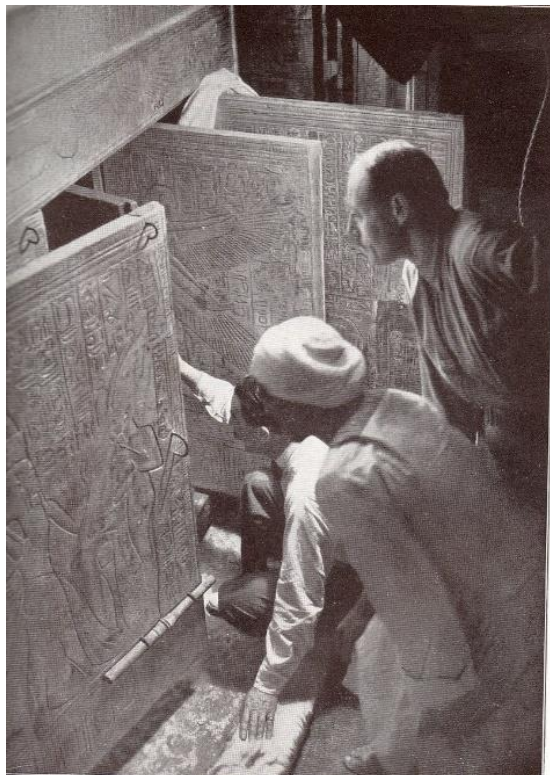


کرد.

نوآوری‌هایی هم در این روز رخ داده است؛ مثلاً در ۱۱۹۶ قدیمی‌ترین بانک کانادا در مونترآل گشایش یافت، و در ۱۳۳۶ روس‌ها سفینه‌ی اسپوتنیک^{۱۲} را پرتاب کردند و به همراه آن برای

نخستین بار جانوری -سگی به نام لایکا (تصویر بالا)- نیز به فضا فرستاده شد.

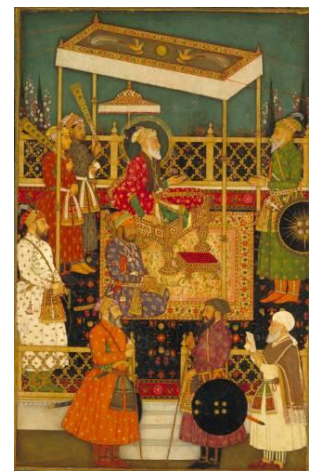
از جمله رخدادهای دیگر این‌که در ۱۳۰۱ هوارد کارتر^{۱۳} باستانشناس انگلیسی در دره‌ی شاهان مصر



ورودی آرامگاه توت‌آنخ‌آمون^{۱۴} را یافت (تصویر زیر چپ).



آندره مالرو



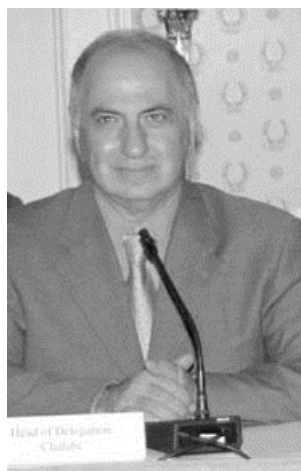
اورنگ‌زیب بر تخت طاووس

^{۱۲}Sputnik 2

^{۱۳}Howard Carter

^{۱۴}Tutankhamun

در قلمرو ایران زمین این کسان در دوازدهم آبان ماه زاده شده‌اند: اورنگ زیب شاه گورکانی هند (۹۹۷). رفتگان سرزمینمان هم در این روز عبارت‌اند از ابن قدامه مقدسی امام حنبلیان دمشق (۶۰۲)، حاج مولانا غوثوی شاه مرشد صوفیان جنوب هند و شاعر و روزنامه‌نگار (۱۳۳۴)، شمس کسمائی از فعالان سیاسی هوادار بلشویک‌ها در آذربایجان و پیشگام شعر نو (۱۳۴۰) و احمد چلبی دولتمرد عراقی (۱۳۹۴).



احمد چلبی



شمس کسمائی

در میان انیرانیان این نامداران در این روز زاده شده‌اند: لوکان^۱ شاعر رومی (۳۹ میلادی)، وینچنزو بلینی^۲ آهنگساز ایتالیایی (۱۱۸۰ هجری خورشیدی)، میجی^۳ امپراتور ژاپن (۱۲۳۱)، آندره مالرو^۴ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۸۰) و چارلز برونسون^۵ هنرپیشه‌ی آمریکایی (۱۳۰۰). سولومون گوگنهایم^۶ بازرگان آثار هنری و مبلغ هنر مدرن (۱۳۲۸)، و ویلهلم رایش^۷ روانکاو اوکراینی-اتریشی (۱۳۳۶) هم در این روز درگذشته‌اند.

^۱Lucan

^۲Vincenzo Bellini

^۳Meiji

^۴André Malraux

^۵Charles Bronson

^۶Solomon R. Guggenheim

^۷Wilhelm Reich



حاج مولانا غوثوی



ویلہلم رایش



سولومون گوگنہایم

سیزدهم آبان

قدیمی‌ترین رخداد تاریخی ثبت‌شده در این روز به ایران‌زمین مربوط می‌شود. در سیزدهم آبان سال ۵۲۲ پیش از میلاد وندافر سردار داریوش بزرگ شهر بابل را گشود و ارخه را که رهبر شورشیان شهر بود اسیر کرد و به صلیب کشید.

در تاریخ معاصرمان هم رخدادهایی در این روز واقع شده است. مثلاً روز چهارشنبه سیزدهم آبان سال ۱۲۷۰ عبدالحسین میرزا فرمانفرما، حاکم کرمان و بلوچستان، آخرین کسی بود که لقب سالار لشکر را در نظام ارتشی قاجارها گرفت. روز دوشنبه سیزده آبان سال ۱۲۸۵ ناصرالملک صدراعظم ایران به دنبال کودتایی عزل شد و سال بعدش در همین روز که در سه‌شنبه قرار می‌گرفت روزنامه‌ی مشروطه‌خواه روح‌القدس توقیف شد و اولین دادگاه مطبوعاتی در تاریخ معاصر ایران برایش تشکیل شد. دو سال بعد (۱۲۸۸) شاهسون‌ها اردبیل را تصرف و غارت کردند. یاغیان قنسولگری روس را محاصره و تسلیم بعضی از متحصنین را مطالبه نمودند. قنسول تقاضای کمک فوری نمود. در ۱۳۵۸ هم گروهی از دانشجویان پیرو خط امام به سفارت آمریکا حمله کردند و دیپلمات‌های آمریکایی را گروگان گرفتند.



کارمندان سفارت آمریکا

جالب آن که این روز با ترورهای سیاسی پیوندی تنگاتنگ دارد. در ۱۲۹۶ هم کمیته‌ی مجازات حاجی میرزا علی ملک‌التجار و سردار مظفر چهاردولی را ترور کرد و به قتل رساند. سی و دو سال بعد در ۱۳۲۸ گروه فداییان اسلام کوشیدند شاه را ترور کنند که ناموفق ماند و شاه جان به در برد. در ۱۳۷۴ هم اسحاق رابین نخست‌وزیر اسرائیل به دست یک یهودی تندرو ترور شد و به قتل رسید.



راست: عبدالله چاتلی

چپ: هواداران گرگ‌های

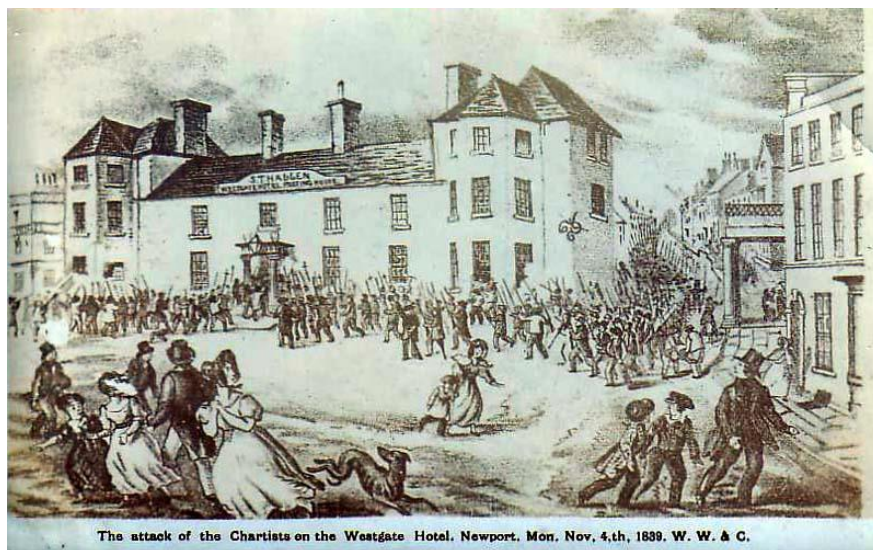
خاکستری

در ۱۳۷۵ در ترکیه افتضاحی سیاسی به پا شد و این زمانی بود که عبدالله چاتلی، رهبر گروه پان ترک افراطی گرگ خاکستری، در جریان یک حادثه‌ی رانندگی در منطقه‌ی سوسورلوک کشته شد. این حادثه به رسوایی بزرگی منتهی شد، چون نشان داد که چاتلی و گروهش در خدمت دولت بوده‌اند و با پشتیبانی دولتمردان ترکیه جنایت‌های خود را انجام می‌داده‌اند. چاتلی در ابتدای کار یک آدمکش حرفه‌ای بود که در خدمت دولت ترکیه فعالیت می‌کرد و بعدتر رهبری گرگ‌های خاکستری را بر عهده گرفت که گروهی از پان‌ترک‌های افراطی بود که به قتل و ترور فعالان کرد و ارمنی و ترک‌های مخالف نژادپرستی اقدام می‌کردند.

گروه گرگ‌های خاکستری در اصل همان مافیای ترکیه است و گروهی شبه‌نظامی و نژادپرست است که با ایدئولوژی برتری نژاد ترک برای سرکوب مخالفان و به ویژه کردهای ترکیه فعالیت می‌کند. با این همه سازمان اصلی توزیع مواد مخدر و بردگان جنسی و جنایت سازمان‌یافته در ترکیه نیز همین سازمان است. عبدالله چاتلی هم در زمان مرگ به خاطر قاچاق مواد مخدر، تجاوز جنسی و باج‌گیری در اروپا تحت تعقیب بود. دولت ترکیه زیر فشار افکار عمومی بین‌المللی به طور رسمی اعلام کرده بود که از این گروه پشتیبانی نمی‌کند و خود چاتلی به ظاهر جنایتکاری فراری می‌نمود.

اما در جریان این تصادف کسانی که در خودروی چاتلی بودند و همراه او کشته شدند پیوندهایش را با دولت ترکیه نمایش دادند. این افراد عبارت بودند از حسین خوجه‌داغ، از فرماندهان بلندپایه‌ی پلیس، غنچه اوج ملکه‌ی زیبایی ترکیه و دوست‌دختر چاتلی که در تصادف کشته شدند و سعادت ادیب بوجاق رهبر عشیره‌ی بوجاق و عضو مجلس اعلای ملی ترکیه و دشمن بزرگ کردها، که با پا و جمجمه‌ی شکسته از تصادف جان به در برد. فاش شدن این که رهبر مافیای ترکیه با رئیس پلیس و نماینده‌ی مجلس دوستی چنین نزدیکی داشته به

رسوایی بزرگی منتهی شد، اما به دنبال استعفای وزیر کشور ترکیه دستگاه قضایی ترکیه از پیگرد همدستان دیگر این جنایتکار سر باز زد و کمی بعد کتابی به قلم دخترش منتشر کرد که در آن جنایت‌های چاتلی و کشتار مخالفان نژادپرستی به «تفسیر متفاوت او از عدالت و شور و اشتیاقش برای ملت ترک» منسوب شده بود.



شورش چارتیست‌ها

این روز با مقاومت نظامی سرخپوستان در برابر استعمارگران اروپایی تبار هم مصادف است. در ۱۱۷۰ اتحادیه‌ی قبایل سرخپوست غرب آمریکا در نبرد واباش^۱ بر دولت ایالات متحده پیروزی بزرگی به دست آورد. در ۱۱۹۰ کشیشی به نام خوزه ماتياس دلگادو^۲ زنگ‌های کلیسایش را به صدا در آورد و مردم را به شورش فرا خواند و به این ترتیب جریان استقلال سان سالوادور آغاز شد، در ۱۲۱۸ هم شورش نیوپورت^۳ به رهبری جان

^۱Battle of the Wabash

^۲José Matías Delgado

^۳Newport Rising

فراست^۱ و حدود پنج هزار چارتیست (لیبرال تندرو) آغاز شد که آخرین طغیان بزرگ بر ضد حکومت مرکزی در بریتانیا بود و با خشونت سرکوب شد.

در ۱۲۴۷ جان ویلیس منارد^۲ اولین سیاهپوستی بود که در انتخابات کنگره رأی آورد، اما به خاطر تعصبات نژادی آمریکایی‌ها هرگز به کنگره راه نیافت. در ۱۲۹۰ ایتالیا طرابلس و سیرنائیک را از دولت عثمانی گرفت. در ۱۲۹۳ فرانسه و انگلستان به عثمانی اعلان جنگ دادند. در ۱۳۰۰ هارا تاکاشی^۳ نخست‌وزیر ژاپن در توکیو به قتل رسید، در ۱۳۰۳ نلی تیلو راس^۴ در وایومینگ^۵ اولین فرماندار زن در آمریکا شد و در ۱۳۲۱ سپهسالار اروین رومل^۶ به دنبال متراکم شدن نیروهای دشمن در العلمین فرمان هیتلر برای مقاومت را نادیده گرفت و فرمان عقب‌نشینی قوایش را صادر کرد. در ۱۳۲۲ نیروی هوایی متفقین واتیکان را بمباران کرد و به آثار تاریخی این منطقه آسیب رساند و در ۱۳۳۵ هم ارتش سرخ وارد مجارستان شد و شورش ضدکمونیستی مردم را سرکوب کرد.



جنگ خیابانی با کمونیست‌ها در بوداپست



اروین رومل در العلمین

^۱John Frost

^۲John Willis Menard

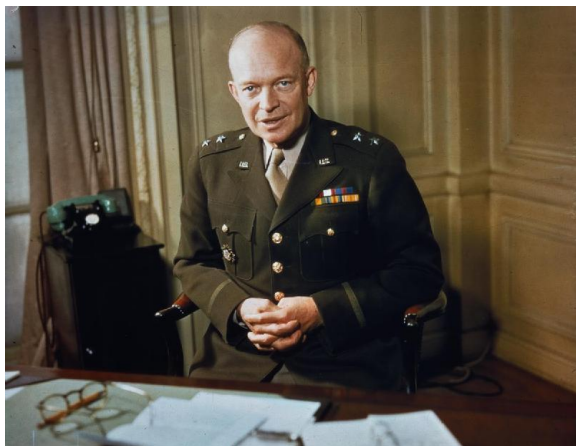
^۳Hara Takashi

^۴Nellie Tayloe Ross

^۵Wyoming

^۶Erwin Rommel

این روز با فراز آمدن رئیس‌جمهورهای نامدار هم مصادف بوده است. در ۱۳۳۱ دوایت آیزنهاور^۱ سی و چهارمین رئیس‌جمهور آمریکا شد و در ۱۳۴۹ سالوادور آلنده^۲ به ریاست جمهوری شیلی رسید و نخستین رئیس‌دولت مارکسیست در آمریکای لاتین شد و در ۱۳۵۹ ریگان^۳ بر کارتر^۴ غلبه کرد و به ریاست جمهوری آمریکا رسید.



آیزنهاور



رونالد ریگان



نلی تیلور راس



جیمز سیمپسون

^۱Dwight D. Eisenhower

^۲Salvador Allende

^۳Ronald Reagan

^۴Jimmy Carter

سیزدهم آبان با چندین رخداد فرهنگی و علمی نیز قرین است. در ۱۱۶۲ سمفونی شماره‌ی ۳۶ موتسارت^۱ در لیتس^۲ اتریش اجرا شد، در ۱۱۷۲ بانوی خبرنگار فرانسوی و فعال حقوق زنان، المپ دو گوژ^۳ با گیوتین اعدام شد. در ۱۲۲۶ اثر بیهوش‌کننده‌ی کلروفورم توسط پزشکی اسکاتلندی به نام جیمز یانگ سیمپسون^۴ کشف شد و در ۱۲۶۹ اولین قطار زیرزمینی لندن آغاز به کار کرد. در ۱۳۳۹ جین گودال^۵ برای نخستین بار در یک قبیله‌ی شامپانزه در تانزانیا رفتار ابزارسازی این جانوران را ثبت کرد که اولین گزارش در این مورد از جانوران بود. در ۱۳۴۵ هم طغیان رود آرنو^۶ به بالا آمدن سطح رودخانه تا ۶/۷ متر انجامید و در نتیجه شهر فلورانس زیر آب رفت و هزاران هزار اثر هنری و کتاب کمیاب در این فاجعه از میان رفت.



عثمان دوم



خلیل سلطان

^۱Wolfgang Amadeus Mozart

^۲Linz

^۳Olympe de Gouges

^۴James Young Simpson

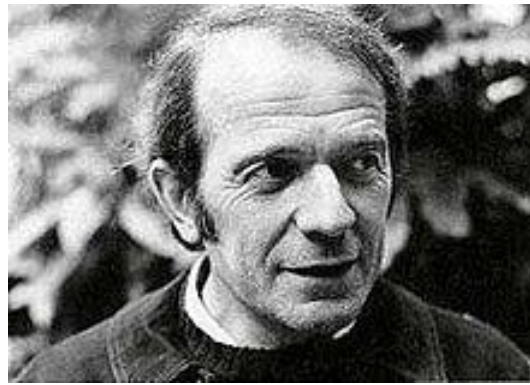
^۵Jane Goodall

^۶River Arno

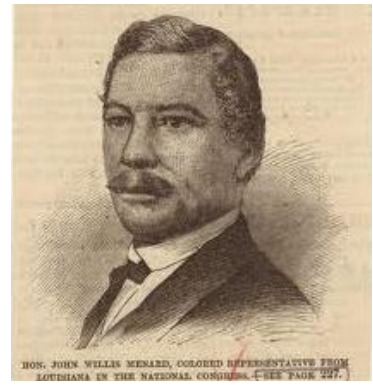
سیزدهم آبان روز تولد عثمان دوم سلطان عثمانی (۹۸۳)، درگذشتگان این روز از قلمرو ایران زمین هم عبارت‌اند از خلیل سلطان پسر میرانشاه پسر تیمور لنگ و حاکم هرات (۷۹۰)، فاضل احمد پاشا صدراعظم عثمانی (۱۰۵۵)، مجدالملک سینکی نویسنده‌ی رساله‌ی مجدیه و آفریننده‌ی خط شکسته نستعلیق (۱۲۶۰)، نجم‌السلطنه (۱۳۱۱)، رضا علوی شوشتری (۱۳۸۱)، نادیا انجمن خبرنگار و شاعر افغان (۱۳۸۴) در میان اهل فرنگ هم ژیل دلوز فیلسوف فرانسوی (۱۳۷۴) در این روز درگذشته است.



المپ دو گوژ



ژیل دلوز



جان ویلیس منارد

چهاردهم آبان

روز چهاردهم آبان سال ۱۳۳۳ برای خانواده‌ی محمدرضاشاه پهلوی روزی پر دردرسر بود. در این هنگام شاه و همسرش ثریا برای سه ماه به اروپا و آمریکا سفر کرده بودند و به خصوص علاقه‌ی زیادی به معاشرت با هنرپیشه‌ها داشتند. شاید به خاطر همین در مرکز توجه رسانه‌ها قرار گرفتند و عکاسی از ملکه ثریا وقتی که مشغول اسکی بر آب بود عکسی در لباس شنا گرفت که بازتاب بدی در میان مردم ایران پیدا کرد. در همین روزها بود که زنی ادعا کرد دوست دختر شاه بوده و از او بچه‌دار شده است. این ادعا البته نادرست بود اما باعث شد از طرف دربار برای ساکت کردنش پولی به او پرداخت کنند، که احتمالاً انگیزه‌ی اولیه‌ی چنین ادعایی بوده است.



این روز در سال‌های اخیر با تنش‌هایی سیاسی در کشورهای مستقر در قلمرو ایران زمین مصادف بوده است. در سال ۱۳۶۵ میرحسین موسوی نخست‌وزیر هواداران حسن آیت را از ارتش پاکسازی کرد و مهم‌ترین این افراد آقایان کتبی، آگاه و سید

احمد کاشانی بودند. در ۱۳۸۵ صدام حسین، برزان ابراهیم تکریتی و عواد حامد البندر در جریان محاکمه‌ی الدجیل به اعدام محکوم شدند، بی آن که در دادخواستشان به جنایت‌هایشان بر ضد مردم ایران اشاره‌ای شده باشد.



روز چهاردهم آبان سال ۹۸۴ گای فوکس^۱ که برای سرنگونی پارلمان انگلیس توطئه‌ای چیده بود دستگیر شد، در ۱۱۳۶ فردریک کبیر در نبرد روسباخ^۲ (تصویر بالا) بر ارتش متحد فرانسه و امپراتوری مقدس روم پیروز شد، در ۱۱۵۹ توپاک آماروی دوم^۳ رهبر انقلابیون سرخپوست در پرو در برابر حاکمیت اسپانیایی‌ها سر به شورش برداشت.

^۱Guy Fawkes

^۲Battle of Rossbach

^۳Túpac Amaru II



باراک اوباما



توپاک آمارو

در ۱۲۹۱ وودرو ویلسون به ریاست جمهوری آمریکا رسید. در ۱۳۰۴ هم اولین جاسوس نامدار قرن بیستم که سیدنی ریلی نام داشت در شوروی گرفتار شد و اعدامش کردند. در ۱۳۱۸ نزدیک به سیصد استاد دانشگاه لهستانی در کراکوف به دست نازی‌ها دستگیر شده و به اردوگاه‌های کار فرستاده شدند. در ۱۳۱۹ فرانکلین روزولت به طور استثنایی برای سومین بار به ریاست جمهوری برگزیده شد و در ۱۳۲۲ ارتش سرخ شوروی آلمانی‌ها را شکست داد و شهر کیف را گرفت. در ۱۳۸۷ هم باراک اوباما اولین رئیس جمهور آمریکا شد که خون آفریقایی داشت.

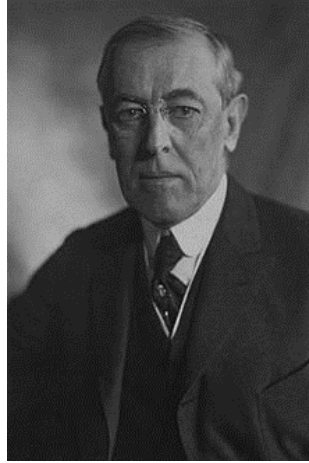
^۱Woodrow Wilson

^۲Sidney Reilly

^۳Kraków

^۴Franklin D. Roosevelt

^۵Barack Obama



وودرو ویلسون



سیدنی ریدلی

این روز در تاریخ فرهنگ هم اهمیتی داشته است؛ در ۸۷۸ کاتولیکون که هم‌زمان نخستین واژه‌نامه‌ی فرانسوی و برتون بود انتشار یافت، در ۱۲۰۸ دانشگاه صنعتی دانمارک تأسیس شد.

در ۱۲۷۴ جرج سلدن^۱ اولین پروانه‌ی تولید خودرو را در آمریکا دریافت کرد، در ۱۳۸۶ اولین سفینه‌ی مهنورد چینی به نام چانگ‌ای^۲ در مدار ماه قرار گرفت و در همین روز شرکت گوگل نرم‌افزار گوشی همراه آندروئید را رونمایی کرد.



گای فاوکس و دسیسه‌چیان همدستش



جرج سلدن و خودروی چهارچرخه‌اش

^۱Catholicon

^۲George Selden

^۳Chang'e 1



در میان مردم زادگان این روز دو نفر را داریم که به خارج از قلمرو ایران زمین تعلق دارند و در کشورمان به موقعیتی درباری دست یافتند. یکی غازان خان مغول (۶۵۰) بود (تصویر روبرو) و دیگری ملکه فوزیه شاهزاده خانم مصری (۱۳۰۰). همچنین در ۱۱۶۷ شجاع‌شاه درانی پادشاه افغانستان و در ۱۳۲۶ مسعود بیلماز بیست و یکمین نخست‌وزیر ترکیه زاده شدند. در همین روز به سال ۱۲۱۹ هاری سینگ نالوا^۱ با خوردن زهر خارک سینگ^۲ رهبر سیک‌ها را از بین برد و خود جانشینش شد. در ضمن ویل

دورانت^۳ تاریخ‌نگار آمریکایی (۱۲۶۴) هم در این روز زاده شده و جیمز کلرک ماکسول^۴ فیزیکدان انگلیسی (۱۲۵۸) هم در گذشته است. مایکل کرایتون^۵ انسان‌شناس و نویسنده‌ی داستان‌های علمی‌تخیلی (۱۳۸۷) و منصور پورحیدری فوتبالیست ایرانی هم در این روز (۱۳۹۵) در گذشته‌اند.

^۱Hari Singh Nalwa

^۲Kharak Singh

^۳Will Durant

^۴James Clerk Maxwell

^۵Michael Crichton



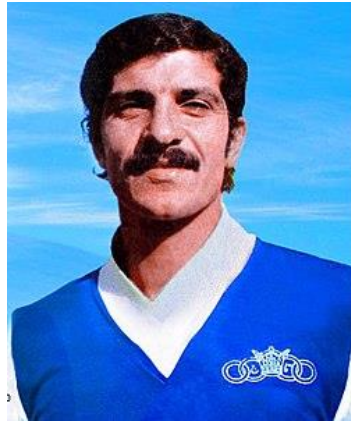
فوزیه



جیمز کلرک ماکسول



ویل دورانت



منصور پورحیدری

پانزدهم آبان

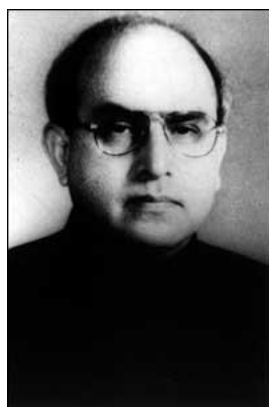
اوگبارو سردار نامدار کوروش بزرگ و فاتح بابل در این روز درگذشت. اوگبارو دولتمردی سالخورده بود و در دوران حکومت نبونید شاه بابل فرماندار منطقه‌ی گوتی (لرستان امروز) بود که حایلی بین دولت ماد و دولت بابل محسوب می‌شد. او پس از فراز آمدن کوروش به او پیوست و رهبری سپاهیان‌ش را بر عهده گرفت و نبونید را شکست داد.

در تاریخ دوران قاجار، در چنین روزی به سال ۱۲۱۷ یک کشیش لازاری فرانسوی به نام اوژن بوره^۱ به تبریز رفت و هیئت میسیونری لازاری این شهر را ایجاد کرد. در ۱۲۹۱ میرزا جوادخان سعدالدوله که مدتی در خارج از کشور به سر می‌برد با حمایت روس و انگلیس وارد ایران شد و از طرف قاطبه‌ی مردم استقبال

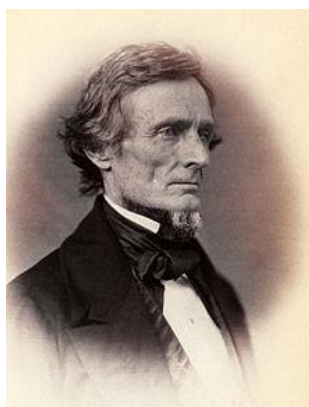
^۱Eugène Boré

شکوه‌مندی از او به عمل آمد. وی خود را کاندیدای نیابت سلطنت ایران نمود. روز سه‌شنبه پانزدهم آبان سال ۱۳۰۱ هم متن «یکی بود یکی نبود» جمالزاده در تهران به چاپ رسید و با اعتراض شدید ملاحای تهران روبرو شد. روحانیون در مسجد جامع بست نشستند و جمالزاده را مهدورالدم اعلام کردند چون در داستانی به نام «بیله دیگ بیله چغندر» از حقوق زنان در بافتی مدرن دفاع کرده بود.

در سال ۱۳۱۹ در حدود چنین روزی دکتر محمد مصدق که به دستور رضاشاه به بیرجند تبعید شده بود، پس از یک و نیم ماه آزاد شد و به تهران بازگشت. در ۱۳۲۸ مهندس ساعی نخستین شماره از خبرنامه‌ی بنگاه جنگل را منتشر کرد که اولین مجله‌ی فارسی درباره‌ی منابع طبیعی بود. در ۱۳۵۴ نخستین بخش از سریال ۱۳ قسمتی سلطان صاحبقران ساخته‌ی علی حاتمی از تلویزیون پخش شد. در ۱۳۷۵ هم رئیس‌جمهور پاکستان فاروق لیغاری مجلس را منحل کرد و نخست‌وزیر بینظیر بوتو را از قدرت عزل کرد.



فاروق لیغاری



لینکلن



جرج الیوت



در ۱۱۹۰ در نبرد تیپه‌کانوی^۱ که در ایندیانا درگرفت، سربازان ارتش آمریکا بر سرخپوستان قبیله‌ی تَنسکواتاوا^۲ غلبه کردند و نزدیک صد تن از آنها را کشته یا زخمی کردند.

در چنین روزی به سال ۱۲۳۹ آبراهام لینکلن^۳ شانزدهمین رئیس‌جمهور ایالات متحده‌ی آمریکا شد، درست یک سال بعد در ۱۲۴۰ ایالت‌های کنفدراسیون که به خاطر هواداری از برده‌داری خواهان جدایی از آمریکا بودند جفرسون دیویس^۴ را به ریاست‌جمهوری خویش برگزیدند و این مقدمه‌ی جنگ داخلی آمریکا بود. در ۱۲۹۲ گاندی به خاطر مشارکت در شورش معدنکاران آفریقای جنوبی دستگیر شد، در ۱۳۴۱ هم مجمع عمومی سازمان ملل نژادپرستی نظام آپارتاید در آفریقای جنوبی را محکوم کرد و از کشورها خواست تا این دولت را تحریم کنند. در پانزدهم آبان سال ۱۳۴۴ دولت کوبا و آمریکا توافق کردند که کوبایی‌هایی که می‌خواهند از این کشور خارج شوند بتوانند با هواپیما از مرزها بیرون بروند. در نتیجه تا شش سال بعد ۲۵۰ هزار کوبایی از کشورشان گریختند. در ۱۳۶۳ ریگان^۵ برای بار دوم رئیس‌جمهور شد و در ۱۳۶۴ جنبش کمونیستی ۱۹ آوریل در بوگوتای کلمبیا ساختمان قوه‌ی قضائیه را در اختیار گرفت و حاضران را به گروگان گرفت. در نهایت هم ۱۱۵ نفر را کشت که یازده نفرشان قاضیان دیوان عادی کشور بودند.

^۱Battle of Tippecanoe

^۲Tenskwatawa

^۳Abraham Lincoln

^۴Jefferson Davis

^۵Ronald Reagan

در این روز چند رخداد پراکنده اما مهم دیگر هم وقوع یافته است. در ۱۲۰۳ سیلی مهیب سن پترزبورگ را به کام خود فرو برد و جان افزون بر دویست تن را گرفت. در جریان این سیل سطح آب در این شهر تا ۴۳۱ سانتی متر بالا آمد!

در ۱۲۳۵ اولین اثر جرج الیوت^۱ به نام چشم‌اندازهای زندگی روحانی^۲ انتشار یافت، در ۱۲۵۱ سوزان آنتونی^۳ از فعالان مدافع حق رأی زنان بر خلاف قانون رأی داد و صد دلار جریمه شد! در ۱۲۸۶ حادثه‌ای به یاد ماندنی رخ داد و آن هم این که خسوس گارسیا کورونا^۴ که کارگر ریل‌گذاری راه آهن در حوالی سونورا در آمریکا بود، هدایت قطاری آتش‌گرفته و مملو از دینامیت را که به سوی شهر ناکوزاری^۵ می‌رفت بر عهده گرفت و آن را به خارج شهر راند. طوری که خودش در اثر انفجار آن کشته شد اما مردم شهر با این فداکاری‌اش آسیبی ندیدند.



خسوس گارسیا کورونا

^۱George Eliot

^۲*Scenes of Clerical Life*

^۳Susan B. Anthony

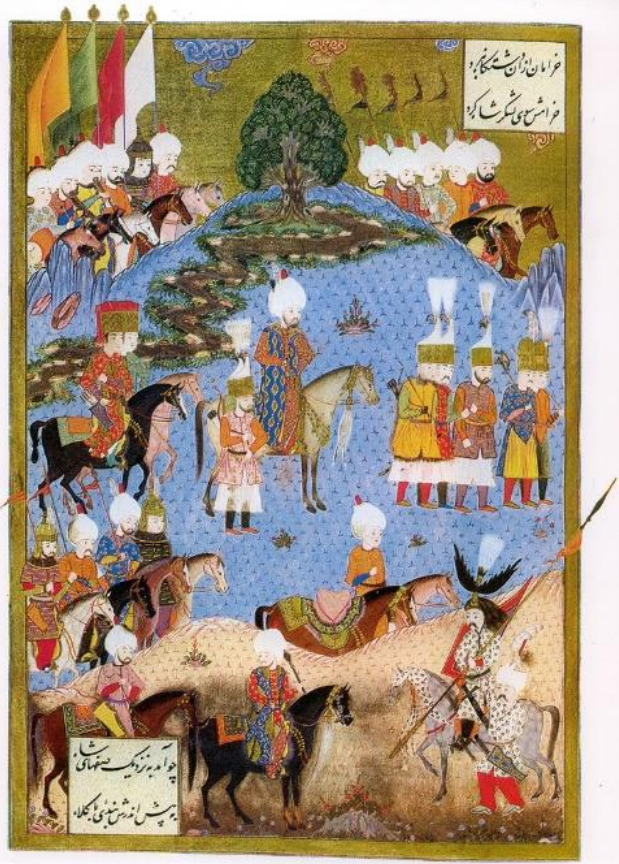
^۴Jesús García Corona

^۵Nacozari

در ۱۲۹۳ اولین شماره از مجله‌ی «جمهوری نو» منتشر شد که امروز نفوذی فراوان دارد. در ۱۲۹۷ هم در جریان همه‌گیر شدن بیماری آنفولانزا یک پنجم جمعیت بازمانده از بومیان ساموآ که از کشتار سفیدپوستان جان سالم به در برده بودند طی یک سال از بین رفتند. به این ترتیب از اهالی اصلی ساموآ تنها سی هزار نفر باقی ماندند. در ۱۲۹۸ به دنبال حکم موسوم به فرمان پالمر در سالگرد انقلاب اکتبر روسیه نزدیک به ده هزار تن از کسانی که به هواداری از کمونیست‌ها یا آنارشیست‌ها متهم بودند دستگیر و بسیاری‌شان از خاک آمریکا رانده شدند و در ۱۳۲۳ پلوتونیوم لازم برای ساخت بمب اتمی ناکازاکی در پژوهشگاه اتمی هنفورد آمریکا به دست آمد.



اخراجی‌ها به حکم پالمر



بالا: شرف رشیدزاده

چپ: حمله‌ی سلیمان باشکوه به نخجوان، نگارگری عثمانی

قرن شانزدهم

زادگان این روز در قلمرو ایران زمین عبارت‌اند از: سلیمان باشکوه سلطان عثمانی (۸۷۳)، کاوه دهگان مترجم و روزنامه‌نگار ایرانی (۱۳۰۱). شرف رشیدزاده (شاروف راشیدوف) رهبر حزب کمونیست ازبکستان و رئیس دولت شوروی ازبکستان هم در این روز به سال ۱۲۹۶ زاده شد که نامش در میان ازبک‌های امروزین معنایی مترادف با فساد مالی و جنایت سازمان‌یافته پیدا کرده است. الکساندر چاوچاوادزه^۱ شاعر و دولتمرد گرج و بنیانگذار شعر رمانتیک گرجی (۱۲۲۵) و اقدس خاوری که با نام هنری‌اش در مقام خواننده یعنی خاطره پروانه بیشتر شهرت دارد (۱۳۸۷) هم در این روز درگذشته‌اند. از میان اروپاییان چزاره لومبروزو^۲ بنیانگذار دانش

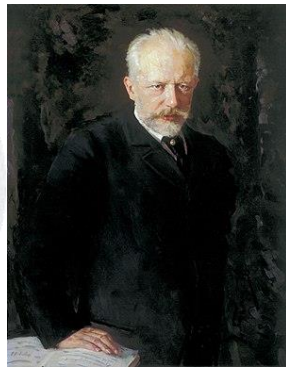
^۱Alexander Chavchavadze

^۲Cesare Lombroso

جرم‌شناسی در ایتالیا (۱۲۱۴) و کنراد لورنتس^۱ جانورشناس و رفتارشناس اتریشی (۱۲۸۲) در این روز زاده شده‌اند و پیوتر ایلیچ چایکوفسکی^۲ موسیقی‌دان روس (۱۲۷۲) در این روز درگذشته است.



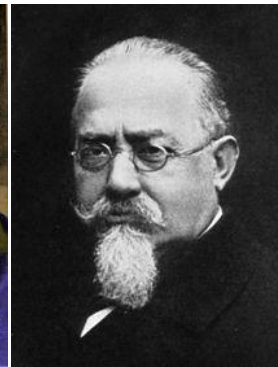
سوزان آنتونی



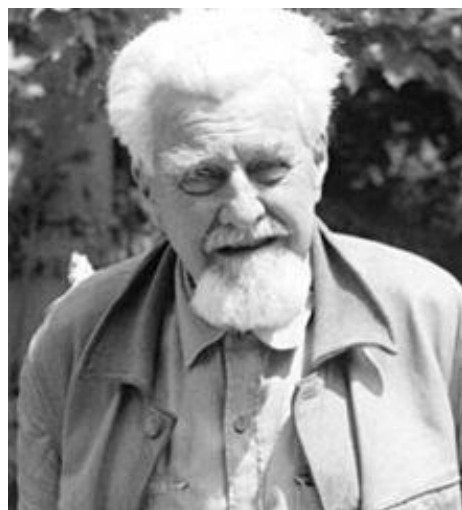
چاوچاوادزه



چایکوفسکی



لومبروزو



کنراد لورنتس

¹Konrad Lorenz

²Pyotr Ilyich Tchaikovsky

شانزدهم آبان

روز شانزدهم آبان سال ۱۲۳۹ ناصرالدین شاه با گلین خانم دختر احمدعلی میرزا پسر فتحعلی شاه ازدواج کرد که اولین زن عقدی‌اش بود و اولین ولیعهدش -سلطان محمودمیرزا- را هم زایید که در دو سالگی درگذشت و اگر زنده مانده بود این روز اهمیتی فراوان در تاریخ معاصر ایران پیدا می‌کرد. در همین روز به سال ۱۲۸۷ شیخ فضل‌الله در باغشاه فتوای قتل چند ملای مشروطه‌خواه را صادر کرد و حکم کرد که مشروطه با شریعت اسلام در تضاد است.



خانواده‌ی کارآفرین خسروشاهی

در چنین روزی به سال ۱۳۲۰ در هیاهوی بعد از اشغال ایران به دست متفقین چند رخداد هم‌زمان در کشور رخ داد. یکی آن که عده‌ی زیادی از اشرار و راهزنان فارس که امنیت را در آن منطقه به مخاطره انداخته بودند پس از دستگیری تسلیم دادگاه نظامی شدند و شانزده نفرشان را در همین روز اعدام کردند. دیگر آن که فروغی نخست‌وزیر در مصاحبه‌ای با روزنامه‌نگاران اعلام کرد ایران با شوروی و انگلیس پیمان سه جانبه تنظیم خواهد کرد و به این ترتیب ایران از وضعیت کشوری اشغال‌شده به مرتبه‌ی یکی از کشورهای عضو در جناح متفقین رسمیت خواهد یافت. در همین روز دولت برای جلوگیری از قحطی که در جریان اشغال مشابه ایران طی جنگ جهانی اول رخ داده بود، خوراک را در تمام کشور جیره‌بندی کرد و کالابریگ نان، قند، شکر، چای و خواربار را در اختیار مردم قرار داد. در ۱۳۲۷ هم برای نخستین بار نمایندگان فراکسیون‌های سیاسی کشور برای انتخاب نخست‌وزیر به دربار دعوت شدند. در ۱۳۲۸ اولین سکوی استخراج نفت بر دریا در صد کیلومتری باکو در دریای خزر راه‌اندازی شد و در ۱۳۳۸ علی خسروشاهی شرکت مینو را تأسیس کرد.

در سال ۸۹۸ هرنان کورتز^۱ و اسپانیایی‌های غارتگر همراهش وارد شهر تنوچتیتلان^۲ پایتخت دولت عظیم آزتک شدند. در ۱۲۹۶ در سومین نبرد غزه^۳ قوای انگلیسی بر عثمانی‌ها غلبه کردند و نوار غزه را در اختیار گرفتند. شمار مهاجمان انگلیسی در این نبرد حدود ده هزار نفر و دو برابر مدافعان عثمانی بود. در ۱۳۰۲ هیتلر، سپهبد لودندورف و یارانشان در مونیخ اقدام به کودتایی بی‌خونریزی کردند که به سرعت شکست خورد. این کودتا به شورش آبجوفروشی شهرت یافت. در ۱۳۱۸ زمانی که هیتلر در مونیخ مراسم بزرگداشت سالگرد شورش

^۱Hernán Cortés

^۲Tenochtitlán

^۳Third Battle of Gaza

آبجوفروشی را جشن می‌گرفت به شکل معجزه‌آسایی از اقدام به ترور شخصی به نام گئورگ اسلر^۱ جان سالم به در برد. اسلر کارگری کمونیست از اعضای اتحادیه‌ی جبهه‌ی سرخ بود و بمبی ساعتی در محل مراسم کار گذاشت که انفجارش به کشته شدن هشت نفر و زخمی شدن ۶۲ تن منتهی شد. او در دوران حکومت هیتلر زندانی بود، تا پنج سال بعد که در پایان جنگ جهانی در اردوگاه داخائو اعدامش کردند.



سربازان دولتی هنگام سرکوب هواداران هیتلر



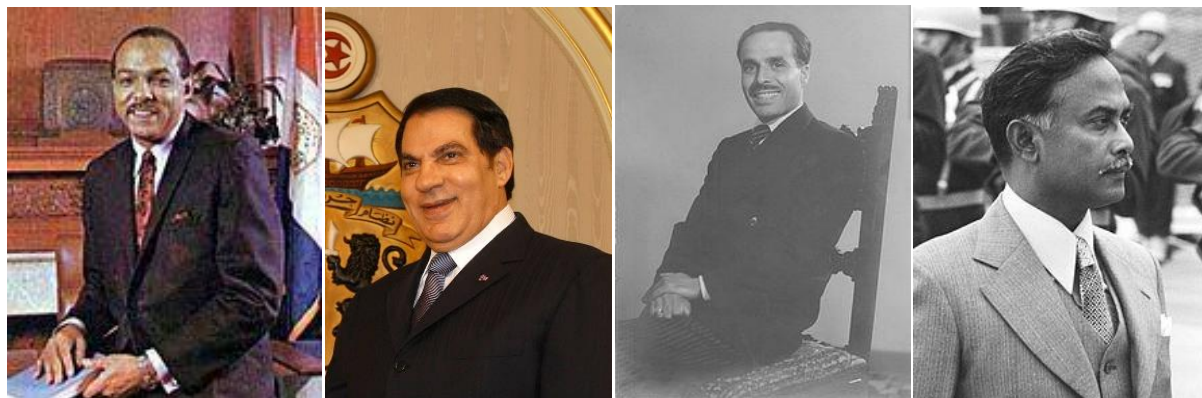
هیتلر هنگام ادای احترام به کشته شدگان در بمب‌گذاری
مراسم بزرگداشت کودتای آبجوفروشی



هیتلر و یارانش در آستانه‌ی کودتای آبجوفروشی

^۱Johann Georg Elser

در ۱۳۳۵ هم سازمان ملل حکمی صادر کرد که بر مبنای آن ارتش‌های اسرائیل، فرانسه و انگلیس که برای کنترل کانال سوئز به مصر حمله کرده بودند قوای خود را از این کشور بیرون بکشند.



کارل استوکس

بن علی

بورقیه

ضیاءالرحمن

در شانزدهم آبان سال ۱۳۵۴ سربازان بنگلادشی با حمایت مردمی نیروهای گارد را شکست دادند و فرمانده‌شان خالد مشرف را کشتند و ژنرال ضیاءالرحمن را که در حبس خانگی به سر می‌برد آزاد کردند، در ۱۳۶۶ در تونس حبیب بورقیه طی کودتایی از قدرت برکنار شد و زین‌العابدین بن علی جانشین او شد و در ۱۳۶۸ ویلی اشتوف نخست‌وزیر آلمان شرقی و کابینه‌اش ناگزیر شدند زیر فشار تظاهرات ضدکمونیستی مردم از قدرت کناره بگیرند.

در ۱۲۹۵ ژانت رانکین^۲ اولین زنی بود که در آمریکا به نمایندگی کنگره دست یافت، در ۱۳۴۶ کارل استوکس^۳ اولین سیاهپوستی شد که در آمریکا به مقام شهرداری می‌رسید، در ۱۳۶۹ مری رابینسون^۴ اولین

^۱Willi Stoph

^۲Jeannette Rankin

^۳Carl Stokes

^۴Mary Robinson

رئیس‌جمهور ایرلند شد در ۱۳۹۱ از سوی باراک اوباما برای بار دوم به ریاست‌جمهوری آمریکا انتخاب شد و از سوی دیگر تامی بالدوین^۲ اولین همجنس‌گرای علنی ای شد که در آمریکا به سناتور می‌رسید.



ویرانه‌های تنوتچیتلان

این روز در ضمن برای «نفوذی‌ها» چندان فرخنده نبوده است. در ۱۳۲۳ ریچارد زورگه^۳ جاسوس شوروی‌ها که یک دورگه‌ی آلمانی-روس و زاده‌ی باکو بود، پس از شناسایی شدن به همراه ۳۴ نفر از همدستانش به دست ژاپنی‌ها اعدام شد.



راست: ریچارد زورگه

چپ: زانت رانکین

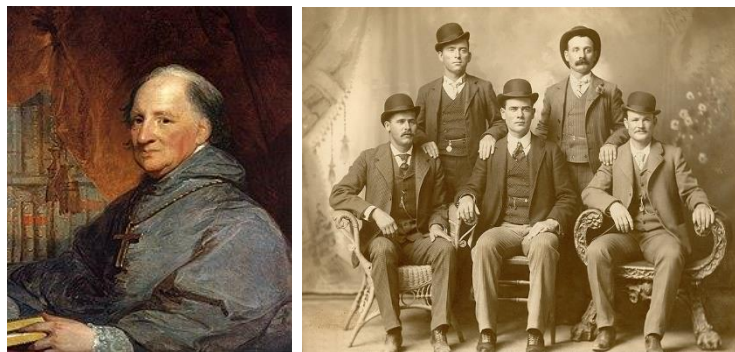
^۱Barack Obama

^۲Tammy Baldwin

^۳Richard Sorge

در ۱۱۶۸ پاپ پیوس ششم^۱ جان کارول^۲ را به مقام اولین اسقف آمریکا منصوب کرد. در ۱۲۸۷ بوچ

کاسیدی^۳ و ساندنس کید^۴ که از مشهورترین راهزنان آمریکا بودند در درگیری ای در بولیوی کشته شدند.



راست: بوچ کاسیدی (اولین نفر نشسته سمت

راست) و همدستانش

چپ: جان کارول

در همین روز به سال ۱۲۵۳ توماس ناست^۵ پدر کاریکاتور در آمریکا برای اولین بار حزب جمهوری خواه

را در مجله‌ی هارپرز ویکلی^۶ با علامت فیل نمایش داد، در ضمن در همین روز به سال ۱۱۶۵ قدیمی‌ترین سازمان

مربوط به موسیقی با نام جامعه‌ی موسیقی استاتوتون^۷ در آمریکا تأسیس شد و در ۱۳۰۸ هم موزه‌ی هنر مدرن

نیویورک گشایش یافت.

جالب آن که وابستگان به حوزه‌ی تمدن ایرانی که در این روز زاده شده یا در گذشته‌اند اغلب در خارج

از قلمرو جغرافیایی ایران زیسته‌اند. متولدان این روز عبارت‌اند از ابن حزم دانشمند و فیزیکدان اندلسی (۳۷۳) و

اوکتای خان مغول (۵۶۵). در میان شاهان گورکانی هند هم جهانگیرشاه (۱۰۰۶) و بهادرشاه دوم (۱۲۴۱) در این

روز در گذشته‌اند.

^۱Pope Pius VI

^۲John Carroll

^۳Butch Cassidy

^۴Sundance Kid

^۵Thomas Nast

^۶Harper's Weekly

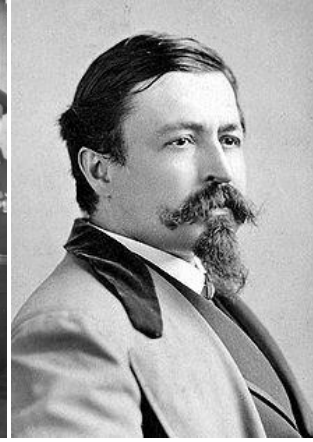
^۷Stoughton Musical Society



تروتسکی



اشتوف در سال ۱۳۳۶ در لباس کلنل ژنرال ارتش سوسیالیستی



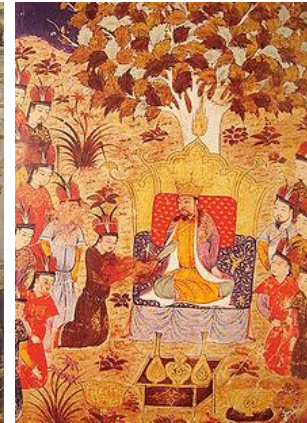
توماس ناست



بهار



جهانگیرشاه



اکنای خان



برگی از رساله‌ی ابن حزم

زادگان غیرایرانی و نامدار این روز عبارت‌اند از جیمز کوک^۱ ادریانورد انگلیسی (۱۱۰۷)، لئون تروتسکی^۲

سیاستمدار مارکسیست روس (۱۲۵۸) آلفرد راسل والاس^۳ زیست‌شناس تکاملی انگلیسی (۱۲۹۲)، آلن دلون

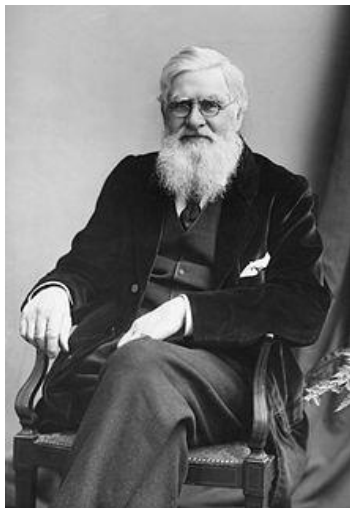
^۱James Cook

^۲Leon Trotsky

^۳Alfred Russel Wallace

هنرپیشه‌ی سوئیسی-فرانسوی (۱۳۱۴)، استیو مک کوئین^۱ هنرپیشه‌ی آمریکایی (۱۳۵۹) و ویل دورانت^۲ مورخ

آمریکایی (۱۳۶۰) هم در این روز درگذشته‌اند.



آلفرد راسل والاس



استیو مک کوئین

¹Steve McQueen

²Will Durant

مقدمه، آبان

در این روز به سال ۱۲۵۴ فتحعلی خان آخوندزاده (تصویر زیر) به مستشارالدوله که با درجه‌ی سرتیپی نایب‌الوزاره‌ی تبریز بود، نامه‌ای نوشت و کتاب یک کلمه به قلم او را نقد کرد و ضمن آن نوشت که این کتاب «بی‌نظیر... و یادگار خوب (شماست، اما...) برای ملتِ مرده نوشته شده است... در یورپا نیز سابقاً چنان خیال می‌کردند که به ظالم نصیحت باید گفت که تارکِ ظلم شود. بعد دیدند که نصیحت در مزاج ظالم اصلاً مؤثر نیست. پس، خودش به واسطه‌ی عدم ممانعت دین در علوم ترقی کرده، فواید اتفاق را فهمید و با یکدیگر یک‌دل



و یک‌جهت شده، به ظالم رجوع نموده گفت: از بساط سلطنت و حکومت گم شو! پس از آن، کونستاسیونی را که شما در کتاب خودتان بیان کرده‌اید، خود ملت برای امور عامه و اجرای عدالت وضع کرد.» و این نامه‌نگاری‌ها و کتاب‌هایی که در این بین نوشته می‌شد نخستین موج از صورتبندی مدرنیته در عصر مشروطه بود. در تداوم همین روند

بود که در نهایت نظام سیاسی ایران مشروطه شد و سی سال بعد از این نامه‌نگاری در روز شنبه هفدهم آبان سال ۱۲۸۶ ابوالقاسم‌خان قره‌گوزلو ناصرالملک که به صدارت انتخاب شده بود اولین لایحه‌ی بودجه‌ی دولت را به مجلس ارائه کرد و در آن مخارج دربار را سالانه یک کروور تومان (پانصد هزار تومان) تعیین کرد. رخدادی معاصر که در این روز رخ داده هم این که در ۱۳۸۳ ده هزار سرباز آمریکایی و واحدهایی از ارتش عراق، فلوجه را که در اختیار مخالفان حضور آمریکا در عراق بود، محاصره کردند.



کشتار اشراف استکهلم به دست دانمارکی‌ها

هفدهم آبان در تاریخ سیاسی و نظامی جهان به نسبت پُرماجرا بوده است. در ۸۹۹ دانمارکی‌ها بر سوئدی‌ها غلبه کردند و در استکهلم صد نفر از اشراف را اعدام کردند. در ۱۲۸۵ تئودور روزولت^۱ اولین رئیس‌جمهور آمریکا بود که از کشور خارج شد. او در این روز به پاناما رفت تا روند پیشرفت کار را ببیند. در ۱۲۹۷ هم ویلهلم دوم^۲ (تصویر زیر) قیصر آلمان پس از انقلاب اصلاح‌طلبان از قدرت کناره‌گیری کرد و آلمان به

^۱Theodore Roosevelt

^۲Wilhelm II



جمهوری تبدیل شد. در سال ۱۳۳۹ جان اف کندی^۱ با فاصله‌ای بسیار اندک بر نیکسون^۲ غلبه کرد و سی و پنجمین رئیس‌جمهور آمریکا شد.

جالب آن که این روز ارتباطی اندام‌وار با کودتاها برقرار می‌کند. در ۱۲۹۶ اولین کمیساریای خلق شوروی که پس از شبه‌کودتای بلشویک‌ها در روسیه به قدرت رسیده بود با حضور لنین، استالین و تروتسکی برگزار شد، در ۱۳۰۲ پلیس مونیخ کودتای آبخوفروشی^۳ را که نازی‌ها بدان اقدام کرده بودند در هم شکست و هیتلر و یارانش را دستگیر کرد. در ۱۳۱۵ هواداران ژنرال فرانکو^۴ که در عمل کودتا کرده بود نتوانستند مادرید را فتح کنند و در نتیجه این شهر را در محاصره‌ای گرفتند که تا سه سال بعد به درازا کشید. در ۱۳۲۱ هم چهارصد تن از هواداران مارشال

دوگل^۵ در الجزایر کودتا کردند و مقامات دولت ویشی فرانسه را که هوادار هیتلر بود از این مستعمره راندند.

^۱John F. Kennedy

^۲Richard Nixon

^۳Beer Hall Putsch

^۴Francisco Franco

^۵Charles de Gaulle



شورش یونانی‌ها بابت ترجمه‌ی انجیل

در ۸۷۱ شهاب سنگ آنسیشم (تصویر زیر) در روستایی به همین نام در آلزاس آفرانسه به زمین برخورد

کرد و کهن‌ترین شهاب سنگی شد که تاریخ دقیق برخوردش به زمین معلوم است.



Ensisheim

Alsace

در ۱۰۴۴ قدیمی‌ترین روزنامه‌ی در دسترس محققان امروزی به نام *لندن گازت*^۱ به چاپ رسید. در سال ۱۲۸۰ به دنبال ترجمه‌ی انجیل به زبان یونانی دموتیک شورش‌هایی مذهبی در آتن در گرفت. کلیسای ارتدوکس یونان فتوا داد که ترجمه‌ی کتاب مقدس به زبان یونانی جدید در سراسر قلمرو عثمانی ممنوع است و در تظاهرات و کشمکش‌های این روز هشت تن کشته شدند.

در هفدهم آبان ۱۳۴۴ مجازات اعدام در انگلستان الغا شد، در ۱۳۴۵ ادوارد بروک^۲ اولین سناتور سیاهپوست آمریکا شد، در ۱۲۷۴ ویلهلم رونتگن^۳ زمانی که به آزمایش درباره‌ی برق مشغول بود اشعه‌ی ایکس را کشف کرد، در ۱۳۴۷ معاهده‌ی وین^۴ برای استانده کردن راه‌ها و آسان کردن ترابری بین‌المللی در جاده‌های کشورها امضا شد و در ۱۳۵۶ باستانشناسی به نام مانولیس آندرونیوکوس^۵ موفق شد آرامگاه فیلیپ دوم شاه مقدونیه



را در ورگینای یونان کشف کند. در ۱۳۷۹ هم نتیجه‌ی مسئله‌برانگیز انتخابات ریاست جمهوری آمریکا در نهایت با ارجاع به دیوان عالی به پیروزی بوش^۶ بر ال گور^۷ منتهی شد.

۱۳۲۳: مارگارت میچل هنگام افتتاح کشتی یواس اس آتلانتا

^۱The London Gazette

^۲Edward Brooke

^۳Wilhelm Röntgen

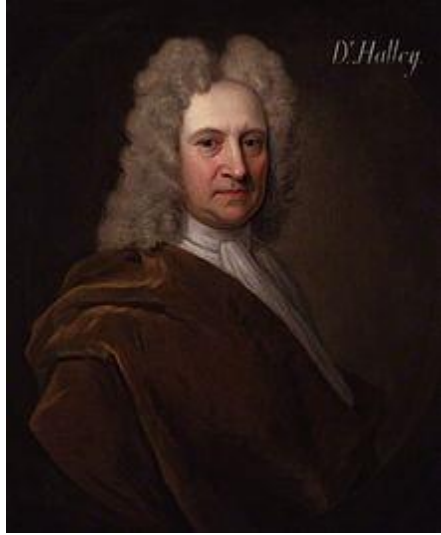
^۴Vienna Convention on Road

Traffic

^۵Manolis Andronikos

^۶George W. Bush

^۷Al Gore



ادموند هالی



گئورک اسلر



ویلهم رونتگن

هفدهم آبان در قلمرو ایران زمین زادروز ایلیا چاوجاوادزه^۱ خبرنگار و سیاستمدار گرج (۱۲۱۶) است و محمد نادرشاه شاه افغانستان (۱۳۱۲) و محمدعلی جمالزاده (۱۳۷۶) در این روز درگذشته‌اند. در میان ایرانیان ادموند هالی^۲ اخترشناس انگلیسی (۱۰۳۵)، مارگارت میچل^۳ روزنامه‌نگار و نویسنده‌ی آمریکایی (۱۲۷۹)، و ایمره لاکاتوش^۴ فیلسوف مجار (۱۳۰۱) در این روز زاده شده و جان میلتون^۵ شاعر انگلیسی در چنین روزی به سال ۱۰۵۳ گیوم آپولینر^۶ شاعر فرانسوی (۱۲۹۷) و لئونارد کوهن^۷ موسیقیدان کانادایی در ۱۳۹۵ درگذشته‌اند.

^۱Ilia Chavchavadze

^۲Edmond Halley

^۳Margaret Mitchell

^۴Imre Lakatos

^۵John Milton

^۶Guillaume Apollinaire

^۷Leonard Cohen



جان ميلتون



ايليا چاواچاواڌزه



ايمره لاکاتوش

هجدهم آبان

در هجدهم آبان سال ۳۳۹ هجری خورشیدی لئو فوکاس^۱ شاه بیزانس در نبرد آندراسوس^۲ بر سیفالدوله شاه حمدانی حلب پیروز شد. روز یکشنبه هجدهم آبان سال ۱۲۱۳ (۷ رجب ۱۲۵۰ ق.) محمد میرزا فرزند عباس میرزا به عنوان سومین حاکم قاجار بر تخت نشست. او بعد از فتحعلی شاه قدرت را به دست گرفت. از وقایع زمانه اش شورش آقاخان محلاتی، قیام حسن خان سالار در خراسان و لشکرکشی به افغانستان و محاصره ی هرات بود.

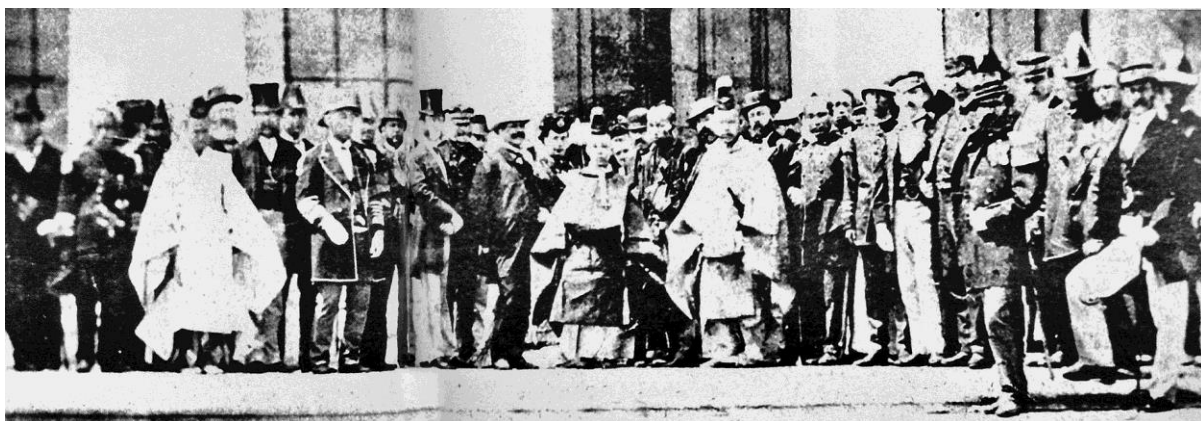
در همین روز به سال ۱۳۰۹ رضاشاه تولیت مدرسه ی سپهسالار را از شیخ حسن مدرس گرفت و آن را به وزیر معارف وقت سپرد. یک سال بعد هم اولین دوره از مسابقه ی علوم دینی در ایران برگزار شد که در آن شریعت سنگلجی هم شرکت داشت.

^۱Leo Phokas

^۲Battle of Andrassos



نپلئون در هجدهم برومر



امپراتور میچی پس از به دست گرفتن قدرت

در سال ۷۳ هجری خورشیدی اگیکا^۱ شاه ویزیت‌های اسپانیا در شورای هفتم هفدهم تولد و اعلام کرد یهودیان به خاطر این که با مسلمانان همکاری می‌کنند همگی باید به بردگی گرفته شوند، در ۱۱۰۸ فرانسه، اسپانیا و انگلستان عهدنامه‌ی سویل^۲ را امضا کردند و در ۱۱۷۸ ناپلئون بناپارت کودتای هجدهم برومر^۳ را رهبری کرد و پس از کنار زدن دیرکتوار از قدرت یکی از سه کنسولی شد که اداره‌ی کشور را به دست گرفتند.

در ۱۲۶۶ آمریکا در پرل هاربور هاربر پایگاه نظامی تأسیس کرد، در ۱۲۷۱ اعتصاب سراسری کارگران نیواورلئان آغاز شد و پس از چهار روز به پیروزی رسید. این نخستین جنبش اجتماعی آمریکا بود که در آن کارگران سیاهپوست و سپیدپوست برای اعتصاب همکاری می‌کردند.

در ۱۳۰۰ حزب فاشیست ایتالیا تأسیس شد. در همین روز به سال ۱۳۱۷ ارنست فوم رات^۴ دیپلمات نازی به دست یک یهودی به نام هرشل گرینزیان^۵ به قتل رسید. نازی‌ها از این دستاویز بهره جستند و در همان شب در «شب کریستال»^۶ به قتل و غارت در محله‌های یهودی‌نشین دست گشودند.

در ۱۳۳۲ کامبوج از فرانسه استقلال یافت، در ۱۳۳۹ روبرت مک‌نامارا^۷ به مدیریت کمپانی فورد رسید. او یک ماه بعد استعفا کرد و موقعیتی حساس در دولت کندی به دست آورد و در ۱۳۵۸ رایانه‌های مرکز فرماندهی نورا^۸ در وزارت دفاع آمریکا به اشتباه درباره‌ی حمله‌ی اتمی شوروی‌ها هشدار دادند. اما پس از بررسی داده‌ها خطا بودن این هشدار نمایان شد و از مقابله به مثل و شروع جنگ اتمی بین دو ابرقدرت پیشگیری شد. در ۱۳۶۸

^۱Egica

^۲Council of Toledo

^۳Treaty of Seville

^۴Coup of 18 Brumaire

^۵Ernst vom Rath

^۶Herschel Grynszpan

^۷Kristallnacht

^۸Robert McNamara

^۹NORAD (North American Aerospace Defense Command)

دیوار برلین فرو ریخت و در ۱۳۹۵ دونالد ترامپ^۱ بر هیلاری کلینتون^۲ پیروز شد و به ریاست جمهوری آمریکا رسید.



هرشل گرینپان



ارنست فوم راث

در ۱۲۴۰ اولین بازی فوتبال ثبت شده در کانادا بازی شد. محل برگزاری این بازی در دانشگاه کالج تورنتو بود. در ۱۳۳۰ هم سیستم شماره بندی تلفن سراسری آمریکا وضع شد. در ۱۳۴۶ اولین شماره از مجله‌ی رولینگ استونز^۳ منتشر شد. این دو هفته نامه به فرهنگ عامه و هنر روز می پرداخت، در ۱۳۶۴ گری کاسپاروف^۴ در سن بیست و دو سالگی بر آناتولی کارپوف^۵ غلبه کرد و جوان ترین قهرمان شترنج شوروی شد و در ۱۳۷۳ عنصر تازه‌ی دارمشتاتیوم^۶ کشف شد.

^۱Donald Trump
^۲Hillary Clinton

^۳Rolling Stone
^۴Garry Kasparov

^۵Anatoly Karpov
^۶Darmstadtium



فرو ریختن دیوار برلین



گردهمایی پس از تأسیس حزب فاشیست ایتالیا

هفدهم آبان ماه با زایش و مرگ دو شاعر بزرگ و یک دولتمرد دست‌نشانده در ایران زمین مصادف بوده است. در ۱۲۵۶ محمد اقبال لاهوری شاعر پاکستانی زاده شد و در ۸۷۱ نورالدین عبدالرحمن جامی درگذشت. در ۱۳۳۲ هم عبدالعزیز بن سعود سیاستمدار گماشته‌ی استعمار انگلیس و اولین شاه عربستان سعودی درگذشت. در ۱۳۲۶ هم بشیر جمیل سیاستمدار و رهبر لبنانی زاده شد.

در میان ایرانیان این روز با زاده شدن این مشاهیر مصادف بوده است: ایوان تورگنیف^۱ شاعر و ادیب



روس (۱۱۹۷)، ادوارد هفتم^۲ پادشاه انگلستان (۱۲۲۰)، هرمان

^۱Ivan Turgenev

^۲Edward VII

رورشاخ^۱ روانکاو و روانپزشک سوئسی (۱۲۶۳)، میخائیل کلاشینکوف^۲ مخترع تفنگ کلاشینکوف (۱۲۹۸) و

کارل ساگان^۳ اخترشناس آمریکایی (۱۳۱۳).



کاسپاروف



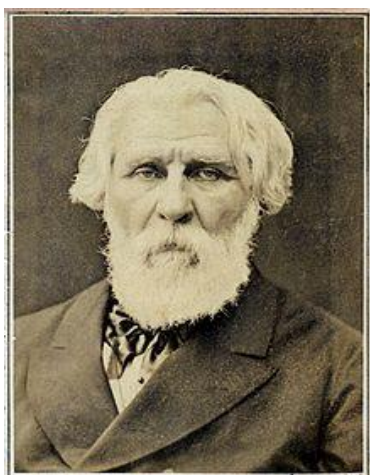
عبدالعزیز بن سعود



اقبال لاهوری و پسرش جاوید



گائو زونگ



ایوان تورگنیف



بشیر جمیل

Hermann Rorschach

Mikhail Kalashnikov

Carl Sagan

در این روز این نامداران از دنیا رفته‌اند: گائوزونگ^۱ امپراتور دودمان سونگ چین (۵۶۶)، ویلیام کامدن^۲

مورخ و جغرافی‌دان انگلیسی (۱۰۰۲)، شارل دوگل^۳ رئیس‌جمهور فرانسه (۱۳۴۹) و کارل گوستاو همپل^۴ فیلسوف

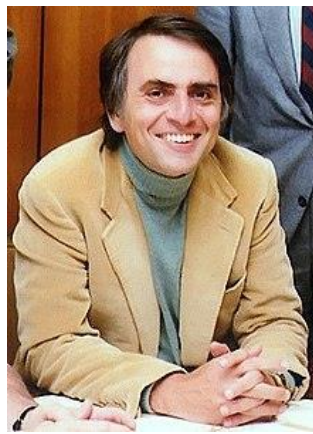
آلمانی و عضو حلقه‌ی وین (۱۳۷۶).



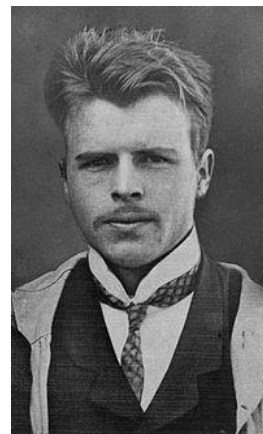
کارل همپل



ویلیام کامدن



کارل ساگان



هرمان رورشاخ

^۱Gaozong

^۲William Camden

^۳Charles de Gaulle

^۴Carl Gustav Hempel

نوزدهم آبان

در این روز به سال ۱۱۷۵ جنگ‌های خونین ایران و روس دستخوش وقفه شد. چون کاترین کبیر فرمانروای روسیه درگذشت و سپاهیان روس به این خاطر عقب‌نشینی کردند. بیش از یک قرن بعد به سال ۱۲۸۶ مراسمی در تهران برگزار شد که طی آن ابوالقاسم خان قره‌گوزلو ناصرالملک صدراعظم ایران تدبیری اندیشید و محمدعلی‌شاه قاجار شاه مستبد و تازه‌برتخت‌نشسته را به مجلس ملی برد و او را واداشت تا به قانون مشروطه سوگند وفاداری بخورد.



ولادیسلاو در جنگ وارنا



محاصره‌ی زارا

این روز در تاریخ سیاسی به ویژه با جنگ‌های صلیبی و دولت‌های شبه‌قاره‌ی هند ارتباط داشته است. در سال ۵۸۱ جنگجویان کاتولیک صلیبی که از ده هزار ونیزی و ده هزار صلیبی اروپای غربی تشکیل می‌شدند، با وجود مخالفت پاپ به شهر کاتولیک زارا در کرواسی حمله کردند و آنجا را در محاصره گرفتند. این که صلیبی‌ها به جای جنگ با مسلمانان به شهری مسیحی حمله کرده بودند برای همه آشکار ساخت که هدف اصلی‌شان غارت شهرهاست و شعارهای دینی در این مورد دستاویزی بیش نیست.

در ۸۲۳ هم صلیبی‌هایی که زیر فرمان ولادیسلاو سوم شاه لهستان می‌جنگیدند در نبرد وارنا از عثمانی‌ها به فرماندهی سلطان مراد سوم شکست خوردند و ولادیسلاو در میدان نبرد کشته شد. در این نبرد هر یک از دو سردار بین بیست تا سی هزار سرباز را به میدان فرستادند و در پایان کار حدود نیمی از قوای مسلمان و کل قوای صلیبی از میان رفتند.



بقایای قلعه‌ی پراتاپ‌گره

در ۱۰۳۸ چاتراپاتی شیواجی مهراج^۱ حاکم دولت ماراتا در هند در نبرد قلعه‌ی پراتاپ‌گره^۲ در نزدیکی پونا بر قوای نیرومندترِ عادلشاه که زیر فرمان افضل‌خان و رستم‌زمان می‌جنگیدند غلبه کردند و حمله‌ی ایشان را پس زدند. این نخستین حرکت نظامی دولت ماراتا محسوب می‌شود.

نوزدهم آبان در ضمن با کشمکش استعمارگران و مقاومت بومیان هم پیوندی دارد. در ۹۵۹ سربازان انگلیسی پس از غلبه بر روستای اسمرویک^۳ در ایرلند حدود پانصد سرباز ایتالیایی و اسپانیایی را که از سوی پاپ به یاری شورشیان ایرلندی فرستاده شده بودند با وعده و امان‌نامه به تسلیم واداشتند و بعد همه را گردن زدند. در ۱۲۰۰ هم بانویی احتمالاً افسانه‌ای به نام روفینا آلفارو^۴ در پاناما مردم را به شورش برانگیخت و به این ترتیب جنگ‌های استقلال پاناما آغاز شد. در ۱۲۱۰ نات ترنر^۵ رهبر شورش بردگان در ویرجینیا به دار آویخته شد. در ۱۲۹۶ نبرد پاسندیل^۶ که در جریان جنگ جهانی اول رخ داد با ورود سربازان کانادایی به پایان رسید. در این نبرد که در روستای پاسندیل بلژیک درگرفت، شش لشکر آلمانی دو هفته در برابر چهارده لشکر انگلیسی و بلژیکی و فرانسوی قوای متفقین مقاومت کردند و در نهایت شکست خوردند، در حالی که هریک از دو طرف حدود ده

هزار کشته داده بود.



نبرد پاسندیل

^۱Chhatrapati Shivaji Maharaj

^۲Battle of Pratapgarh

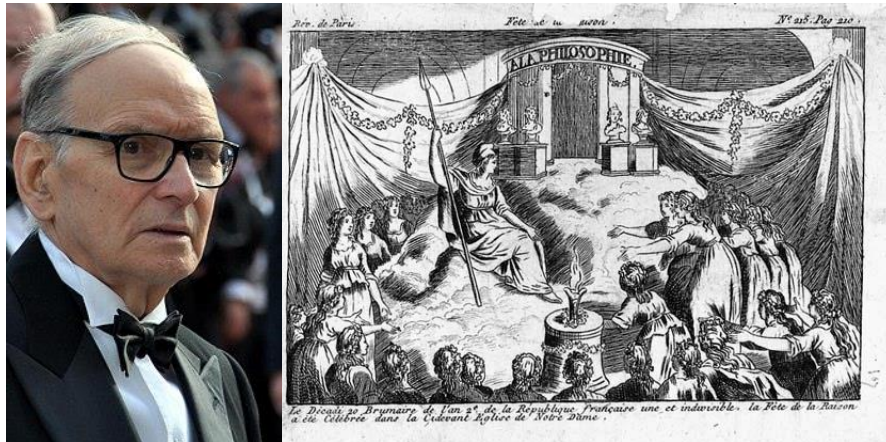
^۳Smerwick

^۴Rufina Alfaro

^۵Nat Turner

^۶Battle of Passchendaele

در این روز یوزف پیلسودسکی^۱ قدرت را در لهستان در دست گرفت و این کشور از روسیه استقلال یافت و هم‌زمان با این حوادث امپراتور شارل اول اتریش از قدرت کناره‌گیری کرد. درست در همین روز (۱۲۹۷) آلمان در واگن قطاری در کامپین^۲ آتش‌بس با متفقین را امضا کرد و به جنگ جهانی اول پایان داد. در ۱۳۲۴ ملی‌گرایان اندونزی در نبرد سورابایا^۳ با استعمارگران اروپایی که پس از جنگ جهانی دوم باز قصد تصرف این سرزمین را داشتند جنگیدند و پس از کشتار زیاد بیرونشان راندند. در ۱۳۵۰ هم خمرهای سرخ در کامبوج به فرودگاه پنوم‌پن حمله بردند و نه هواپیما را نابود کردند و ۴۴ نفر را کشتند.



انیو موریکونه

معبد ایزدبانوی خرد

^۱Józef Piłsudski

^۲Compiègne

^۳Battle of Surabaya

در ۱۲۵۱ شهر بوستون در اثر آتش‌سوزی ویران شد و در نتیجه ۷۷۶ ساختمان فرو ریخت و ۷۳/۵ میلیون دلار خسارت به بار آمد (تصویر زیر). در ۱۳۰۵ سیستم شماره‌گذاری بزرگراه‌ها و خیابان‌ها در نیویورک وضع شد و در ۱۳۶۲ بیل گیتس نرم‌افزار ویندوز ۱ را به بازار عرضه کرد.



مصطفی کمال پاشا



عسکر آقازاده



نیکي کريمی

Bill Gates

از میان مردمان قلمرو ایران زمین عسکر آقازاده (آسکار آکایف) اقتصاددان و اولین رئیس جمهور قزاقستان (۱۳۲۳)، و نیکی کریمی هنرپیشه‌ی ایرانی (۱۳۵۰) در این روز زاده شده‌اند و مصطفی کمال پاشا مشهور به آتاتورک (۱۳۱۷) و خسرو تسلیمی تهیه‌کننده‌ی سینما اهل ایران (۱۳۸۷) در این روز از جهان رفته‌اند.

انیرانیان نامدارانی که در این روز زاده شده‌اند عبارت‌اند از: مارتین لوتر^۱ رهبر جنبش پروتستان (۸۶۲)، ریچارد برتون^۲ هنرپیشه‌ی ولزی (۱۳۰۴) و انیو موریکونه^۳ آهنگساز ایتالیایی و سازنده‌ی موسیقی فیلم‌های وسترن (۱۳۰۷). در میان رفتگان این روز هم می‌توان از این کسان نام برد: آرتور رمبو^۴ شاعر فرانسوی (۱۲۷۰) و لئونید برژنف^۵ از رهبران شوروی (۱۳۶۱).



مارتین لوتر



ریچارد برتون



لئونید برژنف

^۱Martin Luther

^۲Richard Burton

^۳Ennio Morricone

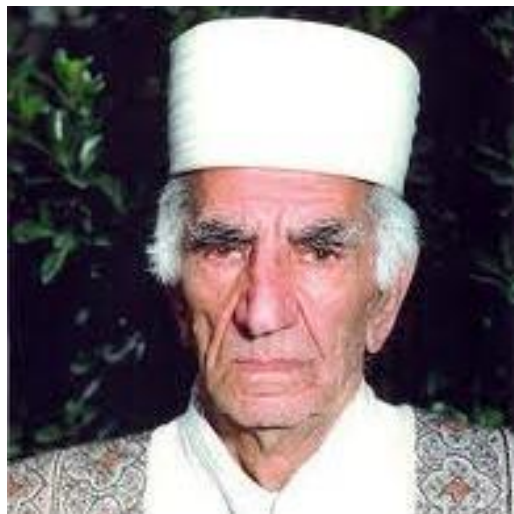
^۴Arthur Rimbaud

^۵Leonid Brezhnev

بیستم آبان

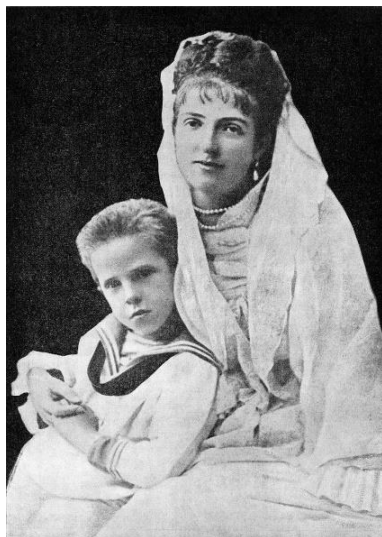
روز بیستم آبان سال ۱۲۳۰ ناصرالدین شاه با ارسال این دستخط، امیرکبیر را از صدارت عزل کرد: «چون صدارت عظمی و وزارت کبری زحمت زیاد دارد و تحمل این مشقت برای شما دشوار است شما را از آن کار معاف کردیم، باید به کمال اطمینان مشغول امارت نظام باشید.»

هفتاد سال بعد در همین روز به سال ۱۳۰۰ پس از به قدرت رسیدن رضاخان دکتر محمدخان مصدق السلطنه وزیر مالیه به موجب ماده واحده‌ی مجلس شورای ملی برای مدت سه ماه اختیاراتی برای اصلاحات تشکیلات وزارت مالیه گرفت. چهار دهه بعد در ۱۳۴۱ امیر عبدالله سلیم صباح با تصویب قانون مشروطه کشور کویت را رسمیت بخشید و شکل‌گیری این کشور که از سال پیش با حمایت انگلستان اعلام شده بود تثبیت شد. در همین روز به سال ۱۳۵۸ مجلس خبرگان انقلابی کوشید رنگ پرچم ایران را تغییر دهد. خواست نمایندگان حاضر در این مجلس آن بود که پرچم سه رنگ ایران فراموش شود و (تا حدودی به تقلید از پاکستان)



پرچمی سبز با علامت الله در میانه‌اش پرچم جدید کشور ایران شود. کسی که از این خبط تاریخی جلوگیری کرد موبد «رستم شهرزادی» نماینده‌ی زرتشتیان ایران (تصویر روبرو) بود که در مجلس خبرگان از پرچم سه رنگ دفاع کرد و با ربط دادن سه رنگ پرچم به عقاید مذهبی شیعیان گفت: «فرزندان حضرت علی بن ابیطالب علیه‌السلام که امام حسن سبزپوش و امام حسین

سرخ‌پوش و حضرت عباس سفیدپوش بودند و در تمام شمائل و احادیث به این سه رنگ مخصوص ظاهر می‌شدند و آنچه در اذهان است سرخی، خبردهنده‌ی شهادت، سفیدی خبردهنده‌ی صلح و کبوتر سفید پیک صلح بوده و هست. حتی مردگان را در اسلام با پارچه به این رنگ ملبس می‌کنند و سبز نمونه‌ای از نعمت و آبادانی و بزرگی بوده است و فرزندانِ برحق حضرت رسول اکرم که به نام سید خوانده می‌شدند شال سبز که معرف بزرگواری اجدادشان است به کمر می‌بستند.» به این ترتیب نمایندگان خبره‌ی این مجلس پذیرفتند که کاری به کار پرچم کشور نداشته باشند.



ویکتور امانوئل سوم در کودکی



لویی دوازدهم



شارل اول امپراتور اتریش

بیستم آبان در تاریخ جهان با درگیری‌های سیاسی و نظامی بسیار مصادف بوده است. در ۶۷۲ رادن و یجایا نخستین شاه منطقه‌ی جاوه شد و دولت ماجاپاهیت^۲ را تأسیس کرد. در ۸۷۹ هجری خورشیدی لویی

^۱Raden Wijaya

^۲Majapahit

دوازدهم شاه فرانسه و فردیناند دوم شاه آراگون طی عهدنامه‌ی گرانا‌دا توافق کردند که قلمرو ناپل را بین خودشان تقسیم کنند. در ۱۱۲۹ پس از آن که شاه جوان تبت به دست دو سرباز چینی به قتل رسید، مردم لهاسا در برابر حاکمیت دودمان چینگ سر به شورش برداشتند.

در ۱۲۹۷ اتریش جمهوری شد. در ۱۳۰۶ لئون تروتسکی^۲ از حزب کمونیست شوروی اخراج شد و به این ترتیب استالین قدرت را در روسیه قبضه کرد. در ۱۳۱۹ هم در جریان جنگ جهانی دوم انگلیسی‌ها در نبرد تاران‌تو^۳ (تصویر زیر) برای نخستین بار جنگی دریایی را تنها با حمله‌ی هوایی به کشتی‌های دشمن پیش بردند. در ۱۳۵۴ هم آنگولا استقلال یافت.



^۱Treaty of Granada

^۲Leon Trotsky

^۳Battle of Taranto

در این روز چند رخداد جالب دینی نیز رخ داده است. یکی آن که در سال ۵۹۴ چهارمین شورای لاتران^۱ برگزار شد و در آن رهبران مسیحی تصویب کردند که در آیین عشاء ربانی شراب و نان مراسم به محض ورود به دهان مؤمنان به خون و گوشت بدن مسیح تبدیل می‌شود! در ۹۳۴ آیین کاتولیک با نفوذ ملکه مری اول^۲ بار دیگر در انگلستان رسمیت یافت. در ۱۱۷۲ کنوانسیون انقلابی فرانسه اعلام کرد که ایزدبانوی عقل برترین نیروی مقدس است و پرستش او دین دولتی فرانسه محسوب می‌شود! و دیگری آن که در ۱۳۷۱ کلیسای انگلستان به زنان اجازه داد به مقام کشیشی برسند.

این روز در تاریخ کاربردهای ریاضیات هم برجسته بوده است. چون در سال ۱۰۵۴ گوتفرید لایب‌نیتس^۳ برای اولین بار انتگرال گرفت، و در ۱۳۴۵ ناسا فضاییمای جمینی ۱۲^۴ را به هوا پرتاب کرد.



رولان بارت



فیودور داستایفسکی



ملکه مری اول

^۱Fourth Council of the Lateran

^۲Queen Mary I

^۳Gottfried Wilhelm Leibniz

^۴Gemini XII

زادگان این روز در میان مردم ایران زمین عبارت‌اند از نیما یوشیج شاعر مازنی و مبلغ شعر بی‌قافیه‌ی فارسی (۱۲۷۶)، سیروس غنی دیپلمات و مورخ ایرانی (۱۳۰۸) و مارشا مهران رمان‌نویس ایرانی تبار آمریکایی (۱۳۵۶) که «آش انار» داستان مشهور اوست. در همین روز ارشک تارسوسی^۱ سراسقف طرسوس (۴۰۵ میلادی) و یزید بن معاویه خلیفه‌ی اموی (۶۲ هجری خورشیدی) در گذشته‌اند.

در میان اهالی فرنگ این نامداران در بیستم آبان زاده شده‌اند: پاراسلسوس^۲ پزشک سوئیسی (۸۷۲)، ویلیام هوگارث^۳ نقاش انگلیسی (۱۰۷۶)، فیودور داستایفسکی^۴ داستان‌نویس روس (۱۲۰۰)، ویکتور امانوئل سوم^۵ شاه ایتالیا (۱۲۴۸)، جان هنری وایتهد^۶ فیلسوف و ریاضی‌دان آمریکایی (۱۲۸۳)، رولان بارت اندیشمند فرانسوی (۱۲۹۴) و لئوناردو دی‌کاپریو^۷ هنرپیشه‌ی آمریکایی (۱۳۵۳). منصور قلاوون حاکم عصر ممالیک مصر هم در ۶۶۹ از دنیا رفت.



لئوناردو دی‌کاپریو



جان هنری وایتهد



ویلیام هوگارث

^۱Arsacius of Tarsus

^۲Paracelsus

^۳William Hogarth

^۴Fyodor Dostoevsky

^۵Victor Emmanuel III

^۶John Henry Whitehead

^۷Leonardo DiCaprio

بیست و یکم آبان

روز بیست و یکم آبان سال ۱۲۷۲ عهدنامه‌ی دوراندا خط مرزی میان کشور نوپای افغانستان که توسط انگلیسی‌ها از ایران جدا شده بود و قلمرو دولت هند بریتانیایی را تعیین کرد و توسط مورتیمر دوراندا انگلیسی و عبدالرحمن‌خان افغان امضا شد. این خطِ دلخواه که ارتباطی با تاریخ و جغرافیای منطقه ندارد امروز مرز پاکستان و افغانستان است. در ۱۲۹۷ هم قوای متفقین قسطنطنیه را اشغال کردند.



ورود متفقین به قسطنطنیه

در همین روز به سال ۱۳۰۲ رضاخان فرمانی صادر کرد که بر مبنای آن هر ایرانی که خود را تحت حمایت خارجی‌ها قرار بدهد و خود را به دولتی بیگانه ببندد دستگیر و مجازات خواهد شد. انگلیسی‌ها که نفوذشان در ایران به این شکل از بین می‌رفت به شدت از این فرمان عصبانی شده بودند، دو دیدار میان رایزن فرهنگی‌شان هاوارد و سپهد امیراحمدی بعدی ترتیب دادند اما حرف‌هایشان به جایی نرسید. تا دو سال بعد رضاخان به رضاشاه تبدیل شد و در چنین روزی در سال ۱۳۰۴ زمانی که مجلس مؤسسان مشغول تصویب تغییر سلطنت بود، نیما یوشیج در نامه‌ای این مجلس را به شیطان تشبیه کرد.

در همین روز به سال ۱۳۲۱ رضاشاه از قدرت کناره‌گیری کرده بود و مجلس لایحه‌ی استخدام دکتر میلسپو^۱ و مستشاران آمریکایی را برای پنج سال تصویب کرد. سمت میلسپو در ایران رئیس کل دارائی با سالیانه هجده هزار دلار حقوق به اضافه‌ی خانه مسکونی و اثاثیه و هزینه‌ی مسافرت‌هایش بود. چهارده سال بعد در ۱۳۳۵ سربازان اسرائیلی که در جریان بحران کانال سوئز وارد نوار غزه شده بودند به پناهندگان فلسطینی در روستای رفه حمله کردند و ۱۱۱ نفر از روستاییان و پناهندگان را کشتند. در ۱۳۵۸ هم جیمی کارتر^۲ در پاسخ به گروگانگیری دستور داد خرید نفت از ایران ممنوع شود و در ۱۳۸۰ نیروهای ائتلاف شمال وارد کابل شدند و این شهر را از طالبان پاکسازی کردند. در سال ۱۳۸۳ هم یاسر عرفات درگذشت و محمود عباس به جای او رهبری سازمان آزادی‌بخش فلسطین را بر عهده گرفت.

^۱Arthur Millspaugh

^۲Jimmy Carter



در ۱۲۹۱ گئورگ اول شاه یونان طی
 مراسمی وارد شهر تسالونیکه؟ شد و پس از
 ۴۸۲ سال به حاکمیت عثمانی‌ها در این منطقه
 پایان داد،

این روز در قرن کنونی با پویایی
 قدرت در شوروی پیوند خورده است. چون

در ۱۳۱۹ ویاجسلاو مولوتوف^۱ وزیر امور خارجه‌ی شوروی برای رایزنی درباره‌ی پیوستن شوروی به نیروهای
 محور وارد برلین شد و در ۱۳۶۱ یوری آندروپوف^۲ پس از برژنف^۳ به دبیرکلی حزب کمونیست شوروی رسید.
 در این میان در سال ۱۳۲۱ نبرد دریایی گوادالکانال بین ژاپن و آمریکا آغاز شد و در ۱۳۶۹ آکیهیتو^۴ به مقام
 امپراتوری ژاپن رسید (تصویر بالا).



دیدار مولوتوف و آلمان‌ها



جنگ دریایی گوادالکانال

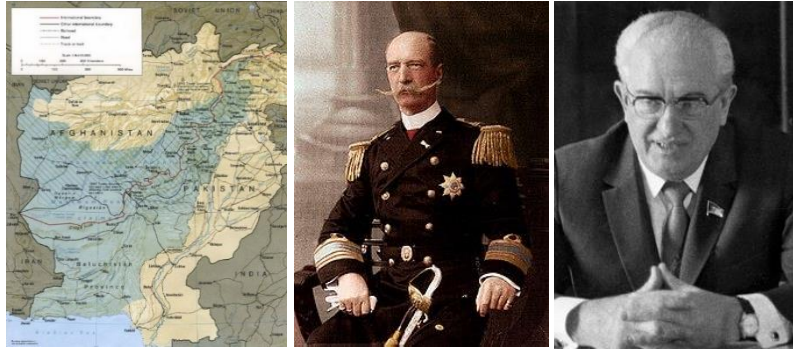
^۱Vyacheslav Molotov

^۲Yuri Andropov

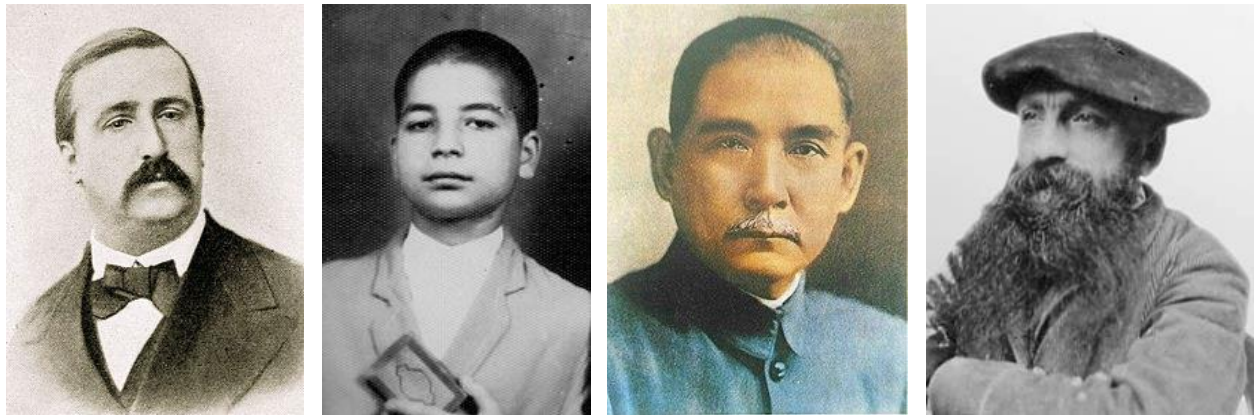
^۳Leonid Brezhnev

^۴Akihito

از جمله‌ی رخدادهای پراکنده‌ی این روز این که در ۱۳۶۹ تیم برنرز لی اولین پیشنهاد برای تشکیل شبکه‌ی جهانی اینترنت (WWW) را منتشر کرد. در ۱۳۷۸ زلزله‌ای به بزرگی ۷/۲ ریشتر منطقه‌ی دوزجه‌آدر ترکیه را لرزاند و به مرگ ۸۴۵ نفر و زخمی شدن پنج هزار نفر منتهی شد و در ۱۳۸۲ خط قطار تجاری شانگهای با سرعت ۵۰۱ کیلومتر بر ساعت سریع‌ترین وسیله‌ی ترابری زمینی عمومی شد.



از راست به چپ:
آندروپوف، گئورگ اول، خط رولاند



بورودین

حسن روحانی

سون یات سن

رودن

Tim Berners-Lee

Düzce

در روز چهارشنبه بیست و یکم آبان سال ۱۱۹۰ بهمن میرزا بهاءالدوله پسر سی و هفتم فتحعلی شاه و برادر تنی سیف‌الله میرزا زاده شد، در ۱۲۶۷ ابوالکلام آزاد دولتمرد و دانشمند هندی، در ۱۳۱۲ جلال طالبانی ششمین رئیس‌جمهور عراق و در ۱۳۲۷ حسن روحانی رئیس‌جمهور ایران زاده شدند. در ۱۲۳۸ یغمای جندقی ادیب و شاعر فوت کرد و در محله‌ی گودال دهکده‌ی خور در خانه‌ی خودش درگذشت و در بقعه‌ی امامزاده داود در خور به خاک سپرده شد.



راست: شارن‌هورست

چپ: طالبانی

در میان غیرایرانیان زادگان نامدار عبارت‌اند از: گرهارد شارن‌هورست^۱ سردار و وزیر دفاع پروس (۱۱۳۴)، الکساندر بورودین^۲ آهنگساز و شیمی‌دان روس (۱۲۱۲)، اگوست رودن^۳ مجسمه‌ساز و نقاش فرانسوی (۱۲۱۹)، سون یات سن^۴ اولین رئیس‌جمهور چین (۱۲۴۵)، کارلوس کاستاندا^۵ مورخ مکزیکی (۱۲۷۵) و میشل انده^۶ داستان‌نویس آلمانی (۱۳۰۸).

^۱Gerhard von Scharnhorst

^۲Alexander Borodin

^۳Auguste Rodin

^۴Sun Yat-sen

^۵Carlos Castañeda

^۶Michael Ende



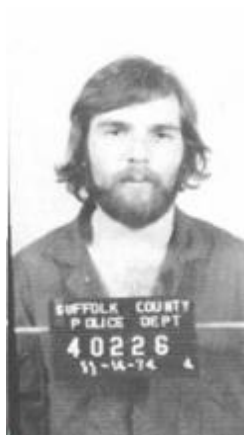
میشل انده



ابولکلام آزاد

بیست و دوم آبان

روز بیست و دوم آبان سال ۱۲۱۸ انگلیسی‌ها با سربازان هندی‌شان به قلعه‌ی کلات حمله بردند. پس از این نبرد این سربازان جز هشت هزار نفرشان به هند بازگشتند. در ۱۲۹۳ دولت عثمانی در جریان جنگ جهانی اول به انگلستان، فرانسه، روسیه، صربستان و مونته‌نگرو اعلان جنگ داد و در ۱۳۲۰ آئین گشایش مجلس سیزدهم با تشریفات تمام انجام پذیرفت و متفقینی که ایران را اشغال کرده بودند خود را با دولتی مستقر روبرو یافتند.



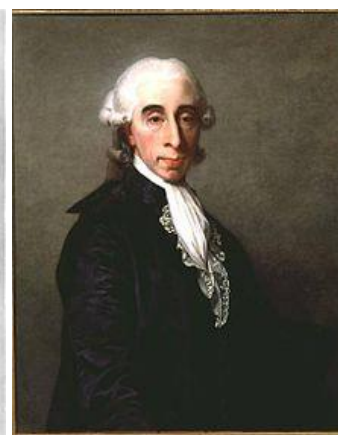
رونالد دفتو



توماس کرانبر



جیمز برید



ژان سیلوین بی

در همین روز به سال ۹۳۲ سراسقف کانتربری توماس کرانبر^۱ و چهار هوادارش به جرم خیانت به دستور ملکه مری اول به اعدام محکوم شدند، در ۱۰۲۱ در جریان اولین جنگ داخلی انگلستان سلطنت طلبان در نبرد ترنهام گرین^۲ از برابر مشروطه خواهان عقب نشینی کردند و نتوانستند طبق نقشه شان لندن را بگیرند. در ۱۱۷۲ ژان سیلویین بی^۳ اولین شهردار پاریس به دست انقلابیون فرانسه با گیوتین اعدام شد. در ۱۲۹۷ چکسلواکی جمهوری شد، در ۱۳۷۳ مردم سوئد در همه پرسی به پیوستن به اتحادیه ی اروپا رأی دادند و در ۱۳۹۴ در جریان حمله ی تروریستی پردامنه به پاریس ۱۳۰ نفر کشته و ۳۸۶ نفر زخمی شدند.

در ۱۲۲۰ جیمز برید^۴ برای نخستین بار پدیده ای را دید که آن را مغناطیس حیوانی می خواند و کلمه ی هیپنوتیزم را برایش ابداع کرد، در ۱۲۷۱ ویلیام هلغل فینگر^۵ اولین بازیکن حرفه ای فوتبال در آمریکا نخستین بازی اش را در مقابل دستمزد انجام داد، در ۱۲۸۹ هوانوردی به نام اوژن برتون الی^۶ برای اولین بار هواپیمایش را از روی عرشه ی یک کشتی به پرواز در آورد، در ۱۳۰۱ شبکه ی بی بی سی پخش خبرهای رادیویی اش را آغاز کرد، در ۱۳۱۹ کارتون فانتازیا^۷ اثر والت دیسنی به نمایش درآمد و در ۱۳۵۳ مردی به نام رونالد دفنو^۸ در خانه اش در امیتی ویل^۹ کل اعضای خانواده اش (پدر و مادرش، دو خواهر و دو برادرش) را به قتل رساند. این خانه پس از آن به مضمونی برای داستان های اشباح تبدیل شد و یکی از خانه های وحشت مشهور در اساطیر مدرن شد.

^۱Archbishop Thomas Cranmer

^۴James Braid

^۷Fantasia

^۲Battle of Turnham Green

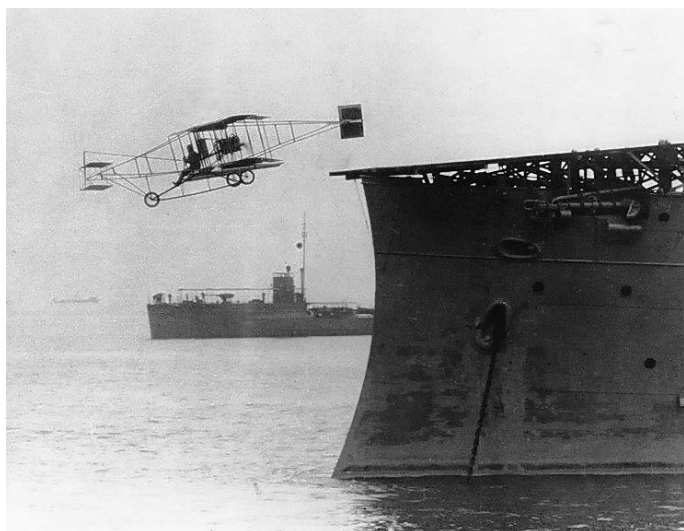
^۵William Walter Heffelfinger

^۸Ronald DeFeo

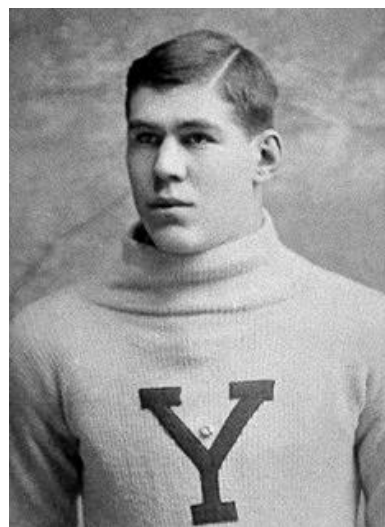
^۳Jean Sylvain Bailly

^۶Eugene Burton Ely

^۹Amityville



هوایمای اوژن برتون الی



ویلیام هلفل فینگر

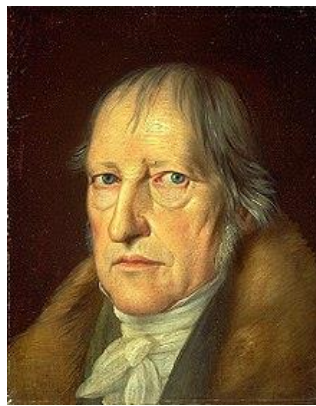
در میان ایرانیانی که در این روز زاده شده‌اند می‌توان از ملک قاسم میرزا پسر ناصرالدین شاه (۱۲۶۵)، و اسکندر میرزا اولین رئیس‌جمهور پاکستان (۱۲۷۸) نام برد. جالب آن است که اسکندر میرزا در همین روز به سال ۱۳۴۸ درگذشت. شیخ عبدالله مازندرانی از ملاحای محبوب و مشروطه‌خواه (۱۲۹۱) و آیت‌الله پسندیده (۱۳۷۵) هم در این روز از دنیا رفته‌اند.



آگوستین اهل هیپو



کیمورا



هگل

آگوستین اهل هیپو^۱الاهیدان مسیحی (۳۵۴ میلادی) هم در این روز زاده شده و گئورک ویلهلم فریدریش
هگل^۲ فیلسوف آلمانی (۱۲۱۰) در این روز از دنیا رفته است. غریب این که درست مانند اسکندر خان، موتو
کیمورا^۳ زیست‌شناس آمریکایی در چنین روزی به سال ۱۳۰۳ زاده شد و در همین روز به سال ۱۳۷۳ جان سپرد.

^۱Augustine of Hippo

^۲Georg Wilhelm Friedrich
Hegel

^۳Motoo Kimura

بیست و سوم آبان

این روز در تاریخ کشورمان با دو رخداد مصادف بوده است. یکی آن که روز دوشنبه ۲۳ آبان سال ۱۲۹۴ دولتمردان ایرانی در پاسخ به حمله‌ی روسیه از شمال و نزدیک شدن قوای بلشویک به تهران تهدید کردند که پایتخت را به اصفهان تغییر خواهند داد. دویست تن از نمایندگان مجلس و دولتمردان هم به سوی جنوب به حرکت در آمدند و شاه هم نزدیک بود با ایشان برود، که روس‌ها از عواقب این کار هراسان شدند و قوایشان را



ورود تانک‌های متفقین به کرمانشاه

تا ینگی امام عقب کشیدند. با این همه سیاستمداران مسافر به حرکت خود ادامه دادند و در کرمانشاه یک دولت مقاومت ملی در برابر متفقین تأسیس کردند. در همین روز به سال ۱۳۵۸ هم

جیمی کارتر^۱ از بحران گروگانگیری در ایران بهره جست و کل دارایی‌های ایران در ایالات متحده را که مبلغی هنگفت بود، مصادره کرد.

در این روز به سال ۱۳۰۰ حزب کمونیست اسپانیا تأسیس شد، در ۱۳۰۱ در جریان سرکوب اعتصاب بزرگ شهر گویاکیل^۲ در اکوادور بیش از هزار تن کشته شدند، در ۱۳۲۲ هاینریش هیملر^۳ طبق فرمانی کولی‌ها را همتای یهودی‌ها دانست و ایشان را به اردوگاه‌ها منتقل کرد و در ۱۳۵۲ دانشجویان پلی تکنیک آتن بر ضد حاکمیت دولت نظامی یونان تظاهرات بزرگی ترتیب دادند. در ۱۳۶۱ لخ والس^۴ رهبر جنبش همبستگی پس از یازده ماه از زندانی در نزدیکی مرز شوروی آزاد شد، ۱۳۷۰ به دنبال فروپاشی دولت خمرهای سرخ نورودوم سیهانوک^۵ شاه کامبوج پس از یازده سال تبعید به پنوم پن بازگشت.



تیم الشرطه در ۱۳۱۷

^۱Jimmy Carter
^۲Guayaquil

^۳Heinrich Himmler
^۴Lech Wałęsa

^۵Norodom Sihanouk

در این روز چندین رخداد پراکنده‌ی جالب توجه هم رخ داده است. در ۱۲۳۰ رمان موبی‌دیک^۱ به قلم هرمان ملویل^۲ در آمریکا انتشار یافت، در ۱۳۰۵ ایستگاه رادیویی NBC با ۲۴ شبکه آغاز به کار کرد، در ۱۳۱۱ تیم فوتبال الشُرطه در عراق تأسیس شد. در ۱۳۳۴ اولین بخش از متروی سنت پترزبورگ به راه افتاد، در ۱۳۳۹ رومی بریجز^۳ اولین کودک سیاهپوستی شد که در لوئیزیانا در یک مدرسه‌ی سفیدپوستان ثبت نام کرد. برای مهار



کردن خشونت سفیدپوستان همکلاسی یا همسایه‌ی او، چند مأمور پلیس او را در مدرسه اسکورت می‌کردند (تصویر روبرو)!

در ۱۳۴۶ تئودور میمن^۴ در آمریکا اولین لیزر را ساخت، در ۱۳۴۸ فضاپیمای آپولو ۱۲^۵ با شش سرنشین به سوی ماه پرواز کرد و دومین مأموریت فرود فضاانوردان بر ماه را آغاز کرد و در ۱۳۵۰ فضاپیمای مارینر ۹^۶ وارد مدار بهرام شد.

^۱Moby Dick

^۲Herman Melville

^۳Ruby Bridges

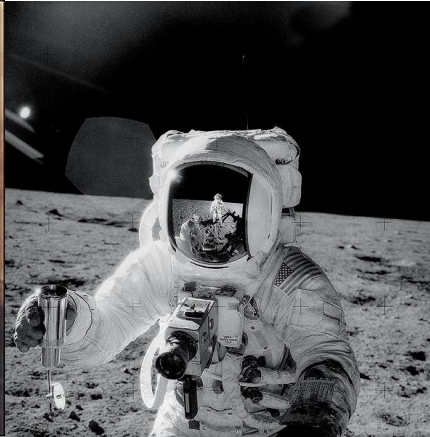
^۴Theodore Maiman

^۵Apollo 12

^۶Mariner 9



پارک چونگ هی



آپولو ۱۲



آبرکرومبی

در میان درگذشتگان این روز مهم‌تر از همه ابوالفضل بلعمی مورخ ایرانی (۳۱۹) است. میرزا حسین خان سپهسالار دولتمرد مشروطه‌خواه و صدراعظم ناصرالدین‌شاه نیز در این روز جان سپرد و در دوران معاصرمان هم خواننده‌ی جوانی به نام مرتضی پاشایی در این روز به سال ۱۳۹۳ جان سپرد که در واکنش به آن نخستین جنبش توده‌ای بر اساس شبکه‌ی وایبر پدید آمد و در ۲۶ شهر از جمله مزارشریف و کلن و هرات و ونکوور جوانان برای گرامی‌داشت خاطره‌اش مجالسی تشکیل دادند و ترانه‌هایش را که عامیانه هم بود هم‌خوانی کردند و این انتقاد و حمله‌ی گروهی از جامعه‌شناسان را به دنبال داشت.

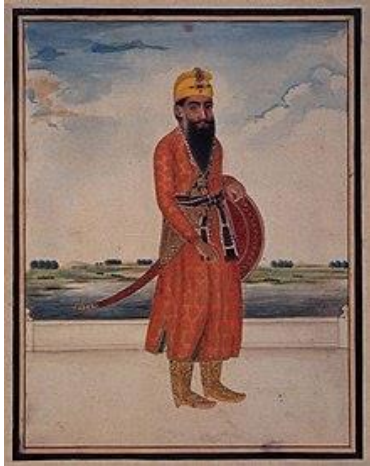
بیست و سوم آبان روز تولد رانجیت سینگ^۱ شاه سیک‌ها (۱۱۵۹) و جواهر لعل نهرو (۱۲۶۸) است. در این روز کلود مونه^۲ نقاش فرانسوی (۱۲۱۹)، پارک چونگ هی^۳ سردار و سومین رئیس‌جمهور کره‌ی جنوبی

^۱Ranjit Singh

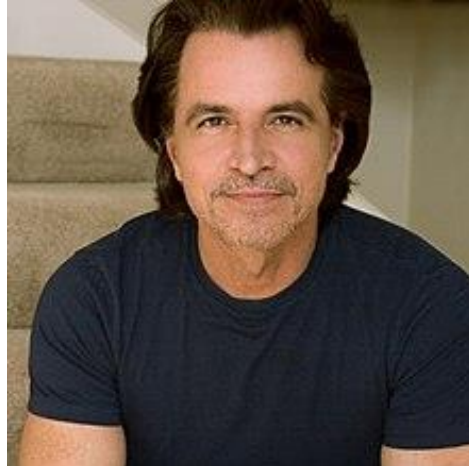
^۲Claude Monet

^۳Park Chung-hee

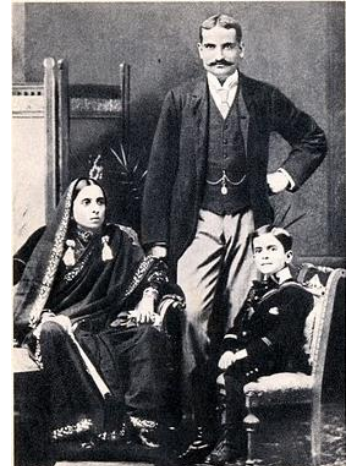
(۱۲۹۶)، فرانچسکو روسی^۱ کارگردان و هنرپیشه‌ی ایتالیایی (۱۳۰۱) و یانی^۲ پیانیست و موسیقیدان یونانی - آمریکایی (۱۳۳۳) هم زاده شده‌اند.



رانجیت سینگ



یانی



جواهر لعل نهرو

از زمره‌ی رفتگان این روز هم می‌توان از این کسان یاد کرد: یوستی‌نیان^۳ اول امپراتور روم (۵۶۵ میلادی)، الکساندر نوسکی^۴ سردار روس (۶۴۲)، گوتفرید لایبنیتس^۵ فیلسوف آلمانی (۱۰۹۵)، جان آبرکرومبی^۶ فیلسوف و پزشک اسکاتلندی (۱۲۲۳)، جیوآچینو جواکینو روسینی^۷ آهنگساز ایتالیایی (۱۲۴۷) و یعقوب‌خان پسر شیرعلی خان افغان (۱۳۰۲).

^۱Francesco Rosi

^۲Yanni

^۳Justinian

^۴Alexander Nevsky

^۵Gottfried Wilhelm Leibniz

^۶John Abercrombie

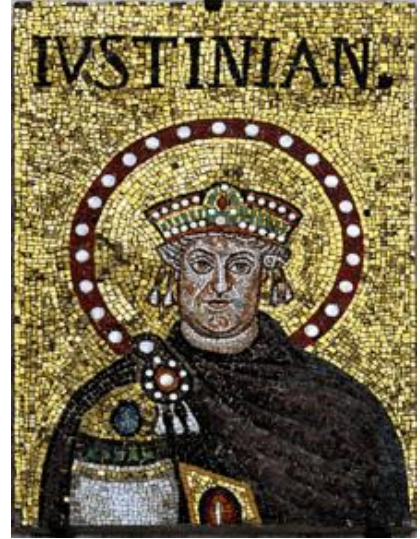
^۷Gioachino Rossini



روسینی



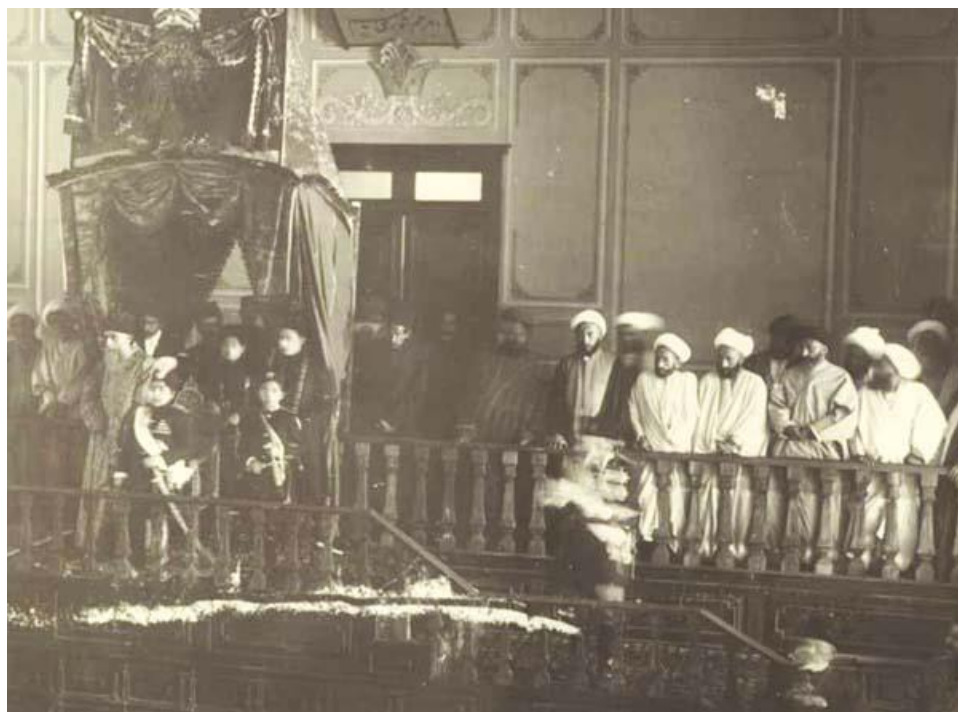
الکساندر نوسکی



یوستی نیان

بیست و چهارم آبان

روز بیست و چهارم آبان سال ۱۲۳۰ ناصرالدین شاه، بعد از عزل امیرکبیر برای این که دل او را به دست آورد نامه‌ای نوشت و در آن تأکید کرد که خودش تنها قصد دارد برای مدتی عهده‌دار امور کشوری شود و هرگز در امور لشگری قصد دخالت ندارد و نیز حتی یک شاهی بیش آنچه امیرکبیر مقرر داشته به موجب کسی نخواهد افزود. این نامه با این جملات آغاز می‌شود: «جناب امیرنظام، به خدا قسم آنچه می‌نویسم عین واقعیت است. شما را قلباً دوست دارم و خداوند مرا مرگ دهد اگر بخواهم تا زنده‌ام دست از شما بدارم...». اندکی بعد امیرکبیر به فرمان او به قتل رسید.



افتتاح دوره‌ی

دوم مجلس

شورای ملی

در همین روز به سال ۱۲۸۸ دوره‌ی دوم مجلس شورای ملی با حضور سلطان احمدشاه و عضدالملک نایب‌السلطنه و سران دولت مشروطه و ۶۴ نماینده افتتاح شد (تصویر زیر). در این مجلس تصویب شد که پیرم‌خان رئیس پلیس شود، مستر شوستر برای سامان دادن به امور مالی استخدام شود، سالانه سی دانشجو به اروپا گسیل شود و وامی به مبلغ ۲۵۰ هزار پوند از انگلستان دریافت گردد.

در ۱۳۳۰ تماشاخانه‌ی سعدی تأسیس شد که پاتوق اعضای حزب توده بود و کمی بعد به صحنه‌ی درگیری توده‌ای‌ها و پان‌ایرانیست‌ها تبدیل شد. در ۱۳۶۷ هم شورای ملی فلسطین تشکیل دولت فلسطین را اعلام کرد.



اولین نشست اتحادیه‌ی ملل



جنگ گوادالکانال

در ۲۴ آبان سال ۹۱۱ هجری خورشیدی غارتگران اسپانیایی به فرماندهی فرانسیسکو پزارو^۱ برای نخستین بار با آتاهوالپا^۲ شاه اینکا دیدار کردند و قرار گذاشتند فردا همچون مهمان به پایتختشان وارد شوند. در ۱۲۹۹ اولین جلسه‌ی اتحادیه‌ی ملل در ژنو برگزار شد و در ۱۳۱۲ اولین انتخابات در تایلند برگزار شد، در ۱۳۲۱

^۱Francisco Pizarro

^۲Atahualpa

نبرد دریایی گوادالکانال^۱ با پیروزی قاطع متفقین پایان یافت و در ۱۳۲۲ طی جنگ جهانی دوم نیروی هوایی آمریکا نیروگاه‌های آبی و مراکز تولید برق نروژ را در ومورک^۲ بمباران کرد.

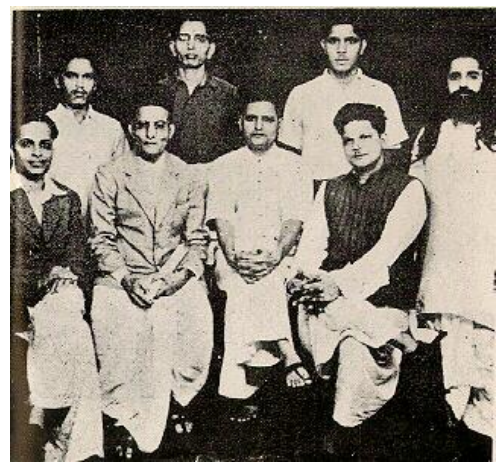
در همین روز به سال ۱۳۲۸ ناتورام گودسه^۳ و نارایان آپته^۴ به خاطر کشتن گاندی اعدام شدند، در ۱۳۴۸ تظاهرات ضدجنگ واشینگتون با دویست و پنجاه تا پانصد هزار شرکت‌کننده برگزار شد. بخشی از این برنامه رژه‌ی نمادین در برابر مرگ بود که بعدتر توسط تظاهرکنندگان دیگر مورد تقلید قرار گرفت و در ۱۳۶۲ جمهوری ترکی شمال قبرس اعلام استقلال کرد، اما فقط دولت ترکیه آن را به رسمیت شمرد. این روز برای کمونیست‌ها نیز بدشانسی به بار می‌آورد، چون در ۱۳۶۶ کارگران در شهر براشوف^۵ رومانی بر ضد رژیم کمونیستی چائوشسکو^۶ سر به شورش برداشتند و در ۱۳۶۹ دولت کمونیستی جمهوری خلق بلغارستان فروپاشید و یک جمهوری واقعی جایگزین آن شد.



توفیق پاشا



اروین رومل



ناتورام گودسه و نارایان آپته

^۱Naval Battle of Guadalcanal
^۲Vemork

^۳Nathuram Godse
^۴Narayan Dattatraya Apte

^۵Braşov
^۶Nicolae Ceauşescu

این روز با چند رخداد فرهنگی و اجتماعی هم قرین بوده است. در ۱۱۷۰ اولین دانشگاه کاتولیک در آمریکا به نام دانشگاه جرج تاون^۱ تأسیس شد، در ۱۲۹۳ خزانه‌داری کل آمریکا آغاز به کار کرد و در ۱۳۵۰ عرضه‌ی تجاری اولین ریزپردازنده به نام ۴۰۰۴ توسط شرکت اینتل آغاز شد.



ژان باتیست سی

در این روز عباس مهردادیان بازیگر سینمای ایران به سال ۱۳۱۳ و شاه محمودخان پسر ظاهرشاه در ۱۳۲۵ زاده شدند و در مقابل علامه طباطبایی و خاور رضوی شاعر و سیاستمدار پاکستانی (هر دو در ۱۳۶۰) درگذشتند.

ویلیام هرشل^۲ اخترشناس آلمانی-انگلیسی (۱۱۱۷)، چارلز لایل^۳ زمین‌شناس انگلیسی (۱۱۷۶)، توفیق پاشا حاکم مصر (۱۲۳۱) و اروین رومل^۴ ژنرال آلمانی؟ (۱۲۷۰) و خوزه ساراماگو^۵ نویسنده‌ی پرتغالی (۱۳۰۱) هم در این روز زاده شده‌اند و تایزو^۶ امپراتور دودمان سونگ در چین (۳۵۵)، یوهان کیپلر^۷ اخترشناس آلمانی

^۱Georgetown College

^۲William Herschel

^۳Charles Lyell

^۴Erwin Rommel

^۵José Saramago

^۶Emperor Taizu of Song

^۷Johannes Kepler

(۱۰۰۹)، ژان باتیست سی^۱ اقتصاددان فرانسوی (۱۲۱۱)، امیل دورکیم^۲ جامعه‌شناس (۱۲۹۶) و مارگارت مید^۳

انسان‌شناس آمریکایی (۱۳۵۷) در این روز درگذشته‌اند.



خوزه ساراماگو



تای زو



ویلیام هرشل



امیل دورکیم



مارگارت مید

^۱Jean-Baptiste Say

^۲Émile Durkheim

^۳Margaret Mead

بیست و پنجم آبان

روز ۲۵ آبان سال ۱۲۸۸ ملا قربانعلی نامی که از آخوندهای مخالف مشروطه بود، در زنجان فتوا داد که هواداران مشروطه کافر محسوب می‌شوند و مهدورالدم هستند. در نتیجه، پیروانش جوان بیست و دو ساله‌ای به نام عظیم‌زاده را که از آزادی‌خواهان بود کشتند و بدنش را تکه تکه کردند. محمدولی خان تنکابنی که حاکم این شهر بود از این قتل خشمگین شد و پیروان ملا قربانعلی را پراکند و مجازات کرد و خودش را هم به نجف تبعید کرد.

روز جمعه ۲۵ آبان سال ۱۲۹۰ آخرین شماره‌ی مجله‌ی بهار که اعتصام‌الملک (دوست ملک‌الشعرا‌ی بهار و پدر پروین اعتصامی) منتشر می‌کرد به چاپ رسید. این نشریه یکی از رسانه‌های پیشرو درباره‌ی تجدد در شعر پارسی و تبلیغ شعر نوی جدی بود. هفده سال پس از این تاریخ، شعر نو متولی دیگری هم پیدا کرده بود و او نیما یوشیج بود که در همین روز به سال ۱۳۰۷ در حضور نزدیک به هزار تن که برای تماشای نمایشی در تئاتر بارفروش گرد آمده بودند، از سوی «عضو قونسول‌خانه‌ی سویتی آذربایجان» یعنی نماینده‌ی بلشویک‌ها در شهر به عنوان نماینده‌ی شعر نو به مردم معرفی شد و قرار شد سخنانی ایراد کند. اما چون حال طبیعی نداشت و مست بود سخنانش با استقبال مردم روبرو نشد. چهار سال بعد (در ۱۳۱۱) یک نماینده‌ی دیگر شعر نو که فردی گمنام به اسم علی آذری بود اپرایی به نام وعده‌ی زبان را تهیه کرد که محتوایی ناسیونالیستی اما ناهموار و اشعاری سست داشت. تیمورتاش که خود دستی در ادبیات داشت جلوی انتشار و اجرای این اپرا را گرفت و آن را فاقد



کیفیت دانست. در ۱۳۲۶ فوزیه از محمدرضا شاه طلاق گرفت و قاسم غنی که بیانی‌ی رسمی دربار در این مورد را تهیه کرده بود، اعلام کرد که فوزیه به مصر باز می‌گردد چون هوای تهران به حالش مساعد نیست! دو سال بعد (۱۳۲۸) شاه برای اولین بار به آمریکا سفر کرد و با استقبال زیاد مردم روبرو شد و سخنرانی‌هایی در سنا و مجلس آمریکا ایراد کرد که انعکاس چشمگیری در جراید داشت. در ۱۳۶۷ بعد از یک دهه انسداده سیاسی در پاکستان، انتخابات آزادی برگزار شد و مردم بینظیر

بوتو را به نخست‌وزیری برگزیدند. در ۱۳۹۸ هم در ایران اعتراضاتی گسترده به دلیل افزایش ناگهانی قیمت بنزین آغاز شد.

بیست و پنجم آبان در تاریخ نظامی جهان روزی پر خسارت بوده و به ویژه با بمباران شهرهای ژرمنی تبار به دست آنگلو ساکسون‌ها پیوند خورده است. در سال ۱۳۱۹ طی جنگ جهانی دوم نیروی هوایی انگلستان شهر هامبورگ را با بمباران نقطه‌ای با خاک یکسان کرد، و در ۱۳۲۳ شهر دورن در آلمان با بمباران متفکین با خاک یکسان شد. از بیست و دو هزار ساکنان این شهر سه هزار نفر کشته شدند و بخش عمده‌ی بازماندگان زخمی شدند و به مناطق دیگر آلمان انتقال یافتند و شهر خالی از سکنه شد.



افسانه‌ی کودک مقدس لاگواردیا

این روز در ضمن با چند جنایت و دسیسه‌ی ناجوانمردانه پیوند خورده است. در سال ۸۷۰ هجری خورشیدی یک مراسم اتودافه^۱ (سوزاندن کافران) در آویلا^۲ اسپانیا برگزار شد که با اعدام دسته‌جمعی متهمان به بددینی و زنده زنده سوزاندنشان همراه بود. در این مراسم چندین یهودی و جمعی از کسانی را که به کفر و بددینی مشهور بودند در آتش سوزاندند. یکی از اعدام‌شدگان مردی بود که زیر شکنجه اعتراف کرده بود

کودکی را کشته است. اما از آنجا که نه جسدی یافت شده و نه حتا کودکی از اهالی محل گم شده بود، کشیشان این کودک فرضی را قدیسی دانستند که «کودک مقدس لاگواردیا»^۳ نام گرفت و روایتش به تدریج شاخ و برگ پیدا کرد و به کودکی معصوم و دیندار تبدیل شد که کافران او را دزدیده و برای مراسم جادویی‌شان به صلیب کشیده بودند. این داستان ساختگی همچون دستاویزی برای نهاد نوپای تفتیش عقاید عمل کرد و با به هیجان آوردن عوام زمینه‌ای شد برای پیگرد و کشتار شک‌کنندگان به دین و اخراج یهودیان از سرزمین اسپانیا.

^۱auto-da-fé

^۲Ávila

^۳The Holy Child of La Guardia



چهل و یک سال بعد در ۹۱۱ فرانسیسکو پیزارو^۱ که به همراه ۱۰۶ سرباز پیاده و ۶۲ سوارکار مهمان آتاهوالپا^۲ شاه اینکا شده بود و به پایتختشان کاجامارکا^۳ وارد شده بود، در جریان یک جشن دینی (تصویر بالا) که همه‌ی مردم بی سلاح از خانه بیرون آمده بودند، غافلگیرانه به میزبانان خود حمله کرد و به کشتارشان روی آورد. سربازان آتاهوالپا که شمارشان بین دو تا هشت هزار نفر بود و همگی بی زره و بی سلاح بودند به دست اسپانیایی‌های زره‌پوش مسلح به توپ و تفنگ بی دفاع ماندند و دو هزار نفرشان سلاخی شدند. اسپانیایی‌ها آتاهوالپا را اسیر گرفتند و مردم شهر را به فرار واداشتند. در ۱۲۱۰ اکوادور و ونزوئلا از دولت کلمبیای بزرگ جدا شدند و در ۱۲۸۲ حزب سوسیال دموکرات کارگران روسیه به دو جناح منشویک و بلشویک تقسیم شد. در ۱۳۱۸ نُه دانشجوی چک در پی یک خاطر تظاهرات ضد نازی دستگیر و اعدام شدند. به دنبال شورش‌های بیشتر دانشگاه‌های چکسلواکی تعطیل شد و ۱۲۰۰ دانشجو بازداشت شدند.

^۱Francisco Pizarro

^۲Atahualpa

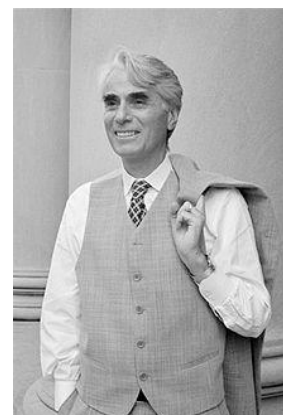
^۳Cajamarca



برگی از نوشتارهای ابن عربی



جان باردین و والتر هوزر براتین



رابرت نازیک

رخدادهای پراکنده‌ی جالب توجهی نیز در این روز رخ داده‌اند که برخی‌شان بدین شرح‌اند: در ۱۲۲۸ دادگاهی در روسیه فیودور داستایفسکی^۱ را به خاطر شرکت در دسیسه‌های مخالفان سیاسی تزار به اعدام محکوم کرد. این حکم البته کمی بعد به زندان با اعمال شاقه تخفیف داده شد. در ۱۲۹۹ هوپیمایی ملی استرالیا با نام کوانتاس^۲ آغاز به کار کرد و در ۱۳۱۷ آلبرت هوفمان^۳ شیمی‌دان سوئیسی برای اولین بار LSD را سنتز کرد. در ۱۳۲۴ سازمان یونسکو تأسیس شد. در ۱۳۲۶ دو دانشمند آمریکایی به نام‌های جان باردین^۴ و والتر هوزر براتین^۵ برای نخستین بار کارکرد ترانزیستورها را بررسی کردند. در ۱۳۴۴ اتحاد جماهیر شوروی فضاپیمای ونرا^۶ را به سمت ناهید پرتاب کرد و این اولین ساخته‌ی دست بشر بود که بر سیاره‌ای دیگر فرود می‌آمد و در ۱۳۵۸ اولین بخش متروی بخارست گشایش یافت.

^۱Fyodor Dostoevsky

^۲Albert Hofmann

^۳Walter Houser Brattain

^۴Qantas

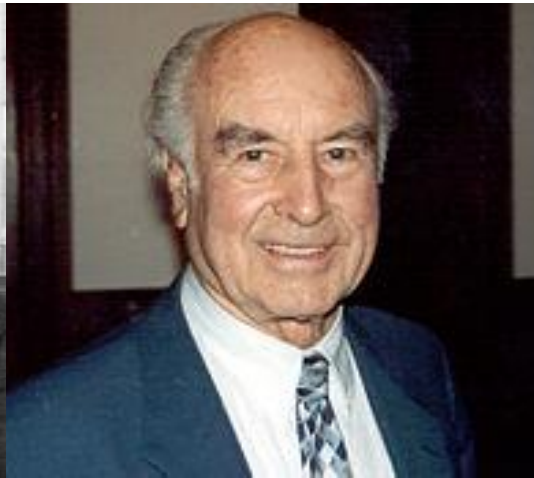
^۵John Bardeen

^۶Venera 3

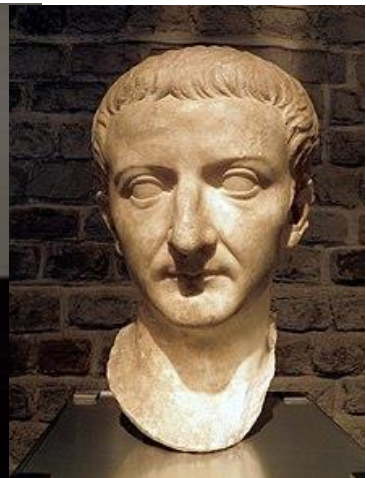
مهم‌ترین مناسبت زادمرگی این روز به سال ۶۱۹ هجری خورشیدی مربوط می‌شود که در آن ابن عربی، صوفی و فیلسوف اندلسی مقیم آناتولی، درگذشت. آلبرت کبیر (آلبرتوس ماگنوس) فیلسوف و فقیه آلمانی هم در ۶۵۹ درگذشت. زادگان دیگر این روز عبارت‌اند از تیبریوس^۲ امپراتور روم (۴۲ پ.م)، ژان باتیست دالامبر^۳ ریاضی‌دان فرانسوی (۱۰۹۶ هجری خورشیدی)، سوئیچیرو هوندا^۴ موسس کمپانی هوندا (۱۲۸۵)، میرزا ناصر احمد سومین پیشوای فرقه‌ی احمدیه در پاکستان (۱۲۸۸)، و رابرت نازیک^۵ فیلسوف و نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۱۷).



میرزا ناصر احمد



آلبرت هوفمان



تیبریوس

^۱Albertus Magnus

^۲Tiberius

^۳Jean-Baptiste le Rond

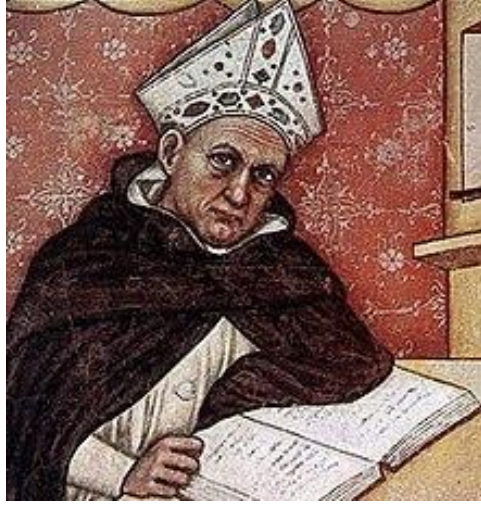
d'Alembert

^۴Soichiro Honda

^۵Robert Nozick



سوئيچيرو هوندا



آلبرت كبير

بیست و هشتم آبان

روز بیست و هشتم آبان سال ۱۲۴۶ (۱۸ رجب ۱۲۸۴ ق.) میرزا یوسف خان مستشارالدوله از پاریس نامه‌ای به میرزا فتح‌علی آخوندزاده نوشت که بخشی از آن چنین بود: «کتاب روح‌الاسلام (رساله‌ی یک کلمه)، ان‌شاءالله، تا دو ماه دیگر تمام می‌شود. مدتی است نسخه‌ای در دست دارم، ولی به علت قلت معاون و کثرت کار تمام نشده، ولی خواهد شد.» او آن‌گاه می‌افزاید که «خوب نسخه‌ای است، یعنی به جمیع اسباب ترقی و سیویلیزاسیون از قرآن مجید و احادیث صحیح آیات و براهین پیدا کرده‌ام که دیگر نگویند فلان چیز مخالف آیین اسلام یا آیین اسلام مانع ترقی و سیویلیزاسیون است.»

در همین روز به سال ۱۲۹۷ ژنرال تامسون با هزار سرباز انگلیسی به باکو رفت و حکومت نظامی اعلام کرد. در ۱۳۱۳ سردار اسعد بختیاری وزیر سابق جنگ توقیف شد و به زندان قصر منتقل شد. در ۱۳۲۱ احمد قوام از مجلس تقاضای اختیارات تام کرد ولی مجلس به وی اختیار نداد. در ۱۳۹۳ هم مراسم تشییع جنازه‌ی مرتضی پاشائی با حضور ۶۰ هزار نفر برگزار شد و ازدحام جمعیت به قدری بود که باعث اختلال در خاکسپاری شد و این برنامه به شب و پس از رفتن مردم موکول شد. این نخستین مراسم خاکسپاری عمومی‌ای بود که جمعیتی چنین بزرگ در آن حضور می‌یافتند بی آن‌که مراسم رسمی اسلامی مربوط به خاکسپاری را اجرا کنند. هزاران نفری که در این مراسم شرکت داشتند و نیم بیشترشان را زنان تشکیل می‌دادند به جای خواندن دعا به

عربی ترانه‌هایی اغلب عاشقانه را زمزمه می‌کردند و شکل ظاهری و جامه‌هایشان با هنجارهای سنتی مربوط به مراسم سوگواری متفاوت بود.



این روز به خاطر درگذشت عبدالرحمن جامی شاعر بزرگ و رهبر صوفیه و دولتمرد قلمرو تیموری نیز اهمیت دارد که به سال ۸۷۱ درگذشت. پیش از او اسامه بن منقذ مورخ و شاعر سوری (۵۶۷) و پس از او رحیم معینی کرمانشاهی شاعر معاصر (۱۳۹۴) نیز در این روز درگذشته‌اند.



ملکه الیزابت اول



خوزه میگوئل کاررا



کانمو

در بیست و ششم آبان سال ۱۷۳ هجری خورشیدی کانمو امپراتور ژاپن پایتخت خود را از نارا به کیوتو تغییر داد، در ۷۸۴ شریف هاشم پیشوای دینی مردم سولو در منطقه‌ی بورنئو^۲ و مینداناو^۳ یک دولت سلطانی تأسیس کرد، در ۹۳۷ بعد از مرگ ملکه مری خواهر ناتنی‌اش الیزابت اول بر تخت نشست و عصر الیزابت در انگلستان آغاز شد. در ۱۱۸۲ انقلابیون سیاهپوست تاهیتی در نبرد ورتیه^۴ بر قوای دو هزار نفره‌ی استعمارگر فرانسوی پیروز شدند و جمهوری تاهیتی تثبیت شد. در سال ۱۱۹۰ خوزه میگوئل کاررا بنیانگذار کشور شیلی در مقام اولین رئیس جمهور این کشور سوگند خورد، در ۱۲۹۷ هم لاتویا از روسیه اعلام استقلال کرد و در ۱۳۱۲ هم آمریکا دولت اتحاد جماهیر شوروی را به رسمیت شناخت.

^۱Kanmu
^۲Borneo

^۳Mindanao
^۴Battle of Vertières

^۵José Miguel Carrera

در ۱۳۲۲، ۴۱۴ هواپیمای انگلیسی برای بمباران برلین بر فراز این شهر پرواز کردند اما نتوانستند از سد دفاعی هواپیماهای آلمانی بگذرند و تنها آسیبی سطحی به این شهر وارد آوردند و ۱۳۱ شهروند آلمانی را کشتند و در مقابل ۵۳ خلبان و کمک خلبان را از دست دادند. در ۱۳۶۲ ارتش رهایی‌بخش ملی زاپاتیستا^۱ در مکزیکو تأسیس شد و در ۱۳۶۸ انقلاب مخملی چکسلواکی آغاز شد و مردم پراگ برای مخالفت از سیطره‌ی حزب کمونیست به خیابان‌ها آمدند. در ۱۳۷۶ هم ۶۲ نفر که تقریباً همه‌شان گردشگران خارجی بودند در نزدیکی معبد حت‌شپ‌سوت^۲ در لوکسور^۳ مصر به دست شش اسلام‌گرای افراطی به قتل رسیدند.



لونوخود ۱



انقلاب مخملی پراگ

رخدادهای پراکنده اما جالب توجه دیگر این روز عبارت‌اند از آن که در ۱۱۷۲ هم نود کشیش کاتولیک در جریان مراسم موسوم به «غرقِ نانت»^۴ کشته شدند. در جریان انقلاب فرانسه حاکم انقلابی نانت به دستگیری و کشتار کسانی روی آورد که گمان می‌کرد با انقلابیون مخالفتی دارند. بیشتر این افراد اشراف قدیمی یا کشیش‌ها

^۱Zapatista Army of National Liberation (EZLN)

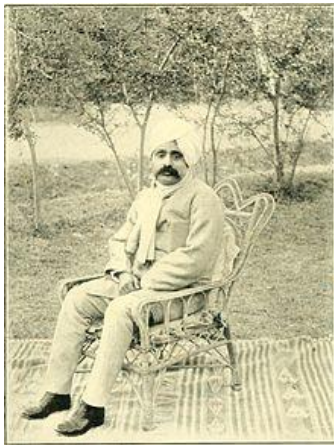
^۲Hatshepsut
^۳Luxor

^۴Drownings at Nantes

و راهبه‌ها بودند اما در میانشان خانواده‌های دیگری هم بودند که به خاطر سعایت و دشمنی دیگران گرفتار می‌شدند. انقلابیون این افراد را در قفسی آهنی می‌گذاشتند و در رود نانت می‌انداختند و به این ترتیب خفه‌شان می‌کردند (تصویر زیر). در جریان این کشتارها که بیش از سه ماه به درازا کشید افزون بر چهار هزار نفر از مردم نانت کشته شدند که در میانشان زنان و کودکان خویشاوند با ضدانقلابیون هم دیده می‌شدند.



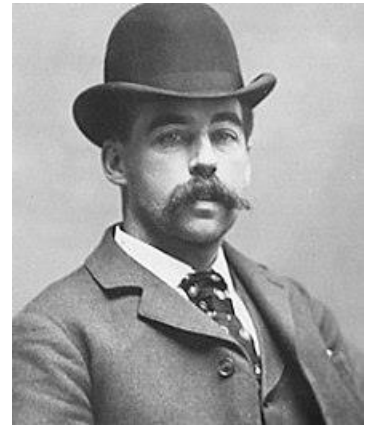
در ۱۲۴۸ کانال سوئز گشایش یافت، در ۱۲۷۳ اچ هولمز از اولین قاتلان زنجیره‌ای مدرن در بوستون دستگیر شد و به قتل ۲۷ نفر اعتراف کرد. در ۱۳۲۹ لامو دوندراب^۲ پانزده‌ساله به مقام چهاردهمین دالای لاما رسید، در ۱۳۴۲ اولین تلفن دکمه‌ای به بازار عرضه شد و در ۱۳۴۹ روبات چرخدار لونوخود^۳ که از سفینه‌ی لونا ۱۷ رها شده بود بر سطح ماه فرود آمد و حرکت خود را آغاز کرد. این نخستین ابزار خودکار چرخدار ساخته‌ی دست بشر بود که در خاکی جز زمین حرکت می‌کرد.



لالا راجپات رای



معینی کرمانشاهی



اچ هولمز

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: وسپازیان^۴ امپراتور روم (سال نهم میلادی)، لویی هجدهم^۵ شاه

فرانسه (۱۱۳۴ هجری خورشیدی)، آگوست فردیناند موبیوس^۶ ریاضی‌دان آلمانی (۱۱۶۹)،

^۱H. H. Holmes

^۲Lhamo Dondrub

^۳Lunokhod 1

^۴Vespasian

^۵Louis XVIII

^۶August Ferdinand Möbius

رفتگان این روز هم عبارت‌اند از: جیوانی پیکو دلا میراندولا فیلسوف ایتالیایی (۸۷۳)، اگوست رودن آهرمند

فرانسوی (۱۲۹۶) و لالا لاجپات رای سیاستمدار هندی (۱۳۰۷).



لویی هجدهم



تلفن دکمه‌ای



میراندولا

Giovanni Pico della Mirandola

Auguste Rodin

Lala Lajpat Rai

بیست و هفتم آبان

در روز بیست و هفتم آبان سال ۱۲۹۹ ارمنی‌ها که زیر فشار کشتار و خون‌ریزی‌های ارتش ترکیه قرار داشتند، صلح با شوروی را پذیرفتند، اما درست یک روز بعد، ارتش سرخ با رهبری گریگوری ارژنیکیدزه از آران (جمهوری آذربایجان) به ارمنستان وارد شد و دولت را سرنگون کرد و یک دولت دست‌نشانده‌ی بلشویکی را بر سر کار آورد. روز دوشنبه بیست و هفتم آبان سال ۱۳۰۸ عماد آشفته از رجال مشروطه‌خواه و خبرنگاران دوران رضاشاهی نخستین شماره از روزنامه‌ی فکاهی آشفته را در مشهد منتشر کرد.

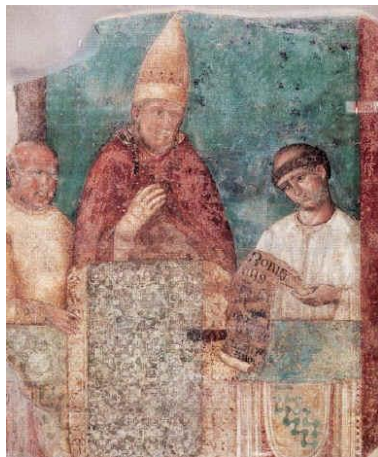


*Grigory Ordzhonikidze

در چنین روزی به سال ۱۳۲۷ برای نخستین بار در تاریخ سیاست ایران مجلس در روزی که قرار بود به نخست وزیر رأی اعتماد بدهد به خاطر غیبت نمایندگان به حد نصاب نرسید. در ۱۳۳۰ دکتر محمد مصدق در میان استقبال پرشور مردم مصر وارد قاهره شد و شهردار این شهر خیابانی را به نام او نام گذاری کرد. در ۱۳۳۶ رئیس شهربانی تهران بابت آلودگی هوای شهر و خطری که برای کودکان و محصلان داشت به مردم هشدار داد و این نخستین هشدار در این زمینه بود. او در گزارشش قید کرده بود که گنجایش خیابان‌های تهران تنها هشتاد هزار خودرو است، ولی هر هفته صد و پنجاه خودرو به تهران افزوده می‌شود که علت آلودگی هواست.



بیست و هفتم آبان در تاریخ جهان هم روزی پرماجرا بوده است. در سال ۴۰۱ میلادی ویزیگت‌ها با رهبری آلاریک از رشته‌کوه‌های آلپ رد شدند و به شمال ایتالیا حمله بردند، در ۴۷۴ هجری خورشیدی شورای کلرمون^۲ با ریاست پاپ اوربان دوم^۳ تشکیل شد و برای صدور حکم آغاز جنگ‌های صلیبی مقدمه‌چینی کرد. در ۸۷۳ شارل هشتم^۴ شاه فرانسه فلورانس را گرفت، در ۱۱۰۹ فردریک کبیر^۵ که بعدتر شاه مقتدر پروس شد با عفو سلطنتی از زندان آزاد شد.



یونیفاس



اتو



جیم جونز

در دوران معاصرمان به سال ۱۳۱۹ هیتلر و گالزو چیانو^۶ وزیر امور خارجه‌ی ایتالیا دیدار کردند و درباره‌ی حمله‌ی نافرجام ایتالیا به یونان به رایزنی پرداختند. در ۱۳۴۰ جان اف کندی^۷ در پوشش مشاور نظامی هجده هزار ارتشی آمریکایی را به ویتنام جنوبی گسیل کرد و در ۱۳۵۰ عمان از انگلستان استقلال یافت. در ۱۳۶۷ ریگان^۸

^۱Alaric I

^۲Council of Clermont

^۳Pope Urban II

^۴Charles VIII

^۵Frederick II

^۶Galeazzo Ciano

^۷John F. Kennedy

^۸Ronald Reagan

قانون مجازات اعدام برای قاچاقچیان مواد مخدر را امضا کرد و در ۱۳۷۲ هم ۲۱ حزب سیاسی در آفریقای جنوبی قانون اساسی تازه‌ای نوشتند و به انحصار فعالیت سیاسی برای سپیدپوستان پایان دادند.

این روز در تاریخ دین مسیح نیز گرانگه رخدادهایی مهم بوده است. نمونه‌اش آن که در سال ۳۲۶ میلادی کلیسای قدیم سنت پیتر افتتاح شد و در ۱۰۰۵ هجری خورشیدی کلیسای جدید سنت پیتر تأسیس شد. همچنین شمار زیادی از رهبران دین مسیح در این روز شاهان را تکفیر کرده‌اند و در این مورد هم‌گرایی عجیبی بر این روز به چشم می‌خورد. در ۵۸۹ هجری خورشیدی پاپ اینوسان سوم^۱ امپراتور روم مقدس اتوی چهارم^۲ را تکفیر کرد، و در ۶۸۱ پاپ بونیفاس هشتم^۳ فرمانی به نام اونام سانکتام^۴ صادر کرد و در آن ادعا کرد دستگاه پاپ باید بر تمام نهادهای سیاسی اقتدار معنوی اعمال کند.



شورای کلیسایی



سیل زویدرزی

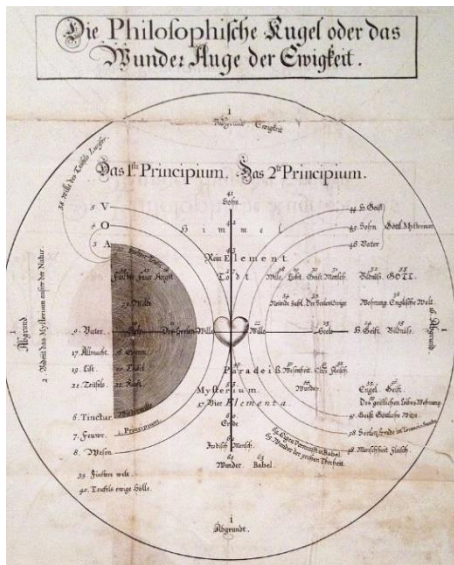
^۱Pope Innocent III

^۲Otto IV

^۳Pope Boniface VIII

^۴Unam sanctam

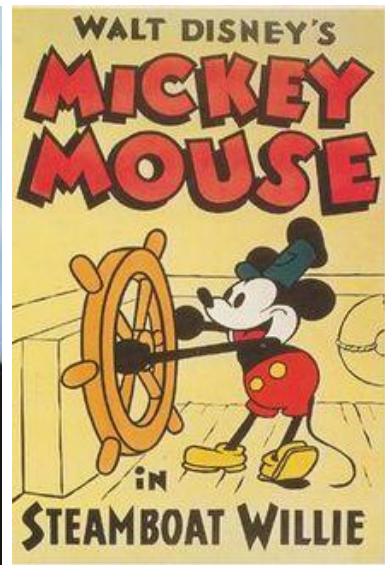
در زمانه‌ی ما هم به سال ۱۳۵۷ چند ساعت پس از آن که چند تن از پیروان پیشوایی مذهبی به نام جیم جونز^۱ یک نماینده‌ی کنگره را در محل استقرارشان -جونزتاون^۲- به قتل رساندند، همه‌ی اعضای این فرقه به دستور رهبرشان دست به خودکشی زدند. در این جریان ۹۱۸ نفر کشته شدند که ۲۷۰ نفرشان کودک بودند. از جمله رخدادهای پراکنده‌ی این روز یکی این که در ۸۰۰ یک سد در منطقه‌ی زویدرزی^۳ در هلند شکست و سرریز شدن آب رود به نابودی ۷۲ روستا و مرگ ده هزار نفر انجامید. مردم این حادثه را سیل سنت الیزابت^۴ نام نهادند.



برگی از کتاب یاکوب بوهم



کیم وایلد



کشتی بخار ویلی

در ۸۷۲ کریستف کلمب برای نخستین بار به پورتوریکو رسید، در ۱۲۵۵ مارش اسلاوی^۵ اثر چایکوفسکی^۶ در مسکو اجرا شد و در ۱۳۰۷ کارتون «کشتی بخاری ویلی» ساخته‌ی والت دیسنی به نمایش

^۱Jim Jones

^۲Jonestown

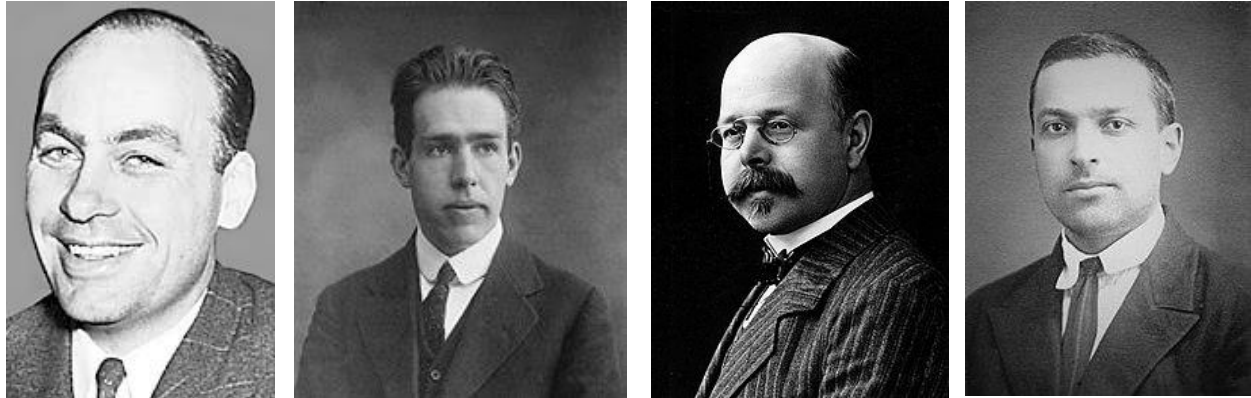
^۳Zuiderzee

^۴St. Elizabeth's flood

^۵Slavonic March

^۶Pyotr Ilyich Tchaikovsky

درآمد. این نخستین کارتونی بود که در آن صدا و تصویر هماهنگ بود و سومین ساخته بر مبنای شخصیت میکی ماوس بود و آن را به شخصیتی مشهور تبدیل کرد. والت دیسنی بر این مبنای تاریخ را زادروز میکی ماوس دانسته است.



جرج گالوپ

نیلز بوهر

والتر نرنست

لو ویگوتسکی

در این روز طاهره صفارزاده شاعر به سال ۱۳۱۵ در سیرجان زاده شد و دکتر مظفر بقایی در ۱۳۶۶ در زندان درگذشت. بیست و هفتم آبان زادروز این نامداران نیز هست: ایتزام کان آک دوم^۱ شاه مایا (۸۰)، لو ویگوتسکی^۲ روان‌شناس روس (۱۲۷۵)، جرج گالوپ^۳ آماردان و ریاضیدان آمریکایی و مؤسس نظرسنجی گالوپ (۱۲۸۰)، و کیم وایلد^۴ خواننده‌ی انگلیسی (۱۳۳۹). یاکوب بوهم^۵ عارف آلمانی (۱۰۰۳) و دو فیزیکدان، والتر نرنست^۶ فیزیک‌دان آلمانی در ۱۳۲۰ و نیلز بوهر^۷ فیزیک‌دان دانمارکی در ۱۳۴۱ هم در این روز از دنیا رفته‌اند.

^۱Itzam K'an Ahk II

^۲Lev Vygotsky

^۳George Gallup

^۴Kim Wilde

^۵Jakob Böhme

^۶Walther Nernst

^۷Niels Bohr

بیت و هشتم آبان



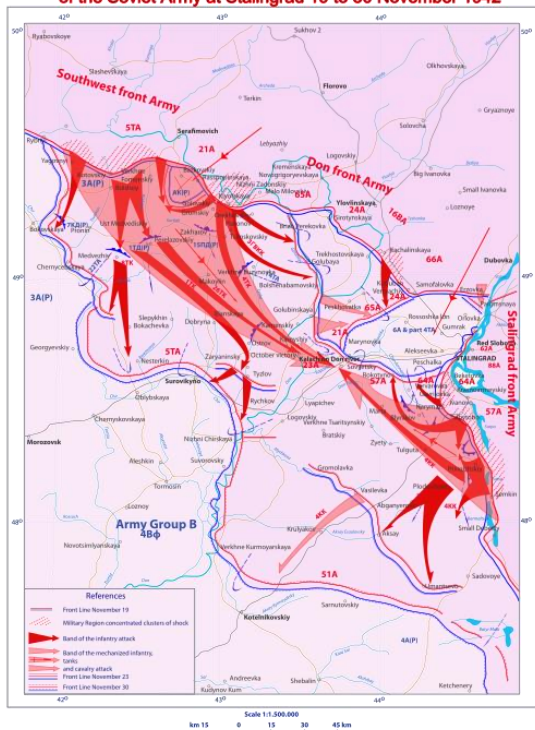
مهم ترین رخدادی که در بیست و هشتم آبان ماه سال پانزدهم هجری خورشیدی رخ داده، به انجام رسیدن نبرد قادسیه (تصویر بالا) است که سیر تاریخ جهان را تغییر داد و جریان کشورگشایی اعراب مسلمان را تثبیت کرد. در این روز مهاجمان تازی پس از سه روز نبرد در قادسیه بر سپاهیان ساسانی غلبه کردند و رستم فرخزاد سپهسالار ایران را در جنگ کشتند. شش قرن بعد در روز دوشنبه ۲۸ آبان سال ۶۲۵ ابن ابی الحدید شرح نهج البلاغه را به پایان برد.

باز در روز دوشنبه ۲۸ آبان به سال ۱۲۰۰ بود که اپیدمی مرگباری از وبا در عراق امروزمین پدیدار گشت، و نزدیک به یک قرن بعد در ۱۲۹۴ کلنل پسیان با ژاندارم‌های زیر فرمانش به پادگان همدان شیخون زد و آنجا را گرفت. رضاخان میرپنج که فرماندهی این اردوگاه را بر عهده داشت از جنگیدن با او خودداری کرد و با سیصد قزاق زیر فرمانش عقب‌نشینی کرد.

در چنین روزی به سال ۱۳۵۸ به فرمان آیت‌الله خمینی سیزده نفر از گروگان‌های آمریکایی سفارتخانه که زن یا سیاهپوست بودند آزاد شدند (تصویر زیر) و در ۱۳۹۲ دو بمب‌گذار انتحاری القاعده به سفارت ایران در بیروت حمله کردند و با منفجر کردن خود ۲۳ نفر را کشتند و ۱۶۰ نفر را زخمی کردند.



OPERATION URANUS
Campaign counterattacked and surrounded the enemy
of the Soviet Army at Stalingrad 19 to 30 November 1942



عملیات اورانوس

لینکلن هنگام سخنرانی در کتیسبورگ

عصرگاه پنجشنبه ۲۸ آبان سال ۱۲۴۲ آبراهام لینکلن در جمع سربازان شمالی که در جبهه‌ی پنسیلوانیا می‌جنگیدند حاضر شد و سخنرانی مشهوری ایراد کرد که به خطابه‌ی گتیسبورگ شهرت یافته است و در آن از جنگ برای آزادی و وحدت ملی آمریکایی‌ها سخن گفت. کل این سخنرانی چند دقیقه بیشتر به درازا نکشید و متش که به مشهورترین سخنرانی تاریخ آمریکا بدل شد، تنها ۲۷۰ کلمه دارد!

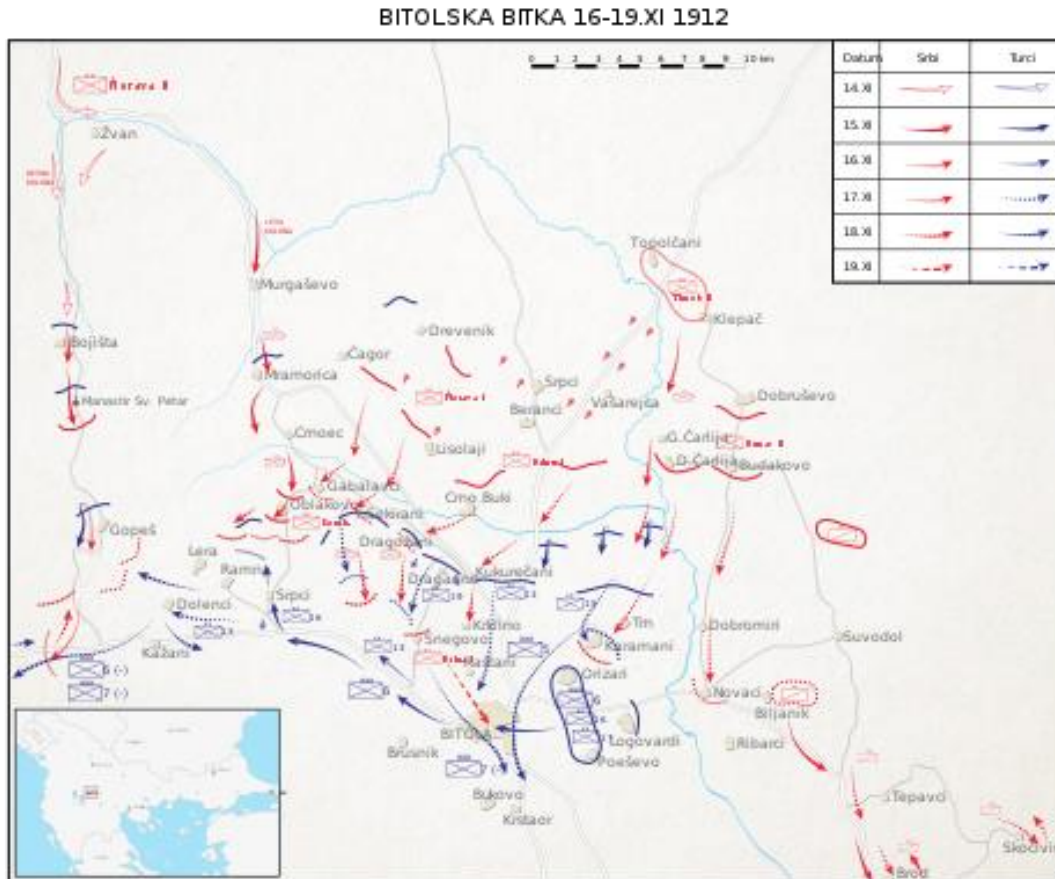
در چنین روزی به سال ۱۲۹۱ سپاهیان صرب که بیش از صد هزار تن نیرو داشتند و زیر فرمان پتار بویوویچ می‌جنگیدند، بر قوای سی و هشت هزار نفره‌ی عثمانی و فرمانده‌شان ذکی‌پاشا غلبه کردند و شهر بیتولا^۴ (موناستیر^۳ قدیم) را گرفتند و به چهار قرن حاکمیت عثمانی‌ها بر مقدونیه پایان دادند. در ۱۳۲۱ هم قوای روس،

^۱Abraham Lincoln
^۲Gettysburg Address

^۳Petar Bojović
^۴Bitola

^۵Monastir

زیر فرمان مارشال ژوکف^۱ پاتک در استالینگراد را با نام عملیات اورانوس آغاز کردند و مسیر جنگ را به سمت تهاجمی شدن حرکت روس‌ها تغییر دادند. در ۱۳۲۵ افغانستان، سوئد و ایسلند به سازمان ملل پیوستند و در ۱۳۲۹ ژنرال آیزنهاور^۲ فرمانده کل قوای نظامی ناتو شد.



نبرد بیتولا

در ۱۳۶۴ ریگان و گورباچف برای نخستین بار در ژنو با هم دیدار کردند، در ۱۳۶۷ رهبر کمونیست‌های صربستان - اسلوبودان میلوسویچ^۳ که بعدتر به ریاست جمهوری صربستان و یوگسلاوی رسید، اعلام کرد

^۱Georgi Zhukov

^۲Dwight D. Eisenhower

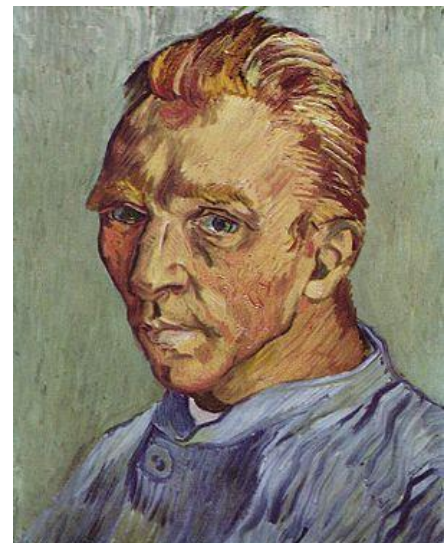
^۳Slobodan Milošević



آلبانیایی‌ها و مردم کوسوو برای تجزیه‌ی یوگسلاوی توطئه می‌کنند و این مقدمه‌ی کشتار مسلمانان در قلمرو بوسنی و هرزگوین به دست صرب‌ها بود و در ۱۳۷۷ مجلس آمریکا شروع به تفحص درباره‌ی ماجرای مونیکا لوینسکی^۱ کرد که با رئیس‌جمهور آمریکا بیل کلینتون^۲ ارتباط نامشروع داشت.



شیر فیلمسازی گلدوین



ون‌گوگ

^۱Monica Lewinsky

^۲Bill Clinton

از زمره رخدادهای دینی، فرهنگی و فنی این روز می‌توان به این موارد اشاره کرد: در ۶۶۱ پاپ مارتین چهارم^۱ پیترو سوم شاه آراگون^۲ را تکفیر کرد، در سال ۱۱۹۵ دانشگاه ورشو تأسیس شد، در ۱۲۲۶ دومین خط راه آهن کانادا که لاپین را به مونترآل وصل می‌کرد گشایش یافت، در ۱۲۹۵ ساموئل گولدوین^۳ و ادگار سلوین^۴ شرکت سینمایی گولدوین را تأسیس کردند (تصویر بالا چپ). این شرکت بعدتر به متروگلدوین مایر^۵ تبدیل شد. در ۱۳۳۸ سازمان ملل اعلامیه‌ی حقوق کودک را به تصویب رساند، در ۱۳۴۸ پله هزارمین گل خود را در بازی فوتبال زد، در ۱۳۷۸ تابلوی «چهره‌ی نقاش بی‌ریش» اثر ون‌گوگ^۶ ۷۱/۵ میلیون دلار فروخته شد (تصویر بالا راست). در ۱۳۸۱ هم تانکر یونانی پرستیژ^۷ در ساحل گالیسیا^۸ دچار نشت نفت شد و با بیست میلیون بشکه نفت دریا را آلوده کرد و وخیم‌ترین بحران زیست‌محیطی تاریخ اسپانیا و پرتغال را ایجاد کرد.



مارتین



ملکشاه سلجوقی

^۱Pope Martin IV

^۲Peter III of Aragon

^۳Samuel Goldwyn

^۴Edgar Selwyn

^۵Metro-Goldwyn-Mayer

^۶Vincent van Gogh

^۷Prestige

^۸Galicia



میخائیل کالینین



آیت‌الله خویی

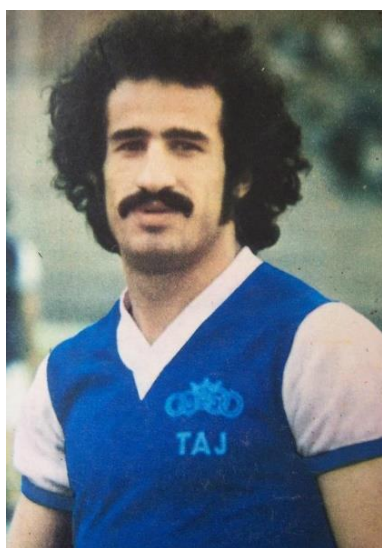


این‌دیرا گاندی

در این روز به سال ۴۷۱ ملک‌شاه اول شاه سلجوقی درگذشت. روز جمعه ۲۸ آبان سال ۱۲۴۳ (۱۸)

جمادی‌الثانی ۱۲۸۱ ق.) هم شیخ مرتضی انصاری در نجف فوت کرد و در ۱۳۹۳ غلامحسین مظلومی فوتبالیست

جان سپرد. در سال ۱۲۷۸ هم آیت‌الله ابوالقاسم خوئی زاده شد.



مظلومی



زیمنس



شوبرت

میخائیل کالینین اولین رئیس جمهور اتحاد جماهیر شوروی (۱۲۵۴)، اشتیاق حسین قریشی وزیر کشور پاکستان و نویسنده‌ی تاریخ پاکستان جدید و متصدی سیاست استعماری پارسی‌زدایی از تاریخ این قلمرو (۱۲۸۲) و ایندیرا گاندی^۲ نخست‌وزیر هند (۱۲۹۶) هم در این روز زاده شده‌اند. در همین روز به سال ۱۰۸۲ هم بود که نقاب آهنی^۳، زندانی مشهور و مرموز فرانسوی درگذشت. ولتر این شایعه را شکل داده بود که او برادر مهتر لویی چهاردهم بوده و از قدرت خلع شده و الکساندر دوم^۴ با رمان‌هایش او را برادر دوقلوی لویی قلمداد کرد. فرانتس شوبرت^۵ موسیقی‌دان و آهنگ‌ساز اتریشی (۱۲۰۷)، کارل ویلهلم زیمنس^۶ مهندس آلمانی (۱۲۶۲) و لئو تولستوی^۷ نویسنده‌ی روس (۱۲۸۹) از رفتگان دیگر این روز هستند.



اشتیاق حسین قریشی

^۱Mikhail Kalinin

^۲Indira Gandhi

^۳Man in the Iron Mask

^۴Alexandre Dumas

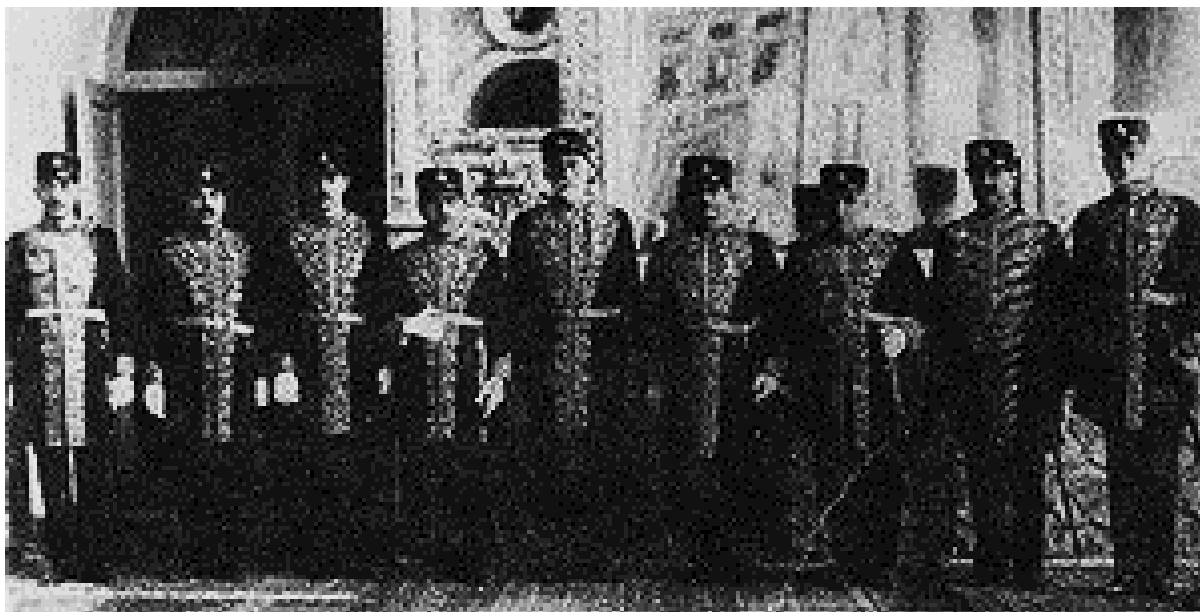
^۵Franz Schubert

^۶Carl Wilhelm Siemens

^۷Leo Tolstoy

بیست و نهم آبان

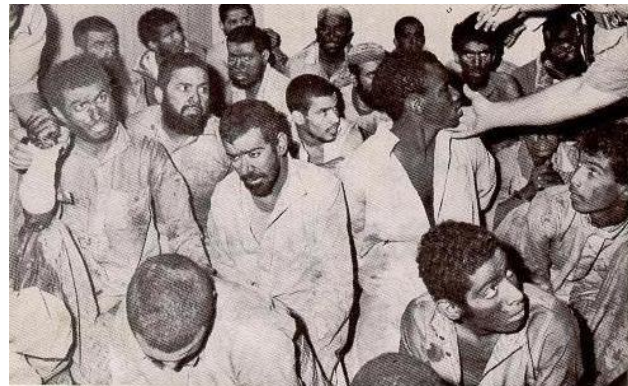
در چنین روزی به سال ۱۳۰۷ مهدی‌قلی‌خان هدایت به صدارت کشور رسید و هیئت وزیرانی را به مجلس معرفی کرد که این افراد در آن حضور داشتند: فیروز فیروز (وزیر مالیه)، علی‌اکبر داور (وزیر عدلیه)، یحیی قره‌گوزلو (وزیر معارف)، سرتیپ شیبانی (وزیر فوائد عامه)، قاسم صوراسرافیل (وزیر پست و تلگراف)، سردار اسعد (وزیر جنگ)، ادیب‌السلطنه سمیعی (وزیر داخله) و یحیی دیبا ناظم‌الدوله معاون وزیرالوزراء (تصویر زیر).



در سال‌های اخیر هم دو واقعه در این روز رخ داده که هر دو به جنبش مذهبی وهابی‌های عربستان مربوط می‌شود. یکی آن که در سال ۱۳۵۸ دو یست مسلمان تندروی سنی در مسجدالحرام مکه سر به شورش

برداشتند و شش هزار حاجی را به گروگان گرفتند. عربستان تنها دو هفته بعد با کمک نیروهای تکاور پاکستانی توانست این شورش را سرکوب کند (تصویرهای زیر). گروگان‌گیران معتقد بودند رهبرشان محمد عبدالله قحطانی حضرت مهدی است و برای احیای دین اسلام ظهور کرده است. آیت‌الله خمینی اما ایشان را فریب خورده و دست‌نشانده‌ی آمریکا و صهیونیسم دانست و در نتیجه در سراسر دنیای اسلام تظاهراتی ضد آمریکایی برگزار شد و شیعیان در منطقه‌ی نفت‌خیز الحساء در عربستان سر به شورش برداشتند.

دیگری آن که در ۱۳۷۷ در پاسخ به اعلامیه‌ی آمریکا که اسامه بن لادن را در بمب‌گذاری‌های سفارت این کشور در تانزانیا و کنیا مقصر می‌دانست، یک دادگاه دینی در افغانستان که نظر رسمی طالبان را اعلام می‌کرد حکم کرد که بن لادن معصوم است!



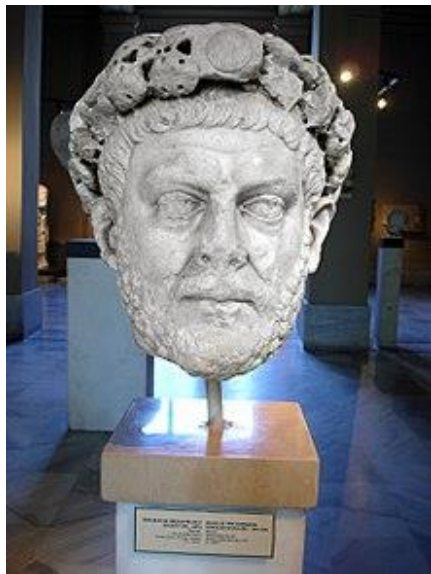
در چنین روزی به سال ۲۸۴ میلادی دیوکلتیان^۱ به امپراتوری روم برگزیده شد، در ۱۰۷۴ هجری خورشیدی زومبی^۲ آخرین رهبر مردم کویلومبو دوس پالمارس^۳ و دشمن بی‌امان نظام برده‌داری استعمارگران به دست پرتغالی‌ها گردن زده شد. این مردم بردگان سرخپوست و سیاهپوستی بودند که در برزیل بر استعمارگران

^۱Diocletian

^۲Zumbi

^۳Quilombo dos Palmares

اروپایی شورش کرده و آزادی خود را بازیافته بودند و به مدت نود سال دولتی کوچک در گوشه‌ی ساحل شرقی برزیل برای خود داشتند. این مردم در اوج اقتدارشان بین ده تا بیست هزار تن جمعیت داشتند. در ۱۲۹۷ در یک غوغای مذهبی (پوگروم) در لووف لهستان دست کم پنجاه یهودی و ۲۷۰ اوکراینی مسیحی به دست مردم به قتل رسیدند. در ۱۳۵۶ انور سادات اولین رهبر کشوری عربی بود که به طور رسمی از اسرائیل دیدار کرد. در سال ۱۳۶۸ هم شمار تظاهرکنندگان در انقلاب مخملی پراگ که تا روز قبل دویست هزار نفر بود ناگهان به نیم میلیون نفر رسید و در ۱۳۷۳ دولت آنگولا و شورشیان اونیتا قرارداد آشتی امضا کردند و به جنگ داخلی ۱۹ ساله‌ی این کشور پایان دادند.



دیوکلتیان



گزارش خبرنگاری از حمله‌ی نهنگ اسکس

در بیست و نهم آبان سال ۱۱۸۴ تنها اپرای ساخت بتهوون^۱ به نام فیدلیو^۲ در وین اجرا شد، در ۱۱۹۹ یک نهنگ اسپرم هشتاد تنی به کشتی شکارچیان نهنگ اسکس در سواحل آمریکای جنوبی حمله کرد. هرمان ملویل^۳ داستان موبی‌دیک^۴ را با الهام از این واقعه نوشت، در ۱۳۰۱ هم ربکا لاتیمر فلتون^۵ اولین سناتور زن آمریکا شد و در ۱۳۵۳ دولت آمریکا شکایتی بر ضد شرکت تلفن و تلگراف آمریکا (AT&T) اقامه کرد. این شکایت که بر مبنای قوانین ضدتراست تدوین شده بود، به تجزیه‌ی این شرکت غول‌پیکر انجامید.

در چنین روزی به سال ۱۳۶۴ ویندوز ۱/۰ به بازار عرضه شد و در ۱۳۶۹ آندرئی چیکاتیلو^۶ قاتل زنجیره‌ای روس دستگیر شد و به کشتن پنجاه و شش نفر اعتراف کرد. او یک عضو حزب کمونیست شوروی بود و پیشینه‌ی کار موفق در ارتش سرخ و کاگ ب را داشت، بعد در شهر روستوف ساکن شد و طی دوازده سال بیش از پنجاه کودک و زن را ربود و پس از تجاوز به قتل رساند.



انقلاب مخملی پراگ



فرانکو هنگام سخنرانی

^۱Ludwig van Beethoven
^۲Fidelio

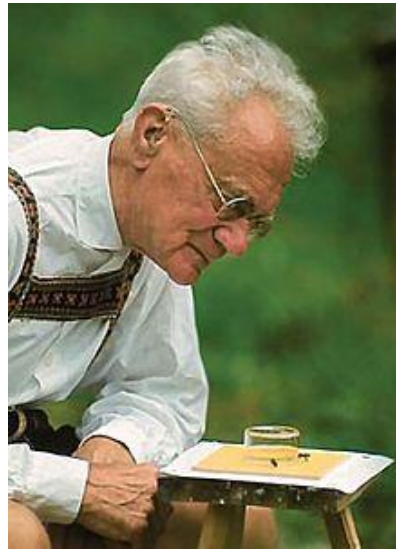
^۳Herman Melville
^۴Moby-Dick

^۵Rebecca Ann Latimer Felton
^۶Andrei Chikatilo

از میان زادگان نامدار قلمرو ایران زمین در این روز باید از فاتح علی صاحب مشهور به تیپو سلطان و ببر میسور^۱ یاد کرد که در سال ۱۱۲۹ زاده شد. او شاه دولت میسور در هند بود و یکی از رهبران مقاومت نظامی هند در برابر استعمار انگلیس محسوب می شد. در ۱۳۱۹ هم محمدعلی سپانلو نویسنده و ادیب زاده شد و در ۱۳۸۴ منوچهر آتشی درگذشت و این هردو از پیروان احمد شاملو و مبلغان شعر بی وزن و قافیه بودند.



تیپو سلطان



کارل فون فریش



آندرئی چیکاتیلو

در میان انیرانیان تای زونگ^۲ امپراتور دودمان سونگ چین (۳۱۸)، کارل فون فریش^۳ جانورشناسی و رفتارشناس آلمانی (۱۲۶۵)، ادوین هابل^۴ اخترشناس آمریکایی (۱۲۶۸) و بنوا ماندلبرو^۵ ریاضی دان و اقتصاددان لهستانی-آمریکایی و بنیانگذار هندسه ی برخال (۱۳۰۳) در این روز زاده شده اند. نیکولاس پوسن^۶ نقاش ایتالیایی -

^۱Tiger of Mysore

^۲Taizong

^۳Karl von Frisch

^۴Edwin Hubble

^۵Benoit Mandelbrot

^۶Nicolas Poussin

فرانسوی (۱۰۴۴)، فرانسیسکو فرانکو اسپهسالار اسپانیایی (۱۳۵۴)، و تروفیم لیسنکو زیست‌شناس سیاست‌باز روس (۱۳۵۵) هم از رفتگان این روز هستند.



ربکا لاتیمِر فلتون



بنوا ماندلبرو



تای زونگ

Francisco Franco

Trofim Lysenko



مرگ گرمانیکوس اثر پوسن - ۱۰۰۷

سی ام آبان

قدیمی ترین رخداد مهم تاریخی که در سی ام آبان واقع شده آن است که احتمالاً در این روز به سال ۵۴۰ پیش از میلاد خیزش کوروش بزرگ برای فتح قلمرو بابل و متحد کردن سیاسی سراسر قلمرو ایران زمین انجام شده است. بنا به گزارش سالنامه های بابلی کوروش به ارتش نبونید، که در شهر اوپه واقع در کرانه ی دجله (هشتاد کیلومتری شمال بغداد) مستقر بود، حمله کرد و آنجا را گرفت.

چهار قرن بعد، در ۱۶۴ پیش از میلاد یهودا مکابی^۱ پس از بیرون راندن مقدونی ها از فلسطین معبد اورشلیم را بازسازی کرد. سالگرد این رخداد را یهودیان هر ساله در قالب مراسم هَنوخا جشن می گیرند. در ۷۶۵ هجری خورشیدی هم تیمور گورکانی تغلیس را گرفت و باگرات پنجم شاه گرجستان را اسیر کرد.

در ۱۲۳۰، فردای روز دستگیری، امیرکبیر از تمامی مناصب خلع شد و دو روز بعد به عنوان یک زندانی به کاشان فرستاده شد. این تبعید ۴۰ روز به طول انجامید و با به قتل رسیدنش پایان یافت. در حدود همین روز بود که به سال ۱۲۷۰ و در روزگار سلطنت ناصرالدین شاه قاجار، هیجان مختصری در کلاردشت از توابع مازندران درگرفت که به نام رهبر آن به شورش «سید عالمگیر» شهرت یافت. این مرد خود را مبشر ظهور امام زمان می دانست و می گفت تا یک سال دیگر امام موعود ظهور می کند و شاه نیز خواهد مرد. شمار پیروان او به سرعت

^۱Judah Maccabee

^۱Bagrat V

تا هزار نفر جنگاور رسید که بسیاری شان زن بودند. شاه که به خصوص از پیشگویی مرگ خودش ناراحت شده بود امر به سرکوب ایشان داد و این کار تا پایان آبان انجام گرفت. سید عالمگیر دستگیر شد و در پیشگاه شاه با چندان درایتی از کرده‌هایش دفاع کرد و گفت که قصد شورش نداشته است که شاه هم او را نخست به زندان چیتگر فرستاد و بعد محکومیتش را به حبس خانگی تغییر داد. ناگفته نماند که در همین روز آقا نجفی هم فتوای نجس بودن تنباکو را صادر کرد و این به جریانی منتهی شد که تا حدودی ادامه‌ی ماجرای تحریم تنباکو محسوب می‌شد، اما دیگر به بازرگانان استعماری ربطی نداشت و به اثر تنباکو بر بدن مربوط می‌شد.

هجده سال بعد در ۱۲۸۸ نشست در مجلس شورای ملی برگزار شد که در آن شمار زیادی از نمایندگان از جمله سیدحسن تقی‌زاده، حاج سیدنصرالله تقوی، وثوق‌الدوله و ممتازالدوله سخن گفتند و از فداکاری‌های ستارخان و باقرخان سپاسگزاری کردند. در همین نشست به ایشان لقب سردار ملی و سالار ملی دادند و همچنین از جانبازی‌های سپهدار تنکابنی و سردار اسعد بختیاری هم تجلیل شد و به آن‌ها نیز لوح سپاس دادند. نمایندگان همچنین از پشتیبانی آخوند خراسانی و شیخ عبدالله مازندرانی و سایر علمای نجف نیز تقدیر کردند.



در ۱۳۰۰ همین مجلس لایحه‌ی واگذاری امتیاز کلیه معادن نفت شمال مملکت به کمپانی معروف (استاندارد اویل) امریکائی را که در پنج ماده تنظیم شده بود به تصویب رساند و نیروی آمریکایی‌ها را در برابر استعمار انگلیس علم کرد. بیست سال بعد در چنین روزی به سال ۱۳۲۰ از آنجا که کمونیست‌های ایرانی از جمله عبدالحسین نوشین مدام با حزب کمونیست شوروی مکاتبه می‌کردند و برای دوستان هم‌مسلكشان که به آنجا پناهنده شده بودند نامه می‌نوشتند، گولیایف در نامه‌ای به دیمیتروف نوشت که اکثر مخاطبان نامه‌ی نوشین «زیر سرکوبِ ان.کا.وِد (سازمان امنیت شوروی) به سر می‌برند»، یعنی یا به قتل رسیده‌اند و یا به سیبری تبعید شده‌اند و به زودی خواهند مرد.

در ۱۳۲۲ کنفرانس قاهره با حضور چرچیل،^۱ چیانگ‌کای‌شک^۲ و روزولت^۳ برگزار شد و حاضران درباره‌ی راه‌های شکست دادن ژاپن در جنگ جهانی دوم رایزنی کردند. در همین روز ۱۳۲۲ هم لبنان از فرانسه استقلال یافت. در ۱۳۴۲ جان اف کندی^۴ به دست لی هاروی اسوالد^۵ ترور شد و به قتل رسید و فرماندار تگزاس جان کانلی^۶ که همراهش بود هم به شدت زخمی شد. در ۱۳۵۰ ارتش هند که از یاری چریک‌های تامیلی برخوردار بود در نبرد غریب‌پور بر نیروهای پاکستانی غلبه کرد. تلفات پاکستانی‌ها در این نبرد سی تانک و ۱۳۰ بود. در ۱۳۵۸ سفارت آمریکا در اسلام‌آباد مورد حمله‌ی مردم قرار گرفت و به آتش کشیده شد. در جریان این حادثه چهار تن کشته شدند و در ۱۳۸۵ بیار امین جمیل^۷ رهبر لبنانی‌های مخالف سوریه در حزب کتائب در بیروت ترور شد و به قتل رسید.

^۱Winston Churchill

^۲John F. Kennedy

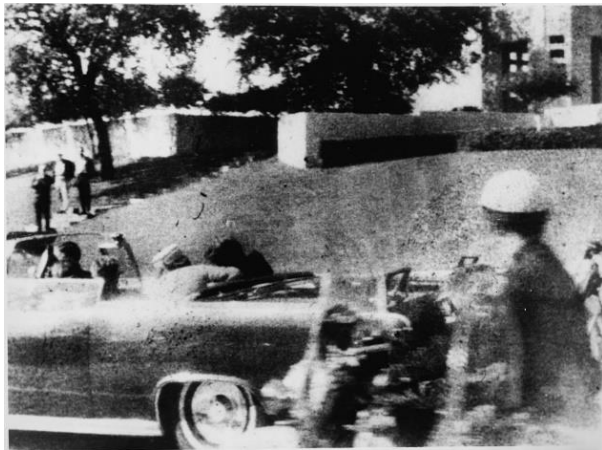
^۳Amine Pierre Gemayel

^۴Chiang Kai-shek

^۵Lee Harvey Oswald

^۶Franklin Roosevelt

^۷John Connally



لحظه‌ی ترور کندی



کنفرانس قاهره



جمیل



یهودا مکابی

در زمانه‌ی ما در چنین روزی به سال ۱۳۸۹ انجمن حکمت و فلسفه قصد داشت به ابتکار غلامرضا اعوانی مراسم روز جهانی فلسفه را در ایران برگزار کند، اما در لحظه‌ی آخر با اعمال نفوذ غلامعلی حداد عادل وی از ریاست این همایش عزل شد و مدیریت اجرای مراسم از انجمن گرفته شد و به دست دیگرانی افتاد که احتمالاً همشینی با مهمانان را افتخاری برای خود می‌دانستند. این ماجرا به آبروریزی بدی انجامید و چند روز

پیش از برگزاری مراسم، یونسکو اعلام کرد که از برگزاری این مراسم حمایت می‌کند و سخنرانان هم نیامدند! درست یک سال بعد هم در سال ۱۳۹۰ سازمان فداییان اسلام که در دوران پهلوی دوم فعالیت‌های بحث‌برانگیزی داشتند دوباره اعلام موجودیت کردند. در ضمن ابوجعفر احمد بن محمد الطحوی فقیه نامدار حنفی (۳۱۲) در این روز در گذشته است.

از رخدادهای ناخوشایند این روز یکی آن که در سال ۱۲۷۳ ارتش ژاپن بندر پورت آرتور^۱ را از چین گرفت و پیروزی بزرگی در جنگ چین و ژاپن به دست آورد. ژاپنی‌ها پس از گرفتن شهر کل ساکنانش را که بین سیزده تا شصت هزار نفر بودند کشتند و بدن‌هایشان را تکه تکه کردند

سی‌ام آبان با رخدادهایی علمی و فنی نیز مصادف بوده است. در ۶۸۶ پاپ کلمنت پنجم^۲ فرمانی به نام *Pastoralis Praeeminentiae* صادر کرد و در آن به همه‌ی شاهان مسیحی دستور داد تا پیروان فرقه‌ی شهبسواران معبد را دستگیر و اموالشان را مصادره کنند. در نتیجه، این فرقه در اروپا از میان رفت و تنها شکلی زیرزمینی از آن که به فراماسون‌ها تبدیل شدند باقی ماندند. در ۱۱۶۲ ژان فرانسوا پیلاتره^۳ دوروزیه^۴ و فرانسوا رولان دآرلان^۵ برای نخستین بار بالون با هوای گرم درست کردند و در ۱۲۵۶ ادیسون^۶ فونوگراف را اختراع کرد. در ۱۲۸۴ اینشتین^۷ مقاله‌ای در سالنامه‌ی فیزیک چاپ کرد که در آن برای نخستین بار معادله‌ی تبدیل ماده به انرژی مورد بحث قرار گرفته بود. در ۱۳۱۰ ورزشگاه المیناء در بصره تأسیس شد که به یکی از مهم‌ترین مراکز ورزشی عراق جدید بدل شد. در ۱۳۳۲ موزه‌ی تاریخ طبیعی لندن اعلام کرد که جمجمه‌ی انسان پیلت‌داون^۸ که

^۱Port Arthur

^۲François Laurent d'Arlandes

^۳Piltdown Man

^۴Pope Clement V

^۵Thomas Edison

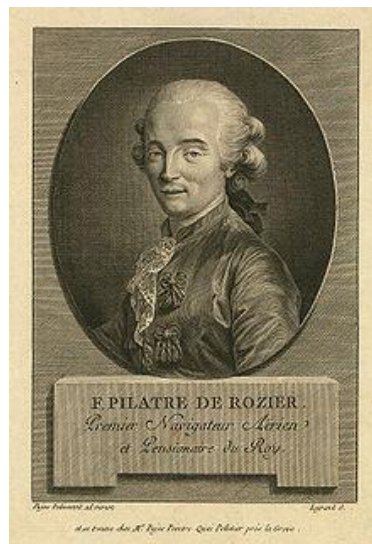
^۶Jean-François Pilâtre de Rozier

^۷Albert Einstein

پیشتر یکی از نیاکان آدمیان قلمداد می‌شد، جعلی و ساختگی است و در ۱۳۴۰ اولین رستوران گردان آمریکا به نام لاروند در هانولولو افتتاح شد.



زیست‌شناسان و مجسمه‌ی انسان پیلت‌داون



فرانسوا پیلاتره دوروزیه

در این روز جرج الیوت^۱ شاعر انگلیسی که در اصل مری آن اوانز^۲ نام داشت در ۱۱۹۸، سر پرسی زاخاریاس کاکس^۳ وزیر مختار بریتانیا در تهران در ۱۲۴۳ و فکرت امیروف موسیقی‌دان اهل آران (جمهوری شوروی آذربایجان) در ۱۳۰۱ به دنیا آمدند و کریستین گولدباخ^۴ ریاضی‌دان آلمانی هم در ۱۱۴۳ درگذشت.

^۱George Eliot

^۲Mary Ann Evans

^۳Sir Percy Zachariah Cox

^۴Christian Goldbach

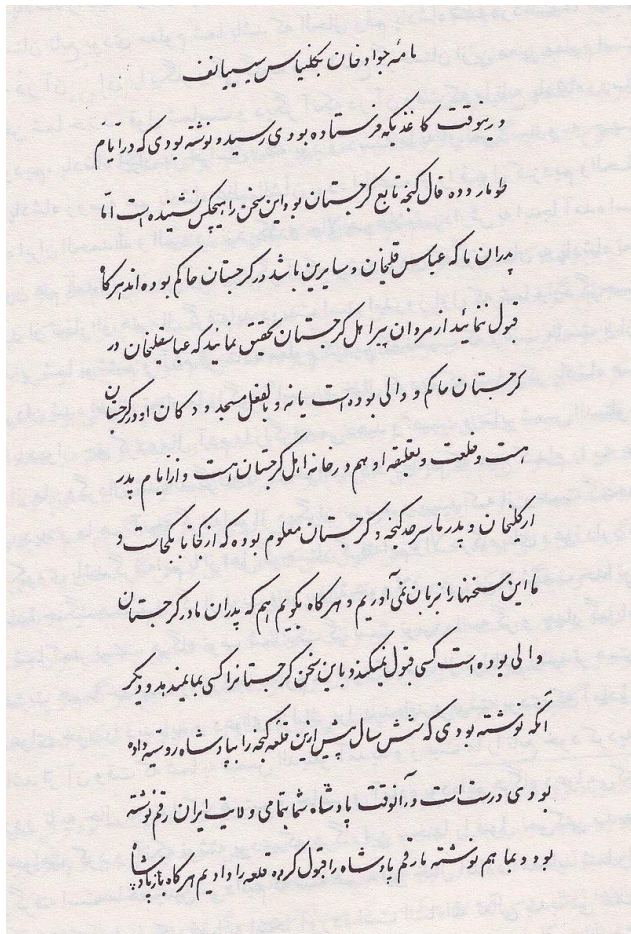


فكرت اميروف



جرج اليوت

اول آذر



اول آذرماه در تاریخ معاصر ایران با چندین

رخداد سیاسی و نظامی مصادف بوده است. در ۸۸۹

قوای عثمانی به امیرنشین ایمرتی^۱ در گرجستان حمله

بردند و پایتختشان کوتایسی^۲ را گرفتند. مهم‌تر از آن

این‌که در چنین روزی به سال ۱۱۸۳ سپاهیان روس به

فرماندهی سیسیانوف^۳ موفق به اشغال شهر گنجه شد

و بر مقاومت قهرمانانه‌ی مردم این شهر غلبه کرد و به

کشتار مردم غیرنظامی دست گشود. حاکم شهر که

مقاومت سرسختانه‌ای در برابر سپاهیان پرشمار تزاری

را رهبری می‌کرد، جواد خان زیاداوقلی قاجار بود که

مردی وطن‌پرست و دلیر بود و در نامه‌ای محکم (تصویر صفحه‌ی پیش) به سیسیانوف فرمانبری‌اش از شاه ایران

^۱Imereti

^۲Kutaisi

^۳Pavel Tsitsianov

و دفاع از مرزهای کشور را مورد تأکید قرار داده و مایه‌ی خشم سردار خونریز روس شده بود. پس از آن که جوادخان در میدان جنگ کشته شد، همسرش که شیرزنی مانند وی بود به شاهنامه درباره‌ی آنچه به صلاح است تفأل زد و این بیت آمد که «اگر سر به سر تن به کشتن دهیم / از آن به که کشور به دشمن دهیم». در نتیجه، خود رهبری مدافعان را بر عهده گرفت و پا به پای سربازان با مهاجمان ستیزه کرد تا از پای در آمد. روس‌ها در این روز پس از فتح شهر از ۱۷۰۰ جنگاور مدافع گنجه آنان که زنده مانده و اسیر شده بودند را اعدام کردند و بعد به کشتار مردم شهر دست گشودند و هفت هزار تن از مردم بی دفاع را به قتل رساندند. بعد هم باقی اهالی را که شمارشان به هجده هزار تن بالغ می شد به بردگی گرفتند و به روسیه فرستادند. گنجه به این ترتیب یکسره از جمعیت خالی شد و از پیکر کشور ایران کنده شد.

این روز در تاریخ مشروطه نیز با چند رخداد قرین بوده است. روز سه شنبه اول آذر سال ۱۲۷۷ مرکز انجمن معارف که گرانیگاه جنبش مدرسه‌سازی و سوادآموزی مشروطه‌خواهان بود از خانه‌ی امیرنظام در اول خیابان علاءالدوله به مکانی بزرگ‌تر و رسمی‌تر تغییر کرد. درست ده سال بعد، یکشنبه روزی به سال ۱۲۸۷ ستارخان یکی از یارانش به نام فرج‌آقا را با دویست تفنگدار فرستاد و ایشان سپاهیان موسی‌الرضاخان شجاع‌نظام را که رهبر مستبدین بود در مرند شکست دادند. یازده سال بعد استبداد صغیر برافتاده بود و در چنین روزی به سال ۱۲۸۸ مجلس شورای ملی عضدالملک را به عنوان نایب‌السلطنه انتخاب کرد و مراسم تحلیف او را به جا آورد. در ۱۲۹۱ در راه بین کازرون و شیراز چند کاروان تجاری مورد دستبرد راهزنان قرار گرفت و قسمتی از مال‌التجاره‌ها که متعلق به بازرگانان هندی بود به یغما رفت.

درست در همین روز به سال ۱۲۹۱ بود که ابوالقاسم لاهوتی اولین شعرهای تاریخ‌دارش را در تهران سرود و در آن‌ها از وطن‌خواهی و ایران‌دوستی دم زد و این پیش از آن بود که به بلشویک‌ها بپیوندد و در نهایت در قلمرو حکومت استالین و در بحبوحه‌ی سرکوب زبان پارسی و فرهنگ ایرانی به وطن‌فروشی روی آورد.

پنج سال بعد (۱۲۹۶) به دنبال قحطی‌ای که در اثر حضور متفقین و به ویژه سیاست‌های انگلستان در ایران ایجاد شده بود، مرگ و میر چشمگیری در جنوب ایران بروز کرده بود. در همین روز حاکم اصفهان برای مقابله با این بحران از ثروتمندان شهر پنجاه هزار تومان کمک گرفت و برخی از نیازهای تهی‌دستان را تأمین کرد.

در همین روز کمبود خوراک در اردبیل و تهران هم نمایان شده بود. بنا به آمارهای گوناگون بین یک سوم تا یک چهارم کل جمعیت ایران در جریان این قحطی از میان رفتند و این در حالی بود که خشکسالی مهمی در کار نبود و تولید خوراک در کشور با همان روند سابق ادامه داشت و اختلال اصلی از حضور ارتش انگلیس در ایران بر می‌خاست که مواد غذایی را برای مصرف سربازانش مصادره می‌کرد. مشابه همین قحطی ساختگی در هند که زیر سلطه‌ی مستقیم انگلیسی‌ها قرار داشت کشتاری مهیب‌تر از ایران را پدید آورد (تصویر زیر).



در اول آذر سال ۱۳۰۰ سردار سپه، وزیر جنگ، پلیس جنوب را که توسط انگلیس‌ها در ایران تأسیس شده بود منحل کرد و تعدادی از صاحب‌منصبان آنجا را در قشون پذیرفت. در ۱۳۰۷ برنامه دولت برای نوسازی کشور با اکثریت صد رأی به تصویب مجلس شورای ملی رسید و سه سال بعد (۱۳۱۰) ساختمان اسکله‌ی بندر شاه پایان یافت و خط راه‌آهن به علی‌آباد (شاهی) رسید. در ۱۳۱۱ فروغی، وزیر خارجه از مسافرت ترکیه و حضور در جامعه‌ی ملل به کشور بازگشت و یک سال بعد (۱۳۱۲) احمد کسروی نخستین شماره از روزنامه‌ی پیمان را منتشر کرد و در آن به تبلیغ سرهنویسی پرداخت و نقدهای تند و تیزی به فرهنگ عمومی جامعه و باورهای دینی شیعه و عرفان ایرانی کرد. در ۱۳۲۲ هم آخرین نشست مجلس سیزدهم برقرار شد و آخرین تصمیمش که برقراری ماهیانه ده هزار ریال حقوق برای محتشم‌السلطنه اسفندیاری بود به تصویب رسید.

این روز در بخش‌های پیرامونی ایران‌زمین نیز شاهد چند رخداد فرهنگی و اجتماعی بوده است. یکی که مهم‌تر از باقی است آن که در ۱۲۸۷ در کنگره‌ی مناستیر^۱ که زیر نفوذ نیروهای تندروی هوادار مدرنیته و در عین حال ایران‌ستیزان قوم‌گرا برگزار شده بود، الفبای آلبانیایی مدرن به تصویب رسید و خط این مردم از پارسی به لاتین چرخش کرد. در ۱۳۶۸ هم انفجار بمبی در بیروت به مرگ رئیس‌جمهور لبنان رینی^۲ معوض انجامید.

^۱Congress of Manastir



کنگره‌ی مناستیر



مرگ ادوارد تیچ

اول آذر ماه در تاریخ سیاسی و نظامی جهان نیز روزی پرحادثه بوده است. در ۲۲۴ هجری خورشیدی نومینوی^۱ اولین شاه بریتانی با هزار سرباز در جنگ بالون^۲ در نزدیکی ردون^۳ بر سه هزار جنگاور فرانک که زیر فرمان شارل کچل^۴ می‌جنگیدند پیروز شد. در ۱۰۱۴ قوای استعمارگر هلندی به روستاییان تایوانی حمله کردند و پس از کشتارشان بخش‌های جنوبی این جزیره را به اشغال خود در آوردند. در ۱۰۹۷ هم دزد دریایی نامداری به نام ادوارد تیچ^۵ که بیشتر با لقب ریش‌سیاه شهرت داشت، در نزدیکی سواحل کارولینا به دام قوای ناوگان سلطنتی



انگلیس افتاد و به قتل رسید. در ۱۲۸۹ هم یوهان آلفرد آندر^۶ آخرین کسی بود که در سوئد اعدام شد.

در ۱۳۱۹ به دنبال حمله‌ی ایتالیا به یونان، قوای یونانی پاتک زدند و به آلبانی که در اشغال

ایتالیایی‌ها بود حمله بردند و شهر کوریتسا^۷ را گرفتند. در ۱۳۲۱ به دنبال زمینگیر شدن آلمانی‌ها در استالینگراد، ژنرال پاولوس^۸ به هیتلر تلگرام زد و اعلام کرد که تسلیم شوروی‌ها خواهد شد (تصویر بالا).

در ۱۳۵۴ هم پس از مرگ فرانکو^۹ خوان کارلوس^{۱۰} به طور رسمی به پادشاهی اسپانیا رسید.

^۱Nominoë

^۲Battle of Ballon

^۳Redon

^۴Charles the Bald

^۵Edward Teach

^۶Johan Alfred Ander

^۷Korytsa

^۸Friedrich Paulus

^۹Francisco Franco

^{۱۰} Juan Carlos

در اول آذر ۱۳۶۹ مارگارت تاچرا از حزب محافظه کار انگلستان خارج شد و دوران نخست وزیری اش به پایان رسید، و در ۱۳۸۴ آنگلا مرکل اولین صدراعظم زن آلمان شد.



گروه بیتل‌ها

داستان اسباب‌بازی

یوهان آلفرد آندر

چند رخداد فرهنگی هم در این روز رخ داده در ۱۰۵۵ اوله رومر^۳ اخترشناس دانمارکی برای اولین بار سرعت نور را اندازه گرفت. در ۱۳۴۲ شبکه‌ی بی‌بی‌سی اولین بخش از سریال «دکتر هو»^۴ را پخش کرد که تا به امروز ادامه یافته و دیرپاترین سریال علمی-تخیلی جهان است. در ۱۳۴۷ گروه بیتل‌ها^۵ با انتشار آلبوم *The Beatles* به شهرت رسیدند و به یکی از اسطوره‌های فرهنگی قرن بیستم بدل گشتند. در ۱۳۷۴ هم کارتون *داستان اسباب‌بازی*^۶ اکران شد. این اولین فیلمی محسوب می‌شد که به طور کامل توسط رایانه ساخته شده بود.

^۳Margaret Thatcher

^۴Angela Merkel

^۵Ole Rømer

^۶Doctor Who

^۷The Beatles

^۸Toy Story



اوله رومر

آنگلا مرکل

رینی معوض

خوان کارلوس

نخستین روز از آذر ماه روز تولد چندین شخصیت نامدار است که در قلمرو تمدنی ایران زمین زیسته‌اند: محمدکریم خان گزی ملقب به سالار اقبال و نیای خاندان برومند (۱۲۶۷)، انور پاشا دولتمرد عثمانی (۱۲۶۰)، ساتیا سای بابا مرشد معنوی شمال هند (۱۳۰۵)، رضاءالدین استالین (!) شاعر و مجری تلویزیونی بنگلادشی (۱۳۴۱) و مرجان ساتراپی گرافیست و کارگردان ایرانی و سازنده‌ی پویانمایی پرسپولیس (۱۳۴۸). سلطان احمد اول عثمانی (۹۹۶)، درویش خان نوازنده‌ی مشهور تار (۱۳۰۵)، سلیمان ندوی اندیشمند پاکستانی (۱۳۳۲)، محمد عبدالسلام فیزیک‌دان پاکستانی (۱۳۷۵) و بهرام سیر خواننده (۱۳۸۷) هم در این روز درگذشته‌اند.



ساتیا سای بابا



رضاءالدین استالین



مرجان ساتراپی



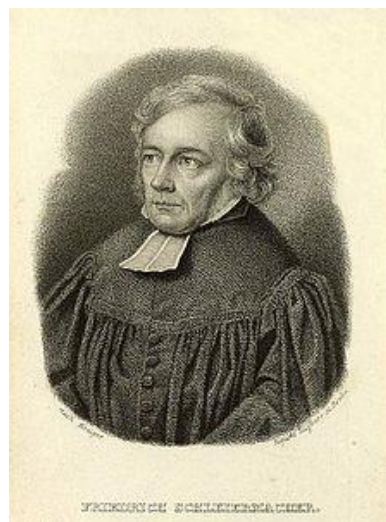
سلطان احمد اول عثمانی

گذشته از این افراد از ولتر مبلغ عقلانیت انتقادی در عصر روشنگری (۱۰۷۳)، فریدریش اشلایرماخر آیزدان‌شناس و متفکر آلمانی و بنیانگذار روش هرمنوتیک (۱۱۴۷)، و شارل دوگل در ۱۲۶۹ زاده شدند و ملک صالح ایوبی حاکم مصر در ۶۲۸ درگذشت.



راست: انور پاشا

چپ: شارل دوگل



اشلایرماخر

ولتر

عبدالسلام

'Voltaire

'Friedrich Schleiermacher

'Charles de Gaulle

دوم آذر



بمب گذاری شهرک صدر عراق



صلاح الدین هنگام فتح دمشق

این روز برای سرزمین‌های حاشیه‌ی باختری ایران زمین روزی پرماجرا بوده است. روز دوم آذرماه سال ۵۵۳ هجری خورشیدی همان روزی بود که صلاح‌الدین ایوبی دمشق را گرفت و مرکز استقرار مدافعان در برابر صلیبیون را در آنجا قرار داد. در ۱۳۸۲ به دنبال انقلاب گل سرخ در گرجستان ادوارد شواردنادزه^۱ که از سیاستمداران بازمانده از دوران کمونیست‌ها بود، ناگزیر به کناره‌گیری از قدرت شد. در ۱۳۸۵ هم زنجیره‌ای از

^۱Eduard Shevardnadze

بمب‌گذاری‌ها در شهرک صدر عراق به مرگ ۲۱۵ نفر و زخمی شدن ۲۵۷ نفر انجامید و در ۱۳۹۰، در جریان بهار عربی، علی عبدالله صالح در یمن از قدرت کناره‌گیری کرد.

این روز در ضمن با درگیری‌هایی میان ایرانیان و روس‌ها مصادف بوده است. در ۱۲۹۵ مارشال بوریس پسرعموی امپراتور روس وارد تهران شد و با احمدشاه ملاقات کرد. پنج سال بعد (در ۱۳۰۰) روس‌ها که حالا شوروی شده بودند دو یادداشت شدیدالحن و اعتراض‌آمیز را که عملاً اولتیماتوم بود تسلیم وزارت خارجه‌ی ایران کردند. یادداشت اول اعتراضی بود به واگذاری نفت شمال به کمپانی آمریکایی استاندارد اویل^۱ و دومی خواهان به رسمیت شناخته شدن فوری شوروی از سوی ایران و برقراری ارتباط میان دو کشور بود. دولتمردان ایرانی درباره‌ی هر دو درخواست موافقتی داشتند، یعنی نفت شمال را به آمریکایی‌ها ندادند و پس از لغو قراردادهای استعماری با شوروی وارد ارتباط دیپلماتیک شدند. اما امور مطابق خواست بلشویک‌ها پیش نرفت. یعنی نه توانستند بر نفت شمال دست بگذارند و نه در جدا کردن و گرفتن استان‌های غربی ایران کامیاب شدند. هرچند در همین روز به سال ۱۳۲۴ بود که به تأسیس حزب دموکرات خلق کردستان که ماهیتی قوم‌گرا و

کمونیستی داشت یاری رساندند.



در سال ۱۲۸۸ سپهدار تنکابنی و سردار اسعد در جلسه‌ی مجلس استعفا نمودند، ولی مجلس استعفای آنان را نپذیرفت و رأی به ابقای دولت داد. در همین روز به سال ۱۳۰۵ درویش‌خان (تصویر روبرو) استاد موسیقی ایران با درشکه در حین عبور از خیابان امیریه با اتومبیل

^۱Standard Oil Co.

شخصی به اسم نجم‌الدین تصادف کرد و درگذشت و او اولین کسی بود که به خاطر تصادف رانندگی در ایران جان می‌باخت.

جدیدترین رخداد این روز آن بود که در ۱۳۶۳ مراسم روز جهانی فلسفه در تهران به پایان رسید که با آبروریزی بزرگی همراه بود. چون رئیس انجمن حکمت و فلسفه -دکتر غلامرضا اعوانی- که برنامه‌ریزی و دعوت از شخصیت‌های جهانی را برای این مراسم انجام داده بود، ناگهان از سمت خود عزل شد و دکتر حداد عادل جانشین او شد و دست او را از برگزاری مراسم کوتاه کرد و کوشید خود مدیریت برگزاری اش را بر عهده بگیرد؛ اما سازمان یونسکو چند روز قبل از مراسم در این مورد بیانیه‌ای داد و اعلام کرد که به خاطر این جریان از برگزاری مراسم در ایران حمایت نمی‌کند و در نتیجه مهمانان اصلی به تهران نیامدند.



تسپیس اهل ایکاریا

در سطح جهانی این روز با چندین رخداد سیاسی قرین بوده است. در ۱۱۱۲ بردگان سیاهپوستی که برای کار در مزارع از غنا به جزایر سنت جان^۱ در آمریکا برده شده بودند بر اربابانشان که وابسته به شرکت هند غربی هلند بودند شوریدند و تا چند ماه در برابر برده‌داران مقاومت ورزیدند. در ۱۳۱۹ رومانی در جنگ جهانی دوم به قوای محور پیوست. در ۱۳۲۲ هم در جنگ دریایی ماکین^۲ رزمناو یو.اس.اس لیزکام بی^۳ مورد اصابت اژدر قرار گرفت و غرق شد و ششصد و پنجاه تن از سرنشینانش کشته شدند.



انقلاب نارنجی



جنگ دریایی ماکین

در دوم آذر سال ۱۳۲۵ فرانسویان شهر های فونگ^۴ در ویتنام را بمباران کردند و هزاران شهروند غیرنظامی را به قتل رساندند، در ۱۳۵۰ نمایندگان چینی برای اولین بار در نشست سازمان ملل حضور یافتند و در ۱۳۶۴ هواپیماربایان پرواز آتن به قاهره را دزدیدند و آن را وادار به فرود در جزیره‌ی مالتا کردند. تکاوران مصری آنجا

^۱St. John

^۲USS Liscome Bay

^۳Battle of Makin

^۴Haiphong

به هواپیما حمله کردند، اما در رهاندن مسافران ناکام ماندند و شصت نفر در این درگیری‌ها به قتل رسیدند. در ۱۳۸۳ انقلاب نارنجی در اوکراین پس از اعلام نتایج دستکاری‌شده‌ی انتخابات ریاست جمهوری آغاز شد. در ۱۳۸۴ هم الن جانسون سیرلیف^۱ به عنوان رئیس‌جمهور لیبریا برگزیده شد و نخستین زن حاکم بر دولتی سیاهپوست شد.



انقلاب گل سرخ گرجستان

علی عبدالله صالح

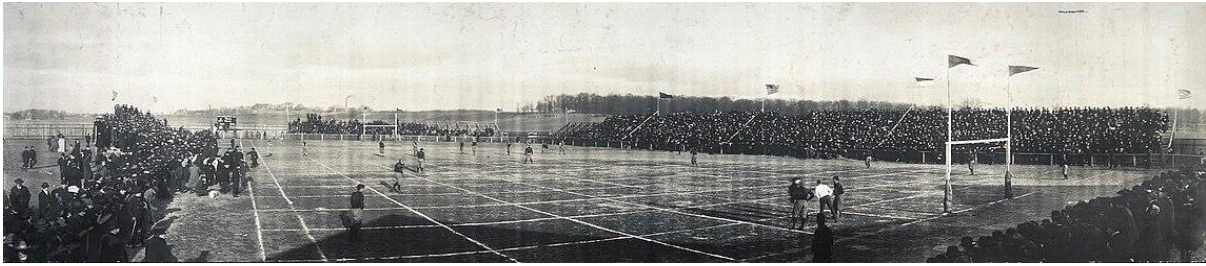
الن جانسون سیرلیف

این روز در عرصه‌ی فرهنگ نیز مهم بوده است. در دوم آذرماه سال ۵۳۴ پیش از میلاد تسپیس اهل ایکاریا^۲ در تاریخ ثبت‌شده‌مان نخستین کسی بود که هنگام خواندن شعرهای داستانی در قالب شخصیت‌های داستانی فرو می‌رفت و نقش آن‌ها را بازی می‌کرد. این روش البته بی‌شک قدمتی به اندازه‌ی تاریخ بشر دارد، اما این نخستین کسی است که نامش برای انجام این کار در تاریخ ثبت شده است.

^۱Ellen Johnson-Sirleaf

^۲Thespis of Icaria

در ۱۲۶۸ اولین ماشین پخش موزیک (jukebox) در پاله رویال^۱ سان فرانسیسکو نصب شد.



در ۱۲۸۵ بعد از پیروزی تیم ببرهای مسیلون^۲ بر بولداگ‌های کانتون^۳ (تصویر بالا)، اعتراض‌هایی برخاست و برنده شدن این تیم به زد و بندهایی مربوط دانسته شد. این نخستین رسوایی رسانه‌ای تاریخ درباره‌ی فوتبال بود. در ۱۳۰۳ ادوین هابل^۴ در مجله‌ی نیویورک تایمز مقاله‌ای نوشت و اعلام کرد که سحابی آندرومدا^۵ که تا آن هنگام ابری در کهکشان راه شیری پنداشته می‌شد، در اصل کهکشانی بزرگ در خارج از قلمرو کهکشان ماست.



قتل لی هاروی اسوالد

^۱Palais Royale

^۲Massillon Tigers

^۳Canton Bulldogs

^۴Edwin Hubble

^۵Andromeda nebula

در سال ۱۳۴۲ زمانی که لی هاروی اسوالد^۱ قاتل جان اف کندی، برای انتقال به زندان سوار خودروی پلیس می‌شد، به دست مردی به نام جک روبی^۲ که مدیر یک کاباره بود به قتل رسید. برای نخستین بار صحنه‌ی قتل او به طور زنده از تلویزیون پخش شد. اسوالد با مرگ نابهنگامش رازهای زیادی را درباره‌ی آمران ترور کندی با خود به گور برد. در ۱۳۵۵ غواصی به نام ژاک مایول^۳ برای نخستین بار بدون تجهیزات اضافی تا ژرفای صد متری دریا پیش رفت، در ۱۳۷۱ اولین تلفن همراه هوشمند در لاس‌وگاس رونمایی شد، در ۱۳۷۲ راشل وایت‌رید^۴ هم‌زمان جایزه‌ی بیست هزار پوندی ترنر^۵ برای برجسته‌ترین هنرمند بریتانیا و جایزه‌ی چهل هزار پوندی بنیاد کا^۶ برای بدترین هنرمند سال را از آن خود کرد! و در ۱۳۸۰ کنوانسیون جرایم اینترنتی در بوداپست به امضا رسید.



سلیمان ندوی



اوتوی اول



بنای یادبود هولوکاست در وین اثر راشل وایت‌رید

در میان اهالی ایران‌زمین سلیمان ندوی مورخ و روزنامه‌نگار پاکستانی و از مؤسسان دانشگاه دهلی نو (جامع ملی اسلامی) در این روز (۱۲۶۳) زاده شد. مرشد فکری با دستاوردها و اثرات بحث‌برانگیز هم به شکل جالب توجهی در همین روز زاده شده‌اند: جلال آل احمد (۱۳۰۲)، دکتر علی شریعتی (۱۳۱۲) در میان ایرانیان

^۱Lee Harvey Oswald

^۲Jack Ruby

^۳Jacques Mayol

^۴Rachel Whiteread

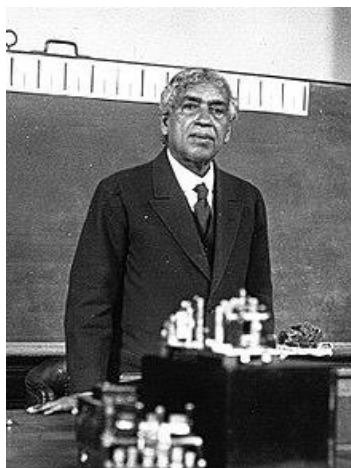
^۵Turner Prize

^۶K Foundation

اوتوی اول امپراتور مقدس روم (۲۹۱)، وآناتولی لوناچارسکی^۲ سیاستمدار و روزنامه‌نگار روس (۱۲۵۴) در این روز زاده شده‌اند و جاگدیش چاندرا بوز^۳ فیزیکدان و زیست‌شناس هندی (۱۳۱۶) و آندره مالرو^۴ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۳۵۵) در این روز درگذشته‌اند.



آناتولی لوناچارسکی



چاندرا بوز



آندره مالرو

^۱Otto I

^۲Anatoly Lunacharsky

^۳Jagdish Chandra Bose

^۴André Malraux

سوم آذر



فردی مرکوری



مراسم تدفین خلبان‌های روس کشته شده در سوریه

روز یکشنبه سوم آذر سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی نخستین شماره از روزنامه‌ی مجلس ملی ایران منتشر شد که بر صدر آن کلمه‌ی مشروطه نقش بسته بود. روند نوسازی سیاست در ایران که به انتشار این روزنامه منتهی شد به نسبت نرم و ملایم و بی‌خونریزی و سرکوب بود و بعدتر که در دوران رضاشاه کار به تغییر لباس و کشف حجاب کشید هم وضعیت همچین ماند.

بر خلاف ایران، در ترکیه که کشوری نوپا بود و ارتباط تاریخی‌اش را با عثمانی بریده و در صدد حذف میراث فرهنگ ایرانی و زبان پارسی‌اش بود، این روند با خشونت و خونریزی فراوان طی شد. نمونه‌اش آن که در

همین روز به سال ۱۳۰۴ یک رهبر دینی در شرق ترکیه به نام شیخ عثمان خواجه همراه با بیست سی نفر از پیروانش به فرمانداری شهرشان رفت و درخواست کرد که لباس سنتی‌شان را حفظ کنند. در نتیجه فرماندار همه را دستگیر کرد! به دنبال این واقعه دو هزار نفر از مردم به هواداری از شیخ عثمان تظاهرات کردند و واکنش سرکوبگرانه و خشن پلیس ترکیه به کشته شدن بیست و سه نفر و زخمی شدن چند صد تن انجامید. شیخ عثمان هم به همراه تمام همراهانش که درخواستی عادی و مدنی را مطرح کرده بودند به دنبال این جریان اعدام شدند.

در همین روز به سال ۱۳۵۵ زلزله‌ی چالدران به مرگ چهار تا پنج هزار تن در منطقه‌ی مرزی ایران و ترکیه منتهی شد، در ۱۳۹۲ هم ایران معاهده‌ای بین‌المللی برای محدودسازی نیروی اتمی‌اش امضا کرد که به برجام مشهور شد. دو سال بعد در ۱۳۹۴ یک جنگنده‌ی سوخوی روسی هنگام پرواز بر فراز مرز ترکیه و سوریه توسط نیروی هوایی ترکیه مورد حمله قرار گرفت و سقوط کرد. در این جریان دو روس کشته شدند.



آبل تاسمان



دربار امپراتور تئودوسیوس



فردیناند سوم کاستیل

در تاریخ جهان هم روز سوم آذرماه به نسبت پرماجرا بوده است. در ۳۸۰ میلادی امپراتور تئودوسیوس اول که واپسین امپراتور حاکم بر روم شرقی و غربی بود، طی مراسمی به کنستانتینوپل وارد شد و قدرت را به دست گرفت. در ۶۲۷ فردیناند سوم شاه کاستیل^۲ شهر سویل^۳ را گرفت، در ۱۲۳۴ حکومت محلی تگزاس حکم کرد نیروی پلیس سواره‌ای برای مقابله با راهزنان تشکیل شود. این نیرو را تگزاس رنجرز^۴ نامیدند که هنوز هم وجود دارد و در ۱۳۱۹ جمهوری اسلوواک به قوای محور پیوست. و در ۱۳۲۳ هواپیماهای آمریکایی برای اولین بار توکیو را بمباران کردند و این دو رخداد اخیر همگی در بستر جنگ جهانی دوم قرار می‌گیرند. در ۱۳۴۴ هم ژوزف دزیره موبوتو^۵ قدرت را در کنگو به دست گرفت و رئیس‌جمهور شد. او تا سی سال بعد قدرت را با خودکامگی در دست داشت.



بمباران توکیو

^۱Theodosius I

^۲Ferdinand III of Castile

^۳Seville

^۴Texas Rangers

^۵Joseph-Désiré Mobutu

در این روز یک واقعه‌ی جنایی جالب توجه هم رخ داده است. در سال ۱۳۵۰ سارقی که خود را دن کوپر^۱ می‌نامید، هواپیمایی را در هوایی توفانی ربود، دویست هزار دلار پولی را که توسط آن حمل می‌شد دزدید و بعد با چتر نجات از هواپیما بیرون پرید! او هرگز دستگیر نشد. در ضمن آزمایشگاه جرم‌شناسی اف‌بی‌آی در واشینگتون هم در چنین روزی به سال ۱۳۱۱ گشایش یافت.



دن کوپر



تگزاس رنجرز



کتیبه‌ی اورخون

سوم آذرماه در ضمن با دستاوردهای علمی و اکتشاف‌ها نیز تقارنی دارد. در این روز به سال ۱۰۲۱ آبل تاسمان^۲ جزیره‌ی تاسمانی را کشف کرد و در ۱۰۲۳ جان میلتون^۳ کتاب *Areopagitica* را منتشر کرد که مشمول سانسور شد و جلوی خوانده شدنش را گرفتند. در ۱۲۳۸ چارلز داروین^۴ کتاب *منشأ انواع*^۵ را به چاپ رساند و این نخستین متن جامع درباره‌ی نظریه‌ی تکامل مدرن بود. در ۱۲۵۶ هم رمان *آنا سیول*^۶ به نام زیبایی سیاه^۸ که در آن به دفاع از حقوق حیوانات می‌پرداخت، به چاپ رسید. در ۱۲۹۴ آلبرت انشتین در آکادمی علوم

^۱Dan Cooper

^۲FBI Scientific Crime Detection Laboratory

^۳Abel Tasman

^۴John Milton

^۵Charles Darwin

^۶*On the Origin of Species*

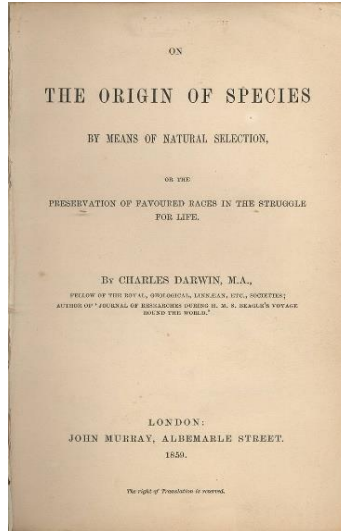
^۷Anna Sewell

^۸*Black Beauty*

پروس^۱ در برلین سخنرانی کرد و معادلات میدان مربوط به نظریه‌ی نسبیت عام را برای فیزیک‌دانان توضیح داد. در ۱۳۵۳ هم اسکلت تقریباً کاملی (با ۴۰٪ استخوان‌ها) از یک میمون جنوبی آفاری (Australopithecus afarensis) از اجداد انسان در آفریقا کشف شد که یابندگانش آن را لوسی نامیدند.



آنا سیول



جلد چاپ نخست اصل انواع



لوسی

روز سوم آذرماه مصادف است با زادروز پروین شاکر شاعر پاکستانی اردوزبان که در سال ۱۳۳۱ زاده شد. در ۱۳۴۲ هم کیهان کلهر موسیقی‌دان و نوازده‌ی ایرانی به دنیا آمد. شمار رفتگان ایران‌زمین در این روز بیشتر است و این نام‌ها را در بر می‌گیرند: باگرات چهارم شاه مقتدر گرجستان که در ۴۵۱ هجری خورشیدی پس از ۴۵ سال حکومت درگذشت، گورو تیغ بهادر نهمین پیشوای دینی سیک‌ها (۱۰۵۴)، علی شاه‌آبادی فیلسوف و پیشوای دینی (۱۳۲۸)، امیرعبدالله سوم (سالم الصباح) حاکم کویت که دست‌نشانده‌ی انگلیسی‌ها بود (۱۳۴۴) و

^۱Prussian Academy of Sciences

فرخ بلسارا مشهور به فردی مرکوری (۱۳۷۰) که مردی زرتشتی و برخاسته از گجرات بود که در زنگبار (تانزانیا) به دنیا آمده بود و تابعیت انگلیسی داشت و خواننده‌ی مشهور گروه کوین بود.



سکه‌ی باگرات چهارم



لاکی لوچیانو



امیر عبدالله سوم



بابوف



اریک فون مانشتاین

در میان زادگان نامدار ایرانی هم از این نام‌ها باید یاد کرد: فرانسوا نوئل بابوف^۳ انقلابی فرانسوی (۱۱۳۹)، یولیوس مارتوف^۴ سیاستمدار روس و رهبر منشویک‌ها (۱۲۵۲)، اریک فون مانشتاین^۵ سپهسالار آلمانی (۱۲۶۶)، لاکی لوچیانو^۶ گانگستر مشهور آمریکایی (۱۲۷۶) و امیر کوستاریکا کوستوریتسا^۷ کارگردان صرب (۱۳۳۳). بیلگه

^۱Freddie Mercury

^۲Queen

^۳François-Noël Babeuf

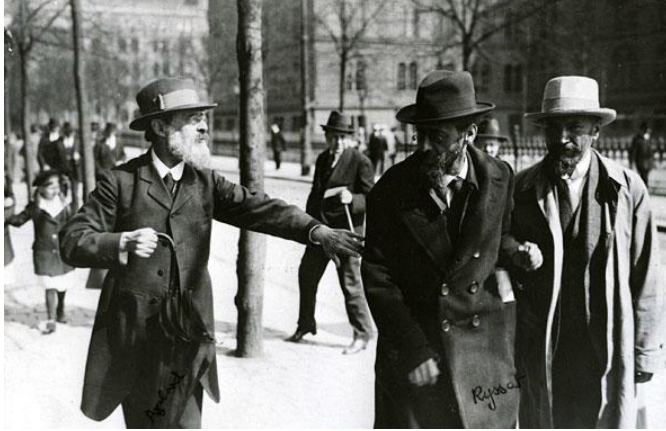
^۴Julius Martov

^۵Erich von Manstein

^۶Lucky Luciano

^۷Emir Kusturica

خاقان رهبر ترک‌ها در مغولستان که کتیبه‌ای از خود در اورخون باقی گذاشته در این روز به دست دشمنانش مسموم و کشته شد (۱۱۳) و ژرژ کلمانسو سیاستمدار فرانسوی هم در این روز به سال ۱۳۰۸ درگذشت.



رهبر منشویک‌ها در استکهلم: اکسلرود، مارتوف و مارتینوف



امیر کاستاریکا



گورو تیغ بهادر

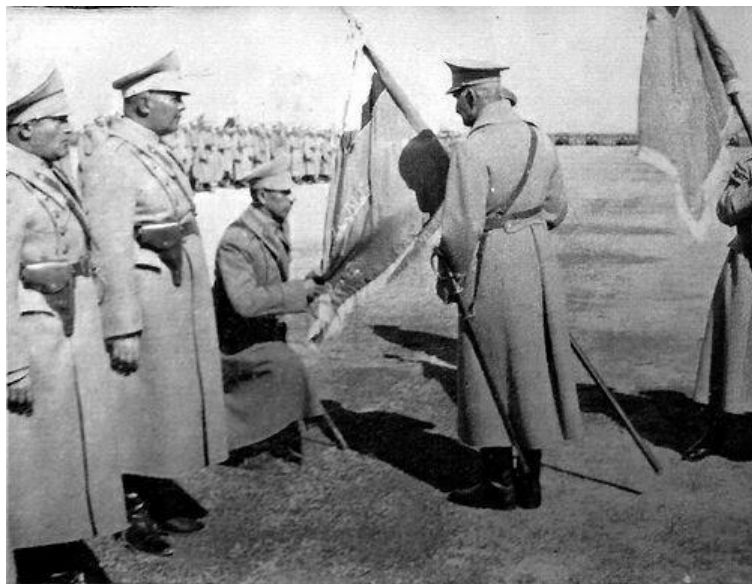
\Georges Clémenceau

چهارم آذر



روز چهارشنبه چهارم آذر سال ۱۲۸۷ (۱ ذی‌قعدة ۱۳۲۶ ق.) محمدعلی شاه که با مشروطه سر ناسازگاری داشت، زیر فشار افکار عمومی، نظام‌نامه‌ی مجلس شورای ملی را امضا کرد و به آن رسمیت بخشید. اما بلافاصله بعد از آن به دسیسه‌چینی برای بازگرداندن استبداد پرداخت و دست به کودتایی زد که با دلاوری آزادی‌خواهان شکست خورد. در نتیجه، درست دو سال پس از امضای این نظام‌نامه، به سال ۱۲۸۹ در همان مجلس تصویب

کردند که مستمری‌ای بالغ بر ماهیانه چهارصد تومان به ستارخان و سیصد تومان به باقرخان برای پایمردی در برابر مستبدین پرداخت شود!



روز دوشنبه چهارم آذر سال ۱۲۹۰

ملک‌الشعراى بهار روزنامه‌ی تازه‌بهار را در مشهد منتشر کرد که بیش از ۹ شماره انتشار نیافت و به دستور کینیاژ دایژا نماینده‌ی روسیه در خراسان -به دنبال روزنامه‌ی پیشین‌اش نوبهار- توقیف شد. با این همه اقتدار بیگانگان چندان نپایید و تا ده سال

بعد به تدریج از میان رفت. در ۱۳۰۰ رضاخان که به وزارت جنگ رسیده بود نطقی برای افسران ژاندارمری ایراد کرد و ایشان را در نیروهای قزاق ادغام کرد و این مقدمه‌ای بود برای تشکیل ارتش ملی. در همین روز بخش عمده‌ی افسران سوئدی‌ای که فرماندهی ژاندارمری را در اختیار داشتند هم استعفا کردند و جای خود را به افسران ایرانی دادند. در همین روز از طرف سفارت انگلیس یادداشتی تسلیم وزارت امور خارجه شد که به موجب آن دولت انگلیس شدیداً نسبت به تصمیم لایحه‌ی واگذاری نفت شمال به یک شرکت آمریکایی اعتراض کرده بود و این هماهنگ با یادداشت مشابه دولت شوروی بود که مضمونی همسان داشت. در جلسه‌ی فوق‌العاده‌ی مجلس شورای ملی یادداشت‌های سفارت شوروی و انگلیس مورد بحث و گفتگو قرار گرفت و مجلس به دولت اختیار

داد که به هر دو دولت جوابی دندان شکن بدهد و متذکر بشود به هیچ وجه به آن‌ها اجازه‌ی مداخله در امور داخلی ایران داده نخواهد شد. در همین روز امتیازنامه‌ی نفت خوشتاریا که تبعه‌ی روسیه بود هم در مجلس لغو شد! در ۱۳۰۴ آتاتورک در ترکیه فرمان داد که مردان بی کت و شلوار یک سال زندانی شوند! در ۱۳۱۴ هم به دنبال وقایع مسجد گوهرشاد محمدولی اسدی متولی آستان قدس رضوی به خاطر این اغتشاش محکوم شد و دستگیر و زندانی‌اش کردند.



سیل مکه

روز چهارم آذر به شکل غریبی با فاجعه‌های طبیعی تقارن پیدا کرده است. در چنین روزی به سال ۱۰۴۶ زلزله‌ی مهیبی شهر شِماخی در گرجستان را ویران کرد و به مرگ هشتاد هزار نفر منتهی شد، در ۱۱۳۸ هم زمین‌لرزه‌ای در دریای مدیترانه به ویرانی شهرهای دمشق و بیروت انجامید و بین سی تا چهل هزار نفر را از میان برد. در ۱۳۸۸، در یک فاجعه‌ی طبیعی نادر، هم‌زمان با اجرای مراسم حج، سیلی در شهر جدّه آمد که به مرگ حدود پانصد تن انجامید و سه هزار خودروی حاجیان را با خود برد!

\Akaki Khoshtaria

اما این فجایع تنها به ایران زمین محدود نبوده است. چون در ۷۲۲ هجری خورشیدی تسونامی بزرگی که از زلزله‌ای در دریای تیرنه ناشی شده بود، شهرهای ناپل^۲ و آمالفی^۳ را در هم کوبید، در ۱۲۱۲ زلزله‌ی مهیبی با شدت ۸/۷-۹/۲ ریشتر در بستر اقیانوس رخ داد که باعث شد تسونامی‌های عظیمی کل سواحل سوماترا و اندونزی را در هم بکوبد و در ۱۲۱۸ گردباد عظیمی در هند بندرگاه کورینگاه را ویران کرد و بر سر راه خود بیست هزار قایق و کشتی را منهدم کرد و به مرگ هزاران هندی انجامید.



نبرد مونت گیسارد

^۱Tyrrhenian Sea

^۲Naples

^۳Amalfi

چهارم آذرماه در تاریخ سیاسی جهان هم برجستگی‌ای دارد. بنا به روایت‌های رومی در چنین روزی در سال ۵۷۱ پیش از میلاد سرویوس تولیوس رهبر مردم رم پیروزی‌اش بر مردم اتروسک را جشن گرفت. دو رخدادهای این روز هم به چیرگی سپاهیان مسیحی بر مسلمانان مربوط می‌شود: در ۵۵۶ هم بالدوین شاه اورشلیم و راینالد اهل شاتیون رهبر شهسواران معبدی قوای صلاح‌الدین ایوبی را در نبرد مونت‌گیسارد^۱ (احتمالاً جزر در نزدیکی رمله) شکست دادند. در ۸۷۰ محاصره‌ی گرانادا که واپسین دولت مسلمانان در اسپانیا بود با تسلیم شدن امیر ابو عبدالله محمد و عقد قرارداد گرانادا^۲ به پایان رسید (تصویر زیر). این روز در ضمن با شکل گرفتن کشور ایالات متحده هم پیوند خورده است. در ۱۱۶۲ آخرین سربازان بریتانیایی به دنبال امضای قرارداد پاریس شهر نیویورک را ترک کردند،



^۱Servius Tullius

^۲Baldwin IV

^۱Raynald of Châtillon

^۲Battle of Montgisard

^۲Treaty of Granada

گرانینگاه دیگر وقایع سیاسی این روز به آلمان و ژاپن مربوط می‌شود. چون در ۱۲۹۶ ارتش آلمان قوای پرتغال را در نبردِ نگو مانوا^۱ در مرز موزامبیک و تانزانیا شکست دادند، در ۱۳۱۵ ژاپن و آلمان در برلین پیمان ضدکمیترن^۲ را برای مقابله با نفوذ کمونیست‌ها در سیاست کشورهایشان امضا کردند، در ۱۳۱۸ ارتش سرخ شوروی با صحنه‌آرایی و تبلیغاتی وسیع اعلام کرد که قوای فنلاندی در مرز به سربازان روس حمله کرده و عده‌ای را کشته‌اند و چهار روز بعد با همین بهانه به فنلاند حمله کرد و فاجعه‌ای به نام جنگ زمستانی را برای ارتش خود رقم زد. و در ۱۳۴۹ یوکیو می‌شیما^۳ شاعر، نویسنده و کارگردان نامدار ژاپنی پس از آن که به همراه چند تن از دوستان افسرش کودتایی نمادین انجام داد و کوشید قدرت‌های سابق را به مقام امپراتور بازگرداند، شکست خورد و پس از سخنرانی پرشوری به شیوه‌ی سنتی ژاپنی‌ها (سپوکو^۴) شکم خود را با شمشیر درید و خودکشی کرد.



قرارداد ضد کمیترن ژاپن و آلمان



صحنه‌ای از نخستین فیلم رنگی



یوکیو می‌شیما

^۱Battle of Ngomano
^۲Anti-Comintern Pact

^۳Yukio Mishima
^۴Seppuku

در ۱۳۵۴ سورینام از هلند استقلال یافت، در ۱۳۶۵ مقامات رسمی آمریکا فاش کردند که پول به دست آمده از فروش اسلحه به ایران صرف پشتیبانی مالی از شورشیان کنترا در نیکاراگوآ می شده است و در ۱۳۷۱ مجلس فدرال چکسلواکی حکم کرد که این کشور به دو کشور متمایز جمهوری چک و اسلواکی تقسیم شود.



آناستاس میکویان

مهراب مامارداشویلی

کارل بنز در جوانی

کونون یوئه چی

چهار رخداد این روز در سطح فرهنگی هم شایان ذکر است. نخست آن که در ۱۳۰۱ هوارد کارتر^۱ و لرد کارناروان^۲ پس از سه هزار سال مهر و موم آرامگاه توت آنخ آمون را گشودند و به آن وارد شدند. در همین روز فیلم *The Toll of the Sea* به نمایش در آمد و نخستین فیلم رنگی ای بود که با شیوهی تکنی کالر^۳ ساخته شده بود. پیش از آن فیلم «دره‌ی بینابین» هم با این روش ساخته شده بود اما اکران عمومی نداشت. دیگر آن که در ۱۳۳۱ نمایش «تله‌موش»^۴ نوشته‌ی آگاتا کریستی^۵ در تئاتر آلباسادورز^۶ لندن به نمایش درآمد که به دیرپاترین نمایش تاریخ تئاتر تبدیل شد و تا به امروز به طور پیوسته اجرا می‌شود. بیست و پنج هزارمین اجرای این نمایش

^۱Howard Carter
^۲Lord Carnarvon

^۳Technicolor
^۴The Mousetrap

^۵Agatha Christie
^۶Ambassadors Theatre

در آذرماه ۱۳۹۱ بر صحنه رفت! سومی هم آن که در ۱۳۶۳ سی و شش خواننده‌ی مشهور در ناتینگ‌هیل لندن گرد آمدند و کنسرتی خیریه برای یاری به قحطی‌زدگان اتیوپی اجرا کردند.

در ایران‌زمین این نامداران در چهارم آذرماه زاده شده‌اند: آناستاس میکویان^۲ بلشویک ارمنی و دوست استالین (۱۲۷۴)، بابک افشارزاده موسیقی‌دان و سازنده‌ی آهنگ‌های ویگن و عارف و ستار و داریوش (۱۳۱۳)، و ریاض احمد گوهرشاهی صوفی و پیشوای دینی پاکستانی (۱۳۲۰). او انجمن سرفروشان اسلام و بنیاد بین‌المللی مسیح را تأسیس کرده و در کتابش به نام «دین الهی» ادعا کرد که مهدی موعود، مسیح و کالکی آواتار است. مهرباب مامارداشویلی^۳ فیلسوف نامدار گرجی هم در چنین روزی (۱۳۶۹) درگذشته است.



ریاض احمد گوهرشاهی

در میان انیرانیان هم آندرو کارنگی^۴ سرمایه‌دار اسکاتلندی تبار آمریکایی (۱۲۱۴)، کارل بنز^۵ مهندس آلمانی (۱۲۲۳)، هانری تولوز لوترک^۶ نقاش فرانسوی (۱۲۴۳)، دیل کارنگی^۷ نویسنده و آموزشگر آمریکایی (۱۲۶۷) و موریس مک‌دونالد^۸ از بنیانگذاران شرکت همبرگر مک‌دونالد (۱۲۸۱)، عبدالله احمد بداوی دولتمرد و رئیس‌جمهور

^۱Notting Hill

^۲Anastas Mikoyan

^۳Merab Mamardashvili

^۴Andrew Carnegie

^۵Carl Benz

^۷Henri de Toulouse-Lautrec

^۶Dale Carnegie

^۸Maurice McDonald

مالزی و تینا ترنراخوانندهی آمریکایی (هر دو در ۱۳۱۸) در این روز زاده شده‌اند و کونبون یوئه‌چی استاد هنرهای

رزمی ژاپنی و بنیانگذار سبک یوئه‌چی ریو^۳ (نیای کاراته) در این روز به سال ۱۳۲۷ درگذشته است.



هانری تولوز لوترک



تینا ترنر



عبدالله احمد بداوی

^۱Tina Turner

^۲Kanbun Uechi

^۳Uechi-Ryū

پنجم آذر



سفر سوم ناصرالدین شاه (۳) به فرنگ، که در آن رقابت و دشمنی اتابک امین السلطان (۲) و ملک‌خان (۱) آغاز شد

روز سه‌شنبه پنجم آذرماه سال ۱۲۶۸ (دوم ربیع‌الثانی ۱۳۰۷ ق.) اتابک امین‌السلطان صدراعظم مقتدر

ایران که با مشروطه دشمنی می‌ورزید میرزا ملک‌خان را از مقام سفارت عزل کرد و دشمنی او را به جان خرید.

در ۱۲۹۱ کنسول انگلیس در بوشهر که در پی خرده‌گیری از مقام‌های ایرانی و تثبیت پلیس جنوب زیر نظارت

انگلیسی‌ها بود، والی فارس را متهم به اهمال و سهل‌انگاری نمود و غرامت کالای کاروانی غارت‌شده را مطالبه کرد.

در پنجم آذر سال ۱۳۰۴ شیخ احمد حامد مکه‌ای رهبر نقشبندی‌ها به همراه پیروانش در شهر قیصریه و مرعش در اعتراض به فرمان آتاتورک درباره‌ی اجباری شدن لباس غربی تظاهراتی صلح‌جویانه کردند، اما مورد حمله‌ی پلیس قرار گرفتند و به شدت سرکوب شدند. او را شتابزده به همراه چهار تن از سازمان‌دهندگان تظاهرات اعدام کردند.

در همین روز به سال ۱۳۲۴ روس‌ها که شمال ایران را در اشغال نظامی‌شان داشتند و سودای بلعیدن استان‌های غربی را در سر می‌پختند، بیات استاندار آذربایجان را از محل خدمتش تبعید کردند. او به تهران آمد و تا حدودی در مقام دهن‌کجی به روس‌ها به جای غلامحسین ابتهاج که گرایشی چپ‌گرایانه داشت به شهرداری تهران رسید. روس‌ها هرچند در تصرف آذربایجان و کردستان ناکام ماندند، اما در قفقاز و آران و شروان که در دوران تزاری از ایران کنده بودند و در دست بلشویک‌ها بود سیاست ایران‌زدایی شدید و خشنی را اجرا کردند. به شکلی که وقتی در پنجم آذر سال ۱۳۷۰ مجلس دولت نوپای جمهوری آذربایجان نام‌های روسی‌ای را که بلشویک‌ها روی شهرهای منطقه‌ی قره‌باغ گذاشته بودند به نام‌های قدیمی‌اش تبدیل کرد، خوانش بیشترشان را طوری تحریف کرد که ریشه‌ی پارسی و ایرانی‌شان نمایان نباشد. روند مشابهی از فرهنگ‌زدایی و ایران‌ستیزی در بخش‌های مستعمره‌ی انگلستان در جنوب هم تداوم یافته بود و همین به شکل‌گیری نسخه‌هایی خشن و نامعقول از اسلام‌گرایی انجامید.



نبرد رود برزینا

پنجم آذرماه در تاریخ نظامی و سیاسی جهان روزی پرماجرا بوده است. در ۲۶۴ هجری خورشیدی سیصد کشتی وایکینگ از رود رن گذشتند و پاریس را در محاصره گرفتند اما در نهایت در گرفتن شهر ناکام ماندند. در ۱۱۹۱ ارتش فرانسه هنگام عقب‌نشینی از روسیه در نزدیکی رود برزینا با سپاهیان روس درگیر شد (تصویر بالا)، اما موفق شد از محاصره‌شان بگریزد و با تلفاتی سنگین از رود عبور کند. در این نبرد قوای فرانسوی پنجاه هزار جنگاور و چهل هزار نیروی تدارکاتی را شامل می‌شدند و روس‌ها ارتشی شصت و چهار هزار نفره را وارد میدان کرده بودند. روس‌ها در نهایت در میدان بر فرانسویان پیروز شدند، اما ناپلئون به خاطر گریز از تله‌ی روس‌ها و عقب‌نشینی منظم از رودخانه پیروزی راهبردی پرهزینه‌ای به دست آورد. هریک از دو طرف در این نبرد حدود بیست هزار تن کشته دادند.

River Berezina

RUSSIA AND SECRET TREATIES.

TERMS PUBLISHED.

PETROGRAD, SATURDAY.

The Telegraph Agency, acting under the direction of the Maximalists, issues the following:—

M. Trotsky, Commissioner for Foreign Affairs, has published a series of secret telegrams and documents, dating partly from the year 1915 and partly from the time of the Ministerial Coalitions. In those relating to Constantinople and the Straits, M. Sazonoff, then Minister for Foreign Affairs, expresses Russia's claims to Constantinople, the west coast of the Bosphorus, the Sea of Marmora and the Dardanelles, Southern Thrace up to the Enos-Midia line, the Asiatic coast and the islands of the Sea of Marmora, and the islands of Imbros and Tenedos.

The Allies put forward a series of claims, to which the Russian Government consented. According to these demands Constantinople was to become a free port for goods neither going to nor coming from Russia. The Allies further demanded the recognition of their rights over Asiatic Turkey, as well as the preservation of the sacred places in Arabia under Mussulman sovereignty, and the inclusion of the neutral zone in Persia within the sphere of British activity.

Russia was prepared to recognise all these demands, and on her side expressed the desire that the Khalifate should be separated from Turkey. In Persia Russia bargained for the retention by herself of "Rayons" (settlements) in the towns of Ispahan and Yerd.

As regarded the future frontiers of Germany, the two sides agreed that full freedom of action should be granted. France put forward her demands, to which the Russian Government agreed. Alsace-Lorraine was to be returned to France, together with the iron ore and coal districts and the wooded regions of the left bank of the Rhine. These were also to be separated from Germany and freed from all political or economic dependence upon Germany.

Certain territories were to be formed into a free, neutral State which would be occupied by Russian troops until certain conditions and guarantees have been fulfilled and peace had been concluded.

Allied Suggestions Resented.

Especially interesting are certain telegrams of M. Terestchenko when Minister of Foreign Affairs relating to the fact that the Ambassadors of Great Britain, Italy, and France had called upon M. Kerensky and pressed upon him the urgent necessity of taking measures to make the army capable of fighting. This attempt to interfere in the internal affairs of Russia, says M. Trotsky, caused a painful impression upon the Government, and M. Terestchenko requested the Russian Ambassador at Washington to intimate to the United States Secretary for War that the Russian Government much appreciated the reserve of the United States Ambassador on that occasion.

Almost of equal interest are the telegrams and other communications sent by M. Terestchenko to his various agents. In one of these, speaking of the concessions made by the bourgeoisie to the Socialists of the Right, M. Terestchenko declares that the concessions lose a certain amount of their value owing to the fact that the Moderate Socialist leaders had in great measure lost their control over the masses, who had been carried away by the Extreme Left. M. Terestchenko further expresses the view that the rôle of the Preliminary Parliament would be a great one, that up to a certain moment it would take the place of a Constituent Assembly, and that, even though in its composition the Socialists should be in a majority, the Moderate parties would succeed in holding their own against the Extreme Left, as the Moderate Socialists would act in accord with the Liberal parties.

The last document published is a secret telegram from the Russian Ambassador at Bern announcing that some big financiers were conferring in Switzerland.

The British deny having participated in the conference. Nevertheless a director of — Bank (here the name of a leading London bank is given) arrived at Geneva on September 2, 1917. Nothing definite is known so far as Russia is concerned. It appears, however, that it was suggested that the Central Powers might obtain certain compensations in the East, and that the German participants in the conference insisted on the cession of the Baltic provinces and the independence of Finland.

—Reuter.



حمله‌ی وایکینگ‌ها به پاریس

در ۱۲۵۵ قوای ارتش ایالات متحده پس از شکست خوردن در نبرد

لیتل بیگ‌هورن، ناغافل به روستاهای سرخپوستان شایان حمله بردند و آنان را کشتار کردند.

در ۱۳۲۸ هم مجلس مشروطه‌ی هند قانون اساسی‌ای را که آمبدکار^۲

نوشته بود به عنوان مبنای سیاست هند مستقل تأسیس کرد، و در ۱۳۲۹ قوای

چینی به نیروهای کمونیست کره‌ی شمالی پیوستند و پاتک شدیدی به ارتش

متحد کره‌ی جنوبی و آمریکا وارد آوردند.

^۱Battle of the Little Bighorn

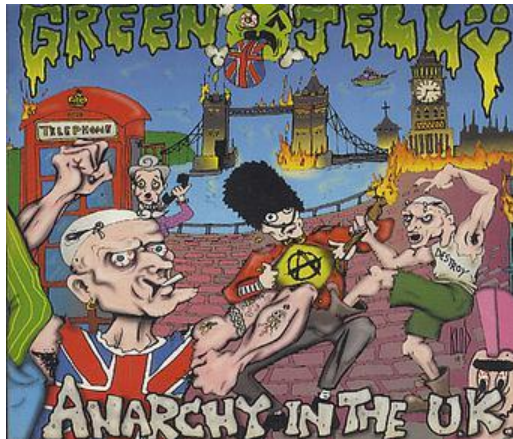
^۲Bhimrao Ramji Ambedkar

این روز در ضمن با برنامه‌های استعماری نافرجام مصادف بوده است. در پنجم آذر ۱۲۹۶ روزنامه‌ی منچستر گاردین^۱ محتوای قرارداد سری سایکس-پیکو^۲ را که سال پیش برای تجزیه‌ی قلمرو ایران غربی و تقسیم سوریه و فلسطین میان فرانسه و انگلیس بسته شده بود فاش کرد.

این روز در تاریخ علم و هنر هم با چند رخداد مشهور قرین بوده است. در ۱۲۲۱ دانشگاه نوتردام^۳ با کوشش کشیشی به نام ادوارد سورن^۴ تأسیس شد، فیلم کازابلانکا^۵ با نقش‌آفرینی همفری بوگارت^۶ و اینگرید برگمان^۷ هم در همین روز به سال ۱۳۲۱ در نیویورک اکران شد و در ۱۳۵۵ هم موزیک *Anarchy in the U.K.* اثر گروه سکس پیستولز^۸ انتشار یافت و سبک موسوم به پانک راک^۹ تأسیس شد.



ادوارد سورن



Anarchy in the U.K.



جان هاروارد

^۱Manchester Guardian

^۲Skyles Picot

^۳University of Notre Dame

^۴Edward Sorin

^۵Casablanca

^۶Humphrey Bogart

^۷Ingrid Bergman

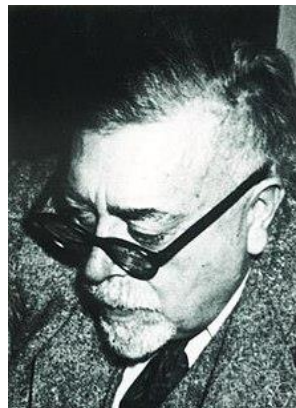
^۸Sex Pistols

^۹punk rock

سه رخداد بی‌ربط ولی مهم دیگر هم در این روز رخ داده است: در ۱۳۴۹ شدیدترین باران ثبت شده در تاریخ در منطقه‌ی باس‌تر^۱ در گوادلوپ^۲ بارید، که طی آن در هر دقیقه بیش از ۳۸ سانتی‌متر آب بر زمین می‌ریخت! در ۱۳۷۹ زلزله‌ای به بزرگی هفت ریشتر باکو را ویران کرد و به مرگ ۲۶ نفر انجامید که شدیدترین زلزله‌ی باکو طی ۱۵۸ سال گذشته بود. در ۱۳۸۲ هواپیمای کنکورد^۳ واپسین پروازش را در بریستول انجام داد.



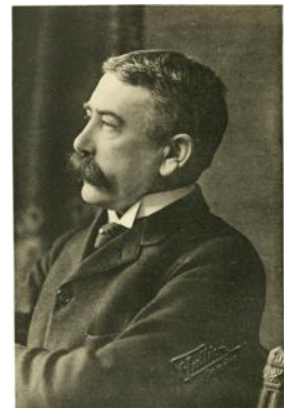
محمدعلی فروغی



نوربرت وینر



هاینریش برونینگ



فردیناند دو سوسور

در این روز در میان ایرانیان عباسعلی‌خان داداش‌بیگی پدر رضاشاه (۱۲۵۷) و محمدعلی فروغی ذکاء‌الملک صدراعظم فرهیخته‌ی رضاشاه و دولتمرد نامدار مشروطه‌خواه (۱۳۲۱) درگذشته‌اند. در میان انیرانیان این نامداران در پنجم آذرماه زاده شده‌اند: جان هاروارد^۴؛ کشیشی که دانشگاه هاروارد را تأسیس کرد (۹۸۶)، فردیناند دو سوسور^۵ زبان‌شناس فرانسوی (۱۲۳۶)، هاینریش برونینگ^۶ صدراعظم آلمان (۱۲۶۴)، نوربرت وینر^۷

^۱Basse-Terre

^۲Guadeloupe

^۳Concorde

^۴John Harvard

^۵Ferdinand de Saussure

^۶Heinrich Brüning

^۷Norbert Wiener

ریاضیدان و فیلسوف سوئدی و بنیانگذار علم سیبرنتیک (۱۲۷۳)، و کویتین اسکینر^۱ مورخ و فیلسوف آمریکایی

(۱۳۱۹). ایزابلا ملکه‌ی کاستیل و لئون^۲ هم در همین روز به سال ۸۸۳ درگذشته است.



ایزابلا ملکه‌ی کاستیل و لئون

^۱Quentin Skinner

^۲Isabella I of Castile and León

ششم آذر



روز یکشنبه ششم آذر ماه سال ۶۳۵ هجری خورشیدی خوران‌شاه پیشوای شیعیان اسماعیلی با تشویق خواجه نصیرالدین طوسی تسلیم مغولان شد و قلعه‌های الموت را به ایشان تسلیم کرد. هلاکوخان بر خلاف قولی که داده بود به سرعت پس از تسلیم خورشاه خودش را و خاندانش را به قتل رساند. حدود ششصد سال بعد چارلز موری^۱ وزیر مختار گستاخ و بی‌ادب انگلستان در ایران با زنی شوهردار و بی‌پروا به نام پروین خانم که در ضمن خواهر زن ناصرالدین‌شاه هم بود دوستی صمیمانه‌ای به

هم زده بود. در این روز که با سه‌شنبه‌ای پاییزی به سال ۱۲۳۴ مصادف بود، ناصرالدین‌شاه دستور داد. پروین

^۱Charles Murray

خانم را، که در قلمرو نفوذ سفارت انگلیس و نزدیک محل اقامت موری به بهانه‌ی بست‌نشینی چادر زده بود، از آنجا خارج کنند و «برای جلوگیری از فحشا» به خانه‌ی برادرانش تحویلش دهند! موری به این قضیه واکنش تندی نشان داد و روابط ایران و انگلیس بر سر این ماجرا برای نخستین بار قطع شد!

نزدیک شصت سال بعد همین انگلیسی‌ها به همراه روس‌ها در جریان جنگ جهانی اول به ایران تاختند و با مصادره‌ی غله و خوراکی قحطی مهیبی در کشور ایجاد کردند. به ویژه در کردستان در این روز کشتار ناشی از قحطی وحشتناک بود، چون روس‌ها اسبان و غله‌ها و رمه‌ی روستاییان را مصادره کرده و با قیمت‌هایی که خودشان تعیین می‌کردند (هر اسب ۲-۳ روبل!) به زور می‌خریدند.

این روز در تاریخ معاصر ایران با چند رخداد سیاسی نیز مصادف بوده است. در ۱۲۹۷ و ثوق‌الدوله به بهانه‌ی خستگی از صدارت استعفا داد ولی سلطان احمدشاه استعفای او را نپذیرفت و مجدداً در مقام خویش تثبیت گردید. در ۱۳۰۶ دولت ایران و افغانستان قرارداد امنیتی مشترک منعقد کردند و در ۱۳۰۷ طبق تصویب‌نامه‌ی هیئت وزیران محمدعلی فروغی، سفیرکبیر ایران در ترکیه، به سمت نمایندگی دائمی در جامعه‌ی ملل تعیین گردید و حسین علاء به معاونت وی برگزیده شد. چهار سال بعد در ششم آذر سال ۱۳۱۱ که با عید مبعث مصادف بود، چون مذاکرات با کمپانی نفت انگلیس برای افزودن بر بهای نفت به جایی نرسیده بود، رضاشاه پرونده‌ی نفت را در بخاری سوزاند و گفت از این تاریخ امتیازنامه‌ی داری لغو می‌گردد و مراتب به شرکت نفت انگلیس در ایران اطلاع داده شد. روزنامه‌ی اطلاعات و سایر جراید در این روز فوق‌العاده انتشار دادند و در شهر تهران و سایر شهرها مراسم چراغانی و شادمانی برپا شد.



خوبه خبر
KhouzNews.ir

از اولین چاه‌های نفت ایران



کابینه‌ی وثوق‌الدوله



در ضمن در همین روز به سال ۱۳۵۷ حزب کارگر کردستان (پ ک ک) در شهر عرفه‌ی ترکیه تأسیس شد و در همین روز به سال ۱۳۸۷ لشکر طیبه، که یک گروه اسلام‌گرای تندروی پاکستانی است، حمله‌ی بزرگش به شهر بمبئی را آغاز کرد و طی

چهار روز بعد با زنجیره‌ای از بمب‌گذاری‌ها و تیراندازی‌های کور به سوی مردم ۱۶۴ نفر را به قتل رساند و ۳۰۸ تن را زخمی کرد (تصویر بالا).



رهبر گروه گارد آهنین در میان پیروانش

ششم آذر در تاریخ جهان با خشونت‌ها و حوادث چندی قرین بوده است. در سال ۲۵ میلادی امپراتور گوانگ‌وو^۱ به دنبال تجزیه‌ی دولت هان اعلام کرد که لویانگ^۲ پایتخت دولت هان شرقی است. در ۱۷۶ میلادی امپراتور مارکوس اورلیوس^۳ پسر جنگاورش کومودوس^۴ را به مقام امپراتوری رساند و او را به فرماندهی لژیون‌های رومی گماشت و در ۶۰۲ میلادی فوکاس^۵ شورشی که به تاج و تخت روم دست یافته بود امپراتور معزول موریس^۶ را وا داشت تا کشته شدن پنج پسرش را یک به یک تماشا کند و بعد خودش را هم گردن زد. در ۸۵۵ هم ولاد دراکولای سپوزنده^۷ که بعدتر در تاریخ به نام کنت دراکولای خون‌آشام شهرت یافت، با پشتیبانی فردریک کبیر بر باساراب لایوتا^۸ که هوادار سلطان عثمانی بود غلبه کرد و به حکمرانی منطقه‌ی والاشی^۹ در رومانی امروز رسید.

^۱Guangwu

^۲Luoyang

^۳Marcus Aurelius

^۴Commodus

^۵Phocas

^۶Maurice

^۷Vlad the Impaler

^۸Basarab Laiota

^۹Wallachia



ولاد دراکولای سپوزنده



مرغ عسل خوار سیاه چهره

در ۱۳۱۹ گروه فاشیستی گارد آهنین^۱ در رومانی شصت تن از مخالفان سیاسی خود را که از اطرافیان شاه کارول دوم^۲ بودند به قتل رساندند و در ۱۳۲۱ ناوگان فرانسه برای این که کشتی هایش به دست ارتش پیروزمند آلمان نیفتد، کل ناوگانش را در تولون غرق کرد!

این روز با رخدادهای جالب توجهی در کلیسای کاتولیک نیز مصادف است. چون در ۴۷۴ هجری خورشیدی پاپ اوربان دوم^۳ در شورای کلرمون^۴ برای نخستین جنگ صلیبی اعلام جهاد کرد که به سرانجام شدن اروپاییان به مرزهای ایران زمین منتهی شد. در ۱۲۰۹ هم کاترین لابوره^۵ که راهبه‌ای مسیحی بود ادعا کرد مریم

^۱Iron Guard
^۲Carol II of Romania

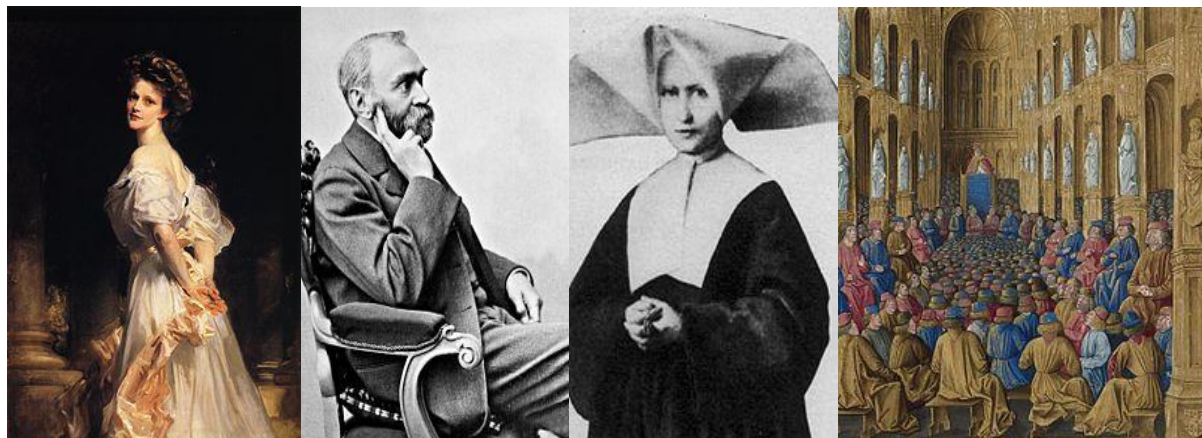
^۳Pope Urban II
^۴Council of Clermont

^۵Catherine Labouré

مقدس بر او ظاهر شده و درخواست کرده که مدالی با نقش او را در کلیسای کاتولیک به رسمیت بشناسند. در

نتیجه «مدال معجزه‌آمیز بانوی پرشکوه ما» ساخته شد که امروز میلیون‌ها کاتولیک آن را به لباس خود می‌زنند و

پاپ کاترین را هم قدیس اعلام کرد!



لیدی نانسی آستور

آفرد نوبل

کاترین لایوره

شورای کلرمون

در همین روز به سال ۱۲۱۴ جیمز پرات^۱ و جان اسمیت^۲ به جرم همجنس‌بازی در لندن به دار آویخته

شدند و واپسین کسانی بودند که به این جرم در انگلستان اعدام می‌شدند. در ۱۲۹۸ لیدی نانسی آستور^۳ اولین زن

انگلیسی بود که به مجلس عوام بریتانیا راه یافت و در ۱۳۴۷ هم پنی ان ارلی^۴ اولین زنی بود که به طور حرفه‌ای

بسکتبال بازی کرد و بابت بازی‌اش دستمزد دریافت کرد.

^۱James Pratt

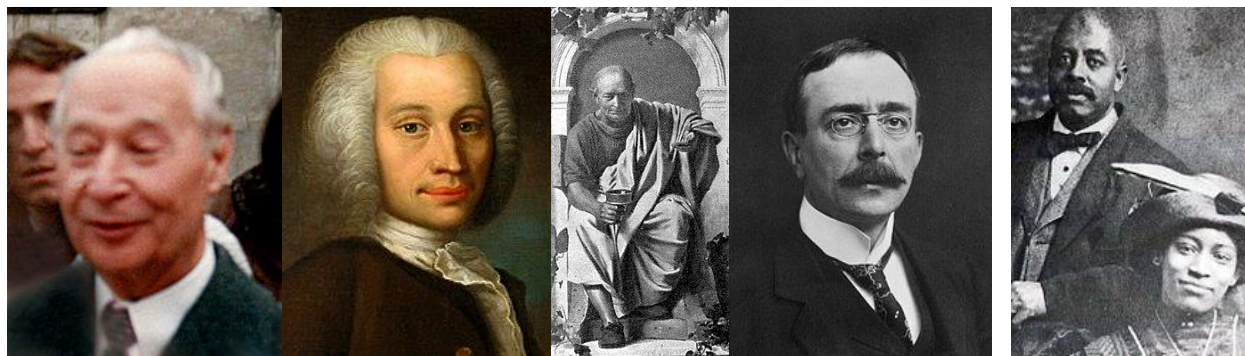
^۲Nancy Astor

^۳John Smith

^۴Penny Ann Early

در ۱۱۹۰ آوای پیانو کنسرتوی شماره‌ی پنج^۱ بتهوون^۲ برای نخستین بار در لایپزیگ^۳ شنیده شد. در ۱۲۱۸ انجمن آمار آمریکا^۴ در بوستون تأسیس شد، در ۱۲۷۴ آلفرد نوبل^۵ در بستر مرگ وصیتنامه‌اش را امضا کرد و بر اساس آن کل ثروتش را برای دادن جایزه‌ی نوبل به دانشمندان وقف کرد. او بخش عمده‌ی ثروت خود را از صنعت نفت باکو و تجارت اسلحه و اختراع دینامیت (در سال ۱۲۴۶) به دست آورده بود. در ۱۳۸۳ هم آخرین مرغ عسل‌خوار سیاه‌چهره (پو-اولی^۶: *Melamprosops phaeosoma*) در هاوایی به خاطر ابتلا به مالاریای پرندگان درگذشت و این گونه منقرض شد.

این روز در تاریخ فضانوردی هم اهمیتی دارد. چون در ۱۳۵۰ فضاپیما^۷ی مارس-۲ ساخت شوروی هنگام قرار گرفتن در مدار بهرام دچار نقص فنی شد و بر سطح این سیاره سقوط کرد و به این ترتیب اولین دست ساخته‌ی بشر شد که به سطح بهرام می‌رسید. در ۱۳۸۰ هم تلسکوپ هابل^۸ نخستین نشانه از جو (از جنس هیدروژن) را در سیاره‌ای که به منظومه‌ای خارج از منظومه‌ی خورشیدی تعلق داشت، ثبت کرد.



الکساندر دوبچک

آندرس سلسیوس

هوراس

اسکات شرینگتون

پنی ان ازلی

^۱Piano Concerto No. 5

^۲Ludwig van Beethoven

^۳Leipzig

^۴American Statistical

Association

^۵Alfred Nobel

^۶po'o-uli

^۷Mars 2

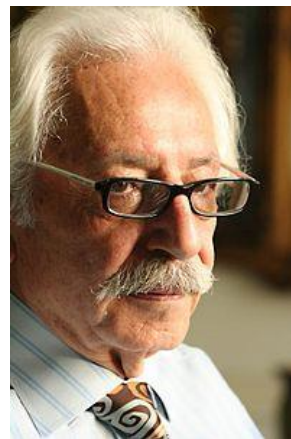
^۸Hubble Space Telescope

در میان ایرانیان عباس میرزا ملک‌آرا پسر محمدشاه قاجار و رقیب ناصرالدین‌شاه بر سر تاج و تخت در ۱۲۱۸ و جمشید مشایخی در ۱۳۱۲ زاده شدند و عزیز محمد بن غازی امیر ایوبی حلب در ۶۱۵ و در روز سه‌شنبه ششم آذر سال ۱۲۹۶ میرزا آقا لیب‌الملک شیرازی از آخوندهای بانفوذ مخالف مشروطه در کربلا درگذشتند. در ۱۳۴۸ هم بهاء‌الدین حسام‌زاده بازارگاد شاعر نامدار فوت کرد.

در میان ایرانیان ششم آذر زادروز این کسان است: آندرس سلسیوس^۱ فیزیکدان و دانشمند سوئدی و بنیانگذار درجه‌ی سلسیوس برای دماسنجی (۱۰۸۰)، چارلز اسکات شرینگتون^۲ اعصاب‌شناس و فیزیولوژیست انگلیسی (۱۲۳۶)، الکساندر دوبچک^۳ سیاستمدار چک (۱۳۰۰)، و جیمی هندریکس^۴ خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۲۱). هوراس^۵ شاعر رومی (سال هشتم پیش از میلاد)، جیمز نیسمیت^۶ پزشک کانادایی-آمریکایی و آفریننده‌ی ورزش بسکتبال (۱۳۱۸) و اوژن اونیل^۷ نمایشنامه‌نویس آمریکایی (۱۳۳۲) هم در این روز درگذشته‌اند.



جیمز نیسمیت



جمشید مشایخی

^۱Anders Celsius

^۲Charles Scott Sherrington

^۳Alexander Dubček

^۴Jimi Hendrix

^۵Horace

^۶James Naismith

^۷Eugene O'Neill

هفتم آذر



صمصام السلطنه

روز هفتم آذر سال ۲۸۲ هجری خورشیدی سپاهیان عباسی که زیر فرمان محمد بن سلیمان کاتب می‌جنگیدند در نبرد حما بر لشکری هشت هزار نفره از قرمطیان غلبه کردند که زیر فرمان حسین بن زکریه به میدان آمده بودند.

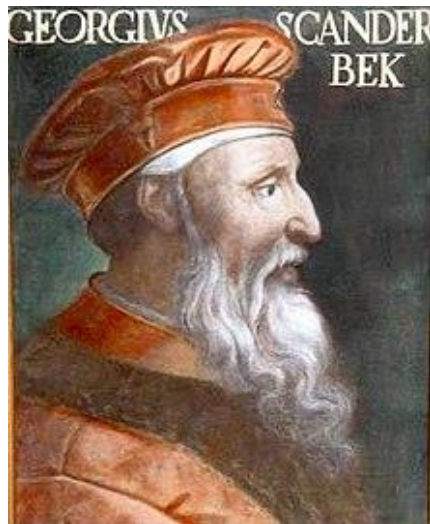
در چنین روزی به سال ۱۲۴۸ میرزا یوسف‌خان مستشارالدوله نشان لژ کلمنت امیتیه از محفل فراماسونری گرانداوریان را دریافت کرد. چهل و دو سال بعد (۱۲۹۰) در همین روز صمصام السلطنه صدراعظم در هیئت

وزیران تغییراتی داد و وثوق‌الدوله را به عنوان وزیر خارجه و سردار محتشم را در مقام وزیر جنگ و ذکاء‌الملک فروغی را به عنوان وزیر پست و تلگراف و مستشارالدوله را با نام وزیر علوم و اوقاف برگزید و این‌ها گروهی از شخصیت‌های کلیدی پیش‌برنده‌ی جریان مشروطه‌خواهی در ایران بودند.

روز هفتم آذر سال ۱۳۲۲ کنفرانس تهران با حضور استالین، چرچیل و روزولت آغاز شد و این نشانه‌ای بود که به پایان جنگ جهانی دوم دلالت می‌کرد. در ۱۳۵۰ وصفی آلتل نخست‌وزیر اردن به دست گروه فلسطینی سپتامبر سیاه ترور شد و به قتل رسید، نه سال بعد در ۱۳۵۹ نیروی دریایی ایران در جریان عملیات مروارید تقریباً کل نیروی دریایی مهاجم عراقی را از میان برد و در ۱۳۷۰ اوستیای جنوبی از گرجستان استقلال یافت.



آن هاتاوی



اسکندربیک

روز هفتم آذر با جنبش‌های استقلال‌طلبانه و تأسیس بسیاری از کشورهای امروزی مصادف بوده است. سال ۸۲۲ هجری خورشیدی اسکندربیک رهبر شورش مقدونیه و آلبانی شهر کرویه^۱ را از عثمانی‌ها گرفت و پرچم آلبانی را بر فراز کاخ حکومتی‌اش برافراشت، در ۱۲۰۰ پاناما از اسپانیا استقلال یافت و به دولت کلمبیای بزرگ پیوست و در ۱۲۲۲ استقلال هاوایی از انگلستان و فرانسه رسمیت یافت. در هفتم آذر سال ۱۲۴۷ هجری شمسی ارتش آمریکا با فرماندهی ژنرال کاستر^۲ با پانصد سرباز به قلمرو سرخپوستان وارد شد و به قبیله‌ای ۲۵۰ نفره از شایان‌ها^۳ حمله برد و به کشتارشان دست گشود. در این قتل‌عام که به اسم «جنگ» رود واشیتا^۴ شهرت یافته، ۱۵۰ مرد و ۷۵ زن و کودک به قتل رسیدند و باقی‌مانده‌ها اسیر گرفته شدند.



اسیران سرخپوست پس از کشتار رود واشیتا

^۱Krujë

^۲George Armstrong Custer

^۳Cheyenne

^۴Battle of Washita River

در ۱۲۷۸ در جریان دومین جنگ‌های بوئر در آفریقای جنوبی، انگلیسی‌ها در نبرد رودخانه‌ی مودر موفق شدند قوای بوئر را به عقب‌نشینی وا دارند اما خودشان تلفاتی شدید را تحمل کردند و در ۱۲۸۴ آرتور گریفیث^۲ که رهبر ناسیونالیست‌های ایرلندی بود حزب شین فن^۳ را تأسیس کرد. در ۱۲۹۱ هم استقلال آلبانی از عثمانی پنج قرن پس از اسکندربیک تحقق یافت. در ۱۲۹۶ مجلس استونی اعلام کرد که نماینده‌ی دولت مستقل استونی است و در ۱۳۳۷ چاد، کنگو و گابون در حریم استعماری فرانسه به خودمختاری دست یافتند. در ۱۳۳۹ موریتانی از فرانسه و در ۱۳۵۴ تیمور شرقی از پرتغال مستقل شد.



آرتور گریفیث



میشل میکومبرو



وصفی التل

مجموعه‌ای از رخدادهای سیاسی دیگر هم در این روز رخ داده است. یکی آن که در هفتم آذر سال ۱۳۲۶ سربازان فرانسوی به روستای می‌تراچ^۴ در ویتنام حمله بردند و همه‌ی روستاییان را به قتل رساندند. بخش عمده‌ی ۱۷۰ زن ساکن روستا پیش از کشته شدن مورد تجاوز قرار گرفتند و ۱۵۷ تن از قربانیان کودک بودند. مردان روستا ابتدا به صف شدند و با مسلسل به قتل رسیدند. دیگری آن که در ۱۳۴۵ میشل میکومبرو^۵ حاکم خودکامه‌ی بوروندی را از قدرت ساقط کرد و خودش اولین رئیس‌جمهور این کشور شد. در ۱۳۵۱ آخرین اعدام

^۱Battle of Modder River

^۲Boer

^۳Arthur Griffith

^۴Sinn Fein

^۵Mỹ Trach

^۶Michel Micombero

در فرانسه با گیوتین انجام شد، در ۱۳۶۸ به دنبال بالا گرفتن انقلاب مخملی حزب کمونیست چکسلواکی اعلام کرد از انحصار قدرت چشم‌پوشی می‌کند و اجازه می‌دهد احزاب دیگر هم تشکیل شوند و در ۱۳۶۹ مارگارت تاچر از مقام نخست‌وزیری و رهبری حزب محافظه‌کار بریتانیا کناره‌گیری کرد و جان میجر^۲ جانشینش شد.



کنفرانس تهران



اولین مسابقه اتومبیل‌رانی

روز هفتم آذر با مجموعه‌ای از رخدادها در عرصه‌ی دانش و فرهنگ نیز قرین بوده است. در چنین روزی به سال ۸۹۹ بود که ماژلان^۳ از محلی عبور کرد که امروز به نام خودش تنگه‌ی ماژلان نامیده می‌شود. در ۹۶۱ ویلیام شکسپیر^۴ و آن هاتاوی^۵ ازدواج کردند. در ۱۱۹۳ هم مجله‌ی تایمز^۶ اولین نشریه‌ای بود که به صورت ماشینی تولید می‌شد. دستگاه چاپ این بنگاه مطبوعاتی را که با نیروی بخار کار می‌کرد، شرکت آلمانی کونینگ و باوئر^۷ ساخته بود.

^۱Margaret Thatcher

^۲John Major

^۳Ferdinand Magellan

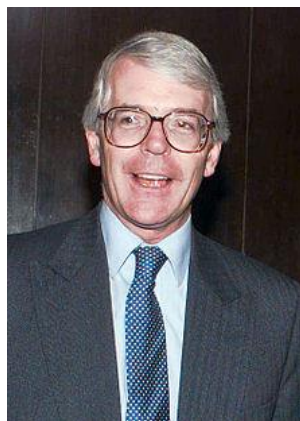
^۴William Shakespeare

^۵Anne Hathaway

^۶The Times

^۷Koenig & Bauer

در ۱۲۷۵ موسیقی «چنین گفت زرتشت» اثر ریشارد اشتراوس^۲ اجرا شد، در ۱۲۷۴ اولین مسابقه‌ی اتومبیل‌رانی در ایلینویز^۳ آمریکا برگزار شد. مسیر این مسابقه از پارک جکسون^۴ تا اوانستون^۵ بود و ۹۰ کیلومتر درازا داشت. فرنک دوری^۶ که برنده‌ی مسابقه شد توانست این فاصله را در حدود ده ساعت طی کند! و در ۱۳۴۶ اولین تپ‌اختر (پولسار)^۷ در منظومه‌ی وولپکولا^۸ کشف شد و نامش را PSR B1919+21 نهادند!



جان میجر



ویلیام بلیک



ارنست روهم

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: ویلیام بلیک^۹ نقاش و شاعر انگلیسی (۱۱۳۶)، ارنست روهم^{۱۰} سیاستمدار و سردار آلمانی و رهبر نیروهای اس‌ا در حزب نازی (۱۲۶۶)، کلود لوی استروس^{۱۱} انسان‌شناس فرانسوی (۱۲۸۷) و جو وایدر^{۱۲} مؤسس فدراسیون جهانی بدنسازی (۱۲۹۸).

^۱Also sprach Zarathustra

^۲Richard Strauss

^۳Illinois

^۴Jackson Park

^۵Evanston

^۶Frank Duryea

^۷pulsar

^۸Vulpecula

^۹William Blake

^{۱۰}Ernst Röhm

^{۱۱}Claude Lévi-Strauss

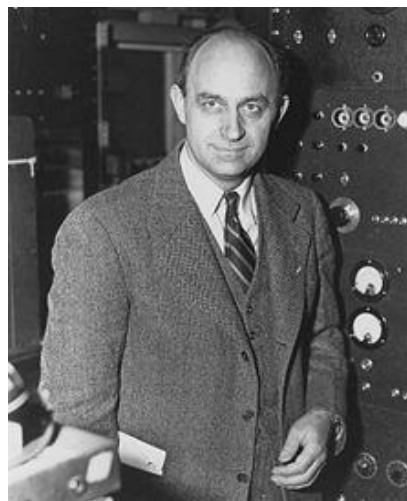
^{۱۲}Joe Weider

رفتگان هفتم آذر هم عبارت اند از: واشینگتن ایروینگ داستان‌نویس آمریکایی (۱۲۳۸)، عبدالبهاء بنیانگذار

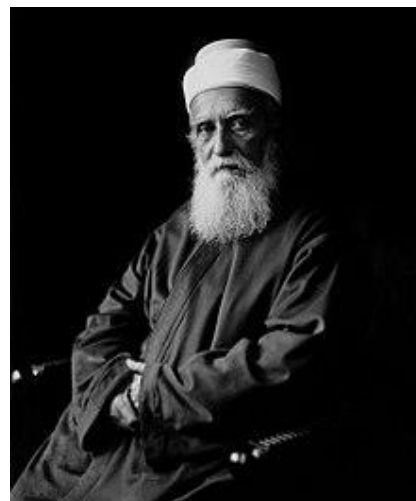
مذهب بهائی (۱۳۰۰)، انریکو فرمی فیزیکدان ایتالیایی (۱۳۳۳) و جفری دامر قاتل آدمخوار آمریکایی (۱۳۷۳).



واشینگتون ایروینگ



انریکو فرمی



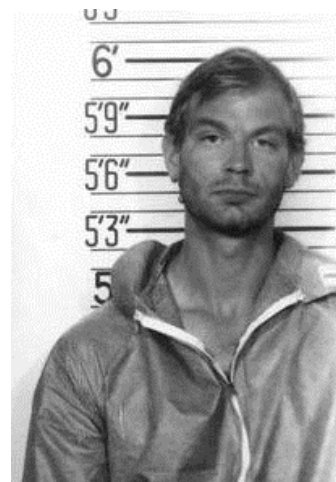
عبدالبهاء



جو وایدر



ریشارد اشتراوش



جفری دامر

Washington Irving

Enrico Fermi

Jeffrey Dahmer

هشتم آذر



روز یکشنبه هشتم آذر سال ۱۲۸۷ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، از آخوندهای مخالف مشروطه، پس از آنکه چیرگی آزادی خواهان بر مستبدان و عزل محمدعلی شاه را دید، با اندرز دوستان و فشار مشروطه خواهان بیانیهای صادر کرد و در آن گفت که با مشروطیت مخالفتی ندارد و دیگر در کار آن مداخله ای نمی کند. روزنامه‌ی *حبل‌المتین* کلکته این بیانیه را در این روز به چاپ رساند. (تصاویر بالا)

این روز با مداخله‌ی روس‌ها در سیاست داخلی ایران و و زورگویی‌شان هم تقارنی داشته است. در سال ۱۲۹۰ سفارت روسیه اولتیماتومی بر مبنای سه اصل به دولت داد و برای آن چهل و هشت ساعت مهلت قرار

داد. این اصول سه‌گانه عبارت بود از اخراج مورگان شوستر آمریکایی، استخدام اتباع خارجی با اجازه‌ی روس و انگلیس و پرداخت خسارت لشکرکشی روسیه به ایران. مجلس ایران پس از کشمکش بسیار بالاخره به اخراج شوستر گردن نهاد و از باقی‌شانه خالی کرد. تا ۹ سال بعد دولت زورگوی تزاری فرو پاشید و دولت خونریز بلشویکی جای آن را گرفت و در چنین روزی به سال ۱۲۹۹ بود که کمونیست‌های روسی شهر کاروانسرا را گرفتند و طبقه‌ی نخبگان فرهنگی و اقتصادی‌اش را نابود کردند و نامش را به ایجوان تغییر دادند.

در این میان چند رخداد پراکنده‌ی دیگر هم رخ داد. در ۱۲۹۱ برف سنگینی در آذربایجان بر زمین نشست به طوری که مردم تا سه روز نتوانستند از خانه‌های خود خارج شوند. در ۱۳۰۷ سعید نفیسی با پری‌مرز فرزاد دختر میرزا حبیب‌الله‌خان فرزند انتخاب‌الملک ازدواج کرد و در ۱۳۱۱ مراسم افتتاح کارخانه قند کرج انجام گرفت که سالیانه سه هزار خروار قند تولید می‌کرد. در ۱۳۱۷ هم مجید آهی وزیر راه مورد بی‌مهری قرار گرفته از خدمت برکنار شد و به زندان افتاد و دکتر محمد سجادی به سرپرستی این وزارتخانه منصوب شد.



راست: بی ستونگ‌گه

چپ: نبرد سورات

William Morgan Shuster

در چین روزی به سال ۶۱۸ میلادی ارتش چینی امپراتور تانگ در نبرد چیان شوئی یوان بر شوئه رن گائو^۲ که برای مدتی بر دولت ناپایدار چین فرمان رانده بود غلبه کرد و با به اسارت گرفتن او و اعدامش این دولت را از میان برد. در ۷۷۳ هجری خورشیدی یی سئونگ گیه^۳ بنیانگذار دولت جوسئون^۴ در کره که با نام شاه تائجو^۵ شهرت یافته، پایتختش را به شهر هان یانگ^۶ منتقل کرد که همان سئول امروزی است و در ۱۲۶۹ قانون اساسی مشروطه‌ی عصر میجی با تشکیل نخستین نشست مجلس ژاپن عملیاتی شد. در ۱۳۱۸ روسیه با حمله به شهرهای فنلاند و بمباران هلسینکی جنگ زمستانی را آغاز کرد و در ۱۳۲۶ هم جنگ داخلی در فلسطین آغاز شد و به پیدایش کشور اسرائیل انجامید.



جنگ در فلسطین



بمباران هلسینکی

^۱Battle of Qianshuiyuan

^۲Xue Rengao

^۳Yi Seong-gye

^۴Joseon

^۵Taejo

^۶Hanyang

هشتم آذر با درگیری‌های خونین سرخپوستان آمریکا و مهاجمان اروپایی نیز مقارن بوده است. در سال ۱۱۰۸ سرخپوستان ناچز^۱ به اردوگاه فرانسوی‌ها در نزدیکی میسی‌سی‌پی حمله بردند و ۱۳۸ مرد و ۳۵ زن و ۵۶ کودک را کشتار کردند. در ۱۲۲۶ پانزده تن از مبلغان مذهبی به رهبری مارکوس ویتمن^۲ به دست سرخپوستان کایوسی^۳ (تصویر پایین) کشتار شدند. کایوسی‌ها می‌گفتند ویتمن در قالب کمک پزشکی به ایشان بیش از دویست تن از مردان قبیله‌شان را مسموم کرده و کشته است و شواهد نشان می‌دهد که یک اپیدمی کشنده‌ی سرخک در این هنگام میان این سرخپوستان شایع شده بود که قاعدتاً به عمد یا غیرعمد از همین گروه مبلغان در میان



میزبانانشان پخش شده بود. ارتش آمریکا به این دلیل کایوسی‌ها را کشتار کرد. در ۱۲۴۵ هم ارتش آمریکا با پشتیبانی دسته‌ای مسلح از سپیدپوستان داوطلب به حریم سرخپوستان در کلرادو وارد شدند و حدود دویست تن از اعضای قبایل شایان^۴ و آراپاهو^۵ را قتل‌عام کردند.

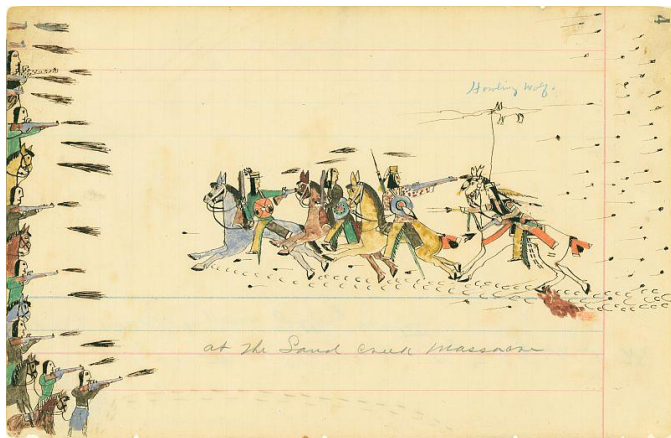
^۱Natchez

^۲Marcus Whitman

^۳Cayuse Indians

^۴Cheyenne

^۵Arapaho



سرخپوستان شایان کلرادو (راست) و نقاشی یکی از بازماندگان از کشتار اهالی این قبایل (چپ)



شورش مردم لهستان

از رخدادهای سیاسی دیگر این روز آن که در این روز (۱۱۸۲) اسپانیا لوئیزیانا را به فرانسه فروخت و این کشور هم بیست روز بعد آن را به ایالات متحده فروخت! در ۱۲۰۹ مردم لهستان بر ضد حاکمیت روسیه تزاری بر سرزمینشان قیام کردند و در ۱۳۶۵ ارتش سورینام (واقع در شمال آمریکای جنوبی) در جریان



درگیری‌هایش با چریک‌های مسلح به روستای موی‌وانا حمله بردند و ساکنان غیرنظامی روستا را که اغلبشان زن و کودک بودند کشتار کردند.

اما از سویه‌های مثبت مدرنیته آن که در چنین روزی به سال ۱۱۸۲ برنامه‌ی بال‌میس^۲ برای مایه‌کوبی مردم آمریکایی و فیلیپینی مقیم مستعمره‌های اسپانیا در برابر بیماری آبله‌مرغان آغاز شد. در ۱۲۵۶ توماس ادیسون برای نخستین بار از دستگاه فونوگراف^۳ رونمایی کرد و در ۱۳۵۱ شرکت آتاری بازی پونگ (تصویر روبرو) را به بازار عرضه کرد که نخستین بازی ویدئویی موفق محسوب می‌شود.



ماری آنزو



جهانگیر دادابه‌ای تاتا



الکساندر بلوک



ژاک شیراک

'Moiwana

'Balmis

'phonograph

الکساندر بلوک^۱ شاعر و نمایشنامه‌نویس روس (۱۲۵۹)، و ژاک شیراک^۲ سیاستمدار فرانسوی (۱۳۱۱) در این روز زاده شده و ماری آنژو^۳ ملکه‌ی فرانسه (۸۴۲) و جهانگیر راتنجی دادابه‌ای تاتا^۴ خلبان و کارآفرین زرتشتی هندی و مدیر شرکت تاتا (۱۳۷۲) در این روز درگذشته‌اند.

^۱Aleksandr Blok
^۲Jacques Chirac

^۳Marie of Anjou

^۴Jehangir Ratanji Dadabhoy
Tata

نهم آذر



رضاخان سوادکوهی



خروش مردم بابت اولتیماتوم روس

در سال ۹۹۱ در نبرد دریایی سوالی که در نزدیکی بندر سورات در گجرات هند در گرفت، بریتانیایی‌ها بر پرتغالی‌ها غلبه کردند و در راه جایگزینی‌شان در مقام قدرت مسلط استعماری در هند یک قدم بزرگ برداشتند.

'Battle of Swally

روز دوشنبه نهم آذر سال ۱۲۸۷ دسته‌ای از زاغ‌ها به پرچم دولتی قاجار که بر فراز شمس‌العماره برافراشته شده بود حمله کردند و آن را دریدند. مردم تهران این واقعه را فالی شوم دانستند و آن را نشانه‌ی انقراض سلسله‌ی قاجاری دانستند. تا یک سال بعد نیروهای مشروطه‌خواه بر محمدعلی‌شاه، شاه مستبد قاجار، شوریده و کمابیش بر او غلبه کرده بودند. در همین روز به سال ۱۲۸۸ سپاهیان محمدولی‌خان تنکابنی بر رحیم‌خان سرکرده‌ی خونخوار هوادار استبداد چیره شدند و شهر اهر را از او گرفتند. یکی از افسرانی که در این سپاه در جبهه‌ی مشروطه‌خواهان می‌جنگید رضاخان سوادکوهی بود که بعدتر به پادشاهی رسید و دودمان قاجار را منقرض کرد.

دو سال بعد در ۱۲۹۰ جلسه‌ی فوق‌العاده‌ی مجلس شورای ملی با شرکت وزیران برای اتخاذ تصمیم درباره‌ی اولتیماتوم روسیه تشکیل شد. وثوق‌الدوله وزیر خارجه گزارشی از سابقه‌ی امر به مجلس داد و پیشنهاد نمود مجلس با آن موافقت نماید. در این جلسه عده‌ی زیادی از نمایندگان با حرارت و احساسات سخن گفتند و در نهایت اولتیماتوم روسیه را که دخالت فاش و بی‌شرمانه در امور داخلی ایران بود رد کرد. هنگامی که مجلس سرگرم بحث درباره‌ی اولتیماتوم بود هزاران نفر از مردم تهران در اطراف مجلس علیه روسیه و اعمال خشونت‌بار عمال روس تظاهرات می‌کردند و بازار تهران در اعتراض به این ماجرا تعطیل شده بود. در همین روز میرزا احمدخان مشیرالسلطنه صدراعظم سابق مورد سوء قصد قرار گرفته به سختی مجروح شد. در این سوء قصد برادرزاده‌ی او و درشکه‌چی به قتل رسیدند. میرزا احمدخان علاءالدوله از دولتمردان نامدار و حاکم پیشین تهران هم‌زمان با این ماجرا به هنگام خروج از منزل خود به ضرب چند گلوله به قتل رسید.



راست: میرزا احمدخان مشیرالسلطنه

چپ: میرزا احمدخان علاءالدوله

هفت سال پس از آن (۱۲۹۷)، با به پایان رسیدن جنگ جهانی نخست و شکست خوردن عثمانی و فروپاشی این دولت سپاهیان که در آذربایجان حضور داشتند ایران را ترک کردند. دو سال بعدتر ماجرای رشوه‌ای که وثوق‌الدوله و همدستانش بابت عقد قرارداد ۱۹۱۹ از انگلیسی‌ها گرفته بودند افشا شده و مایه‌ی رسوایی‌شان شده بود. به همین خاطر در این روز به سال ۱۲۹۹ وثوق‌الدوله به دیدن کنسلات اُلِیغنت سرپرست امور خاور نزدیک و خارجه رفت و به او خبر داد که تباری‌هایشان برای قرارداد لو رفته است. رخداد دیگری که در ۱۳۰۴ رخ داد آن بود که فتحی‌بیک که ریاست حزب جمهوری‌خواه آزاد را در کشور تازه‌تأسیس ترکیه بر عهده داشت در از میر سخنرانی کرد و چند هزار تن از مردمی که مخاطبش بودند به نشانه‌ی اعتراض به گفتارهایش کلاه‌هایشان را از سر برداشتند.

در ۱۳۵۰ ایران با پیاده کردن نیرو در تنب بزرگ و کوچک مالکیت خود بر جزایر سه‌گانه را تثبیت کرد و پس از هشتاد سال استعمار انگلیس جزایر خود را آزاد ساخت. امارات متحده‌ی عربی که بعدتر مدعی این

جزایر شد در این تاریخ هنوز مستعمره‌ی انگلستان محسوب می‌شد و در جغرافیای سیاسی جهان وجود نداشت. در ۱۳۷۴ هم عملیات توفان صحرا که برای آزادسازی کویت از چنگ عراق اجرا شده بود به طور رسمی پایان یافت.



آتش‌سوزی کریستال پالاس



نبرد سینوپ



نقاشی ترنر زیر تاثیر کشتار زونگ

رخداد دردناک این روز آن بود که در سال ۱۱۶۰ تاجران برده در کشتی انگلیسی زونگ، برای این‌که پول بیمه‌شان را به چنگ بیاورند ۱۳۳ سیاهپوستی را که برای بردگی از آفریقا ربوده بودند دست و پا بسته به دریا

^۱Zong

انداختند و غرق کردند! اخبار این واقعه در انگلستان منتشر شد و جریان‌های مبارز برای رهایی بردگان را برانگیخت تا قوانینی را برای منع بیمه‌ی بردگان و تعیین بیشینه‌ی شمار برده در هر کشتی به تصویب برسانند.

در نهم آذرماه سال ۱۱۶۵ دوک‌نشین توسکانی اولین دولتی بود که مجازات اعدام را در قلمرو خود لغو کرد. در ۱۲۳۲ در جریان جنگ‌های کریمه، نیروی دریایی روسیه با فرماندهی پاول ناخیموف^۱ به بندر سینوپ در قلمرو عثمانی حمله کرد و طی نبرد سینوپ^۲ بر ناوگانی که زیر فرمان عثمان پاشا قرار داشت غلبه کرد. در ۱۲۹۷ ترانسیلوانیا^۳ و بسارابی^۴ به پادشاهی رومانی پیوستند و این کشور به شکل امروزی تشکیل شد، در همین سال پادشاهی ایسلند به کشوری مستقل تبدیل شد هرچند هنوز بخشی از پادشاهی دانمارک محسوب می‌شد، همچنین در این سال پادشاهی صرب، اسلوون و کروآت شکل گرفت و بعدتر به کشور یوگسلاوی تبدیل شد.

در نهم آذر سال ۱۳۴۶ هم سه رخداد سیاسی مهم در سطح جهانی واقع شد. یکی آن که جمهوری خلق یمن و باربادوس از انگلستان استقلال یافتند، دیگری آن که حزب مردم پاکستان تأسیس شد که دبیر کلش ذوالفقار علی بوتو بود و سوم آن که حزب کمونیست فیلیپین یک جناح جوانان مالایی تشکیل داد و از طرف اتحاد جماهیر شوروی به تبلیغ پرداخت.

^۱Pavel Nakhimov

^۲Transylvania

^۳Battle of Sinop

^۴Bessarabia



عملیات توفان صحرا

در نهم آذر ۱۱۵۶ خوزه موآکین موراگا شهر سن خوزه در کالیفرنیا را تأسیس کرد، در ۱۳۱۵ ساختمان کریستال پالاس در لندن در اثر آتش سوزی ویران شد. در همین روز به سال ۱۳۳۳ در آلاباما شهاب سنگی به پشت بام خانه‌ای برخورد کرد و با زنی خفته برخورد کرد. این تنها مورد ثبت شده‌ی برخورد یک شهاب سنگ به یک انسان است.



ذوالفقار علی بوتو

گذشته از اینها در چنین روزی به سال ۱۳۶۱ مایکل جکسون آلبوم **Thriller** را منتشر کرد که به پرفروش‌ترین موسیقی کل تاریخ تبدیل شد. در ۱۳۷۸ هم دو شرکت آگزون و موبیل با هم ادغام شدند و با

^۱José Joaquín Moraga

^۲Crystal Palace

^۳Michael Jackson

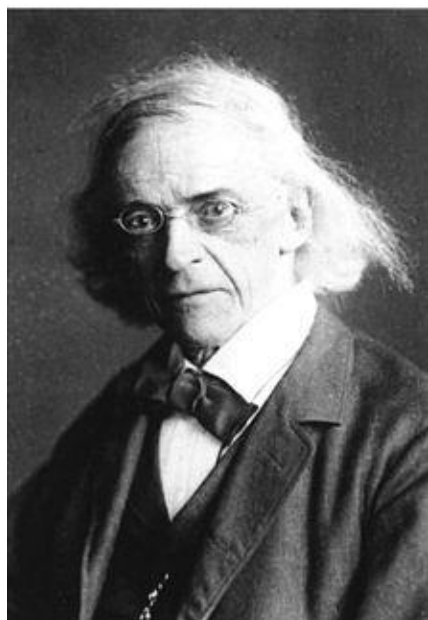
برچسب ExxonMobil به بزرگ‌ترین شرکت جهان بدل شدند و در ۱۳۸۴ جان ستامو اولین سراسقف

سیاهپوست در انگلستان شد.



راست: مایکل جکسون

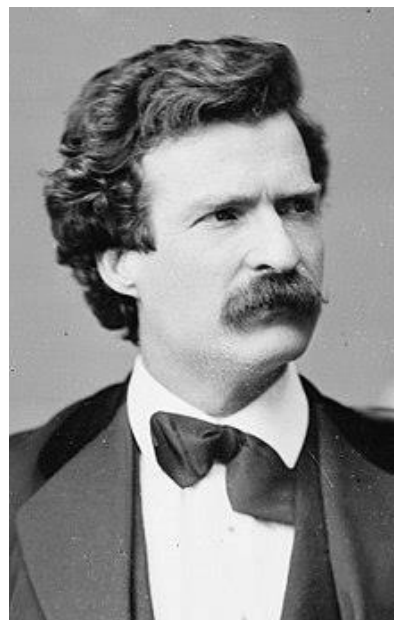
چپ: جان ستامو



تثودور مامسن



وینستون چرچیل

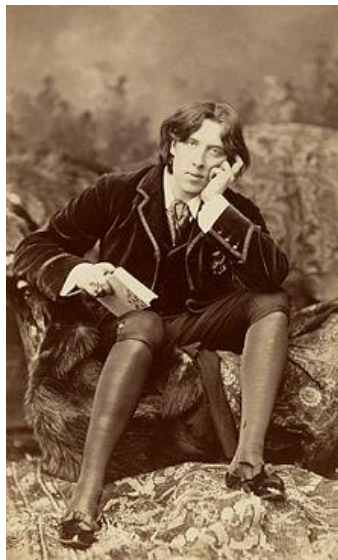


مارک تواین

John Sentamu

روز شنبه نهم آذرماه سال ۴۵۱ هجری خورشیدی البارسلان سلطان مقتدر سلجوقی و شاه ایران درگذشت، روز پنجشنبه نهم آذر ۱۱۹۹ هم محمدعلی دولتشاه پسر دلاور فتحعلی شاه که تقریباً میان رودان را فتح کرده و در آستانه‌ی ورود به بغداد بود در ایوان مداین به خاطر ابتلا به وبا درگذشت.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: تئودور مامسن^۱ مورخ و دانشمند آلمانی (۱۱۹۶)، مارک تواین^۲ نویسنده‌ی آمریکایی (۱۲۱۴)، جاگدیش چاندرا بوز^۳ ریاضیدان هندی (۱۲۳۷) و وینستون چرچیل^۴ سیاستمدار انگلیسی (۱۲۵۳). اسکار وایلد^۵ شاعر و داستان‌نویس ایرلندی (۱۲۷۹) و فاطمه مرنیسی مورخ و اسلام‌شناس مراکشی (۱۳۹۴) هم در این روز درگذشته‌اند.



اسکار وایلد



فاطمه مرنیسی

^۱Theodor Mommsen

^۲Mark Twain

^۳Jagdish Chandra Bose

^۴Winston Churchill

^۵Oscar Wilde

دهم آذر



سید احمد فردید

محمدعلی فروغی

میرزا آقا خان نوری

روز دهم آذرماه سال ۱۲۳۰ که مصادف با جشن تولد ناصرالدین شاه بود، میرزا آقاخان نوری دولتمرد بانفوذ قاجاری و عاملی کلیدی در به قتل رسیدن امیرکبیر، به جای او به صدارت ایران برگزیده شد. شصت سال بعد در ۱۲۹۰ به دنبال رد اولتیماتوم روس توسط مجلس شورای ملی، قوای روس که در تبریز و رشت مستقر شده بود وارد قزوین شد. در ۱۳۰۱ شیخ خزعل که به سودای تجزیه طلبی با سوارانش به دژ سلاسل حمله کرده بود از ۲۵۰ سرباز دولت که در آنجا مستقر بودند شکست خورد و عقب نشینی کرد و در نتیجه مردم منطقه به

جشن و شادباشی پرداختند. در همین روز متعصبان مذهبی می‌خواستند احمد کسروی را به خاطر عقایدش به قتل برسانند و به همین خاطر به مسجد سلیمان گریخت و شرح ماجرا را در روزنامه‌ی حبل‌المتین نوشت.

ده سال بعد در ۱۳۱۱ سید حسن تقی‌زاده وزیر مالیه در جلسه‌ی علنی مجلس شورای ملی لغو امتیاز داری را اعلام کرد. حاج محتشم‌السلطنه اسفندیاری، فهیم‌الملک فهیمی و علی دشتی نمایندگان مجلس نطق‌هایی در تأیید این کار و مخالفت با نفوذ استعماری انگلیس در ایران ایراد نمودند و مجلس به اتفاق آرا اقدام رضاشاه در انحلال قرارداد را تأیید کرد. یک سال بعد از آن در ۱۳۱۲ مراسم افتتاح جاده‌ی چالوس برگزار شد که از کرج تا چالوس ۱۶۸ کیلومتر درازا و ۸ تا ۱۲ متر پهنا داشت و ۲۴۴۳ متر پل و تونل در آن ساخته شده بود.



کارگران سازنده‌ی جاده‌ی چالوس

در دهم آذر سال ۱۳۱۴ محمدعلی فروغی رئیس‌الوزراء به خاطر مخالفت با اعدام متولی مسجد گوهرشاد که خویشاوندش بود از کار برکنار شد و مغضوب شد. در ۱۳۱۵ آتش‌سوزی بزرگی در انبار پشم کارخانه‌ی وطن اصفهان رخ نمود که به دست سربازان لشکر اصفهان خاموش شد. در ۱۳۱۶ هم سید حسن مدرس در تبعیدگاه خود به دستور رضاشاه به قتل رسید.

در ۱۳۳۰ مصدق در سومین تغییر کابینه‌اش این وزیران را گنجانید: امیرعلایی (دادگستری)، سپهبد یزدان‌پناه (جنگ)، علی‌امینی (اقتصاد) و امیرتیمور (کشور).



مادام توسو



کریستین یورگنسن



سرگئی کیروف



خوان لاوال

سه دهه بعد پس از به پیروزی رسیدن انقلاب اسلامی سید احمد فردید که به نظریه‌پرداز این جریان تبدیل شده بود، سخنرانی‌ای کرد که محتوایش در چنین روزی به سال ۱۳۸۹ در روزنامه‌ی کیهان چاپ شد و بخشی از آن چنین بود: «مشروطیت بالکل و بالتمام غریزده‌ی مضاعف است. یعنی فراماسونزده و یهودی‌زده به طوری که صدر تاریخ ما، مشروطیت، ذیل تاریخ غرب است و همین تاریخ زهوار در رفته و منسوخ غربی به

توسط منورالفکران و مقلدان بی سواد به نام ترقی خواهی و تجددطلبی به ایران می آید و پخش می شود. لذا بر خلاف گفته‌ی بعضی، مشروطیت دفع فاسد به افسد است، نه افسد به فاسد. زیرا ماسونیست‌زدگی و از آنجا یهودیت‌زدگی به طور کلی از لوازم ذات مشروطه و انقلاب مشروطه بود که در حکومت قلداری پهلوی تکامل حاصل کرد.»

در ۱۲۰۲ جیمز مونروئه^۱ رئیس‌جمهور آمریکا تز مونروئه را اعلام کرد. بر اساس این اعلامیه آمریکا در کشمکش‌های بعدی اروپاییان بی طرف می ماند و در مقابل اروپاییان حق نداشت در امور قاره‌ی آمریکا دخالت کند.

دهم آذرماه به شکل جالب توجهی با تأسیس کشورهای مدرن امروزمین مصادف بوده است. در ۱۲۰۷ خوان لاوال^۲ در آمریکای جنوبی کودتا کرد و شالوده‌ی دولت آرژانتین مدرن را ریخت و به اصلاحات دموکراتیک روی آورد. در ۱۲۹۲ کرت^۳ که بعد از جنگ‌های بالکان از طرف عثمانی خودمختاری پیدا کرده بود با یونان ادغام شد. در ۱۳۲۶ به دنبال افشا شدن طرح سازمان ملل برای تجزیه‌ی فلسطین و تشکیل کشور اسرائیل، مردم اورشلیم در مخالفت با این طرح سر به شورش برداشتند و در ۱۳۵۲ گینه‌ی نو^۴ پاپوا از استرالیا استقلال یافت. در ۱۳۷۰ هم مردم اوکراین در همه‌پرسی با اکثریت قاطعی به جدایی از شوروی رأی دادند.

دو ماجرای خشن هم در این روز رخ داده است؛ یکی در ۱۳۱۳ که سرگئی کیروف^۵ از اعضای پولیت‌بوروی^۶ شوروی با شلیک گلوله‌ی لئونید نیکولایف^۶ به قتل رسید و استالین که خود پشت این سوءقصد

^۱James Monroe

^۲Crete

^۳Politburo

^۴Juan Lavalle

^۵Sergei Kirov

^۶Leonid Nikolaev

بود، با این بهانه به تصفیه‌ی کمونیست‌های بلندپایه پرداخت و همه‌ی سرکردگان قدیمی حزب را یک به یک از میان برد. دوم هم آن که به سال ۱۳۲۰ امپراتور هیروهیتو^۱ فرمان حمله به آمریکا را صادر کرد و به این ترتیب حمله به پرل هاربور^۲ رقم خورد.



هرنان کورتز



مازاراتی



ماساکی هاتسومی

از میان رخدادهای فرهنگی و صنعتی این روز هم می‌توان به این موارد اشاره کرد: در ۱۲۴۴ اولین دانشگاه ویژه‌ی سیاهپوستان در جنوب آمریکا به نام دانشگاه شاو^۳ تأسیس شد، در ۱۲۵۱ اولین بازی فوتبال بین‌المللی در گلاسکو بین تیم‌های اسکاتلند و انگلستان انجام گرفت، در ۱۲۹۲ اولین خط ترابری زیرزمینی نیمکره‌ی جنوبی در قالب متروی شهر بوئنوس آیرس تأسیس شد و در همین سال شرکت فورد اولین خط مونتاژ را در کارخانه‌اش ایجاد کرد. در ۱۳۰۶ شرکت فورد خودروی فورد مدل آ را رونمایی کرد، در ۱۳۱۸ فرودگاه لاگواردیای^۴ در نیویورک

^۱Hirohito

^۲Pearl Harbor

^۳Shaw University

^۴LaGuardia Airport

تأسیس شد، در ۱۳۳۱ کریستین یورگنسن^۱ نخستین کسی بود که عمل جراحی تغییر جنسیت را در نیویورک انجام داد و در ۱۳۶۹ تونل کانال مانش^۲ در چهل متری زیر کف دریا از دو طرف فرانسوی و انگلیسی به هم رسید. زادگان مشهور این روز عبارت‌اند از: ماری توسو^۳ بنیانگذار موزه‌ی مادام توسو (۱۱۴۰) و ماساکی هاتسومی^۴ استاد هنرهای رزمی ژاپنی و بنیانگذار سبک بوجین‌کان (۱۳۱۰). از میان سایر رفتگان این روز هم می‌توان از این کسان یاد کرد: هرنان کورتز^۵ غارتگر اسپانیایی (۹۲۶)، میرزا اسماعیل خان ممتازالدوله از مشروطه‌خواهان اثرگذار (۱۳۱۲)، دیوید بن گوریون^۶ از مؤسسان کشور اسرائیل (۱۳۵۲)، ارنستو مازاراتی^۷ بنیانگذار کارخانه‌ی خودروسازی مازاراتی (۱۳۵۴) و محمد اعظم عبیدی نویسنده و مورخ افغان (۱۳۸۷) که در آلمان درگذشت.



جیمز مونروئه

^۱Christine Jorgensen

^۲Channel Tunnel (Le tunnel sous la Manche

^۳Marie Tussaud

^۴Masaaki Hatsumi

^۵Hernán Cortés

^۶David Ben-Gurion

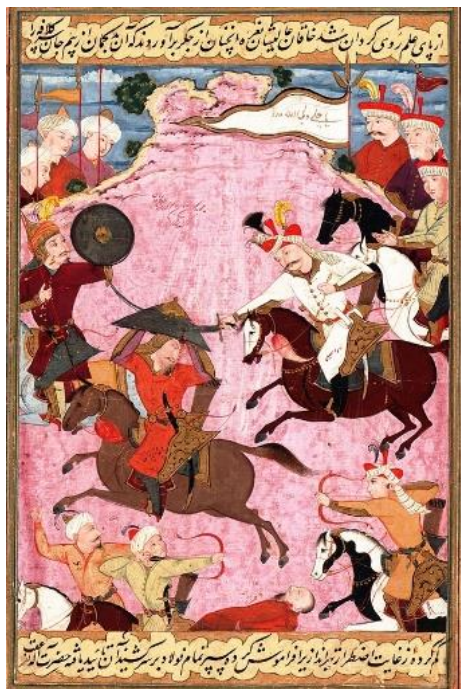
^۷Ernesto Maserati

یازدهم آذر



محبوسان در زندان قصر با گیوه‌هایی که به عنوان هدیه‌ی نوروزی گرفته‌اند!

روز یازدهم آذر سال ۸۸۹ هجری خورشیدی شاه اسماعیل صفوی در نبرد مرو بر محمد شیبانی خان بخارا غلبه کرد و او را در میدان جنگ کشت (تصویر زیر). چهار قرن بعد در ۱۲۷۰ میرزای شیرازی فتوای حرام بودن مصرف تنباکو را صادر کرد و در جنبشی ملی مسیحیان و یهودیان ایران هم برای حمایت از بازرگانان ایرانی تنباکو از این فتوا پیروی کردند. سی سال بعد (۱۳۰۰) در همین روز میرزا کوچک‌خان که در حال گریز از قوای



قزاق بود در کوهستان‌های شمال ایران در میان برف و بوران گیر کرد و در اثر سرما جان سپرد. هشت سال بعد در ۱۳۰۸ ساختمان جدید زندان قصر قاجار در حضور رضاشاه توسط سرتیپ محمد درگاهی رئیس نظمیہ افتتاح شد. این زندان در آن هنگام ۱۹۲ سلول و ظرفیت ۸۰۰ زندانی داشت و کارگاه‌هایی در محوطه‌ی زندان برای فعالیت حرفه‌ای زندانی‌ها ساخته شده بود. تبدیل قصر قاجاری به زندان قصر نقطه‌ی چرخشی در طراحی زندان‌های ایران بود و آن را از حالت اسفناک دوره‌ی قاجاری‌اش به وضعیتی مدرن و کارکردگرا تغییر داد.

در ۱۳۱۴ محمود جم که به صدارت رسیده بود وزیران خود را معرفی کرد که در میانشان داور (مالیه)، منصور (راه)، علی اصغر حکمت (معارف)، سرلشکر محمد نخجوان (جنگ)، مصطفی قلی بیات (کشاورزی) و ناظم‌الدوله دیبا (معاون رئیس‌الوزراء) به شمار بودند.

این روز با رخداد‌های طرح‌های استعماری برای تجزیه‌ی ایران‌زمین نیز مصادف بوده است. در ۱۳۵۰ از به هم پیوستن امیرنشین‌های کوچک ابوظبی، شارجه، عجمان، فجیره، دبی و ام‌القوین یک کشور تازه به اسم امارات متحده‌ی عربی خلق شد. اما یک نکته‌ی مثبت در این میان آن که در ۱۳۶۷ بینظیر بوتو به نخست‌وزیری پاکستان رسید و نخستین زنی بود که در دوران مدرن در رأس یک کشور مسلمان قرار می‌گرفت.



یازدهم آذرماه به ویژه برای فرانسویان و خاندان ناپلئون روزی سرنوشت‌ساز بوده است. در سال ۱۱۸۳ ناپلئون بناپارت^۱ در کلیسای نتردام^۲ پاریس تاج را بر سر خود گذاشت و خویشتن را امپراتور خواند (تصویر بالا) و یک سال بعد (۱۱۸۴) او در رأس ارتش انقلابی فرانسه در نبرد اوسترلیتز^۳ پیروزی قاطعی بر قوای متحد روس و اتریش به دست آورد. در ۱۲۳۰ لویی ناپلئون بناپارت^۴ مشهور به ناپلئون سوم که رئیس‌جمهور فرانسه بود، رژیم سیاسی را دگرگون ساخت و به عمر جمهوری دوم پایان داد و در ۱۲۳۱ امپراتور فرانسه شد.

این روز در ضمن با بیانیه‌های کلیدی رهبران آمریکا نیز گره خورده است. در ۱۲۲۴ هم جیمز ک پولک^۵ رئیس‌جمهور آمریکا اعلام کرد که قلمرو ایالات متحده باید با اعمال خشونت و پاکسازی نژادی سرخپوستان به سوی غرب توسعه یابد و این فرمانی بود که در چارچوب جریان «ترقی آمریکا» قرار می‌گرفت.

^۱Napoleon Bonaparte

^۲Notre Dame Cathedral

^۳Battle of Austerlitz

^۴Louis-Napoléon Bonaparte

^۵James Knox Polk



نبرد اوسترلیتز



در ۱۲۲۷ فرانتس جوزف اول امپراتور اتریش شد، در ۱۲۳۸

جان براون رهبر هواداران لغو بردگی که برای اعمال این نظر دست به

اسلحه برده بود و در ویرجینیا چند برده دار را کشته بود، پس از محاکمه

به دار آویخته شد و در ۱۲۸۷ پویی آخرین امپراتور چین در دو سالگی

به مقام امپراتوری چین رسید. در ۱۲۹۶ روسیه و آلمان در برست لیتوفسک آتش بس اعلام کردند و این روندی

بود که پس از مدتی کوتاه به عقد قرارداد ترک مخاصمه بین دو کشور انجامید. در ۱۳۱۸ ایوان سروف در

گزارشی به بریانت نوشت که روی هم رفته ۱۰۵۷ افسر قدیمی لهستانی را بازداشت کرده است. همه‌ی این افسران

به علاوه‌ی هزاران تن دیگر از نخبگان نظامی و سیاسی و فرهنگی لهستانی طی روزهای آینده به دست

^۱Franz Joseph I

^۲John Brown

^۳Puyi

^۴Brest-Litovsk

^۵Ivan Serov

^۶Lavrentiy Beria

بلشویک‌های روسی به قتل رسیدند. در ۱۳۳۸ هم شش ماه پس از آن که انگلستان به مستعمره‌اش سنگاپور خودمختاری داد، این جزیره برای خود پرچمی را برگزید (تصویر بالا).

یازدهم آذر برای جامعه‌ی کمونیست کوبا هم روز مهمی بوده است. چون در ۱۳۳۵ بود که فیدل کاسترو^۱ چه گوارا^۲ و هشتاد مبارز کمونیست دیگر در ساحل کوبا پیاده شدند تا انقلاب این کشور را به پیروزی برسانند. در ۱۳۴۰ فیدل کاسترو در یک سخنرانی رادیویی که به مناسبت پنجمین سالگرد آغاز انقلابش ایراد کرد، برای نخستین بار اعلام کرد که مارکسیست-لنینیست است. تا پیش از آن کاسترو و هوادارانش ماهیت کمونیستی جنبششان را پنهان و انکار می‌کردند. در ۱۳۵۵ هم فیدل کاسترو پس از برکنار کردن دوست و هم‌رزم دموکراتش اوسوالدو دورتیکوس^۳ به ریاست‌جمهوری کوبا رسید و با انحلال نهادهای مردم‌سالارانه قدرت را در دستان خود متمرکز کرد. یک رخداد بی‌ربط ولی جالب هم این که در همین روز به سال ۱۳۷۲ پابلو اسکوبار^۴ قاچاقچی مشهور کلمبیایی به ضرب گلوله در مدیانی به قتل رسید!



تاجگذاری ناپلئون سوم

«ترقی آمریکا» اثر جان گاست ۱۲۵۱

^۱Fidel Castro

^۲Oswaldo Dorticós

^۳'Che' Guevara

^۴Pablo Escobar



ژرژ کلود



کنیسه‌ی تورو

چندین نهاد اجتماعی مهم در این روز تأسیس شده است. یکی آن که در ۷۸۸ دانشگاه لایپزیک تأسیس شد، دیگر آن که کنیسه‌ی تورو که در چنین روزی به سال ۱۱۴۲ در رودآیلند تأسیس شد و نخستین عبادتگاه یهودیان در خاک ایالات متحده‌ی آمریکا بود.



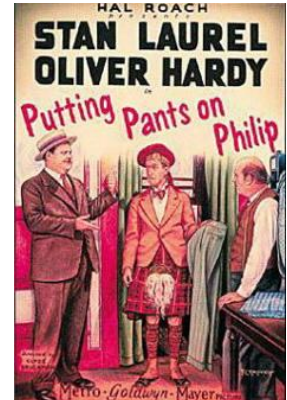
پویی در نوزادی



چارلز دیکنز



ناپلئون سوم



اولین فیلم لورل و هاردی

Leipzig University

Touro Synagogue

از زمره ی رخدادهای فرهنگی و اجتماعی این روز آن که در ۱۲۴۶ چارلز دیکنز^۱ برای نخستین بار در آمریکا (در بوستون) برنامه‌ی رونمایی از آثارش را برگزار کرد، در ۱۲۸۹ ژرژ کلود^۲ برای نخستین بار لامپ نئون را در نمایشگاه موتور پاریس در برابر تماشاچیان روشن کرد، در ۱۳۰۶ اولین فیلم لورل و هاردی با نام «شلوار پای فیلیپ کردن!»^۳ به نمایش در آمد، و در ۱۳۲۱ گروهی از دانشمندان با رهبری انریکو فرمی^۴ برای نخستین بار در قالب پروژه‌ی مانهاتان^۵ موفق شدند واکنش زنجیره‌ای هسته‌ای خودبنیادی ایجاد کنند که برای ساخت بمب اتمی ضرورت داشت. در ۱۳۴۹ آژانس حفاظت از محیط زیست در آمریکا آغاز به کار کرد، در ۱۳۶۱ برای نخستین بار پیوند قلب مصنوعی به بیماری به نام بارنی کلارک^۶ انجام پذیرفت و در ۱۳۸۰ شرکت آمریکایی انرون^۷ یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های انرژی جهان، اعلام ورشکستگی کرد.



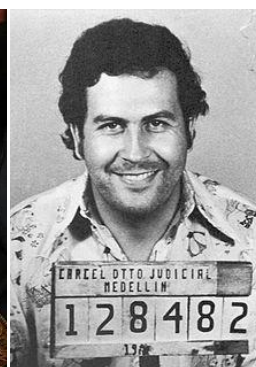
فورد مدل آ



فیدل کاسترو



بینظیر بوتو



پابلو اسکوبار

^۱Charles Dickens

^۲Georges Claude

^۳Putting Pants On Philip

^۴Enrico Fermi

^۵Manhattan Project

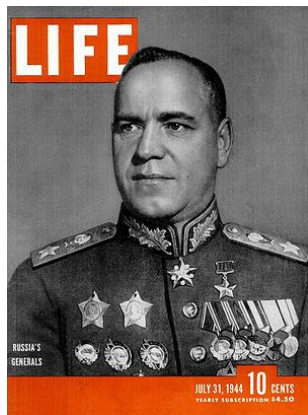
^۶Barney Clark

^۷Enron

زادگان مشهور این روز شخصیت‌های بسیار متفاوتی بوده‌اند که برخی‌شان عبارت‌اند از: نیکولای

لوباچفسکی^۱ ریاضیدان روس (۱۱۷۱)، ژرژ سورا^۲ نقاش فرانسوی (۱۲۳۸)، گئورگی ژوکف^۳ سپهسالار روس (۱۲۷۵)، و امین صیقل جامعه‌شناس افغانی (۱۳۲۹).

از میان رفتگان یازدهم آذر هم این نام‌ها شایان توجه هستند: رالف شروین^۴ قدیس کاتولیک انگلیسی که در سال ۹۶۰ کشته شد و اولین شهید مذهبی کاتولیک انگلیسی است، گِراردوس مِرکاتور^۵ ریاضیدان و جغرافی‌دان هلندی (۹۷۳)، مارکیز دو ساد^۶ فیلسوف فرانسوی (۱۱۹۳)، جنی فون وستفالن^۷ همسر و منشی کارل مارکس (۱۲۶۰)، پیر اگوست رنوار^۸ نقاش فرانسوی (۱۲۹۸).



گئورگی ژوکف



جنی فون وستفالن



نیکولای لوباچفسکی



ژرژ سورا

^۱Nikolai Lobachevsky

^۲Georges Seurat

^۳Georgy Zhukov

^۴Ralph Sherwin

^۵Gerardus Mercator

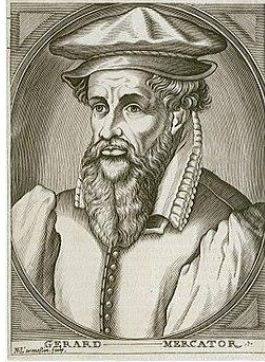
^۶Marquis de Sade

^۷Jenny von Westphalen

^۸Pierre-Auguste Renoir



رنوار



گراردو مرکاتور



مارکی دو ساد



مارکس و خانوادهاش

دوازدهم آذر



در دوازدهم آذر سال ۱۲۹۰ علمای حوزه‌ی علمیه نجف و کربلا در واکنش به اولتیماتوم روسیه‌ی تزاری تصمیم گرفتند برای مبارزه با روس‌ها وارد ایران شوند. محمدکاظم آخوند خراسانی و شیخ عبدالله مازندرانی رهبری داوطلبان را بر عهده گرفتند و به زودی چند هزار تن مسلح برای دفاع از ایران در برابر روس‌ها گرد ایشان جمع شدند و آماده شدند تا به جنگ دشمن بروند.

در ۱۲۹۹ پس از یک ماه کشتار ارمنی‌ها به دست ترک‌ها، بین ترکیه و ارمنستان قرارداد صلحی در الکساندروپل^۱ امضا شد که محتوایش را ترکیه دیکته کرده بود. در جریان این نبرد که یک ماه به درازا کشید، ۶۰ تا ۸۰ هزار سرباز ترک با ۲۰ هزار سرباز ارمنی می‌جنگیدند و در این میان بین صد تا دویست هزار شهروند غیرنظامی ارمنی را کشتار کردند. پان‌ترک‌هایی که در این هنگام این عملیات را رهبری می‌کردند با بلشویک‌های روسی که خواهان ناتوان شدن مردم قفقاز و بلعیدن سرزمینشان در دولت شوروی بودند همکاری داشتند. یکی از رهبران بلشویک‌های منطقه‌ی آران که با این سیاست‌ها همدلی داشت نریمان نریمانوف بود که در همین روز به سال ۱۳۰۱ به عنوان یکی از چهار دبیر شورای مرکزی حزب کمونیست شوروی انتخاب شد.



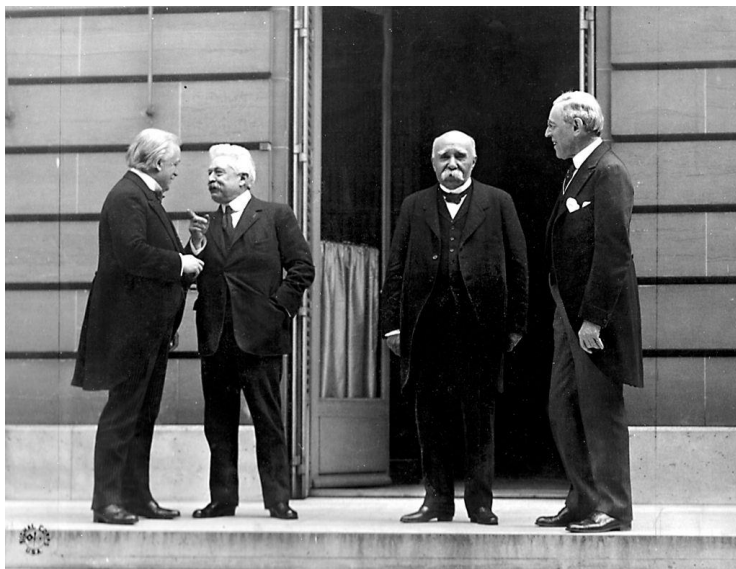
آوارگان ارمنی در جریان جنگ ارمنستان و ترکیه

این روز در عصر رضاشاهی با چند رخداد قرین بوده است. یکی آن‌که در سال ۱۳۱۱ شرکت نفت انگلیس و ایران اقدام دولت ایران را مبنی بر لغو قرارداد داری غیرقانونی دانست و به تصمیم رضاشاه و مجلس ایران در این مورد اعتراض کرد. در ۱۳۱۳ قانون اصلاح لباس به تصویب رسید و بر مبنای آن قرار شد لباس‌هایی

^۱Treaty of Alexandropol

که نمادهای مذهبی دارند مگر در زمان اجرای آیین‌های مذهبی پوشیده نشوند. در سال‌های اخیر هم در چنین روزی به سال ۱۳۵۰ پاکستان غافلگیرانه به هند حمله کرد و جنگ بین دو کشور شروع شد و در ۱۳۵۸ آیت‌الله خمینی به طور رسمی رهبری دولت ایران را بر عهده گرفت.

روز سیزدهم آذر سال ۱۵۰ هجری خورشیدی کارلومان اول^۱ شاه فرانک‌ها درگذشت و تاج و تخت را به برادر نامدارش شارلمانی^۲ واگذاشت. در ۴۸۹ شاه مسیحی اورشلیم که طی جنگ‌های صلیبی این شهر را گرفته بود، با حمله‌ای بندرگاه صیدا را هم فتح کرد و به باد غارت داد. صیدا در این مقطع بخشی از دولت فاطمی مصر محسوب می‌شد.



وودرو ویلسون در
کنفرانس صلح پاریس

در دوازدهم آذر سال ۱۱۷۹ ژنرال مورو^۳ فرماندهی قوای ناپلئون در نبرد هوین‌لیندن^۴ که در نزدیکی مونیخ در گرفت بر قوای اتریشی به فرماندهی آرشیدوک یوهان^۵ غلبه کرد. در ۱۱۹۷ ایلینویز بیست و یکمین

^۱Carloman I
^۲Charlemagne

^۳Jean Victor Marie Moreau
^۴Battle of Hohenlinden

^۵Archduke John

ایالت آمریکا شد و در ۱۲۹۷ وودرو ویلسون رئیس‌جمهور آمریکا برای شرکت در کنفرانس صلح پاریس به این شهر رفت و در پایان یافتن رسمی جنگ جهانی اول نقشی کلیدی ایفا کرد. او اولین رئیس‌جمهور آمریکا بود که به طور رسمی به اروپا سفر می‌کرد.



اعضای ارتش آزادی‌بخش خلق یونان



نبرد هوهن‌لیندن

در چنین روزی به سال ۱۳۲۳ در یونان جنگ داخلی در گرفت و کمونیست‌های عضو ارتش آزادی‌بخش خلق یونان (الاس) که توسط شوروی پشتیبانی می‌شدند با نیروهای دولتی که توسط انگلستان پشتیبانی می‌شدند وارد جنگ شدند.

^۱Woodrow Wilson

^۲ELAS



در ۱۳۴۳ پلیس به دانشگاه کالیفرنیا در برکلی^۱ حمله کرد و بیش از هشتصد دانشجو را دستگیر کرد. این افراد در اعتراض به حکم ریگان درباره‌ی ممنوعیت تظاهرات در دانشگاه‌ها، ساختمان‌های اداری دانشگاه را تصرف کرده بودند (تصویر روبرو). در ۱۳۶۸ هم در جریان کنفرانس مالتا^۲ میخائیل گورباچف^۳ و جرج بوش^۴ بیانیه‌ای صادر کردند که در آن به پایان نزدیک جنگ سرد اشاره‌ای بود.



فروید و دخترش آنا



کریستان بارنارد

^۱Berkeley

^۲Malta summit

^۳Mikhail Gorbachev

^۴George H. W. Bush

دوازدهم آذرماه روزی است که هر دو سویه‌ی سودمند و زیانکار صنعت مدرن جلوه‌های خود را در آن نمایان ساخت. در سال ۱۳۶۳ در جریان فاجعه‌بارترین حادثه‌ی صنعتی تاریخ، کارخانه‌ی کود شیمیایی شرکت یونیون کارباید^۱ در بوپال^۲ واقع در مادیا پرادش^۳ هند دچار اختلال شد و گاز سمی متیل ایزوسیانات^۴ از انبارهایش نشت کرد. در نتیجه حدود شانزده هزار نفر جان باختند و حدود ششصد هزار نفر دچار مسمومیت شدید شدند. در کنار این ماجرا ساخت و پخش شدن مین‌های ضد نفر در مناطق گوناگون جهان و تلفاتی که از مردم غیرنظامی می‌گرفت دولتمردان را وادار کرد تا چاره‌ای بیندیشند. پس در ۱۳۷۶ نمایندگان ۱۲۱ کشور در کانادا گرد آمدند و معاهده‌ی اوتاوا^۵ را امضا کردند که بر مبنای آن ساخت و استفاده از مین‌های ضد نفر ممنوع می‌شد. آمریکا، روسیه و چین این معاهده را نپذیرفتند.

در ۱۰۷۶ کلیسای جامع سنت پل^۶ در لندن افتتاح شد.



کلیسای سنت پل در ۱۲۷۵

^۱Union Carbide

^۲Bhopal

^۳Madhya Pradesh

^۴methyl isocyanate

^۵Ottawa treaty

^۶St Paul's Cathedral

از سوی دیگر سویه‌های درخشان دانش و فرهنگ هم در این روز تبلوری داشته‌اند. در ۱۳۴۶ کریستین بارنارد^۱ در آفریقای جنوبی برای نخستین بار عمل پیوند قلب را بر انسان به انجام رساند. در ۱۳۵۲ پایونیر^۲ برای نخستین بار عکس‌هایی دقیق و نزدیک از برجیس به زمین ارسال کرد و در ۱۳۷۳ اولین نمونه‌های PlayStation در ژاپن عرضه شد.



قربانی فاجعه‌ی بوپال

رابرت لویی استونسون

اولین عکس از برجیس

در میان زادگان نامدار دوازدهم آذر باید از این کسان یاد کرد: بایزید دوم سلطان عثمانی (۸۲۶)، جوزف کنراد^۳ داستان‌نویس لهستانی-انگلیسی (۱۲۳۶)، یوسف آق‌چوره^۴ رهبر فکری پان‌ترکها (۱۲۵۵)، آنا فروید^۵ روانکاو و دختر زیگموند فروید (۱۲۷۴). رفتگان مشهور این روز هم عبارت‌اند از: دیوکلئیان^۶ امپراتور روم (۳۱۱ میلادی)، عمر خیام شاعر و ریاضیدان و دولتمرد سلجوقی (۵۱۰)، نامق کمال داستان‌نویس پان‌ترک عثمانی

^۱Christian Barnard

^۲Pioneer 10

^۳Joseph Conrad

^۴Yusuf Akçura

^۵Anna Freud

^۶Diocletian

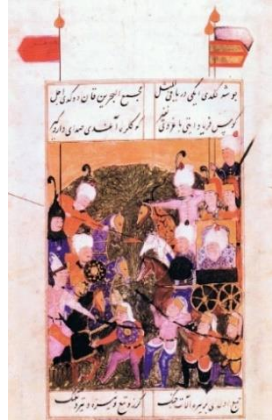
(۱۲۶۷)، رابرت لویی استونسون^۱ نویسنده و شاعر اسکاتلندی (۱۲۷۳) و احسان نراقی جامعه‌شناس ایرانی (۱۳۹۱).



یوسف آق چوره



نامق کمال



بایزید دوم



دیوکتیان

^۱Robert Louis Stevenson

سیزدهم آذر



نخستین رخدادهای تاریخی ثبت شده در این تاریخ به تاریخ ایران بازمی گردد و وقایعی است که تأثیری سرنوشت ساز در تاریخ جهانی داشته است. مهم تر از همه آن که در چنین روزی به سال ۵۳۰ پیش از میلاد کوروش بزرگ درگذشت. شخصیت های نامدار دیگری هم از ایران زمین در این روز جان سپرده اند که در میانشان می توان به این نامها اشاره کرد: یوحنا دمشقی رهبر مسیحیان (۱۲۸ هجری خورشیدی) و سید نصرالله تقوی لواسانی از مشروطه خواهان نامدار (۱۳۲۶). ابوالحسن پیرنیا (معارض السلطنه) استاندار فارس هم در چنین روزی به سال ۱۳۱۸ به هنگام بازگشت از یک میهمانی به منزل خود در خیابان به شکل مشکوکی درگذشت.

گذشته از مرگ کوروش بزرگ، دومین و سومین کهن‌ترین رخدادهای مهم تاریخی که در این روز واقع شده‌اند نیز به ایران‌زمین مربوط می‌شوند. در ۱۳ آذرماه سال ۵۲۲ پ.م. داریوش بزرگ در جنگی بر نیدینتو بعل بابلی که مدعی تاج و تخت بابل بود و سودای تجزیه‌طلبی داشت در نزدیکی دجله چیره شد و سپاهیان او را تار و مار کرد و این نخستین نبرد مهم از زنجیره‌ی جنگ‌های پس از مرگ گوماتا بردیا بود. درست یک سال بعد دادارشی پارسی سردار داریوش در مرو بر مدعی سلطنت دیگری به نام فرادّه غلبه کرد و مرو را گشود و به این ترتیب جنگ‌های جانشینی کمبوجیه پس از یک سال خورشیدی به پایان رسید.



روز چهارشنبه سیزدهم آذر سال ۱۱۷۸ مهدی‌علی‌خان به همراه حاجی خلیل که نماینده‌ی کمپانی هند شرقی بود با تشریفات و شکوه زیاد به تهران رفت و وانمود می‌کرد نماینده‌ی دولت بریتانیاست، هرچند به طور رسمی چنین موقعیتی نداشت. بیش از یک قرن بعد در ۱۲۹۰ در جریان جوشش مردم بر ضد اولتیماتوم زورگویانه‌ی روسیه موجی از روحانیون و علمای نجف و کربلا و سامره به همراه پیروانشان برای جنگیدن با

روس‌ها و دفاع از مرزهای شمالی کشور به سوی ایران سرازیر شدند و به کرمانشاه وارد شدند. سه سال بعد در روز شنبه سیزدهم آذر سال ۱۲۹۳ سومین دوره‌ی مجلس ملی افتتاح شد (تصویر بالا)، در حالی که احمدشاه جوان حضور داشت و در سخنرانی‌اش بر بی‌طرفی ایران در جنگ جهانی تأکید کرد. نمایندگان کشورهای متفقین و متحدین هم که در آن لحظه درگیر جنگ اول جهانی بودند در مجلس حضور داشتند، اما برای این که دعوایشان نشود پرده‌ای بینشان کشیده بودند!

در ۱۲۹۹ ارتش سرخ وارد ایروان شد و جمهوری شوروی سوسیالیستی ارمنستان با پشتوانه‌ی این نیروی نظامی بیگانه اعلام موجودیت کرد و گوروک عطاریبکیان به ریاست آن منصوب شد و سیمون وراتسیان^۱ را به نخست‌وزیری برگماشت. در ۱۳۰۸ سرتیپ محمد درگاهی رئیس‌نظمیه، منشی‌باشی معاون اداره‌ی نظمیه، برهان، رئیس یکی از شعب تأمینات و احتشام، عضو اداره‌ی نظمیه، همگی از کار برکنار و توقیف و همگی در زندان دژبان زندانی شدند. به جای درگاهی سرتیپ محمدصادق‌خان کوپال به ریاست نظمیه‌ی کل مملکتی منصوب شد. این بازداشت‌ها بخشی از مبارزه‌ی علی‌اکبرخان داور با فساد اداری بود که در قالب هیئت تفتیش با حکم هیئت وزیران عمل می‌کرد. یک سال بعد در ۱۳۰۹ هم نام شهر دزداب به زاهدان و نام شهر نصیرآباد به زابل تبدیل گردید.

در ۱۳۳۸ لویی نهم شاه فرانسه و هنری سوم شاه انگلستان معاهده‌ی پاریس^۲ را امضا کردند و قرار شد انگلستان از ادعای ارضی بر نورماندی چشم‌پوشی کند و در عوض فرانسه هم از شورشیان انگلیسی حمایت نکند.

^۱Simon Vratsian

^۲Treaty of Paris



راست: شارلمانی در سمت چپ و پسرش پپین گوژپشت در نقاشی‌ای از قرن دهم میلادی

چپ: شاه سیگورد و شاه بالدوین هنگام عبور از رود اردن و محاصره‌ی صیدا

در ۱۳۵۰ ناوگان هند به کشتی‌های پاکستانی و بندر کراچی حمله کرد و در ۱۳۵۶ ژان بدال بوکاسا که رئیس‌جمهور جمهوری آفریقای مرکزی بود، در مقام امپراتور این قلمرو تاجگذاری کرد. در ۱۳۶۱ هم جمهوری خلق چین قانون اساسی‌اش را تغییر داد و چارچوب امروزی‌اش را به تصویب رساند و در ۱۳۷۱ جرج بوش دستور داد ۲۸ هزار نظامی آمریکایی به سومالی فرستاده شوند.

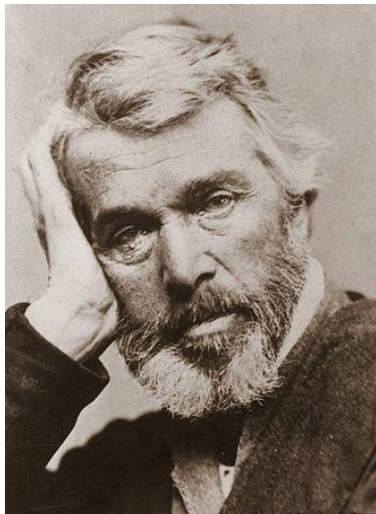
این روز با چند رخداد فرهنگی و اجتماعی هم مصادف بوده است. در ۱۱۷۰ اولین شماره از هفته‌نامه‌ی *The Observer* که اولین مجله‌ی چاپ یکشنبه‌ها بود انتشار یافت، در ۱۲۶۰ اولین شماره از روزنامه‌ی *لس‌آنجلس تایمز* منتشر شد و در ۱۲۸۸ باشگاه هاکی روی یخ مونترآل تأسیس شد که قدیمی‌ترین نهاد مربوط

^۱Jean-Bedel Bokassa

^۲*Los Angeles Times*

به این ورزش است که تا به امروز باقی مانده است. در ۱۳۳۳ اولین رستوران برگر کینگ در میامی آغاز به کار کرد و در ۱۳۴۴ هم گروه Grateful Dead برای نخستین بار با این نام برنامه اجرا کرد.

در همین روز به سال ۱۲۰۸ لرد ویلیام بنتینک حاکم انگلیسی بنگال حکم کرد که خودسوزی سستی زنان بیوه پس از مرگ شوهرانشان (سوتی) غیرقانونی و ممنوع است. در کتاب‌های تاریخی امروزین به غلط این فرمان را صادره از طرف دولت انگلستان و مربوط به کل هند دانسته‌اند، در حالی که این منع از عقل سلیم و انسان‌دوستی استثنایی لرد بنتینک ناشی شده که در راستای سیاست خاصی نبوده و تنها در بنگال اعمال می‌شده است. لرد بنتینک بعدها برای مدت کوتاه دو سال حاکم کل هند شد، اما تاریخ صدور این حکم چهار سال پیش از آن بوده است. در ۱۳۱۰ هم کلیسای جامع مسیح نجات‌بخش^۳ در مسکو به دستور استالین با خاک یکسان شد.



سر توماس کارلایل



برگر کینگ



لرد ویلیام بنتینک

^۱Burger King

^۲Lord William Bentinck

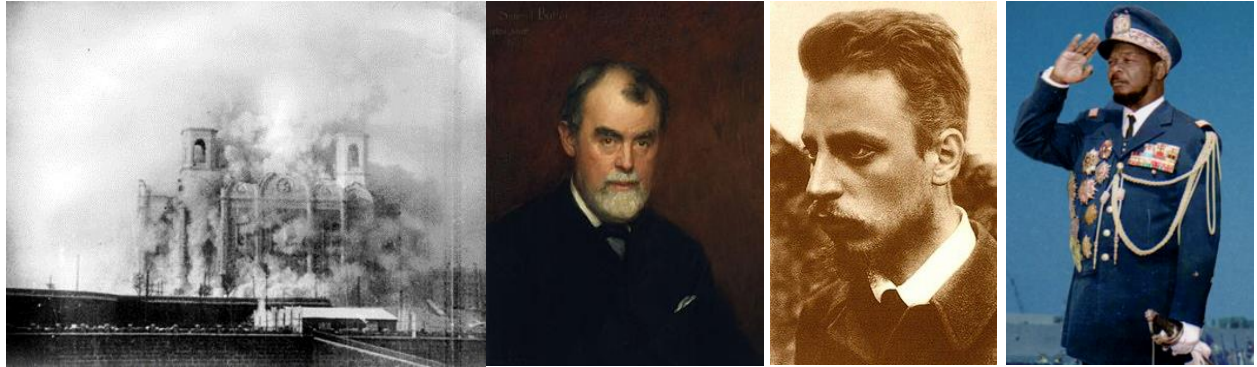
^۳Cathedral of Christ the Saviour

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: توماس کارلایل^۱ مورخ و فیلسوف اسکاتلندی (۱۱۷۴)، ساموئل

باتلر^۲ ادیب و منتقد انگلیسی (۱۲۱۴)، راینر ماریا ریلکه^۳ شاعر اتریشی-سوئیسی (۱۲۵۴)، فدور فون بک^۴

سپهسالار آلمانی (۱۲۵۹)، هربرت رید^۵ شاعر و منتقد هنری انگلیسی (۱۲۷۲)، لین بیائو^۶ دولتمرد و سردار

کمونیست چینی (۱۲۸۶) و صدرالدین الهی نویسنده و روزنامه‌نگار ایرانی (۱۳۱۳).



تخریب کلیسای مسیح نجات بخش

ساموئل باتلر

راینر ماریا ریلکه

بدال بوکاسا



فرانک زاپا

توماس هابز

کاردینال ریشلیو

فدور فون بک

¹Thomas Carlyle

²Samuel Butler

³Rainer Maria Rilke

⁴Fedor von Bock

⁵Herbert Read

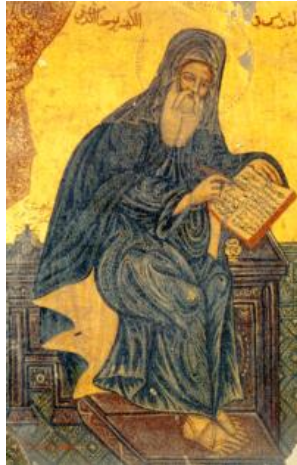
⁶Lin Biao

برخی از رفتگان مشهور سیزدهم آذر هم در این سیاهه می‌گنجند: کاردینال ریشلیو^۱ وزیر لویی سیزدهم

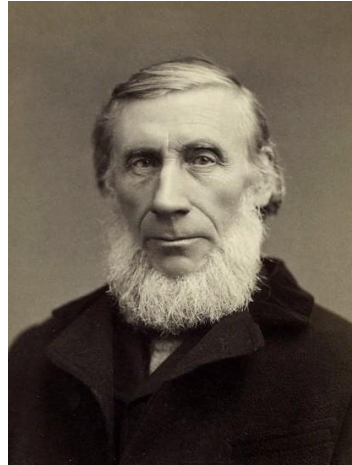
(۱۰۲۱)، توماس هابز^۲ فیلسوف انگلیسی (۱۰۵۸)، لوئیجی گالوانی^۳ فیلسوف ایتالیایی (۱۱۷۷)، کارل زایس^۴

بنیانگذار شرکت ساخت ذره‌بین و میکروسکوپ زایس (۱۲۶۷)، جان تیندال^۵ فیزیک‌دان و شیمی‌دان انگلیسی

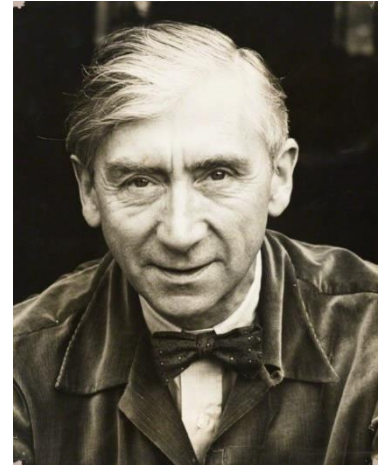
(۱۲۷۲)، کلود مونه^۶ نقاش فرانسوی (۱۳۰۵) و فرانک زاپا^۷ خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۷۲).



یوحنا‌ی دمشق‌ی



جان تیندال



هربرت رید



Grateful dead

^۱Cardinal Richelieu

^۲Thomas Hobbes

^۳Luigi Galvani

^۴Carl Zeiss

^۵John Tyndall

^۶Claude Monet

^۷Frank Zappa

چهاردهم آذر



در چهاردهم آذرماه سال ۱۲۶۸ هجری خورشیدی بود که اتابک امین السلطان صدراعظم ایران (تصویر روبرو) که در جریان سفر به فرنگ با میرزا ملکم خان نظام الدوله دعوایی پیدا کرده بود و در پی بهانه‌ای برای کنار زدنش از قدرت می‌گشت، بلوایی به پا کرد و بعد در این روز به او تلگرافی زد و گفت که امتیاز لاتاری که با موافقت شاه با واسطه‌ی او به فرنگی‌ها فروخته شده بود به خاطر شباهتش با قمار غیرشرعی است و بنابراین لغو می‌شود. این حادثه جدای از کاستن از اعتبار سخن شاه ایران در میدانی بین‌المللی، نقطه‌ی شروع اختلاف و دشمنی میرزا ملکم خان با ناصرالدین شاه هم بود.

در همین روز به سال ۱۲۹۵ قسمتی از مناطق جنوبی ایران به دست سپاهیان آلمان افتاد که از پشتیبانی مردمی هم برخوردار بودند. یک سال بعد در ۱۲۹۶ اعلامیه‌ی لنین و استالین درباره‌ی انقلاب کمونیستی شوروی در روزنامه‌ی پرآودا منتشر شد و ابوالقاسم لاهوتی و یارانش در استانبول آن را به زبان‌های متفاوت از جمله پارسی ترجمه کردند و در ایران پراکندند. در همین روز قرارداد صلح ارزنجان منعقد شد و عثمانی‌ها و ارمنی‌ها صلح کردند.



در ۱۳۰۳ شیخ خزعل (تصویر روبرو) که در برنامه‌هایش برای تجزیه‌ی خوزستان شکست خورده بود، تسلیم رضاخان شد و چون با این کار از خونریزی جلوگیری کرده بود مورد عفو قرار گرفت، اما به تهران تبعید شد. در همین روز سرلشکر فضل‌الله زاهدی به جای او به استانداری خوزستان منصوب شد. پنج سال بعد (۱۳۰۸) ناحیه‌ی خودمختار جمهوری سوسیالیستی شوروی تاجیکستان که بخشی اشغال‌شده به دست بلشویک‌های روس و مزدوران محلی‌شان بود، به جمهوری سوسیالیستی تاجیکستان تغییر نام داد و پایتختش خُرگ

(خارغ) تعیین شد. این جمهوری نو تأسیس که تقریباً تمام سطحش را کوهستان‌های عبورناپذیر تشکیل می‌داد، تا پایان عمر سیطره‌ی کمونیست‌ها عقب‌مانده‌ترین و توسعه‌نیافته‌ترین بخش از اتحاد جماهیر شوروی بود و تنها نقطه در خاک این کشور بود که زبان پارسی در آن مجاز و رسمی محسوب می‌شد و همچون تبعیدگاهی برای دور راندن جمعیت‌های ایرانی‌ای عمل می‌کرد که در جریان نسل‌کشی و کشتارهای بلشویک‌ها از ایرانی‌ها جان به در می‌بردند. هفت سال بعد در ۱۳۱۵ جمهوری سوسیالیستی ماورای قفقاز^۱ هم با طرحی مشابه به سه جمهوری آذربایجان، ارمنستان و گرجستان تقسیم شد و مرزها طوری میانشان ترسیم شد که همواره میان ترک‌ها و ارمنی‌ها و گرجی‌ها اختلاف و دشمنی حاکم باشد. در همین روز استالین جمهوری شوروی سوسیالیستی قرقیزستان را

^۱Transcaucasian Socialist
Federative Soviet Republic
(TSFSR)

ایجاد کرد و این در زمانی بود که بخش عمده‌ی جمعیت شهرنشین این منطقه به کلی ریشه‌کن شده بودند و هدف دولت کمونیستی آن بود که جمعیت منطقه را به کلی با روس‌ها جایگزین کند که تا حدودی هم موفق شد و تا پایان دوران شوروی‌ها قرقیزها در سرزمین خودشان در اقلیتی عددی قرار گرفته بودند.

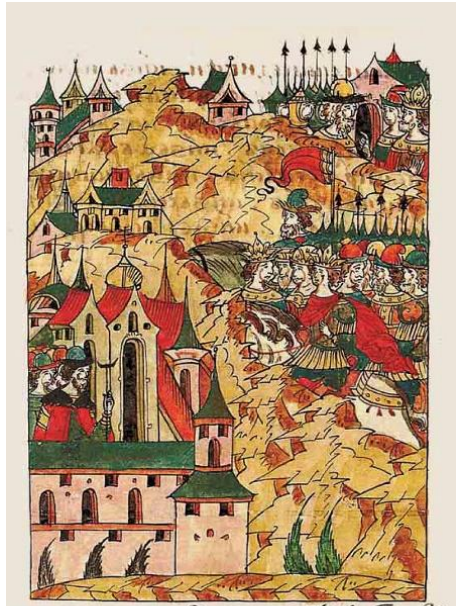


در همان روزهایی که استالین (تصویر روبرو) در شمال به تجزیه‌ی سرزمین‌های ایرانی و ریشه‌کنی فرهنگ پارسی مشغول بود، در ایران دولت رضاشاهی برنامه‌های خود را دنبال می‌کرد. در همان روز مورد نظر در سال ۱۳۱۵ انجمن استادان

دانشسرای کرمان در باغ مدیرالملک کلانتری تأسیس شد و در آن مایل توپسرکانی هم که شاعری سرشناس بود حضور داشت و شعری خواند. برنامه‌ی دولتی رضاشاه برای ارتقای سواد و همسان‌سازی افکار عمومی به شیوه‌ای مدرن کمی بعد با تأسیس سازمان پرورش افکار آغاز شد که میراثش در نهایت در قالب کانون پرورش فکری در دوران پهلوی دوم مثل میوه‌ای رسیده به دامان مارکسیست‌های هوادار روسیه افتاد، اما در آغاز راه بیشتر به نازیسم و آلمانی‌ها گرایش داشت و تا روز چهاردهم آذر سال ۱۳۱۹ و کمی پیش از سقوط رضاشاه درباره‌ی ۲۲۶ موضوع در گوشه و کنار کشور سخنرانی برگزار کرده بود.

در همین روز به سال ۱۳۳۰ حزب توده به تظاهراتی پر دامنه روی آورد که به جنگ خیابانی منتهی شد. در مقابل این گروه نیروهای هوادار دربار که برخی‌شان پیروان دکتر مظفر بقایی بودند و برخی دیگر دوستداران

شعبان جعفری بودند به مقابله و درگیری با توده‌ای‌ها روی آوردند و از هردو طرف خشونتی فراوان سر زد. در همین روز گروه اخیر به دفتر روزنامه چلنگر در خیابان نواب هجوم بردند و آنجا را که در اصل خانه‌ی محمدعلی راد بازقلعه‌ای (معروف به افراشته) بود ویران کردند.



Тоїже змиміцїадекавѣ. ѿ. дѣ. кнѣ
 ѿрдннскїи ѿднѣнїи. пожелѣнїемъ
 коулапїделлїапацїрѣкошїаѿрдої.
 прїнделїаѿнлрѣѿсѿѿзѣмлю. лснї
 четпырѣрѣннчї. длнїѿбннскїи
 пїтлрѣнїї. лснїмѣнлїмѣ. коу
 члїкѣрїнчѣ. пїегрїкѣрїнчѣ
 лїлїлїлїрѣрѣннчѣ. коулапїцїрїнн.

در تاریخ سیاسی جهان این روز با رخدادهایی متنوع گره خورده است. در ۷۸۷ امیر ادیگو^۱ رهبر اردوی زرین^۲ در رأس سپاهیان^۳ش وارد مسکو شد (تصویر روبرو)، در ۹۳۹ شارل نهم^۴ فرمانروای فرانسه شد، در ۱۲۴۴ در نبرد جزیره‌ی چینچا^۵ پرو و شیلی با هم بر ضد اسپانیا متحد شدند و در ۱۳۱۳ ارتش ایتالیا به شهر والوال^۶ در حبشه حمله کرد و پس از چهار روز آنجا را تصرف کرد.

در ۱۳۱۵ قانون اساسی اتحاد جماهیر شوروی تغییر کرد و قدرت مطلق را به استالین داد. در همین روز سیطره‌ی کمونیست‌ها بر قرقیزستان نیز قطعیت یافت و با رسمی شدن جمهوری شوروی

قرقیزستان سرکوب فرهنگی ایران‌گرایان و کشتار قرقیزها به دست بلشویک‌ها شدت گرفت. در ۱۳۲۰ در جریان جنگ جهانی دوم انگلستان به فنلاند، رومانی و بلغارستان که متحد آلمان بودند اعلان جنگ داد و در ۱۳۵۶ مصر

^۱Edigu

^۲Golden Horde

^۳Charles IX

^۴Chincha Islands War

^۵Walwal

پس از نزدیک شدن به آمریکا ارتباط دیپلماتیکش را با عراق، لیبی، سوریه، الجزایر و یمن جنوبی که اقمار جبهه‌ی شوروی بودند قطع کرد.



مری سلسلت

یک رخداد معماگونه که در این روز رخ داده آن که در سال ۱۲۵۱ کشتی تجاری مری سلسلت^۱ در حوالی جزایر آزور^۲ در اقیانوس آتلانتیک توسط کانادایی‌ها کشف شد، در حالی که جز چند آسیب جزئی سالم بود و کالاهای بارشده بر آن و اثاثیه‌ی ملوانانش دست‌نخورده در

جای خود قرار داشت. این کشتی از نیویورک به مقصد جنوا به حرکت در آمده بود و گزارش‌های دفتر ناخدای کشتی از ده روز پیش از کشف شدنش متوقف شده بود. قایق نجات هم یافت نشد و معلوم بود که سرنشینان با عجله به آن سوار شده و به دلیلی ناشناخته کشتی را ترک کرده‌اند. سرنوشت سرنشینان کشتی هرگز معلوم نشد و این واقعه یکی از انگیزه‌های باب شدن داستان کشتی ارواح در اروپا بود.

در این روز چندین رخداد پراکنده‌ی فرهنگی و اجتماعی هم قرار می‌گیرد. در چهاردهم آذر سال ۶۳ پیش از میلاد سیسرو^۳ آخرین گفتار از مجموعه‌ی چهارگانه‌ی خطابه‌های کاتیلین^۴ را در برابر سنای رم ایراد کرد

^۱Mary Celeste

^۲Cicero

^۳Azores Islands

^۴Catiline (Catilinarian) Orations

و در آن به سیاستمداری به نام لوکیوس سرگیوس کاتیلینا^۱ حمله کرد و او را به دسیسه‌چینی و قدرت‌طلبی متهم کرد. این خطابه‌ها از کهن‌ترین اسناد به‌جامانده از تمدن و سیاست رومی است.



«سیسرو کاتیلینا را متهم می‌کند» نقاشی دیواری جزیره ماکاری (۱۲۶۱-۱۲۶۷)

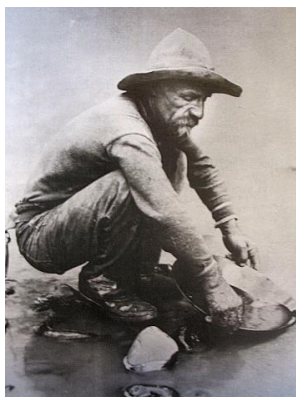
در ۱۱۴۵ جیمز کریستی^۲ اولین حراج خود را در لندن برگزار کرد و در ۱۲۲۷ جیمز ک پولک^۳ رئیس‌جمهور آمریکا در نامه‌ای به کنگره اعلام کرد که در کالیفرنیا مقدار زیادی طلا کشف شده و در نتیجه تب طلا مردم را گرفت و جمعیت بزرگی به آن سو هجوم بردند (تصویر روبرو).

^۱Lucius Sergius Catilina

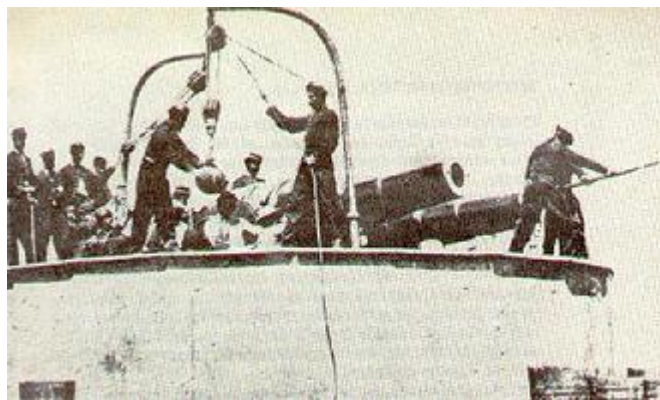
^۲James Christie

^۳James K. Polk

رخدادهای دیگر این روز آن که در ۱۳۳۱ مه‌دود بزرگی که از آلودگی‌های صنعتی ناشی شده بود بر لندن فرود آمد و طی هفته‌های بعد به مرگ دوازده هزار نفر انجامید و در ۱۳۴۳ لوید اولد برای نخستین بار به ارتباط میان (MHC) major histocompatibility complex و مقاومت بدن در برابر بیماری‌ها پی برد.



تخریب کلیسای مسیح نجات‌بخش در مسکو



حمله‌ی ایتالیا به حبشه

شمار زیادی از نامداران در چهاردهم آذرماه به دنیا آمده‌اند: فرانچسکو اسکارلاتی^۲ موسیقی‌دان و ویولنیست ایتالیایی (۱۰۴۵)، ماکس مولر^۳ فیلسوف و خاورشناس آلمانی (۱۲۰۲)، جرج آرمسترانگ کاستر^۴ سردار آمریکایی و کشتارگر سرخپوستان (۱۲۱۸)، یوزف پیلسودسکی^۵ سپهسالار لهستانی و رهبر جنبش ملی‌گرایانه‌ی این کشور (۱۲۴۶)، کلاید ورنون سسنا^۶ بنیانگذار شرکت هواپیماسازی سسنا (۱۲۵۸)، گرشوم شولم^۷ فیلسوف و

^۱Lloyd J. Old

^۲Francesco Scarlatti

^۳Max Müller

^۴George Armstrong Custer

^۵Józef Piłsudski

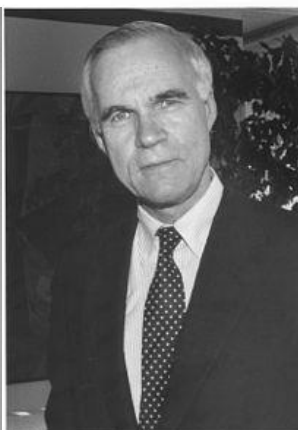
^۶Clyde Vernon Cessna

^۷Gershom Scholem

مورخ آلمانی-اسرائیلی (۱۲۷۶)، جوش ملیح آبادی شاعر و ادیب هندی (۱۲۷۷)، والت دیسنی^۲ و ورنر هایزنبرگ^۳
دانشمند آلمانی (هر دو در سال ۱۲۸۰).



ژنرال کاستر



لوید اولد



مه‌دود لندن

در میان ایرانیان هم دو تن متولد این روز هستند که هر دو در خارج از کشورمان شهرتی یافتند. یکی موسی قصاب (موشه کاتساو^۴) دولتمرد ایرانی تبار اسرائیلی و هشتمین رئیس‌جمهور این کشور که به سال ۱۳۲۴ در یزد زاده شد و دیگری اریک اعتباری هنرپیشه و مدل ایرانی تبار آمریکایی که در ۱۳۴۸ به دنیا آمد. در میان ایرانیان هم فرانسیسکو فرانکو^۵ سپهسالار و دیکتاتور اسپانیایی در ۱۲۷۱ زاده شد.

^۱Josh Malihabadi

^۲Walt Disney

^۳Werner Heisenberg

^۴Moshe Katsav

^۵Francisco Franco



دیسنی



ملیح آبادی



شولم



سسنا



پیلسودسکی

رفتگان این روز هم عبارت‌اند از لی بان امپراتور دولت چانگ هان (۳۴۴ میلادی)، ولفگانگ آمادئوس موتسارت موسیقی‌دان اتریشی (۱۱۷۰ هجری خورشیدی)، الکساندر دوما نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۴۹)، و دکتر کاظم معتمدنژاد جامعه‌شناس ایرانی (۱۳۹۲).



موتسارت



اعتباری



دوما



هایزنبگ

Wolfgang Amadeus Mozart

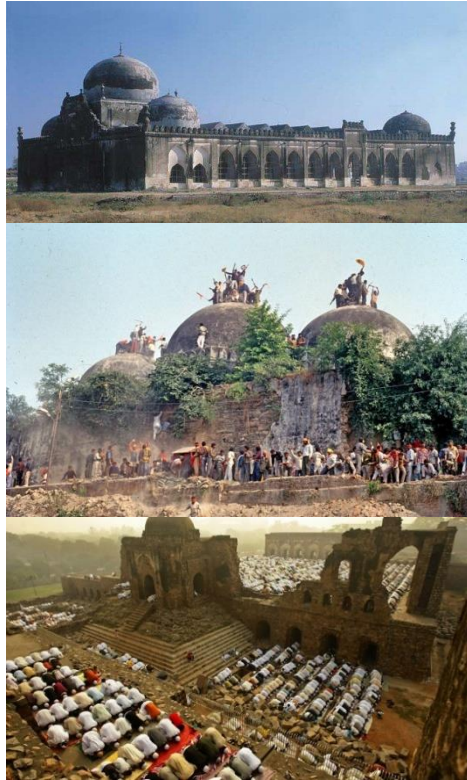
Alexandre Dumas

پانزدهم آذر



سقوط هواپیما
در مهرآباد

روز دوشنبه پانزدهم آذرماه سال ۱۲۸۷ هجری خورشیدی (۱۲ ذی‌قعدة ۱۳۲۶ ق.) باقرخان با دسته‌ای از مجاهدان آذری به قریه‌ی باسمنج که اردوگاه قوای دولتی بود شبیخون زد، اما عین‌الدوله که فرماندهی هواداران محمدعلی‌شاه را بر عهده داشت شکست خورد. در این نبرد کاظم‌آقا قزاق، خویشاوند رضاشاه، که در اردوی دولتی حضور داشت به ضرب گلوله از پای در آمد. تا سه سال بعد رضاخان سردار سپه به قدرتی دست یافته بود و دست‌اندرکار متحد کردن قوای نظامی ایران بود. در همین راستا در چنین روزی به سال ۱۳۰۰ سردار سپه کلنل گلوپ را از ریاست ژاندارمری منفصل نمود و جای او را به کلنل عزیزالله‌خان داد که همان سرلشگر ضرغامی بعدی است.



در همین روز به سال ۱۳۰۷ نخستین دوره‌ی آموزشی از کلاس علوم قضایی برای کارمندان دولت با حضور وزیر عدلیه افتتاح شد. استادان این کلاس عبارت بودند از خود وزیر عدلیه و عده‌ای از قضات عالی‌رتبه که برای ۷۳ دانشجوی این دوره مبانی حقوق مدرن را درس می‌دادند. در همین روز هم بود که آشوب در بلوچستان خاتمه یافت و عشایر و ایلات به قبول فرمان‌های دولت مرکزی گردن نهادند. با آن همه، ناآرامی در این سرزمین همچنان بر جای بود. طوری که در همین روز در سال ۱۳۰۹ جنگ شدیدی بین نظامیان به فرماندهی امان‌الله میرزا امیر لشکر و عشایر سیستان و بلوچستان

درگرفت. در این جنگ سرهنگ داورپناه یکی از فرماندهان قشون ایران کشته شد. سرانجام عشایر شکست خوردند و تعداد تلفات آنان از هزار نفر تجاوز کرد و قشون ملی برای پیشگیری از تکرار این ماجرا عشایر را خلع سلاح کرد.

کشمکش‌ها در گوشه‌ی جنوب شرقی ایران‌زمین طی سال‌های بعد به داخل قلمرو پیشروی کرد که به تازگی از داغ ننگ استعمار رهایی یافته بود و با این همه پیامدهای تفرقه‌افکنانه‌ی آن را همچنان تحمل می‌کرد. در سال ۱۳۵۰ پاکستان در جریان درگیری نظامی با هند روابط دیپلماتیک خود را با این کشور قطع کرد و در ۱۳۷۱ دولت هند مسجد بابری^۱ را در فیض‌آباد هند نابود کردند (سه تصویر بالا). در نتیجه مسلمانان سر به

^۱Babri Masjid

شورش برداشتند و در جریان سرکوبشان دو هزار نفر کشته شدند. این مسجد بزرگ‌ترین مسجد استان اوتارپرادش^۱ و بنایی تاریخی بود که پانصد سال پیش به فرمان بابر شاه گورکانی ساخته شده بود. هندوهای افراطی در ادامه‌ی نفرت‌پراکنی‌های عصر استعمار انگلیس، مدعی بودند که بابر این مسجد را روی ویرانه‌های یک معبد قدیمی راما ساخته است و بر این مبنا خواهان نابودی این اثر تاریخی بودند. پس از ویرانی مسجد بررسی‌ها نشان داد که چنین معبدی در کار نبوده است.

آخرین واقعه‌ی این روز در ایران زمین هم آن که در سال ۱۳۸۴ یک هواپیمای سی ۱۳۰ در نزدیکی فرودگاه مهرآباد تهران سقوط کرد و با ساختمانی برخورد کرد. در نتیجه ۸۴ سرنشین هواپیما به همراه ۴۴ نفر از ساکنان ساختمان کشته شدند.



ویرانی ناشی از انفجار هالیفاکس



مسابقه‌ی واترپلوی ملبورن

^۱Uttar Pradesh

در همین روز به سال ۱۲۴۴ سیزدهمین ماده‌ی قانون اساسی آمریکا که بردگی را ممنوع می‌ساخت به تصویب رسید، در ۱۲۹۵ در جریان جنگ جهانی اول آلمان و متحدانش بخارست را اشغال کردند، یک سال بعد در ۱۲۹۶ فنلاند از روسیه اعلام استقلال کرد و در همین روز انفجار یک محموله مهمات در کشتی‌ای که در بندر هالیفاکس^۱ کانادا لنگر انداخته بود به مرگ ۱۹۰۰ نفر و زخمی شدن ۱۰ هزار تن منتهی شد. در ۱۳۲۰ انگلستان و کانادا به شوروی پیوستند و به فنلاند اعلان جنگ دادند.



هوگو چاوز

در ۸۷۱ هجری خورشیدی کریستف کلمب^۲ اولین اروپایی‌ای بود که بر هائیتی قدم می‌نهاد و سال ۸۷۵ مانوئل اول^۳ شاه پرتغال فرمانی صادر کرد و به بدعت‌گذاران و بی‌دینان از جمله یهودیان اخطار داد که زودتر از پرتغال بیرون بروند! (تصویر روبرو).

^۱Halifax

^۲Christopher Columbus

^۳King Manuel I

رخدادهای فرهنگی و علمی و فنی پانزدهم آذرماه هم چشمگیر بوده است. در ۱۲۵۶ اولین شماره از مجله‌ی واشینگتن پست منتشر شد و در ۱۲۷۶ هم لندن اولین شهری شد که در آن به طور رسمی تاکسی برای ترابری مردم به کار افتاد. در ۱۳۰۹ اولین آگهی تجاری از تلویزیون آمریکا پخش شد، در ۱۳۴۶ اولین عمل پیوند قلب در آمریکا به دست آدریان کانتروویتس^۱ به انجام رسید و در ۱۳۸۵ عکس‌های برداشته‌شده از سطح بهرام نشان داد که احتمالاً آب به صورت مایع در این سیاره وجود دارد.



رد رودخانه‌ای بر بهرام

نیکولاس قدیس

گی لوساک

جیمز جویس

این روز در عالم ادبیات هم به یاد ماندنی بوده است. چون در سال ۱۳۱۲ یک قاضی فدرال به نام جان وولسی^۳ حکم کرد که رمان *اولیس*^۲ اثر جیمز جویس^۱ رکیک نیست و می‌تواند منتشر شود. این رمان تا پیش از

^۱Washington Post

^۲John M. Woolsey

^۳James Joyce

^۲Adrian Kantrowitz

^۱*Ulysses*

این رکیک شمرده می‌شد و ممنوع بود. در ۱۳۳۲ هم ولادیمیر نابوکوف 'ارمان لولیتا' را به پایان رساند که باز آن هم از دید برخی از مخاطبان رکیک قلمداد می‌شد.



برگی از کتاب اخترشناسی ابن صوفی

پانزدهم آذرماه از نظر زادگان و رفتگان در ایران زمین جالب توجه بوده است. در این روز عبدالرحمن صوفی اخترشناس بزرگ ایرانی در سال ۲۸۲ در شیراز زاده شد و دو شخصیت دینی برجسته و چند بازیگر تاریخ معاصر در آن آمد و شد کرده‌اند. مهم‌تر از همه برای شیعیان دوازده امامی آن که در این روز به سال ۲۲۵ هجری خورشیدی امام حسن عسکری زاده شد. اما اهمیت این روز برای شیعیان زیدی بیشتر از آن روست که در سال ۲۴۱ محمد نفس زکیه نوهی نوهی حضرت علی، که در مقام رهبر علویان در مدینه سر به شورش برداشته بود، با

^۱Vladimir Nabokov

^۲Lolita

چند صد تن از یاران وفادارش با ارتش چند هزار نفره‌ی عباسی به رهبری عیسی بن موسی که از سوی خلیفه منصور دوانیقی گسیل شده بود، روبرو شد و به شهادت رسید.

علاوه بر این کمال جُنبلات سیاستمدار لبنانی (۱۲۹۶) و سید ضیاءالدین شادمان اندیشمند و دولتمرد ایرانی هم در چنین روزی (در ۱۳۰۲ در محله‌ی پامنار) زاده شده و در ۱۳۰۰ سعید حلیم پاشا صدراعظم عثمانی در چنین روزی در استانبول درگذشته است.



تونکو عبدالرحمن



سعید حلیم پاشا



فرانتس فانون



کوچک حسین پاشا

در میان ایرانیان ژوزف لویی گی لوساک^۱ فیزیکدان فرانسوی (۱۱۵۷) در این روز زاده شده و نیکولاس قدیس^۲ رهبر مسیحیان آناتولی (۳۴۳ میلادی)، کوچک حسین پاشا^۳ در یاسالار عثمانی (۱۱۸۲)، مارشال میشل نی^۴ سردار فرانسوی (۱۱۹۴) که به جرم خیانت اعدام شد، جفرسون دیویس^۵ رئیس‌جمهور منتخب فدراسیون جنوب ایالات

^۱Joseph Louis Gay-Lussac

^۲Saint Nicholas

^۳Küçük Hüseyin Pasha

^۴Michel Ney

^۵Jefferson Davis

متحدہ (۱۲۶۸ ہجری خورشیدی)، فرانتس فانون^۱ روانکاو و فعال انقلابی اہل مارتینیک (۱۳۴۰) و تونکو عبدالرحمان^۲ نخست وزیر مالزی (۱۳۶۹) در این روز درگذشته‌اند.



مارشال نی

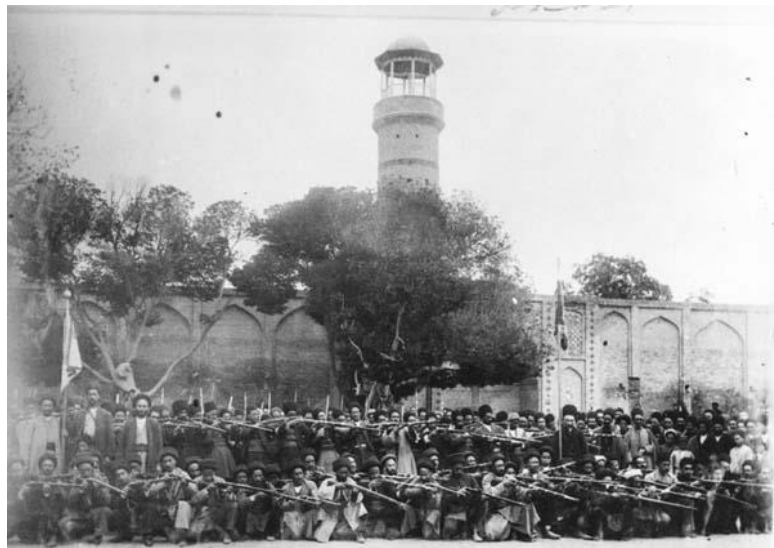


مراسم تدفین جفرسون دیویس

^۱Frantz Fanon

^۲Tunku Abdul Rahman

شانزدهم آذر



مجاهدین تبریز



میرزا حسن آشتیانی

این روز در تاریخ ایران زمین روزی پرتکاپو بوده است. روز سه‌شنبه شانزدهم آذرماه سال ۱۲۷۶ میرزای آشتیانی به همراه گروهی از آخوندهای تهران نامه‌ای به ناصرالدین‌شاه نوشتند و او را تهدید به کوچ از پایتخت کردند و گفتند که قصد دارند به عراق بروند و در عتبات مقیم شوند. ناصرالدین‌شاه هم به جای آن که بکوشد از رفتنشان جلوگیری کند پاسخ داد که همه جا زمین خداست و همه آزادند هر جا می‌خواهند بروند! در نتیجه علما فسخ عزیمت کردند.

روز دوشنبه ۱۶ آذر ۱۲۸۷ در جریان درگیری‌های پس از کودتای محمدعلی شاه، قوچعلی خان با دویست مجاهد از تبریز به حرکت در آمدند و قلعه‌ی خوی را که در دست مستبدان بود گرفتند. تا هجده سال بعد هم مشروطه‌خواهان پیروز شده بودند و هم سلسله‌ی قاجار منقرض شده و رضاخان به سلطنت رسیده بود. در چنین روزی به سال ۱۳۰۵ دو تن از کسانی که در به قدرت رسیدن او نقش مهمی داشتند مهمانی‌ای در گراند هتل برپا کردند. مدیر این مهمانی سید محمد تدین رئیس مجلس بود که جشنی باشکوه را به مناسبت انتصاب زین‌العابدین رهنما (مدیر روزنامه‌ی /یران) به معاونت وزارت فوائد عامه ترتیب داده بود و عده‌ای از مدیران جراید و شعرا و رجال هم در مجلس حضور داشتند.



سه دانشجوی شهید: احمد قندچی، مصطفی بزرگ‌نیا و مهدی (آذر) شریعت رضوی



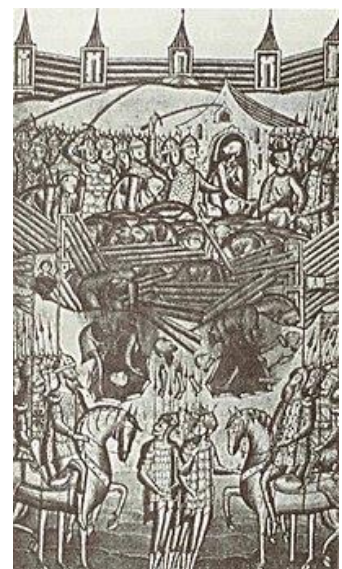
شهریار شفیق

در شانزدهم آذر سال ۱۳۲۵ آخرین بقایای نفوذ کمونیست‌های جیره‌خوار شوروی که خواهان تجزیه‌ی غرب ایران بودند از میان رفت و دولت جمهوری شوروی مهاباد پس از یازده ماه سقوط کرد و رهبرانش به اربیل عراق گریختند. در همین روز به سال ۱۳۳۲ سه دانشجوی دانشگاه تهران در جریان تظاهراتی که بر ضد حضور

نیکسون در تهران ترتیب داده شده بود، هنگام درگیری با پلیس جان باختند. یکی از ایشان مهدی شریعت‌رضوی برادر زن دکتر علی شریعتی بود و دیگری مصطفی بزرگ‌نیا که عضو کمیته‌ی مرکزی سازمان جوانان حزب توده و ترتیب‌دهنده‌ی اصلی این تظاهرات بود. هفت سال بعد در ۱۳۳۹ برای اولین بار مراسمی برای سالگرد مرگ این سه دانشجو جلوی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران برگزار کردند که در آن پروانه فروهر سخنرانی کرد و محمدعلی سپانلو شعری در بزرگداشت یاد پاتریس لومومبا خواند! همین جریان برگزارکننده‌ی مراسم که مخالف سلطنت پهلوی بود در پیوند با گروه‌های هم‌سنگر تا دو دهه‌ی بعد سلطنت پهلوی را منقرض کردند.



آزادسازی حلب



اشغال شهر کبف

Richard Nixon

Patrice Lumumba

در جریان وقایع انقلاب هم در چنین روزی به سال ۱۳۵۸ شه‌ریار شفیق پسر اشرف پهلوی که افسر نیروی دریایی بود و در این هنگام در پاریس برای انجام کودتا و سرنگونی انقلابیون برنامه‌ریزی می‌کرد، وقتی از خانه‌ی مادرش خارج می‌شد، مورد حمله قرار گرفت و به دست نیروهای نزدیک به فداییان اسلام کشته شد.

شانزدهم آذر در سرزمین‌های پیرامونی ایران زمین هم پرماجرا و پرحادثه بوده است. نمونه‌اش آن که در شانزدهم آذر سال ۶۱۹ باتو خان بر دانیال گالیسی^۱ غلبه کرد و مغول‌ها شهر کیف را اشغال کردند و به باد غارت دادند. از پنجاه هزار نفر ساکنان شهر، چهل و هشت هزار نفر کشتار شدند و در میان بناهای کیف تنها شش ساختمان سرپا ماند! در سال ۱۳۵۰ یحیی خان رئیس‌جمهور پاکستان با دوالفقار علی بوتو و نورالامین دولت ائتلافی تشکیل داد، در ۱۳۶۷ زلزله‌ی شدیدی در شمال ارمنستان به مرگ ۲۵-۵۰ هزار نفر و زخمی شدن ۳۰-۱۳۰ هزار نفر منتهی شد و در ۱۳۹۵ ارتش سوریه که توسط چریک‌های ایرانی و نیروی هوایی روسیه پشتیبانی می‌شد بر داعش غلبه کرد و بخش‌های شرقی شهر حلب را از این گروه پاکسازی کرد.



زمین‌لرزه‌ی ارمنستان

این روز در تاریخ جهان هم پرحادثه بوده است. در سال ۴۳ پیش از میلاد مارکوس تولیوس سیسرو^۱ خطیب و دولتمرد رومی به دستور مارک آنتونی^۲ به قتل رسید و سر و دستان بریده‌اش را در روم برای مردم به نمایش گذاشتند. در ۵۷۴ میلادی یوستین دوم^۳ امپراتور روم شرقی ناگزیر شد به خاطر دیوانگی از قدرت کناره‌گیری کند. سپهسالارش تیبریوس^۴ لقب سزار گرفت و جانشین او شد و در ۱۲۴۸ هجری خورشیدی جسی جیمز^۵ راهزن مشهور آمریکایی اولین بانک کارنامه‌اش را زد!

در ۱۲۸۳ رزمناو *HMS Spiteful* که از سوخت نفتی استفاده می‌کرد نشان داد که بازده بهتری از رزمناو پترل^۶ دارد و در نتیجه نظر چرچیل برای جایگزینی سوخت ذغال‌سنگ با نفت در نیروی دریایی انگلستان به کرسی نشست و برنامه‌ریزی انگلیسی‌ها برای بهره‌برداری از نفت آبادان جدی شد. در ۱۲۹۶ آمریکا به جنگ جهانی اول پیوست و به اتریش-مجارستان اعلان جنگ داد، در ۱۳۰۱ ایرلند شمالی خود را بخشی از انگلستان دانست و حاضر نشد بخشی از ایرلند جنوبی باشد و در ۱۳۲۰ نیروی دریایی ژاپن به شکلی غافلگیرانه به ناوگان آمریکا که در پرل هاربر^۷ مستقر شده بود حمله کرد.

در ۱۳۲۸ دولت جمهوری چین به دنبال شکست از کمونیست‌ها از نان‌کینگ^۸ به تایپه در تایوان نقل مکان کرد، در ۱۳۳۴ شورای اروپا پرچم اروپای متحد را تصویب کرد و در ۱۳۶۱ شریف احمد عبدالرحیم ملقب به چارلز بروکز^۹ سیاهپوستی که به قتل مکانیک ماشینش متهم بود، در تگزاس نخستین کسی بود که در آمریکا با تزریق مواد سمی اعدام شد.

^۱Marcus Tullius Cicero

^۲Mark Antony

^۳Justin II

^۴Tiberius

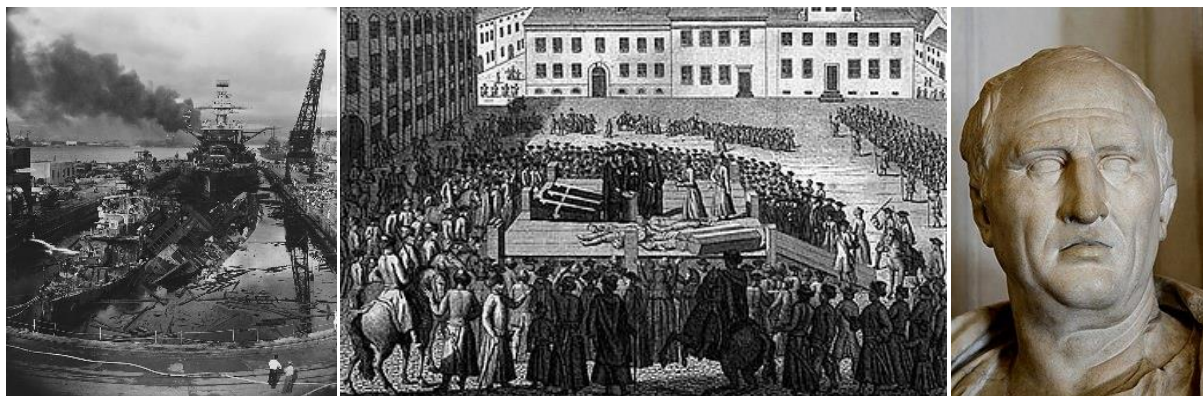
^۵Jesse James

^۶Peterel

^۷Pearl Harbor

^۸Nanking

^۹Charles Brooks



پرل هاربر

اعدام پروتستان‌های تورن

سیسرو

کلیسای کاتولیک هم در این روز درگیری‌هایی به نسبت پیروزمندانه با سایر فرقه‌های مسیحی داشته است. در چنین روزی به سال ۱۱۰۳ شهردار پروتستان تورن^۱ و هفت نفر دیگر به خاطر حمله‌ی مردم به صومعه‌ی یسوعی‌ها مقصر شناخته شدند و به دست رهبران کاتولیک لهستانی اعدام شدند. در ۱۳۴۴ هم پاپ پل ششم^۲ و سراسقف ارتدوکس آتناگوراس اول^۳ حکم تکفیری را که رهبران کلیسای کاتولیک و ارتدوکس در سال ۴۳۳ خورشیدی بر ضد هم صادر کرده بودند لغو کردند!

از رخداد‌های پراکنده‌ی دیگر این روز می‌توان به این موارد اشاره کرد: در ۱۰۸۲ توفان بسیار شدیدی در جنوب انگلستان در گرفت و نُه هزار نفر را کشت، در ۱۱۱۱ ساختمان اپرای سلطنتی در لندن افتتاح شد، در ۱۱۴۷ اولین چاپ از دانشنامه‌ی بریتانیکا^۴ به چاپ رسید، در ۱۲۲۱ اولین کنسرت در فیلامونیک نیویورک برگزار شد و در ۱۲۶۳ بنای یادبود واشینگتن با نهاده شدن هرم آل‌مینیومی کتیبه‌داری بر فرازش تکمیل شد. این بنا یک اوبلیسک مصری عظیم با بلندای ۱۷۰ متر است که در شهر واشینگتن و به افتخار این دولتمرد ساخته شد و

^۱Thorn

^۲Athenagoras I

^۳Pope Paul VI

^۴Encyclopædia Britannica

بلندترین برج کره‌ی زمین است. در ۱۳۵۱ آپولو ۱۷ آخرین سفینه‌ی گروه آپولو به ماه پرتاب شد و سرنشینانش عکس مشهور کره‌ی زمین از فضا را گرفتند که به «مرمرِ آبی» شهرت یافت. در ۱۳۷۴ هم سفینه‌ی گالیله پس از شش سال طی مسیر به مدار برجیس رسید.



برنینی

آشتی پاپ و سراسقف

مرمر آبی

در شانزدهم آذرماه ۳۴۶ ابوسعید ابوالخیر عارف و شاعر ایرانی در نیشابور به دنیا آمد و در ۱۳۱۶ احمد تفضلی زبان‌شناس و پژوهشگر زاده شد.

فتحعلی‌خان خویی (خویسکی) هم در ۱۲۵۴ در شکی زاده شد و به نمایندگی در دوما‌ی روسیه رسید و بعدتر که دولت تزاری فروپاشید و آران و شروان استقلال یافتند، نخستین نخست‌وزیر کشور کم‌دوام آذربایجان شد و در مدت کوتاه زمامداری‌اش موفق شد اسم تاریخی شهر گنجه را که روس‌ها پس از ویران کردنش به الیزابت پُل تغییر داده بودند به وضعیت حقیقی‌اش بازگرداند. اما پس از یک سال با حمله‌ی ارتش سرخ شوروی

^۱The Blue Marble

دولتش سرنگون شد و اندکی بعد در تفلیس ترورش کردند. در ۱۳۷۲ هم جواد معروفی آهنگساز ایرانی درگذشت.



بنای یادبود واشینگتن

در میان ایرانیان هم گیان لورنزو برنینی^۱ مجسمه‌ساز و هنرمند ایتالیایی (۹۷۷)، تئودور شوان^۲ گیاه‌شناس و طبیعی‌دان آلمانی (۱۱۸۹) و نوآم چامسکی^۳ زبان‌شناس و نظریه‌پرداز آمریکایی (۱۳۰۷) در این روز زاده شده‌اند و در مقابل ورنر فون زیمنس بنیانگذار کمپانی زیمنس^۴ در ۱۲۷۱، هربرت اسپنسر^۵ فیلسوف انگلیسی (۱۲۸۲) و گرهارد لنسکی^۶ جامعه‌شناس آمریکایی در ۱۳۹۴ درگذشت.

^۱Gian Lorenzo Bernini

^۲Theodor Schwann

^۳Noam Chomsky

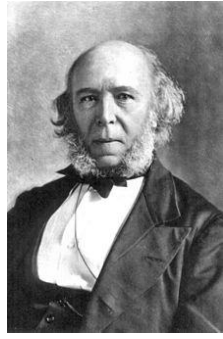
^۴Werner von Siemens

^۵Herbert Spencer

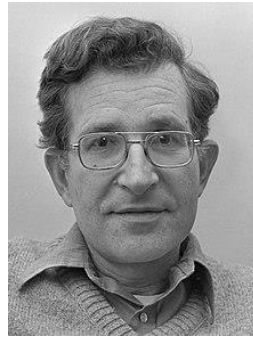
^۶Gerhard Lenski



فتحعلی خان خوی



اسپنسر



چامسکی



شوان

هفدهم آذر



اعضای فرقه‌ی دموکرات آذربایجان با عکس استالین!

روز هفدهم آذرماه سال ۱۲۷۲ زهرا خانم تاج السلطنه دختر ناصرالدین شاه با امیرحسن خان شجاع السلطنه

ازدواج کرد! پانزده سال بعد (۱۲۸۷) در چهارشنبه روزی مشروطه‌خواهان پس از شکست دادن مستبدین و کنار

زدن محمدعلی شاه به سازندگی روی آوردند و در این روز مریضخانه‌ی ملی تبریز را افتتاح کردند و این مصادف بود با بازگشت سید حسن تقی‌زاده مشروطه‌خواه نامدار که ورودش به تبریز با استقبال زیاد مردم روبرو شد.

در چنین روزی به سال ۱۳۰۰ دو هزار کارگر ایرانی و هندی و عرب در پالایشگاه آبادان برای افزایش دستمزدشان دست به اعتصاب زدند و شرکت نفت انگلستان را وادار کردند در این مورد تسلیم نظرشان شود. دو دهه بعد در سال ۱۳۲۱ در شرایطی که کشور را متفقین اشغال کرده بودند و قحطی بروز کرده بود، عده‌ی زیادی از دانش‌آموزان و دانشجویان از بامداد در میدان بهارستان گرد آمدند و به کمبود و نامرغوبی نان و فشار زندگی و پایین بودن دستمزدها اعتراض کردند.

روز هفدهم آذر سال ۱۳۲۵ پیشه‌ووری در آخرین روزهای حکومت بر آذربایجان در مقام دست‌نشانده‌ی نیروهای اشغالگر روس، همراه با چند تن از رهبران دیگر فرقه‌ی دموکرات آذربایجان (پادگان، شبستری، دکتر جاوید و غلام دانشیان) نامه‌ای به «رهبری شوروی» نوشتند و در آن با آزر و احترام فراوان از «دوست بزرگمان اتحاد شوروی» گله کردند که چرا در برابر ورود قوای دولتی ایرانی از آنها حمایتی نکرده است و از لحن نامه معلوم است که قول و قرارهایی متفاوت در کار بوده است.



این روز در سرزمین‌های
پیرامونی ایران زمین نیز ناآرام بوده است.
در ۱۳۵۱ در جریان جنگ با پاکستان
ناوگان هند به بندر کراچی حمله برد، در
۱۳۶۶ یک تانک اسرائیلی در اردوگاه
مهاجران فلسطینی در نواز غزه به سمت

مردم راند و چهار تن را زیر گرفت و کشت و هفت تن را زخمی کرد. این یکی از رخدادهایی بود که به قیام
انتفاضه منتهی شد (تصویر روبرو).

در هفدهم آذر سال ۱۳۸۸ بمب‌گذاری در بغداد به مرگ ۱۲۷ تن و زخمی شدن ۴۴۸ نفر دیگر منتهی
شد. در ۱۳۰۱ هم گابریل ناروتوویچ^۱ اولین رئیس‌جمهور لهستان شد، در ۱۳۱۰ با تغییر قانون اساسی دومین
جمهوری اسپانیا شکل گرفت و در ۱۳۲۰ ارتش ژاپن پس از نابود کردن قوای آمریکا در پرل هابر هم‌زمان به
تایلند، فیلیپین، مالزی، شانگهای، هنگ‌کنگ و قلمرو زیر فرمان کمپانی هند شرقی هلند (اندونزی) حمله بردند.
در ۱۳۶۴ شورای همکاری آسیای جنوبی تشکیل شد. در ۱۳۷۰ هم رهبران روسیه، بلاروس و اوکراین طی
عهدنامه‌ای اتحاد جماهیر شوروی را منحل اعلام کردند و به جای آن اتحادیه‌ی کشورهای مشترک‌المنافع را
تأسیس کردند.

^۱Gabriel Narutowicz



پرتاب شاهین ۹



بتھوون



جان لنون



پاپ پیوس نهم

در چنین روزی به سال ۹۱۰ شمایل باکره‌ی گوادالوپ^۱ که از طرف کلیسای کاتولیک مقدس شمرده می‌شود، برای نخستین بار در سان دیگو در مکزیکوسیتی نمایش داده شد. در ۱۲۳۳ پاپ پیوس نهم^۲ در فرمان *Ineffabilis Deus* اعلام کرد که حضرت مریم معصوم بوده و از گناه نخستین مبرا بوده است!



باکره‌ی گوادالوپ

^۱Virgin of Guadalupe

^۲Pope Pius IX

هفدهم آذر از سوی دیگر با چند رخداد مهم در دنیای هنر و علم هم مقارن بوده است. در ۱۱۹۲ هم سمفونی هفتم بتهوون برای نخستین بار اجرا شد. در ۱۳۵۹ جان لنون^۱ خواننده به قتل رسید و در ۱۳۸۹ شرکت SpaceX پس از پرتاب فضاپیمای اژدها و شاهین^۲ به نخستین شرکت خصوصی فضاپیمایی جهان تبدیل شد. زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از هوراس^۳ شاعر رومی (۶۵ پیش از میلاد)، وانگ آن‌شی^۴ صدراعظم چین و برنامه‌ریز اقتصادی سلسله‌ی سونگ (۴۰۰ هجری خورشیدی)، مری استوارت^۵ ملکه‌ی اسکاتلند (۹۲۱)، فرانسوا دو لاروشفوکو^۶ کاردینال کاتولیک و رهبر جنبش ضد اصلاح دین (۹۳۷)، ویلیام دورانت^۷ کارآفرین و مؤسس شرکت‌های شورولت و جنرال موتورز (۱۲۴۰)، و ژان سبیلیوس^۸ موسیقی‌دان و آهنگساز فنلاندی (۱۲۴۴). این هم برخی از رفتگان این روز هستند: بن‌ژامن کنستان^۹ اندیشمند فرانسوی (۱۲۰۹)، توماس دو کوینسی^{۱۰} نویسنده و روزنامه‌نگار انگلیسی (۱۲۳۸)، و جنید جمشید موسیقی‌دان پاکستانی (۱۳۹۵).



هوراس



فرانسوا دو لاروشفوکو



مری استوارت



وانگ آن‌شی

^۱John Lennon

^۲Falcon 9/Dragon Test Flight

^۳Horace

^۴Wang Anshi

^۵Mary Stuart

^۶François de La Rochefoucauld

^۷William Cropo Durant

^۸Jean Sibelius

^۹Benjamin Constant

^{۱۰}Thomas De Quincey



جنید جمشید



کنستان



دوکوینسی



سیلیوس

هجدهم آذر



نانوایی در دهه‌ی ۱۳۲۰

هجدهم آذرماه در تاریخ ایران زمین روزی پرماجرا بوده است. بخشی از این داستان به پیوند این روز با زایش و مرگ شخصیت‌های نامدار مربوط می‌شود. چون در این روز به سال ۱۲۷ هجری خورشیدی بود که نصر بن سیار آخرین حاکم اموی خراسان در حالی که پس از نبردهای پیاپی با ابومسلم خراسانی به سوی همدان می‌گریخت در راه بیمار شد و مرد و به این ترتیب چیرگی خراسانیان بر اعراب قطعیت یافت. درست سیصد سال بعد در ۴۲۷ ابوریحان بیرونی دانشمند و مردم‌شناس ایرانی درگذشت و روز پنجشنبه هجدهم آذر سال ۶۳۴ محمد سوم امام نزاری‌ها جان سپرد. در همین روز به سال ۱۰۹ خزرها به رهبری بارجیک در نبرد مرج اردبیل بر

ارتش مهاجم اموی که ۲۵ هزار سرباز داشت غلبه کردند و فرماندهش ابو عقبه جراح بن عبدالله حکمی را در میدان نبرد کشتند.

در تاریخ قرن گذشته مان این روز با دست‌اندازی‌های راهزنان داخلی و خارجی و پیامدهای آن پیوندی داشته است. در سال ۱۲۳۵ قوای انگلیسی به ایران حمله کردند و بوشهر را گرفتند، در ۱۲۹۷ رجبعلی یاغی و راهزن معروف در راه‌های اهواز و اصفهان و گلپایگان به تاراج اموال مردم و راهزنی و قتل نفوس پرداخت، نراق و نطنز را محاصره و اموال مردم را به غارت برد. غارت‌شدگان در تلگرافخانه‌ی قم متحصن شده از دولت خواستار رفع ظلم شدند و این یکی از آشفتگی‌هایی بود که در جریان اشغال ایران توسط متفقین طی جنگ جهانی اول بروز کرد. درست یک سال پیش از این جریان (۱۲۹۶) لبه‌ی تیز حمله‌ی متفقین به فلسطین رسید و آلبنی اسپهسالار انگلیسی اورشلیم را فتح کرد.

در سال ۱۳۰۶ عده زیادی از علمای اصفهان و سایر شهرها به پیشوائی حاج آقا نورالله فشارکی و سید العراقین به علت اجرای قانون سربازگیری که از نفوذ و اقتدار روحانیون می‌کاست به قم مهاجرت کردند و با

Edmund Allenby



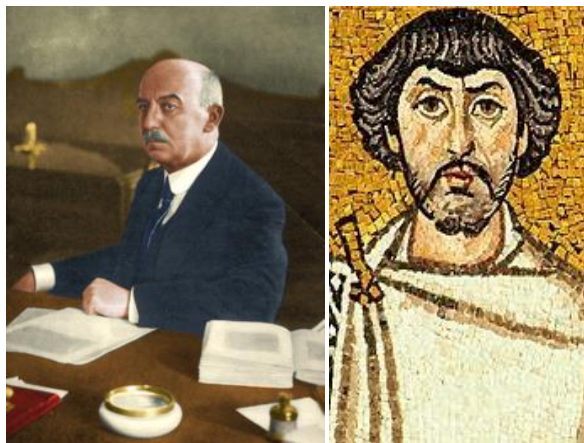
سازماندهی‌شان در برخی از شهرها بازارها تعطیل شد. در واکنش به این ماجرا در همین روز حاج مخبرالدوله هدایت نخست‌وزیر و عبدالحسین تیمورتاش وزیر دربار به همراه حاج سید محمد امامی امام جمعه‌ی تهران و حاج سید جواد ظهیرالاسلام به قم رفتند و پس از مذاکره با سران معترضین به توافقی دست یافتند و ناآرامی‌ها خاتمه یافت. در گرماگرم جنگ جهانی دوم و اشغال ایران توسط متفقین به سال ۱۳۲۱ هم شورش نان بزرگی در تهران برخاست که به چپاول مغازه‌ها و حمله به خانه‌ی احمد قوام منتهی شد. در این میان

به سال ۱۳۴۲ زنگبار که قلمروی از بازرگانان ایرانی در آفریقا بود از انگلستان استقلال یافت و جمشید پسر عبدالله (تصویر روبرو) به عنوان سلطان زنگبار رسمیت یافت. در همین روز خلیفه عبدالله حسن خلیفه‌ی انقلابی یمنی که با استعمار انگلستان ستیز می‌کرد در فرودگاه عدن با انفجار یک بمب هیئت فرماندهی انگلیسی‌های حاکم بر یمن را مورد حمله قرار داد. در نتیجه معاون فرماندار یمن به قتل رسید و فرماندار و سی و پنج مقام عالی‌رتبه‌ی انگلیسی زخمی شدند. در ۱۳۶۶ در واکنش به خشونت سربازان اسرائیلی اولین انتفاضه‌ی فلسطینی‌ها آغاز شد.



درگیری مردم فلسطین و نیروهای اسرائیلی

در چنین روزی به سال ۵۳۶ میلادی بلیزاریوس^۱ سردار بیزانسی بدون جنگ وارد رم شد و گت‌ها که شهر را پیشتر در دست داشتند از آنجا گریختند. در ۸۸۹ ناوگان پرتغال به فرماندهی آلفونسو دو آلبوکرک^۲ بر سلطان بیجاپور پیروز شد و گوا را فتح کرد. استعمار پرتغالی‌ها در این سرزمین تا ۴۵۱ سال بعد دوام آورد.



ناروتویوچ

یوستی‌نیان

در سال ۱۳۱۹ ارتش انگلستان که سربازانش هندی بودند در عملیات قطب‌نما^۳ به مصر حمله کردند و قوای ایتالیایی را نزدیک به سیدی بارانی^۴ شکست دادند، در ۱۳۲۰ چین، کوبا، فیلیپین و گواتمالا با فشار انگلستان به آلمان اعلان جنگ دادند و در ۱۳۲۵ متفقین پیروزمند در دادگاه نورنبرگ دانشمندان و پزشکان آلمانی هوادار حزب نازی را به جرم مشارکت در آزمایش‌های علمی بر روی زندانیان و قتل از سر ترحم محاکمه کردند. هم‌زمان همین پیروزمندان دانشمندان ژاپنی که آزمایش‌هایی به راستی غیرانسانی و بسیار وحشتناک‌تر را بر شهروندان غیرنظامی چینی انجام داده بودند عفو شدند، به این شرط که اسناد و تجربیاتشان درباره‌ی ساخت سلاح‌های

^۱Belisarius

^۲Operation Compass

^۲Afonso de Albuquerque

^۴Sidi Barrani

شیمیایی و میکروبی را به آمریکایی‌ها واگذار کنند. در این دادگاه هفت تن به مرگ و نه تن به حبس‌های بلندمدت محکوم شدند. در ۱۳۷۱ هم سربازان آمریکایی طی عملیات «احیای امید» به سومالی وارد شدند.



دادگاه نورنبرگ



عملیات قطب‌نما

از زمره‌ی رخدادهای مذهبی این روز در دنیای مسیحیت آن که در سال ۸۰۴ دانشگاه کاتولیکی لوون^۲ تأسیس شد، پاپ پیوس نهم^۳ در ۱۲۴۳ فرمان *Quanta cura* را به همراه پیوستی منتشر کرد و در آن فهرستی از گناهان را عرضه کرد که هسته‌ی مرکزی‌اش به آزادی‌خواهی و اندیشه‌های لیبرالی مربوط می‌شد! در ۱۲۸۴ هم در فرانسه قانون جدایی کلیسا از دولت تصویب شد.

^۲Operation Restore Hope

^۳University of Louvain

^۴Pope Pius IX



وقایع فرهنگی و اجتماعی دیگری هم در این روز واقع شده‌اند که برخی از مهم‌ترین‌هایش به این شرح هستند: در ۱۰۳۹ برای نخستین بار در اروپا یک زن در نمایشنامه‌ای ایفای نقش کرد. این زن مارگارت هاجز^۱ یا آن مارشال^۲ نام داشت و در تئاتر اتلو نقش دزدمونا را بازی می‌کرد، در ۱۲۷۶ مارگریت دوران^۳ فعال فمینیست فرانسوی (تصویر روبرو) مجله‌ی *La Fronde* را در پاریس منتشر کرد. در ۱۲۸۵ تئودور روزولت^۴ رئیس‌جمهور آمریکا

به خاطر میانجی‌گری در جنگ روس و ژاپن جایزه‌ی نوبل صلح را ربود و به این ترتیب اولین آمریکایی دریافت‌کننده‌ی جایزه‌ی نوبل شد. در سال ۱۳۳۲ شرکت جنرال الکتریک اعلام کرد که همه‌ی کارکنان کمونیست از این سازمان اخراج می‌شوند، در ۱۳۴۴ یک شیء پرنده‌ی ناشناخته (شپن: UFO) در آسمان میشیگان دیده شد و کمی بعد در پیتسبورگ بر زمین سقوط کرد، در ۱۳۴۷ از ابزارهای ارتباطی تازه‌ی رایانه‌ها (ماوس، هایپرتکس، NSL) رونمایی شد و در ۱۳۵۸ انقراض ویروس آبله مرغان اعلام شد. این تنها بیماری انسانی است که به دست بشر منقرض شده است.

^۱Margaret Hughes

^۲Anne Marshall

^۳Marguerite Durand

^۴Theodore Roosevelt



تندیس یادبود سگ قهوه‌ای



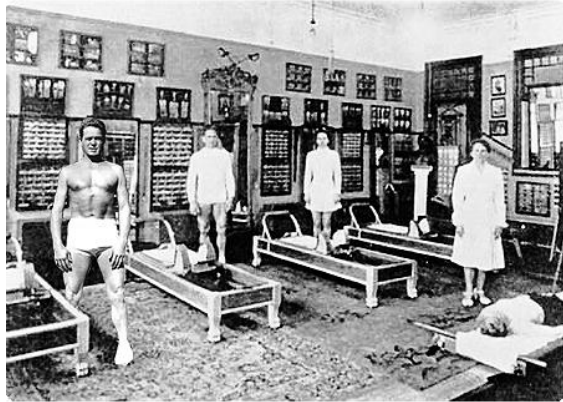
ویلیام بلیس

رخداد جالب توجه دیگر این روز آن بود که در ۱۲۸۶ در جریان شورش‌های «سگ قهوه‌ای» حدود هزار دانشجوی پزشکی در لندن با حدود چهارصد پلیس بر سر اجرای مراسمی برای یادبود جانوران تشریح‌شده به زد و خورد پرداختند! این درگیری‌ها زمانی شروع شد که یک گروه فمینیست سوئدی به تشریح یک سگ قهوه‌ای در دانشکده‌ی پزشکی اعتراض کردند و آن را وحشیانه دانستند و انجمن مبارزه با تشریح جانوران بیانیه‌های تندی در این زمینه صادر کرد. ویلیام بلیس، دانشمند انگلیسی که تشریح این سگ را در دانشگاه و در برابر شصت دانشجو انجام داده بود، پزشکی نامدار بود که به خاطر کشف هورمون‌ها و ساختن داروهایی بر مبنای پژوهشش بر سگ‌ها شهرت داشت. او از صادرکنندگان این بیانیه‌ها شکایت کرد و برنده شد. مخالفان تشریح یک تندیس برنزی از سگ قهوه‌ای درست کردند و در سال ۱۲۸۵ آن را به نمایش گذاشتند و بر آن کتیبه‌ای حک

^۱Brown Dog Riots

^۲William Bayliss

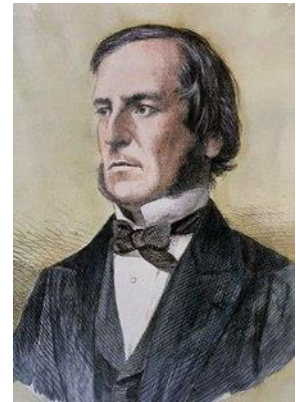
کردند که مایه‌ی خشم دانشجویان و دانشمندان شد. حمله‌ی پیاپی دانشجویان برای تخریب آن و دفاع فمینیست‌ها و اعضای اتحادیه‌های کارگری که با پلیس پشتیبانی می‌شدند به دوقطبی شدن جامعه و جبهه‌بندی دیرپایی انجامید که اوج آن همین درگیری‌ها بود.



یوزف پیلاتس



سونیا گاندی



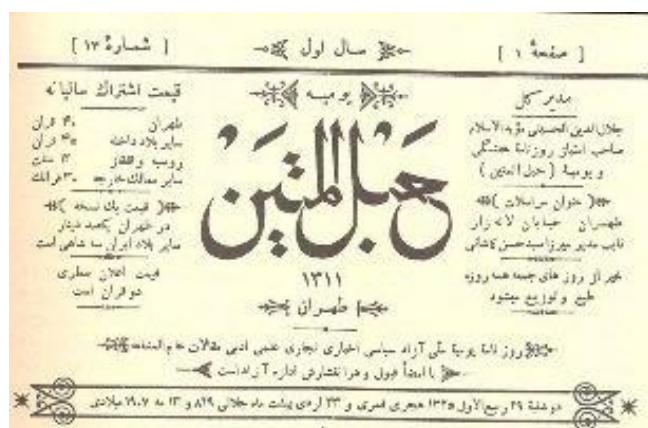
بول

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: یوزف پیلاتس مربی ورزشی آلمانی و خالق ورزش پیلاتس (۱۲۶۲)، محمدتقی بهار ملقب به ملک‌الشعرا اریب و سیاستمدار ایرانی (۱۲۶۵) و سونیا گاندی، سیاستمدار ایتالیایی تبار هندی (۱۳۲۵). جرج بول ریاضیدان و منطق‌دان انگلیسی (۱۲۴۳) هم در این روز از دنیا رفت.

^۱Joseph Pilates

^۲George Boole

نوزدهم آذر



روز جمعه نوزدهم آذر سال ۱۲۸۸ روس‌ها ۲۱۰۰ سرباز در گیلان پیاده کردند و طی سه روز بعد به غارت خانه‌ها و کشتار نیروهای مقاومت مردمی روی آوردند و سه تن از دلیران گیلک به نام‌های فیروز حمال‌باشی، ابوالحسن کرجی‌بان و علی صراف

توپچی را به دار آویختند. نُه سال بعد در ۱۲۹۷ به دستور وثوق‌الدوله، که صدراعظم بود، یک گردان مجهز ژاندارم برای دستگیری رجبعلی راهزن و تفنگدارانش به سمت گلپایگان حرکت کرد. در همین روز دولت انگلیس طی نامه‌ای تمامیت و استقلال ایران را تضمین کرد و پذیرفت که قرار داد ۱۹۰۷ م. را لغو کند و البته چاره‌ای هم نداشت چون طرف دیگر قرارداد یعنی روسیه‌ی تزاری با انقلاب بلشویکی از هستی ساقط شده بود. انگلستان برای حفظ منافع خود در ایران در پی دلجویی از ایرانیان بود و در همین نامه پلیس جنوب را به ایران واگذار کرد و کمک خود به دولت ایران را از دویست هزار تومان به سیصد هزار تومان افزایش داد.

در چنین روزی به سال ۱۳۰۹ سید جلال‌الدین مؤیدالاسلام مدیر روزنامه حبل‌المتین، که همکار میرزا ملک‌خان و سید جمال‌الدین اسدآبادی بود، پیش از ظهر در دفتر خویش واقع در کلکته در اثر حمله‌ی قلبی درگذشت. در ۱۳۲۵ ارتش ایران به تبریز وارد شد و شهر را به طور رسمی از عمال فرقه‌ی دموکرات آذربایجان که دست‌نشانده‌ی شوروی‌ها بودند پس گرفت. البته پیش از ورود ارتش به شهر، خود مردم تبریز به پا خاسته بودند و ۴۲۱ تن از فرقه‌ای‌ها را که دستشان به خون مردم آلوده بود کشته بودند.

در نوزدهم آذر سال ۱۳۳۰ پنجاه نفر از مخالفان دکتر مصدق در مجلس و هم‌زمان ۴۵ نفر روحانی در مسجد سپهسالار تحصن کردند، هرچند گروه دوم با دخالت پلیس از مسجد رانده شدند. سی و شش سال بعد (۱۳۶۳) برخی از همفکران همان روحانیون قدرت را در دانشگاه‌ها به دست گرفتند و نام شورای عالی انقلاب فرهنگی را به شورای تدوین کتاب‌های دانشگاهی تغییر دادند. در سال ۱۳۸۵ بیش از یک میلیون لبنانی در بزرگ‌ترین اعتراض جمعی تاریخ این کشور در بیروت برای برکناری دولت به تحصن نشسته اقدام کردند.



اتحادیه‌ی کامبرای



نبرد پلونا

در تاریخ سیاسی جهان نوزدهم آذرماه با چندین رخداد مصادف بوده است. در سال ۸۸۷ سران دولت‌های اروپایی (پاپ ژولیوس دوم، لویی دوازدهم فرانسه، ماکسیمیلیان اول امپراتور روم مقدس و فردیناند دوم آراگون)

اتحادیه‌ی کامبرای^۱ را بر ضد اقتدار ونیز تشکیل دادند، در ۱۰۶۷ هجری خورشیدی در جریان انقلاب شکوهمند انگلستان هواداران ویلیام در نبرد ریدینگ^۲ بر پیروان جیمز دوم غلبه کردند و او را به گریز از کشور وا داشتند. در ۱۲۵۱ پی بی اس پینچبک^۳ در لویزیانا اولین فرماندار سیاهپوست آمریکا شد. در ۱۲۵۶ ارتش روسیه پس از پنج ماه محاصره شهر پلونا^۴ را فتح کرد و بیست و پنج هزار سپاهی عثمانی مدافع شهر ناگزیر تسلیم شدند. این پیروزی در استقلال بلغارستان از عثمانی نقشی چشمگیر ایفا کرد.



پی بی اس پینچبک

در سال ۱۳۰۶ کمونیست‌ها در گوانگژو^۵ شورش کردند و اداره‌ی شهر را به دست گرفتند و آنجا را یک حکومت شورایی دانستند، در ۱۳۱۱ تایلند به پادشاهی مشروطه تبدیل شد و در ۱۳۲۸ نیروهای کمونیست شهر چنگ‌دو^۶ را، که واپسین شهر زیر تسلط کومین‌تانگ^۷ (دولت ملی چین) بود، محاصره کردند. در ۱۳۶۲ هم با به قدرت رسیدن رئیس‌جمهور راول آلفونسین^۸ مردم‌سالاری بار دیگر به آرژانتین بازگشت.

^۱League of Cambrai

^۲Battle of Reading

^۳P. B. S. Pinchback

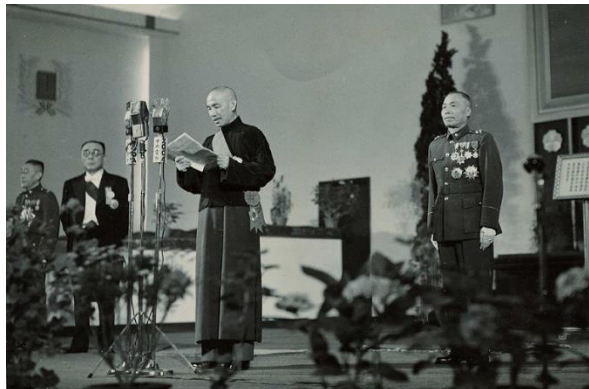
^۴Plevna

^۵Guangzhou

^۶Chengdu

^۷Kuomintang

^۸Raul Alfonsin



رهبران کومین نانگ



ساخیاگین البیگدرج

در ۱۳۶۸ در اولین تظاهرات آزادی خواهانه‌ی مردم مغولستان، ساخیاگین البیگدرج که رهبری اعتراض‌ها را بر عهده داشت استقرار دموکراسی را اعلام کرد و جنبشی اجتماعی برای پایان دادن به سلطه‌ی سرکوبگرانه‌ی حزب کمونیست مغولستان آغاز شد که پس از گذر هشت سال به رهایی این کشور از شر آن حزب انجامید. این روز از نظر حقوق بین‌الملل هم از این نظر اهمیت دارد که در ۱۳۲۷ سند کنوانسیون حقوق بشر در سازمان ملل به امضا رسید، در ۱۳۶۳ شورای عمومی سازمان ملل کنوانسیون ضد شکنجه را به تصویب رساند و در ۱۳۵۷ مناخیم بگین^۲ و انور سادات به خاطر صلح میان اعراب و اسرائیل به طور مشترک جایزه‌ی صلح نوبل را گرفتند.

نوزدهم آذر با طیفی وسیع از رخدادهای فرهنگی و اجتماعی هم قرین بوده است. در ۸۹۹ مارتین لوتر^۳ فرمان پاپ به نام Exsurge Domine را که در آن او را تکفیر کرده بود بیرون کلیسای ویتنبرگ سوزاند، در ۱۱۷۲

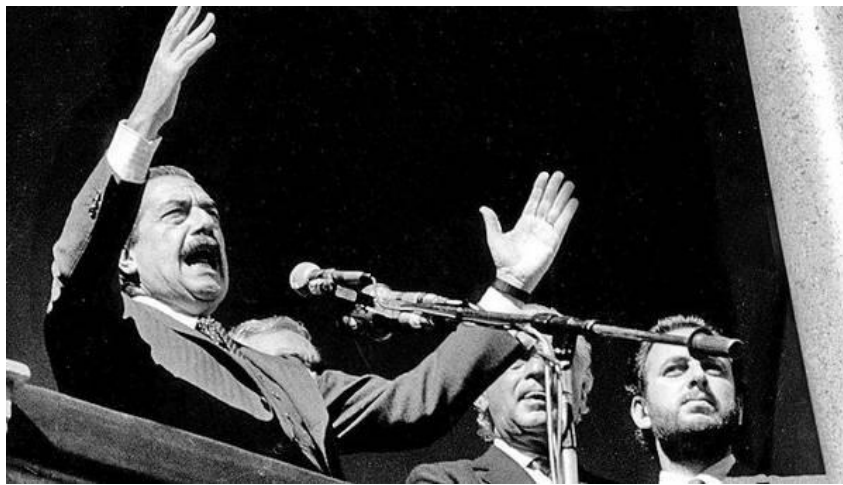
^۱Tsakhiaagiin Elbegdorj

^۲Menachem Begin

^۳Martin Luther

نوح وبستر^۱ اولین روزنامه‌ی شهر نیویورک را با نام «مینروای آمریکایی» منتشر کرد، در ۱۱۷۸ فرانسه یکای متر را به عنوان واحد طول رسمی‌اش برگزید، در سال ۱۱۹۴ سنای آمریکا واحد پول آمریکا را تعیین کرد و در ۱۳۱۰ مجلس انگلستان تصویب کرد که ساکنان کشورهای مشترک‌المنافع (کانادا، استرالیا، نیوفاندلند، نیوزلند، ایرلند و آفریقای جنوبی) حقوقی برابر با شهروندان انگلیسی داشته باشند.

در دنیای ادبیات هم رخدادهای مهم این روز چنین بوده که در ۱۲۸۰ نخستین مراسم اهدای جایزه‌ی نوبل برگزار شد، در ۱۲۸۸ سلما لاگرلوف^۲ اولین زنی شد که جایزه‌ی ادبیات نوبل را دریافت می‌کرد و در ۱۳۳۲ این جایزه‌ی را به وینستون چرچیل^۳ دادند.



رائول آلفونسین



سلما لاگرلوف

^۱Noah Webster

^۲American Minerva

^۳Selma Lagerlöf

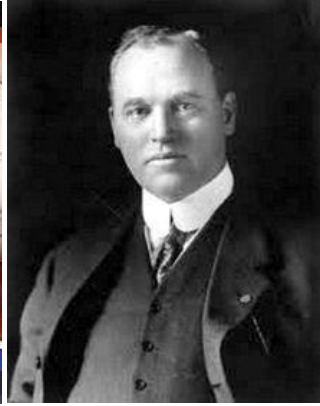
^۴Winston Churchill

یک جفت واقعه‌ی جالب دیگر این روز آن که در ۱۳۴۷ بزرگ‌ترین دزدی تاریخ ژاپن که با ربوده شدن

سیصد میلیون ین همراه بود رخ نمود. ربایندگان این پول هرگز شناسایی و دستگیر نشدند.



آگوستو پینوشه



هوراس الگین داج



اتو نوریث



امیلی دیکینسون

در میان کسانی که با حوزه‌ی تمدن ایرانی پیوند دارند، مهم‌ترین کسی که در این روز درگذشته و خارج

از قلمرو جغرافیایی ایران زمین نیز زاده و زیسته است، محمد بن احمد ابن رشد فیلسوف اندلسی است که در

چنین روزی به سال ۵۷۷ در مراکش درگذشت. فخرالملوک رضوان حاکم سلجوقی حلب هم در ۴۹۲ جان سپرد.

در مقابل، در ۱۲۲۲ میرزا ابوطالب زنجانی و میرزا علی‌خان امین‌الدوله صدراعظم ایران هم‌زمان زاده شدند. در

۱۳۰۵ هم جواد نوربخش، که بعدتر پیر سلسله‌ی نعمت‌اللهی شد، در کرمان زاده شد.

از میان ایرانیان در ۹۸۷ جان میلتون^۱ شاعر انگلیسی، در ۱۱۸۲ هکتور برلیوز^۲ موسیقیدان و آهنگساز

فرانسوی، در ۱۲۰۹ امیلی دیکینسون^۳ شاعر آمریکایی و در ۱۲۶۱ اتو نوریث^۴ جامعه‌شناس و فیلسوف آلمانی

^۱John Milton

^۳Emily Dickinson

^۲Hector Berlioz

^۴Otto Neurath

زاده شدند. هوراس الگین داج^۱ بنیانگذار شرکت خودروسازی داج (۱۲۹۹) و آگوستو پینوشه^۲ دیکتاتور شیلی

(۱۳۸۵) هم در این روز درگذشته‌اند.



برلیوز



جان میلتن

^۱Horace Elgin Dodge

^۲Augusto Pinochet

بیستم آذر



دینار متوکللی

روز بیستم آذر سال ۲۴۰ متوکل خلیفه‌ی ایران ستیز عباسی که سرو کاشمر (کاشته‌شده به دست زرتشت) را قطع کرده و آرامگاه امام حسین (در کربلا) را ویران ساخته بود، به دست محافظان ترک خود به قتل رسید و این سربازان منتصر را به خلافت برداشتند. فتح بن خاقان وزیر اعظم متوکل نیز در جریان این کودتا به قتل رسید. حدود هزار سال بعد در همین روز نخستین جرقه‌های جنبش مشروطه زمانی زده شد که در سال ۱۲۸۴ علاءالدوله حاکم تهران دو تاجر قند خوشنام و محترم را به خاطر گران شدن قند و شائبه‌ی احتکار فلک کرد و این ماجرا اعتراض مردمی و خواست تأسیس عدالتخانه را به دنبال داشت. سه سال بعد (۱۲۸۷) در امتداد همین

ماجرا سیدعلی آقا به حضرت عبدالعظیم رفته در آنجا بست نشست و بیرق مشروطه‌خواهی افراشت و مردم را به دور خود جمع کرد و از سوی دیگر صدرالعلماء و دسته‌ای دیگر به سفارت عثمانی رفتند و آنجا بست نشستند. در همین روز مساوات، از رهبران مشروطه، به تبریز رفت و با استقبال چشمگیر مردم وارد شهر شد. در ۱۲۹۰ صمصام‌السلطنه صدراعظم در کابینه‌اش تغییراتی داد و قوام‌السلطنه (وزیر داخله)، حکیم‌الملک (وزیر مالیه)، ذکاء‌الملک فروغی (وزیر عدلیه) را به فهرست وزیرانش افزود و محتشم‌السلطنه را کنار گذاشت. با این همه در اداره‌ی امور ناموفق ماند و درست یک سال بعد (۱۲۹۱) تلگرافی به ناصرالملک در لندن مخابره نموده تقاضای استعفا کرد.

در ۱۲۹۶ ژنرال ادموند آلن‌بی^۱ انگلیسی در رأس سپاهیان^۲ش وارد اورشلیم شد و حکومت نظامی اعلام کرد، در ۱۳۰۱ رشید یاسمی یکی از فابل‌های لافونتن^۳ را به پارسی ترجمه کرد و حاصلش «شیری بیمار و پیر بود به جان بیمناک» را سرود و در ۱۳۲۱ شریدان مستشار آمریکائی وزارت خواربار اعلام کرد هر کس محتکری را معرفی کند بیست درصد از قیمت جنس کشف‌شده را نقد دریافت خواهد کرد!

در سال ۱۳۲۵ تلگراف تبریک تقی‌زاده به قوام‌الدوله رسید که طی آن از بازپس‌گیری آذربایجان ابراز خوشحالی کرده بود و خبر می‌داد که ایرانیان ساکن انگلستان هم از شنیدن این خبر شادمان شده و جشن گرفته‌اند. در ۱۳۴۴ دکتر مصدق وصیتنامه‌اش را در احمدآباد نوشت.

^۱Edmund Allenby

^۲Jean de La Fontaine



ورود آئنی به اورشلیم



صمصام السلطنه



یولیانوس



یوان شی کای



جورج پنجم

در همین روز به سال ۳۶۱ میلادی یولیانوس^۱ با مقام امپراتوری وارد کنستانتینوپل شد و قدرت را به دست گرفت، در ۱۲۸۴ انقلاب کارگری در کیف باعث شد اوکراین از روسیه اعلام استقلال کند و نام خود را

^۱Julian

جمهوری شولیاوکا^۱ بگذارد. در ۱۲۹۰ شهر کهنسال دهلی به جای کلکته که برساخته‌ی انگلیسی‌ها بود به عنوان پایتخت هند برگزیده شد و هم‌زمان جورج پنجم شاه انگلستان لقب امپراتور هند را هم به خود داد. در سال ۱۲۹۴ یوآن‌شی‌کای^۲ رئیس‌جمهور چین در تقابل با قوای سنت‌گرای چینی که پشتیبان دربار بودند، خود را امپراتور چین نامید! در ۱۲۹۹ سربازان انگلیسی برای تلافی حمله‌ی اخیر نیروهای مقاومت ایرلند، به شهر کورک^۳ حمله کرد. سربازان خانه‌های مردم را غارت کرده و سوزاندند، شهروندان را کتک زدند و برخی را به قتل رساندند.



جنگ زمستانی روس و فنلاند

در ۱۳۱۵ ادوارد هشتم از سلطنت امپراتوری بریتانیا کناره‌گیری کرد، یک سال بعد در ۱۳۱۶ ایتالیا به دنبال حمله به حبشه از سازمان ملل خروج کرد. در سال ۱۳۱۸ فنلاندی‌ها در نبرد تولوایروی^۴ نخستین پیروزی بزرگ خود را بر ارتش مهاجم شوروی به دست آوردند و در ۱۳۲۰ در دنباله‌ی نبرد در پرل هاربر آلمان و ایتالیا به آمریکا اعلان جنگ دادند و در همین روز لهستان به ژاپن اعلان جنگ داد. در ۱۳۳۹ هم به دنبال سفر شارل دوگل^۵ به الجزایر و تظاهرات گسترده‌ی مخالفان استعمار، نیروهای امنیتی فرانسه دچار اغتشاش شدند. در ۱۳۴۲ هم کنیا از انگلستان استقلال یافت.

^۱Shuliavka

^۲Cork

^۳Charles de Gaulle

^۴Yuan Shikai

^۵Battle of Tolvajärvi



ویرانی شهر کورک



شورش ضدکمونیستی مردم آلبانی



چه گوارا



اتسز

در ۱۳۶۰ قوای مسلح در السالوادور در جریان مبارزه با چریک‌های مخالف دولت نهصد شهروند غیرنظامی را در شهر ال‌موزوته^۱ کشتار کردند و در ۱۳۶۹ تظاهرات مردمی بر ضد حاکمیت کمونیسم در آلبانی آغاز شد و پس از زمانی کوتاه به سرنگونی نظام کمونیستی منتهی شد. در ۱۳۷۳ بوریس یلتسین^۲ دستور داد ارتش روسیه به چین حمله کند و در ۱۳۷۵ هم نلسون ماندلا قانون اساسی تازه‌ی آفریقای جنوبی را اعلام کرد. در ۱۳۹۵ هم انفجار دو بمب در ورزشگاه فوتبال استانبول به مرگ ۳۸ نفر و زخمی شدن ۱۶۶ تن انجامید.



کشتار ال‌موزوته

رخداد دیگر این روز آن که در سال ۱۳۱۴ برنامه‌ی بهنژادی Lebensborn (چشمه‌ی حیات) در آلمان با رهبری هیملر^۳ اجرایی شد. بر اساس این طرح دولت از بچه‌دار شدن افرادی که نماینده‌ی نژاد آریایی بودند پشتیبانی می‌کرد، ضرورت‌های حقوقی درباره‌ی معلوم بودن هویت پدر را تعلیق می‌کرد و برای زنان آریایی

^۱El Mozote

^۲Boris Yeltsin

^۳Heinrich Himmler

بارداری که شوهر نداشتند مسکن و مستمری برقرار می‌کرد و پرورش و آموزش کودکان رده‌بندی‌شده زیر این عنوان را بر عهده می‌گرفت. بسیاری از این کودکان از سرزمین‌های اشغال‌شده‌ی لهستان و چکسلواکی و روسیه به آلمان فرستاده می‌شدند. در کل بیست هزار کودک به این ترتیب زاده و پرورده شدند.



برنامه‌ی بهنژادی
در آلمان

بیستم آذرماه در ضمن با وضع چندین قانون و تأسیس چند نهاد اجتماعی نیز مصادف است. در ۱۳۱۳ بیل ویلسون آخرین جرعه‌ی نوشیدنی الکلی‌اش را خورد و پس از آن عهد کرد که اعتیادش به الکل را ترک کند. او پس از این کار سازمان الکلی‌های گمنام^۲ را تأسیس کرد. در ۱۳۲۵ بنیاد بین‌المللی امور کودکان در سازمان ملل (یونیسف) تأسیس شد و در ۱۳۴۱ قاتلی به نام آرتور لوکاس^۳ آخرین کسی بود که در کانادا اعدام شد و پس از

^۱Bill Wilson

^۲Alcoholics Anonymous

^۳Arthur Lucas

آن مجازات اعدام از قوانین این کشور حذف شد. در ۱۳۷۶ دستورالعمل کیوتو^۱ برای امضا به کشورها عرضه شد و در ۱۳۸۰ چین به سازمان تجارت جهانی پیوست.

رخدادهای پراکنده‌ی دیگر هم این که در ۱۳۴۳ چه گوارا^۲ در شورای عمومی سازمان ملل سخنرانی کرد، در ۱۳۵۱ آپولو ۱۷ بر ماه فرود آمد. این ششمین و آخرین سفر به ماه در قالب برنامه‌ی آپولو بود. حدود پانصد سال قبلتر در ۱۰۶۳ ادموند هالی^۳ مقاله‌ی نیوتن درباره‌ی معادله‌بندی نیروی گرانش و اصلاح آرای کپلر در این زمینه را برای انجمن سلطنتی علوم خواند.

از جمله رویدادهای فرهنگی و اجتماعی نیز این که در سال ۱۲۴۷ اولین چراغ راهنمایی و رانندگی در بیرون کاخ وست‌مینستر انگلستان کار گذاشته شد. این چراغ‌ها دو رنگ سبز و قرمز داشتند و در شب با گاز روشن می‌شدند و شکلشان از روی چراغ‌های مشابه خط راه‌آهن اقتباس شده بود. در ۱۲۶۳ هم مارک تواین^۴ کتاب *ماجراهای هاکلبری فین*^۵ را چاپ کرد.



گئورکی پلخانف



روبرت کچ



عشقی همدانی



ماکس بورن

^۱Kyoto Protocol

^۲Ernesto Che Guevara

^۳Edmund Halley

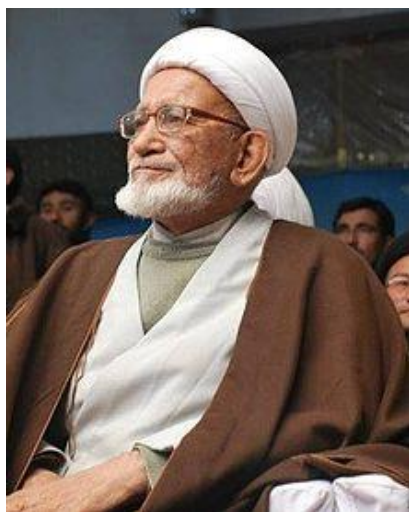
^۴Mark Twain

^۵*Adventures of Huckleberry*

Finn

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: روبرت کخ^۱ زیست‌شناس آلمانی (۱۲۲۲)، گئورگی پلخانف^۲ رهبر مارکسیست‌های روسی (۱۲۳۵)، ماکس بورن^۳ فیزیکدان و ریاضیدان آلمانی (۱۲۶۱) و فرانک سیناترا^۴ (۱۲۹۴) و در میان ایرانیان، شاعر و روزنامه‌نگار نامدار عشقی همدانی (۱۲۷۳).

درگذشتگان مشهور بیستم آذر هم به این قرارند: افضل شاهنشاه بن بدرالجمال وزیر اعظم خلفای فاطمی مصر (۶۰۰)، اوگدای خان مغول (۶۲۰)، آلفرد نوبل^۵ مخترع سوئدی دینامیت (۱۲۷۵)، موریس مک‌دونالد^۶ از مؤسسان رستوران‌های مک‌دونالد (۱۳۵۰)، حسین نهال اتسز شاعر و ادیب پان‌ترک (۱۳۵۴) و شیخ محمد موسی شریفی فیلسوف و پیشوای دینی هندی و امام جمعه‌ی جامو و کشمیر (۱۳۹۲).



راست: اوگدای خان

چپ: شیخ محمد موسی شریفی

^۱Robert Koch

^۲Georgi Plekhanov

^۳Max Born

^۴Frank Sinatra

^۵Alfred Nobel

^۶Maurice McDonald

بیست و یکم آذر



بیست و یکم آذرماه را می‌توان «روز جنگ صلیبی» نامگذاری کرد. چون در سال ششم هجری خورشیدی ارتش پنجاه هزار نفری بیزانس که زیر فرمان امپراتور روم هراکلیوس می‌جنگید و با آدابی مذهبی و در قالب جنگ‌های صلیبی بعدی به ایران زمین تاخته بود (تصویر بالا)، در نزدیکی نینوا با یک سپاه به نسبت کوچک دوازده هزار نفری ایرانی روبرو شد. فرماندهی این سپاه پهلوانی ارمنی بود به نام رُچ‌وَهان (روزبهان) که رومیان نامش را به صورت راهزاد¹ (رازاتس) ثبت کرده‌اند. سپاهیان ایرانی دلیرانه با رومیان جنگیدند و به قیمت کشته شدن

¹Rhahzadh

شش هزار تن راه پیشروی شان به سمت تیسفون را سد کردند. در اوج این نبرد روزبهان هراکلیوس^۱ را به نبرد تن به تن دعوت کرد. در برخی از منابع رومی چنین آمده که هراکلیوس او را در جنگ رویارو از پای در آورد، اما با توجه به رفتارهای دیگر امپراتور روم، بر می آید که این تبلیغی جنگی بوده و هراکلیوس که به ترس و گریز از میدان نبرد شهرت داشته، با سربازان پرشمارش پهلوان ایرانی را به قتل رسانده باشد و نه با شمشیرش. هرچند ایرانیان در این نبرد شکست خوردند، اما رومیان را از پیشروی باز داشتند، در حدی که اردوی بازماندگان سپاه روزبهان نیز دست نخورده باقی ماند و رومیان نتوانستند آنجا را غارت کنند. هراکلیوس پس از این نبرد از پیشروی به سوی تیسفون منصرف شد و سر راه خود یکی از کاخ‌های خسرو پرویز به نام دستگرد (یعنی مزرعه‌ی سلطنتی) را غارت کرد و آن را فتحی بزرگ شمرد و به سمت شمال بازگشت.



آدمخواری صلیبیان در معره

¹Heraclius

دومین رخداد این روز که با جنگ‌های صلیبی مربوط می‌شود آن که در سال ۴۷۷ در جریان جنگ‌های صلیبی اول سپاهیان اروپایی به رهبری بوهوموند^۱ شاه تارانتو و ریموند شاه تولوز^۲ پس از مدتی محاصره شهر مَعْرَه النُّعْمَان در سوریه‌ی امروز را فتح کردند. اهالی شهر که بیست هزار تن بودند پس از آن که انبوه سپاهیان صلیبی موفق شدند در حصار شهر رخنه کنند، با بوهوموند وارد مذاکره شدند و قرارداد صلحی امضا کردند که بر مبنای آن شهر به فرنگی‌ها تسلیم شود و در مقابل مردم بدون گزند از آن خارج شوند. صلیبی‌ها بلافاصله پس از تسلیم شدن سربازان مسلمان به کشتار مردم شهر روی آوردند و همه‌ی بیست هزار شهروند معره را به قتل رساندند. بعد هم از آنجا که جمعیتشان خیلی زیاد بود و خوراک موجود در شهر برای تغذیه‌شان کافی نبود، به خوردن اهالی شهر روی آوردند! منابع اروپایی با شرم و احتمالاً کوچک‌نمایی این واقعه را ثبت کرده‌اند، اما همان مقداری که روایت شده هم گزارشی وحشتناک و تکان‌دهنده است که نشان می‌دهد سربازان اروپایی مردان و زنان بالغ را تکه تکه کرده و در دیگ می‌پخته‌اند و کودکان را پوست کنده و روی نیزه‌هایشان کباب می‌کرده و برخی را هم نیم‌پخته می‌خورده‌اند!

سی و سه سال بعد از این فاجعه در روز یکشنبه بیست و یکم آذرماه سال ۵۱۰ بدرالجمال ارمنی در میدان بازی به دست غلامی کشته شد و سرش را برای خلیفه بردند.

در دوران مشروطه روز جمعه بیست و یکم آذر سال ۱۲۸۶ (۸ ذی‌قعدة ۱۳۲۵ ق.) محمدعلی شاه اعضای کابینه‌ی ابوالقاسم خان قره‌گوزلو ناصرالملک را بازداشت کرد و کوشید وی را به قتل برساند، اما با اعمال نفوذ

^۱Bohemond of Taranto

^۲Raymond of Toulouse

انگلیسی‌ها از این کار بازماند و ناچار شد رهایش کند. در نتیجه به جایش خشم خود را بر سر رجال مخالف دیگر خالی کرد و علاءالدوله را به چوب بسته و معین‌الدوله را زندانی کرد.



فریدون توللی



آخوند خراسانی



ناصرالملک

در چنین روزی به سال ۱۲۹۰ آخوند ملا محمدکاظم خراسانی مجتهد بزرگ و صاحب کتاب کفایه‌الاصول زمانی که مشغول بسیج پیروانش برای ورود به ایران و دفاع از خاک کشور در برابر هجوم روس‌ها بود، احتمالاً در اثر مسمومیت عمدی به طور ناگهانی درگذشت. مردم نجف و کربلا و سامره و تمام شهرهای ایران تعطیلی و عزای عمومی اعلام کردند و بازارها تا سه روز تعطیل بود.

ده سال بعد در ۱۳۰۰ نظام‌السلطنه حاکم جدید خراسان تنها با بیست سوار بختیاری وارد مشهد شد و برخلاف حکام دیگر از قبول هر نوع هدایایی خودداری کرد و به ساماندهی امور شهر همت گمارد. در ۱۳۰۴ مجلس شورای ملی به تغییر سلطنت رأی داد و به این ترتیب دودمان قاجار منقرض شد و سلسله‌ی پهلوی جای

آن را گرفت و یک سال بعد در ۱۳۰۵ عبدالحسین تیمورتاش وزیر دربار که مدت چهار ماه برای مأموریت در روسیه به سر می برد وارد تهران شد.

در سال ۱۳۲۴ فرقه‌ی دموکرات آذربایجان به رهبری پیشه‌وری در تبریز تشکیل «حکومت آذربایجان» را اعلان کرد و درست یک سال بعد فراری شد و ارتش ایران که آذربایجان را از کمونیست‌ها پس گرفته بود، انحلال



دولت فرقه‌ای‌ها را اعلام کرد. هفت سال بعد (۱۳۳۱) شوروی‌ها بزرگ‌ترین حرکت تبلیغاتی‌شان را انجام دادند و کنگره‌ی صلح جهانی را با حضور ۱۷۰۰ نماینده از ۸۳ کشور در آلمان شرقی برگزار کردند (تصویر بالا). در این کنگره

مشاهیری مانند ژان پل سارتر، شوستاکوویچ^۲ آهنگساز، ایلیا ارنبورگ^۳ آدیب، ریویرا^۴ نقاش و سایر ادیبان هوادار کمونیسم مثل لویی آراگون^۵، پابلو نرودا^۶، ناظم حکمت و آرنولد تسوایک^۷ حضور داشتند. از ایران هم حسن کامشاد که در آن دوران عضو حزب توده بود به نمایندگی «خلق خوزستان» و با شعارهایی ایران‌ستیزانه و تجزیه‌طلبانه در آن برنامه شرکت کرد. هرچند بعدتر مثل بسیاری از روشنفکران دیگر از این شعارها و خط مشی رویگردان شد. یکی دیگر از کسانی که خیلی زودتر از وی چنین چرخشی را نشان داده بود، فریدون توللی شاعر اثرگذار بود که در چنین روزی به سال ۱۳۵۱ در مجله‌ی «نگین» مقاله‌ای نوشت و به نیما یوشیج تاخت و

^۱Jean-Paul Sartre

^۲Dmitri Shostakovich

^۳Ilya Ehrenburg

^۴Diego Rivera

^۵Louis Aragon

^۶Pablo Neruda

^۷Arnold Zweig

نوشتارهای او را از دایره‌ی شعر پارسی بیرون دانست. در ۱۳۹۱ بمب‌گذاری در شهر اقرَب در سوریه که ساکنانش علوی هستند به مرگ ۱۲۵ نفر و زخمی شدن ۲۰۰ نفر دیگر انجامید.



این روز در تاریخ معاصر چین هم اهمیتی داشته است. در ۱۳۱۵ هم دو تن از رهبران حزب کومین‌تانگ به نام ژانگ شوئه‌لیانگ^۱ و یانگ هوچنگ^۲ در شهر شیآن رهبر دولت چین یعنی چیانگ‌کای‌شک^۳ را که در ضمن رهبر حزب خودشان هم بود (تصویر بالا)، ربودند! هدفشان هم این بود که او را و دارند تا با حزب کمونیست چین آشتی کند و در مقابل به نبرد با ژاپنی‌ها روی آورد. پس از دو هفته بحران در نهایت چیانگ‌کای‌شک با این قول که چنین کند آزاد شد و به نان‌جینگ بازگشت.

^۱Zhang Xueliang

^۲Yang Hucheng

^۳Chiang Kaishek



نبرد آوای

در ۱۰۶۷ جیمز دوم شاه انگلستان که در پی انقلاب شکوهمند ناگزیر به فرار از انگلستان شده بود، مهر سلطنتی بریتانیا را به رود تیمز انداخت، در ۱۱۷۱ هم کنوانسیون که پس از پیروزی انقلاب فرانسه به قدرت رسیده بود لویی شانزدهم را محاکمه و به مرگ محکوم کرد، در سال ۱۲۴۷ سپاه نوزده هزار نفره‌ی برزیل در نبرد آوای^۱ بر نیروهای پنج هزار نفره‌ی پاراگوئه غلبه کرد و سه هزار تن از پاراگوئه‌ای‌ها در این میان به قتل رسیدند، در ۱۳۲۰ انگلستان به بلغارستان و رومانی اعلان جنگ داد و از آن سو دولت استعماری حاکم بر هند به ژاپن که با شعار آزادسازی مستعمرات به سوی هند پیشروی می‌کرد اعلان جنگ داد. یک سال بعد (۱۳۴۳) هم جومو کِنِیَاتا^۲ که پیشتر نخست‌وزیر کنیا بود، اولین رئیس‌جمهور این کشور شد. در ۱۳۵۸ انگلستان بار دیگر کنترل مستعمره‌ی آفریقایی زیمباوه را در دست گرفت و نام استعماری‌اش یعنی رودزیای جنوبی را به آن برچسب زد و در ۱۳۷۰ فدراسیون روسیه در حرکتی تناقض‌آمیز از اتحاد جماهیر شوروی اعلام استقلال کرد!

^۱Battle of Ayay

^۲Jomo Kenyatta

بیست و یکم آذرماه در تاریخ تحول شهرها هم اثرگذار بوده است. چون در ۱۲۷۶ اولین شهر دارای نقشه و طراحی منظم به نام بلو هوریزونته^۱ در برزیل ساخته شد. در سال ۱۱۶۶ هم ایالت پنسیلوانیا پنج روز پس از دلاوار قانون اساسی کشور نو تأسیس آمریکا را پذیرفت و بخشی از این کشور شد.

از زمره‌ی رخدادهای پراکنده‌ی دیگر این روز یکی آن که در سال ۱۲۸۰ گویلمو مارکنی^۲ اولین پیام رادیویی بی‌سیم را از آن سوی اقیانوس آتلانتیک دریافت کرد، که علامت S بنا به رمز مورس بود. دیگر آن که در ۱۳۲۹ پائولا آکرمن^۳ اولین ربی یهودی زن در آمریکا شد و در ۱۳۵۸ هم ضیاءالحلق نخست وزیر پاکستان به فیزیکدان پاکستانی دکتر عبدالسلام نشان امتیاز اعطا کرد.



گویلمو مارکنی



صادق طباطبایی



حیدر علیف

^۱Belo Horizonte

^۲Guglielmo Marconi

^۳Paula Ackerman



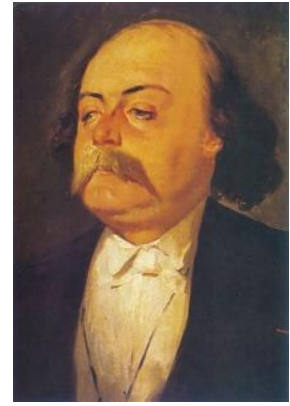
ادوارد مونک



اراسموس داروین



نیکولای کارمزین



گوستاو فلوبر

دو شخصیتی که در تاریخ معاصر ایران زمین در بیست و یکم آذرماه زاده شده‌اند شباهتی در شخصیت دارند و از زاویه‌ای خاص نقشی همسان در تاریخ معاصر تمدنمان ایفا کردند. اینان عبارت بودند از احمد شاملو (۱۳۰۴) و چنگیز آیت‌ماتوف^۱ دیپلمات بلشویک و نویسنده‌ی قرقیز (۱۳۰۷)، مهدی میراشرافی افسر سلطنت طلب ایرانی (۱۳۵۸) و حیدر علیف (۱۳۸۲) رئیس جمهور آران (جمهوری آذربایجان) هم که از همان زاویه شباهت‌هایی دیگر به ایشان دارند، در این روز درگذشته‌اند. مهدی میراشرافی همان کسی بود که روز ۲۸ مرداد خبر سرنگونی دکتر مصدق را از رادیو اعلام کرد و پس از انقلاب اعدامش کردند و حیدر علیف از مأموران عالی‌رتبه‌ی کاگ ب در آذربایجان بود و در دوران شوروی‌ها مهره‌ی روس‌ها برای سرکوب آزادی‌خواهان و روشنفکران این قلمرو محسوب می‌شد. پس از فروپاشی شوروی هم در قالب رئیس‌جمهور همان روند را ادامه داد.

در میان وابستگان به سایر تمدن‌ها زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: اراسموس داروین^۲ (۱۱۱۰) پدربزرگ داروین مشهور که خود شاعر و طبیعی‌دان نامداری بود، نیکولای کارامزین^۳ مورخ و شاعر روس

^۱Chinghiz Aitmatov

^۲Erasmus Darwin

^۳Nikolay Karamzin

(۱۱۴۵)، گوستاو فلوبر^۱ ادیب فرانسوی (۱۲۰۰) و ادوارد مونک^۲ نقاش نروژی (۱۲۴۲). منلیک دوم^۳ امپراتور

اتیوپی (۱۲۹۲) و بدریک هروزنی^۴ شرق‌شناس چک (۱۳۳۱) هم در این روز در گذشته‌اند.



منلیک دوم حبشی

^۱Gustave Flaubert

^۲Edvard Munch

^۳Menelik II

^۴Bedřich Hrozný

بیست و دوم آذر



کهن‌ترین گزارش تاریخی که از این روز در دست داریم، در ضمن یکی از مهم‌ترین رخدادهای جهان باستان و ایران‌زمین هم هست و به پیروزی داریوش بر نیدیتوبعل مربوط می‌شود. در این روز سپاهیان داریوش بزرگ در منطقه‌ی زازان بر سپاه هوادار غاصب بابلی پیروز شدند و تار و مارشان کردند.

در دوران معاصرمان بیست و دوم آذرماه با رخدادی مهم در جریان جنبش مشروطه پیوند خورده است. در این روز به سال ۱۲۸۴ بود که آیت‌الله طباطبایی و آیت‌الله بهبهانی به همراه دو هزار تن از مردم به شاه‌عبدالعظیم رفتند و آنجا بست نشستند (تصویر بالا) و بازار تهران هم در هواداری از ایشان به مدت یک ماه تعطیل شد. در

نتیجه مظفرالدین‌شاه با تشویق اطرافیان آزادی‌خواهش فرمان مشروطه را امضا کرد. اما مخالفان مشروطه در اطراف محمدعلی‌شاه که بلافاصله پس از گشایش مجلس به سلطنت رسیده بود جمع شدند و دسیسه‌چینی‌های خود را آغاز کردند. دو سال بعد، روز شنبه ۲۲ آذر سال ۱۲۸۶ (۸ ذی‌قعدة ۱۳۲۵ ق.) سه دسته از مردان مسلح مدرسه‌ی سپهسالار و مجلس را که پایگاه مشروطه‌خواهان در آن قرار داشت محاصره کردند. رهبران این گروه امیربهادر و صنیع‌حضرت و مقتدرنظام بودند و از سه آخوند مخالف مشروطه یعنی شیخ فضل‌الله نوری و ملا محمد آملی و سید علی طباطبایی یزدی فرمان می‌بردند.

کودتای محمدعلی‌شاهی در تهران به پیروزی رسید، اما با واکنش تند و قاطع آزادی‌خواهان در شهرهای دیگر روبرو شد. قدرت‌های بیگانه نیز که چندان از سرکوب مشروطه ناخوشنود نبودند، وقتی با خیزش این جریان نیرومندتر مشروطه‌خواه روبرو شدند، پس از مکتی طولانی کوتاه آمدند. درست یک سال بعد روز یکشنبه بیست و دوم آذر سال ۱۲۸۷ (۱۹ ذی‌قعدة ۱۳۲۶ ق.) سفرای روس و انگلیس به محمدعلی‌شاه اعتراض کردند و به طور رسمی درخواست بازگشایی مجلس را مطرح کردند و این کمی پیش از آن بود که قوای آزادی‌خواه تهران را فتح کنند.

در چنین روزی به سال ۱۲۹۷ به پیشنهاد فیروز میرزا نصرت‌الدوله وزیر عدلیه به هیئت وزیران طرحی ارائه کرد و بر مبنای آن مدرسه‌ی عالی حقوق تأسیس شد (تصویر زیر)، که قرار بود کارمندان دستگاه دادگستری



نوپا را تعلیم دهد و رئیسش علی‌اکبر دهخدا بود. به دستور وزیر عدلیه آدولف پرنی^۱ مستشار فرانسوی عدلیه، که عضو هیئت اعزامی ایران به کنگره صلح پاریس هم بود، مأموریت یافت شش استاد فرانسوی را برای تدریس رشته‌های مختلف حقوق در این مدرسه استخدام کند. رخداد دیگر این روز هم آن بود که در ۱۳۱۱ نام شهر استرآباد به گرگان که اسم قدیمی این

منطقه بود، تبدیل شد!

در ۱۱۹۸ آلاباما بیست و دومین ایالت آمریکا شد. در ۱۲۹۷ فنلاندی‌ها شاهزاده‌ای آلمانی به نام فریدریش کارل فون هسن^۲ را به پادشاهی خود برگزیدند و در همین روز رئیس‌جمهور پرتغال سیدونیوس پائیس^۳ ترور شد و به قتل رسید. در ۱۳۱۸ هم اتحاد جماهیر شوروی به خاطر حمله به فنلاند از سازمان ملل اخراج شد.

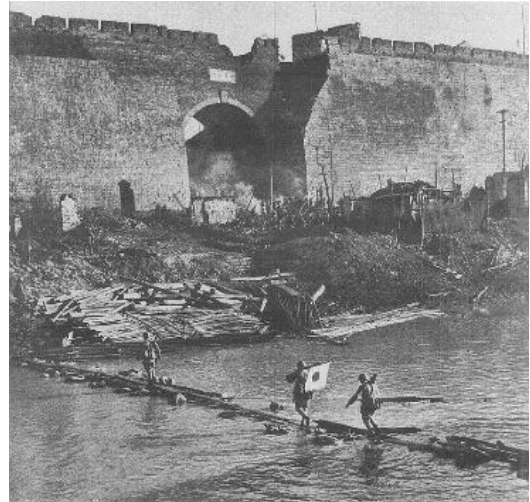
^۱Français Adolphe Perny

^۲Friedrich Karl von Hessen

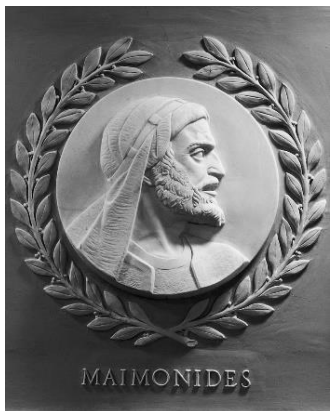
^۳Sidónio Pais



فتح صدام!



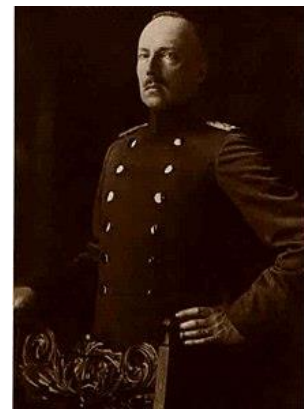
فتح نان‌کینگ



ابن میمون اندلسی



سیدونیوس پائیس



فردریش کارل فون هسن

این روز در تاریخ سیاسی جهان با رخدادهایی نادر و غریب روبرو بوده است. در سال ۱۳۱۶ ژاپنی‌ها موفق شدند با ارتش عظیم دویست هزار نفره‌شان سپاهیان ژنرال تانگ شینگ‌ژی^۱ که نیمی از ایشان عده داشتند را شکست بدهند و شهر نان‌کینگ^۲ را فتح کنند. ژاپنی‌ها پس از فتح شهر به تمام زنان نان‌کینگ تجاوز کردند و چند صد هزار تن از مردم غیرنظامی را طی چند روز آینده سلاخی کردند، در ۱۳۳۹ زمانی که امپراتور حبشه

^۱Tang Shengzhi

^۲Nanking

هایله سلاسی برای دیدار از برزیل به این کشور سفر کرده بود، افسران گارد سلطنتی اش کودتا کردند و پسرش آسفا ووسن را به پادشاهی برگزیدند و او را از قدرت عزل کردند، در ۱۳۸۲ هم صدام حسین در نزدیکی تکریت دستگیر شد.



برادران رایت



رولد آموندسن

رخدادهای دیگر واقع شده در این روز به حوزه‌ی فرهنگ و جامعه مربوط می‌شود. در ۹۲۴ شورای ترنت^۲ با رهبری پاپ آغاز به کار کرد، در ۱۰۲۱ آبل تاسمان^۳ جهانگرد و کاشف نامدار هلندی به نیوزلند رسید، در ۱۲۸۱ اولین بخش از خط تلگراف در اقیانوس آرام گذاشته شد و هونولولو را به سانفرانسیسکو متصل کرد، در ۱۲۸۲ برادران رایت^۴ اولین پرواز خود را با هواپیمایشان انجام دادند، در ۱۲۹۰ گروه کاشفان به رهبری رولد آموندسن^۵ نخستین کسانی بودند که بر قطب جنوب پا گذاشتند و در ۱۳۰۷ موزیک «یک آمریکایی در پاریس» اثر جرج

^۱Asfaw Wossen

^۲Council of Trent

^۳Abel Tasman

^۴Wright Brothers

^۵Roald Amundsen

گرشوین^۱ که از سبک جاز تأثیر پذیرفته بود، برای نخستین بار اجرا شد و موزیک جاز را مشهور ساخت. در ۱۳۵۱ هم اوژن سرنان^۲ و هریسون اشمیت^۳ از سرنشینان آپولو ۱۷ آخرین فضانوردانی بودند که بر ماه قدم نهادند.



هریسون اشمیت

شورای ترنت

اوژن سرنان

در میان وابستگان به حوزه‌ی تمدن ایرانی این روز با مرگ سه شخصیت نامدار مصادف بوده است. در ۵۸۳ ابن میمون درگذشت و در ۱۱۳۳ سلطان محمود اول عثمانی و در ۱۳۵۰ ذبیح بهروز جان سپردند. در ۱۲۹۴ رشید بهبودوف موسیقی‌دان در استان ایرانی آران که در اشغال روس‌ها بود و بعدتر به آذربایجان شوروی تبدیل شد زاده شد. در میان ایرانیان ورنر فون زیمنس^۴ بنیانگذار شرکت زیمنس (۱۱۹۵) در این روز زاده شده‌اند و کیلدبرت شاه فرانک‌ها (۵۵۸ میلادی)، فردریک دوم^۵ امپراتور روم مقدس (۶۲۹ هجری خورشیدی)، مانوئل اول شاه پرتغال^۶ (۹۰۰)، و واسیلی کاندینسکی^۷ نقاش روس (۱۳۲۳) در این روز درگذشته‌اند.

^۱George Gershwin

^۴Werner von Siemens

^۷Wassily Kandinsky

^۲Eugene Cernan

^۵Frederick II

^۳Harrison Schmitt

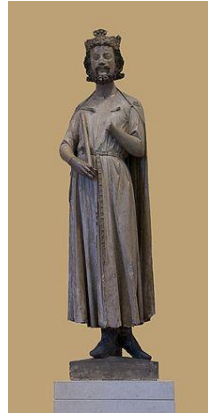
^۶Manuel I of Portugal



جرج گرشوین



فردریک دوم



کیلدبرت



سلطان محمود اول

بیست و سوم آذر



فروغی و
مشاورالممالک
در پاریس

روز سه‌شنبه بیست و سوم آذر سال ۵۱۰ هجری خورشیدی ابوعلی احمد رهبر شیعیان به دست سپاهیان خلیفه‌ی فاطمی مصر الحافظ‌الدین‌الله که امام فرقه‌ی حافطیه بود، کشته شد. به همین خاطر این روز را تا پایان دوران زمامداری فاطمیان به اسم عید‌النصر جشن می‌گرفتند.

به سال ۱۲۶۸ در عصر ناصری میرزا ملک‌خان که می‌دانست دربار ایران قرارداد لاتاری را لغو کرده، به طرف اروپایی در این مورد چیزی نگفت و در همین روز کمیسیون خود را که بیست هزار لیره بود گرفت و بعد این خبر را فاش کرد. در نتیجه هم نزد ایرانیان و هم پیش اروپاییان بدنام شد، هرچند این کارش جرم محسوب نمی‌شد و طرف الغاکننده‌ی قرارداد ایران بود.

در سال ۱۲۸۴ به دنبال تحسن مردم و روحانیون در شاه‌عبدالعظیم مظفرالدین‌شاه فرمان عزل عین‌الدوله صدراعظم را صادر کرد و این یکی از خواست‌های بست‌نشینان بود. دو سال بعد محمدعلی‌شاه به سرکوب همین مشروطه‌خواهان مشغول بود و در همین روز (۱۲۸۶) ناصرالملک که توسط قزاق‌ها توقیف شده بود و جانش در خطر بود با پادرمیانی چرچیل وزیر مختار انگلیس رهایی یافت ولی به فرنگ تبعید شد.

در ۱۲۹۰ امپراتور روسیه به نایب‌السلطنه‌اش که حاکم قفقازیه بود دستور داد تا هر چه زودتر چهار هزار سالدات (سرباز) روسی به ایران اعزام کند و این در دنباله‌ی درگیری‌های دو دولت و مداخله‌ی روسیه در امور داخلی ایران قرار می‌گرفت. تا ده سال بعد این مداخله با سقوط دولت تزاری کمابیش از میان رفته بود و در ۱۳۰۰ در نشست مجلس شورای ملی عقد قرارداد رسمی بین دولتین ایران و شوروی به تصویب رسید. این قرارداد ۲۶ ماده داشت و در اثر تلاش مشاورالممالک سفیر ایران در شوروی در دولت سپهدار رشتی تنظیم شده بود و اموال بانک استقراضی روس را به ایران واگذار می‌کرد و تمام امتیازاتی را که دولت روسیه تزاری و اتباع آن از ایران گرفته بودند از بین می‌برد و همچنین راه شوسه‌ی انزلی به تهران و قزوین به تهران و اسکله و وسایل نقلیه در راه ارومیه و خطوط تلگرافی روس‌ها به ایران واگذار می‌شد و کاپیتولاسیون هم لغو می‌شد.

در همین روز به سال ۱۳۱۱ پس از لغو ناگهانی امتیاز داری به دست رضاشاه، دولت انگلستان یادداشت شدیدالحنی برای محمدعلی فروغی وزیر خارجه‌ی ایران فرستاد و مدعی شد اگر ایران در مورد امتیازنامه مطالبی دارد باید از طریق محاکم بین‌المللی اقدام کند و حق لغو امتیازها را ندارد. فروغی در پاسخ دولت انگلیس گوشزد کرد که قرارداد به مسائل داخلی ایران مربوط است و دولت از این تهدیدات باکی ندارد.



در چنین روزی به سال ۱۳۵۰ در حسینیه‌ی ارشاد نشست بحثی برقرار شد (تصویر بالا) که در آن دکتر علی شریعتی به انتقادهای مخالفانش پاسخ داد. در این نشست توسلی محمدتقی شریعتی، مجتهد شبستری، صدر بلاغی، میناچی و دکتر سامی هم حضور داشتند. در همین روز بود که ارتش پاکستان به کشتار ۱۱۱۱ فعال اجتماعی بنگالی دست گشود که بیش از دویست روشنفکر و استاد دانشگاه داکا بنگالی تبار بودند.

ده سال بعد در ۱۳۶۰ مجلس اسرائیل به تثبیت و بسط سیطره‌ی این کشور بر بلندی‌های جولان رأی داد، در ۱۳۷۱ در جریان بحران ابخازیا در قفقاز یک هلیکوپتر که مردم را از شهر تکوارچلی^۱ خارج می‌کرد مورد حمله‌ی سربازان گرجی محاصره‌کننده‌ی شهر قرار گرفت و سقوط کرد که به این خاطر ۵۲ نفر از جمله ۲۵ کودک

^۱Tkvarcheli

به قتل رسیدند. روسیه که در پی مداخله در ابخازیا بود پس از این واقعه با مشروعیتی بیشتر به محاصره شدگان

کمک نظامی می‌رساند. در ۱۳۸۲ پرویز مشرف نخست‌وزیر پاکستان از سوء قصد جان سالم به در برد



کشتار بنگالی‌ها در پاکستان

در بیست و سوم آذرماه سال ۹۲۱ پرنسس مری استوارت ملکه‌ی اسکاتلند شد، در ۱۱۹۱ آخرین سربازان

فرانسوی ناپلئون از خاک روسیه عقب نشستند در ۱۲۹۳ صرب‌ها در جریان جنگ جهانی اول بلغراد را از قوای اتریش-هنگری گرفتند.

این روز با چند فاجعه‌ی طبیعی هم مصادف بوده است. در چنین روزی در سال ۵۵۷ میلادی زمین‌لرزه‌ای

شدید کنستانتینوپل را ویران کرد، در ۶۶۶ هجری خورشیدی سیل و توفان در ساحل هلند به مرگ پنجاه هزار تن

^۱Mary Stuart

انجامید و در ۱۳۷۸ سیل و باران شدید در منطقه‌ی وارگاس ونزوئلا به نابودی هزاران خانه و مرگ ده‌ها هزار تن

منجر شد (تصویر پایین چپ).



چندین رخداد چشمگیر علمی و فنی هم در این روز قرار گرفته است. در سال ۱۱۶۱ برادران مونگولفیه^۱

برای اولین بار پرواز با بالون هوای گرم را آزمودند (تصویر بالا راست)، و در ۱۲۷۹ ماکس پلانک^۲ نظریه‌اش

درباره‌ی تابش جسم سیاه را منتشر کرد و به این ترتیب کوانتوم مکانیک زاده شد.

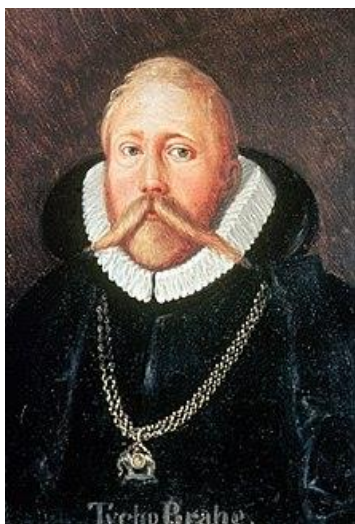


نخستین نمایش فیلم بر باد رفته

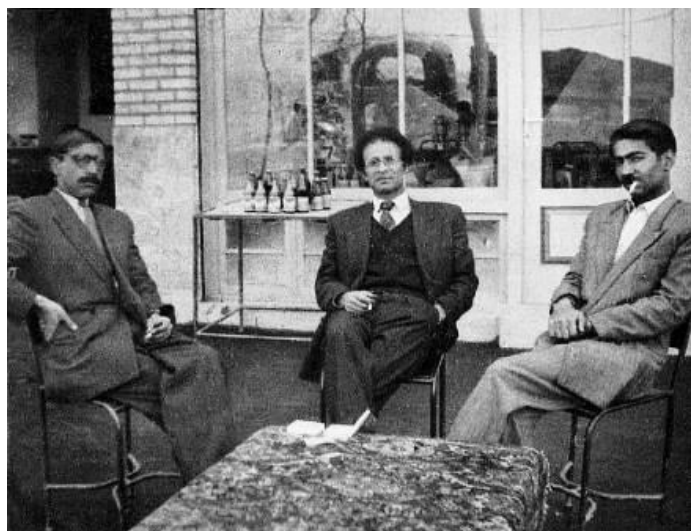
^۱Brothers Montgolfiers

^۲Max Planck

در ۱۳۱۹ برای نخستین بار عنصر پلوتونیوم در دانشگاه برکلی تخلیص شد، در ۱۳۵۱ اوژن سرنان^۱ فضانورد آپولو ۱۷ آخرین کسی بود که بر ماه راه رفت و در ۱۳۷۳ ساخت سد سه تنگه بر رود یانگ تسه آغاز شد. این سد به بزرگ‌ترین نیروگاه آبی دنیا تبدیل شد (تصویر زیر). از جمله رخدادهای فرهنگی هم این که در ۱۳۱۸ فیلم «بر باد رفته»^۲ در نیویورک اکران شد.



تیکو براهه



غلامحسین غریب گرگانی، جلیل ضیاءپور و حسن شیروانی

^۱Eugene Cernan

^۲Three Gorges Dam

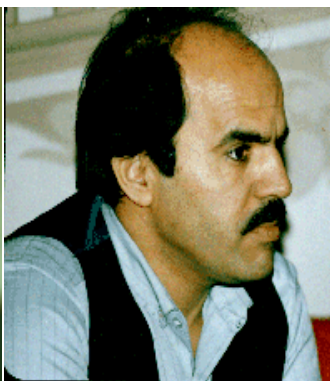
^۳Gone with the Wind

این روز با زاد و مرگ چند شخصیت نامدار وابسته به تمدن ایرانی اما مستقر در پیرامون ایران زمین پیوند خورده که در کشوری جز ایران شهرت یافتند. در ۱۳۰۳ رانبیر راج کاپور هنرپیشه‌ی هندی در پیشاور به دنیا آمد و بعدتر در بالیوود شهرتی چشمگیر یافت. در میان معاصرانمان در ایران هم می‌توان از غلامحسین غریب گرگانی (۱۳۸۳)، مبلغ مدرنیته‌ی ادبی که همراه با جلیل ضیاءپور و حسن شیروانی مجله‌ی خروس جنگی را راه انداخته بودند، و سید حسین میرشمسی پدر واکسن ایران و استاد دانشکده‌ی پزشکی (۱۳۸۷) یاد کرد که در این روز درگذشته‌اند. در ۱۳۸۳ هم مجتبی کاشانی شاعر متخلص به سالک فوت کرد.

در میان ایرانیان تیکو براهه^۱ اخترشناس دانمارکی (۹۲۵)، یونگ‌ژنگ^۲ امپراتور چین (۱۰۵۶)، اریکو مالاستا^۳ فعال سیاسی و نظریه‌پرداز فاشیسم ایتالیایی (۱۲۳۲) و شرلی جکسون^۴ داستان‌نویس آمریکایی (۱۲۹۵) در این روز زاده شده‌اند و ساموئل جانسون^۵ ادیب و شاعر انگلیسی (۱۱۶۳)، جرج واشینگتن^۶ نخستین رئیس‌جمهور ایالات متحده‌ی آمریکا (۱۱۷۸) و آندرتی ساخارف^۷ فیزیکدان و فعال سیاسی روس (۱۳۶۸) در این روز درگذشته‌اند.



راج کاپور



سالک



شرلی جکسون

^۱Tycho Brahe

^۲Yongzheng

^۳Errico Malatesta

^۴Shirley Jackson

^۵Samuel Johnson

^۶George Washington

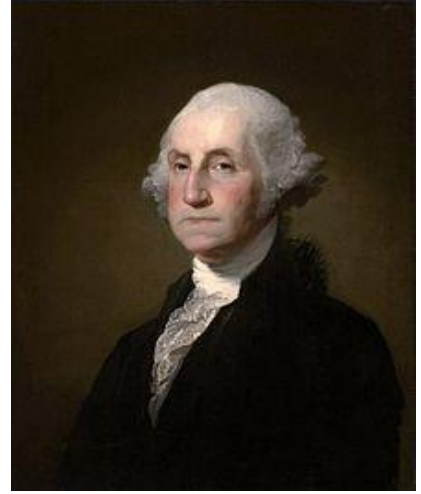
^۷Andrei Sakharov



اریکو مالاتستا



آندرئی ساخارف



جرج واشینگتن

بیست و چهارم آذر



ورود هلاکوخان به

قلعه‌ی الموت

روز یکشنبه بیست و چهارم آذر سال ۳۷۸ هجری خورشیدی سنی‌های بغداد در برابر جشن عمرکشان، که شیعه‌ها و ایرانی‌ها به فرخندگی کشته شدن خلیفه‌ی دوم می‌گرفتند، برای اولین بار سالگرد تنها ماندن حضرت محمد و ابوبکر در غار را در زمان هجرت جشن گرفتند! این مراسم البته چندان نپایید و در نهایت عمرکشان دوام بیشتری پیدا کرد.

در همین روز به سال ۶۳۵ هلاکوخان مغول پس از تسلیم شدن رهبران اسماعیلی به قلعه‌ی الموت وارد شد و آنجا را ویران ساخت. او کمی بعدتر عهدشکنی کرد و رهبران اسماعیلی و خانواده‌هایشان را هم کشتار کرد.

در روز دوشنبه ۲۴ آذر سال ۱۲۸۶ (۱۱ ذی‌قعدة ۱۳۲۵ ق.) مجلس شورای ملی بیانیه‌ای داد و در آن اعلام کرد که ملت به خاطر خرابی امور تشخیص داده که دولت باید مشروطه شود و مقام شاهی برخاسته از قرارداد با ملت و فراتر از آن نیست. در همین روز محمدعلی شاه که با مشروطه‌خواهان همدلی نداشت به بندی از متمم قانون اساسی اعتراض کرد و گفت چطور می‌شود شاه در حکومت مسئولیت نداشته باشد؟ در حالی که من خود را شبان و رعیت را رمه‌ی خود می‌دانم. احتشام السلطنه که می‌خواست امضای شاه را هرچه سریع‌تر بگیرد پاسخ داد که این بند درباره‌ی سلب مسئولیت برای این گذاشته شده تا کسی از شاه حق بازخواست نداشته باشد!

در ۱۲۹۰ به دنبال اولتیماتوم و گرد آمدن ارتش روسیه در مرزهای شمالی ایران، سفارت روسیه طی یادداشتی اعلام کرد چنانچه ظرف شش روز سه خواسته‌شان برآورده نشود چهار هزار سرباز روسی وارد تهران خواهند شد. در همین روز سالارالدوله که از رهبران مستبدان و مدعی تاج و تخت بود و پشتگرمی‌اش به روس‌ها بود با شمار کمی تفنگدار کرمانشاه را گرفت.



منتظر زیدی و کفشش!

در چنین روزی به سال ۱۳۰۸ رضاشاه مدرسه‌ی فلاح‌ت را در کرج تأسیس کرد و این همان است که به دانشکده‌ی کشاورزی تبدیل شد. در ۱۳۱۱ هم دولت انگلستان به استناد ماده‌ی ۱۵ اساسنامه‌ی جامعه‌ی ملل از دولت ایران به علت فسخ قرارداد داری‌اشکایت کرد. در روزگار ما هم به سال ۱۳۶۰ در جریان اولین بمب‌گذاری انتحاری مدرن، سفارت عراق در بیروت مورد حمله‌ی یک خودروی پر از مواد منفجره قرار گرفت. ساختمان سفارتخانه با خاک یکسان شد و ۶۱ تن در این میان به قتل رسیدند (تصویر زیر). در ۱۳۸۷ هم در جریان یک نشست خبری در بغداد مردی عراقی به نام منتظر زیدی کفشش را بیرون آورد و به سوی بوش رئیس‌جمهور آمریکا پرتاب کرد که این حرکت به نمادی اعتراضی تبدیل شد.





آی‌شمن در دادگاه



گاو نشسته و خانواده‌اش



دولت جین و سونگ در چین

در چنین روزی به سال ۱۳۴ هجری خورشیدی آن لوشان آشورش عظیم خود بر سیطره‌ی دولت تانگ را آغاز کرد که به تأسیس دولت یان منتهی شد. تا جایی که از اسناد بر می‌آید این مرد جنگاوری ایرانی تبار و سغدی (احتمالاً با مادری ترک) بوده که در ختن زاده و پرورده شده است و نامش در اسناد چینی به صورت آن لوشان تحریف شده است.

روز ۲۴ آذر سال ۵۳۳ میلادی بلیزاریوس سردار بیزانسی با هشت هزار سربازش نیروهای وان‌دال را که زیر فرمان گلیمر^۲ می‌جنگیدند و دو برابر خودش عده داشتند در نبرد تریکاماروم^۳ شکست داد، در همین روز به سال ۵۴۰ هجری خورشیدی ارتش دولت سونگ پس از آن که در نبرد کای‌شی^۴ بر قوای دولت جین چیره شد،

^۱An Lushan

^۲Belisarius

^۳Gelimer

^۴Battle of Tricamarum

^۵Battle of Caishi

سرداران جین دسیسه کردند و امپراتورشان وان یان لیانگ^۱ را در اردوگاهشان به قتل رساندند. در ۸۱۰ هم در جریان جنگ‌های صد ساله‌ی هنری ششم شاه انگلستان در کلیسای نوتردام در مقام شاه فرانسه تاجگذاری کرد.



مسیر لشکرکشی آن لوشان در چین



تاجگذاری هنری ششم

در سال ۱۲۶۹ گاو نشسته^۲ رهبر سرخپوستان هونک‌پاپا^۳ به دست پلیس آمریکا به قتل رسید و این مقدمه‌ی کشتار سرخپوستان در ووندونی^۴ بود، در ۱۲۹۶ به دنبال به قدرت رسیدن بلشویک‌ها در روسیه این کشور از مدار جنگ اول جهانی خارج شد و با قوای محور ترک مخاصمه کرد. در ۱۲۹۷ وینکاس میکویچیوس کاپسوکاس^۵ تأسیس جمهوری سوسیالیستی شوروی لیتوانی را اعلام کرد که تنها یک سال پایید و در ۱۳۲۴ هم ژنرال مک‌آرتور^۶ فاتح ژاپن دستور داد دین شینتو در مقام کیش رسمی دولت منحل شود.

^۱Wanyan Liang

^۲Sitting Bull

^۳Hunkpapa

^۴Wounded Knee

^۵Vincas Mickevicius-Kapsukas

^۶Douglas MacArthur

در سال ۱۳۳۹ ماندراس شاه نپال مجلس را منحل کرد و قوانین مشروطه را معلق ساخت و به اعمال قدرت مستقیم روی آورد، در ۱۳۴۰ آدولف آیشمن^۲ پس از محاکمه در اسرائیل توسط یک دادگاه اسرائیلی به جرم جنایت علیه بشریت، جنایت علیه قوم یهود و عضویت در یک سازمان غیرمشروع (حزب نازی) به اعدام محکوم شد و در ۱۳۵۷ جیمی کارتر^۳ اعلام کرد که آمریکا حاضر است جمهوری خلق چین را به رسمیت بشناسد و روابطش با تایوان را محدود کند.



وینکاس میکویچیوس کاپسوکاس امضای فرمان منع خرید و فروش مشروبات الکلی

این روز با چندین رخداد فرهنگی و اجتماعی هم مصادف بوده است. در ۱۲۷۵ متروی گلاسکو گشایش یافت، در سال ۱۲۸۲ هتل تاج محل بمبئی افتتاح شد، در سال ۱۲۸۴ خانه‌ی فرهنگی پوشکین در سن پترزبورگ تأسیس شد تا از میراث ادبی این شاعر و ادیب روس پاسداری کند. در ۱۳۱۲ تولید، حمل و نقل و فروش الکل در ایالات متحده‌ی آمریکا ممنوع شد و در ۱۳۲۶ هم ویلیام شاکلی^۴؛ جان باردین^۵ و والتر براتین^۶ نخستین

^۱Mahendra

^۲Adolf Eichmann

^۳Jimmy Carter

^۴William Shockley

^۵John Bardeen

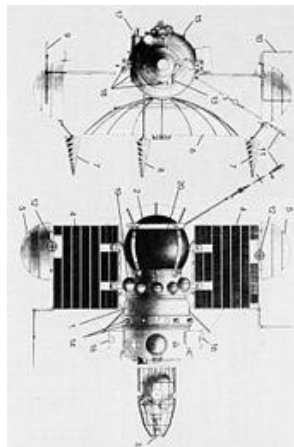
^۶Walter Brattain

ترانزیستور را اختراع کردند. در ۱۳۴۹ فضایی بی‌سرنشین روسی به نام ونرا ۷ با موفقیت بر سطح ناهید بر زمین نشست و این نخستین فرود وسیله‌ای انسانی در سیاره‌ای دیگر بود.

در چنین روزی به سال ۱۳۵۲ انجمن روانپزشکی آمریکا در شرایطی که «جبهه‌ی رهایی مردان همجنس‌خواه» از دو سال پیش به طور منظم با تظاهرات و هیاهو نشست‌هایشان را به هم می‌زدند و دفاتر انجمن را تخریب می‌کردند، در شرایطی بحث‌برانگیز همجنس‌گرایی را از فهرست بیماری‌های روانی خارج ساخت. در ۱۳۸۰ هم برج کج پیزا پس از یازده سال بار دیگر بر جهانگردان گشوده شد. مهندسان موفق شدند در این فاصله بنا را استوار کنند و از افتادگی‌اش جلوگیری کنند، بی آن که کجی مشهورش را از بین ببرند.



برج پیزا



ونرا ۷



خانه‌ی فرهنگی پوشکین

بیست و چهارم آذر ماه روزی است که در سال ۱۲۸۸ ستار بهلول‌زاده نقاش آرانی و در ۱۳۲۵ ایرج سلیمانی بازیکن سابق باشگاه‌های پرسپولیس و شهباز در آن زاده شده‌اند. اما این روز بیشتر به خاطر رفتگانش

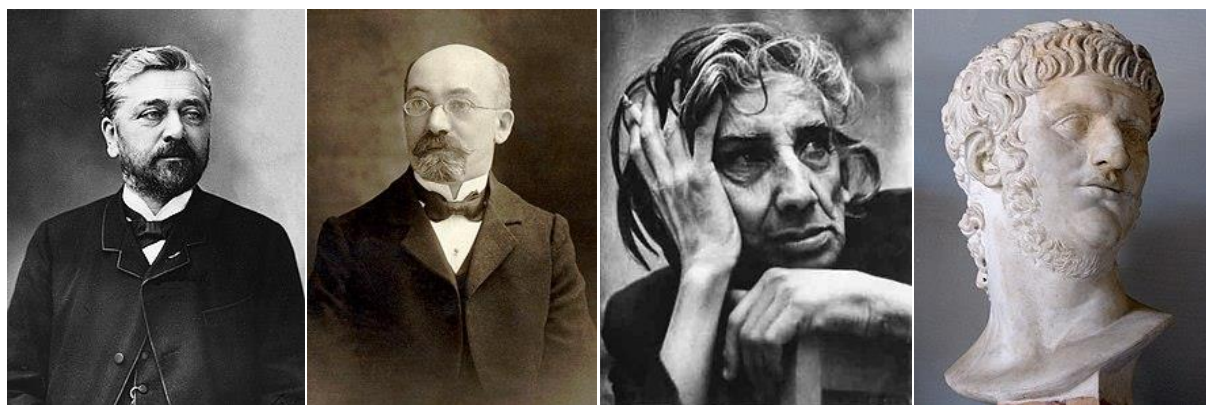
^۱Venera 7

^۲Leaning Tower of Pisa

در تاریخ ایران زمین اهمیت دارد. آلپارسلان شاه سلجوقی در ۴۵۱ درگذشت، در سال ۶۷۲ ملک اشرف صالح‌الدین خلیل بن قلاوون سلطان مملوک مصر و قهرمان جنگ با صلیبی‌ها زمانی که برای شکار پرندگان به حوالی اسکندریه رفته بود به دست امیران زبردستش به قتل رسید و سلطان سلیم دوم عثمانی هم در ۹۵۳ درگذشت. در دوران معاصرمان هم میرزا جوادخان سعدالدوله که برای دوره‌ای از رهبران مشروطه و دوره‌ای از همدستان استبداد بود (۱۳۰۸)، علامه سید محمدحسین طباطبایی (۱۳۶۰) و رضا ارحام صدر هنرپیشه‌ی چیره‌دست اصفهانی در این روز (۱۳۸۷) درگذشته‌اند.



از راست به چپ:
ولفگانگ پائولی، ارحام صدر،
علامه طباطبایی



ایفل

زامنفوف

بهلول‌زاده

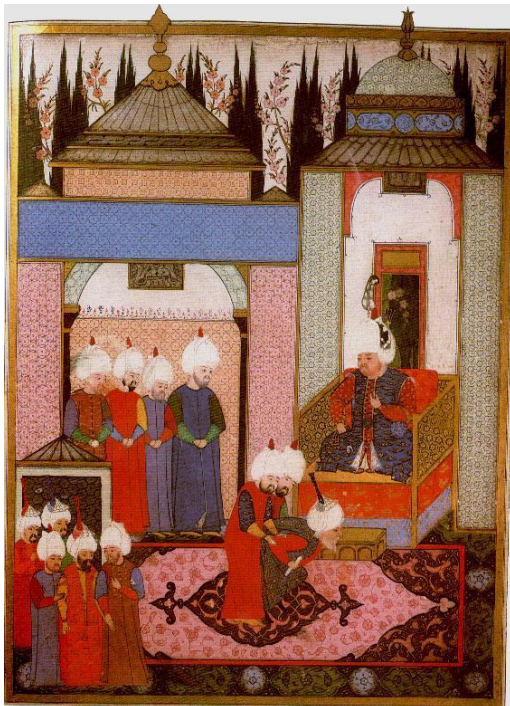
نرو

در میان انیرانیان این روز سالگرد تولد نرو^۱ امپراتور روم (۳۷ میلادی)، لوکیوس وروس^۲ امپراتور روم

(۱۳۰ میلادی)، گوستاو ایفل^۳ سازندهی مجسمه‌ی آزادی و برج ایفل (۱۲۱۱ هجری خورشیدی) و ال ال زامنهوف^۴

مبتکر لهستانی زبان اسپرانتو (۱۲۳۸) است. در مقابل یوهان ورمیر^۵ نقاش هلندی (۱۰۵۴)، ولفگانگ پائولی^۶

فیزیکدان اتریشی (۱۳۳۷) و والت دیسنی^۷ (۱۳۴۵) در این روز در گذشته‌اند.



سفیر صفوی در دربار سلطان سلیم دوم



آلپ ارسلان پس از پیروزی بر رومانوس چهارم در نبرد ملازگرد

^۱Nero

^۲Lucius Verus

^۳Gustave Eiffel

^۴Ludwik Lejzer Zamenhof

^۵Johannes Vermeer

^۶Wolfgang Pauli

^۷Walt Disney

بیست و پنجم آذر



روز سه‌شنبه ۲۵ آذر سال ۱۲۱۳ (۱۴ شعبان ۱۲۵۰ ق.) محمدشاه به تهران وارد شد و مراسم تاجگذاری را در پایتخت تجدید کرد و قائم‌مقام فراهانی را به منصب صدارت برکشید. چهل و دو سال بعد، در روز ۲۵ آذر سال ۱۲۵۵ (۹ ذی‌قعدة ۱۲۹۳ ق.) نخستین شماره از روزنامه‌ی «نظامی» که یکی از روزنامه‌های قدیمی دوران ناصری بود با مدیریت میرزا عباس‌خان مهندس حضور انتشار یافت. چهار سال بعد در همین روز به سال ۱۲۵۹ (۱۳ محرم ۱۲۹۸ ق.) روزنامه‌ی «اختر» نامه‌ی مفصل آقا میرزا رضای تبریزی مترجم کنسولگری ایران در تفلیس

را «در باب لزوم تغییر حروف و الفبای فارسی» به چاپ رساند. این میرزا رضا در واقع همان رضا دانش یا پرنس ارفع بعدی است که بیست و یک سال بعد سفیر ایران در استانبول شد.

در سال ۱۲۸۴ در چنین روزی بود که بست‌نشینی دوم علمای تهران و دو هزار طلبه در قم انجام شد و این بار معترضان خواهان تأسیس مجلس بودند. بازاریان هم از این جریان استقبال کردند و به زودی چهارده هزار تن با پشتیبانی ایشان در سفارت انگلیس بست نشستند.

در ۱۲۹۵ لنین، رهبر انقلابیون روسیه، طی پیامی به مسلمانان روسیه و مشرق‌زمین اعلام داشت که عهدنامه‌های سری راجع به تقسیم ایران محو و پاره شده و قشون روس از ایران خارج خواهد شد. در ۱۲۹۷ به دنبال پایان جنگ جهانی اول و تشکیل کنفرانس صلح پاریس، ایران که با زیرکی پس از اشغال کشور توسط متفقین با ایشان قرارداد همکاری بسته و به لحاظ حقوق بین‌الملل یکی از طرف‌های متحد با متفقین قلمداد می‌شد، هیئتی را برای حضور در این کنفرانس به پاریس فرستاد (تصویر زیر). اعضای این هیئت عبارت بودند از مشاورالممالک انصاری وزیر خارجه، ذکاءالملک فروغی رئیس دیوانعالی تمیز، میرزا حسین معین‌الوزاره وزیر سابق فوائد عامه و تجارت، انتظام‌الملک رئیس کابینه‌ی وزارت خارجه، مسیو آدولف پرنی فرانسوی مستشار وزارت عدلیه، و میرزا عبدالحسین خان انصاری. هیئت ایرانی بیانیه‌ای تنظیم کرده بود و پس از تجزیه‌ی دولت عثمانی ادعای تاریخی درستی بر میان‌رودان و سوریه و آناتولی داشت و این مناطق را بخشی از کشور ایران می‌دانست. انگلیسی‌ها و بقیه‌ی کشورهای اروپایی که می‌خواستند دست‌نشانده‌های خود را در کشورهای نوساز

^۱Vladimir Lenin

سوریه و عراق و لبنان و فلسطین و اسرائیل و ترکیه بر سر کار بیاورند، سخت کوشیدند و از حضور ایران در این کنفرانس جلوگیری کردند.



در همین روز به سال ۱۳۰۳ در گرماگرم جنگ قفقاز و اشغال گرجستان به دست نیروهای بلشویک، پدر نیما یوشیج هم به تفلیس سفر کرد. در همین روز سید حسن مدرس نماینده‌اش رحیم‌زاده صفوی را به نزد احمدشاه که در نیس^۱ مقیم بود فرستاد و از او خواست تا سریع‌تر به لرستان بازگردد و تاج و تخت قاجار را حفظ کند. از سوی دیگر محمدحسن میرزا ولیعهد که به سودای دستیابی به قدرت با رضاخان همدست شده بود به او پیغام داد که به کشور باز نگردد. تا پنج سال بعد رضاخان به رضاشاه تبدیل شده بود و دولت قاجار منقرض شده بود. در چنین روزی به سال ۱۳۰۸ میرزا عباس‌خان نعمت از آلمان به ایران بازگشت و گراورسازی نعمت را در خیابان لاله‌زار تأسیس کرد. و بعدتر همان جا مجله‌ی «طهران مصور» را نیز منتشر کرد. در ۱۳۱۸ هم پیمان دوستی بین ایران و ژاپن به تصویب مجلس رسید.

^۱Nice

در سال ۱۳۵۰ این روز با تجزیه‌ی سیاسی بیشتر و بیشتر قلمرو ایران زمین مصادف بود و سرزمین‌های زیر سلطه‌ی استعمار بریتانیا و وضعیتی نابسامان پیدا می‌کردند. در ۲۵ آذر این سال از سوی ارتش پاکستان شکست در نبرد با هند و بنگلادش را پذیرفت و به این ترتیب جنگ در منطقه پایان یافت و از سوی دیگر بحرین زیر فشار انگلستان از ایران مستقل شد و رهبری‌اش به شیخ خاندانی مهاجر و دست‌نشانده‌ی انگلستان سپرده شد.



طالبان پیش و پس از کشتار کودکان

در ۱۳۷۰ با فروپاشی نظم کمونیستی شمالی قزاقستان از اتحاد جماهیر شوروی استقلال یافت، در ۱۳۷۳ سازمان ملل تشکیل نیروهای پاسدار صلح در تاجیکستان را تصویب کرد و در ۱۳۹۳ نیروهای طالبان به یک مدرسه‌ی پلیس در پشاور حمله کردند و ۱۴۵ نفر از حاضران در آنجا را که اغلب کودک بودند کشتند.



زلزله‌ی هایوان در چین



رخدادهای سیاسی دیگری نیز در این روز واقع شده‌اند. در ۱۱۹۸ سیمون بولیوار^۱ تأسیس کشور کلمبیای بزرگ (گران کلمبیا) را اعلام کرد، در ۱۲۸۶ اوگین وانگ‌چوک^۲ اولین شاه کشور تازه‌تأسیس بوتان شد (تصویر روبرو) و در ۱۲۹۱ ناوگان سلطنتی نوپای یونان در نبرد الی^۳ بر کشتی‌های عثمانی غلبه کرد. و در ۱۳۰۶ انگلیسی‌ها از ترس شورش عمومی راجندرا لاهیری^۴ انقلابی بانفوذ هندی را دو روز پیش از زمان مقرر توسط دادگاه دولت استعماری به دار آویختند. یک رخداد بی‌ربط ولی جالب دیگر هم این که در ۱۳۱۶ تئودور کول^۵ و رالف روی^۶ از زندان آلکاتراز^۷ گریختند و دیگر هرگز دیده نشدند.



کلمبیای بزرگ

^۱Simon Bolivar

^۲Ugyen Wangchuck

^۳Battle of Elli

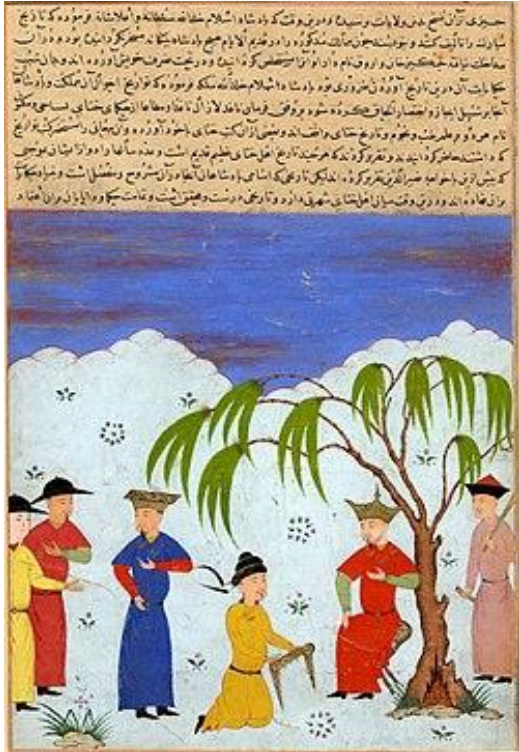
^۴Rajendra Lahiri

^۵Theodore Cole

^۶Ralph Roe

^۷Alcatraz prison

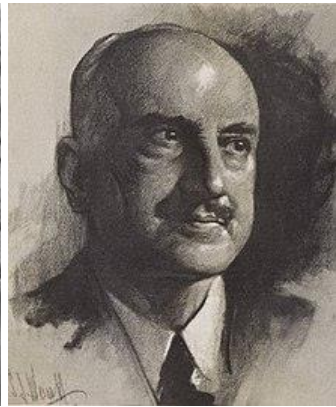
از رخدادهای دیگر بیست و پنجم آذرماه یکی آن که در ۱۲۹۹ زلزله‌ی هایوان^۱ در چین با بزرگی ۸/۵ ریشتر بیش از دویست هزار نفر را از میان برد، دیگر آن که در ۱۳۵۸ لیبی به اوپک پیوست و بهای نفت خام را افزایش داد.



اولجایتو خان



سامرست موأم



جرج سانتایانا



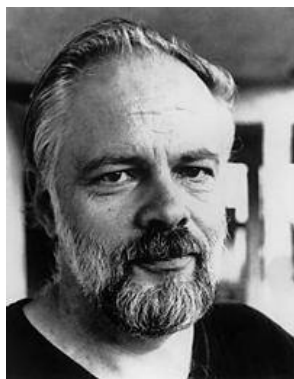
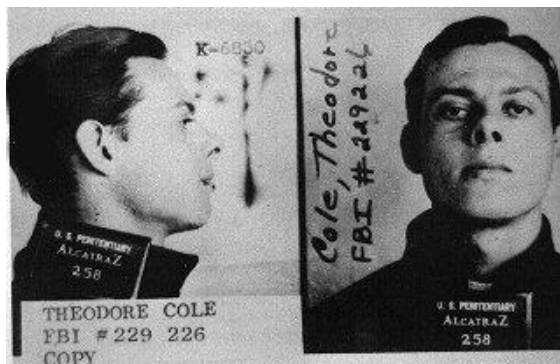
کامیل سن سائن

در میان ایرانیان در این روز اولجایتو ایلخان ایران (۶۹۵) و علی قوشچی اخترشناس ایرانی (۸۵۳) در گذشته‌اند. در خارج از ایران زمین این نامداران در این روز زاده شده‌اند: جرج سانتایانا^۲ فیلسوف اسپانیایی

^۱Haiyuan earthquake

^۲George Santayana

(۱۲۴۲)، واسیلی کاندینسکی نقاش روس-فرانسوی (۱۲۴۵)، مارگارت مید انسان‌شناس آمریکایی (۱۲۸۰)، و فیلیپ کیندر دیک فیلسوف و نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۰۷). رفتگان مشهور این روز هم سه ادیب و نویسنده‌اند: ویلهلم گریم نویسنده‌ی آلمانی (۱۲۳۸)، کامیل سن سائین شاعر فرانسوی (۱۳۰۰) و سامرست موآم داستان‌نویس انگلیسی (۱۳۴۴).



بالا: گریزندگان از زندان آلکاتراز: راست، رالف روی و چپ، تئودور کول

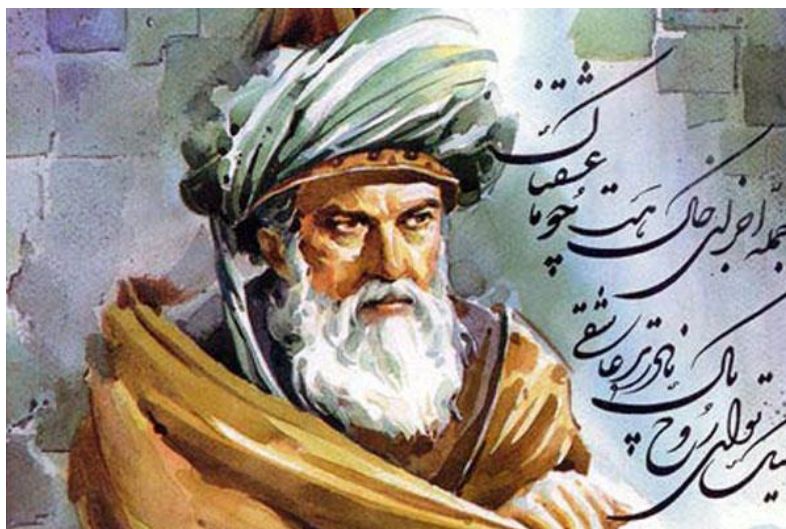
پایین: فیلیپ کیندر دیک

Wassily Kandinsky
Margaret Mead

Philip Kindred Dick
Wilhelm Grimm

Camille Saint-Saëns
William Somerset Maugham

بیست و هشتم آذر



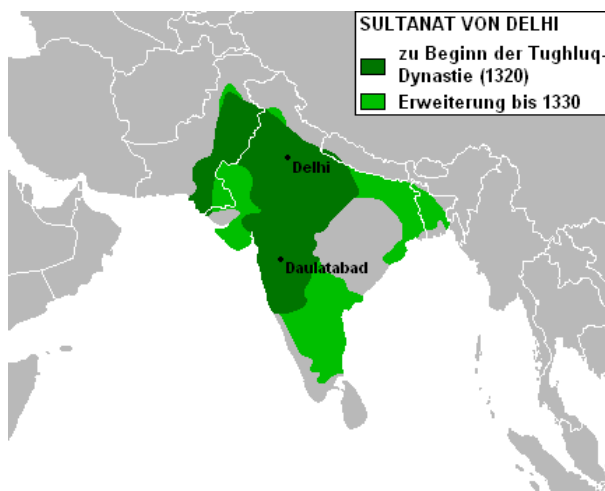
مهم‌ترین رخداد این روز آن است که دو اندیشمند بزرگ ایرانی در این روز رخت از جهان کشیده‌اند. نخست آن که در یکشنبه بیست و هشتم آذرماه سال ۴۲۷ هجری خورشیدی (۲ رجب ۴۴۰ ق.) محمد بن احمد بن ریحان هروی خوارزمی بیرونی معروف به ابوریحان بیرونی درگذشت. او اخترشناسی چیره‌دست، ریاضیدان و فیلسوفی بزرگ و انسان‌شناسی تیزبین بود و پرخواننده‌ترین کتاب آموزش اخترشناسی (التفهیم لاوائل صناعه التنجیم، به دو زبان پارسی و تازی) و اولین کتاب مردم‌شناسی هند (ماللهند) را نوشته است. دیگری مولانا جلال‌الدین محمد بلخی است که در سال ۶۵۲ در قونیه وفات کرد.

البته این دو تنها ایرانیان نامداری نیستند که در این روز در گذشته‌اند. یک و نیم قرن پیش از بیرونی در سال ۲۸۷ عباس بن حسن جرجری وزیر دولت عباسی که در به قدرت رسیدن خلیفه مقتدر نقش مهمی ایفا کرده بود، در جریان انقلابی که هواداران برادرش عبدالله بن معتر از طایفه‌ی حمدانی و جراحی به راه انداخته بودند کشته شد، هرچند این انقلاب به نتیجه نرسید. عبدالله بن معتر هم که شاعری نامدار بود و کتاب *البدیع* را در فن شعر نوشته بود، در همین روز پس از شکست خوردن این شورش به قتل رسید. در این میان باید از عبدالرحیم خان خانان اخترشناس، شاعر و وزیر اکبرشاه گورکانی هم یاد کرد که به سال ۹۳۵ زاده شد و شهر خان خانان در نوان شهر پنجاب به یاد او نامگذاری شده است.



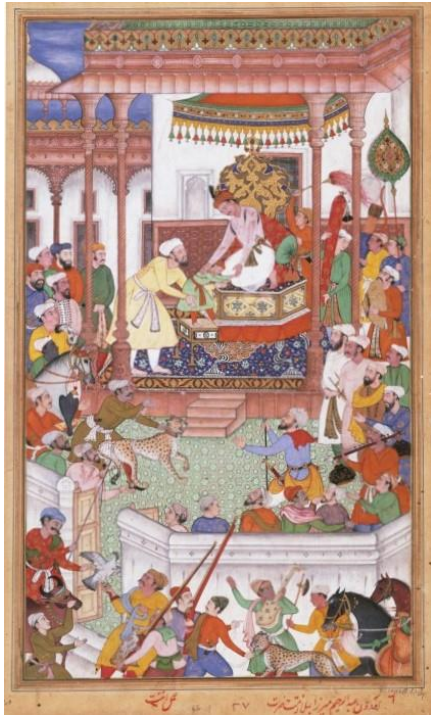
نخستین دیدار شمس و مولانا

از جمله‌ی رخداد‌های مهم دیگر این روز می‌توان به سال ۷۷۷ اشاره کرد که تیمور لنگ در آن روز سپاهیان سلطان نصیرالدین محمود شاه هند را در دهلی شکست داد. پانصد سال بعد، روز پنجشنبه بیست و نهم آذر سال ۱۲۷۵ (۱۱ رجب ۱۳۱۴ ق.) محمدحسین خان ذکاءالملک بعد از مرگ ناصرالدین شاه نخستین شماره از روزنامه‌ی تربیت را منتشر کرد که اولین نشریه‌ی غیردولتی ایران بود و طی یک سالی که منتشر می‌شد نفوذی چشمگیر در میان نخبگان فرهنگی و سیاسی به دست آورد و گرانیگاه همفکری مشروطه‌خواهان شد. بیشتر مطالبش را هم پسر ذکاءالملک یعنی محمدعلی فروغی می‌نوشت که بعدها صدراعظم روشن‌اندیش ایران شد.



سلطان‌نشین دهلی در اوایل قرن هشتم خورشیدی

این روز در تاریخ سیاسی جهان به نسبت پر حادثه بوده است. در ۵۴۶ میلادی اوستروگت‌ها که زیر فرمان توتیلا^۲ می‌جنگیدند رم را گشودند و به باد غارت دادند، در ۱۱۵۲ حزب چای در بوستون^۳ که به قانون مالیات چای انگلستان اعتراض داشتند، در حالی که شبیه سرخپوستان لباس پوشیده بودند و به این ترتیب گرایش بومی‌گرا و ضداستعماری‌شان را نمایان می‌کردند، به کشتی‌های تجاری در بندر بوستون حمله کردند و صدها



بشکه چای را به دریا ریختند و این آغازگاه انقلاب آمریکا برای استقلال بود. در ۱۲۴۱ ژنرال اولیس گرانت^۴ در میانه‌ی جنگ‌های داخلی آمریکا یهودیان را از میسی‌سیپی، کنتاکی و تنسی اخراج کرد و در ۱۲۵۹ اولین دور جنگ‌های بوئر میان دولت بریتانیا و بوئرهای آفریقای جنوبی^۵ آغاز شد.

اکبرشاه گورکانی و عبدالرحیم خان خانان

در ۱۳۱۸ اولین نبرد هوایی مهم جنگ جهانی دوم به نام نبرد هلیگولند بایت^۶ با حمله‌ی هواپیماهای انگلیسی به ناوگان آلمان آغاز شد. در این نبرد هواپیماهای مدافع آلمانی‌ها نیرومند در میدان ظاهر شدند و انگلیسی‌ها را شکست دادند. در ۱۳۲۰ قوای ژاپنی شمال بورنئو را گرفتند، در ۱۳۳۶ آمریکا نخستین موشک قاره‌پیمای اطلس را با موفقیت آزمایش کرد و در ۱۳۳۹ ارتشیان وفادار به هایلند سلاسی امپراتور حبشه هم‌زمان با

^۱Ostrogoths

^۲Totila

^۳Boston Tea Party

^۴Ulysses S. Grant

^۵Anglo-Boer War

^۶Battle of the Heligoland Bight

بازگشت او به کشورش کودتاجپانی که پسرش را به سلطنت برگزیده بودند در هم شکستند. هایل ه سلاسی پس از بازگشت پسرش را عفو کرد. در ۱۳۴۹ هم سربازان دولت کمونیستی لهستان به کارگران معترض در شهر گدینیا^۱ حمله کردند و چند ده نفر از آن‌ها را با شلیک گلوله کشتند.



نبرد هلیگولند بایت



شورش حزب چای در بوستون

این روز در ضمن با شورش‌های مردمی خشن نیز پیوندی داشته است. در ۱۳۵۲ به دنبال حمله‌ی فلسطینی‌ها به فرودگاه لئوناردو داوینچی رم سی تن به قتل رسیدند، در ۱۳۶۸ مردم رومانی که در برابر استیلای حزب کمونیست سر به طغیان برداشته بودند به محله‌ی استقرار اعضای حزب کمونیست در تیمیشورا^۲ حمله کردند و دفاتر آن را به آتش کشیدند و در ۱۳۸۹ محمد بوعزیزی اقدام به خودسوزی کرد و این کار جنبشی ایجاد کرد که به سرنگونی دولت تونس و بهار عربی منتهی شد. به عنوان حسن ختامی بر این روند، در ۱۳۹۳ هم روابط دیپلماتیک کوبا و آمریکا پس از پنجاه و چهار سال دوباره برقرار شد!

^۱Gdynia

^۲Timișoara



بهار عربی

در این روز چندین رخدادهای فرهنگی و اجتماعی هم رخ داده است. در ۱۱۶۹ ستون سنگی حاوی گاهشماری آرتکها کشف شد، در ۱۲۴۴ سمفونی ناتمام فرانتس شوبرت^۱ برای نخستین بار اجرا شد. در ۱۳۱۷ اوتو هان^۲ شیوهی شکافت اتم توسط همجوشی هسته‌ای را یافت و این مبنای ساخت بمب اتمی قرار گرفت و در ۱۳۴۰ آتش‌سوزی در چادر سیرک بزرگی در نیتروی^۳ واقع در ریودوژانیرو به مرگ پانصد تن منتهی شد.

^۱Franz Schubert

^۲Otto Hahn

^۳Niterói



MV Danny F II



موشک قاره‌پیمای اطلس



تقویم آزتک‌ها

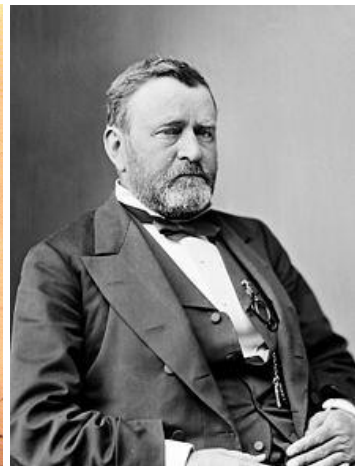
در ۱۳۴۸ نیروی هوایی ایالات متحده با انتشار کتاب *آبی* تحقیق درباره‌ی بشقاب‌های پرنده را پایان یافته اعلام کرد. بر مبنای کتاب *آبی* هیچ پدیده‌ی ناشناخته و توضیح‌ناپذیری درباره‌ی شپن‌ها (شیء پرنده ناشناخته: UFO) وجود نداشت و این گزارش‌ها به حیات فرازمینی مربوط نمی‌شدند. در ۱۳۶۸ برای نخستین بار کارتون سیمپسون‌ها از تلویزیون پخش شد و در ۱۳۸۸ کشتی MV Danny F II در ساحل لبنان غرق شد و در نتیجه ۴۴ سرنشینش به همراه ۲۸ هزار جانور که محموله‌ی کشتی بودند نابود شدند.



سیمپسون‌ها



فرانتس شوبرت

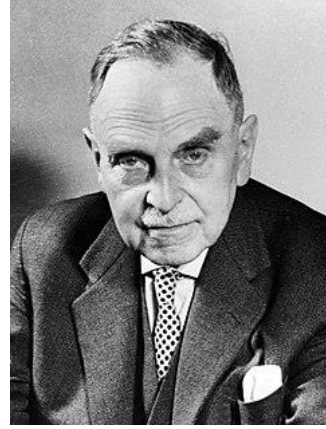


ژنرال گرانت

Simpsons



محمد بوعزیزی



اوتو هان

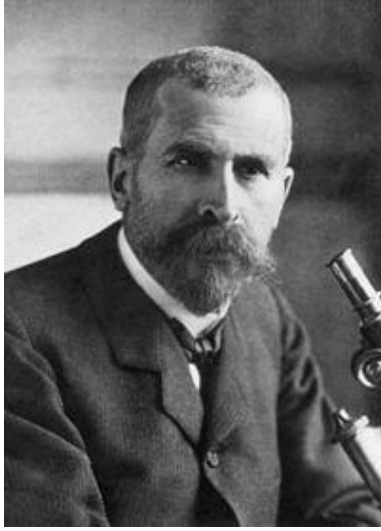
بیست و ششم آذر سال ۱۲۳۲ روز تولد پیر پل امیل رو'بنیانگذار انستیتو پاستور است. در همین روز به سال ۱۲۰۹ سیمون بولیوار^۲ انقلابی آمریکای لاتین و رئیس‌جمهور ونزوئلا درگذشت و سه سال بعد در ۱۲۱۲ کاسپار هاووزر^۳ که در کودکی در انزوا رشد کرده بود و احتمالاً شاهزاده‌ی بادن بود، در اثر زخم مرموز خنجری که شاید خود به سینه‌اش زده بود، فوت کرد. در ۱۳۹۰ کیم جونگ ایل^۴ رهبر کره‌ی شمالی قالب تهی کرد و به اعتقاد بخش بزرگی از مردم کره‌ی شمالی به یکی از خدایان کمونیستی تبدیل شد!

^۱Pierre Paul Émile Roux

^۲Simón Bolívar

^۳Kaspar Hauser

^۴Kim Jong-il



پل امیل رو



کیم جونگ ایل



کاسپار هاوزر

بیست و هفتم آذر

شیخ جاسم بن محمد الثانی



در چنین روزی به سال ۱۲۵۷ انگلیسی‌ها اعضای خاندان الثانی را به حکومت سرزمینی کوچک در جنوب خلیج فارس گماشتند که امروز به کشور قطر تبدیل شده است. در روز بیست و هفتم آذر سال ۱۳۰۹ سرتیپ فضل‌الله زاهدی که چندی قبل خلع درجه شده بود به خدمت دعوت شد و پس از اعاده درجات نظامی‌اش به ریاست نظمیّه منصوب شد. سرتیپ کویال هم که رئیس



پیشین نظمیّه بود به وزارت جنگ بازگشت. دو رخداد دیگر این روز در ایران زمین آن که در ۱۳۶۱ پس از سی ماه تعطیلی دانشگاه‌ها به مناسبت انقلاب فرهنگی، بار دیگر دانشگاه‌ها بازگشایی شد و در ۱۳۸۵ برای نخستین بار در امارات متحده‌ی عربی انتخاباتی برگزار شد.

قویلای خان



جنگ چاد



نبرد وردن

در روز بیست و هفتم آذر سال ۲۱۸ پیش از میلاد در جریان دومین دور جنگ‌های پونیک ارتش چهل هزار نفری هانیبال در نبرد رود تربیا^۲ بر ارتش ۴۲ هزار نفری روم پیروز شد. از طرف کارتاژی‌ها ۴-۵ هزار نفر و از طرف رومی‌ها ۲۸-۳۰ هزار نفر کشته شدند. در سال ۶۵۰ هجری خورشیدی قویلای خان به طور رسمی قلمرو مغول‌ها در چین را امپراتوری یوآن نامید و در ۱۰۰۱ استعمارگران پرتغالی در نبرد مبومبی^۳ (واقع در آنگولای امروزی) با سپاه سی هزار نفره‌شان بر قوای دو سه هزار نفره‌ی پادشاه کنگو پیروز شدند و همه را کشتار کردند.

در چنین روزی به سال ۱۱۵۶ دولت فرانسه کشور آمریکا که تازه تأسیس شده بود را به رسمیت شناخت. در ۱۱۶۶ نیوجرسی سومین ایالت آمریکا بود که قانون اساسی ایالات متحده را پذیرفت و به این کشور پیوست،

^۱Second Punic War

^۲Battle of the Trebia

^۳Battle of Mbumbi

در ۱۲۱۲ سرود ملی روسیه تزاری به نام «خدا نگهدار تزار باد» برای اولین بار خوانده شد و در ۱۲۹۵ در جریان جنگ جهانی اول نبرد خونین وردُن با عقب‌نشینی آلمانی‌ها با فرماندهی اریک فون فالکنهاین^۲ به پایان رسید. در این نبرد که نه ماه به درازا کشید آلمانی‌ها ۳۳۷ هزار نفر و فرانسوی‌ها ۳۱۴ هزار نفر تلفات دادند. در ۱۳۰۶ سه رهبر انقلابی هندی به نام‌های رام پراشاد بسمیل، روشن سینگ و اشفق‌الله‌خان به دست حاکمان استعمارگر انگلیسی در هند اعدام شدند. آخرش هم آن که در ۱۳۸۴ جنگ داخلی چاد آغاز شد!



مجله‌ی *Vogue*

اپی‌متئوس

رام‌پراشاد بسمیل

اشفق‌الله‌خان

از رخدادهای فرهنگی و اجتماعی این روز یکی آن که در ۱۲۷۱ نخستین شماره از مجله‌ی *Vogue* درباره‌ی مُد و سبک زندگی منتشر شد، دیگر آن که در ۱۳۳۷ در جریان اجرای **Project SCORE** اولین ماهواره‌ی مخابراتی به فضا پرتاب شد. در ۱۳۴۵ اخترشناسی به نام ریچارد واکر^۳ ماه کیوان به نام اپی‌متئوس^۴ را کشف کرد و در ۱۳۶۰ هواپیمای توپولوف Tu-160 که بزرگ‌ترین هواپیمای جنگی جهان است در شوروی

^۱Battle of Verdun

^۲Richard Walker

^۳Erich von Falkenhayn

^۴Epimetheus

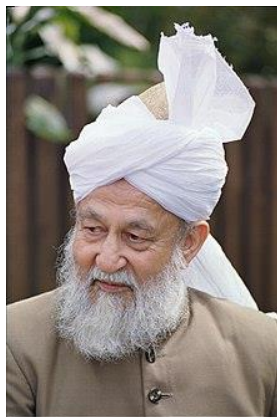
نخستین پرواز خود را انجام داد. در ۱۳۸۵ هم سیل در مالزی به مرگ ۱۱۸ نفر و بی‌خانمان شدن چهارصد هزار تن منتهی شد.



اولین پرواز توپولوف



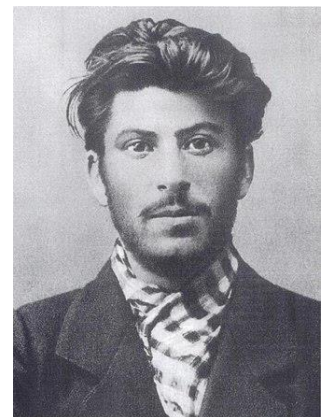
استیون اسپیلبرگ



میرزا طاهر احمد



فرانتس فردیناند



یوزف استالین

در بیست و هفتم آذر ماه چند تن در قلمرو ایران زمین و خارج از مرزهای کشور کنونی ایران زاده شده‌اند که هریک ردپایی -ناگوار یا گوار- بر تاریخ به جا گذاشته‌اند. در سال ۱۲۵۷ یوزف استالین^۱ در شهر گوری^۲

^۱Joseph Stalin

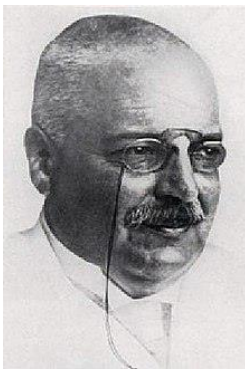
^۲Gori

نزدیک تفلیس زاده شد و در ۱۳۰۷ میرزا طاهر احمد خلیفه‌ی چهارم طریقت احمدیه در قادیان پنجاب به دنیا آمد. روز جمعه ۲۷ آذر سال ۸۵۳ (۲۹ رجب ۸۷۹ ق.) ابن امیرحاج مشهور به ابن موقوف درگذشت. ملکه مهرالنساء نورجهان همسر جهانگیر شاه گورکانی در ۱۰۲۴ درگذشت و در همین روز به سال ۱۲۵۷ محمد بن ثانی امیر قطر در دوحه جان داد و در ۱۳۵۲ علامه رشید ترابی حیدرآبادی فیلسوف و پیشوای دینی شیعه‌ی هندی وفات یافت.

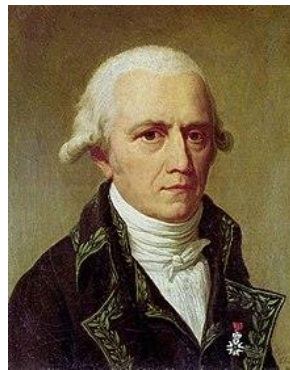
محمدرضا عارف در سال ۱۳۳۰ زاده شد و زادگان دیگر این روز عبارت‌اند از آرشیدوک فرانتس فردیناند^۱ ولیعهد اتریش (۱۲۴۲) و پل کله^۲ نقاش سوئیسی (۱۲۵۸)، لئونید برژنف^۳ سیاستمدار روس (۱۲۸۵)، ادیت پیاف^۴ خواننده‌ی فرانسوی (۱۲۹۴) و استیون اسپیلبرگ^۵ کارگردان آمریکایی (۱۳۲۵) و ژان باتیست لامارک^۶ زیست‌شناسی و شاعر فرانسوی هم در چنین روزی به سال ۱۲۰۸ درگذشته است. و آلویس آلزایمر^۷ روانشناس و کاشف بیماری آلزایمر نیز در ۱۲۹۴ درگذشته است.



علامه رشید ترابی



آلویس آلزایمر



لامارک



ادیت پیاف

^۱Archduke Franz Ferdinand

^۲Paul Klee

^۳Leonid Brezhnev

^۴Edith Piaf

^۵Steven Allan Spielberg

^۶Jean-Baptiste Lamarck

^۷Alois Alzheimer

بیست و هشتم آذر



روز سه‌شنبه بیست و هشتم آذر سال ۱۲۷۸ (۱۵ شعبان ۱۳۱۷ ق.)

مدرسه‌ی علوم سیاسی با حضور حسن مشیرالملک (پیرنیا: تصویر روبرو) افتتاح شد و آغاز به کار کرد و یکی از مراکز مهم پرورش رجال عصر مشروطه از آب در آمد. در همین روز به سال ۱۲۹۰ پیرم‌خان رئیس‌نظمیه به مجلس رفت و اصرار کرد که اولتیماتوم روس‌ها را قبول کنند. در نتیجه بین نمایندگان بر سر قبول یا رد دعوایی درگرفت و افتخارالواعظین و

ادیب‌التجار و میرزا علی بر سر این موضوع مشاجره و زد و خورد کردند. طوری که افتخارالواعظین زخمی شد و به دستور مؤتمن‌الملک نمایندگان اهل دعوا را حبس کردند. افتخارالواعظین که از این ترتیب خشمگین شده بود پس از خلاصی از حبس از نمایندگی مجلس استعفا داد.

شیخ محمد خیابانی یکی از کسانی بود که در این میان علیه روسیه سخن می‌راند، می‌گفت اولتیماتوم

روس را نباید قبول کرد. اما در نهایت نمایندگان مجلس هم پذیرفتند و پنج تن را برای مذاکره در این مورد با



روس‌ها تعیین کردند که عبارت بودند از سید حسن مدرس، فهیم‌الملک، سردار اسعد

بختیاری، شیخ ابراهیم زنجانی و سعیدالاطباء. در همین روز سربازان روسی که وارد

گیلان شده بودند دست به قتل و غارت مردم زدند و چون رئیس نظمی می‌کوشید

جلویشان را بگیرد، او را کشتند و به دار آویختند و ده نفر از محترمین را به روسیه تبعید کردند. عصرگاه هم میرزا

حسین‌خان معین‌الوزاره رئیس کابینه‌ی وزارت خارجه در منزل مورگان شوستر آمریکایی حضور یافته و به وی

ابلاغ کرد که ناگزیر شده‌اند اولتیماتوم را قبول کنند و به این ترتیب او از سمت خزانه‌داری کل معزول شده است.

در همین روز به سال ۱۳۰۴ محمدعلی فروغی به صدارت رسید اما به خاطر رقابت و کشمکشی که با

تیمورتاش پیدا کرده بود پس از دو ماه استعفا داد. سه سال بعد در ۱۳۰۷ دکتر تقی ارانی در آلمان دکترای خود

را در رشته‌ی شیمی دریافت کرد و از تز خود با عنوان «خواص احیاگری اسید هیپوفسفوریک» دفاع کرد. در ۱۳۱۰

در شهرهای همدان و ملایر در اثر بارندگی شدید و متوالی چند روزه سیل مهیبی جاری شد و در نتیجه نزدیک

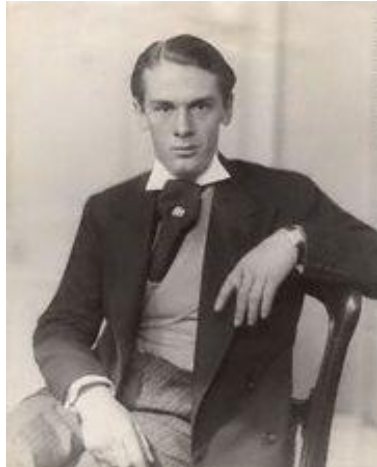
به صد خانه در همدان و سی خانه در ملایر ویران شد و هفده تن جان باختند. در ۱۳۱۴ هم دادگاه نظامی (دیوان

حرب قشون) محمد ولی اسدی تولید آستان قدس رضوی و خویشاوند محمدعلی فروغی را به خاطر همدستی

با شورشیان در مسجد گوهرشاد محکوم به اعدام کرد.

در سال ۱۳۳۰ دکتر حمیدی شیرازی شاعر نامدار که برای مدتی از مردم کناره گرفته و به کشاورزی و

باغبانی مشغول بود، از این کار دست کشید و بار دیگر به شاعری روی آورد و شاهکارهایی ماندگار آفرید.



جان امری



دکتر حمیدی شیرازی



گتا

در چنین روزی به سال ۲۱۱ میلادی پوبلیوس سپتیموس گتا^۱ که پس از مرگ پدر قرار بود با برادرش مارکوس اورلیوس آنتونیوس^۲ (ملقب به کاراکالا) حکومت کند، پس از آن که با برادرش اختلاف پیدا کرد قرار شد در حضور مادرش با او گفتگو و آشتی کند. وقتی دو برادر با هم روبرو شدند، کاراکالا به نگرهبانانش دستور داد گتا را به قتل برسانند و او در آغوش مادرش جان داد. در سال ۹۴۱ هجری خورشیدی نوزده هزار کاتولیک و سیزده هزار پروتستان فرانسوی در نبرد درو^۳ با هم ستیزه کردند و از هر طرف بیش از چهار هزار نفر کشته شد و در نهایت کاتولیک‌ها که توسط شاه پشتیبانی می‌شدند پیروزی را به دست آوردند در ۱۱۸۲ در نیواورلئان مراسمی برگزار شد و خریداری لوئیزیانا از فرانسویان به طور رسمی طی جشنی اعلام شد و در ۱۲۹۴ آخرین سرباز استرالیایی پس از شکست متفقین در گالیپولی^۴ از این منطقه خارج شد.

^۱Publius Septimius Geta

^۲Marcus Aurelius Antoninus

^۳Caracalla

^۴Battle of Dreux

^۵Gallipoli

در سال ۱۳۲۴ یک فاشیست انگلیسی به نام جان امری^۱ به جرم خیانت به میهن در انگلستان اعدام شد. او یک سپاه داوطلب انگلیسی را در هواداری از هیتلر بسیج کرده بود که سپاه بریگاد آزاد نامیده می‌شدند. در ۱۳۲۵ جنگ اول هندوچین آغاز شد و در ۱۳۵۳ نلسون راکفلر^۲ به معاونت رئیس‌جمهور آمریکا جرالده فورد برگزیده شد. در ۱۳۶۵ میخائیل گورباچف دستور داد آندرئی ساخاروف^۳ و همسرش از تبعید آزاد شوند و در ۱۳۸۰ به دنبال فروپاشی اقتصاد آرژانتین مردم بوئنوس آیرس سر به شورش برداشتند.



خریداری لویزیانا



نخستین اجرای فندق‌شکن

چند رخداد بی‌ربط دیگر هم در این روز رخ داده که جالب توجه است. یکی این‌که در سال ۱۲۷۱ اپرای فندق‌شکن اثر چایکوفسکی^۴ برای نخستین بار در سن پترزبورگ اجرا شد، یکی آن‌که در ۱۳۰۳ آخرین خودروی رولز رویس «روح نقره‌ای» در لندن فروخته شد، و دیگری آن‌که در ۱۳۱۱ بخش بین‌المللی بی‌بی‌سی پخش

^۱John Amery

^۲Nelson Rockefeller

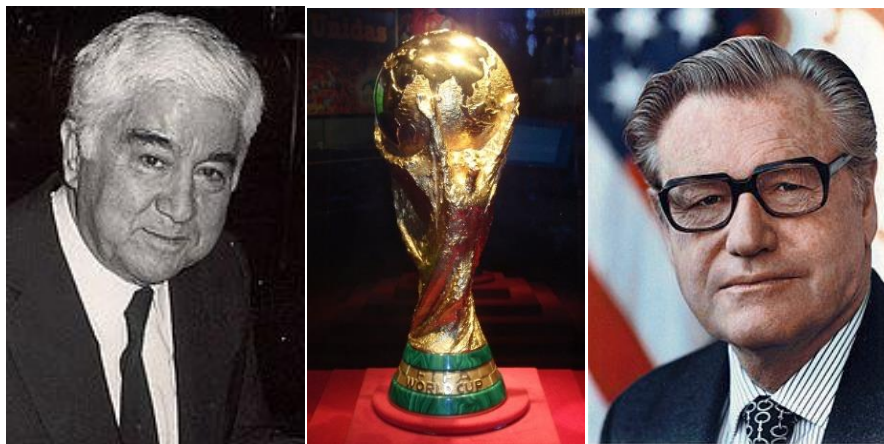
^۳Andrei Sakharov

^۴The Nutcracker

^۵Pyotr Ilyich Tchaikovsky

برنامه‌اش را آغاز کرد. در ۱۳۳۰ نخستین نیروگاه هسته‌ای در آیداهو برق تولید کرد، و دیگر این که در ۱۳۶۲ جام

اصلی بازی‌های فیفا از دفتر فدراسیون فوتبال برزیل در ریودوژانیرو به سرقت رفت!



عزیز نسین

جام جهانی

نلسون راکفلر

بیست و هشتم آذرماه در ایران زمین از این نظر اهمیت دارد که در این روز به سال ۴۹۰ هجری خورشیدی

امام محمد غزالی توسی نظریه‌پرداز بزرگ سیاست و دین عصر سلجوقی درگذشت. در دوران معاصرمان هم

محمد آقا مدیر شانه‌چی سیاستمدار ملی مذهبی و مؤسس سازمان اقامه به سال ۱۳۸۷ در مشهد درگذشت. گذشته

از این‌ها عزیز نسین طنزنویس ترک (۱۲۹۴) در این روز زاده شد.

بیست و نهم آذر



راست: ملک الشعراى بهار

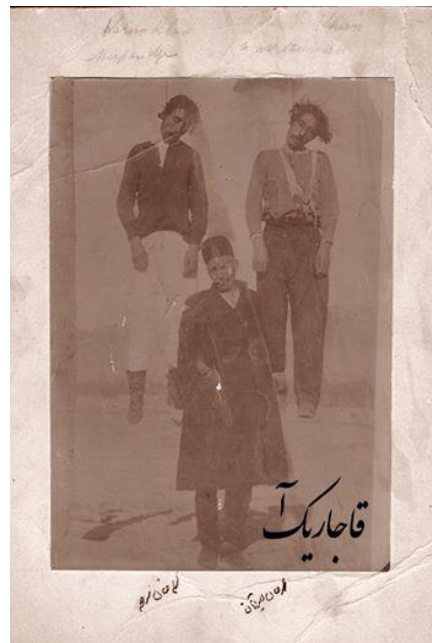
چپ: میرزا ملکم خان

روز پنجشنبه بیست و نهم آذرماه سال ۱۲۵۶ هجری خورشیدی میرزا ملکم خان نامه‌ای با عنوان «چه باید کرد» خطاب به ناصرالدین شاه نوشت و در آن پیشنهادهایی برای اصلاحات در ایران را ارائه داد؛ از جمله این که صد کروور وام از کشورهای اروپایی بگیرند و با آن صد مشاور زبده‌ی امور اقتصادی و سیاسی و صنعتی استخدام کنند و این‌ها زیر نظر ده وزیر ایرانی نوسازی را در جامعه‌ی ایرانی پیش ببرند. ناصرالدین شاه از دریافت این نامه چندان خوشنود نشد و گفت «بعدتر در حضور خودش خوانده شود، در ایران فهم نمی‌شود!»

روز چهارشنبه ۲۹ آذر سال ۱۲۷۲ هجری خورشیدی سید جمال‌الدین حسینی مؤیدالاسلام برای دومین روز پیاپی نخستین شماره از نشریه‌ی *حبل‌المتین* را با شمارگان پنج هزار چاپ کرد. این روزنامه در کشورهای

مختلف خبرنگار داشت و طوری سامان داده شده بود که تا ده سال به طور رایگان پخش شود. این روزنامه به یکی از ارکان جریان مشروطه تبدیل شد و تا سی و هفت سال بعد منظم منتشر می‌شد.

روز شنبه ۲۹ آذر ۱۲۸۶ حسینقلی خان نظام‌السلطنه مافی به صدارت رسید، اما در منظم کردن امور ناکام ماند. چهار سال بعد در همین روز (۱۲۹۰) بین عده‌ای از سربازان روسی و مأمورین نظمیه در تبریز زد و خوردی روی داد که در نتیجه چندین پلیس به شهادت رسیدند. روس‌ها هم‌زمان با مجاهدان تبریز درگیر شدند که به یاری مأموران نظمیه آمده بودند و از دست‌درازی روس‌ها جلوگیری می‌کردند.



راست: جسد دو تن از آزادی‌خواهان تبریز به همراه یکی از مزدوران صمدخان (چپ)

احمد کسروی که در این روز در روستای حکم‌آور و دور از درگیری بود، چون محرم هم آغاز شده بود بر منبر مردم را بر روس‌ها شوراند و کوشید با چند تنی تفنگ فراهم کرده به جنگجویان بپیوندند. ولی جنگ چهار روز بیشتر به درازا نکشید و مجاهدان از شهر بیرون رفتند و روس‌ها بر تبریز چیره شدند و صمدخان از

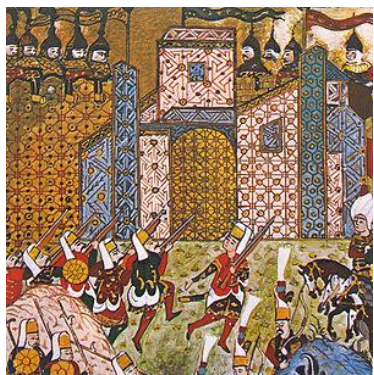
دشمنان دیرین مشروطه را بر شهر گماردند که خون‌های زیادی از آزادی‌خواهان ریخت. با این همه در نهایت جنگاوران پشتیبان آزادی پیروز شدند و مشروطه در این سامان تثبیت شد. سه سال بعد (۱۲۹۳) در یکشنبه روزی ملک‌الشعراى بهار نخستین شماره از روزنامه‌ی نوبهار را در تهران به چاپ رساند که تا بیش از یک سال دیگر دوام یافت و ۱۰۸ شماره از آن منتشر شد.

این روز در ضمن با کشمکش‌هایی در ترکیه مصادف بوده است. در ۱۳۷۹ اعضای حزب کمونیست لنینیست کارگری ترکیه به دفتر حزب جنبش ملی ترکیه در استانبول حمله کردند و یکی از حاضران را کشتند و باقی را زخمی کردند. در ۱۳۹۵ هم آندرئی کارلوف^۱ سفیر روسیه در ترکیه به دست یک پلیس به نام مولودمرد آلتین‌تاش به قتل رسید.



آندرئی کارلوف و قاتلش مولودمرد آلتین‌تاش

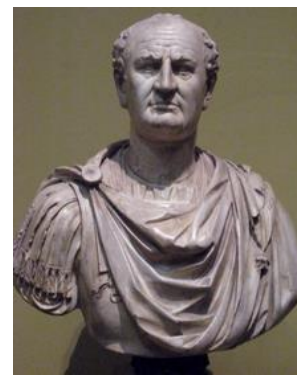
^۱Andrei Karlov



فتح رودس به دست سلطان سلیمان

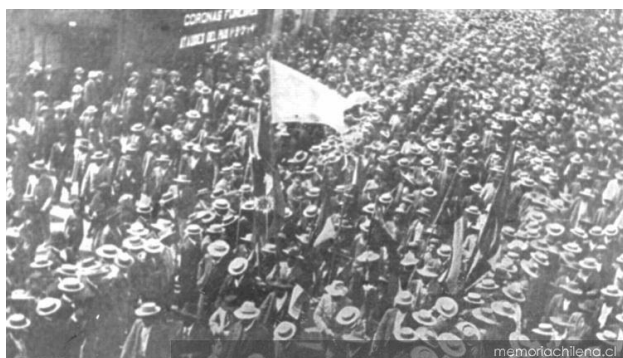


دژ دورنشتین



وسپاسیان

اما در تاریخ جهان وضعیت این روز چنین بوده است: در سال ۶۹ میلادی و سپاسیان در رأس سپاهیان خود وارد روم شد و خود را امپراتور خواند. در ۵۷۱ هجری خورشیدی ریچارد اول شاه انگلستان که بیشتر با نام ریشارد شیردل شهرت دارد در راه بازگشت از سومین جنگ‌های صلیبی به دست لئوپولد پنجم^۲ شاه اتریش در دژ دورنشتین زندانی شد، در ۹۰۱ سلیمان باشکوه سلطان عثمانی پس از محاصره رودس این جزیره را فتح کرد و شهسواران مسیحی مستقر در آنجا را که تسلیم شده بودند آزاد کرد. ایشان به جزیره مالتا رفتند و سلسله‌ی شوالیه‌های مالتا را آنجا تأسیس کردند.



کارگران اعتصابی معدن نترات در شیلی



کودکان ترک‌تبار کشته‌شده در قبرس

^۱Vespasian

^۲Leopold V

^۳Dürnstein

در ۱۲۳۹ کارولینای جنوبی اولین ایالتی بود که سعی کرد از ایالات متحده‌ی آمریکا مستقل شود، در ۱۲۸۶ دولت شیلی به ارتش فرمان داد تا دو هزار کارگر اعتصابی معدن نیترات را کشتار کند، در ۱۲۹۶ پلیس مخفی خونریز کمونیستی توسط لنین تأسیس شد و به اسم چکا شهرت یافت. شمار اعضای این سازمان تا چهار سال بعد به دویست هزار نفر رسید و سال بعد از آن به «کا گ ب» دگردیسی یافت. چکا در دوران پنج ساله‌ی فعالیتش دست کم دویست و پنجاه هزار نفر را اعدام کرد و شماری بیش از این عده را زندانی و شکنجه کرد.

در ۱۲۹۸ دولت آمریکا آنارشیست مشهور اما گولدمن^۲ را اخراج کرد و او را به زادگاهش روسیه پس فرستاد. در ۱۳۰۲ انگلستان و نپال دومین عهدنامه‌ی همکاری‌های دو کشور را امضا کردند. این قرارداد شکلی روزآمدشده از قرارداد سوگلی بود که در ۱۱۹۵ منعقد شده بود. در ۱۳۴۲ هم در جریان وقایعی که بعدتر به کریسمس خونین شهرت یافت، یونانی‌های قبرس به ساکنان ترک‌تبار این جزیره حمله کردند و بیش از صد روستایشان را تخریب کردند و حدود بیست هزار شهروند ترک را وادار به ترک خانه‌ها و مهاجرت به ترکیه نمودند. در این درگیری‌ها ۱۷۴ مهاجم یونانی و ۳۶۴ روستایی ترک به قتل رسیدند که برخی از قربانیان گروه اخیر زنان و کودکان بودند.

^۱Cheka

^۲Emma Goldman



اعضای شورای رهبری چکا در ۱۳۰۰، از چپ به راست: یاکوف پترس، یوزف اونزلیخت، آبرام بلنکی (ایستاده)، فلیکس

دزرژینسکی، ویاجسلاو منژینسکی

در چنین روزی به سال ۱۳۰۳ آدولف هیتلر که به خاطر اقدام به کودتا زندانی شده بود از قلعه‌ی لندزبرگ^۱ آزاد شد، در ۱۳۲۱ نیروی هوایی ژاپن شهر کلکته را که مرکز استقرار قوای استعماری انگلیسی بود بمباران کرد و در ۱۳۷۴ ناتو مأموریت حفاظت از صلح را در بوسنی آغاز کرد. در این میان به سال ۱۳۷۳ گروهی از راهزنان یک محموله پول به ارزش ۲۶/۵ میلیون پوند را از بانک بلفاست در ایرلند شمالی به سرقت بردند.

^۱Landsberg



اما گولدمن



زندان لندزبرگ



لوئیس کاررو بلانکو



برنارد کوشنر



صحنه‌ای از «زندگی زیباست»

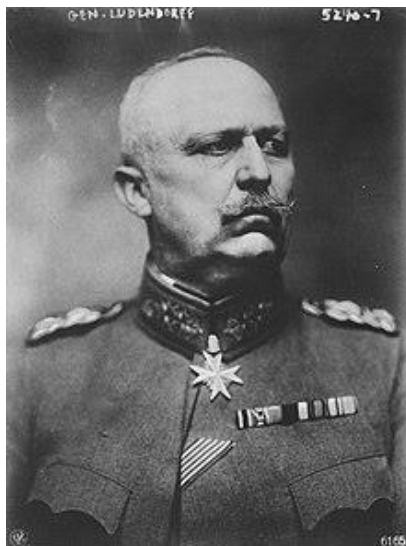
رخدادهای فرهنگی و فنی مهم این روز هم چنین بوده است: در ۱۳۲۵ اولین نسخه از فیلم «زندگی زیباست» که شهرت زیادی به دست آورد اکران شد، در ۱۳۳۶ هواپیمای بوئینگ ۷۰۷ برای نخستین بار پرواز

'It's a Wonderful Life

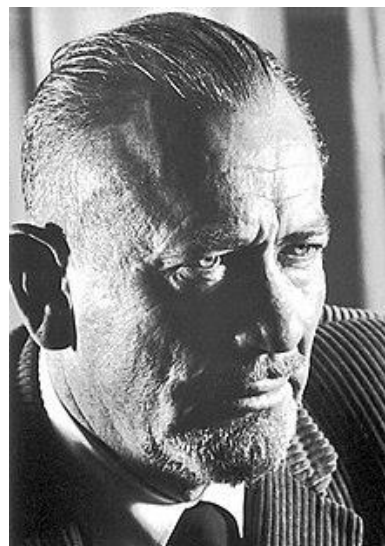
کرد و در ۱۳۵۰ برنارد کوشنر^۱ و گروهی از خبرنگاران در پاریس سازمان پزشکان بدون مرز را تأسیس کردند. در ۱۳۵۲ دریاسالار لوئیس کاررو بلانکو^۲ که نخست‌وزیر اسپانیا بود در اثر بمبی که در خودرویی کار گذاشته بودند در مادرید کشته شد و در ۱۳۶۴ پاپ ژان پل دوم این روز را برای بزرگداشت روز جهانی جوان در نظر گرفت.



دیوید بوهم



اریش لودندورف



جان اشتاین بک

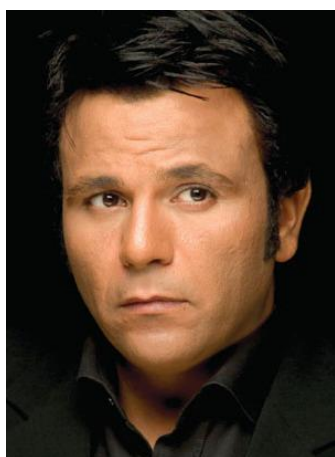
این روز با درگذشت چند شخصیت فرهنگی در ایران مقارن بوده است. در سال ۱۳۰۶ حاج سید ابوالقاسم امامی امام جمعه‌ی سابق تهران درگذشت. او پسر امام جمعه‌ی پیشین تهران و داماد مظفرالدین شاه قاجار بود. هشت سال بعد (۱۳۱۴) در سحرگاه چنین روزی امروز در خارج شهر مشهد اسدی متولی آستان قدس به جرم همدستی با غوغاگران مسجد گوهرشاد تیرباران شد و جسدش را به صورت گمنام دفن کردند. در ۱۳۲۳ هم میرزا حسن

^۱Bernard Kouchner

^۲Luis Carrero Blanco

رشدیه بنیانگذار مدارس نوین ایران، در ۱۳۳۶ اوالحسن صبا موسیقی‌دان و در ۱۳۵۱ گلچین گیلانی شاعر درگذشتند.

زادگان دیگر این روز عبارت‌اند از دیوید بوهم^۱ فیزیکدان آمریکایی (۱۲۹۶) و محمد فؤاد خواننده و هنرپیشه‌ی مصری (۱۳۴۰). کانگ‌شی^۲ امپراتور چین (۱۱۰۱)، اریش لودندورف^۳ سپهسالار آلمانی (۱۳۱۶)، جان اشتاین‌بک^۴ نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۴۷) و استانلی میلگرام^۵ روانشناس آمریکایی (۱۳۶۳) هم در این روز درگذشته‌اند.



محمد فؤاد



گلچین گیلانی



کانگ شی

^۱David Bohm

^۲Kangxi

^۳Erich Ludendorff

^۴John Steinbeck

^۵Stanley Milgram

سی‌ام آذر

نخستین رخداد تاریخی مهم این روز که در تاریخ ثبت شده نبرد سرنوشت‌ساز میان داریوش بزرگ و غاصب بابلی نیدیتوبعل در سال ۵۲۲ پیش از میلاد است که در این روز با ورود داریوش به بابل و اعدام رقیبش به پایان رسید.

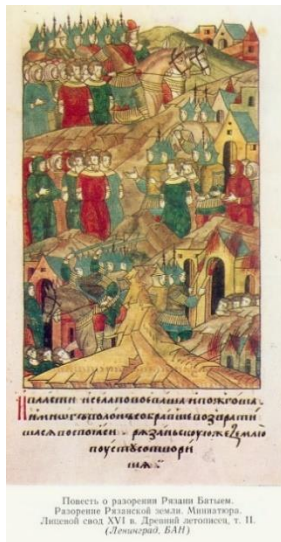
در دوران معاصر روز شنبه سی‌ام آذر سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی (۶ ذی‌قعدة ۱۳۲۴ ق.) انجمن مقدس ملی اصفهان که از مشروطه‌خواهان و شخصیت‌های خوشنام بازار تشکیل شده بود تأسیس شد. دو سال بعد در چنین روزی محمدعلی‌خان تربیت از مشروطه‌خواهان نامدار از کمبریج به استانبول رفت و به انجمن سعادت که کانون فعالیت آزادی‌خواهان ایرانی بود پیوست. در ۱۲۹۰ درگیری‌های میان سربازان مهاجم روس و مردم تبریز ادامه داشت و روس‌ها مغازه‌های مردم را غارت کردند و بازار تبریز را به آتش کشیدند. از آن سو، سالارالدوله شاهزاده‌ی مستبد قاجار که ابتدا به هواخواهی از سلطنت محمدعلی‌شاه سر به شورش برداشته بود و حالا دیگر مدعی تاج و تخت بود، با لشکری مجهز وارد کرمانشاه شد (تصویر زیر).



در چنین روزی به سال ۱۲۹۵ ارتش انگلستان عملیات تهاجمی خود را علیه دولت عثمانی شروع کرد و به میانرودان لشکر کشید. در ۱۳۱۴ محمدعلی فروغی که از اعدام خویشاوندش اسدی تولیت آستان قدس

خشمگین بود از صدارت استعفا داد و خانه‌نشین شد. در ۱۳۱۹ هم پخش برنامه‌های رادیو که تنها مشتمل بر موسیقی و اخبار بود آغاز شد.

در چنین روزی به سال ۱۳۵۲ کنفرانس ژنو برای حل درگیری اعراب و اسرائیل گشایش یافت و نتیجه‌ی این رایزنی‌ها بیش از بیست سال بعد به ثمر نشست و آن زمانی بود که به سال ۱۳۷۴ اداره‌ی شهر بیت‌لحم از اسرائیل به فلسطین انتقال یافت.



غلبه‌ی باتوخان بر رязان



قلمرو گرانادا

در تاریخ سیاسی جهان سیم آذر از این رو اهمیت دارد که این رخدادها در آن واقع شده است: در سال ۶۱۶ باتوخان مغول بنیانگذار قلمرو اردوی زرین با سپاهیانش شهر ریازان در دویست کیلومتری جنوب مسکو را به باد غارت داد، در ۷۴۰ در نبرد لینویسا^۱ قوای پادشاهی کاستیل بر سپاهیان مسلمان گرانادا غلبه کردند و در ۹۷۷ سرخپوستان ماپوچه^۲ با رهبری پلانٹارو^۳ پیروزی بزرگی بر مهاجمان اسپانیایی به دست آوردند و در ۱۲۰۵ ساکنان تگزاس قلمرو خود را دولت مستقل فردونیا اعلام کردند و در برابر حاکمیت ایالات متحدهی آمریکا سر به شورش برداشتند.

در چنین روزی به سال ۱۲۱۱ قوای پانزده هزار نفره‌ی مصری در نبرد قونیه بر ارتش عثمانی که سه برابر عده داشت پیروز شدند، در ۱۲۶۲ اولین رسته‌های سواره‌نظام و پیاده‌نظام در ارتش نوپای دولت محلی کانادا شکل گرفت. در ۱۳۱۸ مسلمانان هند با اجرای مراسمی استعفای گروهی رهبران کنگره‌ی ملی هند را که اغلبشان مسلمان یا زرتشتی بودند گرامی داشتند. این نمایندگان در اعتراض به این که انگلستان بدون مشورت با هندی‌ها از طرف هند به آلمان اعلان جنگ داده و این کشور را به جنگ جهانی دوم وارد کرده بود، کناره‌گیری کرده بودند. پس از این واقعه اداره‌ی کنگره‌ی ملی هند به دست هندوهایی افتاد که اغلبشان نرم‌خوتر بودند و از مبارزه‌ی رویارو و خشن با استعمارگران پرهیز می‌کردند. در ۱۳۲۰ دولت تایلند و ژاپن عهدنامه‌ی همکاری جنگی امضا کردند. این عهدنامه در برابر بودای زمردین در معبد وات فرا کایو امضا شد.

^۱Battle of Linuesa

^۲Mapuche

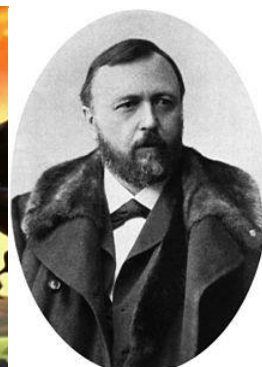
^۳Pelantaro



آرتور واین



سفیدبرفی و هفت کوتوله



کرافت ابینگ

سه رخداد فرهنگی این روز هم عبارت‌اند از نمایش «خانه‌ی عروسک‌ها» اثر ایبسن که در چنین روزی

به سال ۱۲۵۸ در کپنهاگ بر صحنه رفت، آرتور واین که در ۱۲۹۲ اولین جدول کلمات متقاطع را در مجله‌ی

نیویورک ورلد منتشر کرد و اولین فیلم کارتون بلند به نام سفیدبرفی و هفت کوتوله که در ۱۳۱۶ اکران شد.



محمد عبدالله حسن



توماس حواری

A Doll's House

Henrik Ibsen

Arthur Wynne

این روز در ضمن با رخدادهای مهم در صنعت هواپیماسازی هم مصادف بوده است، نشان به آن نشانی که در ۱۳۱۵ هواپیمای جنگنده‌ی یونکر یو-۸۸^۱ اولین پرواز خود را انجام داد، در ۱۳۴۹ هواپیمای جنگنده‌ی اف ۱۴ برای نخستین بار به هوا پدید و در ۱۳۶۷ هواپیمای آنتونوف^۲ ۲۲۵^۳ میریا که بزرگ‌ترین هواپیمای جهان است پرواز خود را آغاز کرد.

زادگان نامدار سی‌ام آذر عبارت‌اند از: لئوپولد فون رانکه^۴ مورخ و فیلسوف آلمانی (۱۱۷۴)، بنجامین دیزرائیلی^۵ نخست‌وزیر انگلستان (۱۱۸۳)، نامق کمال شاعر و فعال سیاسی پان‌ترک (۱۲۱۹)، سیوال رایت^۶ زیست‌شناس و متخصص ژنتیک آمریکایی (۱۲۶۸)، فرانک زاپا^۷ خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۱۹) و هو جین تائو^۸ رئیس‌جمهور چین (۱۳۲۱).



ادوین کریس

هو جین تائو

صفر مراد نیازوف

جیوانی بوکچیو

^۱Junkers Ju 88

^۲Antonov

^۳Leopold von Ranke

^۴Benjamin Disraeli

^۵Sewall Wright

^۶Frank Zappa

^۸Hu Jintao

این شخصیت‌ها هم در این روز از دنیا رفته‌اند: توماس حواری قدیس مسیحی که در سال ۷۲ میلادی به

شهادت رسید، جیووانی بوکاچو^۱ شاعر و نویسنده‌ی ایتالیایی (۷۵۴ هجری خورشیدی)، جیمز پارکینسون^۲

زیست‌شناس و دیرین‌شناس انگلیسی و کاشف بیماری پارکینسون (۱۲۰۳) و ریچارد فن کرافت ایبنگ^۳

روان‌شناس آلمانی (۱۲۸۱). در ۱۲۹۹ هم محمد عبدالله حسن انقلابی استعمارستیز سومالی که نیروهای انگلیسی

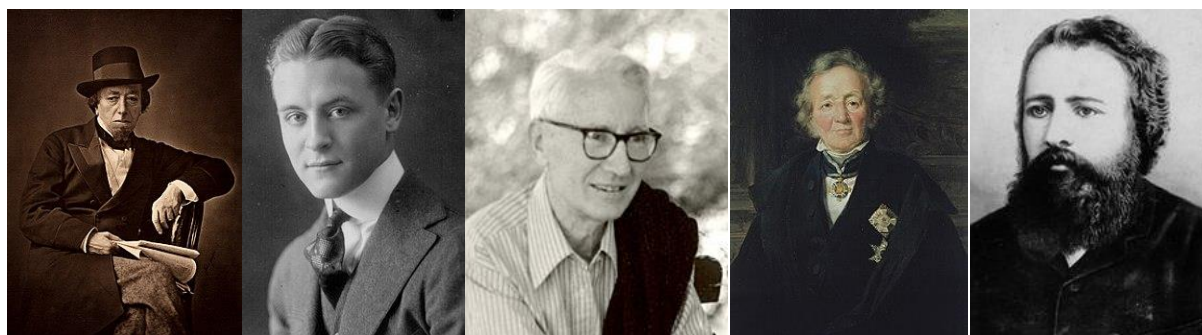
و فرانسوی و ایتالیایی را بارها شکست داده و کشور درویش را در آفریقا تأسیس کرده بود، در اثر بیماری

درگذشت. گذشته از این‌ها نامداران دیگری که در این روز درگذشته‌اند عبارت‌اند از: اف اسکات فیتزجرالد^۴

نویسنده و خبرنگار آمریکایی (۱۳۱۹)، نیکلاس تینبرگن^۵ جانورشناس و رفتارشناس هلندی (۱۳۶۷)، کارل ساگان^۶

اخترفیزیکدان آمریکایی (۱۳۷۵)، صفرمراد نیازوف رئیس‌جمهور ترکمنستان (۱۳۸۵) و ادوین کربس^۷

زیست‌شناس و بیوشیمیست آمریکایی و کاشف چرخه‌ی کربس (۱۳۸۸).



دیزرائیلی

فیتزجرالد

تینبرگن

فون رانکه

نامق کمال

^۱Giovanni Boccaccio

^۲James Parkinson

^۳Richard von Krafft-Ebing

^۴F. Scott Fitzgerald

^۵Nikolaas Tinbergen

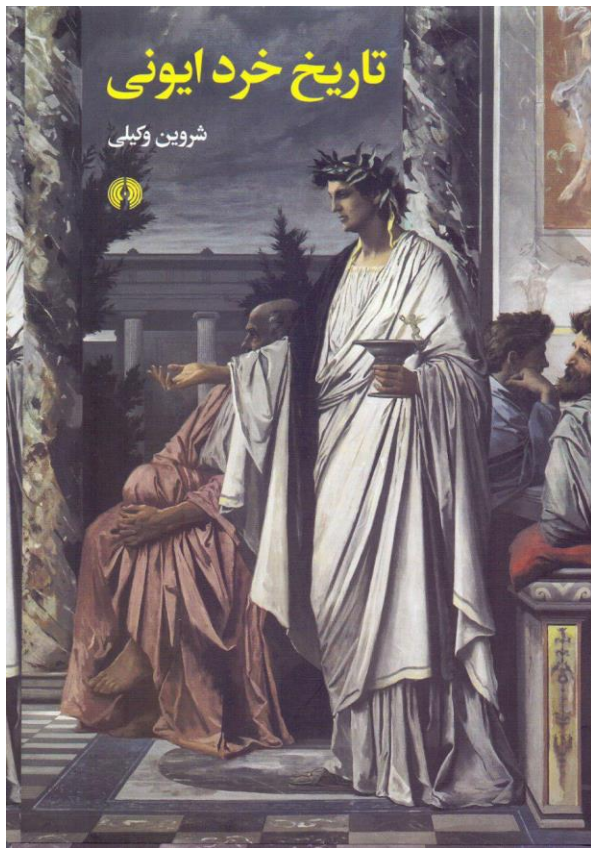
^۶Carl Sagan

^۷Edwin G. Krebs



کتابهای دیگر به قلم شروین وکیلی

مجموعه‌ی تاریخ خرد ایرانی

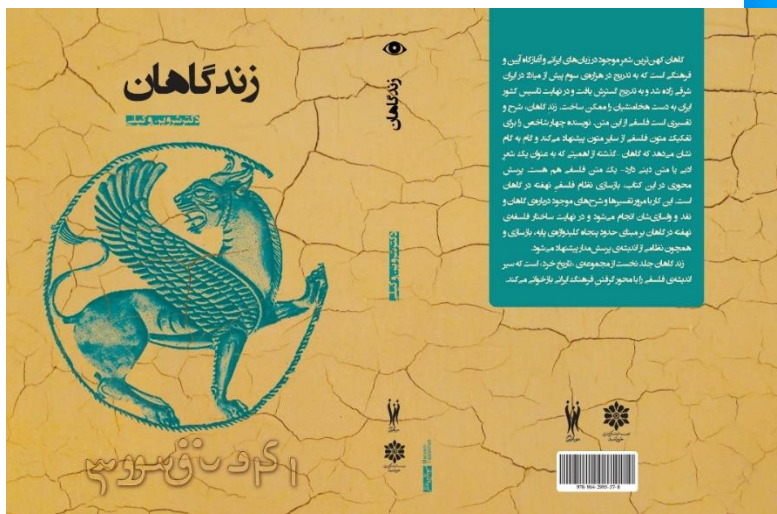
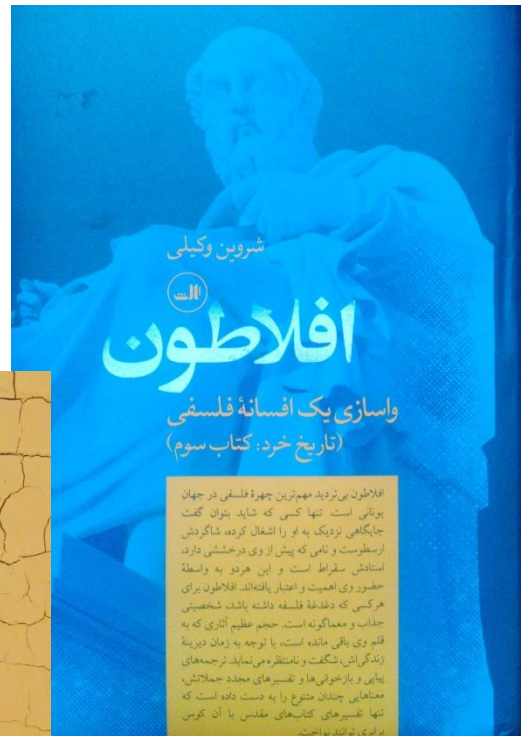


کتاب نخست: زند گاهان، شوراآفرین، ۱۳۹۴

کتاب دوم: تاریخ خرد ایونی، علمی و فرهنگی، ۱۳۹۵

کتاب سوم: واسازی افسانه‌ی افلاطون، ثالث، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: خرد بودایی، خورشید، ۱۳۹۵



مجموعه‌ی فلسفه

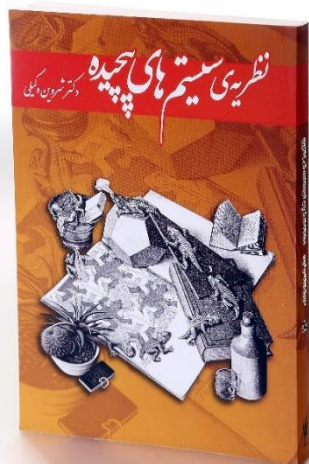
کتاب نخست: آناتومی شناخت، خورشید، ۱۳۷۸

کتاب دوم: درباره‌ی آفرینش پدیدارها، خورشید، ۱۳۸۰

کتاب سوم: کشتنِ مرگ‌ارزان، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: گفتگوهای جنگل، خورشید، ۱۳۹۸





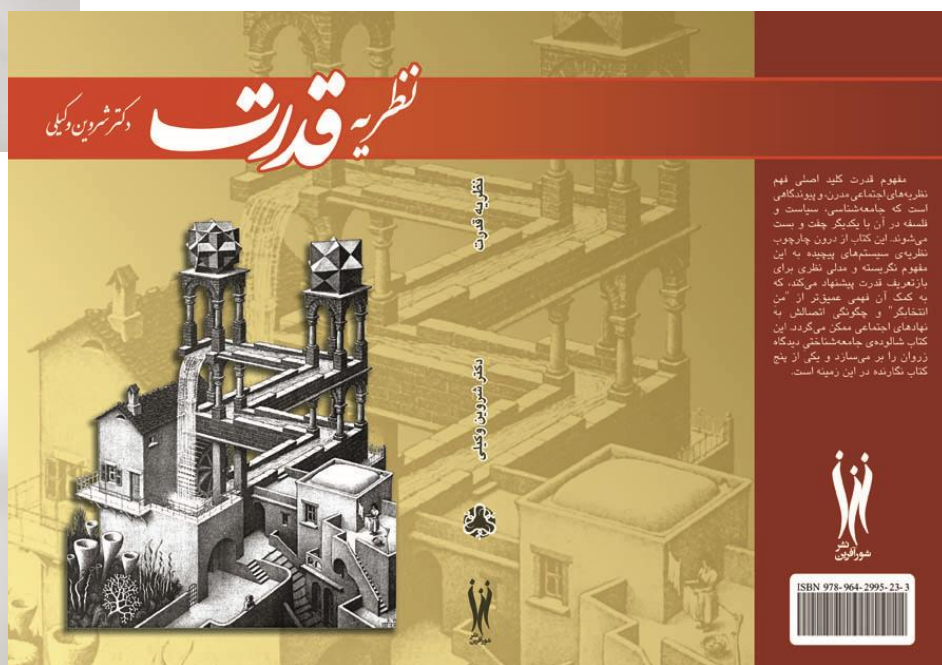
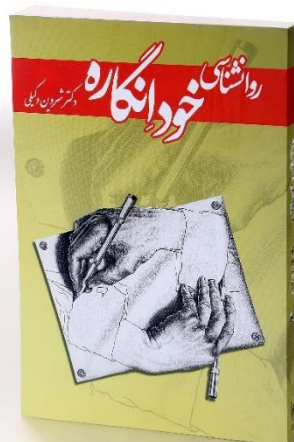
مجموعه دیدگاه زروان

کتاب نخست: نظریه‌ی سیستم‌های پیچیده، شورآفرین، ۱۳۸۹

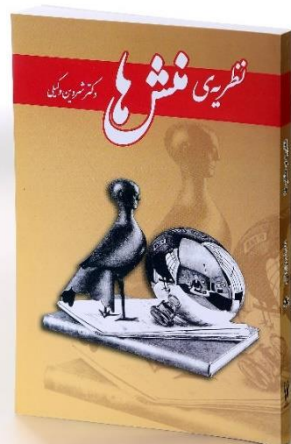
کتاب دوم: روانشناسی خودانگاره، شورآفرین، ۱۳۸۹

کتاب سوم: نظریه‌ی قدرت، شورآفرین، ۱۳۸۹

کتاب چهارم: نظریه‌ی منش‌ها، شورآفرین، ۱۳۸۹



مفهوم قدرت کلید اصلی فهم نظریه‌های اجتماعی مدرن و پیوندگامی است که جامعه‌شناسی، سیاست و فلسفه در آن با یکدیگر چفت و بست می‌شوند. این کتاب از درون چارچوب نظریه‌ی سیستم‌های پیچیده به این مفهوم نگرسته و مدلی نظری برای بازتعریف قدرت پیشنهاد می‌کند، که به کمک آن فهمی عمیق‌تر از من‌انسانگر و چگونگی انتمی‌شناسی به نواهای اجتماعی ممکن می‌گردد. این کتاب شالوده‌ی جامعه‌شناسانه، بینگانه زروان را بر هم‌سازد و یکی از پنج کتاب نگارنده در این زمینه است.





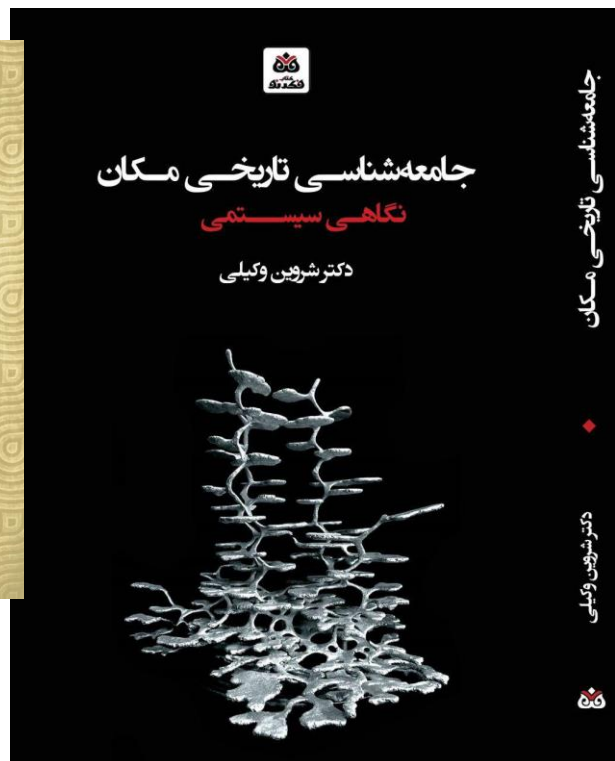
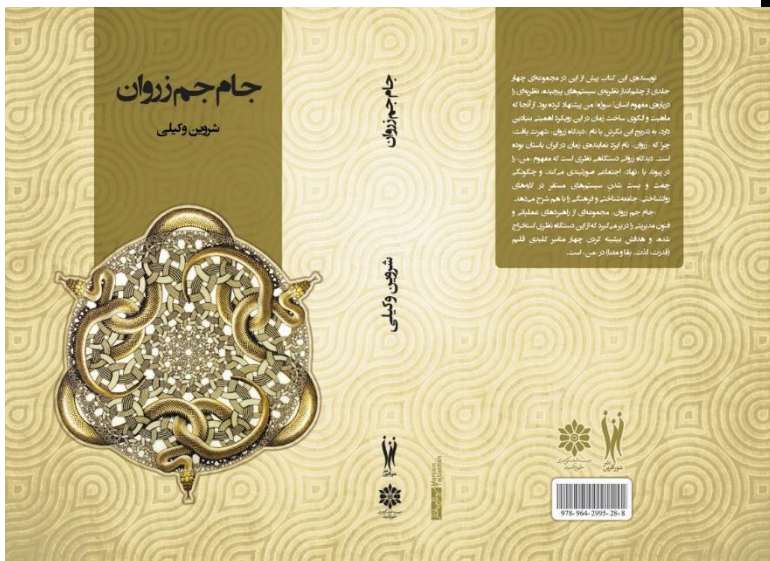
کتاب پنجم: درباره‌ی زمان؛ زروان کرانمند، شورآفرین، ۱۳۹۱

کتاب ششم: زبان، زمان، زنان، شورآفرین، ۱۳۹۱

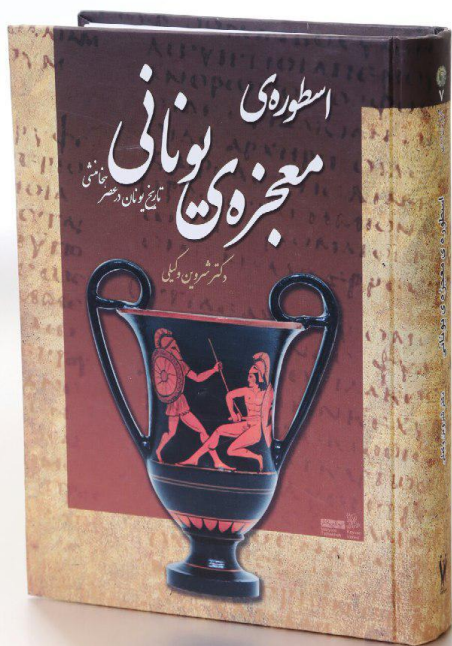


کتاب هفتم: جام جم زروان، شورآفرین، ۱۳۹۳

کتاب هشتم: جامعه‌شناسی تاریخی مکان، نشر فکر نو، ۱۳۹۷



مجموعه‌ی تاریخ تمدن ایرانی



کتاب نخست: کوروش رهایی‌بخش، شوراآفرین، ۱۳۸۹-۱۳۹۱

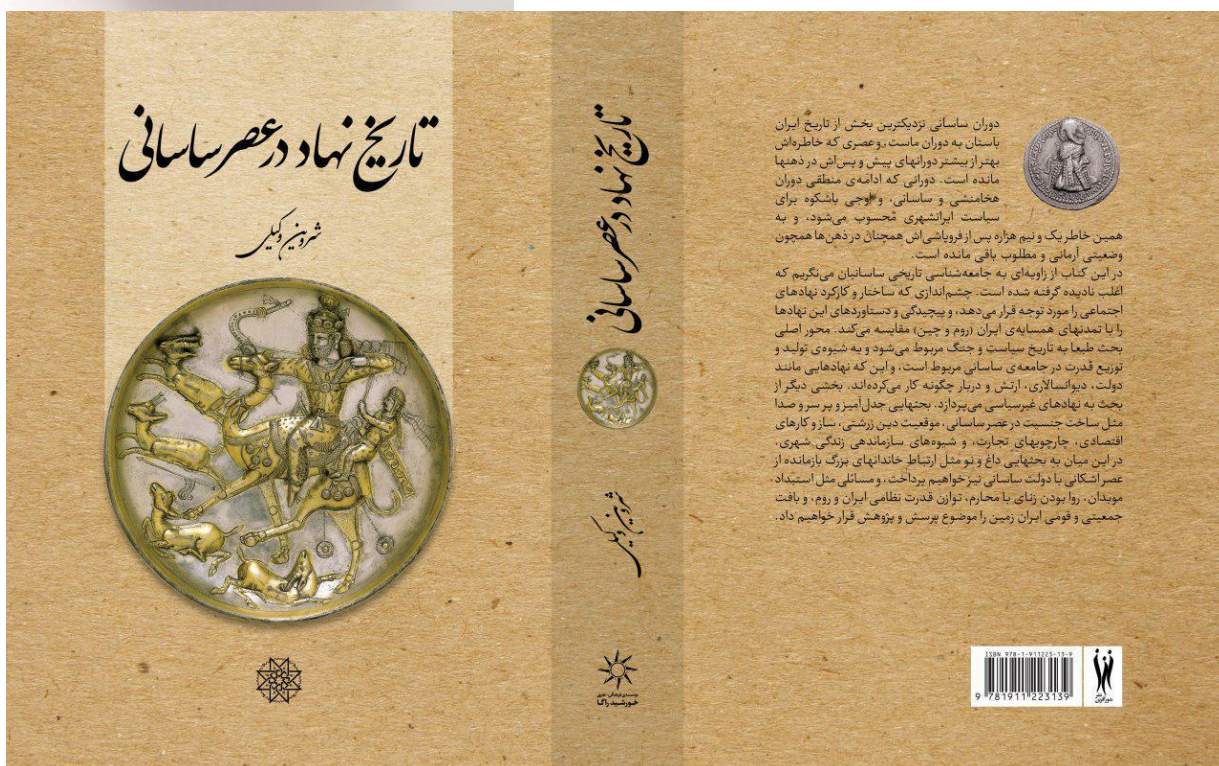
کتاب دوم: اسطوره‌ی معجزه‌ی یونانی، شوراآفرین، ۱۳۸۹

کتاب سوم: داریوش دادگر، شوراآفرین، ۱۳۹۰

کتاب چهارم: تاریخ سیاسی شاهنشاهی اشکانی، شوراآفرین، ۱۳۹۳

کتاب پنجم: تاریخ نهاد در عصر ساسانی، شوراآفرین، ۱۳۹۸

ALB



دوران ساسانی نزدیکترین بخش از تاریخ ایران باستان به دوران ماست و عصری که خاطراتش بهتر از بیشتر دورانهای پیش و پس‌اش در ذهنها مانده است. دورانی که ادامه‌ی منطقی دوران هخامنشی و ساسانی، و اوجی باشکوه برای سیاست ایرانی‌شهری شجوب می‌شود. و به همین خاطر یک و نیم هزاره پس از فروپاشی‌اش همچنان در ذهن‌ها همچون وضعیتی آرمانی و مطلوب باقی مانده است.

در این کتاب از زاویه‌ای به جامعه‌شناسی تاریخی ساسانیان می‌نگریم که اغلب نادیده گرفته شده است. چشم‌اندازی که ساختار و کارکرد نهادهای اجتماعی را مورد توجه قرار می‌دهد، و پیچیدگی و دستاوردهای این نهادها را با تمدنهای همسایه‌ی ایران (روم و چین) مقایسه می‌کند. محور اصلی بحث طبعاً به تاریخ سیاست و جنگ مربوط می‌شود و به شیوه‌ی تولید و توزیع قدرت در جامعه‌ی ساسانی مربوط است. و این که نهادهایی مانند دولت، دیوانسالاری، ارتش و دربار چگونه کار می‌کرده‌اند، بخشی دیگر از بحث به نهادهای غیرسیاسی می‌پردازد. بحثهایی جدل‌آمیز و پر سرو صدا مثل ساخت جنسیت در عصر ساسانی، موقعیت دین زرتشتی، ساز و کارهای اقتصادی، جازجوبهای تجارت، و شیوه‌های سازماندهی زندگی شهری. در این میان به بحثهایی داغ و نوسان‌خیز ارتباط خاندهای بزرگ بازمانده از عصر اشکانی یا دولت ساسانی نیز خواهیم پرداخت، و مسائلی مثل استبداد، موبدان، ربا بودن زنا، یا محارم، توازن قدرت نظامی ایران و روم، و بافت جمعیتی و قومی ایران زمین را موضوع بررسی و پژوهش قرار خواهیم داد.

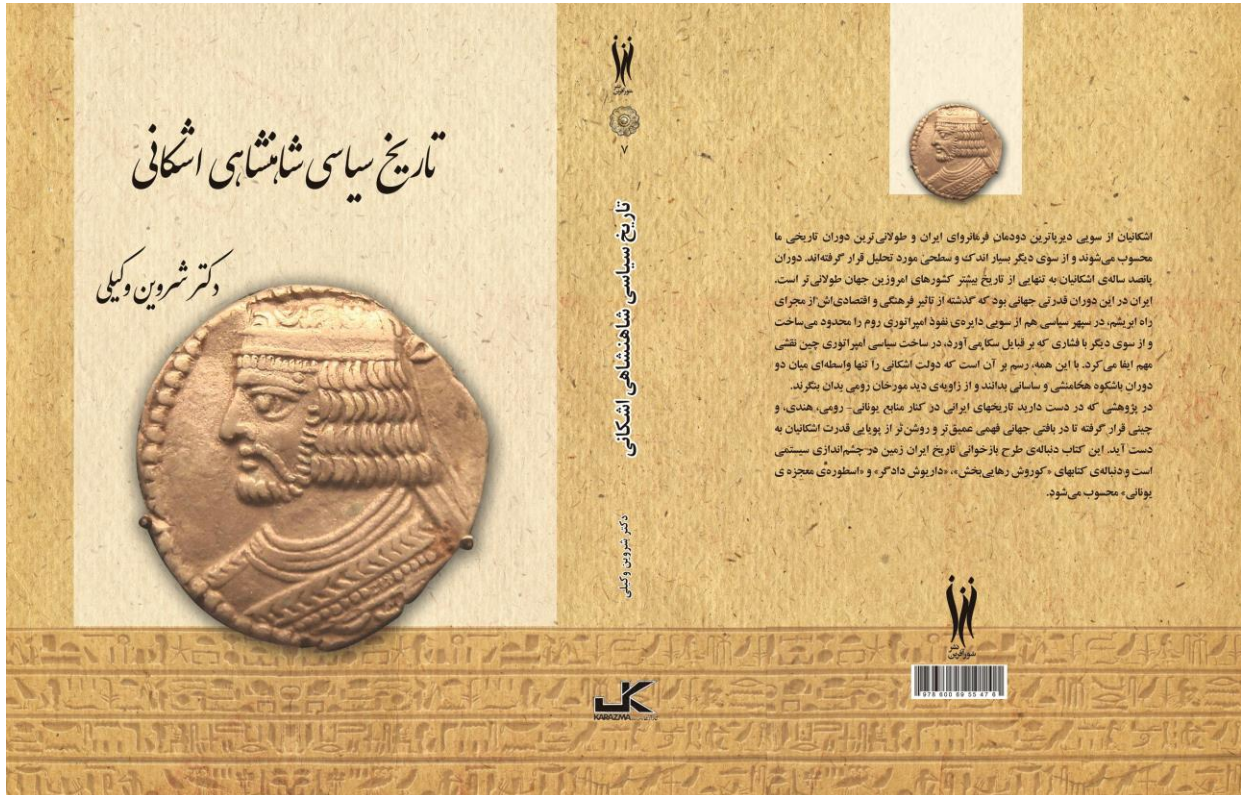
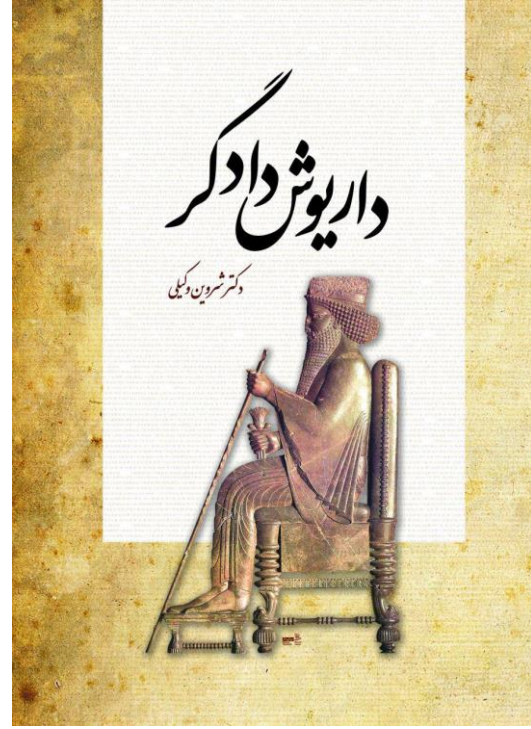
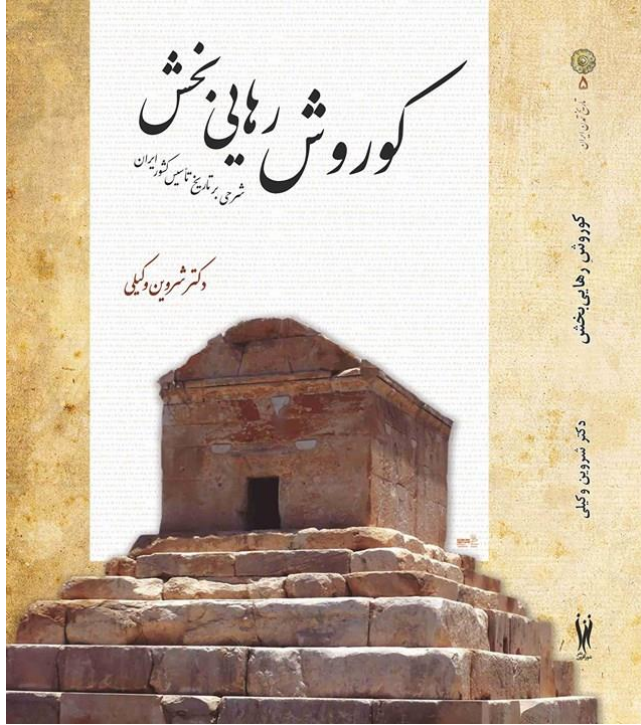


تاریخ نهاد در عصر ساسانی

شهرت‌زین‌بیکر

شهرت‌زین‌بیکر





مجموعه‌ی تاریخ

کتاب نخست: سرخ، سپید، سبز: شرحی بر رمانتیسیم ایرانی، خورشید، ۱۳۷۹

کتاب دوم: گاندی، نشر شوراآفرین، ۱۳۹۴

کتاب سوم: تاریخ نژادهای ایرانی، مرکز پژوهشهای ریاست جمهوری، ۱۳۹۸

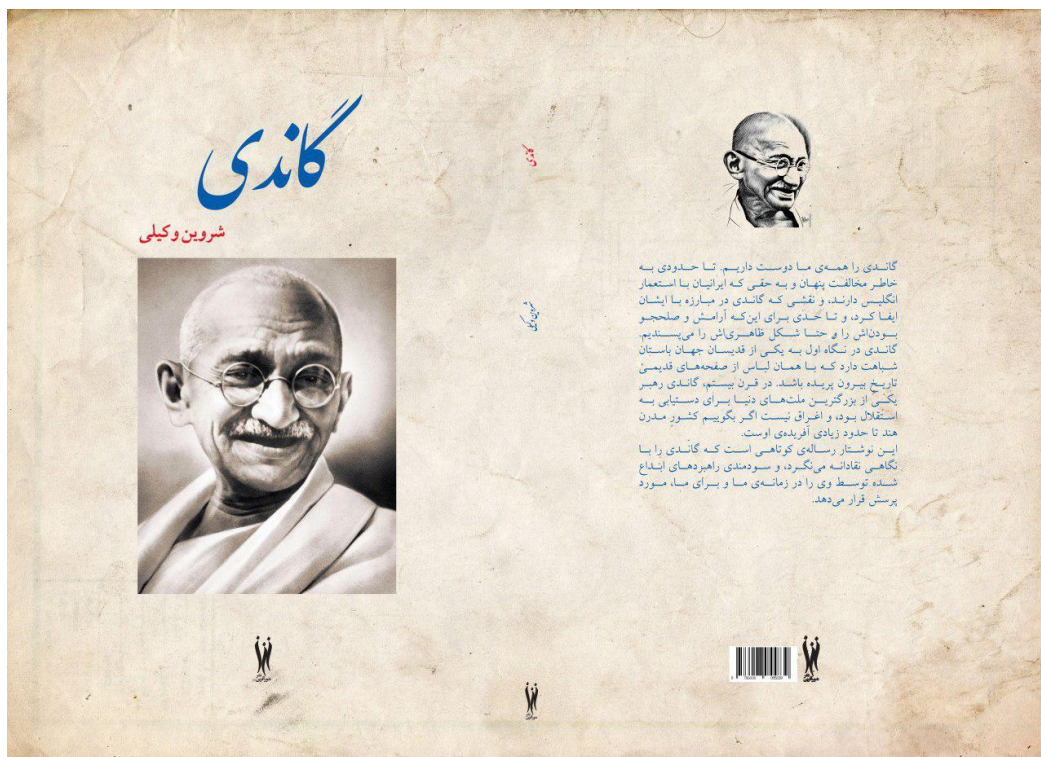
کتاب چهارم: تاریخ اقوام ایرانی در عصر پیشاسلامی، مرکز پژوهشهای ریاست جمهوری، ۱۳۹۸

کتاب پنجم: تاریخ اقوام ایرانی در دوران معاصر، مرکز پژوهشهای ریاست جمهوری، ۱۳۹۸

کتاب ششم: تاریخ همزمانی؛ عصر مظفری، خورشید، ۱۳۹۸

کتاب هفتم: رام: روزشمار معنادار ایرانی (۴ جلد)، خورشید، ۱۳۹۸

کتاب هشتم: ایران؛ تمدن راهها، خورشید، ۱۳۹۸

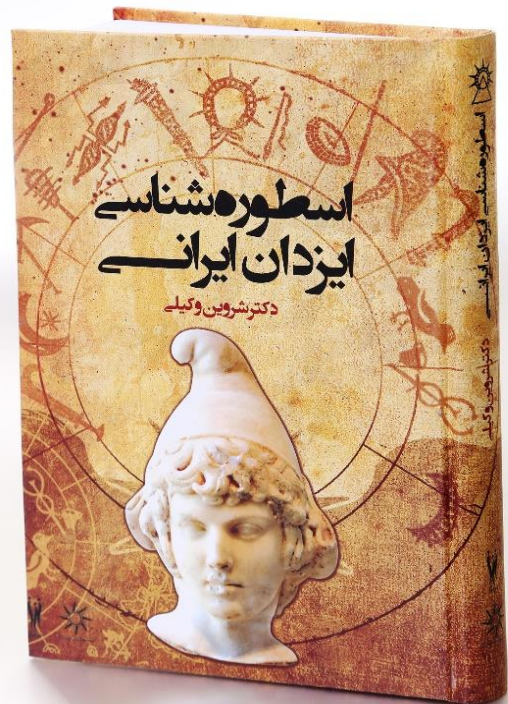
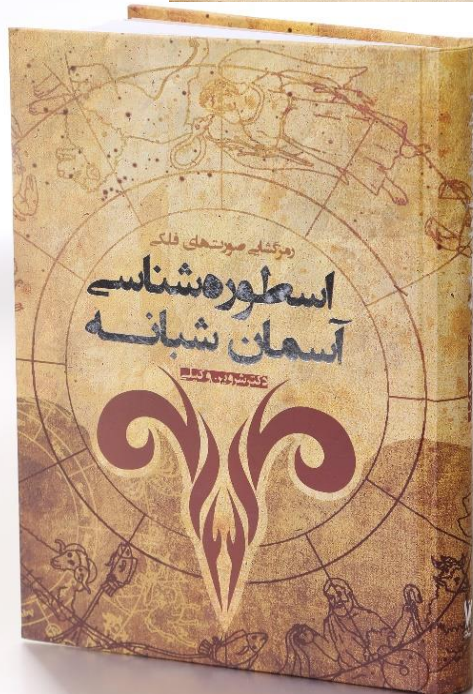
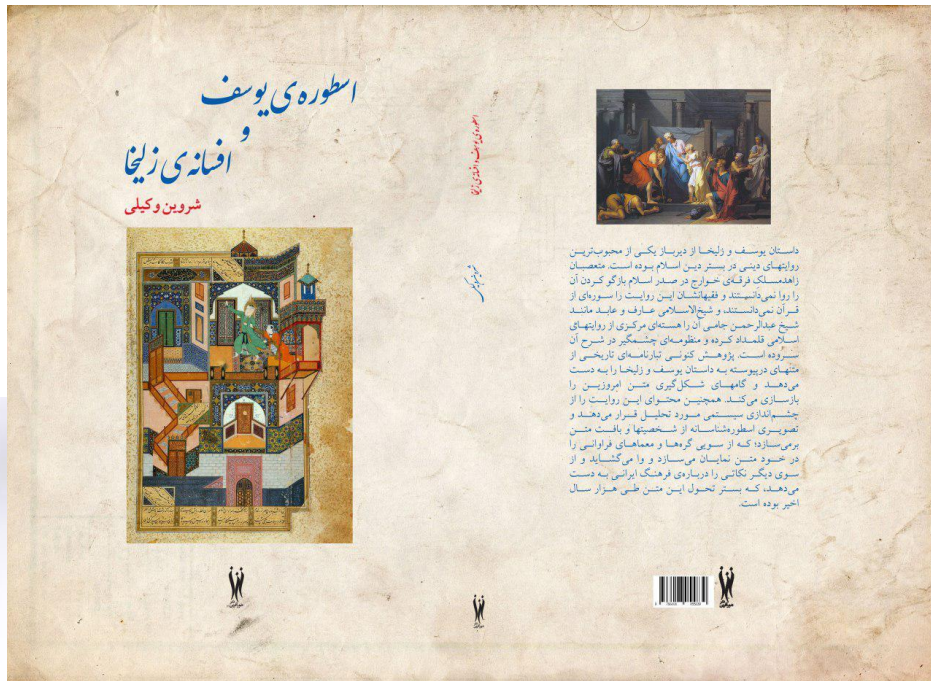


مجموعه‌ی اسطوره‌شناسی ایرانی

کتاب نخست: اسطوره‌شناسی پهلوانان ایرانی، پازینه، ۱۳۸۹

کتاب دوم: رویای دوموزی، خورشید، ۱۳۷۹

کتاب سوم: اسطوره‌شناسی آسمان شبانه، شورآفرین، ۱۳۹۱



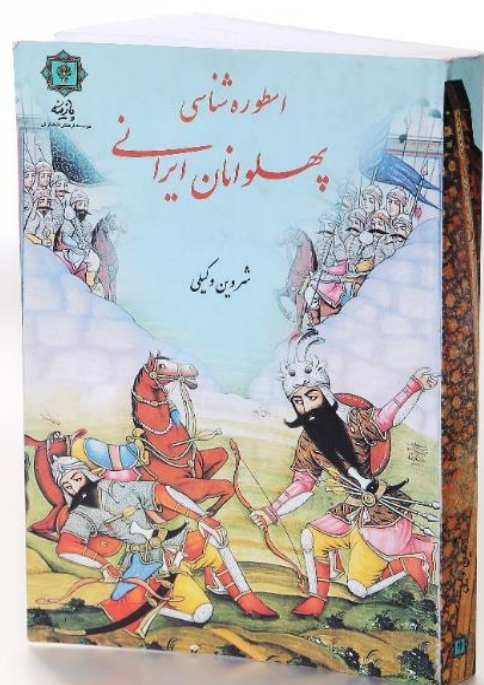
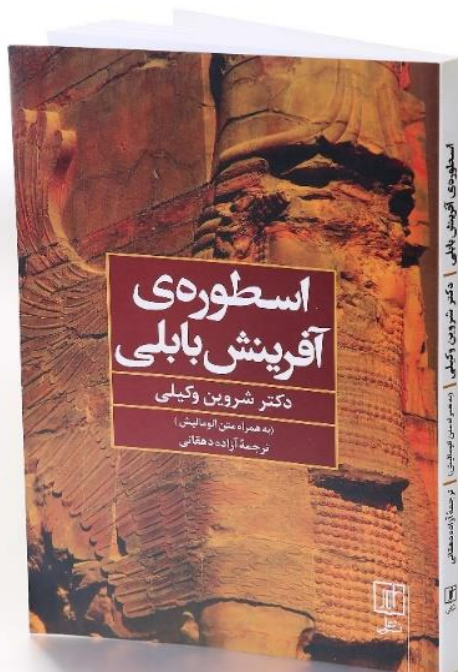
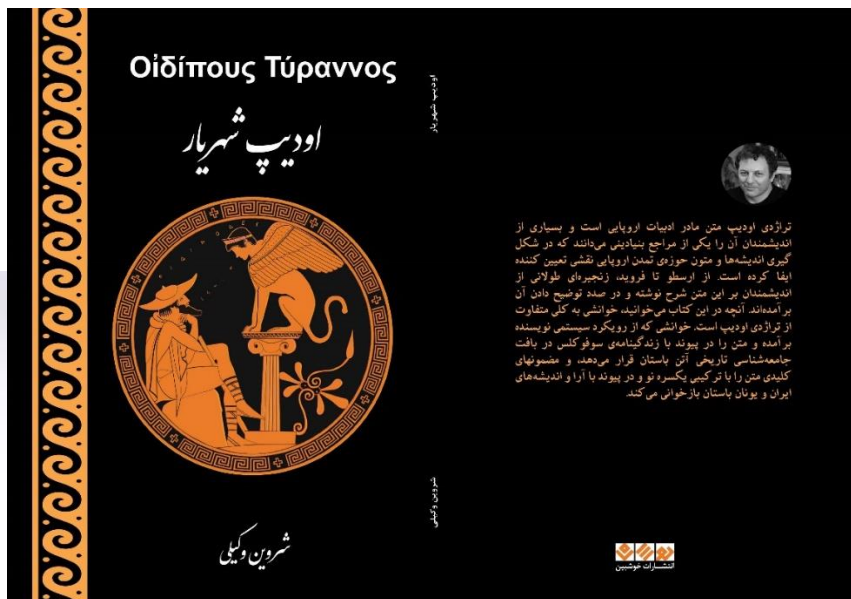
کتاب چهارم: اسطوره‌ی یوسف و افسانه‌ی زلیخا، خورشید، ۱۳۹۰

کتاب پنجم: اسطوره‌ی آفرینش بابلی، علم، ۱۳۹۲

کتاب ششم: پالایش‌های امیدوکلس، خورشید، ۱۳۹۴

کتاب هفتم: اسطوره‌شناسی ایزدان ایرانی، شورآفرین، ۱۳۹۵

کتاب هشتم: اودیپ شهریار، خوش‌بین، ۱۳۹۸



جامعه‌شناسی جوک و خنده



شروین وکیلی

مغز خفته

فیزیولوژی و روانشناسی خواب و رویا



شروین وکیلی

مجموعه‌ی عصب- روانشناسی و تکامل

کتاب نخست: کلبدشناسی آگاهی، خورشید، ۱۳۷۷

کتاب دوم: رساله‌ی هم‌افزایی، خورشید، ۱۳۷۷

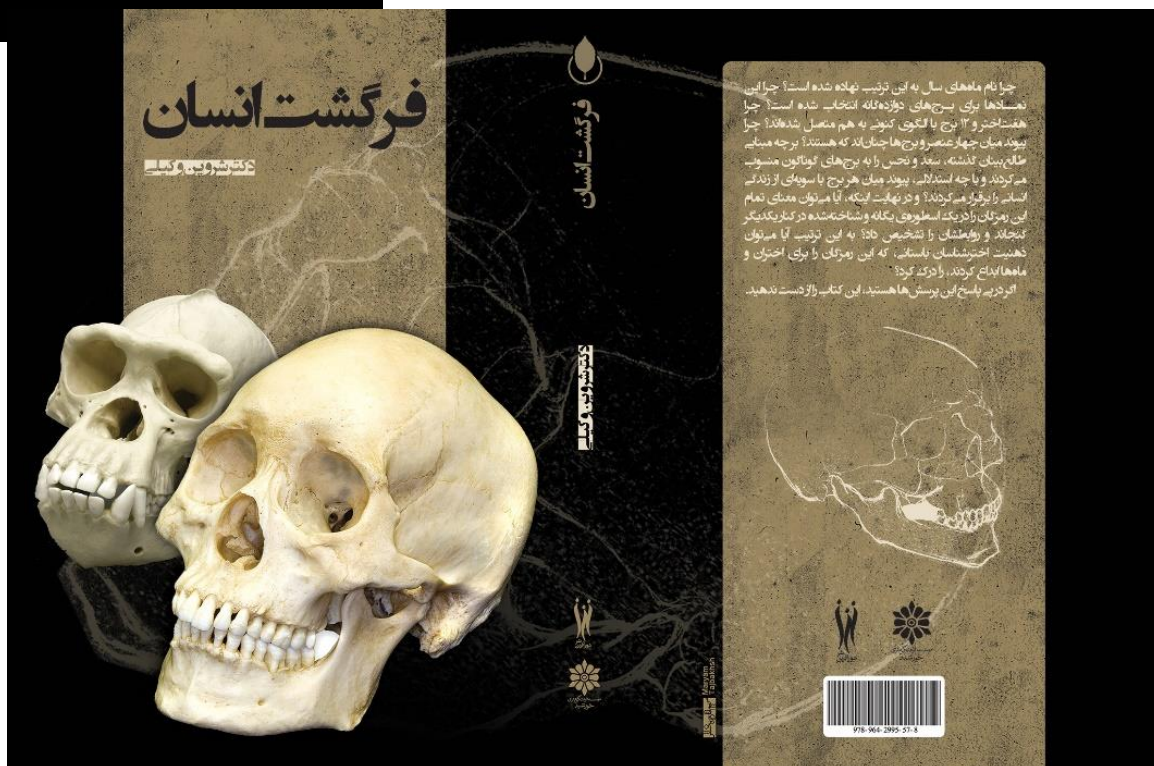
کتاب سوم: مغز خفته، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۵

کتاب چهارم: جامعه‌شناسی جوک و خنده، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۵

کتاب پنجم: عصب‌شناسی لذت، خورشید، ۱۳۹۱

کتاب ششم: فرگشت انسان، بی‌نا، ۱۳۹۴

کتاب هفتم: همجنس‌گرایی: از عصب‌شناسی تا تکامل، خورشید، ۱۳۹۵





مجموعه‌ی داستان، رمان و شعر

کتاب نخست: ماردوش، خورشید، ۱۳۷۹

کتاب دوم: جنگجو، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۱

کتاب سوم: سوشیانس، تمدن - شورآفرین، ۱۳۸۳

کتاب چهارم: جام جمشید، خورشید، ۱۳۸۶

کتاب پنجم: حکیم فارابی، خورشید، ۱۳۸۷

کتاب ششم: راه جنگجو، شورآفرین، ۱۳۸۹

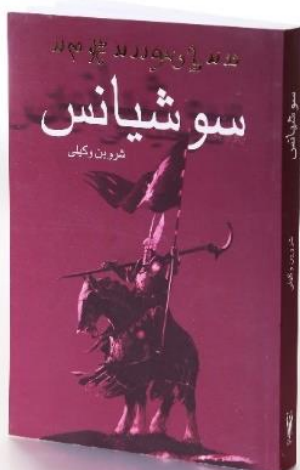
کتاب هفتم: نفرین صندلی (مبل جادویی)، فرهی، ۱۳۹۱

کتاب هشتم: دازیمدا، بی‌نا، ۱۳۹۳

کتاب نهم: فرشگرد، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب دهم: جم، شورآفرین، ۱۳۹۵

کتاب یازدهم: زیر؛ مجموعه داستان کوتاه تاریخی، خوش‌بین، ۱۳۹۵



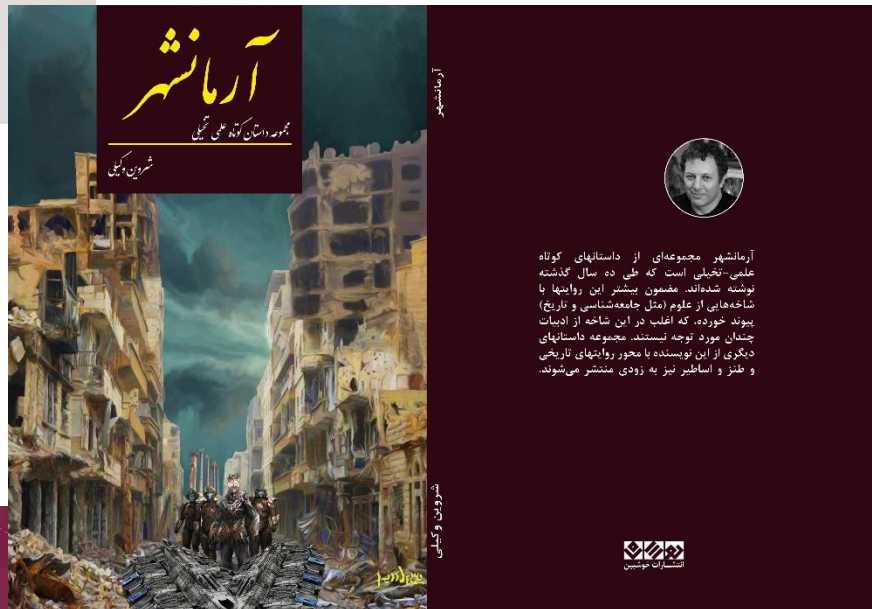


کتاب دوازدهم: گرشاد؛ مجموعه داستان کوتاه طنز، خوش بین، ۱۳۹۵

کتاب سیزدهم: آرمانشهر؛ مجموعه‌ی داستان کوتاه علمی-تخیلی،

خوش بین، ۱۳۹۸

کتاب چهاردهم: هشت سرنوشت بهرام، خورشید، ۱۳۹۸



آرمانشهر مجموعه‌ای از داستانهای کوتاه علمی-تخیلی است که طی ده سال گذشته نوشته شده‌اند. مضمون بیشتر این رواینها با شاخه‌هایی از علوم (مثل جامعه‌شناسی و تاریخ) پیوند خوبی دارد، که اغلب در این شاخه از ادبیات چندان مورد توجه نیستند. مجموعه داستانهای دیگری از این نویسنده با محور روایت‌های تاریخی و طنز و اساطیر نیز به زودی منتشر می‌شوند.



دازیمدا از جنبه‌های هموز در جهان بیگانه رخ میدهد. باز این جنبه‌ها در جزئیات کشمکش مژگان طوحشان، و کالاباه که مایه دستگیری است. به تاریخ گذشته می‌شود، و کم کم نمایان می‌شود که هیچ چیز آن ملوی که در ابتدا به نظر می‌رسید، نبوده است.

دازیمدا زمان علمبر تکثیر است که در جهان بکسره نامتنا رخ می‌دهد. قهرمان آن موجودی برنده است که در سوزی زانگاش با زبان بیچاره با دیگران ارتباط برقرار میکند، و در منتهی کشمکشهای سیاسی جو از نگاه بزرگ کیهان گرفتار آمده است. در یکد سطح، ماجرای مایوریت او را هرگز همچون یک داستان پلیس برجسته و معما می‌خواند. در سطح دیگر، شباهت زینبدر میان دنیاهای ناشای دازیمدا، و جهان بیابان ما و آنتون ما وجود دارد. در سطح دیگر، دازیمدا طرح برسر است دریایی، هویت واقعی آن است. در هر شکل و قالبی که باشد...

دازیمدا

سحرین وکیلی

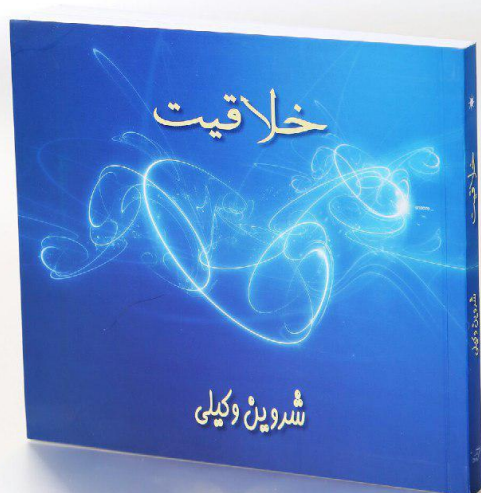
انتشارات آرمانشهر

مجموعه‌ی راهبردهای زروانی

کتاب نخست: خلاقیت، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۵

کتاب دوم: کارگاه مناظره، جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، ۱۳۹۲

کتاب سوم: بازی‌نامک، شورآفرین، ۱۳۹۵



مجموعه‌ی ادبیات

کتاب نخست: ملک‌الشعرا ی بهار، خورشید و شورآفرین، ۱۳۹۴

کتاب دوم: نیما یوشیج، خورشید و شورآفرین ، ۱۳۹۴

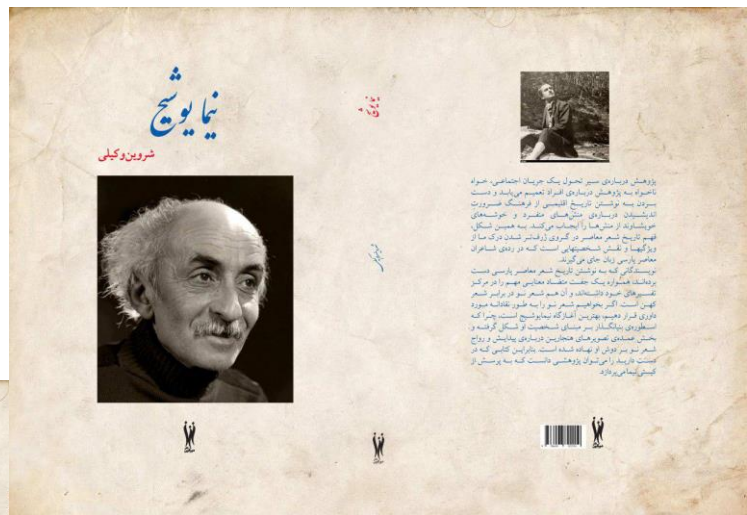
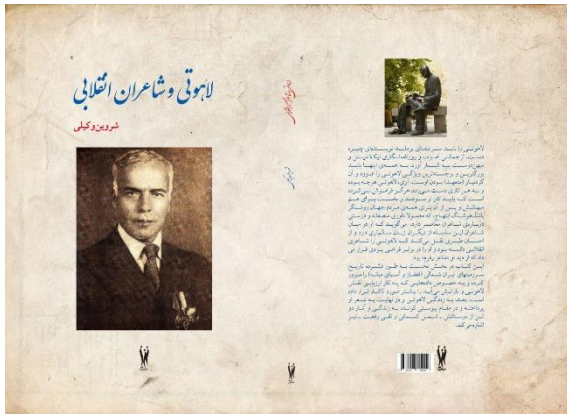
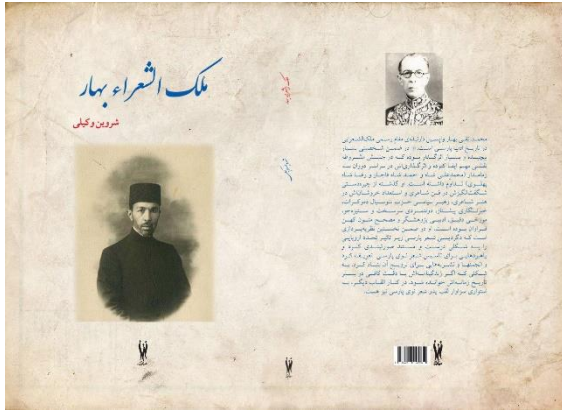
کتاب سوم: پروین، سیمین، فروغ، خورشید و شورآفرین، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: لاهوتی و شاعران انقلابی، خورشید و شورآفرین ، ۱۱۹۵

کتاب پنجم: خویشتنِ پارسی، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب ششم: عشاق‌نامه، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب هفتم: تپ‌اختر؛ گلچین شعر پارسی (۲ جلد)، ۱۳۹۸



مجموعه‌ی تاریخ هنر



کتاب نخست: رمزشناسی دست و انگشت در ایران، خورشید، ۱۳۹۷

کتاب دوم: نقاشی دو دشمن، خورشید، ۱۳۹۸

کتاب سوم: تاریخ هنر ایرانی: عصر پیشاتاریخی، خورشید، ۱۳۹۸

کتاب چهارم: تاریخ هنر ایرانی: عصر برنز، خورشید، ۱۳۹۸



مجموعه‌ی سفرنامه‌ها

کتاب نخست: سفرنامه‌ی سغد و خوارزم، خورشید، ۱۳۸۸

کتاب دوم: سفرنامه‌ی چین و ماچین، خورشید، ۱۳۸۹

کتاب سوم: سفرنامه‌ی ختا و ختن، خورشید، ۱۳۹۷

کتاب چهارم: سفرنامه‌ی مسکو و سن پترزبورگ، خورشید، ۱۳۹۷

کتاب پنجم: سفرنامه‌ی هند شمالی، خورشید، ۱۳۹۸



سفرنامه‌ی چین و ماچین



شروین وکیلی



سفرنامه‌ی سغد و خوارزم



دکتر شروین وکیلی

مهندس ویان تدم

دکتر علیرضا پدرام نوری

کتابهای دیگر

کتاب نخست: نام شناخت، خورشید، ۱۳۸۲

کتاب دوم: کاربرد نظریه‌ی سیستم‌های پیچیده در مدلسازی

تغییرات فرهنگی، جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، ۱۳۸۴

کتاب سوم: رخ‌نامه: جلد نخست، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: گفتگوهای منِ پارسی (۳ جلد)، خورشید، ۱۳۹۸

مجموعه مقاله‌ها

جلد نخست: نظریه‌ی زروان، خورشید، ۱۳۹۵

جلد دوم: جامعه‌شناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد سوم: تاریخ، خورشید، ۱۳۹۵

جلد چهارم: اسطوره‌شناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد پنجم: ادبیات، خورشید، ۱۳۹۵

جلد ششم: روانشناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد هفتم: فلسفه، خورشید، ۱۳۹۵

جلد هشتم: زیست‌شناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد نهم: آموزش و پرورش، خورشید، ۱۳۹۵

